

קובץ שאלות ותשובות, חידושים וביאורים בהלכה ואגדה
מאת רבני וחקמי זמננו נ"י ונאנני קשישאי ויל

הרב רש"י הלוי פייגענבוים נ"י (לאקאטש)	הרב אברהם מענדיל שטיינבערג נ"י (בראדי)
הרב צבי יחזקאל מיכלסאהן נ"י (ווארשא)	הרב יצחק יהודא טרונק נ"י (קוטנא)
הרב אלימלך הכהן רובינשטיין נ"י (ירושלים)	הרב אברהם הלוי עפשטיין נ"י (סאקאלי)
הרב שלמה אלטמאן נ"י (ווארשא)	הרב ישעי' יוסף מארגאלין נ"י (ברוקלין)
הרב צבי מאקאווסקי נ"י (מעליטפאל)	הרב חנוך דוד גרינגלאס נ"י (לענטשנא)
הרב דוד ווייצעל נ"י (באראנאוויטש)	הרב מאיר רובין נ"י (סאסנאוויץ)
הרב אשר זעליג נ"י (פראסקירוב)	הרב יהונתן אייבעשיץ נ"י (וואלאמין)
הרב יעקב רינגעל נ"י (הוסאטין)	הרב שאול משה מאהילנר נ"י (דזשאנקוי)
הרב אהרן דוד נ"י (בארנב)	החוב"ב ישראל דוד שארפהארץ נ"י (שעברשין)
החוב"ב ברוך הלוי עפשטיין נ"י (קלימיניטוב)	החוב"ב ישעי' מאנאלי זיסקינדער נ"י (מאלין)

(שפתו ישנים): הג"מ יעקב שור זצ"ל אב"ד קוטב

ההג"מ פתחי הארענבלאס זצ"ל ראב"דק ווארשא

ההג"מ שלום במויה משה דוב ז"ל אב"דק באר

(סער זכרון): הרב הישיש מויה אברהם חיים פשעפירקי זצ"ל מווארשא

מודעה רבא החותמים מתבקשים בזה, להודירו לשלוח המניע מהם כער החבורות הנשלחות להם, ופי שאין כרצונו להמנות בין החותמים מהיום והלאה יואל נא להודיענו כדי להסיק המשלוח החורה חסה על מסנם של ישראל.

המערכת

המחיר לשנה: (במדינה) 12 זהובים, (אמעריקא) 3 דולר, (אנגליא) 15 שילינג, בערך זה לחצי ורבע שנה. מחיר מודעות (מעניני התורה והיהדות) ככלל העתונים.

מסודר בדפוסו של ר' חנוך העניך פאלבאן, בפעטרקוב.

יו"ל בעוה"י להנדיל תורה ולהאדירה

העורך: ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל

האדריסה להמערכת: 1. Felgenbaum, Warszawa, Muranowska № 4, m. 30.

תוצרת א'-ב' (שנה י"ח) ווארשא, תשרי-חשוון ה'תרפ"ח. (Paž.-List. 1927). № 1-2

לכבוד כל רבני וסופרי השערי תורה

ה' עליהם יהיו.

הנה כל אוהבי תורה ושוחרי ידעו ויבינו היטב עד כמה נכון ונחזק תוצאת השערי תורה הנוסד ע"י כ"ק אמו"ר הרב הגאון הצדיק המפורסם מו"ר יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל הראב"ד דפה ווארשא. ומי לא יראה התועלת המרובה מתוצאת ירחון כזה להרמת קרן התורה ולומדי.

השערי תורה היא אכסניא של תורה ובית לחכמים ובו יתאחדו ויתאגדו כל לומדי תורה הרחוקים זה מזה. וישאו ויתנו יחד בחבורה בבירור השאלות הקשות והחמורות בכל עניני דין ודת, ובהבנת דברי חז"ל הצריכים ביאור, זה שואל וזה משיב וכל דבר הגדול והקשה יתברר ויתלבן ע"י לא מיתתה של תורה בפלוגל חברים הנוחים זה לזה.

בהשערי תורה יכול כל אחד להשמיע ולהפיץ ברבים כל אשר יתחדש לו מדי יום ביומו.

בהשערי תורה הולכים ונדפסים גליונות כתי מאת גאוני ורבני קשישאי זצ"ל ובאמצעות תוצאת השע"ת ניצולו מאבדון כמה כתי משפתי ישיבים.

אך לדאבון לבנו בומננו אלה מפני רוחות שונות המנשכות עלינו כגלי הים, אין הקומץ משיב את הארי להו"ל השערי תורה תמידין כסדרן מדי חודש בחדשו, ואין לאל ידנו להביא לבית הדפוס כל הכתי יקרי ערך הנמצא תחי מאת גאוני ורבני קשישאי זצ"ל.

אי לואת נוסד ועד מיוחד ובתוכם הרבנים הג' וכו' הרב חנוך דוד גרינגלאסס נ"י אב"ד לענטזשנא, הרב שלמה אלטמאן נ"י מו"צ בפה, הרב יהונתן הלוי אייבעשיץ נ"י מו"צ בוואלאמין, שנתעוררו לחוק ולתמוך השערי תורה בכל השפעתם האפשרית.

והנני קורא ואציע לפני כל רבני וסופרי השערי תורה די בכל אתר ואתר בארצנו ובחז"ל שיתעוררו גם הם להשתדל לטובת השערי תורה וקיומו.

ברגשי כבוד

המו"ל ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל.

א ד ר ע ס א :

I. Feigenbaum, Warszawa, Muranowska 4, m. 30.

שער זכרון

מרים ומקדש ע"י האחים הנכבדים וכו'
הר' שמחה דוב נ"י והר' יצחק נ"י
למשפחת פשפורקת מווארשא.

למען נשמת אביהם

האי גברא רבא, עובד ה' באמונה, נשיא ארץ הקדושה,
הרב הישיש, מופלג בתורה וביראה, מצוין בישראל,
איש צדיק וחסיד, שוע וגדיב נודע בשערים וכו' כש"ת
מהור"ר אברהם חיים פשפורקת זצ"ל.

* * *

הרב המנוח נולד בשנת תרי"ג לפ"ק, למן הרגע הראשון אשר עמד על דעתו,
עד יומו האחרון, הצטין במרצו הכביר והרענן בכל מקצועות היהדות החרדית,
והמסורתית וישתתף ברצינות יוצאת מן הכלל, בכל ענפי החיים הצבוריים, במשך יותר
מיובל שנים, ספח וגדל כמה דורות, על מבועי התורה והיראה, ונמנה על הכי
מצוינים שבעסקני הצבור בפולניה בכלל ובווארשא בפרט, בתורתו ויראתו את ה' על
יד מדותיו התרומיות קנה לו שם בקרב העם החרדי, במפעליו הכבירים על שדה
החינוך המסורתי וחזוק הדת בכלל, אשר להם הקדיש את כל ימיו לרבות את הלילות,
מבחר ומיטב כחותיו ומעשר הוגו, רכש לו חבה בקרב הצבור הישראלי.
עשרות באלפים, אבות בנים ובני בנים, חרדים לדבר ה' ותורתו, שגדל וחנוך
בבתי "תלמוד תורה" שיסד זוהי מצבת זכרון ענקית אחת ממצבות זכרון, שהעמיד לו
בחיוו האיש המצוין והגדול בישראל.

נפטר זקן ושבע ימים אור ליום י"ח מרחשון תרפ"ה לפ"ק.

פטירתו הדאיבה לב כל ההולכים בתמים לאור התורה וכל בית ישראל בכו את
האבדה הגדולה ויספדו מספר גדול.
זכרו לא ימוש מקרבנו לנצח חבל על דאבדין ולא משתכחין.

— תנצב"ה —

בעזרי שעת חוברת א'-ב' הישרי-מרחשון ה'תרפ"ה

ב"ה ווארשא (ה' ויקהל עת"ר לפ"ק) ס"י א' (שפתי ישנים).
א"ר כבוד ידידי הקר הרב המופלג ההר"ק ובקי משנתו זך ונקי י"א וכו' כש"ה
מו"ה יהונתן הל"י אייבעשיטין שליט"א חו"ל בעיר קאלישין (וכעס בוואלאמין).
אחרש"ה"מ קבלתי מכתבו אודות השאלה בבשר שנמלח וזו ממנה ליר על הקרקע
או לכש"מ ואחר ששה במלח ח"י מיניטין נפל הבשר לתוך אותו ה"יר מה דינו וכו'.
הורה דמו"ר ע"י הדחה ומליחה שנית, עב הורה דהוה כמו לאחר שיעור מליחה דל"ס
פירש ממקום למקום וממילא מותר בהדחה ומליחה וגם בקרקע הוה ספק אי הוה כלי
מוקב וברלפס שלנו ודאי הוה כלי מוקב.

ובזה שחידש כ"ח בא"ס זכר שיעור שעה ל"ה ה"יר כמותה מחמת שנחשב ע"ס ה"יר
של אחר שיעור מליחה דחשיב כמ"ס שנחשב ב"יר ובטל רחיצתו נכון הדבר וגם אנכי
מיקל בזה והדבר כבר מפורסם בין מורה הוראות דא"ס מונח שעה במלח הוה ה"יר
זה כמערב ע"ס מ"ס שאין בו רחיצתו וכדורו האריך בשאלה זו וכל דבריו נכונים המה.
וזל"ת זה מה שכתב להקשות בהא דפסחים ד' כ"ב והרי אבמה"מ וכו' ומשמע
דמותר בהנאה וכו' והקשה כ"ח דילמא מ"ירי הברייתא כגון שנתן לו אבמה"מ כשה' חי
או שערב בו דבר מר והוה שלכ"א ולכ"י הרמב"ם דב"י חייב בכ"ס חייב ג"כ בשלכ"א
לכ"י מהרש"ל בשבועות אבל לישראל אין אסור בשלכ"א, והיר"ן כ"ח בהקדש דברי הל"ח
בפסחים שם דע"כ ר"א סיבר כש"י רבו ר"י דח"ס אסור מה"מ ע"ס ובחולין ד' קכ"א
ע"כ אמרין בהמה עמאה ועוד מפרסכת ר"י אמר ישנה לאברים אבל בטהרה מורה
ר"י דא"י לאברים משום מא"מ דלישראל שרי ולגברי אסור וכ"כ ג"כ בהו"ס חולין ל"ג
ע"א ד"ה אחד דלר"י דבזכר ח"ס אסור מה"מ כבזכר מא"מ ע"ס, וכיון דהך ברייתא ע"כ
סובר כר"י דח"ס אסור מה"מ ממילא כבזכר מא"מ ח"ס שפיר גם לעכו"ם מותר בשלכ"א
מטעם מא"מ זה"ד כ"ח, אך לדעתי שהרי כל הקושיא הוה לש"י הרמב"ם דלא נאמר
שיעורין לב"י והרי הרמב"ם עצמו מפורסם דלא כבזכר כלל הך סברא דמא"מ וכו' וממילא
ל"ס תירוצו זה כלל, אך לעד"נ דלק"מ למאי דאמר בחולין ד' ק"ג דחלקו מבחון לאבמה"מ
פטור וח"ס מותר בזה מלך דחידוש הוה ולכך ח"ס מותר מה"מ ע"ס ולפי"ז י"ל דהוה
דל"ג שיעורין לב"י הוה בדבר דלישראל אסור ח"ס עכ"פ ממילא לב"י חייב מיהו בכ"ס
דל"ג שיעורין לב"י משא"כ בדבר דלישראל ח"ס מותר ומטעם דח"ס אינה בכלל דלא
תאכל לאבמה"מ יחי' מא"מ ע"ס שיהי' גם בב"י ל"א דל"ג שיעורין ויהי' מלווה על כ"ס
ורק בישראל ודו"ק.

ובסברת רש"י הג"ל דלכך אבמה"מ מותר ח"ס כיון דחידוש הוה אמרתי מכבר
נ"חב קושיא פנ"י ושאל"א כמה פלגי בבילה דב"ס ס"ל בכוחות וכו"ה ס"ל בכוחות לענין
ב"י מאי כ"מ הא ממ"נ מולקו"ת ליכא בב"י דלאו ניתק לעשה ואי לענין איסור הא ח"ס
אסור מה"מ, ולהג"ל י"ל שפיר כיון דבל יראה הוה חידוש דלמה עובר כלל בב"י כמו
דאמר ר"א ב' דברים א"ב ועשאן הכתוב כאילו הן ברשותו והיינו דחידוש הוה שאינו ברשותו
ש"א דאסור בהנאה ומ"מ עובר וממילא בחידוש ח"ס מותר כמו באבמה"מ דבג"ל דחידוש
דבר דחידוש לחולין כהנ"ח צמאי דאמר אבמה"מ חידוש הוה זרע"ס פירש: דחידוש
הוה דמערב גידין ועלמות ולעד"נ דחידוש הוה למאי דאמרין בבכורות ד' ו' דחלב
אבמה"מ הוה וחידוש הוה דחידוש מהיר, וכן בחולין ד' ס"ד כתבו במה"ס שם דמנת
הענק מוכח דב"ס מותרין, אך דחידוש הוה שהרי אבמה"מ הוה ע"ס ולפי"ז שפיר כל
אבמה"מ חידוש הוה דאסור כיון דחלב וב"ס הוה חידוש ולמה אבמה"מ אסור וזהו

הכוונה דמידוש הוא ועי' בתוס' מו"ק ד' ח' ובנו"כ בהשמות דאין חילוק מה הוה
המידוש או הקולא או החומרא ע"ש.

בשראי המכחב הערה, הנה ה"ט, ציור סי' ס"ט בחשה ששכחה אם מלחה בשכ
וכו' כתב להמיר ובה"כ חולק משום דאיכא חוקת איסור ע"ש ובש"ס נפש ח' מהגאון
מקאליט צ"י ו' ובש"ס טוטר' סי' קל"ט בשאלה דירע דמלחו רק שמוספק אי שהה
במלחו שיעור מליחה והסכימו דכאן כ"ט מורו דשרי אף להנה"כ ע"ש ולעז"כ להעיר בזה
דיש סברא להיפך אפילו להט"ז דשרי מ"מ כאן יש לאכור והיינו למש"כ התוס' פסחים כ"ד
דבשר ח' הוה שלכד"א ושרי ובמש"כ הש"ך צ"י קנ"ה ס"ק י"ד ע"ש ועי' צ"י ב"ר
טעם בשער האיל ומחוק דבשר ח' דלא חזי לאכילה דוקא בלא מלח משא"כ כשמלחו ע"ס
המלח חזי לאכילה ע"ש ולפי"ז י"ל דוקא במעשה דהט"ז שרי דה"ל לו חוקת היחר קודם
שמלחו דרשאי לאכלו דהוה שלכד"א משא"כ בגידון זה דזוכר דמלחו וא"כ תיבך ומיר
דמלחו הרי אכור לאוכלו כך ממילא ה"ל לו חוקת איסור ואכמ"ל.

דברי ידיו עוז הדו"ש באהבה פתחי' הארענבל"אם חוגה פה ווארשא.

ב"ה האסנאווי צ"י סי' ב' (שו"ת בדין עגונה).

שאלה נשאלתי מהר"ג ר' אהרן נטע נ"י אבד"ק בחרנוב חלומות אשה עגונה
מקהלמו וז"ל הגב"ע כפי אשר נשלח לידי מהר"ג נ"י הג"ל.

בבריתב חלה כחדא הוינא וזהו לקדמנא ר' יחיאל בן נח קארפסמאן מפה והעיר
לפנינו באלו"ע וז"ל, איך האב געדינט ב"י ד"א קארפאטען מיט ר' ישראל יעקל ליאסטמאן
פון בחרנוב ווען מען האט אונז אוועק געיאגט פון די קארפאטען איז ער גיווארן פון
מיר אב גישייד ווארים עס איז גיווארען א שפרייט ד"א ארמעיע אין א האקט האב איך
גיהערט פון רובישע יודען וואס מיר זענען גיוועזען קאלטענעס איינער האט גיזאגט מיר
אז דער ישראל יעקל ליאסטמאן דער בעקאנטער אונזערער איז שטארק דאנערט גיווארען
אויף דעם פראגט אין דער נאך אז מיר האבען זיך אפ גיטעלט אויף איין ארט זענען
מיר זיך אלע קאלטענעס און זאמען געקומען אין דער ליאסטמאן איז נישט גיוועזן דער
אוישען אונז האט איינער פון ד"א רובישע יודען פון די אייגענע קאלטענעס מיר געזאגט
אז דער ליאסטמאן איז גיהארגעט גיווארן מעהר ווייז איך נישט ווי אזוי ער איז גיהארגעט
גיווארן אין ווען ער איז גיהארגעט גיווארן אין אויף וועלכען ארט און אן ער האט
אליין גיזעהן ווייז איך נישט נאר דאס ווייז איך אז דער יוד האט מיר געזאגט אז
ליאסטמאן איז גיהארגעט גיווארן.

ה"ה ר' יחיאל זיסקינד צ"ר יחזקאל ז"ל העיר לפנינו בזה וז"ל אזוי וויא דאס
ווייב פון דעם ליאסטמאן גי"ל איז גיוועזן גיוואר ווערין דא היא פאר אזויא יאהר לריק
אין זי איז אהיים גיפארגען האב איך גישמיסט מיט אברהם יצחק זאלאנדק וואס ער
איז היינט אין אמעריקא האט ער מיר גיזאגט אז עס איז איין שאר וואס דאס ווייב
איז נישט דא וואלט איך איהר גיזאגט אז זי מעג חסונה האבען ווארן איך ווייז אז ער
איז גיהארגעט גיווארן מעהר ווייז איך נישט ווארום אברהם יצחק האט מיר מעהר נישט
גיזאגט אז ער אליין האט גיזעהן זי ער האט גיהערט האט ער מיר נישט גיזאגט נאר ער
האט מיר גיזאגט אז ער איז גיהארגעט גיווארן.

ולאודא אמת באת"ח יוס' ה' פ' וימי י"ד טבת תרפ"ו לפ"ק פה וואטוואלן.

נאום יהודה ל"ב בהמנוח ר' יואל ז"ל פרייבערג אב"ד

נאום אברהם ברשיא הלוי געפלדוים

נאום יהושע בר' זלמן נטע ברעוהיים שו"ב.

תשובה לפענ"ד האשה העלובה זו מוהרת לכ"ע בלי שום פקפוק כי יש כאן ב' עדים כשרים שהעירו בשם ב' יהודים ישראל יעקיל ליאסטמאן מברנוב נהרג ואף שהעדים אומרים שלא שמעו מהיהודים רק זה באמרו שנהרג אבל לא שמעו מהם מהיכן הם יודעים שנהרג הוא יודע דברי הרמב"ם ז"ל פ"ג מה"ג הט"ו ומובא באהע"ז סי' י"ז סעי' ה' וז"ל כבר הודענו שאומר שמעתי שמת פלוני אפילו שמע מאשה ששמעה מעבר ה"ז כשר לעדות אשה ומשיאין על פיו אבל אם אומר העד או האשה או העבד מת פלוני ואני ראיתי שמת שואלין אותו האידך ראית כו' ע"ש וע"ש במ"מ וב"ש שם ס"ק ג"ז ע"ש וכ"ש כאן שם ב' עדים ששמעו מב' עדים דוראי משיאין על פיהם.

והנה אף בלא הזכירו מענין קבורתו כלל ולדעת הרי"ף ז"ל במלחמה אף בבי עדים ז"ל וקברתיו ע"י יבמות קט"ו וברי"ף ז"ל שם הרי כל הפוסקים חולקין עליו בזה הרא"ש והרמב"ם וכ"פ המחבר באהע"ז סי' י"ז סעי' ל"ג דדוקא בע"א ז"ל וקברתיו הא לא"ה חייבין דלומר בדדמי אבל בשנים לא חייבין דאמרו בדדמי ע"ש ומה שלא הזכירו שם אביו רק העד הראשון ר' יחיאל בן נח אומר שעבד יחד עם ר' ישראל יעקיל ליאסטמאן כין בארגוב הרי לא הזכיר שם אביו והעד השני ר' יחיאל יסקינד לא הזכיר רק שם ליאסטמאן ולא הזכיר שמו ולא שם אביו ולא שם עירו וגם העדים הראשונים שהעירו הם היינו ר' יחיאל בן נח ור' יחיאל יסקינד שהעיד ר' יחיאל בן נח בשם יהודי מרוסיטע והעד ר' יחיאל יסקינד בשם אברהם יצחק לא הזכירו רק שם ליאסטמאן לחוד ולא הזכירו את שמו העלם ולא שם אביו ולא שם עירו ומצינו בתוספתא אין מעדין עליו עד שהיו מזכירין שמו ושם אביו ושם עירו ע"י ברמב"ם פ"ז מה"ג הכ"ז ובמ"מ שם ובאהע"ז סי' י"ז סעי' י"ח בהג"ה שם ובמ"מ וב"ש שם ע"ש, הנה העד הראשון ר' יחיאל בן נח הזכיר שמו ישראל יעקיל וגם הזכיר שם עירו שהוא מברנוב וגם הזכיר כינוי שם משפחתו שהוא ליאסטמאן דזה מהני כמו הזכרת שם אביו ע"י בקע"ג סעי' ק"ב וק"ה ופ"ל שכינוי שם משפחתו הוי כאלו הזכיר שמו וכבר הארכתיו בזה ונרפס בשמי במ"א א"כ זה שהעיד ר' יחיאל בן נח ואמר ישראל יעקיל ליאסטמאן מברנוב הוי כאלו הזכיר שמו ושם אביו ושם עירו ובלא"ה עיקר הוא כרוב הפוסקים דבצרי דבשמו ושם עירו סגי ע"י ב"ש ס"ק ג"ט ובמ"מ ס"ק כ"ז בשם מהריב"ל ע"ש ואף שמהיודי ששמע שליאסטמאן נהרג, אותו היהודי לא הזכיר רק ליאסטמאן לחוד וא"כ אפשר שכוונתו היה על ליאסטמאן אחר ז"א שהרי בהגה"ע מבואר שר' יחזקאל בן נח ואותו היהודי שמעיד ר' יחזקאל בשמו ואותו ר' ישראל יעקיל ליאסטמאן היו כולם בנאותא חדא והיו מכירים זה את זה היטב שהרי אחר, וואס מיר זענין גיוועזין קאלעגים" א"כ היה ר' יחיאל הנ"ל יודע על איזו ליאסטמאן הוא מכונן ועל איזה ליאסטמאן אומר לו היהודי מרוסיטע שנהרג וכיון שמעיד ר' יחיאל הנ"ל לפנינו שר' ישראל יעקיל ליאסטמאן מברנוב נהרג ששמע כך מאותו היהודי הנ"ל שהיו קאלעגים יחד ודאי יודע שעל ישראל יעקיל מברנוב הנ"ל היה הסיחה ביניהם ועל אותו ר' ישראל יעקיל אחר לו היהודי הנ"ל שנהרג, וגם העד השני ר' יחיאל יסקינד שהעיד מפי ר' אברהם יצחק שא"ל שאם היה אשתו של ליאסטמאן הנ"ל לפניו היה אומר לה שבעלה נהרג הרי כוונתו על ישראל יעקיל ליאסטמאן בעלה של האשה זו שאנו יודעים שהיה שמו ישראל יעקיל ושהי' מברנוב, הרי שאין כאן שום חשש שמת כוונתם על איש אחר ששמו ג"כ ליאסטמאן כיון שחשש ר' אברהם יצחק הנ"ל אחר אשה זו שהיתה אשת ר' ישראל יעקיל מברנוב כמוזכר בהגה"ע, גם יש לנרף לבטח מה שכבר עבר זמן רב שלא בא כמ"ש בתה"ד ז"ל ומחמת שכבר כתבתי בזה במ"א לא רציתי להאריך יותר בזה, לכן לפענ"ד דאשה זו שריא לעלמא בלי שום חשש, ומפני חומר הענין הנעמי השאלה

עם המסוכה שלי לפני הרב הגאון המפורסם ר' אברהם מענדיל הלוי שטיינבערג שליט"א:
אבר"ק בראדי כאשר הובא לקמן.

באיר רובין אבר"ק סאטנאוויץ.

ב"ה בראדי סי' ג' (בענין הג"ל).

ובדבר העגונה אשח מ' ישראל יעקל ליאשטמאן מבארנוב אני מסכים עמו להחריג
כיון שיש ב' עדים ששמעו מפי' עדים שנהרג וב' עדים אלו קברתיו וכבר כתב כבודו
בזה הכל לכן אני מלערך עמו להחריג כדת של חורה והשי"ת יצילנו משגיאות ומוכה לכיון
לאמיתותה של חורה אמן. הנני ידויו דושי"ת.

אברהם בנחם הלוי שטיינבערג אבר"ק בראדי.

ב"ה הוסיאמין סי' ד' (שו"ת בדין מליחה).

נשאלתי באם של טוף שנמלחה עם בילה שהיתה בחוכה אשר כבר נגמרה בחלון
ומלמן וקליפ הרכה" ואח"כ בשלו הבילה בקדירה ולא הי' סי' נגדה, והנה לכאורה לפי"מ
דמבואר בסי' ע"ז דעופות ממולאים בבשר וגמלחו בחוץ לא מפליט הדם שבפניהם וא"כ
גם כאן הוי כלא נמלחה הבילה ואוסרת אח"כ עד סי', אך באמת ל"ד כלל דהרי כאן
לא היה הבילה מנוגה עוד לאור העולם והוא מגודלת כאן י"ל דשפיר מהני המליחה שט"ג
האם להבילה ודמיה לחתיכה עבה ואף שמבואר בפמ"ג סי' ס"ט במ"ז ס"ק י"ג וסי' ט"ו
דאם לא בקע הטוף ומלח אותו בלד חוץ ל"מ המליחה לאזכרים הפנימיים הרי בהנהגה
מהרש"ק לפמ"ג סי' ע"א חולק עליו וכבר דגשנב לחתיכה עבה וסיים דיש להקל כן [אך
הוא כותב עלמו כי בהנהגתו למ"ז בסי' ס"ט ס"ק י"ג כתב דאזכרים הפנימיים נאשרים
מחמת שנמלחו בלא הדחה קמיתא אומם כדנמ"ר מה"מ סי' ס"ט ס"ד כי דאין חשש נמלח
בלא הדחה ראשונה דדוקא מלח בעין מבלע דם אבל לא כח הדחיחה אבל ל"ע לע"ד
דהרי בסי' ע"ב משמע דלולא הטעם שדם הלכ מחייבם בחובו או שהלכ שיע הי' נאשר
מחמת הדם שבפנים שוב ראינו שהדמ"ר הרגיש בזה בעלמו שם ה"ק כ"ד ונראה שחזר
בו ע"ש אך בנ"ד אין חשש זה כי עיינו רואות שאין דם בעין על הבילה ודמי למ"ש
בש"ך סי' ע"ב סק"ד לענין לב ולד חילון של טוף ע"ש] ואפי' להפמ"ג י"ל דדוקא
בעוף שלם שהוא עב ס"ל דל"מ המליחה לאזכרים הפנימיים אבל בהאם שהוא דק
מאוד י"ל דגם הפמ"ג מודה וכעין זה י"א לחלק בסי' חמודי דניאל שהבאתי לקמן
לענין אחר.

וגם אין לחוש דשמה האם הוא בכלל בני מעיים וא"כ הוא מפסיק בין המלח
להבילה. כמו בחלחולת בסי' ע"ה דהרי כבר כי המנ"י מובא במ"ז שם סק"ד דדוקא
בחלחולת מפסיק אבל לא שאר ב"מ ואף שהפמ"ג השיג עליו אבל הרי הגרע"א וסב"א
הביאוהו לפסק הלכה וכן בסי' חמודי ה' מליחה סי' ג' המיר בהפ"מ ע"ש ובפרט ד"ל
דבזה גם הפמ"ג מודה דהרי גם הבילה אין מוחזק בדם כמבואר בכל הפוסקים דק
מחמת מהגא' מולחים הבילה ודמיה למ"ש הפמ"ג בסי' ע"א בשם הפרישה דמשה מהני
מליחה העלם להמוח משום דאין מוחזק כ"כ בדם ע"ש.

ובדיוורתי בזה ראיתי בפי' רע"א בסי' ע"א שכתב וז"ל לא ידעתי אמאי לא נקיע
ג"מ בבשר שבראש אש אחר שמלחו והודח חזר ומלמן אש נאשר הבשר מהקרום ע"ש
ולעז"כ בפשיטות כיון דבשר הראש כבר נמלח והודח א"כ כיון שאינו יוצא ממנו שום
דם וליר כיון שנשחמו לה"פ משה"ה אין המלח יכול להוציא גם הדם שבהקרום כיון שהבשר
מפסיק ודמיה לחלחולת שבסי' ע"ה וע"י בשפ"ד סי' ס"ח ס"ק י"ד ע"ש שוב מלאתי כן
בהדיא בסי' לוייה מן שרמזו בפי' רע"א בעלמו בסי' ס"ט סוף סעי' א' וע"ש בפ"ת סק"ד

שכנשו"ת הר הכרמל חלק עליו ואינו לפני לידע טעמו, ומדברי הש"ך בסי' ע"א ראי' ברורה להם' לזית מן ומסולק קושיה הגרע"א.

ובעיקר הדין בלא נמלחה כלל הבינה ובשלה כך לא מלאחי מבואר אם נאסר ד"ל דנהי דנהנין למולחה אבל רק לכתחילה כמו שזולחין ב"מ אבל ברעבד י"ל כמו בב"מ מותר משום דאין מוחזקין בדם כן ה"ד נמי בהבילה כיון שאינה מוחזקת בדם כמבואר בכל הפוסקים.

וגם אין לאסור מחמת שנמלח עם שאר בשר לשי' רש"ל בסי' ע"ה דהרי האם מפסקת בין הבינה לשאר הבשר ודמי' ממש למי' מהרש"ק לפת"ג סי' ס"ט ס"ק י"ג "לענין זפק ט"ם, אבל אני מסתפק דאולי האם איננה בכלל הבי"מ וא"כ נאסר הבינה מהאם בעלמה וא"ל דהמלח מוסך הדם רק אליו ואינו מבליע לעבר השני דהרי במלח הקרבנות"ט עם הפרש ולא נפתח משמע מכל האחרונים דנכנס הדם לפני' ואף שיש קצת לחלק דשם א"ל המלח לעשות פעולה להבליע לפני' רק כיון שהמלח מרתוח את הדם של לך פנימי ממילא נכנס הדם להוך הפרש משא"כ כאן אבל הרי במבטות ב"י ע"ז סק"ד כ' וז"ל ומיהו הפנימי וזו נמלח והודח אי אסור כה"ג נראה דאסור הרי בהדיא דהמלח מבליע לחתיכה שבפנים ואף שהפ"ג סיים ב"ש לעיין ע"י בסי' ע"י לבונה שם כ' בפשיטות כן שוב ראיתי בסי' ס"ה ב"ש"ך סק"ה בשם הת"ח במלח הבשר ולא חתך הקרומים והחוטאים לריך ליעול כ"ק ומשמע שם לריך ליעול הכ"ק מהמח או מהבינה והש"ך כ' דהוא רק מחומרא בעלמא משום כבש"פ אבל לולא טעם זה אחריו דהמלח מבליע לפני' לתוך המוח והבינה וא"כ גם כאן נראה דנאסר הבינה ואסור אח"כ עד כ' וז"ע שוב הגיע לידי ס' דרכי חסידה וראיתי בסי' ע"ה ס"ק ל"א ש"כ בשם ס' יד"י להתיר משום דהמלח מוסך הדם אליו ואינו נכנס לפני' וזה תמוה מכל המקומות שהבאתי לעיל וע"ם עוד בשם שו"ת ב"ש וטו"ר דזה ואבקש מחמי' שו"ת לחוות דעתם בזה.

יעקב רינגעל אבד"ק הני"ר.

ב"ה ברוקלין (אמעריקא) סי' ה' (שו"ת בדין י"ג).

הנני להגיע לפני הרבנים הגאונים חכמי השו"ת הי"ו מה שכתלתי מאחד האדמו"רים שליט"א בניארק בדין י"ג והשכנתי ע"ז להלכה ולא למעשה והנני מבקש מהרבנים דומיניו שישיבו על שאלה זו בירחון השו"ת כי נחלה היא מאור, וזה לשון השאלה.

כבוד ידידי ורב חביבי ה"ה הרב הגאון הספורסם לשם ולתהלה כש"ת מהור"ר ישעי' יוסף מארגאלין שליט"א ראב"ד בביהכ"נ חברה תורה אנשי חסד בבראנוויל. הנה אני רוצה לשאול מאת כתר"ה שאלה נחוצה מאוד מפני שהוא נוגע בזמנינו פה ובארצות הברית ביותר, הלא ידוע לכת"ה שאצל אדמו"רים פה יושבים הרבה בע"ב בשבת וביו"ט ובפרט בחג הפסח שיושבים מסובים אצלם לסדר אצלם את הסדר ומחויבים לשנות ד' כוסות יין עפ"י הדין, ובתוך המסובים נמצאים לפעמים איוה מהם שבעה"ר הם מחללי שבת בפרהסיא שבאים ג"כ לקיים הסדר אצל האדמו"רים שליט"א והם נוגעים ושותים את היין מבקבוק אחד עם בע"ב היושבים אצל השולחן שהם שומרי שבת כהלכתו וידוע שהמחלל שבת בפרהסיא יינו י"ג ואסור לשנות מהיין אשר נגע לכן באתי לשאול מאת כתר"ה כאשר אנו יודעים אותו היטב שהוא יושב ועוסק בתורת ה' ומשיב לכל הרבנים השואלים מאתו דבר הלכה והרבה מתשובותיו ראיתי במאספים ובירחונים שונים לכן אבקש מהדר"ג שישב לי על שאלתי אם הדין של מגע י"ג נוהג ג"כ עכשיו ולכן אם מחלל שבת בפרהסיא נוגע ביין אסור לשותתו או כיון שאנו יודעים שבזמנינו אין י"ג נוהג אפילו בעכו"ם גמורים

היינו שעובדים הע"ז לכן לא גרע מחלל שבת בפרהסיא כעכו"ם העובד ובפרט שהם סתביישים בזה משום שהם יושבים אצל שולחן אחד עם שאר בע"ב וכן אנו שואלים סכתר"ה אם מותר לברך על היין שנגע בו מחלל שבת בפרהסיא אקוה כי כהר"ה ישיב ובוזה הנני ידידו הדושי"ת, צבי אר"י אברהם לנרא ל"י תשובה על שאלתי.

בהרה"צ וצוק"ל (הנקרא בשם אליקער רבי) בנויאק.
זוה תשובתי, גרסי' בגמ' חולין ה' ע"א מכס ולא כולכס להוליא את המומר ונכס ככס חלקי ולא בלומות מן הכהנה להביא בני אדם שזומים לכהנה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן במצוה חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבת בפרהסיא ופריך הא גופא קשיא אמרת מכס ולא כולכס להוליא את המומר והדר מני מקבלין קרבנות מפושעי ישראל ומירץ הא לא קשיא רישא במומר לכה"ס כולה מליעחא במומר לדבר אחד ומקשינן אימא סיפא חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבת בפרהסיא האי מומר ה"ד אי מומר לכה"ס כולה היינו רישא ואי מומר לר"א קשיא מליעחא אלא לאו הכי קאמר חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבת בפרהסיא וכו' ולכאורה לריבין להבין מדוע אמרו ברישא ומחלל שבת ובסיפא אמרו ומחלל שבת בלשון יחיד ואח"כ אמרו אלא לאו ה"ק חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבת בפרהסיא בלשון רבים ופירש"י שם אלא לאו ה"ק מקבלין קרבנות מפושעי ישראל במומר לר"א חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבת דהכי חמירא אלמא מומר לעכו"ם במומר לכה"ס כולה דמי האי הנא חמירא ל"י שבת כעכו"ם דהעובד עכו"ם כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית עכ"ל ולכאורה עליו להבין למה כתב רש"י האי הנא חמירא ל"י שבת כעכו"ם וכו' והלא אמרו בגמ' בפירוש רוח מן המומר המנסך את היין ולחלל שבת בפרהסיא ועוד לריבין אנו להבין את הטעם שכתב רש"י דהעובד עכו"ם כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו וכו' ע"ש ונקדים לזה את הרמב"ם בפ"ג מה' מעשה הקרבנות ה"ד וז"ל ישראל שהוא מומר לע"ז או מחלל שבת בפרהסיא אין מקבלין ממנו קרבן כלל אפילו העולה שמקבלין אותו מן הכהנים אין מקבלין אותו מן המומר הזה שנאמר אדם כי יקריב מכס מפ"י השמועה למדו מכס ולא כולכס להוליא את המומר אבל אם היה מומר לשאר עבירות מקבלין ממנו כל הקרבנות כדי שיחזור במצוה עכ"ל וכו' שם הכ"מ ז"ל שהמקור הוא בחולין ה' ע"א ולפי"ז אינו מוכן מדוע השמיט רבינו הרמב"ם את המנסך את היין משום שכתב רבינו ישראל שהוא מומר לע"ז או מחלל שבת בפרהסיא ולמה לא כתב כמו שאמרו בגמ' או לנסך את היין היינו מומר לע"ז או לנסך את היין או לחלל שבת בפרהסיא.

(ב) ונקדים מ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' מא"א ז"ל יראה לי שכ"מ שאמרו בטען זה ביין שלנו שהוא אסור בשתייה ומומר בהנאה מפני זה נניעה שנגע בו העכו"ם כשהיה העכו"ם עו"ז אבל אם היה איסורו בגלל עכו"ם שאינו עו"ז כגון ישמעאלי שנגע ביין שלנו שלא בכוונה או שטפה על פי החיות הר"ז מותר בשתייה וכן כל כיוצא בזה ופי"א ה"ח מה' מא"א כ' הרמב"ם כ"מ שנאמר בטען זה שהיין אסור אם היה העכו"ם שנאמר היין בגללו עו"ז הרי הוא אסור בהנאה ואם אינו עו"ז הרי הוא אסור בשתייה בלבד וכו' עכ"ל ודבריו לריבין ביאור משום שלכאורה משמע שהוא סותר א"ע דבפ"ג ה"א מ' מא"א כתב שאם אינו עו"ז מותר אפילו בשתייה והכא בפ"א ה"ח מה' מא"א כתב רבינו בכל כברי שאינו עו"ז י"נא אסור בשתייה ומומר בהנאה וכן הורו הגאונים עכ"ל וכו' שם הכ"מ בשם הרשב"א דטעמא משום גזירה ראשונה לאסור שתייה בלבד הימא משום בנותיהן אבל איסור הנאה שגזרו ב"ד של אחריהם ומוסר חשש ניסוד ל"ג אלא בעו"ז אבל בשאינו

עו"ז לא היתה גזירה ואעפ"י שלא קבלו עליהם שלא לעבור ע"ז וכן לא קבלו בפני שלשה ז' מלות ב"כ ובכרייתא בנמ' ע"ז י"ד ע"ב קמ"ז חזרו גר חושב כל שקבל עליו ז' מלות ב"כ הריא לא לענין י"ג ושאר גזירות שגזרו בעכו"ם הוא שמיא רק להחיותו בלבד וכדדרישין התם דר"י שלא קרבנו לאבירנא ביום אדם אמר ידענא ב"י דלא פלה לע"ז וכו' אלמא כל שידענוהו שאינו טובד עכו"ם אינו בכלל גזירות הללו ולא הנדריכו לקבל בפני שלשה חברים אלא להחיותו בלבד ומ"מ כל שאסור משום חמנות אף הוא אסור בו שהרי הוא בכלל איסור חמנות ולפיכך ינו י"ג ואסור בשתייה כשמתו עכ"ל וע"ש ברדב"ז והלמ"ל הטור ביו"ד סי' קכ"ד כתב גר חושב שקבל עליו ז' מלות כ' הרשב"א שמגעו אסור בשתייה ומחוק כך פסק שגר שחל ולא טבל אסור ג"כ בשתייה וא"א הרא"ש ז"ל מסיר בשתייה אפילו בשתייה עכ"ל וכו' שם הב"י ודע שע"כ לא שרי הרא"ש בשתייה אלא מגעו של גר חושב ביין שלנו אבל ינו של גר חושב עליו אסור בשתייה מיהא דהא בהדרא קמ"ז ינו כשמתו והר"ן כתב שם על דברי המוס' זו היא שיטתו וכו' ע"ש וכתב שם הדרישה בזה א' על הקראים שמוחר לשהות עמהם יין של ישראל אבל יינם אסור מפני שאינם מקפידים על מגע נכרי ומרן הב"י הביאו בב"ה שלו בזה הסימן בשם א"ח שכתב בשם הרמב"ם שיינם של הקראים אין בו דאסור ואע"י דלית להו לפ"ע לא תקן מכשול חממני אחרים כש"כ היבא דאינהו שתי מינ' דהא אינהו בדילי ממגע נכרים וכו' והב"ח כתב שם שמא בהנאות מהר"ל דבגר חושב ובגר שחל ולא טבל אסור לשתייה עמהם לכתחילה אבל בדיעבד אם נגע ביין של ישראל מותר אפילו בשתייה והכי נקטינן עכ"ל ע"ש.

(ג) ומרן הב"י כתב שרבינו ירוחם כתב בשם רבינו מאיר דמשוך בערלתו אינו עושה ינו י"ג משום דניסוך אינו חלוי במילה שהרי מותר מהול הוא ועושה י"ג במגעו אבל זה אעפ"י שנמשכה ערלתו אבל לבו לשמים וכ"כ בס' א"ח והרשב"ץ כתב כל האנושים בתחלת אונם שאעפ"י שיכולים לברוח אם יש שום דבר לחלות עיכובם שם מפני הפחד ממון או משום ענינים אחרים אינם אסורים במגעם ואם שלחו יין לישראל בחוקת כשר ואין חוששין שחל לא הקפידו על מגע נכרי והריב"ש כתב שהאנושים אונם שלא היו זגאים מפני שלא היה להם ממון שיספיק להולאות שלריך להם לבני ביהם והם מחשבים ופחהו להם שערי הללה ובנתיים נזהרים מהעבירות וזאת במקום סכנה אינם פסולים ומ"מ אינם יכולים לזהר במגע נכרי אף הטובים שבהם וכיון שהם חשודים עליו אין נאמנים על שלהם ואפילו בשבועה אבל נאמנים על של אחרים שאין אדם חוטא כדי שיהיו אחרים עכ"ל ובשבלי לקט כתב מומר שנגע ביין ואמר אח"כ שנתנייר בינו לבין עליו והמיר ר"י את היין וכו' והד"מ כתב בזה א' בשם הריב"ש שם שם הרשב"א והוא בכו" ד' דמי שהמיר א"ע מחמת יראה אעפ"י שהיה יכול להרוג ולא לעבור מ"מ אם עבר ישראל הוא ושתיתו מחרת ואין אסורין במגען יין עכ"ל והמחבר ביו"ד סי' קכ"ד סע"ז הביא את דברי הרשב"ץ המובא בב"י בשם י"ט מי שאומר שכ"מ שאמרו ביין שלנו שהוא מומר בהנאה ואסור בשתייה מפני דר נגיעה שנגע בו העכו"ם כשה"י עו"ז אבל אם ה"י איסורו בגלל עכו"ם שאינו עו"ז שנגע ביין שלנו שלא בכוונה וכו' הר"ן מותר בשתייה וכו' וכו' שם הס"ך בס"ק י"א וז"ל כלומר בכ"מ דאמרינן אסור בשתייה ומותר בהנאה מפני דר נגיעה כמו שיחבאר כגון שנגע שלא בכוונה וכו' וכש"כ כמו וכל כה"ג כאסור בשתייה משום דר נגיעה כגון עכו"ם שאינו עו"ז מותר אף בשתייה וכו' וכן משמע בהדרא בת' ר"א מורח"י סי' נ"ו וכ"כ הרמ"א ביו"ד סי' קכ"ד סע"ז כ"ד בהג"ה בשם המרדכי והג"א ומהר"א בה"ל סי' ט"ו וז"ל ובזה"ז דהאומות לאו עובדי עכו"ם הם כל שמגען מקרי שלא בכוונה ולכן אם נגע ביין ע"י ד"א אעפ"י שהוא יודע שהוא יין ובין ליגע בו מותר אפילו בשתייה

וכו' וכי שם הש"ך בס"ק ע"א וז"ל ומשמע דהיה בכ"מ שאין אכור מדין הש"ס אלא בשתייה לדין שרי אף בשתייה וכיכ הכ"ח וכו' בחי מהר"י חנינ' סי' מ"א דחלא טעמא דנחמין דרגא עכ"ל ובס' קב"ה ביו"ד סק"ב כתב הש"ך על הא שכתב שם הרמ"א בהג"ה בשם הטור והרא"ש והמרדכי והר"ן בשם רש"י והוהפוט וראב"ן ופי' מיימניות מה' מ"א סי' י"א דלא אסרינן יטווק ככה עכ"ס ומ"מ יש להחמיר א"ס לא בהפ"מ והקשה שם הא בלא"ה מותר ואפילו בהפסד מוטע כמ"ס לעיל בס' קב"ז סעי' כ"ד מטעם דעכ"ס בזה"ז לאו עו"ז הם וכל מגען הוא שלא בכוונה ודוחק לומר דכחו שאני דהא אֶצְבָּאָר שם דכל מה שאכור מן הדין בשתייה לדין שרי לגמרי וכו' והי' שם שז"ל שהרמ"א לא כ"כ אלא מן הדין וכיכ במקום שידוע שהעכ"ס טובדי ע"ז הם וכו' אבל לדין שרי כאן אפילו שלא במקום הפ"מ וכיכ בס' אפי' דברכי בריש ד' פ' שנראה להקל בזה"ז דלא גרילין לנסך ובחי' רעק"א על יו"ד סי' קכ"ד כתב דמבואר דס"ל להט"ז בסק"ד דהך דינא דעכ"ס שאינו עו"ז דאכור בשתייה ומותר בהנאה הוא לכ"ע דאף הרא"ש מודה בזה משום דגרע מוגר חושב וכן משמע בעירובין דהוא מילתא דלית בה פלוגתא ולכאורה החילוק דבגר חושב קיבל עליו ז' מלות אולם לפי"ז יפלא דא"כ מאי פריך הש"ס והתניא איזהו גר חושב ונדחק לאוקמי להחיותו ולא מוקי בפשיטות לענין שיהא מגעו מותר בשתייה הא מיני' מיירי בהרייתא דקתני עלה מיחדין אללו יין דטעמם דלא חיישין למגעו משום דמגעו מותר בשתייה וכמ"ס הרא"ש וכן להלן כתב גם רעק"א שלרמב"ם נחית חד דרגא א"כ בעכ"ס שלנו מותר בשתייה וכמ"ס הכ"ח וכו' ע"ש.

(ד) והגובי'ת חיו"ד סי' ס"ט כתב דודאי לא גרע ממגע עכ"ס ע"י ד"א וכדלקמן בס' כ"ד בהג"ה וכיכ בדג"מ ביו"ד סי' קכ"ד סעי' י"ז בהג"ה וכן מובא בשו"ת אא"ז פנים מאירות ח"ג סי' ט"ו שהורה באחד ששכר עכ"ס למשוך חביות יין מן המרתף ולהוסיבם על העגלה והם אומנים בזה ובקו"א"ס במלאכתם להוסיב את כל החביות על תיקניה ואירע שנתהפך המגפה למטה והתחיל היין לקלח מן החביות והניח העכ"ס את ידו לסחוט פי החביות והגביה החביות עד שזא פי החביות למעלה אף שישראל עמד שם מותר היין בשתייה ואף שלא במקום הפ"מ עכ"ל והתל"מ כתב שחולק עמ"ס הש"ך יו"ד סי' קכ"ד ס"ק מ"ז שלא בכוונה לנסך אבל א"ס לא כיון ליגע שרי אפילו בשתייה משום דהוא מגע עכ"ס ע"י ד"א דשרי בשתייה כדלעיל בסעי' י"ד והתל"מ כתב ע"ז דדוקא כח עכ"ס או נגיעה בלא שיכשוך שלא בכוונה מותר בשתייה וכו' והיכועות יעקב יו"ד סי' קכ"ז כתב שנראה בעיניו דהיכי דהדבר אכיר נושים גזירת חז"ל כמו שגזרו על כתם ייבס לא אכרו בהנאה משום גזירה של יי"ג גמור והיינו לענין איסור הגלה ולענין איסור שתייה משום חשש חממה ואמנם מגע עכ"ס ביין שלנו אין בזה ענין לאכרו בהנאה ולא בשתייה רק שהוא בכלל כתם ייבס ולא נאסר משום חשש שמא נחנסך ממש לעכ"ס וכמ"ס הרמב"ן וגם הר"ן כתב דיי"ג גמור לא בכוח רק משום גזירה דהיינו א"ס גמור מגע עכ"ס ביין שלנו שלא לשם ניסוך יבואו להחיר יי"ג גמור שנחנסך ממש לעכ"ס ולכן גזרו איסור על מגע עכ"ס ביין שלנו ואף דמהימן ליה כני חרי הרי איסורו רק משום דרומה ליי"ג וזה אינה דומה ליי"ג כלל כיון שאינו יודע א"ס נחנסך היינו א"ס נגע בו עכ"ס כלל וכו' ובזמנינו זה בלא"ה לא שייך יי"ג גמור וכמ"ס הפוסקים וכו' ובס' פרי יתחק (להגאון האמיתי המפורסם ר' יתחק בלאזער זטק"ל שהשגיח ע"י הרבני ה"ר וי"א"ב כש"ס מו"ה ר' איסר צ"ר ישעיהו יפה שליט"א אשר כשמו כן הוא) ראינו בחשובה כ"ז מ"ס בזה"מ ואחריו הדברים וכו' שחילק שם בין ראשינה למשנה אחרונה ענין ירידת העכ"ס לבד והרבה לפלפל שיש לאיסור מגע עכ"ס ביין ע"י תערובות וכו' והנה המג"א בל"א

פי' שכי' הקיט כ' בשם הר"מ שכיון שאיסורו מדבריהם מותר וגם איסורו קל מאוד ואין החולה קץ וגם בחטובה ממיר רמ"א ואפילו לקולה שאב"ם לשכות סתם י"ג עכ"ל והנה צענין סתם י"ג בזה"ל לחולה שאב"ם מחבאר מדברי הרשב"א בתורת הבית ומדברי הרא"ה בדריה ומת' הרשב"א שהביאו הב"י סי' קכ"ג בעור יו"ד לענין מרחץ בסתם י"ג וכי' להדיא מהר"ן פירק אין מעמידין דאסור ולא דמי לבישולי עכו"ם דמותר וכי' המטה אהרן בח"א סי' ג' והיד אהרן בח"א סי' שכי' כתב להדיא ש"ן בזה"ל פשוט דמותר לחשבאים כיון שבזה"ל הוא מדרבנן ולא גרע מבישולי עכו"ם וכן מלאמי בעזה"י בשו"ת בשמים ראש בסי' ר"פ וז"ל שם נשאלתי מי שטלול למינות ויש לו מזה מיוחד גדול שכל אבריו כבדים עליו ומבלה ימים רבים בלער ואמרו הרופאים שיאכל גבינה שמינה ולשתות יין חזק וטוב וסנייהם לא נמלאו בעירו כשרים דבר פשוט הוא שמותר מושם שלא גזרו אפילו בחשבאים וכי' כי לא העמידו דבריהם בסתם במקום חולה ולער וכי' כללו של דבר כל שלא נמלא מפורש לאסור בסתם יש בזה לדון בהיתר עכ"ל ובהגהות כסא דהרשב"א מחזיק שם בסבירא זו להחיר באכילת איסורי דרבנן לחולה שאב"ם מידי דהוה אכבוד הבריות וכס"כ לער או חולה אף שאב"ם וכתב שם שאעפ"י שלא נעלם ממנו דעת הפוסקים בזה שיש מאמינים ויש משמאלים אבל כך דעתי נועה עכ"ל ובנקרי את בית אחד מהרבנים צניאק וראיתי בשד"ח במערכת י"ג שהביא את הרב ערוך השולחן סי' שכי' סעי' ז' שכתב בזה דבר ברור דחשבאים אסור ב"י אע"ג שאינו אסור אלא מדרבנן והביא שם את ההב"ש סי' רנ"ה מה שגדר שכתב י"ג בכלל ע"ז ולכן אסור לחשבאים ומביא שם שהמקיל לא החיר שם אלא בהנאה אבל באכילה ושתייה אסור וכי' הרמב"ן ורבינו ירוחם בח"ג סי' י"ח ומהראנ"ה בח"א סי' קי"ב ובשו"ת רעק"א סי' ה' וסי' נ"ו חמלא מ"ש לענין איסור אכילה מדרבנן.

(ה) ורמב"ל בפ"ה ה"ו מה' יסוה"ת הביא את דברי הרדב"ז בחטובה שכתב שההיר באיסור דרבנן בחשבאים והקשה עליו מחטובה הרשב"א המיוחסת להרמב"ן ז"ל סי' קכ"ז שכתב שאפילו באיסורי דרבנן בחשבאים אין להקל ומסתמא לא יחלוק הרדב"ז על הרשב"א אבל לעכ"ד נראה שכתב הרדב"ז בפירוש שכל איסורין דרבנן מותרין לחשבאים ומשמע שם שאפילו סתם י"ג מותר מבוא דמדמה לבש"ע ומה שהבאתי לעיל את דברי הר"ב בסי' רנ"ה והרמ"א ביו"ד סי' קנ"ה סעי' ג' בהג"ה שכתבו שבזה"ל אפילו י"ג מותר להתרפאות בו ולעשות ממנו מרחץ אעפ"י שהוא בדרך הגאון וכי' והש"ך שם בס"ק ט"ז כתב דעכו"ם בזה"ל לאו עכו"ם הם וכי' ומה שהביא הב"י בעור יו"ד סי' קכ"ג את שו"ת הרשב"א שאסור אפילו לעשות מרחץ מהם י"ג מיידי לדין הש"ס וכמ"ש הר"ב בסי' רנ"ה בסתם י"ג דינו כד"ן ע"ז הוא דוקא לדין הש"ס וכי' במקום שהגויס עובדי ע"ז עכ"ל ובניאור הגר"א שם בלאת י"ט כתב לא מביעיא לסבירא ראשונה דסי' אלא אפילו לסבירא אחרונה כיון רכתס י"ג מותר בהנאה מבוא דלוינו עובדי עכו"ם ואין אסור אלא משום בנותיהן וה"ל כשאר איסורין דמותר וכמו שכל איסורי דרבנן כיון דאין בו משום עובדי עכו"ם וכי' ע"ש ובשו"ת מנ"י חיו"ד סי' ל"ה כתב ג"כ צענין זה ובגליון מהרש"א בדה"מ לעשות ממנו מרחץ וכי' כתב ואף בשתייה מהיר הרמ"א בחטובה בחשבאים והוא בשו"ת הרמ"א בסי' קכ"ד ועי' מ"ש הר"ן בפרק א"מ על מ"ש הר"ף גרסינן בפסחים י"ט בכל מהרפאין וכי' ובעיקרי הד"ט בחיו"ד סי' ט"ז כתב בשם תורת נהג"ל דאין לסמוך עמ"ש המג"א בזה הרמ"א ועי' מ"ש המ"א כלל סי' ונש"א סי' ג' ובח"א כלל פ"ח בלאת ב' ובהסדר לאברהם מאומים בסי' כ"ד כתב לחולה שהחירו לו יין לקדש עליו ומשמע שם שהחירו אפילו לחשבאים וכי' מהר"י בסי' מנכרות במושנה א' בלאת ד' וכן

מוכח בש"ח זרע אמת ח"ב סי' מ"ט שהמור סתם יינס חוק שאינו נמלא יין כשר מאזו
המין שניו הרפואה לרפואה במשאלים ותורף דבריו שאעפ"י דאינו קייל כהרד"ז שהביא
המ"ל בה' יסודות בפ"ה ה"ז משום שאנו קייל כהרמ"א ביו"ד סי' קנ"ה בהגיה וכמ"ס
הכ"י בטור יו"ד סי' קכ"ג בשם שו"ח הרשב"א ז"ל מ"מ בסתם יינס דאקלים איסורי
בזה"ז דשריטין ל"י בהגהה משום דליכא איסור של ע"ז אלא משום בנתיבין איכא חור להיות
דנו כנש"ע דיש להחיר במקום קלח חולי וכן מלאכי בשו"ח הרמ"א סי' קכ"ד ואף דאין
נראה כן מהגיה שלו שבסי' קנ"ה מ"מ היכי דלא אפשר יס לסמוך על החסובה שלו וכו'
ובהה לנו רואין שהוא ממור סתם יינס לרפואה היכי דלא אפשר בלא"ה אפילו למשאלים
ובשו"ח השיב משה להגאון האמיתי ר' משה טייטלבוים חו"ד שאלה ל' דביא ג"כ בשמיית
סתם יינס למשאלים שכתב זקינו הרמ"א בחסובה עמוד גדול לסמוך עליו שלא בשעה"ד
וכש"כ בחולה כשה"ד דמו עכ"ל ע"ס והנה המקור לכל הפוסקים הוא בנמ' ע"ז כ"ט
ע"ב היין של עכ"ס איסור ואיסורו איסור הגאה דאמר קרא אשר חלב וזמיו יאכלו ישמו יין
נסיכס מה זבח איסור בהגהה אף יין איסור בהגהה ופירש"י אף יין איסור שנמסך לטכ"ס
ולפי פירושו נראה שדוקא כשידעין בו דאימנסך לע"ז אבל סתם יינס אינו איסור בהגהה
מדאורייתא אלא מדרבנן והוא מ"מ גזירות כמבואר בנמ' שבת י"ז ע"ב שגורו על פתן
ושמן משום יינס ועל יינס משום בנתיבין ועל בנתיבין משום ד"א וכו' ופי' משום ד"א
ע"ז וכו' ע"ס ובנמ' ע"ז ל"ו ע"ב ובר"ן ז"ל הקשה בכוניא כאן למה להם טעם זה פי'
שגורו על סתם יינס משום בנתיבין מ"ל דאיסור גזירה שמה נמסך ממש ומ"י בשם
הרמב"ן דלשמה נמסך ל"ה משום דאם אימא דנסיכה ל"ה מוזין ל"י וכדאמרין שם בנמ'
ע"ז כ"ב אם אימא דאקל"י ל"ה מוזין ל"י משום קדושת' גב' להכי אלטרך למגור משום
בנתיבין ועל יסוד זה קי"ל דבזה"ז שאין רגילות העכ"ס לנסך יין לע"ז אין מגע עכ"ס
איסור רק בשהיה וכן סתם יינס איסור רק בשמיית אבל בהגהה מותר וכו' שכללתי בטה"ה.

(המכר יבא ל"ה) יינס חוק שאינו נמלא יין כשר מאזו
ישע"י יוסף בארנאלין ראב"ד בבית דין בביהמ"ד חב"ד תורת אנשי חסד.
ב"ה ירושלים (עיה"ק חובב"א) סי' ר' (חידושים דהערות) י"ד ק"ה וי"ה
א) יש לחקור בדבר הדם על הא' דאמר רב' הו"א נשחטה בחוקה היתר עומדת כגון
דבא זאב ונמל בני מעיים והחזירין כשהן נקובין אזי חולין שהקב"ה יס' מהא"ז טעם דרוב
בהמות הן כשרות נכחפקתי א"ך יס' הדג בל"ס נמלא בן פקועה בן ג' ח' דקת"ל דהותר
בשמיטות אמה ואפילו בהפסד על גבי קרקע ג"כ א"ל שמיטה מן החוקה רק מדרבנן
כמבואר ביו"ד סי' י"ג אך בל"ס האמה נטרפה אזי מחויבת שמיטה מדאורייתא במבואר
שם סעיף ג' ובש"ך בק"ח א"ך יס' הדג בל"ס שלקחה זאב הבני מעיים של אמה ודחזירין
כשרין נקיבים אם ג"כ חולין בזה"ל כמו שאר הפסוקות או לאו משום דע"ז חולין ומכשירין
אם אמה ע"ז אמה פוסט א"ך הבן פקועה שמיטה ובל"ס שאלו חולין בל"ס ואמה
פוסט א"ך אמה אזי מחויב הבן פקועה בשמיטה מדאורייתא א"ך הוי כמו ספק
בשמיטה דאוליין לחומר ואמילא לריכא בהמה להיות שמיטה ל"ה יינס חוק שאינו נמלא יין כשר מאזו
נראה ל' דגם כשה"י יס' להכשיר בהמה אעפ"י שג"ז יס' ונמלח קולא בעינן
שמיטה משום דאין קי"ל דרוב ערוך מחזקה א"כ כאן יס' הוי להכשיר בוף בהמה לכן
מבשרין אף ש"ס חוקת שאינו זכות על הבן פקועה ואין שייך כאן למה שכתב מיעוט
לחוקה משום דבהרש"א (בכורות דף ג') כה"כ שם כלל דדוקא היכי דהיינוט מעיד על
אזו דבר שהחזקה מעיד כגון שהחזקה שמיטה מעיד על כלה והיינוט ג"כ מעיד על
כלה אזי אמרינן ממור משאלים היכי דהיינוט מעיד רק על ערפיה אז לא אמרינן

סמוך יע"ש א"כ א"ש כאן דהמעט של טריפות אינו מעיד רק על טריפה ודו"ק.
עו"י טעם על הא דמכשירין את אמה בבא זאב אטפיי שעי"ז יגרסו לפעור את הבן
פקועה משחיטה משום דהפמי"ג סי' י"ג ס"ק ח' (הובא בד"ח) כתב דנהי דבן פקועה
הבא מטריפה אינו ניתר בשחיטה אמה לאכילה מ"מ אם מחה טהורה היא מלמא יע"ש
ולפ"ז א"ש דבכה"ג מו ל"ש לומר דאוקמי הבן פקועה בחזקת שאינו זבוח והבהמה שהיא
אמה היא טריפה דז"א משום דאידי ואידי השחיטה אמה מטהרתה מירי נבלה.
(ב) גיטין (יא:) האומר מן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי וכו' הקשו
המפורשים איך יכולים לשחרר עבד ע"י שליח הא מבואר בחוספות (ב"מ דף י') דהכי
דיש עבירה בשליחות אזי בטל השליחות א"כ במשחרר עבדו דעובר על עשה דלעולם
בהם מעבדו אמאי מהני שליחות הנה התפא"י מתרץ דמשכחת היכי דילא העבד ע"י סן
ועין או בראשי אברים דתו ליכא עשה אך תירוצו דחוק כי מה נעשה לר' מאיר ור'
טרפון שהם בוצרים דהכי דילא העבד ע"י כ"ד ראשי אברים א"ל גט שחרור כמבואר
בקידושין (כ"ד:).

לכ"נ נראה לי לתרץ באופן אחר דהנה בקידושין דף כ"ג איחא שם בעי רבה לר'
שמעון בן אלעזר עבד כנעני מה שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו אף שהוא עלמא ח"ן
יכול לקבל גיטו מיד רבו משום דידו כיד רבו ומסיק דיוכל לעשות שליח דגמר לה לה מאשה
ולפ"ז שפיר מתורץ קושיא הג"ל דמשכחת שליחות דמהני בנט שחרור היכי דעבד עשה
שליח דלרד"י ליכא עבירה וממילא מהני ג"כ שליחות היכי דרבו עשה שליח משום דזכי'
מעט שליחות הוא א"כ ממילא נעשה שליח של עבד ואפילו לה"מ דעובר דשחרור חוב
הוא לעבד ג"כ א"ש דמשכחת היכי דהעבד מרובה לשחרור.

והחת"ס הקשה איך יכול האדון לשחרר עבדו נימא כל מלתא דאמר דחמנא לא
מעביר וכו' נראה לי לתרץ כך דהנה מבואר בחו"מ (סי' ר"ח בש"ך סס) דהכי דמשכחת
בהיתר כגון קנה קנין בשבט דהדין דקנה ולא אמרינן אי עביר לא מהני משום דמשכחת
בהיתר דהיינו שימכור לו במוצאי שבת יע"ש ולפ"ז א"ש דגם כאן משכחת בהיתר כמבואר
בקידושין דף כ"ב ע"ב דעבד כנעני קונה את עלמו בכסף ע"י אחרים דבכה"ג יולא העבד
אפילו בע"כ של אדון לכן ממילא ל"ש לומר אי עביר לא מהני.

וה"אין להקשות א"כ אמאי שחרר ר' אליעזר עבדו להתפלל. נעשרה אשר הגמרא
הקשה עליו הא עבד על עשה דלעולם בהם מעבדו הא ה"י לו עשה שיבקש מאחרים
לפרות אותו יש לתרץ דר' אליעזר עשה זאת במכיון כדי להודיענו דבמטה דרבים לא הוי
מלוא הבאה בעבירה ודו"ק.

הנהגה בזה שכתבתי לעיל דהכי דאין העבירה בשליחות משני הגדלים כמו בכהן
שאמר לישראל קדש לי אשה גרושה דהעבירה היא גם מזר האשה הגרושה דגם היא מלואה
שלא הנשא לכהן או אמרו דבטל השליחות משא"כ היכי דמלך הנשלה עבדו ליכא עבירה
כגון המושחרר עבדו ע"י שליח בכה"ג לא אמרו דבטל השליחות משום דגוף השליח היא
מלך הזכי' אזי ממילא השליח נעשה שליח של עבד.

בזה יש לתרץ מה שהקשתי על הא דהקשה הגמרא השתא בשליחו מקדש בו מבעיא
הקשתי דלכלקא דעתא קודם שמתרץ הגמרא דמלואה בו יותר מבשליחו איך שייך לומר בו
מבעיא כמה בו פשיטא יותר משליח דק"ל דשליחו של אדם כמוהו אך לפי הג"ל א"ש
דמשכחת היכי דעשה שליח לקדש אשה בפירות שביעית דהוי אמינא דבטל השליחות משום
דיש בו עבירה דלאכלה ולא לשחורה אטפ"כ מהני ולפ"ז שפיר בו מבעיא ודו"ק.

(ג) שו"ת (כד) ב"ה סדר שער העומר לגבות לאו כנבוי דמי בחוספת שם ד"ה

לאו כנבוי דמי כחב שם וז"ל ולריך טיון כלאי הכרס אחאי מטמאין עומאת אוכלים ולא
 אמר כחתי מבתים שיעורי עכ"ל הנה לכאורה יש להקשות אחאי לא הקשה המוספת על
 אכילת כלאי הכרס אחאי לוקין הא כחתי מבתים שיעורי ולא אכל כוונת ים לחרץ לפי מה
 שראיתי באחרונים שהוצא בשם הר הכרמל שהקשה איך לוקין על מאכלת איסורי הנאה
 גימא כחתי מבתים שיעורי ולא אכל כוונת ומחלין משום דע"י שאכל אי אכשבי ולא
 אמרו בכה"ג דכל העומד לשרוף כשרוף דמי ולפי"ז איש דלא הקשה המוספת על אכילת
 כלאי הכרס ודוק. אליבא דהרב רמב"ם שו"ת (חידושים שונים).

(א) בירמא (דפ"ד) אמר שמואל אין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב כגון ט' עבדים
 וישראל ואם נפלה משלה בשבת על אחד מהם מפקחים עליו את הגל וע"ז פריך הש"ס
 מר' יוחנן דאמר אין מפקחים ופריך (לפי פירוש הרמב"ם פ"ב משבת) ר"י מיירי בפרשו
 כולם ושמואל בפרשו מקלסם ואח"כ פריך הש"ס משמואל אשמואל דס"ל בממא הינוק
 מושלך בשוק אם רוב עבדים אין מפקחים עליו את הגל ומשני חני מפקחים.

ובבבאן שאלו חכמי לוניל להרמב"ם שכתב בתינוק מושלך אם מחלה ישראל ומחלה
 עבדים מפקחים ואם רוב עבדים אין מפקחים והוא כנגד מסקנת הגמרא והשיב להם
 הדברים ברורים שזה דברי שמואל אבל לר' יוחנן אינו כן אלא ברוב עבדים אין מפקחים
 וע"ז חמה הרמ"ה בכס"מ אדרבה כאן מצוה מפורש שלא נחלקו ר"י ושמואל והאיך כתב
 הרמב"ם להפך ועל מה שהיזק הכס"מ שלהרמב"ם היתה גירסא אחרת בתינוק הש"ס השיג
 הלח"מ כי הקושיא הוא ממ"כ אי אמרינן תינוק מושלך חשוב כאילו פירשו כולם איכ"כ קשה
 מה הקשה הש"ס משמואל אשמואל שהרי לפי פירוש הרמב"ם שמואל החיר דוקא בפרשו
 מקלסם ואי גימא תינוק מושלך הו"ל כפרשו מקלסם איכ"כ הרמב"ם סוחר איש שכתב להחיר
 בפרשו מקלסם ואלל תינוק מושלך כהב לאסור וכו' כתב הרמב"ם שיש מחלוקת בין שמואל
 ור"י שהרי ר"י מיירי בפרשו כולם וליד לתינוק מושלך ע"י"ד.

ובלע"ד להרמב"ם פשיטא ליה ויזדאי כן קבל מרבתי וכן משמע מהרי"ף שתינוק
 מושלך אינו דומה לפרשו מקלסם אלא לפרשו כולם וכמ"ס המפרשים שבני העיר פורשים
 לשוקים ורחובות ובכל שעה הם עלילים ללאת הח"ה ולפי"ז הוקשה לו להרמב"ם מאי פריך
 משמואל אשמואל והלא שמואל מיירי בפרשו מקלסם וליד כלל לתינוק מושלך וליד להגיה
 דברי שמואל ולגרום מפקחין במקום אין מפקחין כיון שאין כאן אף החללת קושיא לפי
 שיטת הרמב"ם וכדי לישב זה ס"ל להרמב"ם שהמקשן השני זה שהקשה שמואל אשמואל לא
 ס"ל כאוקימא דלעיל ששמואל מיירי רק בפרשו מקלסם אלא מיירי בכל גווני אף בפרשו
 כולם כמשמעות הלשון אין הולכים אחר הרוב וא"כ איש שהקשה שמואל אשמואל ולפי"ז יחא
 שפיר מה שכתב הרמב"ם הדברים ברורים שיש כאן פלוגתא בין שמואל ור"י שהרי לפי
 המחלוקת ס"ל לשמואל מפקחים אפילו בפרשו כולם ור"י לא החיר אלא בפרשו מקלסם
 וממילא ליכא סתירה בהרמב"ם אדרבה כל דבריו מכוונים לפי סוגית הגמרא ע"י מהרש"א
 ומהר"ם יבמות (ד"ב ב:) הוסי' ד"ה שכבר שכתבו שם מי שהקשה קושיא השני לא ס"ל
 באותו שהקשה קושיא הראשונה אע"פ שלא נחלקו בפירוש והוא כמו שכתב הרמב"ם שיש
 כאן פלוגתא בין המפלגים אע"פ שלכאורה לא נראה כן ולפי"ד בעו"ה עלה בידי לפרש
 דברי הרמב"ם על מקומו.

(ב) ביר"ד ריש סימן רס"ח כתב ר"ת צט"ו סק"א נכרי שמל עמנו בגיורו שוב
 אין לו חקנה אבל גיור נמולים ונכבים לקהל לאחר שנתקיר אביהם בטבילה אבל הוא עמנו
 אין לו חקנה וע"ז הקשו והלא בלא"ה כותי ועבד כבא על בת ישראל הולד כשר איכ"כ מאי

נ"מ אם הוא טבל א"ע או לאו ומירץ הב"ח נ"מ שאינו פנוס והט"ז השיבו ומירץ נ"מ שאין קורין לו בר ארמאה והפרישה הי"ץ נ"מ כשטולד לו בכור מכהנת א"ל פדיון וע"ז כתב בשער שלום (הנוסף לשע"ת שנה י"ד ח"א) שהלשון צרר נמולים ונכנסים לקהל אינו סובל פרושם והנה בפרק אר"מ הקשה הרמב"ן נחידושי הר"ן על ר"ת הנזכר מדאמר ר"י (יבמות דמ"ו:) הרי שבא ואמר מלתי (בנייתי) ולא טבלתי אין מטבילין אותו והקשה הרמב"ן לר"ת אמאי אין מטבילין אותו כדי להכשיר זרעו וע"ז חמה בשער שלום אדרבה לשיטת ר"ת דאין לו חקנה א"כ ניחא שפיר שאין מטבילין אותו שהרי אכור לבא על בת ישראל כו' לכן תירץ כ"ת ר"ת מיירי כשבא להחגיג ע"ם בניו ומשו"ה א"ש שמטבילים אותו מחלה ואח"כ בניו אגב אביהם דאל"כ אכור לגייר בניו הקטנים מבואר שפשיטא ליה לכת"גוי קטן שאין בו דעת אין מגיירין אותו אלא"כ אביו ואמו ג"כ מגיירים א"ע והוא תמוה ולהפך מזה כתב בשו"ע שם סע"ז שאם אין בו דעת מגיירים אותו כשאביו מביאו או כשאמו מביאתו לגייר ולא כתב כשאביו או אמו מגיירים א"ע והנה לדעת הרמב"ם ישראל שחקק גוי קטן וגיירו ה"ז גר ונהי דלא כ"ל בזה כהרמב"ם כמ"ש בש"ך ס"ק ט"ז אבל עכ"פ א"ל אגב אביו אלא ברטון אביו אע"פ שהוא גשאר בגיורתו ומתוסי כתובות שהביא כ"ת רמ"י לדבריו יש לדחות בקל כמובן מאליו.

כ"ן נלע"ד פשוט וברור שאכור לגייר גוי קטן כדי שיהי' גם הלאה אלל הוריו הנכרים כאשר היה עד עכשו והנה ביבמות איבעי להו בקטן אוכל נבלות אי מוויזי להפרישו או לאו ולכ"ע אכור להאכילו בידים ולפ"ז לא יתכן להעלות על הדעת שמומר להשאיר גר קטן בבית נכרים שאין לנו מאכיל נבלה בידים גדול מזה ולא יתכן לומר שמכניסים אותו תחת כנפי השכינה כדי להשאירו אלל נכרים ואפילו אם הנכרי מבטיח שלא יאכילנו דבר אכור מ"מ נכרי אינו נאמן וזה פשוט וברור ולפ"ז מובן היטב מה שכתב ר"ת כיון שכל א"ע וטבל נהי שהוא אין לו חקנה מ"מ בניו נמולים ונכנסים לקהל אע"פ שגם מהיום והלאה יהיו בביתו לפי שלגבי בניו הוא כגר כשר ול"ש לאכור משום מאכיל נבלות בידים ולפ"ז א"ש מה שהקשה הרמב"ן מדאמר ר"י אין מטבילין אותו משמע לעולם אין מטבילין אותו והא לר"ת עכ"פ מטבילין אותו כשבא להחגיג ע"ם בניו ונכון מאד.

(ג) בשע"ת (שנה י"ז ח"ג סימן ג) הבאתי בשם ת"ח אחד (מ"כ) שחידש למאן דלית ליה מוסיפין מחול על הקדש ל"מ גם אם קבל עליו בפירוש להוסיף אח"כ נזכרתי במ"מ פ"ג מחענית ה"ג הביא כן בשם הרמב"ן לענין חענית של"מ אף קבל בפירוש להוסיף ולהתחיל להחענות מצעוד יום אכן הרמ"א באו"ח סימן תקנ"ג כתב דמהניא קבלה בפירוש עי"ד וא"כ לפי הרמ"א הקל"ד ע' שע"ת והנ"ן.

(ד) בבתרוברת (דע"ד) מבואר כל דבר שאי אפשר לעשות ע"י שליח ל"מ בו הנאי ומ"מ יש הנאי בקידושי ביאה (יה"כ) בנישואין דמהני הנאי כמ"ש"ג בשע"ת ח"ז חוברת ג—ד במאמר מפני חקין עולם אוח ה') דאחקיש הויות להדרי ולפ"ז ביבמה הנקנית בביאה ל"מ הנאי לבטל המעשה לפי ששם ל"ש לופר הוקשו הויות להדרי וזולת זה מבואר בר"ש פ' הבע"י אפילו אם היבם והבמה שניהם התכוונו לשם זנות ולא לשם קנין מ"מ בעלה קנאה א"כ ל"ש לומר אם לא נתקיים התנאי לא קנה שהרי לא גרע משנתכוונו בהדיא שלא לשם קנין ומ"מ בטלה מחשבתם וכ"ש בכה"ג בודאי ההנאי בטל והמעשה קיים ולפ"ז יתיישב מה שכתב הרמ"א בא"ע סימן קס"ו סע"ב בשם ש"ג יבמה נקנית בביאה דוקא בפני עדים ובלא"ה ל"מ והקשו עליו האחרונים בשת"ש שם מיבמות (ד"ח) דאיתא ההם דכוותה שומרת יבם שבא עליה בבית אביה והא הו"ל אשתו עי"ש ואמאי לא משני שבא עליה שלא בעדים וכבר נאמרו בזה תירוצים שונים ונלע"ד לתרץ לפי מה שכתב הרמב"ם בהל' טוטה אם הבעל

אין מטקה מעון אין המיס בודקין את אשתו ואפילו עבר על דים כגון בא על ארוסה
בבית חמיו ג"כ אינה שוחה עי"ד והוא תמוה מסוגין דאוקים ארוסה שוחה כשנא הארוס
עלי' בבית אביה (ע' סוגיא) ולפי הרמב"ם הקל"ד והא אינו מטקה מעון ונלע"ד לתרץ
עם מה שכתב הרמ"א בא"ע סימן נה א"ס בדרך ברכות נישואין מותר לו לדור עם ארוסתו
בחדר אחד והקשה ה"ש והא הרמ"א כתב להלן שאסור לבעול עד שיכנסו לחופה ומירץ
כשנכנסו לחופה אמרינן סתם ביאה לשם נישואין אבל קודם החופה לרץ שיחבון לנישואין
ולפ"ז אי אפשר לומר דמיירי כאן שבעל לשם נישואין דא"כ ל"ה ארוסה אלא נשואה וכאן
מיירי בארוסה לכן נ"ל דמיירי שבעל לשם נישואין על מנת שלא להתחתן אה"כ עם איש
אחר ואם התחתן בעלו הנישואין והו"ל ארוסה כבתחלה ומהני הנאי בנישואין כמש"ג לעיל
והשתא א"ס שלא עשה עברה שהרי כוונתו היתה לשם מטה וא"ס ג"כ שהיא ארוסה שהרי
לאחר שנחתנה בעלו הנישואין ובזה יתיישב מה דקשה לכא' ל"ל לדחוק עלמנו דמיירי שכל
עלי' בבית חמיו ואמאי לא אוקים כגון שקדשה בביאה וביאה עושה אירוסין ושפיר קדמה
שכיבת הבעל אכן ניחא דקו"ל כרצ שאסור לקדש משום פריעות ונהי שאסור רק מדרבנן
מ"מ ל"ה מטקה מעון כמש"ג לעיל ולפ"ז מיושבת קושיא האחרונים ושפיר פריך ה"ס
חמ"נ אי מיירי שומרת יבם כשבעל בבית חמיו שלא בעדים ובעילהו בעילה זנות טוב ל"ה
מטקה מעון ואין המיס בודקים איז דמיירי בעדים בענין שקנאה וכ"כ דמיירי שהיה נהנאי
שלא התחתן אה"כ כדלעיל אצל ארוסה ו"א בכ"כ כחבנו שאלל יבום ל"ה הנאי לבעול
המטקה וכיון שבעלה בעדים א"כ שפיר הקשה והא הו"ל אשתו (ע' סוגיא ומצין היטב).
(ה) נלע"ד שכל גרם הנאה ליכא מעילה בהקדש ויש להביא רא"י מהא דאיתא
בר"ה (רכ"ח) הדר אחר אחד שופר של עולה ואחר שופר של שלמים לא יתקע וא"ס תקע
לא מ"ט מזה לאו ליהנות ניהו וע"ז כתב הרמב"ם בה"י שופר פ"א וא"ס תקע לא שאין
בקול דין מעילה וא"ס והלא נהנה בשמיטת הקול מזה לא ליהנות ניהו לומר ש"ל ואינו
מועל וע"ז הקשו הראשונים והלא נהנה משכר מזה ומיר"ל שאין זה נהנה מנוף ההקדש
אלא שהקדש גרם לו הנאה ולפיכך לא מעל והוא כמו שכתבתי שגרם הנאה אינו מביא
לידי מעילה.

ובזה יתיישב מה שהקשו על הרמז"ל פ"ו משקלים ה"ב שכתב שם נתן שקלו ממעות
הקדש כשיחזמו התרומה ויקנו ממנה אפילו בהמה אחת בלבד ויזרק דמה ימטול השוקל
שהרי חלקו באותה בהמה שזרק דמה עכ"ל והקשימי וראיתי שהקשו המפרשים מירושלמי
שקלים פ"ב ה"ב דאיתא ההם למה מעל דילמא נפל שקלו לשיריים ולא היה לו חלק בבהמה
הניחא לר"מ דכ"ל יש מעילה בשיריים אבל לר' יהודה קשה ומשני לר"י מיירי בידוע בידאי
ששקלו נמלא בין המעות שנתנו בעד הבהמה עכ"ל הירושלמי עם פרוש ולפ"ז יש להקשות
על הרמב"ם שכתב בסוף פ"ו ממעילה ולטולס אין מועלים בשירי לשכר דלא כר"מ וא"כ
הקל"ד דילמא נפל שקלו לשיריים ואמאי לא כתב הרמב"ם בידוע בידאי שהיה בין המעות
כמו שכתב הירושלמי אדרבה לטון הרמב"ם משמע דלא מיירי בהכי והוא תמוה (ע' שירי
קרבן) ונלע"ד להקן ע"ש בירושלמי שהקשה מה הנאה יש לו (והא מזה לאו ליהנות ניהו)
ומשני ממעכבים על השקלים וכ"כ הרמב"ם בפהמ"ש ולפ"ז יש להקשות על הא דאיתא
בהשנה וכ"כ הרמב"ם לעיל שנתרמה תרומה וקנו בהמה כו' ובלא"ה לא מעל ואמאי והא היכי
כששקל ה"ל עלמו בחמון הקדש וכדי לישב ל"ל כמ"ס הרע"ב פ"ב דשקלים מ"ב דל"ש מעילה
אה"כ הו"ל מהקדש לחולין וכאן הו"ל מקדש לקדש לכן לא מעל עד שנטשה מעשה בהקדש
שני וכדי שלא תקשה ע"ז והא לא קנו כ"א בהמה אחת כמ"ס הרמב"ם לעיל ואמאי דילמא
לא קנו משקלו ולא נטשה מעשה בהקדשו לכן הוביף הרע"ב וכ"כ הרמב"ם בפהמ"ש כ"ג

שנורק דמה בשביל כל מי שגבר שקל את שקלו ה"ז כאילו קנו הקרבן משקלו וזהו שכתב הרמב"ם לעיל "שהרי חלקו באותה הבהמה שנורק דמה" לפי שנורק הדם בשביל כל מי ששקל את שקלו וא"ש והנה לפי דברי הרע"ב יש להקשות על הירושלמי ארבעה למאן דאית ליה אין מעילה בשיריים וה"ז הוציא משום הקדש לחולין אי"כ שפיר מעל ולי"ל לאוקים בידוע ביראי כדלעיל והא בלא"ה מעל ולי"ל כיון שהוא ענינו לא הוציאו לחולין אלא שנפל לשיריים ומשום לא מעל.

אכן יש להקשות על הירושלמי ממ"נ היך ס"ל אי ס"ל כמו שכתב הרע"ב שזהו כאילו נעשה מעשה בהקדשו אי"כ מאי איכפת לן ששקלו נפל לשיריים מי"מ יש לו חלק בהבהמה כיון שגבר שקל את שקלו וא"י ס"ל שלא נעשה מעשה בהקדשו כ"ז שלא קנו ממנו קרבן אי"כ מה נ"מ אם יש מעילה בשיריים או לאו עכ"פ לא נעשה בו מעשה לכן נלעג"ד דס"ל להירושלמי כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת והנה איתא בירושלמי שקלים פ"ג ה"ג כלו כל שקלי הקופות חוזר לשיריים (ונוטל משם לקרבנות לבזר) שהיה ר"מ אומר יש מעילה בשיריים (שמא יטערו לו בסוף) ור"י דפליג ס"ל אין חוזר לשיריים אלא נוטל מתקלין דרתין כמבואר בקידושין (דנ"ד) ולפ"ז י"ל דס"ל להירושלמי דוקא לר"מ דס"ל יש מעילה בשיריים לפי שצריך ראוי להקדשה לכן י"ל שפיר ה"ז כאילו קנו בהמה משקלו שזה בכלל כל הראוי לבילה אבל לר"י שהשיריים אינם ראויים להקדשה והוא בכלל אינו ראוי לבילה לכן אי אפשר לומר בו שהוא כאילו נעשה בו מעשה וה"ז כמוציא מהקדש להקדש דלא מעל שהרי על זה שנפל לשיריים לא מעל כמ"ס לעיל ונהי שהקריבו הקרבן בשביל כל מי ששקל את שקלו וממילא גם חלקו יש באותה הבהמה מ"מ כיון ששקלו נפל לשיריים ואינו ראוי עוד לקרבן והוא בכלל שאינו ראוי לבילה שוב לא נוכל לומר ה"ז כאילו נעשה מעשה בהקדשו כיון שאינו ראוי לכך אלא אפשר לומר בו שהיה לו מהקדש גרם הנאה שהקדש גרם לו שהיה לו חלק בהקרבן וא"כ א"ס דלא מעל כמ"ס לעיל שעל גרם הנאה ליבא מעילה ומשום א"ס דלר"י ע"כ מיידי בידוע ביראי שקנו משקלו ובלא"ה לא מעל נמצינו למדים שאינו חלוי ביש מעילה בשיריים אלא בחזר לשיריים והירושלמי דנקט יש מעילה בשיריים הוא משום דהא בהא תליא מאן דס"ל יש מעילה בשיריים ס"ל חוזר לשיריים כמבואר בדברינו.

והנה הרמב"ם פ"ב משקלים ה"ז כתב אם כלו כל שקלי הקופות חוזר לשיריים וכחב הכ"מ הרמב"ם פסק כר"מ והוא תמוה מאד שהרי לר"מ יש מעילה בשיריים והרמב"ם כתב בפ"ו מעילה ולעולם אין מועלים בשירי לשכר ולפי הכ"מ הרמב"ם סותר א"ע (וכן יש סבורה בהג"מ באלו המקומות עיי"ד ולי"ע לישב) וכדי לתרץ דברי הרמב"ם נלעג"ד חדא באידך תליא לר"מ דס"ל יש מעילה בשיריים ע"כ ס"ל חוזר לשיריים דאל"כ אמאי מעל כיון שאינו ראוי למזבח אבל להפך לא תליין אחד בחברו ואיכא למימר חוזר לשיריים ומ"מ אין בו מעילה שמא לא יטערו לו בסוף את זה אמרתי מבשרא דנפשא אח"כ ראיתי בשע"מ שכתב כן ונהניתי שכוונתי לדבריו ולפ"ז מיושב הרמב"ם שהתחלנו בו להרמב"ם לא הוה נראה בעינינו לומר שהמשנה מיידי דוקא בידוע ביראי כמו שכתב הירושלמי אליבא דר"י דא"כ העקר חסר מן הספר א"ו דמיידי בכל גווני וכדי שלא תקשה מה שהקשה הירושלמי ל"ל המשנה ס"ל חוזר לשיריים ונתמסך מזה אם שקלו נפל לשיריים מ"מ כיון שראוי להקדשה ישנו בכלל ראוי לבילה וה"ז כאילו נעשה מעשה בהקדשו ולי"ל גרם הנאה אלא הנאה ממנו וא"כ א"ס מה שכתב הרמב"ם חוזר לשיריים כסחם משנה וא"ס דס"ל אין מעילה בשיריים דאחד אינו חלוי בחברו ומבזר דר"י פליג על ר"מ בזה ס"ל כר"י דר"מ ור"י הלכה כר"י אבל לענין חוזר לשיריים ס"ל כר"מ שהמשנה סתמה כוונתו וא"ס נ"מ מה

שכתב שהרי חלקו באותה הבהמה כי לשיעורו שקלו ראוי להקרבה וה'ז כאלו נעשה מעשה בהקדש שני כמ"ס הרע"ב.

וע"פ דרכנו יהיבנ ג"כ מה שכתב הרע"ב שכדבריו מוכח בירושלמי והקשה במראה פנים אדרבה בירושלמי מוכח להפך עיי"ד אכן לפי האמור שפיר מוכח בירושלמי כדבריו כל היבוא שראוי להקרבה ה'ז כאלו נקרב ממנו ובלא"ה לא מעל עד שנעשה מעשה בהקדשו דל"כ אינו מוכן מה שהקשה ומה שחידן בירושלמי כמ"ס לעיל ונכון מאד.

(ז) בגוב'ת חאה"ע סימן ד הקשה דברי חס' אהרדי ביבמות (רס"ט) ד"ה לא פוסלין כהנו שלר"א דס"ל פטוי הבא על פטוי עשאה זונה מ"מ לא נפסלה מחרומה דבי נשא של"ס גבה כי הו' לא"ס זר ובניטין (רע"ג) ד"ה נתן לה כהנו להפך שלר"א נפסלה וכדי לתרץ הסמירה כתב לחלק בין חרומה לחוה וסיק ונלענ"ד שאפשר לומר דבר חרם מזה הסברא רק כ"ז שלא נחלא בשום מקום להפך מזה והנה בחוס' ביבמות כתבו דבריהם מזה הסברא בלא רא"י משום מקום וע"ז כתבו בניטין ומיהו לר"א שייך שפיר לומר חוסטין בזנות ומה' מוכן רא"י להפך מזה שכתבו ביבמות דלר"א נפסלה מחרומה וא"כ יש לדמות הסברא מכח דבריהם אכן אח"כ כתבו שם ומיהו ביבמות לא אשכח שום משנה וברייחא דס"ל כר"א וממילא גם ברייתא זאת לא אחיא כר"א וא"כ שוב ליכא רא"י מוכן דלר"א נפסלה וממילא הדריק לסברא דלא נפסלה כמ"ס החוס' ביבמות וא"כ ליכא סמירה בדבריהם כנלענ"ד בעז"ה.

ב"ה באראנאוויטש סי' ח' (הערות וחיידושים).

(א) יבמות (י"א:) ברע"ז זה מן הגשואין. משניסת לאחר ומת או גירשה עכ"ל. ואח"כ בר"ה מן האירוסין כתב שנתאדבא לאחר ומת מותרת לחזור לראשון עכ"ל ויש לדקדק בדבריו מרוב א"ל מן הגשואין כתב. ומת או גירשה" וא"ל מן האירוסין לא כתב רק "ומת" והשמיט. או גירשה" ואמרתי בזנותו שהולך לשיעורו ד"ז כ"ז ע"א והוצא דעתו ג"כ בשו"ע אהע"ז סי' ע' דכשם שנתאלמנה חרי זמני אסורה להנשא כך אם נתגרשה חרי זמני ג"כ אסורה להנשא דהחזקה להיות מגורשת והשטח אי"ס דאל"ל מן הגשואין דבלא"ה אסורה להנשא לו משום איסור מחזיר גרושתו מן הגשואין כתב. ומת או גירשה" א"ל מן האירוסין דמותרת לחזור לו שפיר דייק וכתב רק. "ומת" לבד דאם גירשה השני חרי היא אסורה להנשא לו מחמת שנתגרשה חרי זמני ולא שייך למיתני בה בהמא. מותרת לחזור כיון שיש בה איסור אחר המעכבה מלהנשא לו וכשיעורו בדרך כ"ז הנ"ל ודעתו היא דלאו דוקא לבעל שלישי אסורה להנשא אלא אף לאותו בעל שגירשה ג"כ אסורה להנשא מועט הנ"ל ודו"ק.

(ב) ב"ק (צ:) ברע"ז ד"ה ועמא מה כו' ומטמא אדם וכלים דהא כתיב כל אשר יגע בו העמא יטמא והאי קרא בעמא מת כתיב ומשמע דמטמא אדם דהא כתיב והנפש הנוגעת וגו' עכ"ל ויש לדקדק בדבריו אחי הולך להביא הפסוק והנפש הנוגעת להורות דמטמא אדם הא מקרא דוכל אשר יגע בו העמא נזכר ללמוד דמטמא אדם מרנתיב כל אשר יגע בו העמא מבחש בין אדם ובין כלים והי' לו לקלר בלשנו ולכתוב דהאי קרא בעמא מת כתיב והו' לא. ומתיבת. ומשמע כו' עד תיבת. הניגעת" ללאור מותרין ולפלא שלא עמד בזה שום אחד מהמפרשים ואמרתי בע"ה בזנותו עפ"י המבואר בש"ס מס' ע"ז ד' ל"ז ע"כ דאורייתא דיקרב בדיקרב בחיבורין טומאת שבעה שלא בחיבורין טומאת ערב ואחו אינהו וזוור אף שלא בחיבורין טומאת שבעה ואחי אינהו ואוקים אדאורייתא כו' דאורייתא כילד כתיב כל אשר יגע בו העמא יטמא וכתב והנפש הנוגעת טעמא עד הערב כו' הא כילד כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין והשטח אי"ס דברי רפ"י

דמקרא דוכל אשר יגע בו העמא לא נוכל ללמוד דעמא מת הוי אב הטומאה ומטמא ארס וכלים דנוכל למימר דהו דוקא בחיבורין או מטמא ארס וכלים אבל שלא בחיבורין אינו מטמא כלל ארס וכלים לכך מיייתי רש"י ז"ל הקרא דהנפש הנוגעת וגו' דמייני שפיר משמע דעמא מת מטמא ארס דליכא למימר דהקרא והנפש הנוגעת מייירי בחיבורין דוקא דא"כ ה"ל לר"ך להיות עמא טומאת שבעה כמו שדייק הש"ס בע"ז מכל אשר יגע בו העמא יעמא ובהאי קרא דהנפש כתיב מטמא עד הערב על כרחך דהקרא והנפש וכו' מייירי שלא בחיבורין א"כ שפיר מוכח מייני דעמא מת מטמא ארס מלד עלמו מפני שהוא אב הטומאה ולא דוקא כשהוא מחובר למת וזה כונה נפלאה בדברי רש"י ז"ל בעזריה.

(ג) האור החיים פ' ויחי עה"פ ואתם חשבתם כי כתב בזה"ל, והרי זה דומה למתכוין להשקות חברו כוס מות והשקהו כוס יין שאינו מתחייב כלום והרי הם פטורים וזכאים גם בדיוני שמים עכ"ל ולכאורה יפלא מאד הלא מבואר בסוף מס' קדושין ובכמה דוכתי דהמתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה דלר"ך סליחה וכפרה וא"כ הלא נמיר הרי המחשבה היתה לרעה ולמה כתב שהם פטורים וזכאים גם בדיוני שמים.

ואמרתיו למרן דבריו הקדושים דמתכוין לאכול בשר חזיר דהוא דבר החלוי בדעתו נבד ולא דעת אחרים א"כ הרי ברור הדבר דאם לא נזדמן לו בשר טלה ממורת בשר חזיר בודאי ה"ל אכול בשר חזיר כיון דמחשבתו ורצונו ה"ל לזה ובודאי היתה נהי"מ מחשבתו הרעה ויאלה לפועל כי מי ה"ל מעכב עליו ולהכי לר"ך סליחה וכפרה על מחשבתו הרעה אבל המתכוין להשקות לחברו כוס מות והשקהו כוס יין הרי אינו ברור אם היתה בזה מחשבתו הרעה לירי מעשה אף אם באמת לא ה"ל הכוס של יין כי אם של מות כי יוכל היות דהשני לא ה"ל שותה אותו דהדבר חלוי בידו אם לשחות או לחרול א"כ אינו ברור שהמחשבה הרעה שלו היתה בזה לירי מעשה אם ה"ל הכוס של מות כאשר חשב.

אך זה יש לדהות דו"ל האוה"ח הג"ל בדמיונו הג"ל הוא היכא דמתכוין להשקות חברו כוס מות והוא עלמו שופך אותו להורג גרונו ונמלא שהוא כוס יין ואם לא נמלא שהוא יין בודאי היתה מתקיימת מחשבתו הרעה למעשה כמו באחי יוסף שמכרוהו לעבד בעל כרחו להיות עבד וזה עלמו ה"ל הסבה שעלה לגדולה, אך אפשר לומר דהתם גבי יוסף הרי ע"י בחירתו הטיבה שלא ראה לזנות עם אשת פוטיפר וע"ז נחננוהו בבית האסורים ונזדמן שפיר לבר המשקים את חלמו וע"ז נזכר לפני פרעה ושלח אחריו והעלהו לגדולה ואם לא ה"ל כ"ל אז לא בא לבית האסורים ולא היו יודעים שיודע לפתור חלומות וא"כ אף שהתחלת הסבה ה"ל ע"י אחיו שמכרוהו למצרים אולם סוף הדבר ה"ל ג"כ ע"י יוסף עלמו יען שגדר עלמו מלזנות א"כ אפשר לומר דכונה האוה"ח הג"ל בדמיונו הג"ל הוא למתכוין להשקות חברו כוס מות ונהן הכוס לידו והוא בעלמו ה"ל שותה אותו ורצונו נמלא שהוא כוס יין וא"כ אפשר לחלק כמו שחלקתי לעיל בין דמיון הג"ל ובין המתכוין לאכול בשר חזיר וכו' דהתם אף אם לא נזדמן לו שהוא בשר טלה בודאי ה"ל אכול בשר חזיר כיון דרצונו ה"ל לזה ואולם כאן אף אם ה"ל באמת כוס מות יוכל היות כי השני ה"ל מרגיש בדבר ולא ה"ל שותה אותו.

ועוד יש לחלק דהתם גבי המתכוין לאכול כו' הרי לא הביאה אותו מחשבתו הרעה לירי מזה כי במה שנזדמן לידו בשר טלה הרי לא קיים בזה מזה באכילתו בשר טלה כי אם שניגול בזה מיר עברה בפועל לכך לר"ך סליחה וכפרה על מחשבתו הרעה הג"ל אבל גבי אחי יוסף אף שמחשבתו היתה לרעה אולם אח"כ ילא לו טובה גדולה שעלה לגדולה להחיות עם רב וכן בדמיונו הג"ל שמתכוין להשקות אותו כוס מות אולם אח"כ נמלא שהוא כוס יין הרי ע"י מחשבתו הרעה השקהו כוס יין וא"כ לא מיבעי שלא יאלה מחשבתו הרעה

לפועל אלא שהשיג השני ג' טובה ע"ז ששהה כוס יין ונכדון זה אינו לריך סליחה וכפרה על מחשבתו הנ"ל דהרי נהפך על ידו טובה והנאה ויש להביא קצת רא"י לזה מחאמרס גדולה עברה לשמה ממנוה שלא לשמה אף דהמטעה בטמאה היא עברה אף יטן שהמחשבה היא טובה הוא מקבל עלי' שכן אי"כ מכש"כ היכא דהמטעה בטמאה היא מלטה אף שהמחשבה היא עברה כמו בידון דהאור"מ הנ"ל ואח"י יוסף בודאי לריך לקבל שכן ומכש"כ שלא יענש על מחשבתו הרעה דהרי מטעה עברה היא חמורה ממחשבת עברה אם במטעה עברה הוא מקבל שכן היכא דהמחשבה היטה - לטובה מכש"כ שיקבל שכן על מטעה המלך אף שהמחשבה היטה לרעה ודוק. דוד ווייצעל "החופ"ק הנ"ל. ב"ה סאקאלי סי' ט' (המשך מחייו חוב' ה-ו סי' כא).

ויע"ז יש להסביר מה שנוהגין לומר בחפ"ע דשבת וינוחו בה בשחרית ומוסף בו ובמנחה במ"ש המג"א סי' רס"ח סק"ג, דמציינו בתורה שבת בלשון זכר ובלשון נקבה כמ"ש התוס' כתובות ה' ע"א, וי"ל דזהו לרמז על שתי שבתות הגופניי והנפשיי דהגוף הוא לשון זכר והנפש הוא לשון נקבה, והנה שביחת הגוף לנוח ככל מלאכה חומרית ולהתענג במאכל ומשתה מורגש יותר ביום דאז בימי החול הזמן למלאכת הגוף ולכל עבודה חומרית כמ"ש תהלים ק"ד יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב ובנחמי' והי' לנו הלילה משמר והיום מלאכה ובשבת שאינו עושה מלאכה הוא מרגיש מנוחת הגוף, גם עונג שבת החיוב יותר ביום כמ"ש בפסחים ק"ה ע"א כבוד יום קודם לכבוד לילה, לכן בחפלות היום שחרית ומוסף נכון לומר וינוחו בו לשון זכר על השבת הגופניי, ושביחת הנפש לעסוק בדי' זמנה יותר בלילה כמ"ש הרמב"ם פ"ג מת' אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רוני בלילה, וכ"ה בגמ' תמיד ליב ע"ב ובשמיר פמ"ז, ולכן בחפלת ערבית צ"ל וינוחו בה לשון נקבה על השבת הנפשיי, ובחפלת מנחה אחר חצות היום דאז בחול עושה האדם כל מלאכת עבודה ובשבת שאינו עושה הוא מרגיש מנוחת הגוף, וגם אז צריך לקבוע מדרש ללמוד את חוקי האלקים ואת תורותיו כמבואר בטוש"ע א"ח סי' ר"צ וזה מנוחת הנפש, נכון לומר וינוחו במ על שתי השבתות הגופניי והנפשיי, ומדוקדק מאוד נוסח ספרד בחפלת המנחה שבתות קדשך וינוחו במ לכלול שתי השבתות.

ובא"ה הדברים יתבאר בכי טוב מאמר נפלא באיכה רבה ספ"א חטאו בכפלים ולקו בכפלים ומתנחמין בכפלים, וצריך להבין מה זה בכפלים המשולש ג"פ, ולפי"מ שהקדמנו מראש נכון לומר שדבריהם מכוונים למה שאמר אביי בשבת ק"ט ע"ב לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת כו' ע"ש, ואמרו במדרש תהלים צ"ב כל עיסקא דשבת כפול לחם משנה, קרבנה כפול עונשה כפול, שכרה כפול, מזמור כפול כו', וזה מתאים לדברינו בעיקר מצות שבת שכפולה משתי שבתות, וזה המבואר במדרש איכה הג"ל חטאו בכפלים דכתיב חטא חטאה ירושלים, היינו שחטאה ירושלים בחלול שבת שכל עסקי' כפול ומצותה כפול משתי שביחת הגוף ושביחת הנפש, ובשביל זה חרבה ירושלים ולקו בכפלים כדרך ד' לשלם מדה כנגד מדה ולכן חרבה עירנו וגלינו מארצנו לארבע גליות, ואלו ארבע מלכיות ששעבדו בישראל כפולות היו כפירש"י זכרי' ה' בשם מדרש תהלים, וע"י הנביא ישע"י נ"א כתוב לאמר שמים הנה קראתיך ופירש"י צרות כפולות שמים שמים, וכל איש יהודי בגולה גלותו בכפלים תרתי לריעותא גלות הגוף וגלות הנפש כמו בגלות מצרים שמררו את חיי בניי בגזירות קשות ובעבודת פרך המפרכת את הגוף וטמאו את נפשם במ"ס שערי טומאה עד שאמרו נהי' כמצרים והפרו ברית מילה, וזשאה"כ וירעו אותנו

המצרים ויענונו, ולא כתיב לנו לכלול בזה צרות כפולות כי מלבד שהרעו לנו בצרת הגוף בענוים קשים ומרים עוד עשו אותנו רעים וחטאים לד' בצרת הנפש, וכן בכל העת שלינו מארצנו הגלות כפול שאין לנו לחם לשובע לא לחם הגשמי למזון הגוף למלאות די מחסורו אשר יחזר לו ולא לחם הרוחני למזון הנפש כראוי כמאמרם בחגיגה ה' ע"ב כיון שגלו ישראל ממקומן אין להם ביטול תורה גדול מזה, כי מלבד שחסר לנו חלק המצוות ההלכיות בארץ אין לאל ידינו לקיים אפילו המצוות שהם חובת הגוף כהלכתם מחמת עול הגלות ע"י הגבולים שגבלו עלינו בעלי הגבול הם המה דייני הגולה באופן איום ונירא כמ"ש בברכות י"ז ע"א רצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעסה וסעבוד גליות, ובפרט בחקופה האחרונה אשר דייני הגולה הכבירו אכפס על עם ישראל בצרות מצרות שונות למיניהם בשרי מסים למען ענותו בסבלותם ובהגבלת זכויות הדתיות והאזרחיות אשר מחמת זה קשה מאד לקיים מצות התורה כראוי, והאחרון הכביד הגזירה האיומה בכמה מדינות שבות ביום ראשון בשבת ובכל ימי חגיהם שלא לעשות שום מלאכה ומו"מ ולסגור החניות ממש כיום השבת הישראלי וזה שבת שני כל גליות, ולאיש יהודי החרד השומר שבת מחללו זו מכה גדולה לשמור שתי שבתות וע"ז נלקח בחסרון פרנסה, וכמה אנשים עברים מתוך הלהץ זו הדחק המה מקילים ובורים היתר לעצמם בשבת האמיתי שלא לשמרו כהלכתו וזה גלות הגוף והנפש, נמצא דלקו בכפלים בשתי שבתות בגלות כפול בגוף ובנפש מדה כנגד מדה שחטאו בכפלים בחלול שבת הכפול בשתי שבתות הגופני והנפשי.

ומתנהבין בכפלים, דאיתא בפדר"א פמ"ח האותיות מנפך שנכפלו כולם בסוד הגאולה כו' פ' בו נגאלו אבותינו ממצרים שנאמר פקד פקדתי אתכם, צ"ן בו עתיד הקב"ה לגאול את ישראל בסוף מלכות ד' ולומר להם צמח צמחתי לכם שנאמר הנה האיש צמח שמו ומתחתיו יצמח זכרי' ו' ע"ש, וכ"ה בשמ"ר פ"ג מסורת גאולה היא בידם שכל גואל שיבא ויאמר פקודה כפולה גואל של אמת הוא ע"ש, ולהבין הענין אשר הקב"ה הצפין סוד הגאולה באותיות הכפולות ובלשון כפול אפשר לומר עפ"מ שבארנו דכל איש יהודי בגולה גלותו כפול בגוף ובנפש, וגם בכלל הגלות מכופל גלות ישראל וגלות השכינה כמ"ש במגילה כ"ט ע"א בכ"מ שגלו שכינה עמהם, ובהגיגה ה' ע"ב עה"פ במסחרים הבכה נפשי מפני גוה מפני גאותן של ישראל שנטלה מהם וגתנה לאה"ע, וזה גלות ישראל, ומפני גאותה של מלכות שמים שנטלה, וזה גלות השכינה שהתנהגה היא בהכתר פנים ולא בהתגלות אלקית, וע' ברכות ב"ט ע"א בשעה שהקב"ה זוכר את בניו ששרוים בצער בין העכו"ם כביכול מוריד שתי דמעות לים הגדול וקולו נשמע בסוף העולם ועד סופו ועבד גוהא ע"ש, וי"ל דזה ג"כ על הגלות המכופל גלות ישראל וגלות השכינה ולכן כביכול מוריד ב' דמעות והארץ רועדת ב' פעמים, וכיון שהגלות כפול ומכופל כן צריך להיות הגאולה כפולה גאולת ישראל וגאולת השכינה כמבואר במגילה שם, כשהם עתידים לגאל שכינה עמהם, ובאיכה רבה פ"ב גאלתי את בני גאלתי את ימיני, וגאולת ישראל בלבד ג"כ מכפלת גאולת הגוף וגאולת הנפש כמו שאומרים בברכת הגאולה בהגש"פ ונודה לה שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נשיתנו, ולכן הצפין הקב"ה סוד הגאולה במכפלה באותיות הכפולות ובלשון כפול לרמוז שהיא הגאולה כפולה גאולת ישראל וגאולת השכינה ומכופלת בגאולת הגוף וגאולת הנפש.

ושננו במשנה שלהי תמיד בשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת מ"ש לעתיד לבא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים וכ' הרע"ב האי תנא ס"ל כמ"ד

שיתא אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב יעל אלף השביעי שלא יהי כי אם הקב"ה
אומרים מ"ש ליום השבת שיומו של הקב"ה אלף שנה, והתוי"ט הוסיף נוסף משלו
לאפוקי ממ"ד תרי חרוב ע"ש, אבל בבאורי הגר"א הנדפס עה"ג שם כי בזה"ל פי'
דק"ל מהו מזמור שיר כפל לשון ע"ז משני מש"כ מ"ש דקאי על לעת"ל ובעת"ל יש
ב' ימים כאב"י דאמר תרי חרוב דהיינו אחד שיהי יום שכולו שבת ומנוחה והשני
לחיי העולמים היינו אחר התחי' עכ"ל, ולכאורה יקשה להגר"א שמפרש המשנה כאב"י
מהגמ' דרה"ש ל"א א' דאמרינן דר"ע דאמר מ"ש ליום השבת ליום שכולו שבת ע"כ
ס"ל כרב קטינא דאמר חד חרוב דלאב"י דאמר תרי חרוב ליכא לפרש ליום השבת על
העתיד כר"ע ע"ש, אמנם לק"מ דר"ע בר"ה אומר מ"ש ליום השבת ליום שכולו שבת,
ולא יוחר וזה ע"כ כר"ק דחד חרוב דלאב"י ליכא למימר מ"ש יום אחד שכולו שבת
דהא תרין נינהו כפירש"י שם, אבל במשנה דתמיד דקתני מ"ש לע"ל ליום
שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים שפיר מתפרש כאב"י על שני ימים שלעתיד
כמ"ש הגר"א ז"ל, ולדידי עוד ראוי ברורה להגר"א מגמ' סנהדרין צ"ז א' דשם מקים
הפלוגתא דר"ק ואב"י והובא בגמ' ת"כ דר"ק מברייתא, ולהרע"ב והתוי"ט דהבשנה
דתמיד ע"כ כר"ק הול"ל אף אנן נמי תנינא כר"ק מהמשנה דתמיד ומה ראוי להגר"א
דהמשנה דתמיד שפיר מתפרש כאב"י דתרי חרוב ויהי' לע"ל ב' ימים שבת אחד יום
שכולו שבת ומנוחה והשני לחיי העולמים היינו אחר התחי' עד שיחדש את עולמו
דלאב"י דאמר תרי חרוב היינו אלף ז' ואלף ח' שזה ב' ימים של הקב"ה יהיו ב'
הימים שבת ובהם יחדש הקב"ה את עולמו כמ"ש המהרש"א שם, ולפי"ז מדוקדק
היטב מה שאומרים במנחה וינוחו בס' והנוסח ספרד שבתות קדשך דתפלת המנחה
דשבת נחקן כנגד שבת שלעתיד כמ"ש הטוא"ח ס' רצ"ב ושבת שלעתיד הוא ב'
שבתות לאב"י דאמר תרי חרוב וסת"ם כיום, וזש"א במדרש ומתנחמין בכפלים היינו
שחיי' גאולה כפולה גאולה ישראל וגאולה השכינה ומכפלת בגאולת הגוף וגאולת
הנפש ובשבת כפול ב' שבתות, ולפי"ז הג"פ בכפלים הכל בחדא מחתא מחתינהו ע"ט
שיטת אב"י דאמר לא חרבה ירושלים אלא בשביל ישראל שחללו את השבת, וס"ל
דתרי חרוב, ונמצא דחטאו בכפלים במצות שבת הכפולה מבי' שבתות הגופני והנפשי,
ובשביל זה לקו בכפלים בגלות כפל בגוף ובנפש ובשתי שבתות שבת שני של
גלויות באחד בשבת כשיטת זייני הגולה וזכר לדבר מצינו בגמ' תענית כ"ז ב' ובמס'
סופרים דאנשי משמר ל"ה מתענין באחד בשבת מפני הנוצרים, ומתנחמין בכפלים
בגאולה כפולה בגוף ובנפש, ובשתי שבתות אחד יום שכולו שבת ומנוחה והשני לחיי
העולמים אחר התחי', יה"ר שנוכה לזה בב"א.

אברהם הלוי ע"שטיין החופ"ק סאקאלי.

ב"ה לאקאטש ס' י' (תשובה ב' המשך מחי"ז חוב' ב' ס' א').

ברוך שמו צדקה גדול המערכה חו"צ ובעל סברה ישרה, מר צרוך הלוי עפשטיין
נ"י מקלימיטוב, הגני להטיב לו בקצרה על כל דבריו הנאמרים בהשכל.
(א) אישר הקסה האיד יפרנס הס"ס (חאה"ע ח"ב ס' קנ"א) הס"ס דקאמר בח"ס
והנ"ח לא לעבר ולא לכ"ח חו"א ואמאי והא מהרה יבנה ביהמ"ק והא ראוי לע"ט ואס'
יש לחלק בינה לבין ח"ט והנ"ח לענין דשי"ך בה שפיר לעב"ת משום הא' טעמא דמהרה
יבנה ביהמ"ק וימסרנה לע"ט וחוליד עבדים א"כ גם לענין זה יש לחלק דהא ראוי לע"ט.
ואי דמשום דהבטח מיהו נזקין בה מנהג הפקר לא כמכ"י אמהרה יבנה ביהמ"ק עכ"פ.
ס' לו להס"ס לפרש זה עכ"ד.

ואין א קשיא כלל דודאי פשיטא טובא ולא מצעי להשם לפרושי כלל כה"ג
 דלחומרא לענין לעצב"ת ודאי חייבין מהרה יבנה ביהמ"ק ומשאיכ לקולא מה יושיל הא דאז
 חסי ראוי לע"ט וכבר עשה נכשלים בה והנה בחוס' מנחות ס"ח, ד"ה והא כח"ב, כחבו
 דהא דפריך הכס השם ומשום מלוה גזרי' משום דכיון דליכא לאו רק מלוה לא גזרי'
 וחמרו דהא אפי' לגבי מוקלה בבילה ה"י גזרי' מהרה יבנה ביהמ"ק אך לעיל דף ה':
 ד"ה האיר המזרח הירנו דע"כ ליכא עשה ממש רק מלוה מן המובחר יעו"ש וא"כ שפיר
 כחב הח"ס דבח"ס וחב"ח לאיסורא דלעצב"ת שפיר גזרינן מהרה יבנהמ"ק אע"ג דהוה רק
 עשה ולא לאו, ועיי' פמ"ג אור"ח סי' ח' מש"ז סק"ח ובס"י ש"ז סק"ד ובס"י הס"ח סק"ב
 ויש לי בזה אריכות במק"א ולא עת האסף פה, ובשור"ט מהרש"ם ח"ב במפתחות לס"י ג'
 הביא כמה בקיאות בזה ואני מוסיף להעיר מתוס' חולין קכ"ב, ד"ה עורות אור"א יעו"ש
 דמשמע דאי לאו דעשה דכיבוד אור"א חמור טובא (דהא חייב לכבדו גם לאחר מותם) והיינו
 בדאמרי' בעלמא דהשואה הקב"ה כיבוד אור"א לכבודו ומוראו כביכול, לא הוה גזרי' אע"ג
 דהוה בקו"ט יע"ש ודו"ק, והנה בירושלמי פ"א דחלה ה"א באמה פליגי אמוראי אליבא
 דריו"ח בזה בידון חוס' מנחות ס"ח, הנ"ל יעו"ש, ולחד הוי דאורייתא דאליב ובי עושין
 תקנה לתקנה.

ורענני' י"ל סברא נכונה דמהרה יבנה ביהמ"ק לא הוה בסוג גזרה כלל דהא ודאי
 יבא זמן שיבנה, ובדאי יאמרו אשחקד בו' ולא דמי לשאר גזרה דאפשר לא יודעין כך ורק
 חששה הוה, אבל כה"ג דביהמ"ק ודאי יבנה ואם יתממה חכה לו ובוא יבוא ולא יאחר וגם
 הא דיאמרו אשחקד בו' כודאי הוה וכמו"ש חוס' שבת כ"ג: ד"ה גזרה כה"ג דשמוא יטה
 בשאינו מהוקר לאו גזרה חשובה אלא דודאי יטה יעו"ש והלשון מהרה יבנה ביהמ"ק
 ויאמרו' מסייעטו מדלא קאמר שמוא יבנה ביהמ"ק ויאמרו' ובוא על נכון בבילה ה':
 דל"ה גזרי' וא"ל לדמוק' בדוחק הלליח שם דמוקלה הוה דברא דאורייתא יע"ש וכדומה
 זכורתי שראיתי בן כבר בא"ה ספר כמדומה במגדים חדשים על הגדה של פסח ואינו ח"י כעת.
 ראשון כהב עוד למאי הילרכתי לחפש תירוצים להסביר דברי הח"ס דלא תקשי עליו
 מהא דהקשו החוס' וימכור עלמו בע"ט וא"כ שייך מהרה יבנה ביהמ"ק גם לגבי ח"ט
 וחב"ח דאז ימכור עלמו בע"ט ויהא נושא שפחה ויוליד עבדים ומירלתי זה והרי חוס' כהבו
 דבב"מ ע"א מבואר דאין משומר נמכר בע"ט, דברו אמת ורק לרוחא דמילתא כהבתי
 דאפי' להס"ר דהחוס' לא קשיא, ובא"ה הרי חוס' לא ס"ל סברת ההסב"א דל"ש לעצב"ת
 ויחר דבריו בפלפולא נאמרים בהשכל וכל פטטיא דאורייתא טבין.

(ג) ובה דהב שגלס ממני דהרמב"ם והחוס' כחבו דלגבי ח"ס והב"ח נשארה
 תקנה ראשונה דעובדת לעזמה יו"א וכו' לחנס חסדני כמה שאין בו אבל הרי חזן לשיעור
 הרבב"א קיימין, והוא מצי סביר דלא בחוס' ורמב"ם אלא דבח"ס וחב"ח דלא בחוס'
 ורמב"ם אלא דבח"ס וחב"ח לחשנה אחרונה הדין כמו"ש להדין בטו"ט בעוה"ה דלעצב"ת וגם
 בשו"א לא הפקיעו לגבה חז"ל העשה, רק עובדת המיד ונוטלת סכר חזי הנולאכה (ומ"ש
 רש"ש דאשכחן לעולם מונה לשנה כגון לחקה עולם דיוה"כ פשוט דלאו קושיא היא כלל
 דההם לעולם היינו כל שנה ושנה דא"ל לפרושי בע"א וליכא למוטעו אבל הכא ודאי לעולם
 כמשמעו, בלי הפסק כלל דאליב הרי לא נהבאר שיעור לזה ואפשר שאם ענבר יוס' א' או
 שנה א' בבנה ג"כ מקיים לעצב"ת ובלבד שלא ישחררנו ועיקר העשה אחי' רק ללאו הבא
 מכלל העשה דהיינו לעצב"ת ולא השחררוס והרי בני לזה הא דכתיב והתנחלתם אוהם
 לבניכם אחריתם לרשת אחוזה דג"כ נשמע שלא ישחררנו אלא ינחילנו לזרעו וממילא זרעו
 אחרינו ג"כ מלווה בעשה זאת דוהתנחלתם ולעולם בהם תעבדו למ"ל אי לאו לתמידית ממש

וידו"ק וז"פ ונרדור). ומיהו לקושטא דמילתא חוינא השתא דא"ל לומר דלפי שיטת הרשב"א והטורא ז"ל באמת בח"ט וחב"ח לח"א ליכא תקנתא דמ"ר, אלא דאנן דהפקיעו חו"ל בשו"א ד"ס כח בידם לנבי ח"ט וחב"ח כדי להפקיע אח"כ לגמרי משום דל"ס לטולס וזה משום ולא קיים פו"ר אבל בח"ט וחב"ח דליכא משום פו"ר ד" להפקיע לטובת האדון ולטובת עלמה במקלם שחא עובדת יו"א לעלמה.

ג) ודארתא מר ואייתי מתניתא דהניא כותי בהא דאמינא דסבר הר"ש ז"ל דאם ס"ת שנכתבה ע"י הסבטא קולמוס כשרה גם משום מלאכה בשבת איכא בזה מד"ר הרב ב"י בטו"א ס"י ל"ב מהספ"ת דלא יתכן שהכותב ס"ת בשמאל תהא כשרה ופטור עליה אם כתב בשבת עכ"ר אמינא י"סר ומיהו כשאני לעלמי לא הבאתי להסתייע מזה ונחוי אן באמת דלא חקשי מזה השליה ז"ל דאטו לאו חובת גברא רמ"א טען לתרועי שמעתתא דשליה אבל לכל קוביא יש חידון אחר העיון ושערי מירואים לא נגעלו ואמר לן השליה ז"ל דהא דכ' הספ"ת, לא משום דלא אפשר לומר דמה שלא נחשב כחיבה למלאכה שבת להתחייב, תהא נחשבת כחיבה להכשיר ס"ת דודאי אפשר לומר מירי איריא אלא דבמלאכה שבת הנה איכא גם מלאכה "מכה בפטיש" דהיינו שעל כל גמר מלאכה חייב משום מכב"פ אפי' אינו עושה כשיעור המלאכה הזאת, ובהא דשבת ק"ד: כתב אות אחת והשלימה לספר חייב אע"ג דשיעור כחיבה בשבת אינה בפחות משתי אותיות מ"מ כיון שהשלים לספר הוה גמר וחייב משום מכב"פ והנה לענין עשית מלאכה אין חילוק בין עושה בימין ובין עושה בשמאל והייב רק למלאכה כחיבה אמרי' (שבת ק"ג.) דכותב בשמאלו פטור יו"ש והשתא שפיר כתב הספ"ת דאם נאמר שס"ת כשר גם כחיבה שמאל אע"ג דלמלאכה שבת פטור כותב ב' אותיות בשמאל מ"מ יתכן שכ' ס"ת בשלימותה או שהשלימה בשבת ותהא הס"ת כשרה ולא יהא חייב דהא כותב בשמאל כשר בס"ת ושתמא אמרו בש"ס דהכותב בשמאל פטור ולא אשתמיט בש"ס דהשלים אות א' לספר חייב גם בשמאל רק אמרינן "כתב" אות אחת והשלימה לספר חייב ומשמע כתב כדון כחיבה בימין דוקא ואמאי ודאי עכ"פ משום מכב"פ יהא חייב גם בשמאל ככל עושה מלאכה בשמאל והוליל השלים אות א' לספר אפי' בשמאל חייב אע"כ דגם לס"ת פבולה כחיבה שמאל ומסויה גם בהשלים לספר בשמאל פטור דלאו השלמה הוא כיון דהס"ת אינו כשר לא מקרי השלמה, ואע"ג דנאמר דלשאר ספרים של נביאים וכתובים ג"כ חייב בהשלים לספר וכמו"ש רש"י דלספר היינו אחד מכ"ד ספרים ולא דוקא ס"ת מ"מ אפי' נאמר דלגבי שאר ספרים אין כחיבה שמאל פוטלתן מקדושתן וחייב באמת משום מכב"פ גם בהשלים בשמאל מ"מ נקיט סתם כתב אות א' כדרך כחיבה דוקא בימין משום ס"ת ודו"ק הי"ב וזה נכון לפלפולא ומתקבל אבל בודאי כפשיטות הספ"ת סובר קן דכל דליה כתב למלא כ"ש ל"ה כתב גם להכשר ס"ת ויפה העיר כ"ז בזה.

ד) וב"ש להכתפק בכה"ג במעיל מים בקדשים דגם גרמא אכור ודאי דגם כה"ג גרמא מיהו הוה וז"פ אכן ודאי בהפיל סכין ע"י השבטא ושחטתא אע"ג דהפסיל בידים קי"ל חולין ל"א דכשר אבל כה"ג ודאי ל"ק בה וזבחת ואכלת ממה שאתה זובח אתה אוכל דלאו מוכח גברא הוי ופסוט.

הק' שלום יוסף הד"ר פיינענבוים חופ"ק הנ"ל.

ב"ה פראסקירוב (מדינת רוסיה) ס"י י"א (שער זכרון).
הנני לעשות בזה מזכרת לגשמת אאמור"ר הרב המובהק החסיד המפורסם מוה"ר ש"רם במו"ה משה דוב ז"ל אשר שימש בכתר הרבנות בעיר "באר" באוקראינא יותר מחמשה וארבעים שנה, בשלום ובמישור בצדק ובמשפט גהל את ערותו, משך כל השנים האלו מלבד עוצם שקידתו לתורה ועבודה כל ימיו אין לשער ממש לא פסק פומי סגירסא, לימודו גפ"ת הי' בעיון גדול, בראש כל המפרשים למד חידושי המהרש"א

בסדר, ויצאה נשמתו בטהרה ביום הילולא דרבינו המהרש"א זי"ע בחמשה ימים לחודש כסלו שנת תרפ"ז לפ"ק בשנה ע"ז לימי חייו. דרכו בקודש היו מחון ומסיק בהלכה ובהוראה ובכל עת הודמן לפניו סידור גט פטורין הי' רשום לעצמו סדר השמות בטעמים וגימטריקס כדת ובהלכה להיות למשמרת וגשאריו ממנו הרבה כה"י בדיני שמות גיטין להלכה למעשה ואמרתי לרשום בזה שני דברים קטנים, להדפיסם לשמו למען יהיו שפתותיו דובבות בבקשת דוד מלך ישראל חי וקים.

(א) בזה שאלת מי שזמו בפ"כ שציה ולחורה ישעיהו ומהם א"ע ישע"י ברשימה על הי"ד בלא כוונה ואין ידוע איך שמו מעריכה הנה בדינים כאלו כמה ריות נכפכו וכמה קולמסין וכו' ובודאי מי שכותב רק שם ישעיה כשר בדעבד בלי פקפוק כלל, ובשם האב גם דעתי מסכמת לכתוב רק שם ישעיה חנינא שהכל קורין אכן בשם המגדל לא נמלא בשם ספרי גיטין דרך הלו והנה בספר אהלי שם פסק בג"ז דסגי בנט אחר ולכתוב ישעיהו דמחקרי שציה והאריך צביאורו והוכן דבריו כמו בשם אליה הביא הט"ג חש"י הגאון מו"ה יוצע ז"ל שאם עולה בשם אליהו ומהם אלי" ברשימה יש לכתוב אליהו כיון שאין החתימה כותבת הקריאה לס"ח כי אפשר שבנוהו בחתימתו ג"כ שהגמר יהי' אליהו אלא שאינו גומר לפני כבוד ה' דלמה לאמר שסוקר א"ע כיון שיש לפרש כפשוטו (והכי מהכחזר להשוות החתימה עם העל"י) והגאון מהר"ו ז"ל הסכים עמו דאין לומר שהחתימה כותבת הקריאה כיון שיש להשוות, וכתב עוד דעפ"י יש לילך אחר הקריאה בהיות דקרי ל"י ועני המיד בשם ההוא וכו' וסיים בדמיונותיו שהדרך הוא לחתום ישע"י ברשימה נראה דאין להספק שמה שמו ישעיה כי יש לנו לומר דמסתמא החתימה כמו הקריאה לס"ח, אמנם אחריו נוסבין בגד"ז לכתוב ישעיהו דמחקרי ישעיה כדעת הגט מקושר הובא בפ"ח בקונטרס השמות אות ס' ובכללים אות י"א ובגי' בנט זה לבד, ומה נעמו דברי הגאון מהרש"ק שהלריך לכתוב שם שציה בן לחורה דגם מה שהחן קורא בטעות הוי' בפיר חזקה כיון דקרי ל"י ועני הובאו דבריו בסי' אהלי שם, ובסי' דברי אברהם, וגם בג"ד לו יהי' סה"י שמו מעריכה ישעיה בלא וי"ו לבסוף מ"מ הוחזק בשם זה ע"י ~~המקרי~~ ל"י ועני ובודאי דלריך לכתוב שם ישעיהו וכן פסק הדבר"א והסביר בטעמו על שם ישעיהו כנ"ל וגם שם ישעיה שנקרא בן בפ"כ אף אם הי' עיקר שמו ישעיהו מ"מ לריך לכתוב בנט גס השם שנקרא בפ"כ כיון דשם ישעיה הוא שם בפ"ע כמבואר בב"ש דיש שנקראו ישעיה חוץ הנביא ודמי לאלחנן חנן דמבואר בש"ע דלריך לכתוב גס שם חנן אף שהוא קילור השם כיון דלפעמים הוא שם בפ"ע, אי"כ בג"ד אם כימבין ישעיהו דמחקרי ישעיה ילאנו מכל חשש כיון דאיפסקא הלכתא בש"ע ס"ב דאין קפידא בכותב שניהם ודעת הגאון מהרש"ק כל שבדעבד כשר אין לנו לחוש יותר לספיקות והדבר"א הביא בשם הגט מקושר דא"ל ב' גיטין מחשש הקדמת טפל לעיקר ובי"ש דיש לבחון על הכותבים דחסס ישע"י הוי' ט"ס ישעיהו הנביא ונכתב העיקר מקודם ואח"כ השט ישעיה שנקרא בפ"כ, והאריך עוד בזה דגם בלדעת הג' מהרש"ק והה"ג והמכתב מאליו דשם שבפי כל עדיף משם העל"י או החתימה הי' לריך בג"ד לכתוב ישעיה דמחקרי ישעיהו אך לא נהיגי עלמא כותבו, ובדעבד בודאי כשר גס בזה כיון ששני השמות כמותים בפירוש, ואף אם יש מי שרואה לבסוף כוונתו מי ימחה צור, ובפרט שציקר מה שאל" ב' גיטין משוב דאין קפידא מלד מקדים טפל לעיקר אם כותבין ב' השמות בפירוש וזה העשם שייך נמי אם כותבין ישעיה דמחקרי ישעיהו מ"מ שם ישעיהו דמסתמא בן לקודש יש להקדימו ובפרט שיותר קרוב לפרש היבט דמחקרי היינו שנקרא בשם זה בפ"כ מלפניו שנקראו בן לחורה.

(ב) איש צור וריק בא לגדש. אשמו ואמר אשר שמו בפ"כ סינא ס' נרגשת בהנעת

פתח והגיון בשורא נח והיו'ד נרנשת במצבא כמו שם רוזיא חסיה ודומיהן וכן עולה לחורה
 בשם בניה ומעריסה לא נודע שמו ואינו יודע לחסוס, ויש להספק אולי נקרא מעריסה
 נחנאל ע"ש איש שחי שמו נחנאל ואח"כ קלרו השם כנהוג ויש לכתוב הניא בחי' רפוי'ה
 כיון שיואל משם נחנאל או אפשר נקרא כן ע"ש אשה שהי' שמה הניא המובא בטי"ג ש"נ
 כוף אות סמ"ך ולפי' י' לכתוב הניא בסמ"ך, והנה לכתחלה נראה ודאי דיש לכתוב הניא
 בחי' ונלמד מהטי"ג ש"א אות יו"ד סק"ט בשם קהיתל חיל ואם אין ידוע שמו הקודש
 כלל יש לכתוב קהיתל בחי' אע"ג שכתבו דבאות חי' רפוי' טוב יוסר לכתוב סמ"ך זהו
 בלי לעי' אבל בזה יש להספק שנקרא ע"ש קהת יש לכתוב בחי' יעו"ש ושם באות
 וי' סק"ט בא"ד ואין חוששין שחא יעשה הטועה לקרות הפ' בדג"ש כיון שדרך המדינה
 לקרות השם הזה בפי' דפה לא אחי למטעי יעו"ש ובכללים ס"ק טו"ב ובס"ג אות יו"ד בשם
 יראה בטי"ג סק"י, ולענין דיעבד אם כתבו בנ"ט הניא בסמ"ך בנכ"ז אם להכביר אף שלא
 במק"ט, ולכאורה יש לפשוט זה מחורה הטי"ג בשא"א ס"ק מ"ו הניא בשם הג"פ בשמות
 נשים ולא דשו בהם, והם בשי"ן שמאלית טפי עדיף לכתובם בסמ"ך כדי שלא יעשה
 הקורא לומר שהוא שי"ן ימנית ובשמות דרשו בהם ורגילים לכתובם בשי"ן שמאלית אם כתבו
 בסמ"ך כשר יעו"ש ובטי"ג ש"נ אות סמ"ך סק"ד בשם קא"יה דנזר משם שרה ואף אם
 כותבין עיקר השם שרה המכונה קא"יה כותבין בסמ"ך יעו"ש, אכן לריבין ליישב מה שהביא
 הטי"ג שני' סק"י בשם בא"ד והיו מסופקין אם יולא משם בת שבע והסכימו ליתן ב' גיטין
 א' בחי' וא' בסמ"ך ולפי המבואר בשם קהיתל נראה לכאורה דהני בשם בחא בחי' כמו
 בשם קהיתל, ובשם מיכל איכל ש"א יוד ט"ג סקל"ג פסק שם דלכתחלה אין לשנות ולריבין
 לכתוב רק בכ"ף ובדיעבד כגון שנסלח ממק"א והוא מקום עינין קלת יש להכשיר במדיניותו
 וכו' הא לאו הכי אין להקל כיון שנתפשט המנהג לכתוב בכ"ף ובנ"ט כתוב בחי' יש קלת
 לעי' שיאמרו שהנ"ט הוא ממקום שגוהגים לכתוב בחי'ת, לא דמי לניד דשם ברי לן דהנחת
 השם הוא דוקא בכ"ף, אבל כאן יוכל היית שנקרא כן ע"ש אשה בסמ"ך א"כ נראה להכשיר
 בזה אפי' שלא במק"ט ועיין עוד בטי"ג ש"נ א' בשם סהירא דנזר משם אסתר בטי"ג שם סק"ו
 שהביא מקודם פלוגתא אם לכתוב בחי' או בטי"ת וסיים דבדיעבד אם אין ידוע שהי' לה
 שם אסתר כלל וכתב סתירא כשר יעו"ש וכ"כ יש לדון בנ"ד, (ע"כ מאתמו"ד ז"ל)

הק' אשר זעליב בהרב מוהר"ש ז"ל מבאר

החופ"ק פראסקירוב ומלפנים אבד"ק מיכלשאליא.

ב"ה שיעברשין סי' י"ב (הערה בשע"ת).

בשע"ת (חי' חוב' גיד סי' ה') חידש כ"ג כי דעשה דקוה"ד גם מלי"ט שהי'ג
 נשים חייבות ע"ש יש להביא רא' מפסחים פ"ג במתני' העלמות והגידן והנותר ישרפו בטי"ז
 ופרך הגמ' שם נתיי עשה וידחה לית וקשה דהא הוי עשה שאשכ"ח דחינו מזה נשים
 דאין שורפין קדשים כלילה והוי מלי"ט שהי'ג ועשה שאשכ"ח ליד לית ולפי' הגאון אב"ד
 קוטנא שליט"א שם מיושב דבעשה דקודם הדיבור ליש מלי"ט שהי'ג נשים פטורות.
 ולפי' מיושב ג"כ קו' הפ"י על החו' קידושין ליד דל"ה בן אלא לית דיו"ט
 ועשה דשבתון ליכא דנשים פטורות והק' הפ"י שם דהא גם העשה דשריפת קדשים
 ליכא בנשים דאין שורפין קדשים כלילה, ולפי' הכ"ל מיושב דנותר דהוי קוה"ד גם נשים
 חייבות וספיר הקטן החוס', ולפי' מיושב ג"כ ד' הר"ח בפסחים ה' שפ"י ש"מ העברה לחלק
 יאלא משום דאי ללאו יאלא שרי משום ערל'ת וקשה דהא הוי עשה שאשכ"ח דהשכימו הוי
 מלי"ט שהי'ג ונשים פטורות זל"ש ערל'ת, ולפי' מיושב דהוי עשה דקוה"ד נש' נש'י
 חייבות וז"ל

אך כדי הרי"ח בלא"ה י"ל דכיון דהגמ' שם הוא אליבא דר"ע ולר"ע בלא"ה י"ל דנשים מלוות על עשה דחשביהו דהנה ה"א ה"י פ"ב העיר דלפמ"ס הרמב"ם דלאו הכולל יותר מעשה ל"ה נליע א"כ כח' נמי ב"י כולל יותר מן העשה דעל הלאו נשים מזהירות משא"כ על העשה פטורות דהוי מליע שה"ז וה"י כיון דהעשה בא לתקן הלאו שלא ילקה עליו גם נשים מלוות על העשה כדי לתקן בלא ילקו על הלאו ע"ס וא"כ י"ל דזה חל"י דוקא אי אמרי' לשאב"מ לוקין עליו שפיר ^ל דגם נשים מלוות על העשה כדי לתקן שלא ילקו על הלאו, וא"כ לר"ע דס"ל במכות ד' ע"ס בחוס' דכ' דלר"ע דאמר המקיים כלאים בכרס לוקה ס"ל לאו שאב"מ לוקין וא"כ שוב נשים מלוות על העשה לתקן הלאו שוב הוי עשה השוה בכל, אך קשה מאוד דלפ"ז ל"ל קרא דההקש דל"ת עליו חמץ כל ששנו בבית חמץ והכי נשי הו"ל וישנו בבית חמץ ישנו בקים אכול מלה דאלי"כ הו"ל דנשים פטורות משום מליע שה"ז כמבואר בפסחים מ"ג הא בלא"ה ידע' דעשה דמלה הוי קוה"ד וגם נשים חייבות וליע, ולפ"ז י"ל ג"כ קו' השע"מ שהביא שם בשע"מ לפמ"ס הריטב"א דכל ה"כ ש"ס לדרוש הביקש על דרשא אחריהא אין דורשין לכתור הכלל שבדינו דמעשה"ז א"כ לר"ס דיש לדרוש דאין יולאין במלה של טבל ל"ת עליו חמץ מי שאיסורו משום ב"ת חמץ ילא זה שאין איסורו משום ב"ת חמץ דאחמ"א וא"כ מדוע דורשין לחייב נשים במלה דהוי נמי מליע שה"ז ע"ס, ולפ"ז י"ל דמזה גופא דרש"י דאין יולאין במלה של טבל שמע"י דנשים חייבות במלה דהנה כבר ידוע קו' ההוס' בסוכה דל"ל קרא דאין יולאין במלה של טבל ח"ל משום מלהב"ע, אך בשא"ג העיר דנ"ל דל"ה מלהב"ע משום דאמרי' עול"ת ע"ס, ולכאורה הא עשה דמלה הוי עשה שאב"כ דאינו נוהג בנשים אך זה עשות דהא באמת נשים חייבות במלה משום הביקש וא"כ מיושב לנכון דז"ד לפי המסקנא דשמע"י מהביקש דנשים חייבות במלה אבל אי אמרי' דנשים פטורות ל"ל ג"כ קרא הביקש דאינו יולא במלה של טבל וא"כ מזה גופא דדרשין דאינו יולא במלה של טבל שמע"י דנשים חייבות במלה.

ב"ה קובנא סי' י"ג (הערה בשע"מ).

בשע"מ (ח' ה' ו' שנה י"ז) במאמר "שער שלמה" הביא בשם ח"א להקשות לפ"ד המכילתא משפטים דמטעם דכתיב למען ינוח דמשמעו ניוחא מוהר לו להניח בהמהו חולש בשבת א"כ יכול להעלות מזה על הדעת ח"ו דבא"ד דכתיב ב"י נמי למען ינוח יו"י מותר נמי לעשות מלאכה לזרכי הנאה [וע' רמב"ן ר"ס ויקהל בשם המכילתא דלזה יש קרא ואזכרה מיוחדת] והה"ג מוה"ר"ס נ"י כדי להרץ קו' זו ילא לרון בדבר חדש דבאמת גם בזהמה לא הוה בשביל ניוחא דילה רק איסור דרבנן דבחולש בפיו פטור אבל אסור אבל במלאכה דאורייתא באמת לא הוה מטעם ניוחא אפי' בזהמה.

והדבר נזכר במסכת מרפסין איגרא והרבה תשובות יש בדבר, חדא, דהרי יש להקשות קו' הש"ס (ר"ה כ"ט) הא לאו מלאכה הוא חולש דאליטריך קרא להחיר וא"ל דהקרא הוא באמת אבמכתא ובא להחיר אידי' דחולש כל אח"י דהרי מבואר בשבת (קנ"ג:) דכל שבחכרו פטור אבל אסור בזהמהו מותר לכתחילה א"כ אי חולש דהבא הוי אידי' א"כ אפי' שלא לצורכה נמי מותר ואפי' לש"י הה"מ בפ"ב ה"ז מה' שבת דיש איסור מחמר אפי' באידי' ע"ס ל"ל זה דוקא מחמר דהרי שיעת הרשב"א הובא בר"ן בפ"א דע"ז דאפי' בחמר יש איסור מחמר כל שמנהיגה וע"ס בר"ן דסי' הרשב"א דהוא כלל דכל שבחכרו פטור בזהמהו מותר לכתחילה זה רק באיסור שיעת בהמהו לא במחמר אבל הכא הרי בשביתת בהמהו איצ"י ולג"ע מותר לכתחילה בזה"ג, והרי אשילו בעבר ואמה שמלה על שביתתו מבואר בש"ס כריהות ט' דמוהר לו לעשות מלאכה לזרכי כמו בישראל בחול וע' במג"א

ה' ר"ש דאפי' חפירת מנעלים מותר לו הרי דאפי' בעבד מותר ללרכו ולהנאחו אפי' מלאכה דאורייתא ומכש"כ בבהמה, והרי בהמה יולדת ללכיה בחפלים שונים לריה אף דהוי מלאכה דאורייתא, ועי' באבן העזר א"ח סי' שכ"ח דכ' דלהעמיד עלוקה בשבת אי לא ה' אפשר לה בלא"ה ה' מותר מדברי המכילתא הנ"ל והרי מליצת דם בפה לכ"ע הוי איסור דאורייתא כמבואר בשבת פ' ר"א דמילה, [הן אחת שלא זכיתו להבין הרי גבי עבד ואמה מבואר במג"א שם דמותר להם לעשות מלאכה ללרכי מזונות אפי' להעדרה ואפשר להם בלא"ה ולמה חנרע העלוקה הו' כיון דיש לה מזון בלא"ה הרי מ"מ לא גרע מלהעדרה בעבד] איזו דליחנהו להנהו מילי וללכיה מותרת בכל מלאכות, ובכלל דאפי' אפשר להעלות עה"ד דהליצת בהמה בפ"י לא הוי' מלאכה דאורייתא מטעם כלאח"י והרי כל דרכה בכך והכוונת בשמאלו פטור משום כלאח"י ואיטור יד חייב כמבואר בשבת קט. ועי' שבת י"ב: דבמודי דהיינו אורחא לכ"ע חייב והרי החורש בבקר ואינו אוחז המחרשה כתב הרמב"ן דחייב רק משום מחמר והרי באדם בכה"ג אם חרש באותו האופן שהבהמה חורשת ה' פטור דהוי כלאח"י ומ"מ בהמה הוי מלאכה כיון דכל דרכה בכך והוא דבר פשוט שלא יבטל א"ש בזה.

(ב) אבל האמת יורה דברו והקו' מעיקרא ליהא דהרי מבואר בכוזב (כ"ה:) דאבל לא מקרי מלעטר דאיבעי ל' ליחובי דעמי' ועי' בפרש"י, ליישב דעמו למלוה אי"כ באדם שיש לו דעת ליישב דעמו ולמשול על תאוותיו ל"ש להחזיר לו מלאכה בשבת בשביל שיה' לו נייח אדרבא יישב בדעתו ולא ילעטר משמירת שבת ויקיים או התענג על ה' ויהי' לו נייחא משמירת ש"ק והרי בכל שמירת שבת יש בה משום הפסד וביטול כמה חטונות אבל רוח הוא באיש לכל אשר יחפון יטנו משא"כ בבהמה דל"ל דעת ליישב דעתה שפיר לא יהי' לה נייח אם נאכר דברים הנרכים לה והוא פשוט כמעט שלא חבין למה נחקשו בזה.

(ג) ואין להקשות לפ"ז למה בעבד ואמה מותרים לעשות מלאכה ללרכיהם והרי המה אדם יחובי דעתם דז"א דכבר הבאתי למעלה פירש"י בוכה דמחויב ליישב דעמו למלוה וכיון דהכא איירי בעבד ערל דאינו מלווה על שבת א"כ אין עליו חיוב זה ליישב דעמו ובאמת י"ל דהא בעבד ואמה מותרים במלאכה עלמין ג"כ כמ"ס בתוי"ט כדיתוס דלא כתיב בזה שביהא אלא גפיה, פירוש הדברים דיונפש מבורש נפש כמו שדרשו רז"ל בבב"א ט"ז, ועי' חולין ק"ב, שמשמעו קורט רוח א"כ הוי כמו דלמטן יטות דכתיב גבי בהמה דמשה"כ מותרת במלאכה עלמה וזה פירוש דברי הב"ם (יבמות מ"ח:) דכשהוא אומר למטן יטות עבדך ואמחק כמחך הרי עבד כמל ועבד נאמר ע"כ וינפש בן אמהך בשלא מל ועבד איירי כיון דהסם כתיב כמחך וכך אין להחזיר בשביל נייחא אי"כ שדי' בעבד ערל איונפש דהסם מחזירין בשביל נייחא דידה'.

אבל דבר התמיה לי דברי השר"ע אור"ח סי' ר"ש דהוא ש' הרשב"א דבעבד ערל גמי בעינן ללכך ישראל בשבת סב"ג דכיון דהוי איסור דאורייתא ותמיה הרי שביהא בהמהו ושביהא עבדו ל"ה רק עשה דלמטן יטות כמבואר בפוסקים והיון מליצ' בעשה דבעינן פק"ז הרי א"ל לוותר רק חומש מנכסיו כמבואר בש"ע (אור"ח סי' תרנ"ו) וכל חילי הוי יוסתר משיעור הזה, גם לא זכיתי להבין שם לדעת הסוברין דדברי הרמ"א בחומשך בכסותו קאי גמי על עבד ערל ולמה ל"י בו הרי כל החשש דאמי לאהויי כדי שלא יעשו עליו רבו אי"כ הוי ללכיה ולא עדיף מהפירת מנעלים דשרי ונע"ג.

(ד) ועי' רמב"ן יתרו כ. ח. שכתב דבר נפלא דעסם שביהא בהמהו כדי שלא תהי' מחשבתו עלי' ע"ש, ר"ל דע"ז שיהי' עושה מלאכה יהי' לבו חרד עלי' פן יארע לה איזוהי מקרה או אונס ובטלה התמיהה וזה עשם נפלא וזהו יתפרשו כמין חומר דברי השר"ע אור"ח

סי' ס"ה סעי' כ"ג דמותר למכור לרועה א"י ואפי' אי ישתמש אין בכך כלום ותמחו המפרשים הרי כל ההיגר משום דמרתם להשתמש א"כ אם באמת אינו מרתם ומשתמש למה אין בכך כלום וע' ביאור הלכה מה שנדחק לפרש בזה וע"ס בהגרי"א שער ג"כ בזה ופירש טעם חדש, ולפ"ד הרמב"ן נוחא כיון דברועה יש לסמוך עליו שלא יעשה עמה מלאכה א"כ אפי' בלא בירועה ישראל יעשה עמה מלאכה מ"מ כיון דברעת בעלה שביבחת מכל מלאכה א"כ טוב אין מהבנתה עליו ואינו מהבטל עי"ז מנוחתו א"כ לא טבר על שביחת בהמתו כלל.

ובזה מתורץ קו' זקני כ"ק הגאון זל"ה בספרו יושעת מלכו (או"ח סי' מ"ד) בתשובתו לכבוד מר אבי הה"ל זל"ה למה מבי בשביחת בהמה קבלת אחריות והרי בירושלמי דאחריות מהני רק לענין איסור דרבנן הרימות כרסוין אבל לא לענין שביחת בהמתו דאורייתא ע"ס ולפ"ז נוחא דכיון דכל מיני קבלת אחריות שייכל להיות הוא על הנכרי א"כ כבר הינה מחשבתו עליו דעל כל מקרה ופגע יתחייב הנכרי א"כ בעל הטעם דאיסור ש"כ יבזה יתפרטון דברי ההוס' (ע"ז ט"ז ד"ה ושמה) שכתבו לתורץ קו' למה לא אסרו מבוס ש"כ כיון דאין בו איסור רק לפי שעה ל"ח לזה והדברים מחוסרים חזקין ולפ"ז יהפך כיון דאינו מוכר לו הבהמה רק לשעה קלה לנכיון ל"ש דבזה תחזקנה מנוחת לבו [ומדי דבריו כבר תמחו דבריו וז"ל למה מהיים בש"ס שם והמחמר אחר בהמתו חייב חטאת וע' חוספתא שבת פ"ב דדבר באין בו כרת וחטאת לא נאסר ביה"ט וע' אבני נזר (או"ח הניחא סי' טע"ז) והבא בביה"ט איירי להכי מהיים דחייב חטאת ומתורץ קו' הראשונים למה לא מטעם ש"כ ואף דביטא גמ' דילן אינו כן ורק לרבי לי"מ שבות ביה"ט ילרבנן אפילו שבות אסור ב"י מ"מ ר"ה להרץ בש"ס סיהי' נוחא לכ"ע.

ולבי אומר לי דהא דקאמר בש"ס (שבת יח:) לב"ס אפקורי מפקיר להו דאין הכוונה הפקר ממש דכבר תמחו בזה"ס שם הרי הפקר בעי בפני ג' ולר"י בעי דאחי לרשות וזה אלא כמאס"כ הרמב"ן בענין ביטול בחמץ שהוא ענין היבט הדעת מומנו וכמון יאוס וה"ל בש"כ לב"ס נמי הוי לפי שיטת הרמב"ן הכל טעם האיסור כמו בש"כ דהמחשבה עליהם פן יתקלקלו במלאכה וכל שהיח דעתו מהם ואינו מחשב עליהם עוד ונמנר בדעתו שאלו הכל אחת מה יהי עמהם בעל הטעם ומותר ומתורצים כל הקו' וע' ח"י הר"ן שבת שם מה שפי' בשם הרא"ה מעין זה ומיושב קו' כ"ק זקני ז"ל לב"ס דכל ההיגר מנה הדולק דאפקורי מפקיר מה יעשו ב"ס בנ"ח דבעי שלו ולפ"ז נוחא דאין הפירוש הפקר ממש רק סילוק והיבט הדעת ממונו כל יחשוב עליו כלל ולפ"ז מיושב הא דאו"ח סי' רמ"ז דמהני הפקר ליום השבת בשביחת בהמתו ובהפקר כה"ג לי"מ דאין זה הפקר רק היבט הדעת ממונו ואחת לו מה יהי ממונו, ובעל הטעם של הרמב"ן.

ובדברי הרמב"ן הללו יתייבש מה דתמחו האחרונים למה בשביחת בהמתו אסור אפי' טבור אחרים אפי' ע"י נכרים ובעבר ואמה הדין דרק טבור רבו אסור ואפי' להטחמורין בבי' ד"ס דאסור לשבות מלאכה ישראל אפי' אינו רבו מ"מ בשל נכרים לכ"ע מותר ולפ"ז נוחא כיון דטעם ש"כ לפ"ד הרמב"ן דעי"ז יתבטל מנוחתו א"כ מוכס"כ אם אחר או נכרי יעבוד בה יותר יש לחשוד בלא יארגע בה אזהר מקרה או אונס אבל בעבר דל"ס לומר ב"י זה הטעם דהרי הוא בר דעת ויודע לשמור עלמו א"כ עיקר מזה דאנחנו מזוים עליו ועל מנוחתו סיהי' לו נ"ח בשבת ונכרי אינו מזוה עליו ויש לבייל בזה אריכות כי הוא כלל חדש צענינים הללו לא הערה בו עוד מי בזה והנני פוסק באמלע כי הנני ר"ה לשמוע חיו"ץ מ"ח כ"ה.

יצחק יהודה חופ"ק קיטנא.

ב"ה וואלאטין ס' י"ד.

הנה הפליתי בסו"ס ס'ג ד"ה ודע כמב שם דמהא דרס הנמלא בפרוודור מוכח ע"כ דרוב עדיף אפילו מקרוב עם חוקה דהא דחני ר"ח דרס הנמלא בפרוודור שורפין עליו הרומה אט"ג דאיכא קורבא דעלוי' עם חוק"ט דחרומה והא דלא תירלו החוס' כן צ"ב דר"ח קמ"ל דרוב עדיף אפילו מקרוב עם חוקה דזה לא מוכח מט"ח משום דבדברי ר"ח לא נזכר חוקה כלל ואם ה"ז זה כוונת ר"ח ה"ל לו לומר כן בהדיא רוב וקרוב וחוקה רובא עדיף ע"ש, דבריו הללו המוכיח מאוד ומרפסין ויגרא ובמחכתיה כי רב הא נעלם ממנו כרגע דברי החוס' נדה ד' ח"י ד"ה אחת"ר שכתבו להדיא דגם בט"ח איכא חוקה דצ"ב בחוק"א עומדת ע"ש והוא פלא גדול, ועוד בשנת תרס"ד עוררני לזה במקור השוכה אחת ידידי הרב המאור"ג החריף המסיד וכו' מו"ה דוד הכהן ז"ל אבר"ק דאברא.

אמנם למשכנתי נפסין אררוב הוא דודי זקני בעל כו"ס ז"ל נלפסני"ד ליישב דבריו וח"ו לומר עליו שנעלם ממנו כרגע דברי החוס', דהנה באמת כשגרייק בדברי דברייתא דנקט לישנא דט"ח ובנמלא הלך אחר רוב חטיות ואמאי לא נקט דברייתא הלך אחר רוב טבחים כמו שמבואר בנשנה פ"ב דמכשירין מלא בה בשר הלך אחר רוב טבחים וא"כ גם בדרייתא. הוה מלי למחני ט' טבחים מוכרין בשר שמוטה, וכבר נשאל בזה בשו"ת מהרי"א הלוי ז"ל וע"ש שתיקן לפי"ח דמבואר בש"ך יו"ד ס' א' ס"ק י"ח לחלק בין בהמות לעופות דבהמה דרך לשחוט ע"י טבח ומשיה אזלין בזה בחר רוב טבחים משא"כ עופות שוחט כל אדם בציטו ע"ש, ומוכח מזה דרך בבשר בהמה שייך למחני רוב טבחים משא"כ בעופות לא אזלין בחר רוב טבחים רק בזה אזלין בחר רוב חטיות דשוחט בעל החנות ומוכר וז"ב וא"כ כיון דבדרייתא דט"ח ע"כ מיירי בעופות שפיר מיושב דברי הפליתי ז"ל הנ"ל דהפמ"ג צפיהמה לה' שחיטה מסתפק אם בעוף שייך עשה דא"ז ע"ש וזה תלוי אי יש שחיטה לעוף מה"ט אי לאו וא"כ שפיר קאמר הפליתי דרוב עדיף אפילו מקרוב עם חוקה לא מוכח מט"ח כיון דהך דרייתא דט"ח ע"כ מיירי בעופות כנ"ל וא"כ י"ל דר"ח סובר דא"ש לעוף מה"ט וליכא בעוף איסור דא"ז וא"כ לא מיירי כלל הך דרייתא דט"ח מחוק"א כלל אבל שם בנדה דאזיל שם הש"ס אליבא דר"י ור"י דפליג בנזיר כ"ט על ר"ל וסובר יש שחיטה לעוף מה"ט וממילא יש בעוף חוק"א דא"ז ושפיר כתבו החוס' שם דלירידי' יש בט"ח איסור דא"ז ודו"ק כי הוא חריף בס"ד. יהונתן הד"ר אייב"עשיץ דומ"צ פק"ק הג"ל בעהמח"ס שו"ת שער יהונתן וש"ס.

ב"ה בא"י (מדינת רוסיא) ס' ט"ד.

שאלה לפני רבני וחכמי השע"ת יחי'.

הנה למעך סרכות שהם בקורי עכביש שאין זה רור בעלמא וחינה בחוקת איסור כלל בשאר בהמות דלא נהבב סרכא: שאלתי, אם מותר למעך סרכות כהנה צענלים בני חמשים יום שצרכו מוליגן.

הנה בדבר זה יש חילוקי דעות בין הפוסקים מקור דבר זה הוא מהרמ"א בדר"מ ובשו"ע סימן ל"ט ס"ק י"ג וז"ל עוד כהנו בעירנו להעריף כל סרכות גו"ט מ"כ ועגלים רכבים ולא למעך בהם כלל כי יש קבלה בזה להעריף כי הסרכא עדיין רכה ומסתלקת ע"י משוך עכ"ל, וכו' הב"ח ס' ט"ו נראה צייני שדקדק הרב בלשונו לחלק בין עגל לעגל דרוקא צענלים רכבים דהיינו הך שנתו והוא יונק וכו' יוחנן דפליג אטולא בנמ' חולין ד' קכ"צ עכ"ל הרי משמע מדברי הב"ח דבהנקה הלי מלמא אבל אם אינו יונק אף שהוא בחיך שנתו מותר למעך סרכות זו, וכן משמע מדברי הש"ך ס' ל"ט ס"ק ל"ח ד"ה גדיים ועל"א"ס ע"ש, כהה הפרי מגדים ס' ל"ט בשפתי דעת ס"ק ל"ח בשם הב"ח וז"ל דעגלים הך שנתן ויונקים הוה עגלים רכבים הא לא יונק ממועדים עכ"ל עיין בראש וסוף

סימן ל"ט בחידושים ס"ק רמ"ז כ"י וז"ל כ"י בכנה"ג בהגהות ב"י אות קט"ה בשם דמ"א
שחולק על רמ"א וס"ל דאין חילוק בין גוי'ט לעוים ורחלים ובין פגלים הרבים לשור הגדול
כי אם בכל מין דקה אין מחשבים ובכל מין גסה אפי' בעגלים שפיר ממעבין ע"ש כ"י
הליט ס"ק קנ"ד בשם חש"י גב"ע שאל"ס"י י"ח בעגל שכבר פירש מלינק וספק אם הוא
ב"ש ד"ש לסמוך ולמטך הסברא מ"כ ע"ז כמה טעמים עכ"ל הרי משמע מכל הפוסקים
דרק בהנקה חלי מילתא ובאם העגל פירש מלינק מותר למטך.

רע"ד כמה הוא שיעור פירש מלינק. בפסח"י חשונה ס"ק ט"ז הביא בשם חשונה
הר הכרמל שכבר נדעתי ה"ח והש"ך דס"ל דבעגלים אף שהוא בחור שנתו כל שאינו יונק
מותר למטך אם כן יש חקנה בעגלים הרבים אף הוך שנתו ויונק להשהותו מעליע בלא
יניקה ושוב מתכשרת בהכ"ה ע"י מוטך עכ"ל עיין בשם ארי" ס"י ח' וז"ל האחרונים
נחנו גבול כ"ז שנקרא עגל אין למטך אבל אין זה מספיק כלל כי יש מי שקורא לו עגל
ויש מי שקורא לו ביקיל ונראה לי להכריע שאחר למד יום לדקה וחמשים יום לגסה רשאים
למטך בהכ"ה שלהם ורא"י מזכיר שהבעלים לריכים לטפל בהם ל' יום לדקה וחמשים יום
לגסה א"כ מוכח שאחר זמן זה שוב אינו לריך לאמו ואינו בכלל יונק ואם עדיין אינו
אוכל יש להפרישו מאמו ג' ימים שלא יינק ורא"י מהניק שפירש מאמו ג' ימים ואינו חוזר
ויונק דשיעור פרישה ג' ימים ובה נראה דלאנו כל הדעות והחומרות שהחמירו האחרונים
וכן ראוי לנהג למטך ולמשמש בעגל בן חמשים יום כשפירש מחלב אמו ג' ימים כן נראה
לי בזה להלכה עכ"ל.

הרי חזינן לדעת הר הכרמל די כשפירש מלינק יום אחד ולדעת השם ארי' לריכים
ג' ימים פירש מלינק אבל היבא שהדבר הוא בספק כגון אותן עגלים שקונים מנכרים על
הסוק ואין אלו יודעים אם כבר פירשו מלינק או לא ולפי הנראה הן בן חמשים יום.
יראתי בפלוגתא שיה ודעתי להחיר למטך ולמשמש בהכ"ה דקה כחוט הכשרה בעגלים כאלה
וכגון דא לריכה רבה בלוק העמים הללו ואין יכולין לעמוד בה ולאפה לשמוע בזה חו"ד
גדולי דורנו י"ש חכמי השערי חורה, כי דבר זה הוא ס"ס דהוי רק ספק איכור מדרבנן,
ובלא"ה י"ש לך למטך בהכ"ה מאותן עגלים דמה הטעם דאין ממעבין בעגלים היינו רק
לשיטת רש"י ז"ל דס"ל דאין בהכ"ה בלא נקב אבל לשיטת האומרים דיש בהכ"ה בלא נקב
רק הטעם משום כופה להפריק אין בזה סברה להחמיר כלל בעגלים הרבים יותר מבהכ"ה
במ יומא מן גסות עיין בגידולי הקדש ס"י ל"ט אות יו"ד וז"ל דמ"ש הפוסקים דבעגלים לא
מהני מטיך ומשמש היינו דוקא לשיטת רש"י ז"ל אבל לשיטת חוספתא אין לחלק בין עגלים
הרבים לגסות עכ"ל.

גם לפי סברת הרמ"א סימן ל"ט ס"ק י"ג בהכ"ה שלא כסדרן אם עוברת ע"י מו"מ
זה רא"י שאינה בהכ"ה כלל רק הפסעות לימה ע"כ מחילא בעגל הרך אין המטיך רא"י כי
י"ל מהמס' ילדות מרכות הבע"ה אף בהכ"ה גמירא יכולה להחמיר, ומה שאינו מכללן אחר
המטיך אין רא"י, כי לא במינין על בדיקות הביטבון רק בצירוף המטיך כמ"ש בפוסקים לכן
איכור למטך בהם אבל לדין האנו נוהגין היתר בהכ"ה ע"י קליפה כמבואר ב"א סימן
ל"ט ס"ק קנ"ג ממעשה דרייט ע"ש כנודע א"כ גם בעגלים יש להחיר לקלוף עיין בדעת
קדושים ס' ל"ט ס"ק ס"ט י"ל שמעומ"ש דכעת מטעם בקרוס רייגס כמ"ש ב"א אין
החומרא בעגלים וגוי'ט כ"כ עכ"ל עיין מקדש מטעם ס"ק קל"ד וז"ל אם ה"ה סברא בעגלים
ועברה בהכ"ה באופן שאין להסתפק שמה ה"ה הקלוף ככה קלח יש להקל עכ"ל עיין בשו"ת
עומר"ד ת' בהשמעות ס"י ע"ה ש"י בדבר הסברות ששכ"ח כמה פעמים בעגלים הרבים
י"הם הם כמו ריר ולא כדרך סברות דעלמא יכול להכשירם עיין מזה ב"י ברכת משה

בקונטרס יפה לבדיקה שער ה' נתיב ג' אות ב' שמקיל היבא שהסבירא מן ענלים דקה וקלת, עיין בשו"ת בר לואי ס"ז אחרי הפלפול בזה העלה דחלי במנהג המקום אחרי שהפוסקים מחולקים בזה דעביר כמר עביר וכי ואין לערער על המקיל בזה למעך אפי' חוץ בנהג כשפסק מלינק ע"ס.

ב"ז כחבתי להלכה אבל למעשה אמרתי להעלות זאת על שולחן מלכים מאן מלכי. מרן ורבנן שליט"א בהקדוץ היקר לכולנו שטרי חורה ומי שדעתו רחבה ובר סמכה אבנא. לכחוב דעוה להלכה ולמעשה. ישע"י סאנאלי זיסקינדער שו"ב במאלין. שי"ת (יום ה' שבט תרס"ב) קוטב ס"י מ"ז (שפתי ישנים).

צבי מפארת וגפן אדרת, מפורסם לנאון ולהפארת היה כבוד ידיך הרב הה"ג חריף ובקי, רב פעלים מקבילאל מו"ה צבי יחזקאל נ"י (מילסאהן) אבדיק פלונסק והגליל יע"א [וכעת צועד הרבנים ביוארשא].

(א) אהד"ש וכו' ועד"ה אשר שאל בכוונת פירש"י דנדרים דף י"ד ע"א בד"ה לפי דמה הברל בין פי' ראשון לפי' השני שכתב רש"י שם, האמנם כבר כתב בשו"ת מנחת עזרי" ס"י ק"ו שיש בפרש"י דנדרים כמה טעות הדפוס שלא נמלאו בפרש"י כתי' שנידו אבל בכלל כוונתו רטוי' דלפי' ראשון ה' כוונתו לומר דהגם שלא נודמן אלל חסידים הללו מכשול עבירה טודעת שיהחייבו עליהם חטאת אך לא ה' בטומים שלא נודמן להם גם במעשיהם הטובים ענין חטא הכרוך בעקבו כדכתיב קרא כי אדם אין לדיק בחרץ אשר יעשה טוב ולא יחטא שפירשו שהרעון שלא יהי' איזו חטא במעשה הטוב ההוא וכבר אמר השם לדוד ע"ה על ירך נהרג טוב עיר הכהנים והיו לריך כפרה, אשר ליה נדרו בניור להביא חטאת והתוודו אז בהבאות החטאת שיכופר להם על ידו כל אשר חטאו הפעם במעשיהם הטובים שגרמו לידו חטא וכיוצא בזה יתיישב מה שהמה עליו אבא מארי הנאון ז"ל בגליון שם דהרי בש"ס נדרים דף ד' רע"ב מצואר דחטאת נזיר לא אחי' לכפרה ועיין ג"כ בש"ס זבחים דף ט' ע"ב, ולפמ"ש איש דמלך חיוב נזיר לא אחי' החטאת לכפרה אבל כיון שענין קרבן חטאת אחי' לכפרה ה' יכולין להתוודות בהבאתו שיכופר בו כמה שחטאו הפעם בלא דעת אשר נגרם על ידם גם במעשים טובים, אבל לפי' השני באמת לא חששו לשום הזדמנות חטא הנריך כפרה אך ה' מהאויס להביא חטאת שלא יהי' קרבן נעדר מהם כדפי' הרא"ש שם וע"ד אהב מלות לא ישבע מלות, ושני פירושים אלו נראה דהלי' אם קרא, דאין אדם לדיק מורה על המוחלט ואין איש יולא מן הכלל כמו שנראה מדרה"ם ברכות דף ה' ע"ב ד"ה ה"ג דלשון זה הוא מאמר מוחלט ע"ס או שנאמר דרק על הרוב ידובר כמ"ש החו"ס בשבת דף נ"ה רע"ב, ועיין היבב בש"ס סנהדרין דף ק"א ע"א [ואולי דרמו לו ר"ע בזה על אשר הוחזק לחלוק על הרוב שנחברך מפני זה].

(ב) רע"ד הבעל הטורים פ' הלא ע"פ או כי ימות איש האחרון שכתב ח"ל ולא אמר השני לומר שהוא אחרון שאם גיסת לשני ומח לא חנשא עוד דבדברי זימני הוי חזקה והתפלא ר"מ דהא בגירושין ומיתה לכ"ע אין איסור, הנה באמת דברי הבעה"ט הללו ה' ראוי יותר שיהי' נרמז במאמר הקדום דכתיב ושנאה האיש האחרון דאלי"כ יקשה למה בתחלה כתיב האחרון אבל אם הליון על הקדום א"ש דבא לרמוז בזה כשיכונן רש"י דגם בגירושין בדברי זימני לא חנשא עוד ובאמת דלשיטת רש"י הרי בע"כ ל"ל כמ"ד דמול גורם וא"כ גם בגירושין ומיתה למה לא יהי' מזערפין וכמו שהעיר גם בספר עני' ארויס ס"י ט' ולזה באמת דעת הרב בשו"ת חתם סופר חאה"ע ח"ב ס"י קל"א דלרש"י גם בגירושין ומיתה מלטרפין ע"כ, ומה שהעיר בשו"ת ח"ס שם דלרש"י קשה קרא דכתיב לא יוכל בעלה הראשון

וכו' תיפוק לי' דלא חנשא שהחזקה להגדרש ע"ש אין כאן החלטות קושי' דהא קרא דכתיב האחרון באמת ירמו גם לזה דלא חנשא לכ"ע בשביל שהחזקה בגירושין ולבעלה הראשון יש לאו גוסף משום מחזיר גרושתו עיין בש"ס קידושין ד"ג ע"ב ושם בפרש"י סעי' ד"ה אימקס דלי' הו"א דמיתות הבעל אינו מחזיר הא דכתיב לא יוכל בעלה הראשון אף דבלא"ה אסורה לכ"ע דהו"א לדירי' לעבור עליו בלאו טובה, ובידושלמי סוף גיטין הקשה לב"ש דלא יגרש אלא אי"כ מלא בה ערות דבר הא דכתיב לא יוכל בעלה הראשון וכו' אם לאיסור הכי כבר אסורה עליו ומושגי לעבור עליו בלאו ע"ש ועמ"ס שם וא"כ ה"נ אף דבלא"ה לא חנשא משום שהחזקה בגירושין יש על בעלה הראשון עוד לאו משום מחזיר גרושתו משניסת ולאחריו לא חנשא משום החזקה בגירושין וז"ל, וליון רמז בזה"ט ז"ל על שניהם או יותר על הקדום ושגאה האיש האחרון, שאם ניסת לפני ונחגרסה :

ואמנם להחליקים הנה באמת הא דכתיב האחרון אין קושי' כמ"ס המוס' יו"ט פ"ז דמנאי מ"ג דשייך לומר אחרון אף שיש עוד אחרים אחריהם כדכתיב גדול יהי' כבוד הבית האחרון מן הראשון וכן כתיב ושמעו לקול אות האחרון וחזרו ונזון עוד אות שלישי ע"ש ואם מחזירין במקרא ב"פ שמות שם הנה אחר דכתיב והאמינו לקול האות האחרון הי' האות שלישי שישפוך ממימי היאור ויהי' לדם ביבשה ואולי לזה הי' מלות נחיות הדם על המשפוק יטן שזה הי' האות השלישי לאמונה הגאולה, ויומקס עפ"ז לרמוז מה דכתיב בפרשת השבוע [שמות י"ב יג] והי' הדם לכם לאות על הבתים והיינו לפמ"ש בתיו"ט הנ"ל חסובה לשואל על הקיווי' לבנין בית שלישי דהא כתיב על בית שני כבוד הבית האחרון ומשמע שהוא האחרון ואין עוד והשיב דיתכן לכתוב מלת אחרון על שני אף שהי' עוד שלישי כדכתיב לקול האות האחרון אף שהי' עוד אות שלישי שהיא אות הדם וזה שרימו הכתוב כי הדם היא לנו לאות על הבתים שהם בתי מקדשות דאף דכתיב בבית שני האחרון בכל זאת אפשר שהיה עוד שלישי, וחי' בעיני על החיו"ט שלא הרגיש להביא גם מקרא זה דכתיב האיש האחרון אף שהיה רק שני ואפשר שהיה עוד שלישי, כוב נזכרתי שכל הדברים מפורשים בספר הזהר פ' משפטים וז"ל הכא כתיב ושגאה האיש האחרון או כי ימות איש האחרון, אחרון שני מיבעי' לי' ואי תימא דלא תודווג לאחרינא בהר דא לאו הכי וכי לבעלה דא תודווג ולא לאחר וכו' עד מקדמאה ואילך אחרון קרינן לי' וכו' מנ"ל מבית שני דאיכרי אחרון דכתיב גדול יהי' כבוד הבית האחרון מן הראשון וכו' עכ"ל עיי"ה והן הן הדברים שכתבנו.

(ג) וירדע מה דקש' לי בזה דפליגו הש"ס ביבמות דס"ד סעי' ח' משיין גורם או מול גורם דהא לרבי דס"ל דביתרי זימני הוי חזקה האך אפשר לומר דמול גורם הא בש"ס חולין דף ל"ה ע"ב אחרין בית חינוק ואשה אעפ"י שאין נישואים יס' סימן ואר"א והיא דאיתחזיק חלתא זימני הכי דבדבר שאנו באין לחזק מזה המול היא רק כדאיתחזיק בחלתא זימני ול"ע, [ועי' בשו"ת בית יחזקאל סי' כ"ד, ועי' בזה"ק בראשית רב"ח ע"א].

יהי' ד' עמו ועל במתי מרומי הללחות יעלהו ודובר שלום לחמנו הרב הגדול שיחי כנפשו היפה ונפש ידירו ש"ב ומחוי' הדו"ש בזה"ה מוכן להשיבו בכל עת.

יעקב שור אבדפ"ק קוטב.

ב"ה דושאנקוי סי' י"ז (חידושים שונים).

(א) רמב"ם (פרק כ"א מהל' שבת הל' ג') ואסור לכבד את הקרקע אלא אם הי' רטוף באבנים ועי' בהגהת מיימוני' שם מה שהקשה מהא דפרק כל הכלים (שבת קכ"ד) דאי מותר ברטוף באבנים מאי מקשה שם אי מחמה ללל בהא לימא ר' אלעזר הלא מלאכתו להיתר הוא ולכאורה אין כאן קושיא כלל, דבאמת להרואים לומר דמאי דפסקין מותר לכחילה קאי גם אביבוד מהא הקושיא הא מלאכתו להיתר אבל הלא רבינו ס"ל דאסור לכבד בו אלא אי"כ רטוף

באזנים ובאמת מיוחד היא למלאכת האיכור ואסור לטלטלה מחמת ללל ובמה יפה כח החמרה מהקורנם דגם שם מותר לפעול בו אגוזים אך כאן דעיקר מלאכתו היא לאיסור אסור לטלטלה מחמת ללל.

(ב) דוגה כמה שרליתי לחרץ קושיה הגהת מיימוני ודמיון ז"ל לקורנם של זכבים או מכהשת, הנה באמת מלאכי ברמזים (פרק כ"ו הל"ב) שפסק דמכבדות של תמרים וכיוצא בהן שמכבדן את הקרקע הרי הן ככלי שמלאכתו להיהר שהרי מותר לכבד את הבית בשבת ועיין שם בכסף משנה ואף כי בחול מכבדן אף שאינו במרוקף בכל זאת הוי כלי שמיוחד להיהר וזהו ממש כדברי הש"ג ומ"א ופלא על המ"א שלא הביא דברי הרמב"ם שדבריו מפורשים בזה וטעמא דמילהא דמוקלה הוי דבר שמקלה אדם מדעתו על כל יום השבת ודבר שמקלה אדם מדעתו לא הוי אלא בדבר שאין מיוחד גם להיהר אבל אם מיוחד גם להיהר אין מקלה דעתו מן דבר ההיהר והוי כלי שמיוחד להיהר ומותר לטלטל מחמת ללל והוצא בפ"מ בשם הרשב"א דקדירה שמשתמש בה לבישול ואף כי לפרקים משתמשים בה גם מים ופירות הוי כלי שמלאכתו לאיסור ועיין שם וברש"י שבת קכ"ג ב' ד"ה החירו לטלטל דבר שטיק מלאכתו בחול להיהר לדבר המותר בשבת ולפי זה קשה על הגהת מיימונית מאי פריך הכא בפרק כ"א על הרמב"ם מן דיוק מדהיהר על ריפסת אבנים ויותר ה"י לו להקשות על הרמב"ם בפרק כ"ו ה"ז שכאב בפירות מכבדות של חמרה וכו' ולפי דברי הגהת מיימונית הוי ממש להיפוך מן סוגית הגמרא והמיההם שם אי מחמה ללל כהא לימא ר' אלעזר אף של חמרה ופשיטא ליה להגמרא דמכבדות של חמרה הוי כלי שמלאכתו לאיסור והרמב"ם שם בפרק כ"ו פסק מפורש להיפוך דהוי מלאכתו להיהר.

ובאיתי בכתיבים שם הגאון אב"ד דסלוצק ר' יצחק האבמארח כ"י וכחב לי ולהרץ קושיה הגהת מיימוני לריך לזכר אה השיטת אשר בזה שיטת בה"ג המובא בחומ' שבת ל"ה א' ד"ה והאירנה דקו"ל כר"ש וכו' ודעת הר"ף אשר בכיבוד הבית אף בשל חמרה אין בזה פסוק רישיה וכיון דר"ש כוזה דבר שאין מהכווין מותר מותר לכבד אף באינו מרוקף וזהו פשטות הגמרא שם והאירנה דקו"ל כר"ש שרי אפילו לכתחילה וקושיה החומ' מן שבת קכ"ד ב' המובא בחומ' שבת ד"ה ד"ה והאירנה לא קשה להם כלל כי בהגהת הגר"א שם וז"ל כ"ב גירסת הגאונים ור"א כר"ש כבירה ליה דדבר שאין מהכווין מותר וגירסא הכתובה א"גו לימא וכן אמר ר' אליעזר לא הוי להם יקושיה הגמרא שם כהא לימא ר' אלעזר הוי לר' יהודה והגמרא מהרץ דר"א כר"ש סבירא ליה דדבר שאין מהכווין שרי ופליג על רב דאסור בשל חמרה משום דסבור כר' יהודה וזהו דעת ה"ש מחירין בשו"ע או"ח סימן של"ז ס"ב ושיטת החומ' שבת ל"ה והיא דעת ה"ש מחמירים ברמ"א שם דאסור בין מרוקף בין אינו מרוקף משום דבאינו מרוקף הוי הכיבוד בשל חמרה פסוק רישיה וזהו אפילו ר"ש מודה וגורין מרוקף אטו שאינו מרוקף והוי כלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטל מחמת ללל ושפיר הקשה הגמרא אך יחיר ר' אלעזר אף של חמרה ומשני לימא וכן אמר ר' אלעזר וסוגית הגמרא שבת לה והסתא דסבירא לן כר"ש שרי אפילו לכתחילה יפרשו כפירוש רש"י ז"ל ד"ה כר' שמעון דקאי על המרבץ וזה לא הוי פסוק רישיה ושרי ר"ש אפילו לכתחילה אבל כיבוד בשל חמרה הוי פסוק רישיה ואסור אפילו לר"ש ודעת הרמב"ם הוצא בשו"ע שם אסור באינו מרוקף משום דהוי פסוק רישיה ושרי במרוקף דס"ל דלא גורין מרוקף אטו שאינו מרוקף ומדאסור הרמב"ם באינו מרוקף ע"כ ה"י לו גרסת החומ' בשבת קכ"ד לימא וכן אמר ר' אלעזר וסבירה ליה להרמב"ם באינו מרוקף הוי פסוק רישיה ובמרוקף הויר משום דלא גורין אטו אינו מרוקף על זה הקשה הגהת מיימונית דאם מיהר ברלפת אבנים מותר לטלטל מחמת ללל אבל באמת אין כאן קושיא כלל מגמרא הנ"ל דכיון דאחר רב מכבדות של מילתא מותר לטלטל משום

דהוי מלאכתו להיחר אכל של חמרה לא משום דהוי מלאכתו לאיסור ולריבין אנו לאמר דהוי מלאכתו לאיסור בלבד מפני שמקלה בדעתו ועל חמרה כוז איירי רב ויכול להיות מכבדות של חמרה לאיסור בלבד כגון בעיר שאין בה רלפת אבנים ואז מיוחד הוא בחול למלאכה האסורה בשבת ואדם מקלה דעתו ויחר מזה אמרו בשבת ע"ז עטין ביה רבי וכו' דמקלה מדעתו ובמכבדת כוז איירי רב ורב לא קאמר דין מכבדת אס יחשב מלאכתו להיחר או לאיסור דבזה לא איירי רב רק אמר אס מכבדת מלאכה להיחר בודאי כגון של מלתא כיון דלא משווי גומות אף בקרקע מותר לטלטלן אכל על חמרה דהוי מלאכתו לאיסור בלבד כגון בעיר שאין בה רלפת אבנים הוי מלאכתו לאיסור ואסור לטלטלה ובמכבדת כוז דאיירי רב אמר ר' אלעזר אף של חמרה מותר לטלטלה ומתמה הגמרא כיון דהוי מלאכתו לאיסור איך מותר לטלטלה מחמה ללל אכל הרמב"ם בפרק כ"א ובפרק כ"ו דינא נקיט במכבדת בעיר שיש בה מרוץ ואינו מרוץ אז מותר לכבד קרקע מרוץ ולא חיישין לאשוויי גומות ולא גזר אטו שאינו מרוץ וממילא דעתו עליו לכבד בה קרקע מרוץ ושרי לטלטלה מחמה ללל דהוי כלי שמלאכתו להיחר והתוס' בשבת לה הקשו לדברי הבה"ג דשרי בכל ענין לכבדה בין מרוץ ובין אינו מרוץ משום דלא הוי פסוק רישים ומותר לר"ש מפני שאינו מחביון ואס כן מכבדת. הוי תמיד כלי שמלאכתו להיחר אף בעיר שאין בה רלפת אבנים ועל זה הקשו החס"י מאי מתמה הגמרא.

ג) בשע"ת (חט"ז חוב' ג' ה' י"ט) מביא כח"ר קושיה הרש"ש בבא בחרא ד' ומפרק. דכוונת רש"י ז"ל דהוי כאן שניים מלבד השלישי ושלשה שותפים היו בזה והכחול עשבו שניים. ולזה יחתמו עדים נגד השלישי ובאחי בכתובים עם הרב הגאון ר' יצחק האבנאריק ראב"ד בסלוק' ל"ו וכתב לי כי לכאורה קושיה הרש"ש במקומה עומדת וכי אפשר לומר שרש"י בא להשמיטנו דבר כזה פשיטא דשניים נגד שלישי הוי כחד לגבי חד והירץ הגאון הנ"ל דרש"י דינא קתני דגם לשנים תריך שטר לרא"י שהיא של שניהם, באס בגלל לרשות אחד מהם או דפניניהו חד ואס לא יחי' שטר לא לזה ולא לזה אז הוי אידך המוליא מחבירו ועליו הרא"י לזאת אס עשבו שניים וכתבו להם שטר שהוא של שניהם ואס תפול לרשות אחד מהם ג"כ יהי' של שניהם ועיין בטור ושא"ע סימן קנ"ח ס"ה אס עשבו שניהם ולא עשה שום אחד מהם כימון יס מי שאומר שאפילו תפול לרשות אחד מהן הרי הוא בחזקת שניהם והיא דעת רש"י ז"ל ובבאור הגר"א ז"ל משום דבאין בו חיות הוי כמו חיות מכאן ומכאן דאפילו פניניהו לא מהני דדוקא בכותל חצר לריבא לאשמועינן בפניניהו משום דלא תיקנו בו חיות והוי אחינא שהוא נאמן קמ"ל דלא מהימן משום דכופין זה את זה ומסתמא עשבו תרומיהו אכל גבי בקעה כיון דתיקנו בו חיות ובכותל זה לא הוי בו חיות מזה רא"י שהיא של שניהם דאס הוי של אחד מהם הוי עושה בו חיות. כתקנת חכמים ועיין במהר"ם ד"ה אמר רבינא ולפי זה בכותל הולא' לאב"י דאמר הולא' אין לו חקנה ואף אס יעשה אחד חיות בכותל הולא' לא יחשב לכימון כלל כיון דלא נתקן לכימון אס כן אס יפול הכותל הולא' לרשותא דחד מינייהו יהיו שלו כי אידך הוי מוליא מחבירו ועליו הרא"י ולזה פירש רש"י ז"ל אס יעשה האחד יביא עדים ויחתמו לו שהיא שלו ואס עשבו שניים יעידו עדים שהיא של שניהם ואז אף אס תפול לרשות אחד מהם או דפניניהו חד יהי' ג"כ של שניהם ומזה יס רא"י דרש"י סובר גבי כותל אבנים אס לא עשה חיות לא זה ולא זה הוי של שניהם דכיון דהוי לו לעשות חיות כתקנת חכמים ולא עשה שמע מינה שהכותל של שניהם מדאשמועינן האי דינא הכא גבי כותל הולא' דלית ליה חקנה ובב"י בטור שם כתב שלא מלא בשום מקום שרש"י כתב קן.

ישאול בוש"ה ברב יעקב מאהילנר מסלוצק.

סימן ב.

בית מעליטאפאל (אוקרייאנה) בין כסא לעשור תרפ"ח

(מזאיק למעשרי בשעת חובית ב—ד שנת י"ז)

(א) שם אות א' כתבתי ע"ד אם התנאי הוא פלשון אם ימות בחיי אחיו בלא ז"ק לא יחולו הקדושין למפרע. לא הוי מתנה עמשיכ בתורה, דפן מקובל מכל גדולי האחרונים ז"ל ושמעתי דפן החליט גם הגאון מרן ר' מאיר שמחה ז"ל מדווינסק בספרו "אור שמח", אך לדאבוני אין הס' היקר הזה תחיי ולא ראיתי מעולם. נ"ב: אח"כ בא לידי הספר הנ"ל והוא פתח וז"ל: מה שהאריכו האחרונים ובראשם שו"ת מעיל צדקה להתנות קדושין על תנאי שלא תהא זקוקה ליבם, אצ"ג דהירושלמי אמר בסוף השוכר את הפועלים דהרי את מקודשת ע"מ שלא תהא זקוקה ליבם, הוי מתנה עמשיכ בתורה וכן בתוספתא קדושין פ"ג וכו' עיי"ש, אבל במתנה אם אמות בלא בנים לא יחולו הקדושין ונמצא שכיון שמת בלא בנים אין הקדושין חלים למפרע, אין זה מתנה עמשיכ בתורה; הנה עצם הדברים פשוטים ל"ך העין, וכן מפורש בירושלמי פרק שני גזירין ה"א. תנ"י ה"י בלבי, לכשאטמא תפקע נזירות ממני וכו', הרי דבכה"ג מהני, אצ"ג דאם אמר הריני נזיר, ע"מ לכשאטמא לא אביא קרבן, ודאי דלא מהני יעיי' שם פ"ב ה"ד, הכא דמפקיע הנזירות אם נטמא ולא אם יבא קרבן, אין זה מתנה עמשיכ בתורה, והוא הדין אם אמר לכשאמות בלא בנים נפקעו הקדושין מעיקרא ידאי דמהני ודו"ק עכ"ל בספרו אור

שם בסוף ה"י יבום וחליצה; וכתב עוד שם, דאף לפי מה שפירש הראב"ד ז"ל על הת"כ, הך דתנ"י ה"י בלבי, הובא בכס"מ פ"ב ה"י שבועות אין רא"י, אבל פאן בירושלמי אי אפשר להלום פירש הראב"ד ז"ל, ע"כ. ואע"ג דכאמור כצ"ח החליטו כן כל אחרונים ז"ל, אבל דברי הגאון בעל "אור שמח" ז"ל יש להם ערך מיוחד, כיון דהחוככים בזה שדי נרגא מהירושלמי כמו שכתב הביי ז"ל הראה הוא להוכיח דבאופן שאמרנו לא לבר דהירושלמי אינו חולק על זה, רק שיש עוד רא"י מפורשת ממנו ודפח"ה.

(ב) שם באות ד' ע"ד שהארכתי שהתנאי ל"צ להיות קודם הביאה ממש. נ"ב: לאחר כתבתי זאת בא לידי הס' מעיל צדקה, אשר מרן הנוב"י ז"ל מדבר הרבה ממנו בענין זה שם בתשובה, ומצאתי את שאהבה גפשי, כי כוונתי לדעתו הגדולה של המע"צ, אשר גם הוא אינו מצריך שיתנה דוקא קודם הביאה ממש, וז"ל שם (ס"י ב' ד"ה ועדיין): מי"מ נ"ל הדין פשוט, אם חתנה בביאתו הראשונה "או בשעת הקדושין" פירוש ואמר, שאף אם יבעל כל ימיו היא רוצה בתנאי זה, שוב אין צריך להתנות, כן על כל ביאה וביאה, ורא"י לזה מה דאיחא בנדירים, הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד ברה"ו ואמר, כל נדר שאני עתיד לידור יהי בטל כו' עיי"ש, הרי הוא אומר מפורש דאם מתנה בשעת הקדושין גם על

הביאה סגי ולא צריך להתנות עוד קודם הביאה; וחטעם פשוט, אם יש לנו גלוי דעת ברור דאינו חפץ לקדשה בפיאה זו וכן בכל הביאות, די לנו והמעצ אינו מדבר כלל משכועה, כ"ש לדירן דמשביעין אותו; גם מרן החת"ם סופר ז"ל בחאהע"ז ח"ב סי' ס"ח כתב, דמה דחיישינן דהוא יבטל להתנאי, הוא לחומרי בעלמא דהיא לא תמחול, כיון שכל עיקרה לא באתה, אלא להציל עצמה מזיקה ולמאי ניוחש לדברים שאין הדעת סובלתן, ואין כאן בית מיוחש כלל עיי"ש (וכאשר אמרנו דגם היא תשבע עד"ר דלא תמחול לתנאי לעולם, ודאי דאין לחוש) ובספרי, "יחיה דעת" בתשובה, כתבתי להוכיח דזה שרבותנו הגובי והגרצ"א ז"ל הצריכו להתנות עוד הפעם קודם הביאה, זהו כיון דבפולין ואשכנז ה' המנהג לייחד החתן והכלה לבעילת מצוה במעמד קרובים ומכירים שהי' מברכים הוזג, והי' קורין לזה לייגין פירן עיי"ש בנו"ב וחת"ם שמופירים זה בדרך העברה, ויכול היות ביניהם אנשים שאינם קרובים שיש כאן ממילא ערי ייחוד להביאה, בודאי מן הצורך שיתנה עוד הפעם קודם הביאה, וזהו החילוק בין ביאה הראשונה ליתר הבעילות, אבל אם הביאה הראשונה היתה בלי עדי ייחוד, באמת אין שום חילוק כלל בין ביאה הראשונה ליתר הביאות כמו שהקשיתי בקונטרסי שם וכמו שהעיר בזה הביח בסי' קנ"ז עיי"ש (דשיטת הראב"ד והרשב"א דאם מיחדה בעדים או יש לחוש לביטול התנאי, אבל בלא עדי ייחוד אין לחוש כלל לביטול התנאי כמשיכ שם בקונטרסי) ועיי' בנו"ב ז"ל שכתב וז"ל: עוד

העידו העדים הגי' דאם קודם הייחוד "שדרך הצולם" וכו', הרי כיון שדרך הצולם לייחד וכו' ממילא צריך להתנות עוד פעם, אבל אלמלא לא הי' דרך הצולם בכך, ודאי אין צריך לייחד עדים ולתתנות, ואדרבה יותר טוב שלא לייחד עדים כלל וממילא אין צריך להתנות, וממ"נ במקומות שנוהגין עוד אופן זה בייחוד לבעילת מצוה כנ"ל, או באמת גם באפשרי להתנות עוד הפעם קודם בעילת מצוה, ובמקומות שאין נוהגין בייחוד אחר החופה ובייחוד לבעילת מצוה במעמד אנשים יש לסמוך על התנאי שהתנה בשעת הקדושין על כל הביאות ואין כאן שום סתירה ח"ו למש"כ הגובי וחת"ם שהי' נוהגין להתנות קודם הביאת מצות, כי במקומות הללו אינם יודעים כלל מזה המנהג (של לייגין פירן) המוזכר בגובי ובחת"ם והארכתי בזה בספר שו"ת "יחיה דעת" (המטפל להעמיד ג' דון זה על בוריו) בסי' ה' ט' י"א.

(ג) שם באות ד' כתבתי ע"ד חש"ג דאפילו אם התנה בפירוש על הביאה אינו מועיל תנאי על הביאה נ"ב: ובאמת הש"ג הוא יחיד בזה נגד כל הפוסקים, והש"ג כתב זה בשם המרי"ת, וכבר השיג הביח על מהר"ח זה בכל תוקף (עיי' ב"ח לטור אהע"ז סי' הג"ל), ובספרי "יחיה דעת" כתבתי דבנ"ד שהחליטו האחרונים ז"ל להשביע אותו עד"ר, או גם הש"ג יודה דאין חשש, דהש"ג (בפ' המדיר) כך כתב, ראין אדם עושה בב"ז וזו שהתנה, "כסבר" שלא יעבור על התנאי עיי"ש, ופירש הדבר כיון דא"עובד"ו אצ"ל דהתנה, מ"מ בלבו הי' למחול להתנאי כדי שבעלתו לא יהי' ב"ז,

וכל זה שיך לומר כשאמר התנאי בפיו בלבד בלי שבועה, אבל לדידן שהוא נשבע, ודאי דאין מועיל שום דבר שבלב לגבי שבועה, כדאיתא בגדלים דף כ"ה דאומרים לו הוי יודע שלא על "תנאי שבלבך" אנו משביעין אותך, איא על דעתנו ודעת בי"ד, ומסקינן בגמרא שם, דלא עביד אינש דמשתבע אדעת דנפשי, וא"כ אין שום נ"מ מה שהוא הי' כסבור בלבו כיון דנשבע על דעתנו ולא על דעתו ודו"ק (ד) שם באות ו' כתבתי, ויש לנו סעד מגמרא ב"ק דף ק"ו וכו' ומשמע וכו'.

נ"ב: ואף דהתוס' שם דיה דאדעת' כתבו דזה דוקא בגמ' מן האירוסין דאי מן הנשואין ודאי מקדשה נפשה כדי שתהי' נשיאח לבעלה, והו' דוקא בסתם כדמשמע מתוס' שם, אבל אם יריענו דלא מקדשה נפשה דהיינו בשהתנה בפירוש ודאי י"ל גם זה מן הנשואין, ועיי' נו"ב סי' נ"ד שהביא את המהר"ם שחולק על התוס' וכתב דה"ה גם מן הנשואין.

ה) באות הנ"ל שם, כתבתי דלדעתי נכון הי' שגם הוא תשבע עד"ר שלא תמחול לתנאי, אבל בכל חדרי נוסח התנאי לא מצאתי זה.

נ"ב: אח"כ מצאתי בשו"ת שיבת ציון להגר"ש לנדוי ז"ל בסי' ע"א שהביא מכתבת יד של רבינו הגאון מהרי" אייבשיץ ז"ל שסידר קדושין על תנאי וצוה גם על האשה שתשבע עד"ר ומטעם שאמרנו, וברוך שכוונתי לדעתו הגדולה, ואף שהגאון מהר"ש לנדוי והגאון מו"ה אלעזר פלעקעלס ז"ל שניהם משיגים שם עליו

ואומרים שהיא אינה צריכה לשבע, אבל איך שיהי' עשה מרן הגאון מהרי" אייבשיץ ז"ל מעשה והשביע אותה, וכיון שאנו אומרים להקל שלא להצריך להתנות קודם הביאה דוקא, ודאי מן הנכון לעשות בסוחות כל מאי דאפשר יותר, ובספוי' יחזק' דעת' (סי' ט') כתבתי עוד מזה ונס' כתבתי הנוסח שבועתה).

ו) שם באות ו' ע"ד דהבעילות לא הוי ב"ז.

נ"ב: עיי' עוד טעם הגון לזה ברמזי אה"עו להגאון מו"ה גדלי' ליפשיץ ז"ל, ביבמות סי' קנ"ז.

ו) שם באות ח' כתבתי דמומר לאו דוקא, רק בכ"מ דברור לנו דהיכ' לא הופץ לחלוץ דהיינו בעווב דח' ופוקר אע"פ שאינו מומר.

נ"ב: וראיתי, "בשדי חמד" שהביא בשם הגאון בעל שם ארי' סי' נ"א דכתב, דהדבר פשוט דבמקום עינון - מומר לאו דוקא מומר ממש שהחליף דתו לדת אחרת, אלא כל שהוא מתנכר לכל התורה כולה אף שלא החליף לדת אחרת יש לו דין מומר לכל הלכותיו, ואף שיש קצת מקום להתעקש ולומר דחליצה שאני כיון שיש כאן שיטת רב יהודאי גאון דפוסרת לגמרי מחליצה במומר וזה ודאי רק במומר שהחליף לדת אחרת והס' שם ארי' אינו תחיי לעיין בגמ' אבל כבר קדם הבי"ח ז"ל בטור אה"ע סי' קנ"ז ואומר בפירוש על נדון דיון לקדש ע"ת דלאו דוקא במומר ממש עיי"ש, והגאון מהרי"ג ליפשיץ ברמזי אה"עו הנ"ל כתב ג"כ טפורש: מומר וכדומה דאיא בחליצה".

והארכתי בזה כיד הי' הטובה עלי' בספרי שו"ת, "יחזק' דעת" צבי מאקאווסקי חו"פ מעליטאפאל והגליף

כבודה של תורה

מהרורא תליחאה

(השערי מהוברת א' תרפ"ו)

פג) בפ' בלק (כ"ג כ"ח) ויקח בלק את בלעם ראש הפעור הנשקף על פני הישימון, וכן כפי חוקת כ"ח פסוק כ' ומצמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה ונשקפה על פני הישימון, מזה נהגה תורה מקום ההשקפה כ"ל דיהי מזה סמוך למה דאיתא בגמרא דמגילה דף ג' ע"ב גופא אמר רבי יהושע בן לוי כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו גידון כדרך חגא סמוך לע"פ שאינו נראה נראה לע"פ שאינו סמוך בשלמא נראה לע"פ שאינו סמוך משכחת לה כגון דיתבה בראש ההר אלא סמוך לע"פ שאינו נראה היכי משכחת לה אמר רבי ירמיה שיושבת בנחל ע"ש שהוא לענין קריאת מגילה שקורין בע"י הסמוך לע"פ שאינו נראה או נראה לע"פ שאינו סמוך ומלבן הרמב"ם בפ"א דמגילה הלכה ו' נראה דשיעור מיל המבואר בגמרא דף ב' ע"ב על מימרא דריב"ל אכולה מילתא קאי בין לנראה עמו בין לסמוך וכן מבואר בהר"ן במקומו ע"ש והרב המגיד שם משבש הגוססא בדברי הרמב"ם ע"ש וכתב שדבר פשוט הוא שאין שיעור מיל לנראה שאם כן היינו סמוך והנרח גמור הוא לפרש האי ועד כמה אסנוך בלמוד אבל אנראה כל זמן שהוא נראה וכן פרש"י ופשוט הוא עכ"ל וע"ש ועיין בכסף משנה שם ובשו"ע או"ח סימן תרפ"ח סעיף ב' וכן הכפרים הנראים עמהם אפילו אינם סמוכים כגון שהם בהר או שסמוכים להם אפילו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל ובמנן אברהם שם כתב מדהפך לשון הטור [ר"ל דטור כתב סמוך או נראה ובלבד כו' משמע דנראה נמי תוך מיל ובשו"ע הפך וכתב נראה ואח"כ סמוך] ש"מ דס"ל דהאי ובלבד קאי אדסמוך וכו' אבל נראה אפילו רחוק הרבה הוי כדרך כח"ש בבית יוסף ובמגיד משנה, וע"ש במשניות דלפי פירוש הר"ן מייירי שיושב הכרך בהר וכשעומד בכרך רואין בכפר ולפי פירוש הג"מ מייירי שהכפר הוא בראש ההר ונראה הכפר עם הכרך ביחד היינו כשעומד בכפר רואה כפר וכרך ביחד וע"ש הרי לך חשיבות דנראה לכמה פוסקים דאפילו אינו בתוך מיל לכרך נחשב כדרך ויש סמיכות כל דהו לזה מדהזכירה התורה ההשקפה ולא נהגה כהם על פני הישימון וגם לשון השקפה שבכאן הוא על הכנה שמלמעלה למטה מהגובה לעמק ובא הכתוב ללמדנו בזה דעל ידי הראי' יש שייכות לפעמים מקום אל מקום כאילו הוא ביחד כמימרא דריב"ל הנ"ל וכן הוא לענין הרבה דברים דעל ידי הראי' נחשב כאילו הוא ביחד כמו בדרכות דף ג' ע"א במשנה שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקלחין רואין אלו את אלו הרי אלו מנעדרים לזמון וכו' ואיפסק להלכה בשו"ע או"ח סי' קל"ה ובמשניות פאה פ"ב מ"ד ולחובין כל הרואין זה את זה, ובהרע"ב כל זמן שהעומד אלל אחד מהאילות יכול לראות האילן האחר לע"פ שיש ביניהם גדר אינו מפסיק ולוקח פאה מאילן אחד על חבירו, ואע"ג דמלך הסברא הוא וגם מקרא מגילה דרבנן יש סמיכות לזה בתורה והכל נמלא בזה.

פג) בפ' פנחס ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית ומרי בן שלום נקח בית אב לשמעוני, היבות איש ישראל נראים כמוהר"ם דה"י די לומר ושם המוכה וג"ל להסמוך על זה מה דאיתא במס' סנהדרין מ"ד רע"א חטא

ישראל אמר רבי אבא בר זבדא אע"פ שחטא ישראל הוא אמר ר' אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמי' ואסא קרו לי' וברש"י חטא ישראל, מדלא אמר חטא העם עדיין הם קדושה עליהם [והפסוק הזה הוא ביהושע ז' בענין עכן שמועל בחרס ע"ש] ובמהרש"א שם ואפילו עבר על כל המורה ישראל הוא לכל הדינים, ובפת"ש חו"מ ריש סימן קל"ד הביא מהחכם סופר חלק חו"מ סי' קל"ד ששאל בענין ישראל מומר לעבודת כוכבים מה דינו לענין קנינים והאריך בזה ומסיק דמומר לעבודת כוכבים ישראל גמור הוא לענין זה וכמ"ש הש"ג ספ"ב דינין במתנין דהכל כשרים להביא הגט וכמו שהוכיח בספר חבן העוזר בא"ח סי' קפ"ט דמומר לעבודת כוכבים שושה שליח ונעשה שליח כישראל גמור כו' אבל במקום שאין עעס וכדנא רק נזירת הכתוב לא כ"ל לחלק בינו לישראל לענין קנינים ע"ש עכ"ל ובחש"ס שם אע"פ דכתיב עמיתך בקנינים וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו' ודרשין עס שאתך בחורה ומלות ומומר אינו בכלל זה כתב דעמיתך קאי רק אהך דרשא דקדימה וע"ש ובשלטי הגבורים שם כתב וכבר ביארנו בקונטרס הראיות שקדושיו קידושין וגטו גט כישראל גמור וכשר שהוא פוטר את אשתו בגט ואע"פ שנראה כשה' ישראל כשר וכך יכול להביא שליחות הגט לאשת ישראל כשר וע' במג"א סי' קפ"ט סק"א ובב"ש אה"ע סי' קמ"א סי' ק"מ מ"ו לענין שליחות גט הנ"ל ובב"ש סי' קכ"ג סק"ה, ולענין להלות למומר בריבית בהנהגות רמ"א יו"ד סי' קנ"ט שיש להחמיר והוא דעת רש"י והנהגות מיימוני בשם ראב"י ומהרי"ל, וללות ממומר בריבית גם לדעת המחבר אסור והוא דעת החוס' בפרק אין מעמידין דף כ"ו ע"ב ד"ה אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות המומר, כתבו ומותר עכשיו ליקח מהם רבית ואע"פ שאסור ליתן להם רבית משום לא תשיך ומשום לפני עור וה"ל למימר כל היכא דקדינא ב"י לא תשיך קרו ב"י לא תשוך מכל מקום כיון דאין אתה מזה להחיותו אינך מצווה להלוותו בלא רבית דלא קדינא ב"י ומי אחיך עמך וע"ש בפת"ש סק"ה, ובחש"ס אור"ח סי' קע"ו הביא מגליון שלו על המג"א סי' קפ"ט במ"ש שם דמומר אינו בכלל בן ברית כתבתי וז"ל לפענ"ד דהרומתו אינו הרומה כי היכא דליהא בחרומה המשכן כמ"ש מג"א לעיל סי' קנ"ד בקי"ח וע' בחלק יו"ד תשובה שכ"א שהגאון המפירסם מו"ה ביכס גינס אב"ד ור"מ דק"ק מאטרסדארף במדינת אונגארין פקפק בזה והוא כתב על דבריו כדברא נכונה וישרה היא אלא שאינה מוכרחת יע"ש, הרי לך מכל המקומות הללו דמומר דינו כישראל רק לענין קדימה במקח יש חילוק משום דכתיב עמיתך ולענין רבית משום דכתיב ומי אחיך עמך כנ"ל ולענין הרומה לדעת החת"ס הנ"ל, ומה שקראתו התורה איש ישראל וגם לא נכתב ושם המוכה איש ישראל כמו שכתב בהמדינית ההכאה מקודם יש סמיכות דאפילו אחר החטא קודם ההכאה שלא היתה לו עוד, כפרה הוי דינו כישראל כהגמרא דסנהדרין אע"פ שחטא ישראל הוא הנ"ל ולכל הענינים דינו דמומר כישראל גמור חוץ ממקום שיש חיוב עעס לזה כהמקומות שהבאנו לעיל וע' בהוריות י"א ע"א, וליכא מירי שאין לו רמו בחורה דכולה בה, וע' באור"ח דבריו הקדושים ומה שמכני הש"ת כתבנו וד"ת כפטיש יפוצץ סלע.

(פד) שם (כ"ח ט') וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים, לריך ליתן: טעם למה לא נאמר במוסף דשבת תקריבו הו' תעשו כמו בשאר המוספים וי"ל להסמך על זה הגמרא בסוף סוכה כ"ו ע"ב אמר רב יהודה ובמוספין חולקין וברש"י כי היכי דפלגי בלחם הפנים משמר הנכנס והיולא פלגי גמי בעורות המוספין של שבת מיתבי משמרה היולא עושה חמיר של שחר ומוספין משמרה הנכנסת עושה חמיר של בין הערבים ובזיבין ואלו מוספין חולקין לא קתני האי הנא בחלוקה לא קא מיירי אמר רבא והא חגא דבי שמואל דמיירי בחלוקה [היא] חלוקת לחם הפנים ובמוספין חולקין לא קתני דחגא דבי שמואל כו' תיובתא דרב יהודה תיובתא ואיפסק להלכה ברמב"ם פ"ד מהלכות תמידין ומוספין הלכה ט' כהדרייתות הללו וי"ל בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כילד הם טובדין מפסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היולא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף והמשמר האחר הנכנס בשבת מפסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים ואלו חולקין בלחם הפנים, הרי לך דקרבן מוסף של שבת שייכת למשמר היולא ואינו לריך להפס מחדש וכל כהן זוכה בעבודת מוסף בלילה עבודה שזכה בה בתמיד של שחר ע"פ הפיים וכדי לרמוז לן דאין לריך להפס מחדש לא כתבה תורה תקריבו או תעשו דזה הוא משמעות של עשי' חדשה בפיים חדש ועל כן כתיב וביום השבת שני כבשים והיינו שגם קרבן מוסף שבת הוא בכלל תמיד של שחר המזכר מקודם לענין פייסות דאין לריבין להפס מחדש ומה שלא כתבה התורה בשבת לבן הקרבה משמע דקאי אפרשה שלמעלה של תמידין משא"כ אם הי' כתוב תקריבו שני כבשים הי' זה ענין בפני עצמו ואפשר להסמך עלה ההלכה של הברייתא הזאת וכדמפרש לה הרמב"ם שכל כהן זוכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף כנ"ל וליכא מידי דלא רמיזא בה. (פה) שם (כ"ט א') ובחדש השביעי באחד לחודש וגו' יום תרועה יהי לכם, וזה הוא מלוא הקיעה שופר שלטווינו לשמוע ביום ראשון של תשרי שהוא ראש השנה ואע"ג שאינו מפורש בקרא שהתרועה יהי' בשופר למדו חז"ל שהוא בשופר כמו שמצינו ביוזל שנאמר בו שופר כמבואר במס' ר"ה ל"ג ע"ב ע"ש ולריך לדעת למה לא נאמרה מלוא תרועה להקוע בשופר בלשון ליווי ותרועה ואפ"ל בירמחו לשון הזה דביו"ט של ראש השנה ליכא שבות דתקיעה כדעת הט"ז בהלכות ר"ה סימן תקל"ו דביו"ט בלא שבת אין איסור לחקוע בחגם ע"ש שהאריך בראיות לזה והביא גם ראוי מרש פרק בתרא דר"ה דתקיעה חכמה ואינה מלאכה ואין בה שבות רק משום גזירה דרבה שחא יעבירנו ד' אמות ברשות הרבים לילך אלל הבקי ללמוד התקיעות. ולא רצו למזר בשביל תיקון בלי שיר וע"ש בסוף סימן תקפ"ח והתבאר לצי השיג על הט"ז מחמה מקומות כמובא בשע"ת והפנים מאירות הלן בעד הט"ז דמודה דבשאר יו"ט היו תקיעה שבות אלא דבראש השנה לא גזרו שבות זה אם כן מותר כל היום לתקוע אף שכבר ילא והעטם דקול שופר בר"ה לא ניתן לשיר אלא לתקיעה של מלוא ע"ש באריכות הובא גם בשע"ת ובשאלת ארי' סימן ק"ג כתב דמותר משום הואיל והוא דוקא בראש השנה ע"ש ומשום הכי כתב לשון כזה שהוא

(שהדורא הליהא)

יום תרועה לרמוז דמותו לתקוע אפילו בחנם ולא יגורו חכמים על שבות זה בראש השנה והכל נרמו בקורה.

(פו) בפ' מטות (ל"א כ"ז) וחמית את המלקוח בין תופשי המלחמה היוצאים לנבא ובין כל העדה דקדקו בלבן תופשי דנקט קרא ד'טול'ל בין אנשי המלחמה או נבא המלחמה ונ"ל להסמך על לשון תופשי דעת הפוסקים דמהני תפיסה בתיקו כמבואר בשו"ע חו"מ סי' ר"ב סעיף ג' שני הדיעות ע"ש וכן הובא הדיעות בספיקא דדינא אי מהני תפיסה גם בסיומן שפ"ח סעיף א' וסעיף ו' וסימן ש"ל סעיף ב' וס"ו וסוף סימן ש"א וס"י ת"י סו"ב וס"י תי"ד סעיף א' בכל אלו כתב המחבר דהפיסה מהני והרמ"א כתב עלה ויש חולקין ובעור גם סימן ק"ל ס"ב הביא לשון הרמב"ם דאם הפס המוכר אין מוילאין מידו והובא להלכה גם בסעיף י"ג וסעיף י"ד ע"ש ועוד ב כמה מקומות בשו"ע חו"מ סתם כדעת הפוסקים דמהני תפיסה בספיקא דדינא והוא בסיומן רמ"ח סעיף י"א ובסימן שס"ב סעיף ו' ובסוף סימן שס"ג וע' בס"ד סימן שס"ב גם ובי"ד סימן רס"ז סעיף ל"ט הפיל שן עבדו וכימא עינו יולא בשינו ואינו נוקן דמי עינו ואם הפס אין מוילאין מידו והוא מטעם דנעוה ולא איפכא הוא ע"ש בע"מ ובס"ד גם ס"ק ג' דנקים מועיל תפיסה ושם בסעיף פ' בהגהת רמ"א ויש אומרים דמהני ב' תפיסה ע"ש ועיין בספר הקפו כהן מהש"ך דהפילו מאן דסובר בתיקו לא מהני תפיסה מודה בפלוגתא דרבוותא מהני תפיסה מכה מענת קים לי ושלשה טעמים נכונים יש לחלק ביניהם כמבואר גם בס' ע"ע ולהלן בראיות ברורות והביא גם יוהר מארבעים פוסקים דסבירא להו דמהני תפיסה בפלוגתא דרבוותא ע"ש בס' ק"ו ודעתו דמהני תפיסה בכל דבר ולא כדעת מהרש"ל דלא מהני תפיסה בפלוגתא דרבוותא רק בקוף הדבר שנחלקו עליו או שהפס החוב מעות שהי' חייב לו עיי"ש בס' ק"ח ולהלן ובס"ד חו"מ סי' כ"ח סק"ב שאין תפיסה מועלת במה שאין לו זכות אלא בבא לזאת ידי גמ' וזה נקיים לי בדרכה מיני' מהני תפיסה ע"ש טעמו של דבר וע"ש גם בפ"ח גם בסוף סימן כ"ה בהנהגות על דיני תפיסה שבספר נתיבות המשפט כתב בזה חב"י שבות יעקב סוף חלק א' בכללי קים לי סעיף ד' דכל היכי דיכול הנהגה לזכות בעענת קים לי אינו חייב להחזיר אפילו לזאת ידי גמ' והביא עוד מבניו בחלק א' סי' כ"א לחרץ מה טעם אמרין קים לי בממון ולא במלתא דאיסורא והרי בממון אם אין הלכה כן הוי לי גזל ביד המוחזק וגזל גמי איסורא הוא דגבי ממון לא עבדינן האיסור גזל רק בשב ואל תעשה דהיכי דקיימא זוזי תיקום מספק מה"כ לומר לו לאכול ולעשות איסור בקום ועשה זה לא אמרין ע"ש ובכנה"ג הביא לחלק בזה דבשלמא לגבי איסור אי חולין לחומרא ילאנו מידו איסור אבל בשעוהם חולקים על הממון אפילו אי לא אמרין קים לי אין חנו יולאים מידו איסור גזל שהרי אם הדין כדברי האומרים להחזיק הוי לי גזל ביד המוילא ולכן היבא דקאי ממונא תיקום, והביא דעת הגמ' דהתפיסה לרדף לעשות קים לי אבל אגן לא מענין עבדו אבל הדרכי יוסף אות ח' גם מסקין דהיכי טהה שהדיינים טוענים קים לי אף שהוא אינו טוען וכתב ומשמעות דבריו דהיינו אפילו בתפיסה ע"ש ובעור גם סי' ה' כתב דכל היבא דאיסורא בספיקא דדינא

(סהרורא תלימאה)

חין מוילאין הממון מיד המוחזק והוא שם בהגהות רמ"א סעיף ב' ע"ש בסמ"ע ובש"ך, הארכתו בכל זה להודיע קצת עניני תפיסה ונחזור להענין שהתחלנו בפתח דברינו להסמיך על לישנא דהאי קרא דעת הפוסקים דמהני תפיסה והוא דאיתא בגיטין ל"ח רע"א ואומא הני מילי בכספא אבל בחזקה לא אמר רב פפא עמון ומואב עהרו בסיוון ע"ש ובהוס' ובי היכי דקנו ארס בחזקה קנו נמי גופס בחזקה, וע"ש בתוס' הקודם לזה פירוש ר"ת דהכא בחזקה של כיבוש מלחמה איירי וכן פירש ר"ח, ולפי' הסברא נותנת דגם ישראל קונה לעכו"ם בחזקה של כיבוש מלחמה עכ"פ למעשה ידיו אפילו בלא עבילה לשם עבדות לפי פירוש ר"ת ור"ח דלא יגרע קנין ישראל בעכו"ם מקנין עכו"ם בעכו"ם כמבואר שם בגמרא וזו תופשי המלחמה דכמו דקונה בכיבוש מלחמה כמו קן קונה בתפיסה בספיקא דדינא או בפלוגתא דרבנן דאין מוילאין מידו ויש רמז לדיני תפיסה מהאי קרא וליכא מידו דלא רמיזא באורייתא.

(פו) ב'ב' מסעי במסעות פסוק ל"ו ויסעו מעליון גבר ויחנו במדבר לין הוא קדש, מזה הכתבה התורה המדבר לין הוא קדש אפשר להסמיך על זה דאם יש למקום אחד שני שמות לריך לקרוא אותו ב' שמותיו לענין גט כמבואר באבן העזר סימן קכ"ח סעיף ג' וכתוב וכל שום דאית לי ולאחרי ומלבד זה אם יש לעיר ב' שמות וכתוב מהא פלונית דמתקריא פלונית והרמ"א כתב דאז לא נהגין לכתוב וכל שום דאית לי ולאחרי אלא אם יש לעיר ב' שמות כותבין מהא פלונית דמתקריא פלונית או דמתקריא פלונית (פסקי מהר"א סימן קפ"ה) וע"ש גם בפת"ש ובניה יוסף גם הביא בשם מהר"ק בשורש ק"ו תשובה לרבי אביגדור דאזזה מהם שיכתוב בלא חזירו כשר כיון שמכירין שם שניהם וכך כתוב בהגהות מורדכי דגיטין בשם ר"י ובדיעבד ודאי לכולי עלמא כשר כדאשכחן בשמו ושמה אבל לכתחילה לריך לכתוב כמ"ש הרמ"ה דומיא דבמו ושמה, הרי לך דדעת גדולי הפוסקים שיכתבו גם בשם העיר לכתחילה ב' השמות שקורין לה ויש סמיכות כל דהו מוסק זה דהרי חזקן שפרטה התורה שני השמות שהיתה להמקום וליכא מידו דלא רמיזא באורייתא דכולה בה.

(פח) בברוך פרשה ל"ה ולא תעמא את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה כי אני ד' שוכן בתוך בניי, אפשר לדקדק דה"י יכול לקצר ולומר כי אני ד' שוכן בתוככם ולמה פרט שהוא שוכן בתוך בני ישראל הלא התחלת הדבור היתה דבר אל בני ישראל ומוכן שקאי על בני ישראל וי"ל להסמיך על זה מה דאיתא בירושלמי פרק שני דהעניית הלכה ו' בגמרא רשב"ל בשם ר' ינאי ביהא הקדוש ברוך הוא שמו הגדול בישראל למלך שהי' לו מפתח כל פלומטריא קטנה אמר המלך אם אני מניחה כמות שהוא אבודה היא אלא הריני עושה לה שלשלה שאם אבדה השלשלת תהא מוכחת עליי כך אמר הקדוש ב"ה אם מניח אני את ישראל כמות שהם נבלעין הן בין העכו"ם אלא הרי אני משתף שמי הגדול בהם והן חיים מ"ט וישמעו הנגשני וכל יושבי הארץ ונסבו עלינו והכריתו את שמינו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול שהוא משובח בנו מיד ויאמר ד' אל יהושע קום לך קם לך הווא דאדברת, ובפני משה השלשלת תהא מוכחת עליי, כלומר שאם מלך

(בהרוא הליהא)

להיות. אבירה השלמה שבה ההא מוכחת עלי' היכן היא ושלל האבד המפתח ובקרבן העדה קום לך, חסד כתיב וקריין קם לך להללה מה שאמרת ומה תעשה לשמך הגדול וע"ש שה' לו לקריתו יסורין או ישר אלקים על שם ששרה עם המלאך וקראו ישראל כדי לשחק שמו בן, והפסוקים הללו הם בספר יהושע ו' ורש"י בפסוק ע' ומה תעשה לשמך, המשותף בשמו זה מדרשו ובפסוק י' קום לך, קום לך כתיב עמד לך מה שהתפלל לפני והזכרת, והוא מן הירושלמי הזה וע"ש הפירוש הפשוט, ויש רמז כל דבר בתורה לדרשה זאת מיתור הלשון והכל נמצא בה.

פס' ב' דברים, במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תופל ולבן וחלוצות ודי זהב, ע' בראש"י שהיבות אלו הן פירוש בפשטות וירמזין להמקומות שהכניסו ישראל בהן, לפ"י נמצא במיכות ללד הרמז בתורה שהתורה נדרשת בפרד"ס והוא פשט רמז דרוש סוד, ומה שכתב הורה לבנות הללו שאין להם פירוש בפשט כלל לפי דברי רש"י שהוא מהספרי ויהפך על דרך הרמז, הרי דהתורה נדרשת ברמז והכל נמצא בה, וע' בראש"י.

(ג) שם (ב' ו') אוכל תצברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם, לכאורה קשה ליערביהו וליהנינהו אוכל וגם מים תצברו מאתם בכסף ואכלתם ושתיתם ואפ"ל דיהי' מזה קצת במיכות לדעת המגן חברים ביום סימן ר"י דאוכל ושותה הן מלערפין לענין ברכה אחרונה ע"ש, ובדל"ה הטעם שלו מפני שאין שוין בשיעוריהן דשיעור אוכלין בכזית ושיעור משקין ברביעית לענין ברכה שלאחר' ויש לתמוה עליו מהגמרא יומא דף פ"א רע"א על המשנה דאוכל ושותה הן מלערפין, דאף גב דחד במא נינהו דהבא משום יתובי דעתא הוא והאי לא קא מייבבא דעתא ע"ש ומה דאמרין דחד שמוא הוא דמחד קרא נפקי אכילה ושת' כמבואר בזה ע"י ע"א דשת' בכלל אכילה ע"ש. הלימוד, משמע מזה דבשאר דברים מלערפין אכילה ושת' ודלית' גם בפמ"ג שהעיר בזה וז"ל ומה שכתב אכל ושתה הן מלערפין יש לומר בזה"ל ציתובי תליא מילתא משא"כ ברכה נהנה מקרי ע"ש ואולי דעה המג"א דלענין ברכה אחרונה דהליא בשביעה הן השביעה אהא על ידי שיעור שגלעקף אכילה ושת' ומכאן הכי דמי ליהב"פ בזה כן נראה לי ליישב דעתו, והבבא הבוא נבוא אל המקום אשר עמדנו מראש לבאר דמזה שמחלק הקרא אוכל בפני עצמו ומים בפני עצמו יש במיכות כל דבר לדעת המג"א דאכילה ושת' הן מלערפין לענין שביעה ולדין להיות השיעור מאכילה לחוד או שת' לחוד וכן בפסוק כ"ח כשהזכיר שליחות המלאכים מחלק האכילה מהשת' והגמרא בע"ז ל"ז ע"כ דמחין מזה הפסוק לאיסור ביבולי עכו"ם מה מים שלא נשתנו מבריייתו על ידי האור חף אוכל שלא נשתנה מבריייתו על ידי האור ע"ש גם מהאי טעמא לא הי' צריך הכתוב לחלקן אלא ודאי דבא הכתוב לרמז לאיזה דבר והכל רמזו בתורה.

(ד) שם (בפסוק ל"ט) ופסעם אשר אמרתם לבן יהי' ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבואו שמה וגו', מזה שקראה התורה לפחותים מבין עשרים שנה בעליהם לא נזכרה גזירת המרגלים שאין יודעים להבחין בין הטוב והרע נראה מזה שאין השכל שלם בלדס עד אותו זמן ויש במיכות מזה למה דליתא בשו"ע חו"מ סי' רל"ה סעיף ט' כמה דברים אמורים בקרקע שלו בקראו או ניתן לו

(בהדרגה תליתא)

במחנה בריא אכל קרקע שירש מאבותיו או משאר מורישיו או שניקן לו במחנה
 שכיב מרע אין ממכרו ממכר עד ביה"ב בן כ' שנה שלימות ויביא שתי שערות אכל
 קודם עשרים שנה שלימות אף על פי שהביא שתי שערות ויודע בטיב משא ומתן
 לא שמא ימכור בזול מפני שדעתו נוטה אחר המעות ועדיין לא נתייבשה דעתו
 בדרכי העולם ובסמ"ע ס"ק ל"ג בן עשרים שנה שלימות פ"י ולא אמרין בזה
 מקלח שנה ככולו דעל זה אמרו בגמרא דעד שנת כ' כלפני כ' ע"כ והיא כרבה
 אמר רב נחמן הו"ד זמן כלפני זמן בפרק מי שמת דף קנ"ה ע"ב ובדף קנ"ו ע"א
 והילכתא הו"ד זמן כלפני זמן ובס' איסורין בגמרא ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן
 עשרים לאשוקי ממאן דאמר בן שמינה עשרה והטעם איתא בס' אלא קיס להו לרבנן
 דיטקא מקרבא דעמא גבי זוזי ואי אמרת זבוגי זבוגי זימנין דמקרקעי ל"י זוזי איל זימנין
 לכולי נכסי דאביו ע"ש ובתוס' בס' דף קנ"ה ע"א ד"ה מוכר בנכסי אביו פירש
 רבינו שמואל דדוקא בנכסי אביו אכל בנכסים שקנה ושגתנו לו במתנה יוכל
 למכור וכן פירש רב אלפס דבנכסים שקנה אין לנו חוששין אס' מכרן ובסמ"ע בס'
 סעיף ח' דבדקדקת שלו לר"ך להיות יודע בטיב משא ומתן אחר שהגדיל ע"ש הרי
 לך מזה שאינו יכול למכור בנכסי אביו עד שיהא עשרים שנה שלימות שער אחריו
 זמן אין שכלו בשלימות הראוי ויש ראי' מן התורה לזה שהרי קראם הכתוב אשר לא
 ידעו טוב ורע והכל נמלא בחיבתו הקדושה.

(כ) בפ' ואתחנן וגב' בריא מול בית פעור ע' ברש"י ויש לדקדק למה
 כלל משה רבינו את עלמו עמהם הול"ל ותשבו בריא כמו שאמר בפרשת דברים
 סוף פרשה ב' ותשבו בקדש ימים רבים ואפ"ל שכלל את עלמו בזה כדי שלא
 לבזבז את ישראל בעון בעל פעור ויהי סמיכות מכאן להעבודות שהוצא במס'
 סנהדרין י"א ע"א מן שמואל הקטן ומרבי חייל ומרבי מאור ע"ש מה שעשו לבנים
 את עלמם כדי שלא יתביישו מי בעשה זאת ובגמרא בס' ושמאל הקטן מהיבא גמר
 לה משכני' בן יחיאל דכתיב (שורא י') ויען שכני' בן יחיאל ויאמר לעזרא אהנתו
 מעלנו באלקינו ונושב נשים גבריות מעמי הארץ ועתה יש מקוה לישראל על זאת
 וברש"י אהנתו מעלנו והוא לא נשא אשה כותית והנשים עלמו בכלל שלא להלבין
 פניהם וע"ש בגמרא בסוף הענין הזה ובמהרש"ל ובמהרש"א בס' ומהכא ראי'
 שיבייש האדם את עלמו כדי שלא יתבייש חבירו כמו שעשה שכני' בן יחיאל שכלל עלמו
 עמהם שלא לבזבזם שהרי משה רבינו אמר וגב' בריא שהי' בס' עון בעל פעור
 ולא אמר ותשבו בריא כדי שיכלול את עלמו עמהם ולא יתביישו ויש רמז בתורה
 לזה וליבא מידי דכתובי בכתבי דלא רמזי באורייתא כהגמרא בחעני' ע' ע"א.

(ג) שם (ה' כ"ה) ויאמר ד' אלי שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו
 אליך הטיבו כל אשר דברו לבין הטיבו הוא פועל יולא מכמע שהטיבו לאתריהם ולא
 לעלמם וירמזו לבין זה למה דאיתא בזוהר פרשה זאת על פסוק קרב אתה ושמע
 וגו' באס' שמעו ישראל כל העשרת הדברות מן הקב"ה ולא אמרו אל משה ואת
 הדבר אלינו אזי הוי קיימין לעולם וע"ש ובסמ"ע ע"ז דף כ' ע"א אמר ר"ל בואו
 ונחזיק טובה לאבותינו באלהלא הן לא חטאו לנו לא באנו לעולם ובמסקנא לא
 חימא לנו לא באנו לעולם אלא כמו שלא באנו לעולם וברש"י כמי שלא באנו

(סנהדרין תליתא)

לעולם, לפי שהן חיים לעולם וכל זמן שהן קיימין אין אנו חשוכין כלום וע"ש, וקאי על חטא העגל שהם לא חטאו במעשה העגל לא היו מתים וע"ש כל הגמרא הזאת, דברי ר' הוהר שהם חיים לעולם היתה זאת רעה להבנים שלא היו חשוכין ולפי כ"ל היתה זאת רעותה להבנים שלא היו חשוכין וזוהי שאמרו קרב אחי ושמע עשו טובה לבניהם ולכל הדורות העתידים לבוא ומשום הכי לא כתוב טוב דברו דהרי עלם הדבר לא היו טוב אלא הטיבו לכל הדורות לענין החשיבות ורמז בלשון זה הוהר הג"ל ומסקנת הגמרא הג"ל והכל נמצא בתורה.

(ד) ב"פ עקב (ט"ו כ') ובאשר התאסף ד' מאוד להשמידו ותחפלו גם בעד אשר נעת ההוא דקדקנו דחיבות בעת ההוא נראים כמיותרים וגם זה הלשון מורה שהועילה תפלתו דוקא בעת ההוא ולא בזמן אחר ולריך לדעת מעט לזה וי"ל להסמיך על זה החשיבות של עת רגון כדאיתא בברכות ז' ע"ב ח"ל רב יוחנן לרב נחמן מאי טעמא לא אחי מר לבי כנישתא ללויי אמר לי לא יכולנא אמר לי לכנפי למר עשרה וליילי אמר לי כריחא לי מילתא ולימא לי מר לשלוחא דליבורא בעידנא דמלוי לבורא ליה ולודעי למר אמר לי נאי כולי האי אמר לי דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מאי דכתיב (ההלים ס"ט) ואני הפלתי לך ד' עת רגון אימתי עת רגון בשעה שהלבור מהפללן רבי יוחאי ברבי חנינא אמר מהבא (ישעי' מ"ט) כה אמר ד' בעת רגון עניתיך וכו' וברש"י עת רגון, אלמא יש שעה שהיא של רגון וע"ש במהרש"א ובמס' יומא דף ס"ט ע"ב אמרו הו"ל ועת רגון הוא נבעי רחמי חילתא דעבירה כו' וע"ש וביבמות דף ע"ב ע"א ת"ר כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר לא היו יום שלא נשבה בו רוח לפנותי בחני הלילה שנאמר ויהי בחני הלילה וד' הכה כל בכור וגו' מאי תלמודא הא קמ"ל דעת רגון מילתא היא וברש"י וכיון דחלות הלילה עת רגון הוא למכת בכורות הוי נמי עת רגון לרוח לפנותי ואין לך יום שרוח לפנותי אין מנשבת בו בחני הלילה כו' והאי דנקט הכה ארבעים שנה שאפילו אותם מ' שנה דמופים היו ולא נשבה להו בימים נשבה להו בחלות לילה משום דעת רגון הוא וע"ש במהרש"א מה שפירש ועיין בריש שו"ע או"ח במג"א סק"ד לענין תפלת חלות שכתבו המקובלים דאז עת רגון להחפול על חורבן בית המקדש והוא ע"פ דברי הוהר וע"ש גם במחזה"ש, ומהלשון בעת ההוא דקאי על הזמן של התגלות להחפול על ישראל שנתרצה הקב"ה לשלוח על אותו עון ונעשה עת רגון החפול אז גם על אשרן ההפסוק שהוצא בגמרא דברכות בעת רגון עניתיך וע"ש פירוש רש"י ומלודות וע"י ברש"י פסוק י"ח אמור מעתה אמלעיס היו בכעס, וע' ברמב"ן פסוק ט"ו ואולי אחר שניחם השם על הרעה אשר דבר לעשות לעמו נעשה עת רגון והחפול על אשרן בעת ההוא, ויש רמז מחיבות הללו דעת רגון מילתא הוא וזוהי שנתפייס לישראל נעשה הזמן של רגון ולכן הזכיר שהחפול בזה הזמן על אשרן דבעת רגון טוב להחפול כ"ל והכל נמצא בתורה דכולה בה.

(ה) שם (י"ו) ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים ארבעים יום וארבעים לילה וישמע ד' אלי גם בפעם ההוא לא אבה ד' השחיתך, דקדקנו לאיזה לויך

(שהדורא תליתא)

הוסיף משה לומר לא אבה ד' השמיך וי"ל שאמר זה שלא להחזיק טובה לעצמו כדאיתא באבות פ"ו שהיה כרייתא שמדברת כולה משבח התורה שגדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות שהמלכות נקנית בשלשים מעלות והכהונה בכ"ד והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים ונחשב בהן ואינו מחזיק טובה לעצמו וכמו שכתב במאמרי מתן תורה דף פ"ט ע"א וא"ר יהושע בן לוי בשעה שירד משה חלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבונו של עולם תורה היכן היא כו' אמר לו לך אלל בן עמרם הלך אלל משה אמר לו תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא אמר לו וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה אמר לו הקב"ה למשה משה בדאי אחא אמר לפניו רבונו של עולם חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי אמר לו הקב"ה למשה הואיל ומיעטת עלמך תקרא על שמך שנאמר (מלאכי ג') זכרו תורת משה עבדי וגו' והבא נמו לא ראה משה רבינו להחזיק טובה לעצמו בשעה טובה לישראל שניטלו בזכות תפלתו ומלה הטובה בהקב"ה שלא אבה להשחיתם ומשום הכי הועילה תפלתו ומבואר בקרא המעלה הזאת שלא יחזיק טובה לעצמו בדברים טובים שעשה בתובות הללו שגראות לכאורה כיחוד לשון והכל נמלא מבואר בתורה.

(י) בפי' ראה (י"ג י"ז) ואת כל שללה תקבץ אל חוך רחובה וקצפת באש את העיר ואת כל שללה כליל לדי' חלקיק, וברבותינו בעלי התוספות כליל לדי' חלקיק כדי שידע לכל שלשם הקב"ה חרבנם העיר ולא ליהנות ממנו, וי"ל לפי דבריהם להסמך על זה החשש דחשדא המבוארת ביבמות כ"ה ע"א במשנה המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשהו מת הרגתו הרגותו לא ישא את אשהו והטעם משום חשדא דחיישינן שמא עיניו נתן בה והעיד סקר ושם ע"כ במשנה החכם באהר את האשה בנדר על בעלה הרי זה לא ישאנה והטעם משום חשדא ובפרק אלו נערות דף ל"ז סע"ב ורבנן הפודה את הבווי ומעיד בה ישאנה לא שדי איניש וזוי בכדי מעיד בה כדי לא ישאנה שמא עיניו נתן בה ואיפסק להלכה בשו"ע אבן העזר סימן ז' סעיף ג' ולענין דיעבד אם כגם שוילא עיין בפס"ס שם בשם הגו"ב תניינא סי' כ"ט וחשובה רבינו עקיבא איגר ו"ל כו' פ"ה ע"ש ויש סמיכות מזה שאסרה התורה ליהנות ממנו משום של אינא עיר הגדחת כדי שלא יחשדו אותם שעשו זה בשביל הנאהם להטעם דחיישינן שמא עיניו נתן בה והכל נמלא בתורה ועי' בסנהדרין דף קי"א ע"ב במשנה כס.

(ז) ישם (י"ד כ"ט) למען יברכך ד' חלקיק בכל מעשה ידך אשר תעשה דקדקנו שגראת ככפל לשון מעשה ידך אשר תעשה ואפ"ל דבא לרנוו בכפילת הלשון דלרדך להשגיח בעצמו על פועליו ועל עסקיו כדאיתא בפרק אלו מציאות כ"ט ע"ב וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורולה לאבדן כו' וישבור פועלים ואל יבב עמהן ע"ש וברש"י ורולה לאבדן, ללמדנו בא שלא ירגיל אדם בכך שהטובה אלה מאבד מהר הון רב, ובפרק כל הבשר דף ק"ה ע"א אמר שמואל אגא לאא מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא הוה סויר נכסי' חרי זיווני ביזמא ואגא לא סוירנא חלא חדא זימנא שמואל לעצמי דאמר שמואל מאן דסויר נכסי כל

(בהדורא חליהא)

יומא משכח אסתירא כו' עד אשכחתינהו לכולהו איסתירו דמר שמואל ע"ש העובדות, ואיתא במ"ד דף י' ע"א דיד פועל כיד בעל הבית דמי ע"ש והוי מה שעושה על ידי פועל כעושה בעלמו ונקרא גס זה מעשה ידך משום הכי פירשה התורה אשר העשה שלריך עכ"פ גס עשייתו והוא להשיג מעט על עשייתם כהגמרות הג"ל והכל רמזי בתורה דכולהו בה.

(ח) בפי' שופטים (י"ז י"ז) ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבנו, אפשר להסמיק על זה שכתבה תורה טעם להאיסור זה מה דאיתא בגמרא דברכות דף כ"ב ע"א שלא יהו תלמידי חכמים מנויים אלל נשותיהם כתרנגולים והוא לענין פבילה בעל קרי ומבוארת בשו"ע או"ח סי' פ"ח ע"ש ובשו"ע אבן העזר סי' כ"ה סעיף ב' ולא ירבה בהשמיש להיות מלוי אגלה תמיד שדבר זה הוא פגום מאד ומעשה בורות הוא ע"ש ובשו"ע או"ח סי' ר"ח סוף סעיף א' אבל מי שאינו צריך לדבר אלא שמעורר האותו כדי למלאות תאוותו זו היא שגח יצר הרע ומן היתר יסיתנו אל האיסור ע"ש ומה שכתבה התורה הטעם שלא ירבה לו נשים שלא יסירו את לבבו וילך אחר האותו יש סמיכות לזה שלא יהא רגיל ביותר עם אשתו כמבואר בשו"ע או"ח ומהע"ז הג"ל שהרי גם בזה יסור לבבו לילך אחר התאוות של איסור שמן היתר יסיתנו אל האיסור כג"ל והכל נמלא בתורה דכולהו בה, וע' בסנהדרין ק"א ע"א.

(ט) שם (פסוק כ"ח) והי' כשבתו על כסא ממלכתו וכחב לו את משנה התורה הזאת על ספר וגו' וברש"י את משנה התורה שהי ספרי תורות אחת שהיא מונחת בבית גמזי ואחת שכתבת ויולדת עמו ואונקלוס תרגם פתשגן פתר משנה לשון שגון ודבור, וכל להסמיק על זה לפי פירוש האונקלוס מה דאיתא בעירובין כ"ג סעיף ב' ברוכי' אשכחתי' להווא תלמידא דהוה קא גרים בלחישא בטסה ב' אמרה ל' לא כך כתיב (שמואל ב' כ"ג) ערוכה בכל ושמורה אס ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואס לאו אינה משתמרת תנא תלמיד אחד הי' לר"א שהי' שונה בלחש לאחר ג' שנים שכת תלמודו כו' אל' שמואל לרב יהודה שינגא פתח פומך קרי פתח פומך הני כי היכי דמתקיים בך והוריד חיי שנאמר (משלי ד') כי חיים הם למצויהם ולכל בשרו מרפא אל תקרי למצויהם אלא למצויהם בפה וע"ש במהרש"א, ומה שכתב משנה התורה יש הוכחה שלריך ללמוד דיבור ולא במחשבה בעלמא ולענין ברכת התורה מפורש בשו"ע או"ח סי' מ"ז דהרהור לאו כדיבור דמי והוא בסעיף ד' המהרהר בדברי חורה אין לריך לבדך ע"ש ואע"ג דהטעם הוא לפי שאין מזכיקין על המחשבה כמו שאין מזכיקין על ביטול חמץ אע"ג דהוי מלכות עבה מן התורה כל זמן שלא ביער דאין מזכיקין על דברים שבלב כמבואר במשניות בס' סק"ב ע"ש אבל יולא ידי חיוב לימוד בעיונא בעלמא בכ"ז כתבה התורה תיבה משנה לרמז שלריך ללמוד בפה כהגמרא דעירובין הג"ל למצויהם בפה, וליבא מיד דלא רמיזא באורייתא.

(ק) בפרשת עגלה ערופה (פסוק ו) וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וברש"י ידינו לא שפכו, וכי עלתה על לב שוקני בית דין שופכי דמים הם אלא לא ראיתו ופערטוהו בלא מוונות ובלא לוי' הטהנים אומרים

(בהדרגה תלימאה)

כפר לעמך ישראל והוא מהמשה בסופה דף מ"ה ע"ב ובש"י שם והיינו ידיו לא שפכו לא נהרג על ידינו שפטרנוהו בלא מזונות והולך ללסטם את הנריות ועל כך נהרג וע"ש גם במהרש"א ובפרק חלק דף ל"ה ע"א א"ל הקב"ה לדוד עד מתי יהי עון זה עמון בידך על ידך נהרג נוב עיר הכהנים ועל ידך נטרד דואג האדומי ועל ידך נהרג שאול ושלשת בניו כו' ע"ש ומהגמרא הזאת הוליד בחשבות באר שבע בחלק שם באחד ששבר חבירו לילך בדרך ונהרג נכון שקבל תשובה הובא במנן אברהם סימן תר"ג והביא שם עוד תשובות מענינים כאלה והמהר"י כתב השליש שנהרג לדרך כפרה והל"ל סימן ד' אף שגמגם על ראיות מהר"י מ"מ סיים שם דלמעשה אינו חולק על מהר"י וע' בשע"ת, ובשו"ת רמ"א מהדו"ת סי' ג' במי שגרם להרוג נפשות על ידי מרולת הסוסים איזה תשובה יקבל על עולמו יעו"ש שהחמיר בעובדא דא יותר מעובדא דמהר"י דסגי בתשובה קלה כיון דהוא גורם גדול, ומה שאמרו זקני ב"ד ידיו לא שפכו את הדם הזה על שפטרנוהו בלא מזונות יש סמיכות דאפילו בגרמה קלה של שליחות וכדומה נכון שקבל תשובה כמהר"י וב"ש הנ"ל והכל נמלא בתורה.

(קא) בפי' תצא (כ"ג כ"ה) כי תבא בכרס רעך ואכלת ענבים כנפשך שבטך, ובפסוק כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילות בידך, והטעם הפשוט הוא לפי שהוא מהעסק בהם ואם אינו אוכל מהם יש לו עגמת נפש שרואה ואינו אוכל ויש סמך מזה להלכה המבוארת בשו"ע או"ח ריש סימן קס"ט כל דבר שמביאין לפני האדם שיש לו ריח והאדם האב לו לריח ליתן ממנו לשמש מיד ומדת חסידות הוא שיתן לו מיד מכל מין ומין, והמקור הוא מהגמרא דתשובות פרק אע"פ דף ס"א ע"א אמר רב יוחנן אמר רב חנני אמר רב הונא הכל משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין אמר רב חסדא בשר שמן ויין יסן אמר רבא בשר שמן כל השנה כולה יין יסן בתקופת המזון וכו' כלל דמילתא כל דאית לי ריחא ואית לי קיוהא אבוב בר איהי ומימין בר איהי חד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא מר משתעי אלי' בהדי' ומר לא משתעי אלי' הנהו חרתין חסידו ואמרי לה רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא מר קדים ספי ומר מאחר ספי דקדים ספי אלי' משתעי בהדי' דמאחר ספי לא משתעי אלי' בהדי' ובש"י כל דאית לי ריחא או קיוהא, מו"ק את מי שאוכלין לפניו ואינו אוכל וע"ש העובדות בגמרא שהיו באין לירי סכנה מזה, ומבואר בשו"ע יו"ד סימן רס"ז סעיף י"ז דאפילו עבר כגעני ואכילה וישקוהו מכל מאכל ומשקה ע"ש והוא מהירושלמי בפרק החובל הלכה ה' דר' יוחנן אביל קופר ויהיב לעבדי' שתי חמר ויהיב לעבדי' וקרי אלפשי' הלא בבטן עשני עשהו, [והוא באיוב לא פסוק ע"ו] ובהפירוש שם קופר פירוש בשר וע"ש בירושלמי שבעבר אינו מחוייב במדת הדין רק במדת רחמים, ובמנן אברהם סימן ק"ע סק"ח כתב דאפילו אינו משמש בסעודה רק מבשל האוכל אפילו אין מזונות עליו וע"ש בפמ"ג דמיד נותנין לו דבר מועט אפילו אין בו ריח וקיוהא וע"ש ובפרישה ריש סימן קס"ט כתב שאם יש בו ריח הוא הגורם שיתאווה לו וכן הקיבו גורם התאווה ואפשר שיוכל להסתכן או שיחלש אם לא יתכו לו ופירוש קיוהא קיוהי שינים שחיות למי שאוכלין בפניו ואינו אוכל, הרי לך פירוש קיוהא שפירשו

(מהדו"ת חלומות)

בפרישה, ומה שאמרה תורה שהשועלים יאכלו כשעוסקין בזמן מחלל אפילו לא פסקו להם יש במיכות כל דבר להלכה הזאת שיתן להשמש שמשמש בעבודה או מבשל המאכל אפילו אין מזון עליו כנ"ל ואפילו בעבד כנעני לריך להיות מזהר בזה כמבואר ביו"ד ובירושלמי הנ"ל ויש גם במיכות לזה מן הללו לא תחטום עור בדישו הכתוב כאן בפרישה כ"ה פסוק ד' וכ"ס בזמן האדם ואע"ג שאין לריך במיכות לזה והוא מלך הסבירא משום לערף וגם לפעמים יחלש או יסתכן כנ"ל בכ"ז נמצא דוגמא לזה בתורה דכולה בה.

קב) פרשת נישואין וגירושין (פסוק ז') ויגלה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו יש לדקדק למה לא אמר האיש האחר אלא האחרון שמשמע שהוא הבעל האחרון שלה שאסורה להגשג עוד ויהי מבין סמך להדיעה המובחלת בשו"ע אכן העור סימן ט' יש אומרים דהוא הדין אשה שנתגרשה ב' פעמים אין לישא אותה (רש"י פ"ב דיבמות והר"ן ר"ט פרק נערה) וע"ס, והמקור לזה הוא מסוף פ"ב דיבמות וכו' שנישאו וכו' קס"ד מיתה אמיחה וגירושין אגירושין ימא מתניחין דלא כרבי דא' כרבי האמר כתיב וימני הויה חוקה לא מיתה אגירושין וגירושין אמיחה וברש"י שם מיהו לכל העולם אסורה שהחוקה להחלמן או להתגרש ע"ס ובהוס' שם ד"ה אגירושין, אגב מיתה נקט גירושין דאפילו נתגרשה כמה פעמים אריא לבעלה הרי לך שיטת רש"י דאפילו בגירושין הויה כקטלנית ואסורה להגשג לשלישי כיון דהחוקה בחיאת ריעותא הרי וימני והפוסקים הסוברים דמיתה דוקא אכל בגירושין אפילו הרבה פעמים לא נאסרה להגשג יכולים להרץ דלשון האחרון הוא לאו דוקא אחרון ממס כמו שמינו בהאחרות שטעם משה בפרישה שמות ד' פסוק ח' כתיב והאמינו לקול האות האחרון והאח"כ כתיב שיעשה עוד אות וכן כתיב ב' פסוק ט' גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון וגו' קא' כל בית שני ע"ס ואע"ג שהיה עוד בית שלישי תובב"א הרי מינו לפעמים דאחרון הוא לאו דוקא בכ"ז במיכות יש לשיטת רש"י הנ"ל מלשון האחרון דכתבה התורה כאן ומה דכתיב או כי ימות האיש האחרון ולא האחר אע"ג דמיתה לאחר גירושין לכולי עלמא מותרת להגשג הוא אידי דכתיב מקודם האחרון והכל נרמז בתורה.

קג) ב' תבא (כ"ח י"ד) ולא חסור מכל הדברים אשר אנכי מלוח אהבם היום ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם, מזה הפסוק אנו רואין שאם יסורו מעט להימין או להשמאל בכל אשר זרוס סופס לעבד ע"ז שהיא הקבה שבעבירות כי הקל שבגמ' מדרבי השם יתברך בקל מן הקלים יבא לעבד בחמור שבחמורות ואפשר להסמך על זה מה דאיתא במס' שבת ק"ה ע"ב והתניא ר' שמעון בן אלעזר אמר משום חילפא בר אנרא שאמר משום ר' יוחנן בן גורי המקדש בגדיו בחמתו והמזבז כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודת כוכבים שכן אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולאחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד עבודת כוכבים והולך ועובד א"ר אבין מאי קראה (ההלים פ"א) לא יהי כך אל זר ולא תשתחויה לאל נכר איזהו אל זר שיש בנופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע וברש"י כך, משמע בקרבך שאם הוי

(מהדורא תליתאה)

בך השתחווה לאל נכר לכסוף, ובפ"ב דגדה דף י"ג ע"ב איתא על המקשה עלמה
 לדעת שכן אומנות של יגד הרע כו' כדלעיל וע"ש ומרהיטת לשון הפסוק משמע
 שהסרה מועטת של ימין ושמאל שהיא עבירה קטנה מושכת את האדם לעבירה הגדולה
 שבגדולות שהיא ע"ז וליכא מידי דכתובי בכחובי דלא רמיזא באורייתא כחשנית ט' ע"א.
 קד) שם (כ"ח מ"ו) תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב
 לבב מרוב כל מפסוק זה יש ללמוד שיש חיוב על האדם לשמח בשמחה עבודה ו"ל
 דמכאן יהי' סמך למה דאיתא בברכות ברי' פ"ק אין עומדין ח"ר אין עומדין
 להחפיל לא מתוך עצבות ולא מתוך עללות ולא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא
 מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה וברש"י אלא
 מתוך שמחה כגון דברי הנחומין של תורה כגון סמוך לנחלת מצרים או סמוך
 לסעודה לדוד שהוא של שבח ותנחומין כגון ר' ירמיהו יעשה שומר ד' את כל אהביו
 וכגון מקראות הסדרות בהפלת ערבית כי לא יטוש ד' את עמו וכיוצא בזה
 ואיפסק להלכה בשו"ע ח"ח סימן ל"ג סעיף ב' וע' בב"ח שם, וברבינו יונה שם
 ו"ל וכן הוא פירוש הענין שלא יחפיל מתוך עללות ומתוך עצבות שבטור שיהי'
 עובד או עלל אינו יכול לכוין כראוי דעללה הפיל חרמה ולפיכך כשרואה שהוא
 עומד בענין שלא יוכל לכוין מותר לו לשמוח כדי שיחזק איבריו שיהיו ראויים
 לעבודה הבורא ואף על פי שאמרנו למעלה שהשמחה היא אסורה זו היא מותרת
 ששמחה של מצוה היא כיון שעל ידה באה העבודה כו' ובריש מסכתא הענין ע"א
 ומאן לן דתפלה דמיא לאהבה את ד' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם חזו' היא
 עבודה שכלל הוא אומר זו תפלה כו' ע"ש והתפלה שנקראת עבודה לדידה להיות
 בשמחה שהרי מבואר בשבוק זה שכל עבודתנו תהי' בשמחה ובגמרא דברכות שם
 איתא ראי' לזה שכן הלוינו בגבויאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח
 ותנחומים ע"ש והכל נמצא בתורה דכולה בה.

קה) בפ' נציבים (כ"ט י"ג) ולא אחכם לבדכם אנכי כורת את הברית
 הזאת ואת האלה הזאת כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ד' אלקינו
 ואת אשר איננו פה עמנו היום יש לדיוק למה נכתב כי את אשר ישנו פה וגו'
 הי' די לומר ולא אחכם לבדכם וגו' כי עס גם אשר איננו פה עמנו היום ונראה
 ככפל לשון ונ"ל דיהי' מזה כדמות סמך להלכה המבוארת בהגהת רמ"א בחו"מ סוף
 סימן ר"ג החליף מעות ומטלטלים או מעות וקרקע ביחד יש אומרים הואיל והלויפין
 אינן קניין במעות מהבטל כל הקנין ויש אומרים דכל הקנין קיים ויש אומרים דקיים
 אלא הקרקע והמטלטלין ובטל אלא המעות (מדדכי פרק מי שמה) והוא הדין אם
 קנו באיזה דבר המושיל בו קנין עס דבר שאין בו ממש דהוי קנין דברים ובשם"ע
 ס"ק כ' והוא הדין אם קנו באיזה דבר כו' פירוש גם בזה פליגי כל הני ובס"ק
 כ"א דהוי קנין דברים פירוש שהקנין שטופה לדבר שאין בו ממש הוא קנין דברים
 רק שעמו חיבר בקנין הדבר שמהני בו קנין משום הכי פליגי בו וק"ל וע"ש
 בס"ק י"ג ובסימן ר"ט הוצא בהגהת רמ"א סעיף ד' בשם המדרכי שם מי שמקנה
 לחבירו דבר שלא בא לשולם עס דבר שבא לשולם יש אומרים דדמי לקני' את
 וחמור שיתבאר לקמן סוף סימן ר"ו והמחלוקת דקני' את וחמור הוא במס' ב"ב

(סדרורא תליתאה)

קמ"ג ע"א ע"ש. ומלישנא דקרא זה יש ראוי להדיעה דכל הקנין קיים דמשמע מיתורא דלישנא שעל ידי אשר ישנו פה תחול כריחת הברית גם על העתידים להבראות ואע"ג דלא דמי כלל כמוזן בכ"ז סמיכות כל דהו איכא מזה דאס' אינו ענין לזה תגרו ענין לדבר אחר שאין מועיל בו קנין ועל ידי חיבור מהני בו קנין כנ"ל והכל רמז בתורה דכולה בה.

(קו) שם (בפסוק י"ז) פן יש בכס איש או אשה או מצפחה או שבת אשר לבנו פונה היום מעט ד' אלקינו ללכת לעבוד את אלהי הנזים ההם וגו', פשטות לישנא דקרא משמע שקאי על מחשבת ע"ז פן יש בהם יחיד או יחידים אשר לבנו מהרהר היום שיש ממש בשום ע"ז מאלהי העמים ללכת אחריהם ואפשר לפרש הפסוק שאחר זה והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבנו לאמר שלום יהי לי כי בשירות לבי אלקי, שישוב שלום יהי לו עבוד שלא הוויא מחשבתו לפועל והקב"ה אינו מעניש על המחשבה וימחול לו גם על מחשבת ע"ז כפירוש הקונטרס על בשירות ארי בהרהור לבי אגא אול לזה אמר הכתוב לא יאבה ד' סלות לו וגו', ואע"פ שכל מחשבות רעות אינו מלטק מחשבה למעשה אבל על מחשבת ע"ז יענש כמעשה ועבור שאמרו חז"ל שהרהורי עבירה קשים מעבירה ופירשו בספרים לפי שהרהור תלוי בלב והנפש משכנה בלב עיין בהם [וע' ביומא דף כ"ט וברש"י שם] לכן יענש אף ד' וקנאתו באיש ההוא על מחשבת ע"ז ורצלה בו וגו', והוא כמבואר בקידושין דף מ' ע"א מחשבה רעה אין הקב"ה מרפה למעשה שנאמר (תהלים ס"ו) און אס ראיני בלבי לא ישמע ד' ואלא מה אני מקיים ט' ואלא הא דכתיב (יחזקאל י"ד) למען תפוש את בית ישראל בלבם אשר אחא בר יעקב ההוא בעבודת כוכבים הוא דכתיב וכו' ויש סמיכות בתורה להגמרא הזאת לפי פירושנו בפסוקים הללו והכל נמלא בה.

(קו) בפ' וילך (בפסוק כ"ט) כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרכ אשר לוייתי אחכם וגו', יש לדקדק דהי' ראוי לומר ידעתי כי אחרי מותי השחת תשחיתון ולא לומר מלת כי אחר מלת מותי ונ"ל להסמך על שינוי הלשון מה דאיתא בברכות בפרק מי שמתו דף י"ח ע"א רבי חייל ורבי יונתן הוי שקלי וחזלי בבית הקברות קשדיא תכלתי דרבי יונתן א"ל רבי חייל דלויי כדי שלא יאמרו למחר באין אללינו ועכשיו מתרפין אותנו א"ל ומוי ידעו כולי האי א"ל אס קרית לא שנית אס שנית לא שלשת אס שלשת לא פירשו לך כי החיים יודעים שימותו אלו לדיקים שבמיתתן נקראו חיים כו' והמתים אינם יודעים מאומה אלו רשעים שבחייהן קרויין מתים שנאמר (יחזקאל כ"א) ואתה חלל רשע נשוא ישראל ואיבעית אימא מהכא על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת חי הוא אלא המת מעיקרו וע"ש בכל הגמרא בענין המתים ואופן ידיעתם ומה שאמר כי ידעתי אחרי מותי משמע מהלשון שגם אחר מותו יודע מכל עשייתם כאשר אמר ד' חייל לרבי יונתן הנ"ל והכל נרמז בתורה ובמס' סוטה י"ג ע"ב ויש לומרין לא מת משה ובמכו לה אגזירה שזה דשם שם דעומד ומשמש ע"ש.

(קח) בפ' האזינו (בפסוק י') ימלאהו בארץ מדבר, וברש"י אוחס מלא לו באמנים בארץ מדבר וכו', מזה שנקרא בלשון מליאה ולא נכתב יקחהו בארץ מדבר

(בהדרגה הליאתה)

או בלשון אחר אפשר להסמך על זה מה דאיתא בפרק חלק דף ל"ז ע"א דמליאה
 באה בהיסח הדעת וע"ש, שהרי מדמה את ישראל כאיש אשר מולא מליאה במדבר
 ארץ אשר לא עבר בה איש שאין איש מולא מליאה שם והקב"ה מלא שם ישראל
 לחלקו ולע"כ דלא דמי כלל כמובן יש סמיכות כל דכו לזה דמליאה הוא דבר שלא
 עלה בלבו למולאו ובהושע טו פסוק י' כתיב כענבים במדבר מולאני ישראל שאין עולה
 על דעת בן אדם לבקש שם איזה דבר. וקרי לי מליאה וע"ש ברש"י כמו שענבים
 חביבים במדבר כך חיבתני את ישראל, ולא לחנם נכתב לשון מליאה והכל נרמז בחורה.
 קט) שם (בפסוק י"ד) מאת בקר וחלב לאן עם חלב כרים ואלים ובני בן
 ועתודים עם חלב כליות חיה וברש"י כליות חטה, חטים שמינים כחלב כליות וגסין
 ככוליא, וברכותינו בעלי החום איתא עם חלב כליות חטה, כליות חטה לפי שבכליות
 יש חרין מדמה אותם חטה, ולפי פירוש בעלי החום הג"ל יהי סמך מכלן
 דעריפות הכליות הוא דוקא במקום חרין כמבואר בפרק חלו עריפות דף נ"ה
 אמר רבי בר פפא לקחה בכוליא אחת טרפה אמרו במערבא והוא דמטא לקוחא
 למקום חרין והיכי מקום חרין לחיורא דתותי מתני ובטור יו"ד סימן מ"ד בבית
 יוסף וכתב בהגהת אשירי נראה לפרש"י הוא הדין על ידי מכת חרב דינו כמוגלא
 ולא מיטרא עד דמטי לקוחא במקום חרין ובשערים דר"ש בן חפני כתב לקחה
 בכוליא אחת בלא מוגלא ולא הגיע למקום חרין כשירה משמע אבל במוגלא אפילו
 לא הגיע למקום חרין טריפה מדאמרינן לעיל יפלה כליותי מי קא חיי עכ"ל וגם
 זה כתוב במדברי ומסיים בה כו' ומדברי הרמב"ם בפ"ח מהלכות שמיטה משמע
 הכי כמו בשערים דמוגלא לא בעינן שיגיע למקום חרין אבל רבינו משמע לי
 דלא חמיר מוגלא מלקחה ובתרווייהו בעינן שיגיע למקום חרין דמיס עכורים היינו
 מוגלא וכתב והוא שיגיע הליקוי ומיס העכורים עד הלובן שבה וכן דעת הרשב"א
 בת"ש שאין שום דבר פוסל בכוליא אלא אם כן הגיע למקום חרין ולענין הלכה
 כיון שאין דברי הרמב"ם מבוארים בהדיא נקטונו בדברי הרשב"א וכמו שכתב רבינו
 עכ"ל של הנית יוסף וכן פסק בשו"ע שם סעיף ב' דלרין שיגיע המוגלא או המיס
 העכורים או הסרוחים ללובן שבה וע"ש בב"מ ובט"ז ובש"ך, הרי לך דלדעת הטור
 והרשב"א והמחבר וסויעתם שכל לקוחא שיש בכוליא אינו אלא שיגיע למקום חרין
 הא לא הכי כשירה שיעקר החיות הוא בחרין ומה שאנו רואין שהמורה מדמה
 החטה לכליות לפי שבכליות יש חרין כג"ל יש סמוכין לשיטת הפוסקים הללו
 שאין עריפות בכוליא בלא הגיע למקום חרין וכן הוא דעת הרבה אחרונים כמובא
 בעת"ש שם ובאתה התורה ללמדנו בלשון זה דעריפות הכוליא חליא דוקא בחרין ככל
 הנך פוסקים הג"ל ונרמז בתורה ההלכה הזאת שיש עריפות בכליות שהוא במקום
 חרין דוקא והוא בלקוחא דהמסכה שזה הוא לכל הפוסקים ויש סיוע קצת מזה להפוסקים
 הללו המקולין בעשרין וסרוחים ומוגלא בלא הגיעו לחרין כג"ל והכל נמלא בה.
 קי) בפ' ברכה (בפסוק ב') מימינו אש דם לנו וברש"י נקח להם בלוחות
 כתב יד ימינו, ונ"ל להסמך על זה דביר שמאל לא מחשב כתיבה לענין שבת
 כמבואר בפרק הבונה דף ק"ג ע"א במשנה הבונה שתי אותיות בין בימינו בין
 בשמאלו וכו' חייב, ובגמרא בשלמא אימין ליחייב משום דדרך כתיבה בכך אלא

(שהרוא מליאה)

אשמאל אחי. הא אין דרך כתיבה בכך איך ירמיו' באיטב יד שנו וזהו שמאל
 דידו' כימין דכולי עלמא ואשמאל ליחייב כימין לא ליחייב אלא אמר אחי בשולט
 בשתי ידיו וע"ש ואיפסק להלכה ברמב"ם פ"א מהלכות שבת הלכה י"ד שהכותב
 בשמאלו פטור ואיטר שמאלו כימין של כל אדם והשולט בשתי ידיו כשזה וכתב בין
 כימין בין בשמאלו חייב ע"ש ולענין כתיבת סת"ם מבוחר בשו"ע א"ח סימן ל"ב
 סעיף ה' לריך שיכתוב כימין אפילו אם הוא שולט בשתי ידיו ואם כתב בשמאל פסול
 אם אפשר למלא אחרים כתובים כימין ואיטר יד שמאל דילוי' הוי ימין וע"ש בבית
 יוסף דהביא רא"י בשם ספר התרומה דשכולים דאין סברא לומר שיכתוב סת"ם
 כהלכתן בשבת ולא יהי חייב והה"ה יהיו כשרים וע"ש, ולענין גט מבוחר בשו"ע אבן
 העזר סימן קכ"ג סעיף א' בהגהת רמ"א ולכתחלה יכתוב הסופר בידו הימנית ובחלקה
 מחווקק כתב משמע בדיעבד כשר הנט אם כתב בשמאל אף שאינו שולט בשתי ידיו
 אף על גב דלענין שבת כתב בשמאלו לאו כתב הוא ובגמרא מדרמה גט לשבת לענין
 כתב על גבי כתב אפשר לומר דלאו לכל מילי דנט מדמינן לשבת דנשבת בעינן מלאכת
 מחשבת דומיא דמשכן על כן כל שכתב בלאחר ידו או בשמאלו לאו מלאכת מחשבת
 הוא אבל מ"מ כתב מיקרי לענין גט עכ"ל ובכ"ש הביא דבריו ודבריו ב"י הג"ל ומסיק
 דאינו כשר אלא במקום עיגון או בדיעבד דכבר ניתן ע"ש ובגמרא דמנחות דף ל"ז
 ע"א רבי נתן אומר אינו לריך הכי הוא אומר וקשרתם וכתבתם מה כתיבה כימין אף
 קשירה כימין ע"ש שהוא לענין הנחת הפילין בשמאל, ומה למדו הפוסקים להקיש מה
 קשירה מימין אף כתיבה כימין כמובא הלשון בב"י הג"ל בשם ספר התרומה וע'
 בפמ"ג באשל אברהם סימן ל"ב. סקיה שהביא זה הלשון בשם בעל הלבנוש וע' בכל
 דבריו שם, הרי לך דלענין שבת לא הוי כתב ביד שמאל ולענין כתיבת סת"ם יש
 דיעות הפוסלין בדיעבד כמבואר בב"י הג"ל וגם לענין גט דעת הב"ש להחמיר כג"ל
 ומה שלא כתבה התורה מידו אם דת למו וכתבה מימין אם דת למו יש סמיכות
 להלכה הזאת דרך כתיבה ביד ימין הוי כתב ולא כתיבה ביד שמאלו שלשון יד מיני
 על שמאל כמבואר בערך הקומץ רבה דף ל"ו ע"ב ורמזה תורה בזה הלשון ההלכה
 הזאת וליכא מירי דלא רמיזא באורייהא.

ק"א ישם (ל"ד ז') ומה בן מאה ועשרים שנה במוטו לא כהתה עינו ולא
 גם לחה וברש"י לא כהתה עינו, אף משמח, ולא נס לחה לחלוות שבו לא שלט בו
 רקבון ולא נהפך תואר פניו, וכן בהרגוס אונקלוס ולא שגא זיו יקרא דאפוקי מזה
 שסיפר הכתוב בשבת משה שלא נשתנה תואר פניו אף משמח יש סמיכות מזה למה
 דאיתא במס' ע"ז דף כ' ע"ב אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים בשעת
 פעירתו של חולה עומד מעל מראשותיו ומרבו שלופה בידו וטיפה של מרה חלוי' בו
 כיון שחילה רואה אותו מודעזע ופוחח פיו וזורקה לאחר פיו ממנה מת ממנה
 מסרית ממנה פניו מוריקות, ומפסוק זה יש הוכחה דבכל מת נשתנה לורח פניו.
 והכל נמצא בתורה דכולה בה.

חס ונסלם מהרורא תלימאה בס"ד.

הנוף דרך ביר יחזקאל ז"ל גרינבלאסם אבדי"ק לענטשגא.

מודעות בה, שערי תורה הנפץ בארצנו ובחול' מביאות לבעליהן תועלת מרובה

יצא לאור ספר חדש אבות עטרה לבנים

כולל כל הזכרונות, מסורות והגדרות על אודות
הסלך הפולני הרב שאול וואהל
קורות חייו, פרישת גדולתו והצלחתו עם ריונים
ומשלי ארץ, פעולותיו בישראל ובעמים, כבוד עשרו
עשרת בניו ויוצאי-הלציו. על פי סקורות רבים
עתיקים וחדשים, שנחנלו זה עתה, עם הספר מנוע
ישי, השתלשלות יחוסו ב,אותות לבית אבות
עד דור הסלך, ובסופו, שלשלת היוחסין, שבות
צאצאיו, נכדיו ויוצאי-הלציו דרך אחר דור עד
ימינו אלה, ובניהם הרבה רבנים, ארסוריים
ואנשים מכובדים, החיים אמנו, ואנכי יוכרו ויסקרו
שבותיהם והשתלשלות יחוסם של הרבה משפחות
מיוחסות בישראל. — הספר הוא רב הכמות ורב
האיכות (מחויק 256 ע') ונרשם על נייר טוב
ובתכלית היופי.

הכתובת להמכיר:

הרב ז. ליוושיץ, ווארשא, מילא 9.

להשיגו בכל בתי ספר הספרים.

Księg. Lewin-Epstein i S-ka Warszawa,
Gęsia № 5.

בנסת ישראל, על ס' אבות, חלק שלישי.
נדפס עם הס' באותיות נאות ומרובעות ועם
פירוש רש"י וזל, הוא קובץ גדול מוקט, מכסה
מאות ספרים עתיקים וחדשים, יכול בקרבו דרשות
למאות, פשטים ומשלים, ספרים ומסורות נאים
ונחמדים והוא על כל משנה ומשנה כמעט ספר
כפ"ע, ולא בא ככושר זהו ככרם ספרותנו על
ס' זו, נחנין ספר לרבנים, דרשנים, משנים ולכל
התפללות הוא שעשועים, נדפס בספר-סופר-מכר
הקודם וזה, להשיגו אצל המחבר, הרב ר'
ישראל גאלדמאן באראדעא, כתבתו:

Rabin I. Goldmann, ORADEA,
Str. Saguna 19, Romania

מודעה רבה לאורייתא!

יצא לאור בעז"ה סאת הרב הנאון הנודע להלכה:
רבי צבי הירש פערברגר רב בלונדון חלק
שני מספרו הנפלא והמהולל כרם הצבי מחויק
יותר משני מאות עמודים; יכול אוצר גדול ונחמד
עז"ה קרוב לאלף מאמרים נפלאים ומחויקים — וגם
מסלחם ושטנם של רבני קסאי ובקראי מחירי וולאר
וספר דגל מחנה יהודא ויכל מאמרי מדע וחקרי
קדמוניות ודברי מעתיקי כתבות עתיקות שירי גוי
ימי קדם אשר יאמחו מסורי תורה, מחירי 1 דולאר.
Rabbi H. Ferber 14 Manette st., Soho
London W. 1. (England).

ס' תרי"ג מצות חלק ראשון, סאת הרב הנאון
כלל המדעים וכו' ס' יעקב איסקאליסקי ז"ל רב בני
יאק, בסנים הוצנו סדר המצות לפי מנינו של רבינו
הרמב"ם זל וסביב להם ב' פירושים א' ממשעמים
כולל רעיונות נעלים ונשגבים מענינו של המצות
ב' דברי עצמך לתרין ולסדק מחלוקת הרבה
מרביתנו הראשונים זל בפלפול ומכרם ישראל, ואחר
כל מצות דרש יקר ונעים בשם כבוד הגרון
השייך לאותו מצות, ובה מצוין הספר לסוב ורב
ברכה בו.

Rabbi Jacob Eskolski 256 East Broadway
New-York.

יצא לאור ספר הנקוד השלם, ספר שמושי
למורי-הוראה, פשוטים ומקרים, כולל חלק הפנים,
חלק האחרונים ויתר האברים הפנימים, עם 22
ציורים, נוסף לזה כמה ענינים שיש להם ערך מיוחד
לחוגי בעלי-ההוראה, מהרב הנאון ר' שמחה מאלין
מורה הוראה, כביאליסטאק, הספר מצטיין בסדרו
עניניו וערוך במגנון סבבי, מחירו חמשה והובים
מלבד המסלות ובחול' א' דולר.

Rabin S. Malin Bialystok Jurowiecka 32.

ס' גילוי דעת חל' מיוסות מסויה הנאון
מברוקאן זל מחירו 1/2 דולר המסלות בקאנווערס
(רעקאמאנירס) וכל הקודם וזה בקרוב.

M. I. Feldman Oberrabbiner
Dragomiresti Maromores (Romania).

יצא לאור ספר ישועות מלכז תשובות
להלכה ולמעשה על הרמב"ם מ"ק הנאון סרנא
ישראל יהושע מקומטא וזל"ה להשיגו אצל
נכדו הנאב"ד קוטנא שלי"א.

Rabin Trunk, Kutno.

נפי אש על ששה סדרי משנה מהר"ג אברהם
שטערן מ"צ רקה' נאועואסקי (סלובקיה), מברר
ומלכז שיטות הראשונים וחלוקי האחרונים עם
הערות מנדלי ומנינו, מהר הח"א על סדר יורעים
40 ב', ח"ב על ס' שבת 34 ב', ח"ג על ס' ס'
ערוכין 23 ב' משעבישע, ח"א מחויק שש"ת ח"ב
מ"ד וח"ג ק"ג מסודים גדולים.

Rabin Abraham Stern Nowezamki
(Slovakia).

למחברים ומול"ים

שלחו ספריכם שהוצאתם לאור
ונפרסם איה ספריכם על עמודי
השערי תורה לכבוד ולתפארתא"ה
מערכת ה,שערי תורה.

האדריסה להשערי תורה:

I. Feigenbaum, Warszawa, Muranowska № 4, m. 30.

תכנן החוברת

שאלות ותשובות

אור פני יצחק

מאת כבוד הרב הנאון האמיתי הצדיק המפורסם וכו'
מר יצחק הכהן פייגענבוים וציל ראב"ק ווארשא

! - וזה ילא ראשונה -

סימן א) שו"ת ע"ד אשה נשחטית	סימן ח) אשה שנהרג בעלה במלחמה
ב) עוד בענין הנ"ל	ט) אשה שהודית שנשמה
ג) ע"ד אשה מורדת	י) בדין סדר גיטין
ד) ע"ד עד פסול בקידושין	יא) אשה שבאו עדים שמת בעלה
ה) ע"ד אשה נשחטית	יב) בדין קינוי וסתירה
ו) ע"ד אשה שנהרג בעלה במלחמה	יג) בדין שמוה גיטין
ז) אשה שעזבה בעלה	

יו"ל בהשתדלות הרב מו"ה יחזקאל הלוי אייכנשטיין נ"י מו"ל כוואלאמין

מסדר בדפוסו של ר' חנוך העניך פאלטאן, במיעמרקוב.

העורך: ישראל איסר כהנאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים וצ"ל
האדריסה להטענות: I. Feigenbaum, Warszawa, Muranowska № 4, m. 30.

נערכת ב' (שנה י"ח) אארשא, כסלו, ה'תרפ"ה. № 3. (Grudzień 1927).

כבר נודע ביהודה ובישראל גדול שמו של כ"ק אאמו"ר הרב הגאון הצדיק המפורסם מו"ר **יצחק הכהן פייגענבוים** זצ"ל ראב"ד דפה ווארשא, וכבר יצאו מוניטין שלו בהגותו לס' אורים ותומים, וקונטרסו זכרון מרדכי (בסו"ס: מלבושי יו"ט ב"ח) ובתשובותיו וחידושויו שהדפיס והו"ל בהירחון שערי תורה. והנה כאשר השאיר אחריו בכת"י עוד כמה שו"ת בד' חלקי שו"ע ומאד היה ברצוני שיתגלגל בעזה"י הזכות על ידי להו"ל ספר שו"ת. מכבוד אאמו"ר זצ"ל, אך מפני סיבות שונות היה קשה לי לגשת אל עבודה הקדושה הזאת ובפרט כי תשובות רבות נמצאו בגליונות מפורזות זעיר שם וזעיר שם ולא הלי עותי בידי לעיין ולהעתיק ולחבר הענינים זה לזה לכן נשארו השו"ת האלה בכת"י ולא ראו אור.

והנה כאשר ראיתי שעברו שנים הרבה ועדיין לא נדפסו מכת"ק אאמו"ר זצ"ל שהשאיר אחריו ברכה ומאד דאגתי עליהם, לכן נתעוררתי עוז להודרו בעזה"י להעתיק בכל פעם איזה שו"ת מהכת"י ולהדפיסן בהשערי תורה כדרכו של אאמו"ר זצ"ל בחיים חיותו וזכירנא ששמעתי מפיו הק' שיש אצלו יותר תועלת כשמדפיס איזה תשובה או חידוש ופלא שהרבה ת"ח לומדים ומעינים בדבריו משהדפיס איזה ספר.

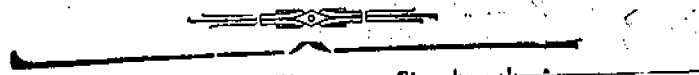
ובזה הנני מו"ל בעזה"י החוברת הזאת כולל קונטרס אחד משו"ת בדיני אהצ"ז מכת"ק אאמו"ר זצ"ל שקראתיו בשם **אור פני יצחק** ואקוה שיהא זה לתועלת לרבים ובפרט לרבנים.

והנני מגיש בזה ת"ח ותודה גלויה לכבוד הרב המאה"ג החסיד וכו' כש"ת מו"ה יהונתן אייבעשיץ נ"י מו"צ בוואלאמין שקיבל עליו המצוה הגדולה לסדר כת"י אאמו"ר זצ"ל ובטרחתו המרובה נסדר השו"ת הנ"ל וגם רחש לבו דבר טוב להשתדל במכירת החוברת ולהפיץ אותן בין לומדי תורה כדי שתהא לאל ידי בעזה"י להדפיס יתר כת"ק אאמו"ר זצ"ל.

והנני מקוה שכלם יקבלו ממנו החוברת וישלמו לו המחיר ברוח נדיבה וכן אבקש מכל חותמי השערי תורה בארצנו ובחו"ל שיודרו לשלוח מחיר החוברת בלי עיכוב איש איש כפי נדבת לבבו הטוב.

המו"ל ישראל איסר בהגאון מו"ר **יצחק הכהן פייגענבוים** זצ"ל

I. Feigenbaum Warszawa Muranowska 4, m. 30.

סימן א

שאלה ע"ד מוה"ר ליב' קאפערלין מפה ווארשא, אשר דר עם אשתו מרת גיטל
שמונה ועשרים שנה ולא ילדה לו וזה כערך שמונה עשר חדשים חלטה וילדה מדעתה
ואח"כ שבו רעיונותיה אליה ונחפזר ה"ה מו"ר ליב' הנ"ל עם אשתו מרת גיטל הטוב ע"י
קג"ח'ם שחקל גט פטורין מאתו ובעבור זה ימן לה סך שלשה מאות וארבעים ר"ב
וסך שני מאות ר"ב השליש אלל גיסה מוה' מרדכי גרינקראט מפה ווארשא. ועוד
מאה וארבעים ר"ב קבל על עצמו ליתן בעת שחקל הגט פטורין ור' מרדכי גרינקראט
הנ"ל קבל על עצמו לזון ולפרנס את אשת ר' ליב' הנ"ל עד שיחזור לה השני מאות
ר"ב ואין לה עוד שום טענה על בעלה ר' ליב' הנ"ל עבור ממונות ולרכיה וקבעו
זמן נתינת הגט אחרי שני חדשים מיום ההתפטרות כל זה נתפסרו ביום ז' פרשת נשא
שנה חר"ה לפ"ק ור' מרדכי הנ"ל הכריזה לביטול ומפרנס אותה אך כאשר הגיע זמן
נתינת הגט לא היתה ראויה לקבל גט כי חזרה לשטותה ועסקה בנפשות ולא הועילו לה
מלאכה והרופאים המומחים אומרים כי אין לה לקום שתחזור לרעתה ועמה הבעל הנ"ל
טעק ממר נפשו להחיר לו לישא אשה אחרת כי שריו בלא אשה ועדין לא קים פ"ו
לכן ראינו לעיין בדבר הזה להחיר אותו מכבלי העיגול.

תשובה הנה בנשחטות כתב החמ"ח בס"י ק"ט ס"ק י"ב והנ"ס ס"ק ח' בשם
הב"ח דהמנהג הוא להחיר לו לישא אשה אחרת ע"י היתר מאה רבנים ומשלים גט
ובתובה וחיוב ליתן לה בית וליתן לה ממונות ושאר הנאי כתובה והחמ"ח חמה אם
חיוב ליתן לה כל ח"י ממון למה נחייב אותו בכתובה וכמ"ס מהרי"ם ס"י ק"ו.
וצריך להבין הא אפילו היה פטור מחיובי ממון נמי קשה למה לר"ך להשלים
הכתובה כיון דאיהו מקבלת הגט הרי לא נמנה כתובה לגבות ממיים בלא גט כמ"ס
מהרי"ק שם אך י"ל דאם היה פטור מחיוב ממון ע"כ דק"ל כשיטת המחבר שם
דבנשחטות אינו חייב בשאר כסות והחמ"ח כתב שם בס"ק ט' וי"א דלהמחבר אינו
פטור אלא אם נותן לה הכתובה בפשט לשון המשנה הרי גטה ובתובה תרפא טלמה
רש"י עיי"ש אי"כ שפיר מחיוב להשלים הכתובה כדי שיהא פטור מחיובי ממון דאין
ס"ל הא דאיהו במשנה הרי גטה ובתובה וכו' לא מהני ברעין בעלמא כמו שנראה
מלשון החמ"ח בס"י ט' ס"ק ט"ו מדכתב אם רולה אך לר"ך להשלים הגט להכתובה
כמו שנראה מלשון החמ"ח בבאן שכחב בס"ק ט' היינו נותן לה כתובה וכונתו שנותן
בד שליט אך כיון שחייב בחיובי ממון ע"כ הוא כדעת רמ"א אי"כ למה לר"ך להשלים
הכתובה.

אך קשה הלשון שכחב אם חייב ליתן לה כל חיובי ממון מושמע דשפיקא מספקא
ליה אם חייב וכו' והיינו דאפשר הלכה כדעת המחבר כנ"ל הא כתב מקודם בפשטות
דלדין שאין מגרשין בע"כ משום חר"ג גם המחבר מידה דחייב בכל חיובי ממון
והיינו אפילו אם נתן לה הכתובה.

אך י"ל דהא באמת לר"ך להבין דברי החמ"ח ובי תמור חר"ג מחקת הבנים
שנכ"ס וכו' דסובר כיון דאיכא חרס הו' כדאורייתא הא מדברי החמ"ח נופיה בס"י ס"ק
י"ח לא נראה כן אך כנ"ל דסובר לחלק דגבי אינה יודעת לשמור את עצמה לא היתה
כוונה הקניה שלא לנרש אותה מטעם כדי שלא לפטור אותו מחיובי ממון שהוא

חייב לא דמי ופה כוחה בזה מפקחת שיכול לנרשה בע"כ מדינא דגמרא רק עיקר כוונת החקקה היתה שלא להחיר אותה מאיסור א"א כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר ע"כ שפיר פסור מחייביו ממון לדעת המחבר אבל גבי הקנת רגומה היא להיפך שאין כוונת החקקה שלא לנרש בע"כ כדי שלא להחיר אותה מאיסור א"א בע"כ דאין לזה טעם רק עיקר הכוונה היתה שלא לפטור עממו מחייבים שחייב לה בע"כ א"כ מבט"כ היכא שאינה נותן לה הנט רק מושלים הנט והכתובה ודאי חייב בכל החיובים במקדש.

ובזה מיושב מה דקשה לי על דברי החמ"ח שכתב בפשיטות דלדירן דאין מנרשין בע"כ גם המחבר מורה כ"י דהא חגיגה היכא שאינה רוצה לקבל גט אבל היכא שרוצה לקבל גט א"כ עיקר המציגה מחמת שכתמים אחרים לנרש כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר א"כ אמאי חייב לדעת המחבר ואין לומר שהוא סובר כיון שהיא שוטה ואין לה דעת אפילו היכא שהיא רוצה לקבל גט נמי מיקרי בע"כ לענין חר"ג דאין כתב בפשיטות נגד דעת מהר"מ פארווא הובא בד"מ דיכול לנרש חרשה מרלונה בזה"י מטעם דהא דאין לה דעת ולא נקרא רצון מ"מ אונס וכפיה אין כאן (א). ולפי

(א) הגם ריש לחלק בין חרשה שירשעה לשמור את עצמה ובין נשתתית שאינה יודעת לשמור את עצמה דהא חייגן שיש חילוק בין חרש לשוטה לענין מזירת ומחנה מטלטלין דבחרש יכול למכור וליתן מדרבנן אבל שוטה אינו יכול כדאיתא בחומ"מ סי' רל"ה א"כ אפשר דהיה לענין חר"ג אם אמרינן דאינו חמור כדאורייתא א"כ גבי חרשה מיקרי רצון מדרבנן אבל לא בשוטה.

הגם דדעת רש"י בקדושין ד' ע"א דאשה דומה לקרקע לענין קדושין א"כ מחילא היה לענין גירושין דאיתא במשנה ריש קדושין וקונה את עצמה בגט מיקרי קניה קרקע ובקרקע לא מהני מעשה חרש אפילו מדרבנן כדאיתא בחומ"מ ס' כ"ט כיון דכבר כתבתי דכוונת החקקה לא היתה שלא להחיר אותה מאיסור א"א בע"כ דבזה מיקרי וקונה את עצמה רק שלא לפטור את עממו מחייבים שחייב לה בע"כ א"כ חייב לה מיקרי מטלטלין מ"מ מלשון מהר"מ מופאדואה נראה דגם גבי חרשה לא מיקרי רצון לענין הקנת רגומה רק כיון שאין כאן אונס וכפיה ליכא ע"י חר"ג א"כ היה בגשהטית.

והטעם דלמה לא נקרא רצון גבי חרשה גבי גט אפילו מדרבנן נ"ל דלא מבטיח לדעת רש"י הנ"ל י"ל דגם חייב הכעל נקראים קרקע כיון דרש"י סובר דגם בן חורין נקרא קרקע עיין בש"ך חומ"מ סוף סי' ל"ה א"כ לא מבטיח לענין עונה דגופו משועבד לה ודאי דחרשה אינה יכולה למחול אלא אפילו לענין שאר ובסות דלא הוי אלא ממון ובד"מ הביא שם בס"י רל"ה ס"ק ד' דמחילה דמיא למחנה מ"מ נ"ל דחרשה אינה יכולה למחול שאר כמות לדעת רש"י דהא דעת רבינו אליהו הובא בזה"י סי' ע' דהכעל חייב להשכיר את עממו לפועל לפרנס את אשתו א"כ כיון שהוא כפועל לאשתו א"כ דמי לקרקע.

ואפילו לדעת ר"ח שם דאינו חייב להשכיר את עממו מ"מ חייב לחרוש ולזרוע בסדרה לפרנס את אשתו משא"כ בשאר בע"ה נמי הוי כפועל ודמי לקרקע ע"כ לא מהני מחילת חרשה אלא אפילו לדעת התוס' דבן חורין אינו בקרקע נמי לא מהני מחילת חרשה לענין שכ"י דהא הד"מ בחומ"מ בס"י רל"ה ס"ק ג' הביא בשם המרדכי דאפילו לדעת ר"ח שפסק דקטן מתגמו מחנה אפילו יש לו אשכנזיפס מ"מ היכא שיש

ורבי הנ"ל יחא דנהי דרואה לקבל גט ואי לאו שחממים אסרוה לגרש היה יכול ליתן לה גט מ"מ כיון שאין לו זכיה זה ליתן לה גט ולפטור עליו מחיובים שחייב לה בע"כ מטעם חר"ג אי"כ לא מופטר משכ"ו אלא אם היא באמת מוקבלת הגט אבל אם אינה מקבלת הגט יהיה מאלוה טעם שיהיה לא מופטר מחיובי זמון בהשלשת הגט והכחשה ואפילו אם הנשחמטית הסכים גם לזה לפטור אותו מחיובי זמון בהשלשת גט וכחובה נמי לא מוהי שאין מחילתה מחילה.

אך כ"ז לשיטתו בסי' ע"ז ס"ק ג' הובא גם בסי' הזה ס"ק ו' דגם בעקתא לא מוהי השלשת הגט והכחשה לפטור אותו מחיובי מטעם הנ"ל אי"כ הא חזיקן אפילו היכא שהנמים מחזיקין לגרש אלא שהיא אינה רואה חייב בכל חיובי זמון אי"כ מוש"כ היכא שגם חנמים ואשרו לגרש בודאי חייב אבל כאן כתב דבריו על דברי הב"ח ובסי' ע"ז הביא בשם הב"ח דבעקתא היכא שהשליש גט פטור משכ"ו משום דחקתא רגמ"ה לא היתה רק שלא לגרשה בע"כ כדי לישא אשה אחרת אך בנשחמטית יש סברא לחייבו מטעם דחכמים אסרו לגרש והוא סברת הרמ"א אך לדברי המחבר הוא פטור כנ"ל דבחייבו זמון לא חייבו אותו אי"כ שפיר יש ספק הלכה כדברי מי.

ועוד י"ל דאפילו לשיטתו בסי' ע"ז ננוי מוסופק אם חייב בחיובי זמון דהא דכתב מוקדם בפשיטות דלדידן חייב אפילו לדעת המחבר היינו בלא היתר מאה רבנים אבל כשיש היתר מאה רבנים אי לא דאשרו חכמים שלא יגרש הנשחמטית כדי שלא ינהנו בה מנהג הפקר היה מהני היתר גם על זה שיכול לגרשה בע"כ ומילא הוא פטור מחיובי זמון לדעת המחבר היכא שהשליש הכחשה כנ"ל.

ועל קושא כנ"ל דלמה לריך להשליש הכחשה מחרץ החמ"ח כיון דמשום חומרא דחקתא ר"ג לריך להשליש הגט ע"כ לריך שגם הכחשה ההיא מוכח.

ודי נראה דהשלשת הכחשה הוא מדינא דהנה איהא בש"ט אה"ע"ו סי' א' סעי' ט' במקום שנהנו שלא לישא אלא אשה אחת איני רשאי לישא אשה אחרת על אשתו וכתב החמ"ח שם בשם הנ"י הטעם דאומדנא דמוכח היא דאדעתא דהכי אגבא ליה ובב"ש שם כתב דהוי כאילו החנה עיי"ש אי"כ ע"י הקנה רגמ"ה מדינא אסור לו לישא אשה אחרת על אשתו וא"כ נהי דמאה רבנים מותרים חר"ג הא מדינא אסור לו לישא אשה אחרת בלא רשות (ב) אי"כ כשמשלים הגט והכחשה פטור מחיוב זה כמו שפטור מדינא דש"ס מכל חיובי זמון כשמשלים גט וכחובה.

וב"מ

לו אם שמפרנסו אין מונעו ומהנה נשום דליכא מנשום כדי חיו אי"כ היה בחרשת שיש לה בעל שמפרנסה אין מהנהה מהנה מנ"ש לחול לבעל החיוב שיש לו לפרנסה והאי לא מהני כמובן לכך הולך מהר"מ משהוא לבוא להעטע מנשום שאין כאן אונס וכפי' מותר לו לגרש וממילא פטור משכ"ו כיון שאינה אשתו ואינו לריך לבוא כלל למחילה.

(ג) וא"ל כיון דהחיוב שקבל על עצמו נלחם מבח חר"ג אי"כ כשבעל חר"ג בעל גם החיוב דו"א דבשלמא אם לא היה לריך היתר מאה רבנים בנשחמטית אך אמריי על אופן זה שנשחמטית לא החרים ר"ג שפיר אמריין דגם החיוב לא היה על אופן זה שנשחמטית אבל כיון דחזיקן לריך היתר מאה רבנים הרי דחר"ג חל בכל אופן רק שמחזיקין אותו אי"כ שפיר החיוב במקומו עומד דהיתר הוא מוכאן ולהנא עיין ב"ד"ר סי' רכ"ט סעיף ב'.

וב"ת כיון דחזיקן דחייב בשאר וכסות אף דהשליש הגט והכתובה ע"כ דס"ל כשיטת הרמ"א כיון דחכמים אהרו לגרש אינו פטור מחיובי ממון על השלשלת גט וכתובה א"כ אחאי פטור מחיוב זה ע"י השלשלת גט וכתובה, י"ל דווקא חיובי ממון שחכמים חייבו אותו כאן שאר וכסות לא מפטר בהשלשלת גט וכתובה כיון שחכמים אהרו לגרש אבל חיוב שקבל על עצמו בלא חקת חכמים מודה רמ"א להמחבר דמפטר בהשלשלת גט וכתובה אף שחכמים אהרו לגרש וכאן כיון שק' רבנים החירו חר"ג ולא נשאר אלא החיוב שקבל מודעתו בלא לישא אשה אחרת שפיר מיפטר בהשלשלת גט וכתובה.

ועוד י"ל הא דאיתא בס"א א. במקום שיש מנהג איני רשאי לישא אשה אחרת אין הכוונה שיש חיוב עלי' שלא לישא אחרת דע"ז לא מהני אפילו קנין דהוי קנין דברים רק הכוונה כמו דס"ל לר' אחי בינמות ד' ס"ה כל הנושא אשה על אשתו יוליא ויתן כתובה היינו דהאשה יכולה לכופו לגרש אותה וליתן כתובה הגם דאין ק"ל כדבא שם מ"מ במקום שיש מנהג גם רבא מודה לרב אחי דיוליא ויתן כתובה א"כ חייבין שמהאם היתה חלומה היתה מבקשת ממנו גט וכתובה ולכך כשמשלים גט וכתובה מה לו לעשות עוד יותר.

וג"כ דגם השלשלת הגט לא הוי משום חקת רבננא כמו שכתב בחז"ח רק כנ"ל לפטור אותו מחיוב זה שקבל על עצמו שלא לישא אשה אחרת והחז"ח חילק לשיטתו שכתב לדעת המחבר לפטור אותו ממוצאות די בהשלשלת הכתיבה ולא הזכיר גט כלל היינו משום שהוא י"ל סובר כיון דאיהו יכולה לקבל הגט עכשיו מאי מהני השלשלת הגט אבל באמת איני מוכרח ד"ל דהשלשלת הגט מהני כשהשתפה חקבל את הגט מירי השליח ולא חלטרך לעשיית הבטל כלל ע"כ השלשלת הגט מעכב.

ובזה יש לשוב בחירת השיע' מס" ע' סעי' ד' כעין שחירן הכ"ס דבס" ע' מירי שאינה יודעת לשמור גיטה אך חילוקו שהוא י"ל מחלק בין היבא העיכוב הוא מדאורייתא, ובין היבא דהעיכוב הוא מדרבנן דאינו מובן שפיר אך לפי הנ"ל יתחא שהמחבר סובר כדעת חכמי קובטנטינא הובא במל"מ דאיהו יכולה להתגרש כשתשתפה בגט זה שהושלם ביד שליח מטעם כל מירי דלא מלי עביר השתא לא מלי משוי שליח א"כ לא מהני כלל השלשלת הגט ולכך חייב בכל חיובי ממון שהמחבר אינו סובר כסברת החז"ח היבא דלא מהני השלשלת הגט די בהשלשלת הכתובה. אך דהשלשלת הכתובה בלא גט לא מהני כלל לפטור אותו אבל כשאיהו יודעת לשמור את עצמה דהוא רק מדרבנן ובפרט לדעתו שהוא סובר דבדיעבד היא מנורשת יכולה להתגרש בגט זה כשתשתפה ע"ן בפ"ח ס" א' ס"ק ט"ז שפיר מהני השלשלת הגט והכתובה לפטור אותו מחיובי ממון. ברצו של דבר ד"ל דחיוב מוצאות ופרנסה והשלשלת הגט והכתובה הוא מדינא ולא ממדת חר"ג ואליבא דרינא אינו לרדך להשלים בטוחות על חיוב פרנסה דכי יפה כוחה בעת שנשחטית מקודם שנשחטית מ"מ י"ל דכיון דלרדך לקבל היתר מובדל אין נותנים לו היתר עד שישלים בטוחות על פרנסה שיק"ס מה שהוא מן הדין וכ"ז ב"ש לו בטוחות אבל באין לו אין מטעבין נתינת היתר בשביל זה רק אומרים לו שהוא מחויב לפרנס אותה וכן אם אין לו להשלים הכתובה גמי י"ל דמחזיקין אותו אפילו בלא השלשה הכתובה לפי דעת רמ"א שפסק בס" קי"ט סעיף ו' דאם אין לו לשלם הכתובה אינה יכולה לעכב משום זה הגירושין וכן דעת הרבה אחרונים.

ואפשר לומר דאפילו לדברי א. א. אינו אלא דיוכל לגרש בלא כתובה אבל לשמור

לפסוק אותו מחיוביו והיא אינה מקבלת את הגט לא מהני בהשלשת הגט בלא השלשת הכתובה אך מדברי תשובת הרשב"א הובא שם בב"ש ס"ק ו' נראה דאין סובר כחילוק בג"ל דאליב איך הביא ראיה דאינו יכול לגרש בלא כתובה ממחני' דאם אחר הרי נטף וכאובתך כו' דשם הוא לפסוק אותו מחיוביו, וכאב הרמ"א דהכריע כהפוסקים החולקים על הרשב"א וסוברים דיכול לגרש בלא כתובה איך יתירו הך משנה ע"כ דסוגרים כחילוק בג"ל.

ז"א די"ל דהם מפרשים דמחני' מיירי ב"ש לו או דהם סוברים כשיטת הירושלמי הובא בר"ף פ"ק דמליעא דגירסה ולא נתן כתובה חייב במזונותיה אי"כ לשיטת הירושלמי דאפילו היכא דגירסה בפועל לא מפטר ממזונות בלא פרעון הכתובה מכ"ש בהשלשת הגט בודאי לא מפטר ממזונות ורפואה בלא השלשת הכתובה אבל לענין חיוב זה דאינו יכול לישא אשה אחרת דאם גרשה בפעל אזי יכול לישא אשה אחרת אפילו לשיטת הירושלמי בלא פרעון הכתובה אפשר דאפילו השלשת הגט מהני לפסוק אותו מחיוב זה בלא השלשת הכתובה אם אין לו והב"ש הכריע בדברי הרמ"א היכא שיש לו רשות לגרשה עיי"ש.

ורי נראה דלר"ך שיהא מלוה לגרשה כמו שהארכתי בתשובה במקום אחר אי"כ היכא שנשחטית ואינו יכול לדור עמה והוי ענין לנטל אי"כ הוי נתינת הגט מלוה ובפרט כמו בג"ד דשהה עמה הרבה יותר מעשרה שנים ולא ילדה כלל, אך עכ"פ לר"ך להשלים וועקסיל על כתובתה דהא זה יש לו.

נחזור לג"ד דג"ל דר' לייב"ש בג"ל פסוק מכל חיובי ממון דהא כבר פטרה אותו בעת חלומתה בקנין מכל חיובי ממון וכבר כתב בעל נתיבות המשפט הובא באבני מלואים ס"ו ס"ט ס"ק א' היכא דפטרה אותו בקנין לכ"ע אינה יכולה לחזור ובפרט הכא שנתן לגיסה מאה וחמשים רוי"כ עבור זה.

ואין לומר דלא פטרה אותו אלא משום דהיתה כבורה שהקבל גט ממנו אחרת שני חדשים ועל זמן קצר כזה פטרה אותו אבל כשנתעורר עליה שטומה ולא ידוע הזמן אימת תהא ראויה לקבל גט לא פטרה אותו דז"א דמנין להוציא ממון באומדנה זו ועוד דהא כתב החמ"ח בס"י ע"ז ס"ק ג' דהא דחלתה אחר נשואין מחייב להעלות לה מזונות ביינו משום דכבר נתחייב לה אינו נפטר ע"י חליה אבל הכא דקודם שנשחטור עליה חליה של שטומה והיתה ראויה לקבל גט יפטר ממזונות ממילא כשנתעורר עליה חליה של שטומה דמיא לחלתה בתחילת נשואין דאינה מעלה לה מזונות ואינו לר"ך כלל לחילתה ועל כתובתה ודרוניהא שעולה לסך מאה וחמשים רוי"כ ואינה חייב לה רק מאה וארבעים רוי"כ ש"י רוי"כ כבר נתן לגיסה הכל על כתובתה אין להבעל במזמון רק חמשה ושבעים רוי"כ ועל המותר רולה ליתן וועקסיל ובאמת לפי בג"ל כפי דבר ובפרט על הדרוניה דיש פוסקים הובא בג"ל שם דיכולים ליתן לו היתר אפילו בלא השלשת הדרוניה אך יען שגיסה בג"ל אינו רולה להחזיקה עוד יותר כי קוען שהסך שני מאות רוי"כ שנטל כבר הוליא על פרנסתה ובעת שנחפשו ע"ש גיסה בג"ל לא נתן גיסה בג"ל כתב בעומות שיהא חייב בערכאות להחזיק אותה והבעל בג"ל כבר נפטר בדיניו לפרנס אותה בג"ל. ותשאר האשה בג"ל קרה מכאן וקרה מכאן אפילו לא יתנו לבעלה היתר ע"כ נעשה פשר מחדש ע"י בג"ד שהבעל בג"ל יתן חמשה ושבעים רוי"כ מזמון וגם וועקסילין על סך מאה רוי"כ לפרוע אותו בזמנים מחולפים והחמשה ושבעים רוי"כ מזמון וגם וועקסילין על סך חמשים רוי"כ יקח גיסה בג"ל עבור שיחזיק אותה ויתן כתב בעומות

בטוחות המועיל בערכאות להחזיק אותה כל ימי חייה והוועקסלין על כך חמשים רוי"ג על זמן מוגבל על השלשת הכתיבה כי הבעל הוא איש בטוח ע"ז הסך כזה . ויש בזה ב' אופנים אופן אחד שהב"ר עם גיסה הג"ל ימכרו הכתובה והגרונות בטובה הנאה להבעל בעד סך חמשים רוי"ג הג"ל כמ"ש הב"ש ס"י א בשם הג"ל ס"י ס"ז . הגם דנראה מדברי הג"ל שם דלא מהני זה רק שיתן כ"כ בעד טובת הנאה שיעלו הרווחים כדי פרנסתה מ"מ כיון דעיקר הטעם בלריך שהיא לטובת האשה ובאן נמי היא לטובת האשה דאם יחא לריך הבעל להשלים כל סך הכתובה לא יחא מי שיחזיק אותה בעד הרווחים מסך הג"ל .

ואופן הב' שכל הסך הג"ל יתן הבעל בעד כתובתה ומ"מ הב"ר יש להם כח ליטול מכתובתה וליתן לגיסה כיון שהוא לטובת האשה כג"ל כי לא ימלא שום איש שיחזיק אותה בעד הרווחים מסך הג"ל ולחייבו להבעל ליתן יותר מהסך הג"ל אינו דין כי כבר נותן יותר ממה שמגיע ממנו וכשיתן הבעל הסך הג"ל והוועקסלין הג"ל וגם ישלים נט ביד שליח וגם יתן בטוחות שאם תשתפה האשה יתן לה גט מחדש כמ"ש בתשובת נוי"ב אהע"ז ס"י ג נ"ל להחזיר להבעל הג"ל לישא אשה אחרת ובלבד שיסכימו ע"ז מאה רבניט הכל כמו שכתוב בתשובת חתם סופר ס"י ד' וכו' מדין תירומת הקדושה אבל אם יש להאשה הג"ל אקטין מחויב הבעל לעשות כפי נמיסו המדינה . וע"ז באשה"ת יוס' ד' ג' לתורש אחר תרנ"ב לפ"ק ווארשא

יצחק ברי"א וז"ל הבחן פייגענבוים ס"ז דס"ח .

סימן ב

בענין הג"ל

כבוד ידו הרב הגאון הוי"ב המפורסם וכו' בקצ"ת מו"ה שמואל זנוויל נ"י קלעפים מו"ה דפה . אחר"כ כן הבעתתי לכת"ר לעיין בתשובתו ע"ד ר' ליבית מפה"ק לכן באתי להשיב לכת"ר מה שיש לי להעיר על תשובתו .

מה שכתב בתשובתו דר' ליבית לא נפטר ממוזנות אשתו בעת שנטל גיסה השני מאות רוביל וקבל טלמו לזון ולפרנס אותה מהטעמים שביאר בתשובתו וזה הוא נגד דעתי שכתבתי בתשובתי שהבעל נפטר אז ממוזנות ע"כ הדבר מזה .

ב"ש דהבעל לא נפטר ממוזנות כיון דגיסה יכול לחזור בעת שנתתים עפ"י דת גם הוא לא פטרה אותו לגמרי וכו' נראה דמדמי לה להא דאיתא בב"מ דף ק"ב המחזה אלל חנוני יכול לחזור ולי נראה דאפילו יהי' דין כך דגיסה יכול לחזור בעת שנתתים נמי לא דמי דהתם ליכא על חנוני שום חויב עפ"י דת ולכך לא פטר אותו לגמרי אבל הלא אם גיסה יחזור צו יהי' מחויב על פי דת להחזיר לה השני מאות רוביל שפיר' אמרינן דפטרה את הבעל לגמרי דהא האשה ידעה מזה דיש רשות לגיסה להלקח בשני מאות רוביל דהא כך היה החנאי ואעפ"כ פטרה את הבעל .

ועוד נראה דאפילו אם לא היה על גיסה שום חויב עפ"י דת נמי פטור הבעל ממוזנות כיון דהבעל נתן לגיסה שני מאות רוביל ע"י אמירתה שאמרה שפטרה אותו ממוזנות דמ"א להא דאיתא בחו"מ ס"י קכ"א סע"י א' דאם אחר המלוה ללוה שלח לי ע"י חש"ו פטור הלוה . ועוד הא היכא דפטרה אותו דקנין גם גבי חנוני אינו יכול לחזור כמו דאיתא בחו"מ ס"י קכ"א סע"י ב' בדברי רמ"א שם . ועוד כיון דמדוע כת"ר דבעת חלומתה גיסה לא הי' יכול לחזור צו ואז היה הבעל נפטר ממוזנות שפיר י"ל

הסברה

הסכרה שכתבתי בחשבותי דמיא לחלתי בתחילת נשואין דאינו חייב בחשבות. אך ע"ז יש לפקפק כיון דבעת חלימה לא נפטר הכעל מחשבות רק משום דהעמיד גיסה במקומו אי"כ בעת שנשכחות יפטר גיסה לדעתו לא נקרא חיוב חדש על הכעל. ומה שכתבתי בחשבות היינו לפי דעתי דאפילו ליכא שום חיוב על גיסה נמי נפטר הכעל שפיר נקרא חיוב מחדש.

ומה שכתב כח"ר עוד להפוסקים דסברי דאם אחורה אינה מוונת ואינה עושה יכולה לחזור גם מחילה לא מהני מנעם דשלכל"ע זהו היפך מה שהבאתי בחשבותי בשם אבני מלואים בשם נתיבות המשפט. והאבני מלואים עלמו כהב שם דאפילו היכא דמחלה בלא קנין אינה יכולה לחזור כמו בכל חיב. והא"מ הביא דברי הרשב"א דכל יום הוא חיוב באגפי נפשה ואפ"ה פסק דמהני מחילה וע"כ דביכר דכיון דחיוב מוונת דכל יום ויום נלמח מחילת הנשואין מיקרי דבר שבא לעולם והרשב"א ז"ל הובא ברין ר"ט פ' מי שהיה נשוי כתב דבמונות הקילו ועשאו כאילו לא חל עליה שיטבוד מעיקרא והיינו לגבי שאר חובות משמע דמדינא חל שיטבוד מעיקרא ולכך מהני מחילה. ועוד הא איתא במונות ד' ר"ט ע"ב בשרה זו שמשכנתי לך לעשר שנים דמחוסר זמן לא מיקרי דשלכל"ע עיין במל"מ פ"ד בהלכות אישות (וגם הוי במקנה דבר שבא לעולם ע"ס דשלכל"ע עיין בחו"מ ס' ר"ט וס' ר"ג) הגם דז"ל דהוי דמחוסר זמן לא נקרי דשלכל"ע מ"מ לא מהני הקנין אלא בשעה שהגיע זמנו אבל קודם לכן יכול לחזור דלא עדיף דשלכל"ע לר' מאיר דיכול לחזור עד שלכל"ע והא דבמונות שם משמע דאפילו קודם זמן עשר שנים אינו יכול לחזור מהקדש ז"ל דהקדש שאני דאיכא בנדרים ד' ל' ברין שם דבהקדש לאחר ל' אינו יכול לחזור קודם ל' אך ז"א דהא ברין כתב שם הטעם משום דבהקדש אמרינן דהוי כאילו אחר מעכשיו ולאחר ל'. ואי אמרינן דבהדיוט במחוסר זמן אפילו אחר מעכשיו יכול לחזור בהקדש נמי לריך להיות הדין דיהא יכול לחזור אלא ע"כ דבהדיוט נמי אם אחר מעכשיו ולאחר עשר שנים אינו יכול לחזור והוא כשיטת הרשב"א הובא בשע"מ הל' מזירה ובקלה"מ ס' ר"ט ס"ק ח' דבשלכל"ע לר' מאיר אם אחר מעכשיו אפילו קודם שבאו לעולם אינו יכול לחזור אי"כ ה"ה במחוסר זמן לרבנן ואפשר דמשום הכי מוריד כעל נה"מ גבי מחילה מוונת קנין מבוט דנהי דמחילה אינו צריך קנין היינו היכא דמחילה חל מיד אבל היכא דמחילה אי אפשר לחול אלא לאחר זמן וחצ"כ לא יהא יכול לחזור לא מהני אפילו מעכשיו בלא קנין או ע"ז.

והעיקר נראה בעיני דמ"ה מלך קנין לענין מחילת מוונת מהטעם שכתבתי בחשבותי בהנה"ה ראשונה דהכעל הוי כשעל לאשתו לענין מוונת וז"ל שזהו ג"כ מונת הראב"ד שכתב בפ' כ"א מה' אישות שהכעל שכור לאשתו ע"י"ש והיינו לפרנסה וגבי פועל הביא בס"ד חו"מ ס' של"ג ס"ק מ"ז בשם הביטא מהר"מ דלא מהני מחילה בלא קנין משום דהוי כעבד עבדי דגופו קנוי ואפילו הרמ"א שם דחולק ע"ז וסובר דכפועל יכול למחול בלא קנין היינו משום דסובר דכפועל אין גופו קנוי משום דיכול למחול אפילו בחי' היום אבל הכעל אינו יכול לחזור בלא גירושין שפיר מיקרי גופו קנוי כעבד עבדי ולכך לא מהני מחילה בלא קנין והיכא דאיכא קנין שפיר לא הוי דבר שלכל"ע. אפילו לדעת הרשב"א הנ"ל דהא גופו איכא בעולם ומחילא פטור מחיוב מוונת ואפשר דכל מחילת מוונת יום אחד שפיר מהני מחילה אפילו בלא קנין דנהי דגופו קנוי לה מ"מ מחלה החיוב מוונת שנלמח מכה זה אבל על יום אחד הוי דבר שלכל"ע כנ"ל היכא דליכא קנין הגם דמחוסר זמן לא הוי דבר שלכל"ע כנ"ל מ"מ יכולה לחזור קודם

קודם שהגיע זמן יום אחר וכרעת החסד בבית ד' ע"ז ע"א ד"ה קטוה דלר"מ יכול לחזור קודם שכל לעולם אפילו היבא דאזנר מעבדיו לא כשיטת הרשב"א הנ"ל.

ומה שהקשה כח"ר על דברי החמ"ח שכתב דלאחר תקנת רגמ"ה גם הרמב"ם והמחבר מורים דחייב בכל חיובי ממון וע"ז הקשה רגבי נשתתית' אי לאו תקנת חכמים דאסור לגרש משום גרידה ה"ה יכול לגרש בע"כ כמו בנכפית באמת הוא קושא אלימא על החמ"ח דנהי דהחמ"ח בסי' קי"ז לא החליט רגבי נכפית יכול לגרשה בע"כ מ"מ מורה שס דפטור מכל חיובי ממון ולחלק בין נכפית לנשתתית' משום דנשתתית' ליבא סכנה לדור עמה הוא דוחק אך מלאתי קושא זו בספר בית יעקב להגאון מליטא סי' ע' וכן בתשובת בית שלמה חלק אהע"ז סי' פ"ה ע"י"ש.

ורי נראה לתרץ דברי החמ"ח דהנה החמ"ח בסי' הנ"ל ס"ק ה' כתב דבנכפית מחויבת לקבל גט משא"כ בשאר נשים ובארתי במק"א דהחמ"ח סובר דהגם דמדינא יכול אדם לגרש אשתו בע"כ היינו דהבעל מותר לגרש אשתו בע"כ אבל היא אינה מחויבת לקבל ממנו גט כיון שיכול לדור עמה אבל בנכפית שאינו יכול לדור עמה אי"כ הוא אומר בלעזרא דנושא היא מחויבת לקבל ממנו גט ע"כ כתב הרא"ש היבא שהיא חייבת לקבל ממנו גט ע"ז לא תקן ר"ג וכופין אותה שתקבל גט ואם לא חרזה מכל חיובי ממון והוי גמי מהאי טעמא כיון שהיא חייבת לקבל גט ואינה רוצה לקיימת את חיובה גם הוא פטור מחיובו אי"כ גבי שוטה דלאו בת חיובא היא לקבל גט דהא אינה בת דעת לא שייך בה כפיה לקבל גט וגם הוא חייב בכל חיובי ממון.

ומה שהקשה עוד כח"ר על דברי הנ"ל שכתב שימכרו הכתובה לבעלה בנכות הנאה ותיוון האשה מהריון של המעות הא קי"ל טובת הנאה לאשה ואין הבעל אוכל פירות אי"כ למה יפטר הבעל מזוונות וכבר תירץ ע"ז ובאמת קושא זו ותירץ זה כבר כתב על תשובת אמרי אש חלק אהע"ז סי' ב'.

אב"ד אני חמה על כח"ר וגם על הספר הנ"ל היכן נזכר בדברי הנ"ל שהבעל פטור מזוונות כשמוכרין כתובתה בעו"ה רק כתב שלא ימכרו הכתובה בעו"ה בלשון שהריון מהמעות יספיק כדי פרנסתה דלאו הוא טובה להאשה בזה דיש חשש שמוא יענו הבעל או יטעון קיים לו מהמחבר והב"ש בסי' א' העתיק דברי הנ"ל בזה הלשון דיש תקנה דקדושה ימכרו הכתובה לבעלה בעו"ה הנאה ויתן לה מזוונות ע"י"ש הרי דלא נפטר הבעל מזוונות ומדברי הב"ש הנ"ל שלא העתיק דברי הנ"ל הנ"ל שהריון יספיק כדי פרנסתה נראה דס"ל דאפילו אם לא יספיק הריון כדי פרנסתה נמי יש לזכור הכתובה בעו"ה דטובה הוא לאשה שיהא לה בעוונות על מקלט פרנסתה ובפרט לפי מאי שכתבתי בהתשובה דאין נותנים לו היתר עד שימן וועקסיל על מזוונות אי"כ גם טובה הוא לאשה שימכרו הכתובה בעו"ה דאם לא ימכרו לא יתנו לו היתר אוי בידאי לא יתן וועקסיל על מזוונות דכי יפה כוחה משאר הנשים אי"כ יש חשש דלמא לא ירצה ליתן לה מזוונות או יטעין קים לי כנ"ל.

ומה שחמה כח"ר על דברי הגאון בעל הפלאה שכתב ליישב דברי הרא"ש דבכל שטר הוי כחפס לענין נכסים שקנה אח"כ משום דשטר העומד לנכות כגבוי דמי משא"כ בכתובה וע"ז חמה כח"ר מדברי בעל פ"י שכתב דגם בכתובה הוי כגבוי וגם יבא דמהני מינו להוציא במקום שטר כתובה ע"י"ש.

ובאמת יותר היה לו להקשות דהרי כל עיקר דברי הב"ש בשטר העומד לנכות בגבוי דמי ה' לענין כתובה ואם כוונתו הא דפליגי בית הלל ואמרי דלאו כגבוי הוא לענין

לענין כתובה דזה נסתר מדברי הגמרא שזעזעו ד' מ"ח ט"ב ובאבות כותב דברי הגאון הפלאה הוא פשוט דכשעת שהגיע זמן גביית הכתובה הוי כתובות כגבוי כשאר שטרות ולכך מהני מצינו להוציא במקום שטר כתובה וכן נוחל דברי צ"ש דאירי במת בעלה אבל לענין נכסים שקנה הבעל אח"כ דכשאר שטרות י"ל דמיד שקנה קודם שמכרה הוי כחפס לענין שיעבוד מחמת שטר העימד לנכות דהוי כגבוי דוק בלשונו שם שכתב בן ברה"א ושפיר י"ל דככתובה כיון דלא נהנה לגבות אלא כשחאללן לא הוי כגבוי עיין בש"ך סי' פ"ו שכתב בן נשם הר"ן והרי"ב"א דככתובה לא שייך שיעבודא דר' נחמן מחיים מהאי טעמא.

וטעם שהקשה עוד כח"ר על שיטת הרשב"א שפסק דאין רשאי לגרש אם אין לו לשלם הכתובה מקדושין ד' ס"ב ט"ב דבגירושין הוי צירי לגרש הא הר"ן כתב בפסחים דמחוסר זמן לא אמרינן הואיל ג"ל דמלכד ד"ל היכא דמיד לאחר גירושין מתקדש מחדש יש לו לגרש אפילו בלא תשלומין הכתובה כמובן י"ל דכלאיה דבר שלכ"ל ט"כ דיש חילוק בין ענין הואיל ובין ענין דבר שלכ"ל.

וב"ש כח"ר עוד דמיד שנושא אחרת ע"י היתר מגיע זמן פרתון הכתובה של הראשונה והביא ראיה מדברי הש"ך הובא ב"ש סי' ל"ג ס"ק א' דביבמה היכא שנתן לה גט כיון דאסור לייבם גובה כתובתה אף קודם חליה יומר טוב להביא ראיה מדברי רמ"א בסי' קס"ה סעיף ד' דמליד מלות חליה קודמת אף שאין כופין לחלוץ מ"מ צריך לשלם הכתובה א"כ כש"כ היכא שנתן לה גט דאז כופין אותה לחלוץ ודאי שמגיע לה הכתובה מיד.

אבר באתמא ג"ל שאין ללמוד אשת איש מוקדקה לייבם עיין בתוס' כתובות ד' פ' ט"ב ד"ה יורשי הבעל אף ראיתי בס' בית יעקב בסי' ע' הג"ל דהביא ראיה לזה מס' קנ"ד סעיף כ"א ברמ"א שכתב אף דאין כופין לגרש מ"מ חייב לשלם לה הכתובה טיי"ש מ"מ י"ל דהתמ"ח מחלק דנשחטת י"ל כשהרשע הראשונה אם תרלה השניה לקבל גט וידור עם הראשונה וא"י אמרינן דגם הראשונה יש לה טענה על הבעל לגרש אותה וליתן הכתובה כיון שנשא השניה טעם זה כהבתי גם אני בתשובה טוב מלאמי צ"ס עין יצחק סי' ע"ח שדיבר מזה.

ידידו יצחק ברי"א ו"ל הבין מייגענבוים ס"צ דה

סימן ג

שארה בדבר האנדרך המופלג מזה ולמון מאיר ג"י מפה אשר אשתו מרת שרה יערה אותו מיום חתונתם בכל משך הי"ד שנים ובשנת עברו ערך י"ח חדשים שנרתה ממנו ולא טבה אליו וכפי דבריו לקחה גם עמה וועקסלין ע"ס ששת אלפים רויכ שהי' לו על אנשים בעומים וגם עשתה אסטרזיזענט עס אקט אינטערזיזע שלם על הבית חומה שלו שהי' עומד למכור ועי"ז הפסידה את בעלה כך עשרת אלפים רויכ ובעלה הרזי"מ הג"ל הדרה לה ע"י התראה ב"ד כמה פעמים בהעמוד עמו לר"מ והסבירה א"ע ולא רצתה לעמד לר"מ ועתה הרזי"מ הג"ל מתמרמר על אבדן ימיו ושנותיו כ' עוד לא קיים מלות שו"ר כי בן אין לו ודופק על פתחי ב"ד לחננו מן המילר ולהחירו מכבלי הענין לישא אבה על אשתו.

תשובה הגה ברין מורדת מתשמים מנאר באה"צ סי' ע"ז סעיף ב' בהג"ס דלאחר י"ב חודש אם הוא רוצה לגרש לריבה לקבל משנת גט בעל כרחה או מחירין לו לישא

לישא אחרת דאין כח ביד האשה לעגט לעולם ע"כ הנה"ה והנה לא נוכל לחשוב הזמן
התחלת המדר משה שכרחה ממנו חר"ם בחירף כי אולי לך עמה דאפשר שהיה גרס
ע"י שעינה אותה עד שהוכרחה לברוח ממנו אך נחשוב זמן התחלת המדר מהזמן כ"ד
סיון חר"ם שגלה הרב הנאון דק"ק לאמואל להתרות אותה לעמוד לר"ת והיה הטמיה
עלמה ואח"כ ברח לחוץ למדינה וגם שם שלח לה התראות לעמוד לר"ת ולא שמעה
לקול מוריס כי אפילו אם הוא ה"י הנורם לבריחתה כיון דעכשיו רוצה ללכת לר"ת ואם
הב"ד ה"י רואים שהוא עוות נגדה וה"י מלויים שיהקן העוות בודאי ה"י עושה כדבריהם
וה"י שלום ביניהם והיא לא רצתה לעמוד לר"ת בודאי נקראת מורדת והיא בכלל
מורדת הנזכר בש"ע שם שמררה משני שטשה לה כך וכך או שקללה או שטשה עמה
מריבה וכן כתב החת"ם בתשובה קס"ו דנקראת מורדת בכה"ג ובפרט שיש גב"ע
שדרכה לענות אותו ע"כ כלה הזמן י"ב חודש ביום כ"ד סיון חר"ם ואח"כ לו לישא
אחרת כדברי הרמ"א הג"ל כיון שאי אפשר לכופה לקבל גט מטעם הידוע וגם היא
חזק למדינה הגם ד"ל דרמ"א שם קאי אדברי המחבר דמ"י בהכרזו עליה ד' שנתות
ע"כ ליכא בזה תקנת רגמ"ה אבל לא בג"ז שלא הכריזו עליה כלל מ"מ ג"ל דהכרזה
לא לריבה אלא להפסיד כתובתה אבל לענין תקנת רגמ"ה לא לריבה הכרזה כלל וראיה
לזה מדברי החת"ם שם ס"ק ע"ו שכחב דלדעה ראשונה שהובא ברמ"א שם שבמורדת
אף חוץ י"ב חודש אם אינה רוצה לקבל גט מחירין לו לישא אחרת כתב ע"ז אפשר
דאף חוץ ד' שנתות אם רוצה ליתן גט וכתובה אין מונעים אותו ואם היא אינה רוצה
מחירין לו לישא אחרת וכן כתב עוד בס"ק ע"ז דאפילו לדעה השני דאין מחירין
לישא אחרת חוץ י"ב חודש מ"מ אם רוצה ליתן גט וכתובה יכול לכופה לקבל גט מיד
לאחר עונה אחת עיי"ש אלמא דלא צריך הכרזה לדעה ראשונה לענין לישא אחרת
ולדעה השניה לענין לגרשה בע"כ ה"ה לאחר י"ב חודש דמחירין לדעה השניה גם
לישא אחרת ג"כ לא צריך להכרזה (א) הגם דיש לחלק דהחמ"ה לא כתב דלא לריבין
להכרזה אלא לדעה ראשונה דסברה דאפילו חוץ י"ב חודש דלא הוה מורדת גמורה
לענין להפסיד כתובתה מ"מ לענין זה קרויה מורדת להחיר לו לישא אחרת ע"כ לא
לריבין גם להכרזה וכן לדעה השניה דסובר החת"ם דדעה זו מורה דלענין לגרשה בע"כ
קרויה מורדת אף דלא הוה מורדת גמורה לענין להפסיד כתובתה ע"כ לא לריבין
גם להכרזה אבל להחיר לישא אחרת לדעה השניה י"ל דהלוא אם היא מורדת גמורה
לענין להפסיד כתובתה או מחירין לו לישא אחרת אי"כ אפילו לאחר י"ב חודש לריבין
גם להכרזה מכל מקום נראה לי מדכתב הרמ"א הטעם דמחירין לו לישא אחרת לאחר
י"ב חודש משום דאין כח ביד האשה לעגט לעולם ולא כתב הטעם משום דהוה מורדת
גמורה

(א) ותיבא בעיני על ה"ש שם ס"ק ה' שהקשה עמ"ש שם בש"ע בלא הוא
מורד בשמיש-אם היא רוצה כופין אותו מיד לגרש ע"ז הקשה דמ"ש מ"אם היא מורדת
דאין כופין אותה לקבל גט חוץ י"ב חודש מחמת תקנת רגמ"ה וכי יפה כוחה מחמתו
ומאי קשיא הא ה"ש בס"ק י"ט העתיק דברי החת"ם דאפילו לדעה השניה אם רוצה
ליתן כתובתה יכול לגרשה בע"כ אף חוץ י"ב חודש כיון שאין מפסיד לה כלום מכתובתה
אי"כ ה"ה היכא דהוה מורד כופין אותו ליתן גט וכתובה דהא אין מפסידין אותו כלום
דבא הוא חייב לה הכתובה מדינא כשמגרש אותה ולפי מה שכתבתי לקמן דנתיק י"ב
חודש יכול לזרוק לך גט בע"כ אבל הב"ד אין כופין אותה אחי שפיר דברי הב"ש.

גמורה לענין להפסיד כתובתה מוכח דאפילו לרעה הבניה אינו מלוי הימר זה בהפסד כתובתה אלא כיון דמטענת אותו זמן ארוך היינו יותר מ"ב חודש מתירין לו לישא אחרת אי"כ לא נריבין להכרזה כלל ועוד נדבר בזה לקמן.

והנה יש לדקדק על לשון של רמ"א ז"ל ה"ל שכח דלאחר י"ב אם הוא רואה לגרש לריבה לקבל ממנו גט בע"כ דלמה הזכיר גט בע"כ הא אף חוץ י"ב חודש יכול לגרשה בע"כ לרעה החמ"ח הובא לעיל וכן מדקדק ה"ש ומירץ דבחוץ י"ב חודש אינו יכול לגרשה בע"כ בלא כתובה אבל לאחר י"ב חודש יכול לגרשה בע"כ בלא כתובה אע"כ כונת הרמ"א לאשמועין דלאחר י"ב חודש דמחירין לישא אחרת דינא כמו חוץ י"ב חודש לרעה הראשונה דכתב שם הרמ"א דאם אינה רואה לקבל גט מתירין לו לישא אחרת דמשמע דאין מתירין לישא אחרת אלא אם הוא רואה ליתן גט והיא אינה רואה ה"ה לאחר י"ב חודש גמי אין מתירין אלא בכה"ג אי"כ אפשר דכשאינה בפנינו כג"ד אין מתירין לו לישא אחרת אלא ישלים עבודה גט דמיה אנו יודעין שהיא רואה ליתן גט כמו בנשחטות דלר"ך להשלים עבודה גט ממילא בלא הכרזה דלא הפסידה הכתובה אי"כ אינה מחויבת לקבל גט בלא כתובה לר"ך להשלים לה גט וכתובה כמו בנשחטות דלר"ך להשלים גט וכתובה כיון דלא הפסידה הכתובה. מ"מ כ"ל בג"ד די בהשלשה גט לחוד כיון דהבעל טוען שהיא חפסה יותר מכתובתה אי"כ לפי טעמיה אינו מחויב לה הכתובה והיא אינה רואה לעמוד עמו בד"מ ע"ז אי"כ אינו מחויב להשלים לה הכתובה כמו בלאחר הכרזה.

עוד אפשר לומר מדלא כתב הרמ"א בלאחר י"ב חודש אותו הלשון שכח בחוץ י"ב חודש דאם אינה רואה לקבל גט מתירין לו לישא אחרת משמע דהבדירה בידו או ליתן גט או לישא אחרת בלא גט כוונתו שאבאר לקמן וכן משמע מדברי החנ"מ ס"ק י"ז וב"ש ס"ק כ"א שכחו דבעבר וגשא חוץ י"ב חודש אין לר"ך לגרש הראשונה עיי"ש אי"כ ה"ה בלאחר י"ב חודש דמותר להחמילה לישא אחרת אין לר"ך לגרש הראשונה אי"כ אין סברא לומר דמחויב להשלים גט עבודה ומה דהקשיתי לעיל דאי"כ למה נקט הרמ"א גט בע"כ כלל הא אפילו חוץ י"ב חודש יכול לגרשה בע"כ י"ל דבא לאשמועין בלאחר י"ב חודש דין מה שאינו בחוץ י"ב חודש דהנה זה פשוט אף דמודינא דש"ס יכול לגרש את אשתו בע"כ היינו שהוא יכול לזרוק לה גט בלא רלויה אבל היא אינה מחויבת לקבל ממנו גט אפילו אם הבעל טוען כ"ז דאגידה בי לא ידבי לי אחריתי שוב ראיתי כן בשו"ת נ"ב מהר"ם ב"י ק"י ממילא גם הב"ד אין כופין אותה לקבל גט כיון שהיא אינה מחויבת בדבר אי"כ אפשר דבמורדת בחוץ י"ב חודש אף שיכול לגרשה בע"כ כ"ל היינו שיכול לזרוק לה גט בלא רלויה וליבא בזה חרגמ"ה אבל היא אינה מחויבת לקבל ממנו גט דזהו מדינא דש"ס נמילא גם הב"ד אין כופין אותה לקבל גט אבל לאחר י"ב חודש כתב הרמ"א דלריבה לקבל ממנו גט בע"כ היינו שהיא מחויבת לקבל ממנו גט אף שאין רלויה להתגרש ממילא גם הב"ד כופין אותה לקבל גט.

וג"כ דזהו הפירוש בדברי הגמרא כתובת ד' כ"ד ע"א ומשהינן לה מריסר ירמי שחא אגיטא היינו בחוץ הזמן י"ב חודש אין כופין אותה לקבל גט ולשון של הרמ"א מדקדק שפיר דאם הוא רואה לגרש היינו היבא דלא ידבי ליה אחריתי כ"ז שאגידה בזה לריבה לקבל ממנו גט בע"כ או נושא אחרת היינו היבא דידבי ליה אחרת בלא גט אינו לר"ך לגרש הראשונה וכיון דאין לר"ך ליתן לה גט מכש"כ דאין לר"ך ליתן לה הכתובה דומן פרעין הכתובה בשעת הגט דכן כתב לה כשחשאי לאת"ל וכן ועוד דהרי לפנינו דעת

דעת הט"ז דאמר דלדעת הרמ"א הפסירה כתובה ב"ב חודש אפילו בלא הכרזה כלל
דסובר דלפי תקנת האמוראים האחרונים דממתינין י"ב חודש בטלה תקנת רבומוני
דלריון הכרזה ד' שבועות ולאו נגדרים אחר פסקו של רמ"א ז"ל וכן נראה דעת החת"ם
בשובת אהט"ז ח"ב סי' קס"ז שהסכים לדעת הט"ז אי"ב אפילו אי אמרינן דהיתר
לישא אחרת חליא בהפסד הכתובה גמי ממירין לו לישא אחרת והנה אם לריך לזה היתר
מאה רבנים בזה מחלוקת אחרונים הגאון רע"א והגאון מליסא ז"ל כתבו דאין לריך
לזה היתר מאה רבנים אך הגאון חת"ם בשובת החליט דלריך מאה רבנים.

וגי' דמלשון רמ"א יש להכריע דלריך ק' רבנים מדכתב ממירין לו לישא אחרת
ולא כתב מותר לו לישא אחרת משמע דלריך לזה היתר ב"ד וגבי דלא הזכיר היתר ק'
רבנים היינו משום דאילו לשיטתו בד"מ הונא בב"ש סי' א' ס"ק כ"ג דגם בנשחטית
לאחר אלק החמישי אין לריך ק' רבנים אבל אנו דנוהנין בהכ"ח הובא בב"ש שם דאף
בזה"ל לריך ק' רבנים ממילא גם במידת כיון דלריך היתר ב"ד אבל בלא היתר ב"ד
אסור לו לישא אחרת ממילא לריך היתר ב"ד של ק' רבנים כנשחטית.

ע"כ נ"ל דעכשיו בכ"ד סיון תרס"א הדין פשוט וברור דיש להחיר לישא אשה
אחרת ע"י ק' רבנים מנ' מדינות והגם דכתבתי לעיל דיש לד לומר דאין לריך להשליש
גט עבורה מ"מ כיון דהחתיים החמיר להשליש גט אין בנו כח להקול כנגדו ז"ל ולריך
להשליש לה גט אבל לא כתובה ככ"ל.

ומצוה על כל ב"ד דבכל אחר ואחר להודקק להיתר הנ"ל, כ"ז הוא עפ"י דת
תורמינו הקדושה אבל לריך רשיון ע"ז כפי נימוסי המדינה מוחקי הממשלה יר"ה.

יצחק ברי"א ז"ל הבחן פייגנבוים וצ"ל

סימן ד

שא"ה בלאחר שאמר שיש לו שטר חתום בעדים פלוני ופלוני איך שבנו קידש
בתולה פלונית מפה ווארשא ובנו הנ"ל הוא באמריקא ויש כאן עדים שרונים להעיד
על אחד מהעדים החתומים שהוא פסול מחמת עבירה אי יכולין לקבל עדות הנ"ל שלא
בפני העד הנ"ל מחמת שלא נודע מקומו של העד וגם בדיעבד אי קבלו עדות לפסול
העד הנ"ל אי נפסל בכך להיות רק עד אחד על הקידושין.

השובת בתחילה נבאר אי בדיעבד מהני קבלת עדות לפסול העד שלא בפניו
דהנה הריב"ש בשובת סי' רס"ו הובא דבריו בש"ך ח"מ סס"י ל"ח כתב הא דאיתא
בגמרא כתובות ד' כ' דהזמה שלא בפניהם הכחשה מיהא הו' היינו דבעל עדותן לגמרי
ולא הו' כחרי ומרי וגם העדים נפסלים לעדות כדון הזמה בפניהם אך לא נקרא הזמה לענוש
את העדים הראשונים בנזף וממון כל"י רש"י ז"ל שם והביא רא"י דבריו מדברי רמב"ן
ז"ל שם שכתב הא דלסבר הגמרא שם היבא דאמרי פסולי עדות הו' הו' כחרי ומרי
היינו שאמרו קרובים הו' אבל אם אמרו גזלים הו' בטל עדות הראשונים לגמרי אלמא
דסגרי דאפילו שלא בפניהם יכולים לפסול העדים והש"ך שם דחה ראיותו מדברי
הרמב"ן דשאני התם דמעידים על גופם של עדים שהם גזלים משא"כ בהזמה וכתב
בחומים על דברי הש"ך הגם דכתב הטור דגם הזמה הו' בגופם של העדים מ"מ כיון
דחידוש הוא אין לך בו אלא חידושו כמ"ס מהר"ם בכתבו סי' קל"א.

וכאורה הוא תמוה דהא אף קי"ל כאב"י דעד זומם לופרע הוא נפסל אי"ב לא
ס"ל

א"ל דחידוש הוא ואין לך בו אלא חידוש ועיין בלח"מ סי' ח"י מהלכות עדות אר אמרינן דלאב"י ג"כ חידוש הוא מ"מ זה ודאי דלאב"י לא אמרינן אין לך בו אלא חידוש דא"כ אמאי נפסל למפרע אך יש לחלק בין אין לך בו אלא חידוש ובין אין לך בו אלא משעת חידוש כמובן.

שוב עיינתי במשכנת מהר"ם ראיתי שניאר דבריו כיון דרבא ס"ל דחידוש היא א"כ מלד סברא היה נראה דהומה לא הוי כמעיד על גופם של עדים רק דבאו לבטל עדותם וה"ל לריך להיות הדין דהוי כחרי וחרי א"כ אף לאב"י דס"ל דגלתה תורה דהומה הוי כמעיד על גופם של עדים היינו דוקא שהזימום אותם לפניהם דאז אמרינן דבאו לפסלם אבל שלא בפניהם נראה יותר דבאו לבטל עדותם ולא לפסלן א"כ הוי שפיר כחרי וחרי.

וג"כ דהוי ג"כ כוונת ה"ס דוחין הובא בב"י סי' כ"ח בשם המרדכי על הא דהוכיח הריב"א דשלא בפני בע"ד אפילו בדיעבד לא מהני מזה דהומה שלא בפניהם אפילו בדיעבד לא הוי הומה והיינו מטעם הנ"ל כיון דהעידו שלא בפניהם אמרי' דעיקר עדותן הוא לבטל עדות הראשונים ולא לפסול גופם של עדים א"כ הוי כחרי וחרי אך קשה לשיטת רלב"ג והש"ך אמאי אין מוימין את העדים שלא בפניהם לכתחילה הא שלא בפניהם לא הוי אלא כמו הכחשה דהוי חרי וחרי הגם דלשיטת הריב"ש נמי קשה כיון דהוא סובר דביטול העדות ופסול עדות אינו חוב לעדים כמ"ש הש"ך דמה להם שפסולים להעיר א"כ אמאי אין מוימין שלא בפניהם לכתחילה אך לשיטת הריב"ש יש ליישב הקושיא בשני אופנים. אופן א' דנ"ל דהריב"ש סובר הא דהוי דין דקבלת עדות שלא בפני בע"ד אפילו בדיעבד לא מהני כמו שכתב הב"י שם משמו הוא משום דהא דאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד הוא מדאורייתא ולכך אפילו בדיעבד לא מהני א"כ י"ל הגם דסובר הריב"ש דביטול העדות יפסול לעדות לא נקרא חוב לעדים היינו מה"מ אבל מדרבנן גס זה נקרא חוב לעדים ולכך אין מוימין שלא בפניהם א"כ כיון דלא הוי אלא מדרבנן לכך מהני בדיעבד הומה שלא בפניהם לענין לבטל עדותן לגמרי ולפסול אותם לעדות. אופן ב' הוא דהריב"ש סובר כמ"ש הב"י דהא דאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד הוא מדרבנן ומ"מ אפי' בדיעבד לא מהני משום שעברו אדרבנן וא"כ אם היה מותר לקבל הומה שלא בפניהם אפילו מדרבנן היה מהני עדות הומה בדיעבד לענוש הראשונים בגוף וממון ולכך תקנו חכמים שאין מוימין אלא בפניהם ולכך אפילו בדיעבד לא מהני הומה לענוש הראשונים בגוף וממון אבל לשיטת הרלב"ג והש"ך אפילו היה הדין דמותר לקבל עדות שלא בפני הבע"ד מ"מ בהומה שלא בפניהם לא הוי אלא הכחשה והוי חרי וחרי מטעמים הנ"ל א"כ קשה למה באמת אין מוימין את העדים שלא בפניהם הא הוי כמו הכחשה.

ורבאורה היה נ"ל דמשה' אין מוימין את העדים שלא בפניהם דאם יקבלו הומה שלא בפניהם אפילו יזימו אותם אח"כ בפניהם לא יכלו הב"ד לקיים בעדים הראשונים מלות עונש הומה משום דאמרינן על עדים המזימין עבד אינש לאחזקין דיבוריה הגם דאין קי"ל כש"ע חו"מ סי' כ"א סעי' ט"ז דחוזרין ומגידין בפניו ולא אמרינן עבד אינש עיין שם בט"ז היינו משום דלא אהני דיבורם כלל משום דהוי שלא בפני בע"ד ע"כ לא שייך עבד אינש וכו' אבל כאן אהני דיבורם לכו' הכחשה לעדים הראשונים שפיר אמרינן עבד אינש וכו' ולכך אין מוימין שלא בפניהם כדי שיהא יכולין לקיים בעדות ראשונים מלות עונש הומה כשיזימו אותם בפניהם.

אך ראיתי לרמב"ם ז"ל פ"י ח"י מהל' עדות הל' ה' שכחב אם ממו העדים שהיוסם קודם שהיומו אותם בפניהם אין כאן עדות וכו' משמע בהדיא שכלו לחזור ולהיוסם אותם בפניהם ולא אמרין עבד אינש וכו'.

וכן נ"ל דלש"טחם הא דאין מוסימין שלא בפניהם היינו במקום שלא יושיל עדותן מבח הכחשה רק מבח הזמה כגון שכבר הולא החובע ממון מבח עדים הראשונים אי"כ מבח הכחשה לא ילאו כלל מהחובע ולכך אין מוסימין שלא בפניהם אבל אם עדיין לא הולא החובע ממון שפיר מקבלין הזמה לכתחילה וכו' דלהוי הכחשה כדי שלא יולאו ממון מהחובע.

ובזה מיושב מה דקשה לי לפי דברי רמ"א שם דכל שלא בפני בע"ד כחוך לב"ד דמי וכוונתו דכיון מהדין הוא דאין ב"ד מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ואם הב"ד עברו על זה לא היו עליהם חרות ב"ד כלל וכן כתב הג"י הובא בב"י שם אם עברו וקבלו לא עשו ולא כלום דהוי להו טועים בדבר משנה עיי"ש והיינו דלא הוי עליהם חרות ב"ד כלל דממ"כ אם ידעו הדין דאין מקבלין ועברו ע"ז ודאי דאין עליהם חרות ב"ד ואם לא ידעו זה הדין אין עליהם חרות ב"ד משום דהוי טועים בדבר משנה (א) והא דאם עברו ודעו בשבט דיניהם דין י"ל משום דהזמן גורם אי"כ קשה כיון מהדין הוא דאין מוסימין את העדים אלא בפניהם יהיה מאוזה טעם שיהיה אם עברו וקבלו אמאי הוי מיהא הכחשה הא הכחשה חוץ לב"ד לא מהני כלל.

וב"ד דזה כוונת ראבי"ה הובא במרדכי שם שהוכיח דדיעבד בעדות שלא בפני בע"ד הוי עדות מבח דהכחשה מיהא הוי והקשה עליו הריב"א הא הכחשה לא הוי חובת העדים כלל וכוה מיושב דהראב"ה סמך גם על ראית ראב"ן שם שהוכיח מדרמב"רין קבלת עדות שלא בפני בע"ד מטעם אונס ע"כ אפילו בלא אונס כשר בדיעבד והיינו מדרמב"ר ע"י אונס ע"כ דלא הוי אלא מדרבנן אך כדי שלא לרחות ולומר כיון דעברו אדרבנן ממילא לא מיקרי ב"ד כלל ולכך לא מהני גם בדיעבד ע"כ הקשה אמאי הכחשה מיהא הוי הא ג"כ עברו אדרבנן דאמרו אין מוסימין את העדים אלא בפניהם אלא ע"כ בדיעבד מהני העדות שלא בפני בע"ד והא דלא הוי הזמה אפילו בדיעבד הוא מטעם דיש דוחין כג"ל או מטעם שכחב בחומים שם דבקום כ"ע מודים דאפילו בדיעבד לא מהני העדות שלא בפני בע"ד.

ורפ"ש מיושב הקושא כג"ל דבאמת הובא דמהני הכחשה גם לכתחילה מקבלין הזמה שלא בפני בע"ד כי הובא דלהוי הכחשה אבל לפי שיטת הריב"ש אי אפשר לפרש כן דהא דאין מוסימין שלא בפניהם מיירי דוקא שכבר הולא החובע ממון דלא מהני הכחשה

(א) ובזה מיושב קושית החומים בס"י ל"ג ס"ק ח' שכחב דדברי רמ"א בותרים אחרדי דשם פסק דאם העיד כשהיה קרוב וגתרחק לא יכול לחזור ולהעיד לפני ב"ד משום דעבד אינש וכו' ובאן בס"י כ"ח כתב דאם העיד שלא בפני ב"ד יכול לחזור ולהעיד לפני ב"ד ולא אמרין עבד אינש וכו' וכוה ניחא דעל דיבורו שמחוץ לב"ד על זה סובר רמ"א דלא אמרין עבד אינש וכו' דיבורו שמחוץ לב"ד לאו כלום אבל בס"י ל"ג מיירי שהב"ד לא ידעו מקורבתו של זה כמ"ס בחומים שפיר י"ש עליהם חרות ב"ד ועל דבורו שבפני ב"ד שפיר סובר רמ"א דאמרין עבד אינש וכו' ואפשר דאפילו ידעו שהוא קרוב נמי חרות ב"ד עליהם דבחורה לא כתוב רק לא יומתו אבות על בנים וכו' והיינו בעדות בנים אבל אין איסור על קבלת עדות מפי קרוב.

הכחשה דהא הוא ז"ל פירש דפירוש של הכחשה הוא ביטול עדות לגמרי ואפילו גבה לריך להחזיר איכ אפילו גבה מהני הכחשה.

מ"מ נ"ל דגם לשיטת הריב"ש יש לפרש כן דהיינו דמיירי שכבר גבה החובע ואינו בפנינו והכחשה לא מהני אלא בפני החובע כח"ש הריב"א הובא במרדכי שם ולכך אין מוזמין היכא שגם העדים הראשונים אינם כאן אבל היכא שהחובע כאן דמהני הכחשה אפילו להוליא מן החובע שפיר מוזמין אפילו שלא בפניהם כי היכי דלהוי הכחשה ואין אלו לריב"ש לבוא למאי שנתבתי לעיל דביטול העדות ופיסול העדים נקרא חוב להעדים מדרבנן ושפיר מוזמין את העדים לבחילה שלא בפניהם היכא דמהני הכחשה וה"ה היכא דבאו לפסול את העדים בעבירה שפיר מקבלים לבחילה שלא בפניהם לבטל עדותן לגמרי ולפסול אותם לעדות ואפילו לדברי הש"ך שכתב דלפסול אותם לשבועה הוי חוב להעדים מ"מ שפיר מקבלין שעברו עבירה שלא בפניהם ומהני רק לפסול אותם לעדות ולא לשבועה כמו כאן בדומה שמקבלין הוצא שלא בפניהם לבטל עדותן לגמרי ולפסול אותם אך לא לענות אותם.

ומהא דמלריך הריב"א גבי הכחשה להיות בפני החובע נ"ל להוכיח דסובר ריב"ש דהכחשה הוי ביטול עדות לגמרי ואפילו גבה לריך להחזיר ולכך לריך להיות בפני החובע דאי סובר דהכחשה הוי כחרי וחרי ואי גבה אינו לריך להחזיר רק שאינו יכול להוליא מיד הנחבע איכ למה לריך הכחשה בפני החובע הא הלכה פסוקה הוא בחימ"ס כ"ח בע"ף י"ח דנחבע מביא עדים לפטור עצמו שלא בפני החובע אלא ע"כ כנ"ל.

ובזה יש לפקפק על דיו של המל"מ מה שהוכיח בש"ג מהל' עדות הל' י"א מדרבי הריב"א הללו שאם הוינו עדי הקדושין שלא בפני העדים וכלא בפני המקדש דאפילו הכחשה לא הוה עיי"ש ולהג"ל אינו מוכרח ד"ל דאשה המנחשת הקידושין נקראת נחבע לגבי המקדש ומקבלין עדות שלא בפניו (ב).

הגם שאין לנו כח להקל בענין הקידושין החמור כנגד דעת המל"מ ובפרט שהביא כן בשם הראשונים מ"מ נ"ל שהם ז"ל מיירי שכבר נתקבלו עדי הקידושין והחזיקה לאשמו.

(ג) ואפשר דאם הוא מביאה עדי גירושין לריב"ש בפני הבעל אפילו בארסיה הגם שלא נכנסה עדיין לרשותו מ"מ כיון שכבר קנה אותה כדתן האשה נקניה והוליא להפקיע עליה מירי בעלה מוכח גט נקרא הבעל נחבע אבל אם הוא מביאה עדים להוסיף עירי קידושין לבדר שלא קדשה כלל ז"ל דהיא נקראת נחבע.

וג"כ שגם לענין עדי גירושין תליא בפליגהת שבין האו"מ והנחיות בכו" כ"ח מהתומים שם בש"ק כ"ג כתב היכא שהמערער יש לו חוקת אבות לא יכול המחזיק לביא עדי חוקת ג' שנים שלא בפני המערער משום שהמחזיק נקרא חובע להוליא מחזיק אבות איכ ה"ה בעירי גירושין הגם שהיא מחזיקת בעלמה מ"מ כיון שהיה לה חוקת אבות נקראת חובעת אבל לדברי הנחיות שם שכתב כיון דהוא מחזיק כעת בהקרקע נקרא חובע איכ ה"ה בעירי גירושין.

ותמה אני על דברי התומים הג"ל הא בכו" ק"י בק"ו הביא מחלוקת הראשונים לענין קטן שהיה לו חוקת אבות והלה מחזיק בהקרקע אי יכול המחזיק להביא עדי חוקת ג' שנים שהמחזיק בחי' אביו ושם כתב התומים דריב"ש מהראשונים ס"ל דיכול להביא אף שקטן כשלא בפני בע"ד הוא מ"מ כיון שהוא מחזיק בהקרקע מהני העדות והתומים הכריזו כן להלכה איכ אמאי פסק כאן בהיפוך.

לאחר של פלוגי ואח"כ באו עדים להיזמם או לפסול לבטל הקידושין או לרדף שישיח בפני המקדש אבל בע"ד אם יבואו עדים לפסול אחד מעדים החתומים בשטר הקידושין קודם שנראה השטר בב"ד או קודם קיום השטר ראוי לא היו חלק קלל בעלמא ולא הוחזקה עדות שיהא אשמו ודאי מוקבלין עדים לפסול לעד קידושין אפילו שלא בפני המקדש שוב דקדמתי בדברי המל"ו והרא"ח הנ"ל ויראה מדבריהם דהא דבעינן שיהא הזמה בפני המקדש היינו לשיטת המפורשים דהכחשה מיהא הוי היינו דהויא כחרי ותרי אוי לא הוי בפני המקדש אפילו כחרי לא הוי ועדות של הראשונים קיימת אבל לשיטת הריב"ש דמפרש דהכחשה מיהא הוי היינו שבעל עדות הראשונים לגמרי אוי אפי' שלא בפני המקדש נמי בטל עדותן לגמרי עיי"ש והטעם הוא פשוט דלשיטת הסוברים דהוי כחרי ותרי ע"כ דכחרי דאין יכולים לפסול אדם לעדות שלא בפניו רק דבאו להכחיש עדותן שהעידו לכך זריכים להעיד לפני בע"ד אבל לשיטת הריב"ש דסובר דבטל עדותן לגמרי ע"כ דסובר דהמזימין לא באו לבטל עדותן שהעידו כבר דא"כ לא הוי רק כחרי ותרי רק דבעי להעיד על גופם של עדות הראשונים שהעידו שקר וכשעים הם ופסולים מוא לכל עדות שבחורה היינו שכל אדם לא ימסור להם עדות וגם שכל ב"ד לא יקבלו מהם עדות ומהני עדות כזה אפילו שלא בפניהם כיון דאינו חוב להעידם כלל א"כ ממילא בטל עדותן שהעידו כבר אף דהזמה היתה שלא בפני בע"ד מעדות הנ"ל כיון דהם לא באו רק לפסול גופן של עדים וממילא נלמח חוב לבע"ד הנ"ל אף דאיתא בסנהדרין ד' י"ט דהיכא דמעידים על העבד לחייבו מיתה זריכים להעיד גם בפני בעליו מחמת שחוב הוא לו ולא אמרינן הך סברא דממילא נלמח חוב לו שאני התם כיון דהער הוא קטין של רבו הוא בע"ד גמור ברבר חוב מיתה של העבד משא"כ הכא הוי רק גרמא חוב לבע"ד ובמו שאם הזמו בפניהם דנראה דלא בעי הזמה לפני בע"ד דהא קיי"ל כאב"י דלמפרע הוא נפסל אף שהבע"ד מאותה עדות לא הוי כאן בב"ד בשעת הזמה (ג) א"כ הוא הדיון והוא הטעם לשיטת הריב"ש שלא בפניהם א"כ מוכ"ש היכא שבאו לפסול עדי קידושין ודומה שלא בפניהם לשיטת הריב"ש ודאי אינו לרדף להיות בפני בע"ד כמובן.

שוב ראיתי בגו"ב אהע"ז סי' ע"ב בשחירת היתר הב' הביא דברי המל"מ הנ"ל והוכיח מזה דלשיטת הריב"ש היכא שפוסל העדים שלא בפניהם דלרדף עכ"פ להיות בפני בע"ד ולי נראה עיקר כמו שכתבתי אך לפני הנ"ל קשה על הריב"א במרדכי

(ג) ואין לומר דגם גבי הזמה בפניהם לרדף להיות בפני בע"ד והא דנפסל למפרע אף שהבעלי דינים לא הוי בשעת הזמה הוא מטעם שכתב הרשב"א בתשובה היכא בב"י סי' תי"ז לענין זיוין בר"ה שרי שקבלת עדות יכא בפני אחד מבני רה"ר מטעם שאי אפשר לקבץ כל העולם א"כ ה"ה הכא כיון שאין אנו יודעין מי הם הבעלי דינים שהעידו עדים הניזומין לזכותם שהזמה חוב הוא להם א"כ די שיהא הזמה בפני אחד מהם דז"א דהתם גבי זיוין א"א לחלק עדותן ולומר דלמי שהעידו בפניו יכא מושיל עדותן ולגבי אחרים לא דא"כ לא יועיל כלל עדותן אפילו למי שהעידו בפניו כמובן אבל הכא אפשר לומר דפלגין דיבורא דלמי שהעידו עדי הזמה בפניו יועיל עדותן ולגבי אחרים לא יועיל כמו שכתב הרשב"א ס"פ השולח לענין בני שותפים דלמי שהעידו בפניו מושיל העדות ולגבי השני לא אע"כ דגבי הזמה לא בעי שיהא בפני שום בע"ד כנ"ל וכן כתב הרשב"א שם היכא שהעדים באו להעיד על פירות נכסי מלוג יכולים להעיד אפילו שלא בפני האשה אף דנלמח מהעדות חוב לה משום רוח ביאה.

צמרדכי דסובר דהומה שלא בפניהם לרץ להיות עכ"פ לפני בע"ד כמאן סובר אי
 כהריב"ש הא' לשיטתו אינו לרץ להיות בפני בע"ד כג"ל ואי סובר דלא הוי רק כחרי
 וחרי אי"כ לא מהני הכחשתן רק לענין זה שהמובע לא יוכל להוציא מן הנחבצ' עפ"י
 עדים הראשונים אי"כ קשה כמו שכתבתי לעיל להפסיד להתובע לא לרץ להיות העדות
 דוקא בפניו אך י"ל דהריב"א סובר כריב"ש בהא דבטל עדות הראשונים לגמרי משום
 דזה אינו חובת העדים כלל אבל אינו סובר בהרמב"ן ויכול לפסול עדים שלא בפניהם
 משום דזה שפיר חובת העדים הוא אי"כ דהומה שלא בפניהם נמי לא יפסלו עדות
 הראשונים אי"כ כיון שלא נפסלו העדים רק דעדותם בטל משום שהמוזמין העידו
 שהראשונים לא ראו העדות אי"כ הדבר נוגע רק לבע"ד ולכך לרץ להיות עדות של הומה
 לפני בע"ד אבל אם הומה היה בפניהם דהעדות נפסלים אינו לרץ להיות הומה לפני בע"ד.
 ובזה מוכן דברי הגהות אשר"י שם בכתובות שהעמיק דברי ה"ש דוחין שכל
 ענייני הומה הוא חידוש על הא' דראבי"ה עיי"ש דאין לו ציבור כלל ובזה נראה
 דהראבי"ה סובר דלאבי דסובר דלמפרע הוא נפסל אינו סובר דהומה חידוש הוא רק
 סברא הוא משום דמערין על גופן של העדים כמו שכתב העור וגם סובר דפסול של
 העדים חוב הוא לעדים ובהא סובר כריב"ש דבטל עדות הראשונים לגמרי אי"כ אי
 אמרינן דשלא בפני בע"ד בדיעבד לא מהני עדותן אי"כ עדים הראשונים אינם נפסלים
 אי"כ אמאי בטל עדותן לגמרי דהא לא שייך כאן האי סברא דמערין על גופן של
 עדות כיון דהעדים אינם נפסלים ע"י עדותן אלא ע"כ בדיעבד מהני העדות שלא בפני
 בע"ד אי"כ העדים נפסלים ולכך בטל עדותן לגמרי ע"ז כתבו ה"ש דוחין דכל ענייני
 הומה חידוש הוא היינו דלאבי נמי אפילו הומה בפניהם דהעדים נפסלים נמי לא אמרינ'
 כך סברא דהוי כמערין על גופן של עדים רק דחידושה החורה דבהומה נאמין לאחורוני
 יותר מהראשונים ולכך אפילו בהומה שלא בפניהם דהעדים אינם נפסלים משום דאפילו
 בדיעבד לא מהני העדות שלא בפני בע"ד מ"מ בטל עדותן לגמרי משום דזה אינו חובת
 העדים כלל כמו שכתב הריב"א והוי לענין זה כמו הומה בפניהם.
 וס"מ ג"ל הגם דכתבתי דלפסול העדים אינו לרץ להיות לפני בע"ד זה אינו
 אלא לשיטת הריב"ש אבל לשיטת הרא"ש הובא דבריו בהגהת רמ"א חו"מ סי' מ"ז סעי'
 ל"ז שכתב שם דיש חולקין ומכשירין ופירש שם הש"ך דהיינו דלא קרעין והטעם משום
 דפסולים בעבירה שלא בפני העדים לא הוי רק כמו חרי וחרי כמ"ש הש"ך שם עיי"ש
 ע"כ דסובר דאינם יכולים לפסול גופן של עדים שלא בפניהם רק דהוי כאלו העידו
 על כל עדות שהעידו הראשונים שאין להאמין להם והוי כמו חרי וחרי שפיר לרץ
 העדות הנ"ל להיות בפני בע"ד כג"ל.

ובזה אפשר ליישב קושיא הבית מאיר הובא בתשובת רע"א סי' ק' על תשובת
 דמ"א סי' י"ב דכתב על ערי זנות שבהו עדים אחרים ופסלום בעבירה שלא בפניהם
 הוי כחרי וחרי ואשה בחוקק הימר לבעלה שומרת ואביק שם הרמ"א דמ"מ ערי זנות
 הנ"ל כשרים לכל עדות שבתורה והקשה הגאון הנ"ל אמאי לא הוי כחרי וחרי בכל
 עדות שיעידו כמו בעדות זנות הנ"ל ובזה נראה כיון דרמ"א סובר דלא כריב"ש רק
 בדברי הרא"ש הנ"ל אי"כ לרץ העדות של פסול העדים לפני בע"ד כג"ל ולכך שפיר
 כתב הרמ"א דכשרים לכל עדות והיינו דהבע"ד הנ"ל לא הוי כג"ד בשעת קבלת העדות
 של פסול העדים ושפיר הביא רא"י מהא דפ"ב דכתובות היינו משום דאזיל בשעת
 הרא"ש הנ"ל ולא קשה כלל קושיא הבית מאיר עליו ז"ל.

אך הא בורכא כיון דהראש והרמ"א כוברים דלא הוי רק כחרי ותרי ולא קרעיק
השער שחתמו העדים הראשונים רק דלא גבינן ביה איכ בלא"ה לא לריך להיות לפני
ב"ר דהא להפסיד לחובע אינו לריך להעיד בפני חובע איכ אמאי מכשיר הרמ"א ז"ל
להעדים הראשונים לגמרי לכל עדות והיינו אפילו להוליא מהנחבע. הא ע"ז מהני עדות
האחרונים שהעידו על פסול הראשונים אף שהעידו שלא בפני החובע הגם שלא העידו
גם בפני הנחבע מ"מ נואי בכך הא לנחבע זכות הוא לו פסול של העדים לכך ז"ל
דהרמ"א ז"ל סובר הגם דאין קי"ל דהנחבע יכול להביא עדות להפסיד לחובע אפילו
שלא בפניו היינו דוקא שהחובע לא היה לו בירור בעדים רק בירור אחר כגון חזקה
שטריך בירי מאי בעי או חזקה אין ארס פורע חוק זמנו והנחבע מביא עדות שפרע
אוי מהני אפילו שלא בפני החובע אבל אם היה להחובע בירור בעדים כגון שהביא
עדים שהעידו בפני הנחבע שהוא ממנו אם הנחבע יביא עדות שלא ליה אוי לריך
שעידו בפני החובע הא אי לא יעידו בפני החובע אוי אמרינן דעדות של הראשונים
אליס מעדות של אחרונים כיון דהעידו הראשונים בפני הנחבע והאחרונים לא העידו
בפני החובע ויכול החובע להוליא ממנו מהנחבע עפ"י הראשונים כיון דהאחרונים לא
העידו בפניו ולכך שפיר מכשיר הרמ"א עדות של הראשונים אפילו להוליא ממנו
הנחבע.

וב"ר הגם דדין זה חדש הוא מ"מ טעמא דמסתבר הוא וספיר יכול להיות
דהריב"א ג"כ סובר דהוי תרי ותרי ומ"מ הלריך להיות הוצה לפני בע"ד כג"ל והמליצ
יכול להיות דסובר דהמקדש נקרא חובע מ"מ לריך להיות הוצה והכחשה בפניו מטעם
הג"ל מ"מ כנ"ד דלא בלו לפסול רק אחר מעדי הקידושין איכ גם הראש מודה דבטל
עדותו לגמרי דהא הוא חד לגבי תרי (ד) ממילא אינו לריך להיות עדות של פסול הפד
בפני המקדש כיון שהמקדש נקרא חובע.

ומעשה

(ד) הגם די"ל כיון דלשטת הראש דסובר דאינס יכולים לפסול גופם של מדים
שלא בפניהם איכ מסבירא ה"ה דאינס יכולים לפסול גופו של אחר שלא בפניו רק
דמעידים שכל עדות שעיד אותו העד שלא להאמין לו איכ שפיר אם היה מעיד לבדו
לא נקרא אפילו ע"א כגון אם יעיד שמת פלוני והחירו את אשתו ואח"כ יעידו עליו
עדים שלא בפניו דפסול בעבירה הוא הוי כחד לגבי תרי וזהא חסורה לעלמא אבל
כעת שזעיד עם עד שני והם בלו לבטל עדותן אפשר דהוי כחרי ותרי מ"מ מסבירא
נראה כיון דהם לא בלו רק לבטל עדותן של ע"א הגם דממילא בטל עדותן של העד השני
מטעם דלא הוי רק ע"א נקרא חד לגבי תרי ועוד כיון דכלא עדותו של עד שני אפילו
ע"א לא נקרא איכ הוי דומיא דנפיק ג' רבעי דממונא אפומא דחד דלא הוי עדות
כלל עיין בחשופת רע"א סי' הג"ל ובמירושי הרי"מ בגיטין פ"ו שהשחמשו בסבירא זו
גם בעדות שאינו של ממון והביאו רא"י מדברי החוס' גיטין ד' י' ע"ב וז"ל רא"י
לדין זה מדברי הר"ן בכתובות שם דפירש הא דפסולי עדות היינו שהם קרובים וכתב
החומים בס' מ"ו ס"ק מ"א דאפילו אומרים שהם קרובים גם עתה כיון שאין זה פגם
לעדים לא הוי כמעידים על גופם של עדים והוי כחרי ותרי והיינו אפילו אם העידו
בפניהם שהם קרובים דהא לדיעה קמיימא שם יכולים לפסול בעבירה שלא בפניהם
איכ קשה הא דאיתא במכות ד' ה' ע"ב מה שניס נחלא א' מהם קרוב או פסול עדותן
בליה וכתם נחלא היינו בעדים איכ בני קרוב אנואי בעלה עדותן לגמרי הא אם העידו

פל

צפניה

ל' דניאל

הביל

זכרתי.

1951

בפניהם מהני העדות וקרעין השטר אי"כ ה"ה דמהני לפסול עדי קידושין שלא בפניהם לבטל הקידושין לגמרי ואפילו אם באנו להחמיר בקידושין כדעת הרא"ש דהוי חרי ומרי מ"מ לא הוי אלא איסור דרבנן דהא קי"ל חרי ומרי ספיקא דרבנן מדאורייתא אוקמ אחזקה וכיון דמדרבנן הוא בודאי יש לסמוך על מאי שכתבתי דהיכא דבאו לפסול אהו חסי עדות שלא בפניו מורה הרא"ש דבטל עדותו לגמרי משום דהוה כחד לגבי חרי אי"כ לכל השיטות מהני בדויעבד העדות ^{לפסול} העד שלא בפניו ולבטל עדותו ע"י הקידושין ומטעם שפסול העד היה שלא בפני המקדש נמי יש להכשיר בדויעבד לכו השיטות דלדעת הריב"ש והרלב"ח והש"ך שהעד נפסל בודאי שלא בפניו אי"כ להיות בפני בע"ד דומילא בטל עדותו כנ"ל ואפילו לדעת הרא"ש דהעד גופו אינו נפסל שלא בפניו מ"מ יש לסמוך בדויעבד אהא שכתבתי דהמקדש נחשב חובב והעד הנפסל נקרא חד לגבי חרי אי"כ אינו לריבין להעיד בפני החובב וגם לכתחילה יש לסמוך אהך סברות לקבל עדות הנ"ל שלא בפני המקדש אך לענין לכתחילה לקבל עדות של פסול העד שלא בפני העד הנס דלפמ"ש לדעת הריב"ש והרלב"ח והש"ך אין מקבלין לכתחילה שלא בפני העד כיון דלדבריו ז"ל מהני הומה לעולם שלא בפניהם בחורח הכחשה אפילו היכא שגבה כבר החובב ואפילו שלא בפניו מ"מ אין מוסיפין לכתחילה מקום שבהומה יש ג"כ עונש גוף או מומן להעדים אי"כ ה"ה עדות של פסול בעבירה שיש בו עונש מיתה ומלקות או לענין שבועה לדעת הש"ך אין מקבלין לכתחילה שלא בפני העד מ"מ שכל זה הוא רק לכתחילה יש לסמוך על דעת הרא"ש ובפרט שראיתי בחשובת פני אריה שכל הראשונים סברי כדעת הרא"ש דהוי חרי ומרי דלשיתן יש לפרש דאין מוסיפין לכתחילה שלא בפניהם היינו במקום דלא מהני בחורח הכחשה כגון שכבר גבה החובב או שאינו בפניו אבל במקום שמהני בחורח הכחשה לכתחילה מקבלין הומה שלא בפניהם אי"כ ה"ה בג"ד ואפשר דה"ז דאין דנין עונש גוף וממון בהומה ובעבירה גם הריב"ש מורה דלכתחילה מקבלין כדו שלחוי הכחשה לבטל העדות ומטעם שבועה לחוד אין מעבדין הקבלת עדות כיון שעדיין לא נתחייב שבועה.

ועוד יש טעם להקל לקבל עדות של פסול עדי השטר שלא בפניהם עפ"י סברת מהר"ל שם שכתב דאפילו להסוברים דאין יכולים לפסול עדות שלא בפניהם מ"מ מורים דאם פוסלים עדי השטר שלא בפניהם בשעת קיום או קודם קיום הוי לענין פסול השטר כמו שהעידו על פסול העדים בפניהם משום דעדות של עדי השטר עדיין לא נתקבלה בג"ד ובשעת קיום הוי דהוי כאילו נתקבלו אי"כ לענין ביטול השטר דאם כאילו העידו בפניהם עיי"ש אי"כ ה"ה בג"ד.

וכ"ל

ואין להקשות כיון דהרא"ש סובר דפסול עדות חוב הוא לעדים אי"כ הא"ך מהני לפסול אדם אחד שלא בפניו בשלמא היכא שבאו לפסול שני אנשים שלא בפניהם דהוי חרי ומרי אי"כ שפיר י"ל דלא מיקרי חוב לעדים כיון שלא יתבטל עדותן לגמרי אבל היכא שבאו לפסול איש אחד שלא בפניו דיתבטל עדותו לגמרי אפילו יצטרף עס אחר כנ"ל בודאי חוב הוא לו.

דו"א דהא יועיל עדותו עם עוד אי' ליפסור את המוחזק כגון דיעידו דהשטר הוא פרוט וכדומה דאז יועיל עידותן דהא עדות של פסול של עכשיו הוא שלא בפני החובב כיון דלא נפסל גופו כנ"ל אם לא שיעידו בכל פעם מחדש אי"כ בעדות של עכשיו לא יתבטל עדותו לגמרי.

וגי' לבאר סדרת הרלציה שהוא ז"ל כיצר הגם דקיי"ל עדים החתומים על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותו בב"ד דמי מ"מ הא אפילו אם באמת העידו ונחקרה עדותו בפני ב"ד אחר ואח"כ בא התובע לפני ב"ד אחר שלא שמעו עדותו לנכות מנוון ע"י עדותו לריך להביא העדים מחדש לפני ב"ד זה ולהעיד שכבר נחקרה עדותו בב"ד אי"כ היה בשטר מדינא ה"י לריך להביא העדי החתומה ולהעמידם בפני ב"ד כש"כ ועמדו שני האנשים וכו' ולהעיד שחתמו השטר אך התורה הקילה על בעל השטר שדי שיביא הסער שיש בו חתימת העדים לפני ב"ד והוי כאלו עמדו עדי חתימה בעולם לפני ב"ד מחילא יכולים אז להעיד על פסול עדי הבטח ולבטל השטר לגמרי גם שלא בפניהם מטעם מומינ כעין סדרת הש"ך ביו"ד סי' נ"ה ס"ק י"ג לענין איסור דבוק ורלציה הוכיח כיוון דחכמים הלריכו קיום אי"כ עדיין לא נגמר הקבלת עדות של עדי חתימה עד שעת קיום ואז ג"כ יכולים לפסולם שלא בפניהם מ"מ בשעת הבאת השטר נמי יכולים לפסולם שלא בפניהם כיון שהוא עיקר קבלת העדים מה"מ ע"כ כתב בשעת קיום או קודם קיום והיינו בשעת הבאת השטר לפני בע"ד.

וראיתי בנתיבות בתי"מ סי' מ"ז ס"ק ט' וסי' י"א שכחב דמה"מ לא הוי עדים החתומים על השטר כנחקרה עדותו בב"ד אלא משעת הבאת השטר לפני ב"ד ויכולים העדים לחזור ולהגיד מקודם אבל שלא נראה כן מחשבת דברי הגמ' כתובות י"ח ע"ב ועיין מוס' כתובות כ' ד"ה ור' יוחנן שכחבו היכא שעדים ראו את השטר יכולים להעיד שכן ראו בשטר והוי כאלו מעידים ראיתו עדות שנחקרו בב"ד אלמא משעת חתימה הוי כאלו נחקרה בב"ד ודומק. לומר דמדרבנן הוא אלא העיקר כמו שכחבתי דמשעת שחתמו השטר ונתנו ליד התובע אינם יכולים לחזור ולהגיד מה"מ מטעם דהוי כאלו נחקרו בב"ד הגם דאכתי לריך להביא השטר לפני ב"ד כדי שהב"ד יראו חתימתן וידעו שנחקרו עדותו בב"ד מ"מ הם כבר נחקרו בב"ד והתובע שהשטר הוא זכותו אינו לריך להם כלל דיכול בעלמו להביא השטר לפני ב"ד והוי כאלו עדי חתימה בעולם באו לפני ב"ד כג"ל.

ורפ"ז ז"ל דין חדש דהבאת השטר לפני ב"ד לריך להיות בפני הלוה כיון דזה עיקר קבלת עדות הגם דראיתו נחדשי הרי"מ על תי"מ סי' כ"ט ובשו"ת פני אריה שם דלמדינא דעדים החתומים על השטר כמו שנחקרו עדותו בב"ד ובפני התובע דמי מ"מ הא אם יבואו עדים יעידו לפני ב"ד אחר שכבר העידו בב"ד אחר בפני התובע דמי הסברא נותנת דגם עדות זו לריך להיות בפני התובע אי"כ היה בהבאת השטר עיין בנתי"ב בסי' כ"ח ס"ק ו' הגם דאין קיי"ל מקיימין השטר שלא בפני בע"ד ז"ל היינו דוקא קיום משום דמה"מ אי"ל קיום או מטעם של הדש"נ"א הובא בב"י בסי' מ"ז דעדי קיום אינם מעידים רק שאינו מוזיק חתימת העדים אבל הבאת השטר לפני ב"ד דלריך להיות מה"מ שפיר ז"ל בפני התובע.

ובזה אפשר ליישב דברי התשובה הראש' הובא בנתי"מ סי' ק"ז סעי' י"ב שכחב דאם אינו מקיים אין מורידים לנכסי קטן משום שאין מקיימין שלא בפני בע"ד והקשה עליו הא אין קיי"ל מקיימין השטר שלא בפני בע"ד עיין בב"י שם ולפי' מושב ד"ל דכונת הראש' הוא דאם אינו מקיים יש חשש שמה לא הובא השטר כלל לפני ב"ד כה"י המורים ואפילו הובא לפני ב"ד שמה לא היה בפני המורים ועכשיו אינו יכול להביא השטר לפני ב"ד כיון דקטן כשלא בפניו דמי אבל במקום כבר כתב הראש' בכתובות שם ד' כ' דאין דבר ב"ד לקיים השטר רק היכא שבע"ד מערער עיי"ש והיינו שהב"ד

שהב"ד הראו לו השטר וטוען שהחיתום עדים מזויף אי"כ כבר נראה השטר בפני הב"ד והגתבט שפיר מורידין.

ואין להקשות כיון דכבר כתבתי בשם מהר"ם שהגמר הקבלת עדות של עדי חתימה הוא בשעת קיום ולכך יכולים לפסול או שלא בפניהם אי"כ אחרי מקימין שלא בפני בע"ד כפרטו לטעם הרשב"א הג"ל ד"ל דלענין קבלת עדות שלא בפני בע"ד מקלינן בה ולכך היכא דבאו לפסול העדים שלא בפניהם בשעת קיום אמרינן דאז הוא קבלת עדות של עדי חתימה ולענין קיום שלא בפני בע"ד אמרינן דהקבלת עדות הייתה בשעה שנראה השטר בב"ד ובפני הגתבט.

אך לפי י"ש מכאן ראה דעדי נירושין יכולים להעיר בב"ד שנחגרשה האשה שלא בפני בעלה וזשט דהאשה מוחזקת בעלמה כמו שכתבתי לעיל לשיטת הנתיבות דאל"כ קשה הא דאיתא במשנה פ"ק דגיטין דשליח להלכה שהביא נט בא"י יכולה האשה להנשא אפילו בלא קיום כ"ז שלא יבא הבעל וערער דהא"ך מוכל להנשא הא בשעה שנראה הגט בב"ד אין הבעל שם אלא ע"כ כנ"ל דהבעל נקרא מובע ואין לריך להיות קבלת העדות בפניו.

ודפי הג"ל יש למאז עוד לז' היחר שיכולין לפסול עדי השטר קידושין בעבירה שלא בפניהם לבעל עדותן לגמרי דלכאורה נראה דאין הב"ד יכולין לקבל עדות שבשטר קידושין שלא בפני המקדש לשיטת הסוברים דגם בארוסה איכא חר"ג אי"כ עדות קידושין מוב היא למקדש שאינו יכול לישא אחרת והוי כמו שאין מקבלין עדות קידושין שלא בפני המקדשת אך הא ליחא מחרי עעמים טעם הא' דמ"מ מקבלין עדות שבשטר קידושין לענין המקדשת כיון שהוא כאן והוי כמו שכתב הרשב"א בפ' השולח שם היכא דאחד בא לערער ע"י עדים על קרקע מנכסו מלוג שלא בפני האשה דנהי דלא מהני העדות לענין גופה של קרקע כיון דהעידו שלא בפניה מ"מ מהני העדות לענין פירות כיון שהעידו בפני הבעל הגם דראיתי בשטר המשפט שם ס"ק ח' הקשה על דינו של הרשב"א דמ"מ מדין עד קרוב הובא בש"ך ב"י נ"א דכמו שאינו מועיל עדותו לקרובו אינו מועיל לגם מי שהוא רחוק וכחב ודוחק לחלק בין פסול קורבן לפסול שלא בפני בע"ד ע"י"ש מ"מ אין בדינו כח לחלוק על הרשב"א והר"ן וע"כ לריך לחלק בין פסול קורבן שהוא פסול הגוף בין פסול שלא בפני בע"ד ובפרט לשיטת הריב"ש י"ש רא"י לשיטת הרשב"א מהא דהומה שלא בפניהם וכו' דהגם דלא מהני עדות של הומה לענוש את העדים מ"מ מהני לבעל את העדות לגמרי כיון שדבר זה ליכא מוב להעדים אלא לבע"ד וכן לשיטת הרלב"ח והש"ך היכא שפסלו העדים שלא בפניהם בעבירה הגם דאין מלקין אותו ע"י עדות זה מ"מ מהני עדותן לבעל עדותן לגמרי ולשיטת הרא"ש עכ"פ מהני העדות דתהוי כתרי ותרי. והטעם הב' ד"ל דגם לענין המקדש שלא יכול לישא אחרת מהני עדות שבשטר קידושין שלא בפניו דאיהו דומה לקבלת עדי קידושין שלא בפני המקדשת דהתם כיון שפ"י קדושין נקנים היא לבעל שפיר נקרא העדות של קידושין להוציא האשה מהמוחזקת שלה ולריך להיות העדות לפני בע"ד אבל לענין המקדש הגם דמכת חר"ג אינו יכול לישא אחרת מ"מ כיון שהבעל אינו נקנה להאשה רק מחמת חר"ג חל עליו איסור לישא אחרת זה לא נקרא להוציא כיון שער"יין לא נשא אחרת ושפיר מקבלין עדות קידושין שלא בפניו.

מ"מ נ"ל דלענין המקדש ודאי יכולים לפסול עדי הקידושין בעבירה שלא בפניהם לבעל עדותן לגמרי כיון שגם עדותן לא היה בפני המקדש כמו שכתב הרמ"א בכתובה

שם דלא גרע דינא מהחילה דינא ומאחר שעדותן היה שלא בפני בע"ד יכולין ג"כ לבטל עדותן שלא בפניהם עיי"ש (ה) וממילא י"ל כיון שבעל עדותן של הקידושין לענין המקדש מחמת פסול עבירה שהוא פסול הגוף שפיר בטל עדותן גם לענין המקדשת והיו כמו קרוב שהע"ד לקרוב ולרחיק שבעל עדותו גם לרחיק כג"ל הגם ד"ל לשיטת הסוברים דאיכור חר"ג לא הוי אלא איכור מדרבנן לא שייך לומר כיון דבעל עדותן לענין המקדש שהוא רק איכור מדרבנן מהא בטל עדותן גם לענין המקדשת שהוא איכור דאורייתא ובפרט להסוברים דהאידיא כבר בלא זמן חר"ג ואינו אלא מנהג מ"מ י"ל לענין המקדש נוגע ג"כ באיכור דאורייתא היינו לוקח קרובי המקדשת.

ובאמת מה שכתבתי דיכולים לקבל עדות שלא בפני המקדש לענין המקדש שלא יהא יכול לישא קרובי המקדשת או שלא יהא יכול לישא אחרת מזה חר"ג כיון שהעדים אינם באים להוציא ממנו זה לא נבחר בש"ע חו"מ שם דאפשר דוקא להחזיק מקבלין שלא בפני הבע"ד אבל היכא שהעדות אינו להחזיק הגם שאינו להוציא אפשר שאין מקבלין אך יש ראי' לזה מדברי החמ"ח בס"י י"א ס"ק י"א שכתב היכא דמטירים על אשה שזונה עם פלוני בעודה היא אם כבר נשאה לריב"ש להעיר בפניו אבל אם עדיין לא נשאה מהני העדות גם שלא בפניו עיי"ש וע"כ מטעם הנ"ל דאם כבר נשאה באים העדים להוציא ממנו ולכך נריך להיות העדות בפניו אבל היכא שעדיין לא נשאה ואינם באים

(ה) הגם ד"ל דכוונת הרמ"א שם הוא כן דאם תאמר דמהני העדות של זנות שלא בפניה לאוסרה על בעלה דזה ודאי קרי להוציא כיון דהאשה רוצה לדור עם בעלה ע"כ היא מטעם שיטת הראנ"ה דבדיעבד מהני קבלת עדות שלא בפני בעל אי"כ לענין פסול העדים ג"כ מהני בדיעבד שלא בפניהם אבל אין חולין בשיטת הריב"א דשלא בפני בע"ד אפילו בדיעבד לא מהני רק בג"ד בעדי קידושין שלא בפני הבעל אמרינן דלענין הבעל אינו קרי להוציא ומהני העדות אי"כ שפיר י"ל דלענין פסול העדים לא מהני שלא בפניהם אך אינו נראה כן מלשון הרמ"א שכתב דלא גרע סוף דינא מהחילה דינא דאם כוונתו כג"ל ה"ל לומר מזה מזה אלא ע"כ כוונתו בעדים שהעידו שלא בפני בע"ד אפילו במקום דמהני מ"מ ק"ל עדותן לענין שיכולים לפסול שלא בפניהם לבטל לגמרי עדותן שהעידו שלא בפני בע"ד הגם דלפי הנ"ל י"ל דלא שייך לומר דמהני דבעל עדות לענין המקדש בטל נמי לענין המקדשת כיון דכל ביטול העדות לענין המקדש הוא מחמת סבה שלא העידו בפניו מ"מ לא כ"ל כן כיון שזה שלא העידו בפניו אינו מבטל העדות כג"ל רק עיקר הביטול הוא מחמת פסול עבירה רק שזה שלא העידו בפניו הוא ככה לזה שפיר אמרינן כיון דבעל עדות לענין המקדש מחמת פסול הגוף בטל נמי לענין המקדשת.

הגם דיש לשפק עוד על היסוד זה ד"ל כיון דהאשה מחשבת כעת העדי קידושין אפילו אי אמרינן שאינה נאמנת מ"מ כיון שאינה מרובה להנשא לו אפילו לא נבעל עדי קידושין גם לענין הבעל ליכא חר"ג על הבעל בארובה כיון שאינה מרובה להנשא לו אך ז"א דאפשר אם הכ"ד יאמרו לה שהיא אינה נאמנת להנחיש העדים ותבא לריב"ש גע מן המקדש תראה להנשא לו וממילא יהא חר"ג על המקדש אי"כ אחתי יהא לריב"ש לביטול העדות לענין המקדש אם יראה לישא אחרת אמרינן שפיר דבעל גם לענין המקדשת ואינה לריב"ש ממנו גע ועוד דאפילו אם לא תראה להנשא לו מ"מ לריב"ש לביטול העדות לענין המקדש אם יראה לישא קרובי המקדשת.

באים להוציא ממנו הגם שהעדות אינו להחזיק מ"מ מהני שלא בפניו ומשמע שם דהחמ"ח מיירי אפילו היכא בשעה שבאים להעיד דבר מת הבעל או גירסה דלא מהני העדות רק לענין בועל מ"מ מהני העדות שלא בפני הבעל דומיא דהיכא דכבר נשאה דמיירי ג"כ שכבר מת הבעל או גירסה וע"כ מטעם הג"ל כיון שאינם באים להוציא ממנו . ובג"ר ש"ס ראי לדברי החמ"ח מגמרא סנהדרין דף מ"א שהקשו שם דלמא לאוסרה על בועלה באו עיי"ש ומה קושיא דלמא מיירי שהעידו שלא בפני הבעל דאינה נאסרת עליו והתם מיירי דכבר זינחה פעם אחת וכבר נאסרה על הבעל ולא מהני העדות רק לבועל אלא ע"כ דנאסרה על הבעל אפילו היכא שהעידו שלא בפניו .

ובאמת ראיתי בגמ"כ שם בס"י ע"כ בהסרת ההיתר הדי' דמציא ראייה משם דגם שלא בפני הבעל מהני העדות לאסרה עליו דאל"כ מאי הקשו שם דלמא לאסרה על בעלה באו דלמא מיירי שהעידו שלא בפני הבעל אך ראי' זו כ"ל דאינו די"ל היכא שבאו להעיד כדי להורגה לריכים להעיד בפני בעלה כיון דהאשה הוא קנין כספו של בעל אפילו בארובה כדאימא בזמנאות כ"ז ע"כ לענין הרומה הוי הדין כמו עבד היכא שמעידים עליו להרגו לריכים להעיד בפני בעליו כדאימא בסנהדרין שם דף י"ט א"כ כיון דהעידו בפני הבעל שפיר יכולין לומר לאסרה על בעלה באנו אבל לענין הבעל היכא שמעידין להורגה בודאי אינם לריכים להעיד בפני הבעל כיון שהוא לאו קנין כספו ואי אמרת היכא שבאים לאוסרה על הבעל לריכים להעיד בפניו אי"כ מאי הקשו בגמרא אלא ע"כ כ"ל .

מ"מ כ"ל דכ"ד לריכים אנו לדברי החמ"ח דאלו מגמרא סנהדרין י"ל דהתם כיון שבאו לאוסרה על הבעל בעוד שהבעל חי ולא גרסה אי"כ כעם בלח"ה אסורה על הבעל מטעם איסור אי"כ אלא שבאים לאוסרה על הבעל כשימות הבעל או יגרסנה אי"כ כעת עדיין לא היה לבועל זכות היתר באשה זו ע"כ יכולים לאוסרה עליו אפילו שלא בפניו שזה ודאי לא נקרא להוציא אבל בגמ"ד שהמקדש היה לו זכות היתר לישא כל אשה שירצה ועדי קידושין באים לאוסרה עליו אפשר שזו נקרא להוציא כדאימא הלשון בגמרא יצמות ד' קי"ז ע"כ לא הלא מההורה הראשון ולריכים להעיד בפניו אבל מודברי החמ"ח יש ראי' לגמ"ד כיון דמיירי שבשעה שהעידו לאוסרה על הבעל כבר מת הבעל והוהרה ג"כ מ"מ נוהגי העדות לאיסרה עליו שלא בפניו אלמא אף דכבר הותרה לו לא נקרא להוציא אי"כ ה"ה בגמ"ד הגם דאכתי יש להלק בין כ"ד לבין דינו של החמ"ח דהתם לפי דברי העדים לא הותרה כלל לבועל אבל בגמ"ד אפילו לדברי העדים עד עכשיו היה מותר בכל הנשים אך כיון שהחמ"ח הביא ראי' לדגו מהא דאסורה לכל הכהנים רק שלא ה"י אלא קבלת העדות עיי"ש ודין זה באסורה לכל הכהנים הוא אפילו בפניו שהעידו שנבעלה לפסול לה והתם אפילו לדברי העדים עד עכשיו היתה מותרת לכל הכהנים ואפ"ה מהני העדות שלא בפניהם אי"כ ה"ה בגמ"ד ובפרט להפוסק"ט דאין מחזיקין מאיסור לאיסור אי"כ אפילו בחיי הבעל יש חזקה היתר לבועל כשימות בעלה או יגרסנה עיין בש"ס שמתחא ה' אי"כ יש ראי' לגמ"ד מגמרא סנהדרין הג"ל .

ורבאורה יש לדמות ראיה זו דהתם כיון שהעידו בפניה שזנחה אי"כ היא נאסרה להנשא להבעל ולכהן וממילא אסור הבעל וכהן לישא אותה שלא להכשילה באיסור אך ז"א דאי"כ לא נזריך בעדי זנות להעיד בפני הבעל רק בפני האשה מהאי טעמא כיון שהיא נאסרה ממילא אסור להבעל לדור עמה שלא להכשיל אותה באיסור אלא-ע"כ לריכין אנו לבוא לדברי הרשב"א בגדרים אהא דאם אומרת טמאה אני לך דאינה נאמנת

נאמנת דהקשה היאך מאכילין לה דבר האסור לה ומירץ דבויגה לכהן כיון דהוא אינו מוזהר גם היא אינה מוזהרת עיי'ש וכוונת דבריו ג"ל כיון דהיא נקראת זונה איך היא נקראת חתיכה דאיסורא ואסורה על הכהן אך מטעם לא יקחו אנו למירין דגם הכהן אסור עליה והיינו דוקא היכא שהכהן מוזהר עליה אבל היכא שהכהן אינו מאמין לה והיא אינה נאמנת לאסור גופה עליו כיון שגופה משועבד לו כמ"ש הר"ן שם ואינו מוזהר עליה גם היא אינה מוזהרת אף שידועת שהאמת אהה ושם חזינן בגמרא דאי לאו הקושיא דברטון מי אית לה כחובה הוי אמרינן דבטמאה אני לך היינו שזונה ברטון וקשה היכא ס"ד דמירי ברטון איך קשה קושיא דרשב"א היאך מאכילין לה דבר האסור וע"ז לא שייך מירץ דרשב"א כיון דאינה אסורה מטעם זונה לכהן דהא גם בעלה ישראל אסור בה אלא ע"כ דגם היכא שזינתה ברטון נמי אמרינן האי סברא כיון דהאסורה כחוב ונטמאה היא נקראת חתיכה טמאה ואסורה ובעלה מוזהר עליה אך כיון דהוא מוזהר גם היא מוזהרת ולכך היכא שאמרה טמאה אני לך כיון שהבעל אינו מוזהר שאינו מאמין לה כג"ל גם היא אינה מוזהרת ולכך ה"ה היכא דאיכא עדים שזינתה אך שלא העידו בפני הבעל נמי אמרינן כן כיון שהבעל אינו מוזהר עליה כיון שהעידו שלא בפניו גם היא אינה מוזהרת איך ה"ה גבי בועל נמי כיון הא דאסורה עליו נלמד מקרא דנטמאה יתירה נמי אמרינן האי סברא כיון דהוא אינו מוזהר גם היא אינה מוזהרת ולכך היכא דנשאה בבעל לריכס להעיד בפניו ומ"מ לריכס להעיד גם בפני האשה כיון שעיקר העדות הוא שהאשה נעשית חתיכה דאיסורא והיא בת דעת לריכס להעיד בפניה.

ובזה הסברא אפשר לישב קושיא המר"ם די ביטון הובא במל"מ פ"ט מהל' אישות על הא דנכתפך מהריב"ל באומרת נחודשתי ועדים מכחישים אותה אי מותרת להנשא והקשו עליו הא מצינן בהשבות דרשב"א היכא דאחד אמר שלא שחט בהמה זו אך נמנעלה והעדים אומרים שהיא שחטה אסורה לירידה מטעם שו"א אנפשיה חתיכה דאיסורא וכן כחב דרשב"א באחד שאמר שקדש לפלונית ועדים מכחישים אותו אסור לקרובותיה מטעם שו"א אנפשיה חתיכה דאיסורא וכן מיושב ד"ל דודאי שו"א אנפשיה חתיכה דאיסורא מהני אפילו נגד עדים מטעם דהוראת בע"ד לחוב לעלמו כמאה עדים דמי אבל באשה איש היא נקראת חתיכה דאיסורא ואסורה איכ"ע כדאיסתא הלשון בגמרא כחובות דף כ"ב גבי אמרה איך אני והא שו"א לנפשה חתיכה דאיסורא ולא אמרו שו"א אנפשיה וכו' ע"כ דהיא נקראת חתיכה דאיסורא ונאמנת על עצמה לומר שהוא אסורה איכ"ע כיון שאינה משועבדת להם כמו שנאמנת לומר על ממנה שהיא הקדש ואסור איכ"ע מטעם מנז דאי בעית אסור לה איכ"ע איכ"ע נגד עדים לא מהני מנז וב"ע אינם מוזהרים עליה וממילא גם היא אינה מוזהרת כהנדה דרשב"א הג"ל וכן בכל הקרובות היא נקראת חתיכה דאיסורא דהלכיוו בחורה הוא על האנשים שלא ליקח קרובות ולכך היכא שאמר שקדש לפלונית אסור בקרובותיה אפילו בהנחשה עדים מטעם שו"א אנפשיה חתיכה דאיסורא דזה מהני אפילו נגד עדים.

ואיך היאך מצינו לומר גבי איך היכא שהוא אינה מוזהר גם היא אינה מוזהרת הא היכא שהיא נבעלת לקטן בן חשע חייבת מיחה אף שהביעל פטור מטעם קטן י"ל כמו שאמרו בגמ' סנהדרין דף נ"ה ע"ב דגבי קטן נמי איכא תקלה אך על הקטן הם רחמנא ועל ידיה שהיא גדולה לא חש עיי"ש.

ובזה יש עשר קושיא מר"ם הלוי הובא בקלור"ם כ"י פ' ס"ק א' שהקשה על

מח"א חסון שכתב דבהודאת בע"ד לענין מנוון לא מהני אמחלל הא בערוה החמורה
מהני אמחלל מכ"ש בממון הקל ולפי הג"ל מושב דגם באיסור היכא דשייך שו"א אנפשיה
חתיכה דאיסורא דהוי כמו הודאת בע"ד באמת לא מהני אמחלל ובגמרא לא מצינו
דמהני אמחלל רק באומרת מוקדשת אני ואמרה לבעלה טמאה אני וזה מיקרי שו"א
לנפשה וכו' ולכך מהני אמחלל להיות מותרת לשלמה או לבעלה וממילא גם היא אינה
מוזהרת כג"ל ולכך סובר הרא"ה דבאמרה מוקדשת אני לפלוני לא מהני אמחלל דבזה
שייך הודאת בע"ד שהודית שהיא נקנית לפלוני אך כ"ו ליב שיעת מהר"א חסון אבל
לענין הלכה כבר פסק בש"ע יור"ד סי' א' דאשילו במקום דשייך שו"א אנפשיה גמי
מהני אמחלל.

ורפי הג"ל יש דא"י ג"כ להא שכתבתי היכא שהעדים אינם באים להוציא אף
שאינו להחזיק מהני שלא בפני בע"ד מהא דמהני עדי קידושין בפני האשה לחודה אף
דשויה חתיכה דאיסורה אכ"ע והם אינם כאן ואם העדות לא היה מהני לגבם גם היא
אינה מוזהרת אלא ע"כ כיון שאינם באים להוציא מהם ומהני גם העדות לגבם אף שהיה
שלא בפניהם וג"ל דשיטת הסוברים דיכולים לפסול אדם לעדות שלא בפניו עיין בש"ך
חור"מ סי' ל"ח ובסי' מ"ו ס"ק ק"ב אין לריבין לבוא להכחש הש"ך שם דמה לו בכך
שפסול להעיד רק באמת חוב הוא לו כמיבן מ"מ כיון שאינם באים להוציא ממנו מהני
העדות גם שלא בפניו אך אי"כ קשה אחי לא מהני עידות קידושין היכא דאמרו נתקדשה
סחם שלא בפני האשה הא אינם באים להוציא ממנה כלום בשלמה היכא דאמרה נתקדשה
לפלוני י"ל שזה נקרא להוציא כיון שע"י העדות נקנית לאותו פלוני כג"ל אבל היכא
שהעידו סחם נתקדשה אין שום אדם יכול לתבוע אותה לומר שנקנית לו כמובן רק באים
להוסיף להנשא אי"כ לא מיקרי להוציא לכך ג"ל כיון שגל אשה עומדת להנשא אי"כ היכא
שבאים לאוסיף להנשא זה נקרא להוציא בשלמה מה שבאים לאוסיף אכ"ע זה לא מיקרי
להוציא לגבם כיון דהם אינם עומדין לכך לישא דוקא אשה זו אבל לגבה שפיר מיקרי
להוציא והא דיכולין לפסול אדם לעדות שלא בפניו אף דכל אדם רוצה להיות כשר לעדות
היינו דרוצה להיות כשר לעדות אבל אינו עומד לכך להיות עד בפועל דהרבה אנשים אינם
רוצים להיות עד דהא חזינן דהמורה לריבא להזהיר אותם אם לא יעיד ונשא עונו אבל כל אשה
עומדת להנשא בפועל ולא די לה מה שיש לה היתר להנשא ע"כ היכא שבאים לעכבה
להנשא שפיר מיקרי להוציא ולכך ג"ל דאשילו הסוברים דיכולים לפסול אדם לעדות שלא
בפניו היינו דוקא לעדות ממון אבל לפסול אדם לעדות לענין איסורים זה שפיר מיקרי
להוציא כיון דכל אדם עומד לכך להיות עד בפועל לענין איסור דאל"כ אין לך אדם
מתארת אללו ולא ירצה שום אדם לקנות ממנו דבר הטוע לעשרות זה מקרי להוציא כג"ל
וכ"ש היכא שהחזק באומנת הטוע לעשרות ורוצים לקבל עדות לפסולו שלא בפניו
זה ודאי נקרא להוציא ולא מהני העדות וג"ל דאשילו להפוסקים הובא בנז"ב אה"ע סי'
ע"ב היכא דהוי לאפרושי מאיסורא מקבלים עדות שלא בפני בע"ד מודים שאינם יכולים
לפסול אדם לענין נאמנות באיסורים שלא בפניו דזה לא מיקרי לאפרושי מאיסורא כיון
דאשילו לרבני העדים אינו מוחלט לפסול עולמים בשביל כך דהא בירו לעשות חסוכה
במ"ס סנה"א זו במהרי"ק הובא ביו"ד סי' א' לענין שו"א אנפשיה חתיכה דאיסורא עיי"ש
נחזור לנ"ד דער א' מעדי הקידושין נפסל אף שהעידו על פסולו שלא בפניו.
וכבאורה אחת אי"כ חששא שו"א הרהר העד השוכה בלבנו כמו שהביא רמ"א
ס"ס מ"ב ד"א המוקדם לפני פסולי עדות דאורייתא מזה רשענו חייסין לקידושין
דלמא.

דלמא חזרו בתשובה והיינו שהרהרו תשובה בלבם כמו שהביא הכ"י שם בשם תשובת רש"י אך החמ"ח וב"ש שם כתבו ד"א אולי מיירי בעשו תשובה לבסוף או אמרין הוכיח סופו על תחילתו ושמא מיד בשעת הקדושין הרהר תשובה בלבו והא דכתבתי ע"מ שאני לדוק חיישין שמא הרהר תשובה בלבו דשם יש רגלים לדבר הואיל והומנה כן עיי"ש אי"כ בב"ד ליכא חשש זה.

אך באמת פירוש דחוק דעמס זה דהוכיח סופו על תחילתו לא מוכר כלל בדברי רש"י והרמ"א ז"ל וגם הא דכתבו דמיירי בעשו תשובה לבסוף נהי דבתשובות כחוב כן אך הרמ"א ז"ל לא הזכיר מזה כלל ע"כ כ"ל פירוש אחר בדבריהם ז"ל דהנה הכ"י כתב על תשובת רש"י ה"ל דברים תמוהים הם וכוונתו כ"ל הגם דמלין בקידושין חשש זה שמא הרהר תשובה בלבו גבי ע"מ שאני לדוק מ"מ בעדים לא סייך חשש זה דאפילו אם באמת הרהרו תשובה בלבם ונעשה באמת לדוק מ"מ גזיה"כ לפסולם לעדות עד שיעשה תשובה גלויה ומפורסמת וגדולה מזה כתב הר"ן בפ' האשה שנאחזקה בשם הר"מ והר"ף ז"ל דרשעים לא מתקשרו לעדות אלא משעה שהעידו עליהם בב"ד שעשו תשובה ולא משעה שעשו תשובה ואפילו הר"ן החולק עליהם וסובר דמתקשרי משעה שעשו תשובה היינו דוקא משעה שעשה תשובה גלויה ומפורסמת בפועל אבל לא בזה שהרהרו תשובה בלבם טוב מלאכי סבדא זו בספר גט מקושר דף י"ז ע"ד להגאון משלא"ק ע"כ לישב דברי רש"י ז"ל כ"ל דהנה הש"ך בחו"מ סי' ל"ד ס"ק ל"ג כתב דפסולי עבירה לא בעינן תחילתו בכשרות ובעשו תשובה מהני עדותן אח"כ אף על מה שראו בעודם רשעים ובתומים שם ביאר הטעם של הש"ך משום דרשעים אינם דומים לקרובים משום דבידם לעשות תשובה ולכאורה כ"ל דבקידושין היבא שעדים רשעים ראו הקידושין וקודם שהעידו בב"ד על הקידושין עשו תשובה גם הש"ך מורה דלא מהני העדות כיון דלריך עדים בשעת קידושין לקיום הדבר אי"כ כיון בשעת הקידושין היו רשעים אי"כ הוי כמקדש בלא עדים אך ראיתי במדושי הרי"מ הל' קידושין סי' ל"ה שכתב הובא דהיו יוגעים בשעת הקידושין ונסחלקו מהנניעה קודם שהעידו מהני העדות כיון שהיה בידם להסתלק מיד נקראו עדים כשרים אי"כ ה"ה ברשעים לשיטת הש"ך ובפרט לפת"ש הפ"י בטעם הדבר דלריך עדים בשעת קידושין לקיום הדבר משום דלא מיקרי קידושין אלא באופן שכ"ע ידעו שהיא מקודשת ואסורה להם אי"כ הא חזין היבא שקדשה בפני עדים והלכו להם למדינת הים או מהו קודם שהעידו בב"ד על הקידושין מהני הקידושין וע"כ הטעם משום דבשעת הקידושין היה בידם להעיד בב"ד על הקידושין אי"כ אם ה' רשעים נמי היה בידם להעיד בב"ד היינו שעשו תשובה קודם שיעידו בב"ד לשיטת הש"ך דה' מיקרי בידו אך רוב האחרונים חולקים על הש"ך וס"ל דגם בפסול רשעים בעינן תחילתו בכשרות.

וג"ל הטעם ולענין תשובה לא מיקרי בידו כיון דאיתא בנמח"ר רשעים ברשות לבם הגם דאית ליה בחירה מ"מ לא מיקרי בידו אי"כ מיושב בזה דברי תשובת רש"י שכתב דחיישין שמא הרהרו תשובה בלבם בשעת הקידושין ונהי דלא מתקשרי בזה לעדות כ"ז שלא עשו תשובה בפועל מ"מ בזה שפיר מיקרי בידו לעשות תשובה בפועל כיון שלבם הסכים לעשות תשובה וז"ל דזהו כוונת החוס' בזה שפיר מיקרי בידו לעשות תשובה בפועל כיון שלבם רבומהר אף זה קריי בידו כיון דאין דעתו לחזור והיינו ככ"ל אי"כ כיון שרש"י מיירי שעשו תשובה בפועל קודם שהעידו על הקידושין שפיר מהני העדות והרמ"א דלא הזכיר שעשו תשובה ז"ל דמיירי בשניהם מודים אי"כ לא לריך עדים רק לקיום הדבר אי"כ כיון דחיישין

דחיישין שמה הרהרו חסובה בלגס איב היה בירם לעשות חסובה בפועל ולהעיד בציף
שפיר מהני הקידושין כגיל איב היה בגיד דהער לא עשה חסובה בפועל והיא מכחשת
הקידושין איב אפילו הרהר בלבו חסובה לא מיקרי עד כלל כגיל איב לא נשאר רק עיף
על הקידושין וכיון שהבטולה בגיל מכחשת העד אין לחוש כלל לדברי העד כמו שנובאר
בדברי הרמ"א סי' מ"ב סעיף ב' שכתב דאם אחד מוכיח העד אין לחוש.

אך החמ"ח שם בס"ק ד' הביא בשם מהר"מ פרוו"א סי' ל"ב להחמיר בהכחשת
האשה דהיא בעיד לא מהני נגד עיף וראייתו מדברי רש"י בקידושין ד' סי' ע"ב שפירש
הא דאיתא בגמרא שם עיף בהכחשת מי מהימן היינו בהכחשת עד אחד ממשום דהכחשת
אשה לא מהני ובשעה"מ פ"ט מהל' אישות הלכה ל"א כתב דרעת רש"י ז"ל כדעת מ"כ
שהביא הב"י ביו"ד סי' קכ"ז דהא בהכחשת בעיד מהני באיסורין היינו לגבי ידיה אבל
לאחרים לא מהני הכחשת הבעיד ולכך יש איסור לאחרים לישא אותה עיי"ש ולפי' לא
קיי"ל כדעת רש"י בזה דהא אן קיי"ל ביו"ד סי' קכ"ז בהכחשת הבעלים מהני גם
לכ"ע כמ"ס הש"ך שם ס"ק ו' והכחשת הבעלים עדיפא מהכחשת עד אחד כמובאר שם.
ולי נראה דגם רש"י ז"ל סובר כדעת הש"ך שם בהכחשת הבעלים מהני גם
לאחרים והטעם הוא מחוץ שנאמן להאכילו לעצמו נאמן ג"כ להאכילו לאחרים אבל לענין
נשואין לא שייך סברא זו דאם אחר לא ישא אותה מחילא גם הוא לא תוכל להנשא
וסברא זו נובע מדברי הגמרא כחובות דף כ"ה ע"ב דאם אומר בני זה וכהן הוא נאמן
הוא להאכילו בתרומה משום דבירו להאכילו בתרומה והיינו משום דנאמן לגבי עצמו
להאכילו בתרומה נאמן הוא גם על אחרים להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה
משום דאין בירו להשיאו אשה עיי"ש.

ובזה הסברא מיושב קושיות הש"ס שמעתא ו' פ"ז שהקשה על דברי החו"מ
שכתבו היאך אשה נאמנת על הספירה והטבילה הא אחזק איסורא הא בעלים נאמנים
על שלהם אפילו באתחוק איסורא ותי' דבעלים אין להם נאמנות אלא בקנין כספס אבל
לא על עצמם והוא רוחק ובוה מיושב כיון דאיהו יכולה להבעל בלא בעל לא שייך לומר
מחזק שנאמנת על עצמה נאמנת גם היא על בעלה כגיל איב לפי' יש לנו לחוש לדעת
רש"י ז"ל הג"ל.

מ"מ ג"ל שאין לנו לחוש ולהחמיר דהא באמת אנו זריכין להבין היאך יכולין
ללמוד מדברי רש"י לענין הלכה בהכחשת האשה לא מהני נגד עיף הא רש"י לא כתב
בן אלא לפי תיובתא דרב אחדבוי בר אמי שרצה להוכיח מברייתא דחבילה דלא כבי
דינא רבה דאמרו בהכחשת האשה מהני לנגד עיף ע"כ לדין רש"י ז"ל לפרש על וחסברא
עיף בהכחשת מי מהימן היינו בהכחשת עד אחד כמ"ס בפ"י שם אבל לפי' כי דינא
רבה מודה בש"י דגם הכחשת האשה מהני נגד עיף ועי"כ ל"ל דלפירוש רש"י הג"ל
מפרשין דמא"ל דאיתא שם בגמרא מה הוי עלה קאי על קושית אחדבוי בר אמי כמ"ס
הפ"י שם ורב פפא אמר שם דחוששין לקידושין היינו דלא מהני הצחשת האשה וכיון
דכל ראייתו של רב אחדבוי הוא מברייתא דחבילה דזה אומר זו אשתו היינו מסתמא
דאומר שקידשה בפני שנים אך הביא ע"ז רק עיף איב י"ל רק בזה החמירו רב אחדבוי
ורב פפא דחוששין לקידושין משום דסברו בהכחשת האשה דהיא נוגעת בדבר לא מהני
נגד עיף אבל זה לא שמענו מדבריהם דאם לא היה רק עיף בבעת הקידושין שהיא
חשש קידושין והסמ"ג דהחמיר להלריך גט א"ס היה עיף בשעת הקידושין היינו משום
דמפרש דמאי הוי עלה האי אסוגיא דלעיל בשניהם מורים רק בשעת קידושין לא היה

רק ע"א ולכך החמיר כרב פסא להלריכה גט והיינו בזה מורה אבל היאך נאחו החבל
בשני ראשים לקידושין חלין אשילי דבשעת קידושין לא היה רק ע"א וגם בהכחש האשה
לא מהני זה ודאי לא ניתן להאמר ועוד דשמה רש"י ז"ל פוסק כרב כהנא דאמר אין
מושפין לקידושין כמ"ס בהגהת מיימוני בשם ר"ח ולכך אין להחמיר כלל באשה מוכחשת
ע"א וכן החמ"מ כתב דהר"מ מפרדואל חזר מזה החימורא בס"י ל"ז כללע"ד.

יצחק ברי"א ז"ל הכהן פיונענבוים.

סימן ה

שארה אברך אחד מעיר ביאליסטאק שמו ישראל בר' מרדכי אליהו בארענבוים
גשא אשה זה ששה שנים מפד ווארשא ושמה חנה ביילא בת ר' דניאל אייזענבערג ומחמת
ששמת האברך הגיל קודם הנשואין שהיתה חולי פליטאוואטע היה ירא פן יארע לה ג"כ
אחר הנשואין ע"כ הלך עמה אלל הרייענט ונהנה לו כתב ראייענטע דאס יתעורר
אללה בתוך ג' שנים מומן הנשואין החולי שהיתה לה קודם הנשואין אזי מחויבת לקבל
ממנו גט וגם לפרנס את בניה שיהי' לה ממנו בלי שום חבטה עליו ובמשך חמשה
שננות מומן החתונה נחשורר אללה החולי הגיל ורלה האברך הגיל ליתן לה גט פטורין
כאשר התנה עמה ובידה היתה לקבל הגט יען כי דעתה היתה אז מיושבת עליה אחרי
משך חייה שבעות ולא רתה לקבל ממנו הגט באין אופן וגטע אז לעיר ביאליסטאק
ולא רלה לדור עמה ובמשך שתי שנים אחי החתונה נחזק אללה החולי הגיל ונטשה
לחשונת מוחלטת וגמורה שאין בידה לשמיר את נפשה ובלתי אפשר היה ביד אביה
להחזיקה בביתו ומסרה לבית הנשונעים דפה ווארשא ומאז ועד עתה לא פסקה ממנה
החלי שגעון ועמה ליעק האברך הגיל עד מחי ליעגן וניחב ולבלתי לקיים פירי ולפי
דברי האברך הגיל אין בידו להשלים כתובה טברה וליחד לה בית וליתן לה מזונותיה
ורפואתה כאשר העיד ע"ז אבי האשה הגיל וכן הרב הגאון מהר"ש מהאליאווער דעיר
ביאליסטאק אשר אין ידו מנגה על כל הגיל וכן בקש אבי האשה הגיל למלוא היתר
עבור האברך הגיל עפ"י דת וגם הרה"ג דק"ק ביאליסטאק בקש מאתו להזדקק להחזירו
מכבלי העיגון ע"כ מלאו עולמו מחויבים בדבר להזדקק להאברך הגיל ולמלוא לו היתר
עפ"י דת וזה החלי.

תשובה הנה בנשמתיה המנהג פשיט להחזיר לבעל לישא אשה אחרת ע"י היתר
מאה רבנים אך כתבו החמ"מ והב"ש בשם הג"ח דהבעל צריך להשלים גט וחכמה
וצריך ליחד לה בית וליתן לה מזונות והחמ"מ בס"י קי"ט ס"ק י"ב הנה תרמי למה לי
אם חייב בכל חיובי ממון כמו אם לאשהו למה צריך להשלים הכתובה ותי' כיון דצריך
להשלים גט מטעם חומרא דהקטנה ר"ג גם הכתובה צריך להיות מוכנת ע"י"ש אך יש
להסתפק אם עיקר היתר חלוי בהשלמת הכתובה ואשילו אם אין לו להשלים הכתובה
אין מחזירין אותו או דוקא ביש לו מחויב להשלים אבל באין לו מחזירין אותו בלא השלמת
הכתובה דהא פסק רמ"א בס"י הגיל סעיף ו' דאם אין לו לשלם הכתובה יש לו רשות
לגרש בלא הכתובה ודין זה נובע מהשוכה הרא"ש ובאמת החמ"מ שם חולק על הרמ"א
מדברי הרשב"א וכתב דהרא"ש מירי היכא שמהיבת לקבל גט אזי יכול לגרש בלא
הכתובה אבל היכא שמגרש לרצונו אפשר דמורה להרשב"א ולפי דברי החמ"מ ג"ל אשילו
היכא דמנוס לגרשה אך האשה אינה מחויבת לקבל גט אזי יכול לגרש בלא הכתובה

כיון בשהתה עשר שנים ולא ילדה דבארתי בתשובה אחרת אף דמלוא מוטלת עליו לגרשה משום פ"ו מ"מ היא אינה מחויבת לקבל ממנו גט דהא היא אינה מחויבת בפ"ד וכשים אין בכלל ערבות כמו שכתב הרא"ש בדרכות כפ' מי שמתו ס"י י"ג והגאון רע"א תשובה ז' פ"י דברי הרא"ש דכוונתו דדבר שאינה מחויבת שאינה בכלל ערבות אי"כ ליכא עליה חיוב לקבל גט דדוקא גבי נכפית כתב הרא"ש דאיכא עליה חיוב לקבל גט כיון דהוא אינו יכול לדור עמה מפני הסכנה אי"כ אם לא תקבל ממנו גט יהא שריו בלא חשד אי"כ יהא לו לערף דגופא ע"כ גם היא מזהרת שלא תעשר אותו אבל בשהתה עשר שנים הוא יכול לדור עמה רק שלא יקיים מלוא פו"ר ליכא חיוב עליה לקבל גט.

אך ה"ש שם בס"ק ו' הסכים להרמ"א וכתב דהרשב"א מירי היכא דאינו ראוי לגרש אפילו אם יתן הכתובה אזי בלא הכתובה אינו רשאי לגרש אבל היכא דראוי נגרש אם יתן הכתובה אזי רשאי לגרש אפילו בלא כתובה אם אין לו ובתשובה הנ"ל הכרעתי דבליכא מלוא לגרשה אזי אינו רשאי לגרש אם אין לו הכתובה דהא חסלוני הכתובה הוא בכלל פריעת בע"מ מלוא והאיך יהא רשאי לגרש ולבטל ע"ז המלוא של פריעת בע"מ הגם דלאחר גירושין יהא אונס על קיום המלוא דהא אין לו מ"מ הא"ך אתה רשאי לגרש ולבטל ע"ז המלוא וכה"ג מ"מ בנכח דף י"ט דאין מפליגין בספינה ג' ימים קודם השבת ופ"י שם בעל המאור דאסור מטעם חשש חילול שבת הגם דאז יהא אונס על חילול שבת מטעם פיקוח נפש מ"מ אינו רשאי להפליג ולהביא אי"כ לירי זה אבל היכא דמלוא לגרשה אזי יכול לגרש אפילו אם אין לו לשלם הכתובה דכה"ג איחא שם בשבת דלדבר מלוא מותר להפליג הגם דשם ליכא אלא ספק חילול שבת והכא ודאי יבטל המלוא של פריעת בע"מ דהא אין לו מ"מ מ"מ דרעת הרמב"ן הובא בש"ך יור"ד ס"י רס"ו ס"ק ו' דאפילו בודאי חילול שבת מותר לקיים המלוא ואפילו לר"י ורשב"א שם החולקין ע"ז נ"ל דהכא מודים דמותר לגרש דהתם בודאי יחלל שבת אבל הכא אפשר שיפרע אח"ז ולא יבטל לגמרי המלוא של פריעת בע"מ רק שלא יפרע בזמנו אי"כ הכא בנשחטות דמשלים הנט כרי לגרשה כשהתפארת ואזי יהא מלוא לגרשה כרי שלא תהא לו ב' נשים כמו שכתב ה"ש בס"י א' ס"ק כ"ג וההיתר של עכשיו נמי איכא מלוא דהא מתירין ע"ז תר"ג אי"כ יכול להשלים הנט בלא כתובה אם אין לו ואזי אומרת דיש חשש שמא יהא לו לשלם הכתובה כשהתפארת ולא ירצה לשלם ע"ז יש עלה להשלים וועקסיל דכשיהא לו לשלם אזי יהא הוועקסיל טוב לגבות ממנו וכן ראיתי בשו"מ הרי"מ למוריניו הגאון הקדוש זללה"ה מגור ששקל להתיר באין לו לשלם הכתובה דישלים וועקסיל.

ועוד דבנ"ד יש לומר דאין לה כתובה כלל דהא נתנה לו כתב ריענטעג קודם הנשואין דאם יתעורר אלה בחיך ג' שנים מוזנן הנשואין החולי שהיתה לה מקודם הנשואין אזי מחויבת לקבל ממנו גט וגם לפדות את בניה שהיא לה ממנו בלי כוס חביעה עליו ומשמעות הלשון הוא שפדונו גס מהכתובה הגם דאיחא בש"ע אהע"ז ס"י ס"ז ס"ק ט' דאם התנה שלא יהא לה כתובה תנאי בטל ויש לה כתובה והוא שיטת הרמב"ם ז"ל דהא ה"מ כתב טעמא של הרמב"ם אף דכתובה דרבנן מ"מ חבמים עשו חיוב לדבריהם כשל תורה והקשה הלח"מ הא קי"ל כר' יהודה דדבר שבממון אפילו בדאורייתא תנאי קיים ומירין כיון דרבנן אמרי דכלא כתובה הוי בעילת זנות הוי מתא דאיסורא וחשבה כאילו הוי בעילת זנות מדאורייתא ובדאורייתא במלתא דאיסורא.

הכל מורים דמנאי בטל ובניטין דף פ"ד ע"ב איתא כי אמרין מחנה על מה שכתב
במורה הנגלי בטל היכא דודאי קא עקר וכו' עיי"ש א"כ י"ל דהא דפסק בש"ע דאם
המנה שלא יהא בחובה הנגלי בטל היינו היכא שלא הלה הכתובה בשום מנאי א"כ רולה
לעקור דברי חכמים שרולה לבעול בלא כתובה ולכך בטל המנאי אבל הכא שהמנה דאם
יחטורר החולי לא יתי' לה כתובה א"כ קודם שנתעורר החולי הוי עדיין ספק שמה לא
יחטורר החולי ויהא לה כתובה ולא יהא בעילת זנות ושיתעורר החולי אזי יפרוש ממנה
א"כ אינו רולה לעקור דברי חכמים.

ובן למי' הר"ן בפרק אעפ"י שכתב בהרמב"מ ס"ל דחכמים עשו חיזוק לדרביהם
יותר משל מורה נמי י"ל כן במובן.

ועוד י"ל כעין זה והוא עיקר בעיני דמחנה על מה שכתוב במורה מיקרי היכא
דהמנאי הוא לעבור על דברי מורה כגון שאין לך עלי כתובה או עונה או המנאי בטל
אבל היכא דהמנאי הוא בדברים אחרים כגון הכא אזי נותן לך כתובה ע"מ שלא
יחטורר עליך החולי ונהי דאם יבטל המנאי יעבור על דברי מורה שידור עמה בלא
כתובה מהני המנאי דהא חזין דהנאי מהני בקידוש' ביאה כדאיתא במ"ס כתובות דף
ע"ד אף דאם יבטל המנאי מהא ביאת זנות ממעט מ"מ מהני המנאי כיון דהמנאי אינו
לעבור על ד"ת וראי' לדבריו מהא דקדשה על הנאי ונכסה סתם שס' ד' ע"ג דרב
אמר לריבה גט ואין לה כתובה מטעם דאין אדם עושה בעילתו זנות והקשה
הר"ן שם הא בלא"ה הוי ביאת זנות מטעם דאין לה כתובה ותידן דאין אדם רולה
לעשות בכונה ביאתו זנות עכ"פ קשה אמאי אין לה כתובה הא לשיטת הרמב"מ
וש"ע לא מהני תנאו על כתובה שוב ראיתי בספר בית יעקב להגאון מליא שהקשה
כן ולהג"ל נחא או כתיב קמא כיון דאינו עיקר בודאי או כתיב ב' כיון דהמנאי הוא
בדבר אחר מהני המנאי שלא יהא לה כתובה ואפילו אם נמא שאינו בודאי במשמעות
הלשון שפטרנו מהכתובה מ"מ יכולין להחיר אותו בלא השלשת הכתובה מטעם ס"ס
שמה היתר אינו תלוי בהכתובה ושמה אין לו כתובה כלל ובאמת נ"ל דאפילו בספק
אחד אם יש לה כתובה או לא יש להחיר אותו בלא השלשת הכתובה לא מבטיח
להפוסקים דסברי דעשוי כלה מן דח"צ ואינו אלא חקנה וכשיש ספק הולכין להקל
כמבואר בב"ש ס' א' ס"ק כ"א ודאי יש להחיר אותו בלא השלשת הכתובה אלא אפילו
להפוסקים דסברי דלא כלה זמן חר"צ א"כ כשיש ספק הולכים להחמיר היינו כשיש
ספק בעיקר היתר אבל כ"ד כ"ד בספק אם האילן קדש לעיר אם לא קדש לעיר וכו' וכו' וכו'
להא דאיתא בב"ב כ"ד ע"ב בספק אם האילן קדש לעיר אם לא קדש לעיר וכו' וכו' וכו'
משום דאילן ודאי למיקץ קאי ולענין דמי אמרין ליימי ראי' ושקיל הגס דלסברת החב"צ
בהנהגה על ה"ט' יש לחלק דהאם דאפילו אם האילן קדש קולץ ואח"כ נוטל דמיס
כמבואר שם אבל הכא משליש הכתובה ואח"כ מתירין אותו מ"מ הקלוה"מ שם מחלק על
סברת החב"צ והסכים לסברת ה"ט' דאפילו בבב"ב יש לדמות להא דאיתא בבב"ב והביא
ראי' לזה מדברי הרא"ש שוב ראיתי במשניות הרי"מ ס' הנ"ל שכתב סברה זו.

ובב"ד דמי' יותר להא דאיתא בבב"ב משום דהספק הוא על חיוב הכתובה מ"מ
נ"ל דישליש ויעסקיל על כך הכתובה כשהתפאה העמוד עמו בד"ת על הכתובה.
ועתה נשוב ונדבר במה שאין יכולת ביד הבעל הנ"ל ליתן לה מזונות ורפואה
וליתר לה בית וכו' לא נוכל ללרף כתיבה האקט רייעטנעט כי שם לא כתוב רק
שיגרשה בלא שום חביעה עליו אבל קודם שיגרשה לא פטרה אותו כלל ובגמטות
פסק

פסק רמ"א בס"י קי"ט סעיף ו' דחייב במונותיה והחמ"ה כתב שם בס"ק ט' היכא דאינה יודעת לשמור גיטת דמדאורייתא אינה מורשת חייב במונות אף לדעת המחבר מבניד נראה מתוך גביית עדות שאינה יודעת לשמור גיטת א"כ גם המחבר מורה דחייב ועוד דחמ"ח כתב שם במקום דאיכא חר"ג גם המחבר מורה דחייב ובאמת לר"ך להבין ובי חמור חר"ג מפקדות חכמים וכ"כ דסובר כיון דאיכא חרס הוי כדאורייתא הא מדברי החת"ם גופיהו בס"י ס"ז ס"ק י"ח לא נראה כן אך י"ל דסובר לחלק דגבי אינה יודעת לשמור את עצמה לא היתה התקנתה שלא לגרש אותה מטעם כדי שלא לפטור להפקיע אותו מחיוביה דכי יפה כחה בזה מפיקתם שיכול לגרש בע"כ מדינא דגמרא רק העיקר שלא להחיר אותה מאיסור א"א כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר ע"כ שפיר פטור מחיובי ממון אבל תקנת רגמ"ה היתה להיפך שאין הטעם שלא להחיר אותה מאיסור א"א בע"כ דאין לזה טעם רק העיקר הטעם שלא לגרש בע"כ הוא שלא לפטור אותו מחיוביה בע"כ אי"כ קודם הגירושין ודאי חייב בכל החיובים מ"מ כ"ל כיון דלא הזכירו הכ"ח וחמ"ח וב"ש לר"ך להשלים בטוחות על החיובים הנ"ל ע"כ דאין ההיחר תלוי בזה רק אם יש לו מחויב בכל הנ"ל דאם היה ההיחר תלוי בזה היה לר"ך להשלים בטוחות על חובים הנ"ל על כל ימיה דכי בכל פעם יעלה הרוחים מחבובה על חובים הנ"ל אלא ע"כ כנ"ל וכן מסתבר דהא ההיחר דמאה רבנים מהני לפטור אותו מחייב שלו שלא לישא אשה אחרת עליה בלא רשותה משום דאדעתא דהכי אנשיבא ליה כמבואר בש"ע ס"י א' סעיף ט' ובחמ"ח והב"ש שם אעפ"כ מהני ההיחר דמאה רבנים לפטור מחייב א"כ אחאי לא מהני ההיחר לפטור אותו מכל חובים עכ"ל דע"ז איכא מזה שלא לעגן אותו להיות בלא אשה אבל על חובים הנ"ל ליכא מזה לפטור אותו גם מחובים הנ"ל מזה ע"כ אין מעכבין ההיחר בשביל חובים הנ"ל ממילא נשאר עליו חובים הנ"ל והב"ד אומרים שחייב בכל הנ"ל אבל אין מעכבין ההיחר בשביל זה.

ועוד דאפשר לומר דבג"ד מדינא פטור מכל חובים הנ"ל דבתחילת שנתעורר עליה חליה והיתה עדיין ראויה לקבל גט והבעל רצה לגרשה והעיכוב היה מונע שלא רצתה לקבל גט ואזי נפטר מכל חובים הנ"ל מהטעמים שאבאר לקמן אפילו אח"כ שנשחטת ואינה ראוי לקבל גט ג"כ פטור מכל חובים הנ"ל דהא כתב החמ"ח בס"י ע"ז ס"ק ג' דהא דחלתה אחר נשואין מחויב להעלות לה מונוות היינו משום דכבר נחייב לה אינו נפטר ע"י חליה אי"כ הבא דקודם חליה בשעה שהיתה עדיין ראויה לקבל גט נפטר ממונות אי"כ כשחלתה אח"כ דמ"א לחלתה בתחילת נשואין דאינה מעלה לה מונוות ועכשיו אבאר הטעמים על מה שכחתי דבעת שרצה ליתן גט והיה לא רצתה לקבל גט נפטר מכל חובים הנ"ל.

טעם א' הוא ד"ל דזה נכלל בכתיבת אקט ר"י עטענע דבעת שיחתיל החיוב עליה לקבל גט היינו שהיא הבעל רוצה לגרשה אזי אין תביעה עליו ופטרה אותו מכל חובים הנ"ל ואין לומר דזה דמי להא דכתב הב"ש בס"י קל"ד סק"ז בשם מהר"א דאם עשה קנין לגרש וליתן קנס כיון דאין חל הקנין על הגט אינו חל על הקנס דהוי קני אחר וחמור אי"כ י"ל דכחו שאינו חל עליו ליתן גט מטעם דהוי קנין דברים כך אינו חל עליה לקבל גט וממילא בטל גם הפטור שפטרה אותו מכל חובים הנ"ל ד"א דהא ד"ל דזה הלא בקנין אמן והח"ם בתשובות אהע"ז ס"י קל"ה כתב דהוא מחלוקת הפוסקי' ומסקי'א

ומספיקא אין להוציא מיד המוחזק ולכך כתב מהר"א דאין להוציא ממנו הקנס אבל הכא
 דהוא לפטור אותו אמרין להיטור דשמא החיוב לקבל גט חל ועיין בקל"ח סי' רמ"א
 להסבירים דקנין אחר מהני גם שטר מהני וקבלת הגט הוא להלקי שיעבורה מעליו ולכך מהני נתינת
 בגיטין דף ע"ה ט"א דעיקר קבלת הגט הוא להלקי שיעבורה מעליו ולכך מהני נתינת
 בעל כרחו עיי"ש ועוד הא כתב הח"ס שם דבלשון חיוב כ"ע סוברים דמהני אחר והכא
 בתבנה לו בלשון חיוב ועוד אפילו ימא דהחיוב על קבלת גט לא מהני דדוקא על לשון
 אחר מהני לשון חיוב אבל על מחילת השיעבוד לא מהני לשון חיוב מ"מ הפטור מהני דהא
 דברי מהר"א תמוהין דכתב דהוי קני אחר וחמור דהא קי"ל דקנה מחלה עיין בסמ"ע
 סי' ר"ג ס"ק י"ט וכתב שם דטעמו משום דמספיקא אין להוציא מיד המוחזק א"כ הכא
 דהוי לפטור שפיר מהני הפטור.

ואין להקשות הא כבר פסק בשבועות חזון יאיר על כל הסילוקין שלנו דהא
 עכשיו הקדושין והחופה בבית אחד ולדעת הר"ן ז"ל הובא ברמ"א סי' ל"ב לא מהני
 סילוק קודם אירוסין רק בעל עבודת הגרשוני שם כס"י ב' כתב דלנו סומכין על
 תשובות מהר"מ החולק על הר"ן בזה עיי"ש באחרונים סי' ל"ב ובגיד דה"י יש לסמוך
 על תשובות מהר"מ כיון דהוא מוחזק א"כ ע"כ לר"ך לחלק על סתירת הרמ"א בח"מ
 סי' ר"ט דכתב דמחילה לא מהני בדבר שלב"ל וסילוק מהני כחילוקין של בט"ז שם
 דמחלה מיקרי שחל החיוב ואח"כ נמחל זה לא מהני וסילוק שלא חל כלל החיוב זה
 מהני עיין בקל"ח שם ס"ק י"ג א"כ בגיד כבר נהחייב הבעל בשעת נשואין במוזנות
 והא"ך יהא נמחל החיוב כשימערר עליה החולי הא הוי דבר שלב"ל דז"א דהא כתב
 הרשב"א הובא בר"ן ר"ס פרק מי שהיה נשוי וכן הריב"א בכתובות דף נ"ח ע"כ דעל
 מוזנות אינו חל השיעבוד משעת הנשואין רק על חד יומא וכן בכל יום ויום חל השיעבוד
 על ההוא יומא א"כ בגיד שפיר מיקרי סילוק דכיום שימערר עליה החולי לא יהא חל
 על הבעל החיוב ואפילו אם יש ספק אם נכלל בלשון הוה הפטור מכל החיובים אין
 מעכבין ההימור בשב"ל חיובים הנ"ל כנ"ל.

ועוד יש טעם אחר לפטור אותו מכל חיובים הנ"ל בשעה שימערר עליה החולי
 כנ"ל דהא דעת הר"א מורח"י והב"ח הובא בהמ"ח וב"ש סי' ע"ז דאפילו לאחר תקנת
 ר"ג אם רלה ליתן לה גט וכחובה והיא אינה חרולה נפטר מכל חיובים הנ"ל וע"כ
 דסוברים דעיקר כוונת תקנת ר"ג שלא לגרש בע"כ היינו שלא לפטור אי"ע בע"כ מחיוב
 שחל עליו שלא לישא אשה אחרת דהוא גם מדג"א דגמרא כנ"ל ולכך כשרולה ליתן גט
 ובתיבה אוקמא אדג"א דגמרא דפטור מחיובים הנ"ל הלכך הכא דרלה ליתן גט הנס
 דלא רלה ליתן כתובה כיון דאינו חייב לה כתיבה כלל הגט לחוד כני לפטור אותו
 מחיובים הנ"ל והר"א מורח"י הביא מזה דהניש וזמנו באתר בשבת וכו' ונ"ל דהביא
 ראיה מליקא בתרא דכתובות שם דבתלמה מעלה לה מניטות ובהניש זמן באתר בשבת
 אינו מעלה לה מניטות ולא קשה כ"כ קושית החמ"ח שהקשה עליו דתלמה יוכיח ובגיד
 שהתנה עמה קודם הנשואין שאם ימערר החולי תחייבה לקבל גט הנס דנ"ל דתנאי
 זה לא מהני לבטל תקנת ר"ג להחזיר אותו לגרש אותה בע"כ מ"מ גם החמ"ח והב"ש
 החולקים על הר"א מורח"י והב"ח אפשר דמודים בגיד דעכ"פ פטור מכל חיובים אם
 הוא רלה ליתן גט והיא אינה חרולה כיון שיש לה לומר שהיא מחויבת לקבל גט כנ"ל
 ובפרט כיון שאין לה כתובה א"כ אסור לרד שמה בלא כתובה ולבטל התנאי ולחייב

אות

אותו בכחובה מחדש ואינו מחויב אי"כ דמיה לנכפית שאינו יכול לרד עמה שמורים שם החמ"ח והכ"ס דפטור מכל חיובים הנ"ל.

ע"כ נלע"ד להחיר אותו לישא אשה אחרת ולקשלים הגט ביד שליח וגם להשלים וועקסיל על סך הכחובה כ"ז נ"ל מדינא אבל מחמת חומר איסור ר"ג החמירו עליו הנס שאין לו לבקש עלות ולקשלים עיקר הכחובה ותעמוד עמו בד"ת כשתרפא כי על הגדוניה אין לחוש כי אביה אמר לנו שלא נתן להאכרך הנ"ל כדוניה כלל רק סך שני מאות רז"כ על הלכסה וע"ז ישלים וועקסיל שתעמוד עמו לד"ת גם ע"ז כשתרפא וליתן בטוחות שאם תתרפא יתן לה גט מחדש הכל כאשר לכל כמ"ס בתשובות נר"ב אהע"ז ס' ג' ובלבד שיסכימו ע"ז מאה רבנים מנ" מדינות ובכללם רבני המאה"ג מ"ל דפה הכל כאשר לכל כמ"ס בתשובת חכם סופר ס' ד' ונ"ז כפי דין תורתנו הקדושה אכן אם יש להאשה הנ"ל אקטין או מחויב לעשות כפי נימוסי המדינה.

יצחק ברי"א ו"ל הבחן פיינגנבוים מו"ז דפה.

סימן ר

שאלה אשה שינא בעלה ר' שלמה זלמן ווערטראגער מווארשא במלחמה אלל מבזר קארם וזה יותר משנה ומחלה נאכד זכרו ולא נשמע ממנו כלום והלכה אשתו להארונים מפה ובקשה מאתם לכתוב לשם מה נשמע מבטלה כלום ושלח הפאלקאוויק משם להארונים דפה שר' שלמה זלמן ווערטראגער מווארשא הנ"ל נכרג ביום 6 ט"ז נאראכטער 1877 אלל מבזר קארם וגם בא לפנינו ר' משה מאיר שישקאוויקי מפה ואמר בזה הלשון איך האב געהרט פין איין יוד אין מואסקווע איך גידענק נישט וויא ער הייסט האט ער מיר געזאגט אז ר' שלמה זלמן ווערטראגער גראניסט מווארשא איז געהארגעט געווארן אין דער מלחמה ביא דעם פעסטונג פין קארם והאשה באה לפני ובכחה במר נפשה להחירה מכבלי העיגון כי אין לה חוטא ומרא ועודה רכה בשנים וגם אין לה אלל מי להיות ואין לה במה לפרנס א"ע לכן למזה רבה יחשב לזרד לה היתר בכל מה דאפשר.

תשובת אף כי קשה עלי להכניס א"ע בדבר העגונה כי מיראי הוראה אני בכל זאת נחתר על לבי לחקור בזה כי אומרים לי אשר החלוץ נוסע ח"ל ואז תשאר שכולה וגלמודה לכן אמרתי בנוקם שאמרו לקר אין רשאי להאריך ואענה גם אנכי את חלקי ואף כי קשה הדבר להחירה מהעצמים המבוארים לקמן בכל זאת אחפש בכל מיני חופש אולי אובל למצא לה זר להחירה והנה בראשית השקפה קשה הדבר מאוד להחירה על פי עדות אלו כי ע"ה עדות של הפאלקאוויק אין לשמוך כי הוא העיד ע"י שאלה ולא הכיח לפי חומו ואף אם היה מעיד לפי חומו היה עוד לפקפק על עדותו כי הוא העיד בכתב ויש פוסקים אשר עדות מסיח לפי חומו בכתב לא מהני וגם לא ה"י בכאן קושר דברים ויש פוסקים אשר במסיח לפי חומו בעיני קושר דברים ועוד הא עדותו הוא שנהרג במלחמה ובמלחמה זריך לומר וקברתיו וריעותא זו הוא גם בעדות השני אשר העיד ששמע מאיש אחד שנהרג וגם אותו איש לא אמר וקברתיו אולם אם היה הוחזק שלום בעולם היינו יכולים להאמין גם לעדות הפאלקאוויק כי עדותו הוא כמו ערכאות ובערכאות מובאר באחרונים שיש לשמוך בעדות אשה כיון שמהני ערכאות בדיני ממנות אשר לא נהני עד אחד אי"כ לגבי עדות אשה שמהני עד אחד כ"ס שמהני ערכאות ובחמ"מ מביא

שם

בשם הרשב"א אשר ערכאות מהני אפילו ביחוד אך בנדר שה' מלחמה ובמלחמה בע"א
בעינין וקברתיו הגם דערכאות עדיף מע"א מ"מ כיון דלא ידעינן דמהני ערכאות בעדות
אשה אלא מק"ו דע"א איכ' אמרינן דר"י להיות כעד אחד דבמלחמה בעי' וקברתיו אך
יש מאחרונים שמוציאים ראיה דערכאות מהני בעדות אשה מהא דסוף יבמות דאין
בדוקים עדי נשים בדרישה וחקירה משום דכיון דאיכא כתובה למשקל כדיני ממונות
דמ"א איכ' ה"ה בערכאות מהני משום האי טעמא ויש ביבמות הקשו המפורשים למה
לי טעמא דכיון דאיכא כתובה וכו' תיפוק לי דלא נרע מע"א מק"ו כג"ל ומתירא דהיא
דיבמות שם הוא קודם שהעיד נחמ"י איש בית דלי בשם רבן גמליאל דע"א מהני בעדות
אשה איכ' ה"ה ע"א אפילו ביחוד נמי מהני אפילו אי ע"א לא מהני וכן כתב
צמחרי"ק שורש קכ"א דבערכאות לא לריבין הו' לטעמא דמשום שיגואל אקילו בה רבן
איכ' שפיר י"ל דבערכאות לא אמרינן דאמר בדדמי דהו' כמו ב' עדים שפסקין בזהע"ז
בעיקר נ' דלא חיישינן דאמרי בדדמי ודוקא בנשרים אבל בשני פסולין חיישינן דאמרי
בדדמי כמו שהובא בבב"ב שם משום דבהר הרי סהדי לא דייקין עיי"ש והיינו משום
דנאמנים מדינא ולא משום חקנות עגונות איכ' ה"ה ערכאות אפילו ביחוד לא חיישינן
דאמר בדדמי כג"ל ואין לומר דהא דבשני עדים כשרים לא חיישינן דאמרי בדדמי היינו
בשנים הכשרים מדאורייתא וכמ"ס ברמב"ן במלחמות שהתורה האזינה אותם אהם מה
לכס עליהם אבל ערכאות כיון שאף בממון אינם נאמנים אלא מדרבנן י"ל שפיר דחיישינן
דאמרי בדדמי אך זה אינו דהא כיון דקיי"ל אין בדוקים עדי נשים בדו"ח איכ' הא דשני
עדים לא חיישינן דאמרי בדדמי היינו אפילו בלא דו"ח איכ' אינם נאמנים אלא מדרבנן
דהא מדאורייתא אפילו דיני ממונות בעי דו"ח ואפ"ה לא חיישינן דאמרי בדדמי איכ'
ה"ה בערכאות כג"ל ולהפוסקים הובא בבב"ב שם דאפילו בשני פסולים לא בעי
וקברתיו איכ' ע"כ העטס דהא דבשנים לא בעי וקברתיו היינו משום דלא שכיח דשני
אנשים יאמרו בדדמי איכ' ליכא ראי' על ערכאות ביחוד אך לשטתם בלא"ה יט' להתיר
האשה הו"א דיש לזקק גם עדות השני עם הערכי דהו' כמו שנים דלא בעי וקברתיו
ועוד יש לזרז להתיר האשה הו"א אפילו בלא טעמא דערכאות עפ"י העד השני אך
שלא אמר וקברתיו עפ"י השונות מהריב"ל הלך א' ב' א' וחלק ד' ס' י"ב וי"ד שפסק
דבעד מפי עד לא בעי וקברתיו דחלינן בלא ה"י הראשון לפנינו היה מנכר דבריו איך
שכתבנו לו שמה ודאי כגון שטעלו ממקום לחקים דחשיב כמו וקברתיו הגם שלא היקל
אלא היכא שיש עוד זר להתיר כגון שער הראשון היה נכרי מסל"ת כחצו"ר שם הבא נמי
יש עוד זר להתיר מטעם ערכאות כג"ל ובהגינות מהרשד"מ ב' נ' מפקפק על סברת
מהריב"ל הנוצר מ"ו כתב על שאלתו דשם דכיון דמיס שאין להן סוף הוי חשש איבוד
דרבנן יש לסמוך על סברת מהריב"ל איכ' הבא נמי לא הוי אלא חשש איבוד דרבנן
דהא בלא וקברתיו נמי אם ניסת לא הלא כמו במיס שאין להם סוף וכ"ל היכא שער
הראשון אינו בהם נהרג במלחמה ולא אינו שרוא שנהרג במלחמה כג"ל בודאי יש
לסמוך על סברת מהריב"ל דהא עיקר פיקשינן בחטות מהרשד"מ הג"ל על דברי
מהריב"ל הוא על מה שהביא ראי' על סברתו מצעל ח"ה ס' רל"ט שפסק על נכרי
מסל"ת שהעיד מפי נכרי דחלינן להקל ולא אמרינן דלמא שחא ע"י שאלה הו"ר ע"ז
מפקפק בחטות הג"ל דמ"ל לבדות מדעתנו ולהסיק דברים כגון שטעלו וכו' מה
שלא נזכר כלל בדברי העד הראשון ואין דמיון כלל להא דדברי ח"ה הג"ל ועוד הביא
בשונות מהרי"ט הלך א' ב' ח"ה סחירה לדברי מהריב"ל מדברי בעל ח"ה בעלמא

בסוף ר"מ שכתב שם היבא שאמר שראה שכבשו עליו מים וכו' עיי"ש אי"ב היבא שהעיד
הראשון אמר שהם נהרג במלחמה לא קשה כלל קושיהם דהא בת"ה שם סוף ר"מ הביא
בשם תשובת מהר"מ היבא שהעיד שנהרג י"ל שראהו מיד והכירו או שראה כשהרגוהו
אי"ב הכא נמי י"ל שמה שהעיד העד הראשון שנהרג שלמה זלמן במלחמה לא ראה כלל
כשהרגוהו רק ראוהו מיד אח"כ והכירו והיו ספק שקול ספק ראוהו כשהרגוהו ואיבא
למחר בדרמי ספק לא ראה כשהרגוהו רק הכירו דלא שייך בדרמי אפילו היבא שלא
טלטלו וכו' כמו באהע"ז סוף כ' בהג"ה עיין בחמ"ח וכב"ש שם ושפיר י"ש ראי' מעט
תה"ד חליקין להקל וגם לא דמי כלל להא דתה"ד סוף ר"מ כג"ל דהתם כיון שהעיד
שראה הטביעה מולן להוסיף דברים שכבשו ג"כ עליו מים אך יש סתירה לזה מדברי
בעל תה"ד בסוף סוף הנ"ל הובא באהע"ז סעיף י"א דכתב שם היבא שלא הקול
שטבע במים שאין להן סוף וא' העיד שמה שהם חיישינן שמה העיד מחמת הטביעה
ובחמ"ח שם ס"ק כ"ב כתב היבא שידעין שנהרג במלחמה ועד מפי עד אמר שהם
שנהרג חיישינן דאמר בדרמי מחמת המלחמה אי"ב מכ"ש היבא שאמר בהדיא שנהרג
במלחמה.

אך יש לישב דבעל תה"ד מיירי שהרבה אנשים ראו כשנכבשו אמרינן שפיר דילמא
אותו העד ראה ג"כ הטביעה או שמע מפי אותן האנשים וכן בעל חמ"ח מיירי שהרבה
אנשים ראו כשמתו ליה בגירא או ברומחא ולא ראו שמת חיישינן שפיר דגם אותו העד
נמי ראה כן אבל הכא ידעין שיש אנשים שאמרו שראו כשהנהרג שלמה זלמן הנ"ל
חליקין שפיר להקל שאותו העד הראשון לא ראה ההרג רק הכירו כג"ל אך יש לדקדק
על דברי מהריב"ל הנ"ל על מה שהביא ראי' מדברי תה"ד הנ"ל הא דבכורות ד' מ"ז
ע"ב אמרינן כי אקילו רבנן בסופה בתחילתה לא אקילו רבנן אי"ב מה ראי' יש מדברי
תה"ד דהתם לענין מסל"ת אם חרלה לחוש שמה אינו מסל"ת הוי חשש שמה העיד
שקר אקילו רבנן בסופה אבל במלחמה דיש חשש שמה אמר בדרמי הוי כמו בתחילתה
אך יש לישב דהא קי"ל דבשני עדים כשרים לא צרי וקברתיו כג"ל משום דבית דין
סברי לא דייקין ע"כ הא דבע"א חיישינן דאמר בדרמי היינו משום שיש כאן שני
חששים א' שמה העיד במתכוין שקר וגם שמה אמר בדרמי וכיון הא דחיישינן על בדרמי
הוי משום לירוק חשש שמה העיד שקר הוי נמי בכלל בסופה ולא דמי כלל להא דבכורות
שם דהתם אפילו בני הרי אמרינן דאמרי בדרמי בלא פריון פנים עם החושם אלמא
דחיישינן על בדרמי אפילו בלא לירוק דחשש שמה העיד שקר שפיר הוי בכלל בתחילתה
ואין להקשות על סברא הנ"ל מהא דפסק הב"ש שם דבעד אחד מפי שנים כשרים לא
צרי וקברתיו והתם יש חשש דשמה העיד העד השני שקר לא דמי כלל דבעד אחד יש
באותו עד שני חששים דשמה העיד שקר ושמה אמר בדרמי לכך אין מאמינים אותו
אבל בע"א מפי שנים נהי דבעד אחד יש חשש שמה העיד שקר אבל חשש בדרמי
ליבא לכך מאמינים אותו שאמרו כן השנים ובאותם השנים נהי דחשש בדרמי איבא
מ"מ חשש שם שקר ליבא ולכך מאמינים אותו ג"כ מ"מ דברי הריב"ל בעלמם אינם
מיושבים דהא הוא פסק בחלק א' סוף כ' דגם בשני פסולים לא חיישינן דאמרי בדרמי
אי"ב בע"א לא הוי הטעם משום דיש עוד חשש דשמה העיד שקר דאי"ב אפילו חרי
פסולים נמי מ"מ להפוסקים דוקא בשני כשרים יש להחיר מנה סברת הריב"ל ולהפוסקי'
דאפילו בחרי פסולים לא צרי וקברתיו בלא"ה יש להחיר מנה לירוק הערכי עם העד
כג"ל במלא בגיד יש כאן שלשה לדיוס להחיר האשה הווא היתר היא הוא מטעם דערבי

הוי

היו כשנים היתר הכ' להפסקים דשני פסילים לא בעי וקנרתיו יס ללרף עדות הערכי
עם עדות השני היתר הג' הוא עפ"י סכנת מהריב"ל וכל השאלה הוא לענין לכתחילה כג"ל
ומעטם שלא הזכירו שם אביו אין לחוש כיון שנהדרר ע"י אג"ח שמאג"ח שאלל מנדר קארם
לא הי' שלמה זלמן ווערטראגער אחר תוך מבעלה של אשה זו ע"כ נלע"ד להחזיר האשה
הזאת מנכלי העיגון וכלבד שישכמו ע"ז חכמי העיר היינו הרבנים המאוה"ג דומ"ל דפה.

יצחק ברי"א ז"ל הבהן פייגענבוים ב"ר דפה.

סימן ז

שארה בא לפני איש לעיר לימים מו"ה משה גאטוועטער מעירינו ווארשא אשר
עובדו אשתו מרת רעכיל בת ר' נחמן יואל ווארנאטשינער זה שתי שנים ולא יודע
אנה הרחיקה נדוד והבעל הג"ל כתב בכחבי העתים כמה פעמים אודותיה אולי יודע
מקומה ואין קול ואין קשב וגם קודם בריחה הי' קטטה בינה לבניו איזה חדשים
והאיש ההוא הוא לעיר לימים וגם לא קיים עדיין פ"ו כי לא הי' לו אלא בת אחת
מומנה ע"כ בא לפני במר נפשו אולי ימצא לו איזה מרופה להתיר לו לישא אשה אחרת
על פי ד"ח.

השובה שאלה כעין זו אינה בתשובות נוי"ב מה"מ סי' ו' ושם הי' יותר משמונה
שנים ואעפ"כ לא רצה הגאון הג"ל להורות לו היתר אך כתב שם אם ימצא מאה רבנים
להתיר לו לא אחתה בירו עיי"ש אך נד"ר לא דמי לגמרי להא דתשובות נוי"ב הג"ל
דהתם מ"ירי שקבר קיים פ"ו שהי' לו בן ובה אבל בג"ד עדיין לא קיים פ"ו ובתשובה
הג"ל משמע להדיר דבלא קיים פ"ו הסכים לתשובה רש"ך דאם נשנית יכול ליקח אשה
אחרת ואין לומר דהא הג"ח בפ' הבא על יבמתו הביא פלוגתא לענין אם שבתה עמו
עבר שנים ולא ילדה אלא ודאי אחד אי כופין אותו להוציא אם לא וכתב שם ולכ"ע אם
לא ילדה אלא כולם זכרים או נקיבות אין כופין אותו להוציא ולאומם שקבלו חר"ג שלא
לישא אשה אחרת הבהא נמי אינו יכול ופרשו אחרונים דבריו ז"ל דמאי דקאמר ולאומם
שקבלו וכו' קאי על מואי דקאמר ולכ"ע אם לא ילדה וכו' דלא כתשובה מהר"מ
פ"ד אלוהי סי' י"ג וממילא דה"ה לאומה דעה דבילדה ודאי אחד אין כופין אותו נמי לא
הותר חר"ג לישא אשה אחרת והרמ"א בסי' קנ"ה כע"ף יו"ד דפסק כן דבילדה ודאי אחד
אין כופין ממילא לא הותר נמי חר"ג אך ז"א דהא הכ"ש שם כתב היינו ככח"ו
ע"ד להוליד אבל כשהיא זקנה כופין אותו להוציא והוא מדברי תשובת הריב"ש סי' ה"ה
הבא לענין להחזיר לו חר"ג כמובן הגם דבהש"ב מועיל לזקה סי' ל"ג פסק דאפילו
כשהיא זקנה אין כופין אותו וכתב שם העטם מבוש דע"ק הכפיה הוא משום לא הוה וכו'
לשבת ילדה וכולד אחד איכא שבת עיי"ש מ"מ בג"ד יס להתיר לו לישא אשה אחרת
דהא הוא ז"ל כתב שם העטם דהא דלא כופין אותו להוציא משום מלות פ"ו היינו
משום דהיא עשה את שלו והיינו משום דנשא אשה הראויה להוליד ודאי עמה כדרך כל
הארץ אך שכתבו הזקנה ואינה ראויה עוד להוליד לא עבר כלל על מלות פ"ו אבל
הבא שא"רע מקרה שבעודה בחדותה זה שתי שנים אינו יכול לעסוק במלות פ"ו ודאי
ודאי דמתירין לו לישא אשה אחרת ולפי האי סגרא ג"ל דאפילו הפסקים שפסקו
דבשהתה עבר שנים ולא ילדה כלל דאין מתירין לו חר"ג לישא אשה אחרת מודים בכל
דמתירין לו משום דאפשר דבכרי נמי הכא דאפילו בשהתה י' שנים ולא ילדה כלל לא

עבר על מלות פ"ו משום שהוא עשה את שלו רק משום שבת לחוד איכא ע"כ אין
זמירים לו חר"ג אבל הכא שעבר על מלות פ"ו כנ"ל מורים שמחירים לו חר"ג לישא
אחרת ודברי המעיל לדיקה שכתב דלא עבר על מלות פ"ו משום דעשה את שלו לכאורה
אינם מוכינים דמאי עשה את שלו איכא הלא יכול לגרשה ולישא אחרת אך כ"ל להסביר
עפ"י מה דאיתא ביבמות דף פ"ז ע"ב דבייבוס עשו מתים כחיים משום דכתיב דרכי
דרכי נועם וכל נחיצותיה שלום עיי"ש והיינו משום דאי אמרינן דע"י מלות עשה דייבוס
ילטרך להוליך אשה שניסת בהיתר מבעלה לא הוי דרכי נועם כמו שכתב הרמב"ם
שם אי"כ ה"ה הכא אי אמרינן דע"י מלות עשה דפ"ו ילטרך להוליך אשה שניסת בהיתר
מבעלה לא הוי דרכי נועם בשלמא אי איחבדר דהיא לא היתה ראוי להוליד י"ל דהוי
קדושי טעות אבל כיון דבהא ששהתה עשר שנים ולא ילדה לא איחבדר דהיא אינה
ראוי להוליד דאימא מניה שפיר לא הוי דרכי נועם הגם דיש ברירה בידו שישא אשה
אחרת עלי ולא ילטרך לגרש מ"מ זה גופה לא הוי דרכי נועם שילטרך לישא אשה
אחרת על אשתו משום עשה דמלות פ"ו דהרי רש"י ז"ל כתב שם דאפילו אי אמרינן
דמחליף נמי לא הוי דרכי נועם משום דמתנגה על בעלה עיי"ש ודבריו ז"ל לקוח מדברי
הגמ' יבמות ט"ו ע"א אי"כ מכ"ש אם ילטרך לישא אחרת ודאי לא הוי דרכי נועם אך
חכמינו ז"ל דרשו דבארס כזה לא נשלמה כוונת הכריאה דכתיב לא תהו בראה לשבת
יורה אמרו דיוולא ולא משום מלות פ"ו.

ובזה אי"ש קוסית הגמ' בכחיות דף ע"ז על רב תחליף בר אביו דליחלי נשא
אשה ושהה עמה י' שנים וכו' דקשה אמאי לא נשני דאורייתא לא קתני כדמחזק שם
על הא דרב אבי ורש"י ז"ל שם נזהר מזה וכתב דמדאורייתא לא מחייב לאפיקה דאפשר
ליקח לו אשה אחרת אללה עיי"ש אך קשה דמג"ל לגמרא להקשות דלמא רב תחליף
דקאמר כופין אותו היינו דכופין אותו לישא אשה אחרת הגם דיל' דכופין אותו משמע
דכופין אותו להוליך כמו באלמנה לכה"ג מ"מ יש להרץ הא דכופין אותו להוליך היינו
היכא דאיתא אשה אחרת קמן ור"ל להנשא לו אך באינן שיגרס הראשונה או דמיירי
היכא דאי אפשר למיקם בסופוקייהו דהרי כמו דאיתא ביבמות דף ס"ה א' דאי כ"ל
ניחא דכל הכפיה הוא מדרבנן דמשום מלות פ"ו לא טיך הכא כנ"ל.

ועוד לא דמי כ"ד להא דתשיבה הג"ל דהתם מיירי שהלכה מחמת רעבון ע"כ
כתב הוא ז"ל שם כיון שאשתו לא פשעה ולפי המזון ברשות בעלה הלכה ואולי כבת
עכובה הוא ע"י אונס עיי"ש אבל הכא יותר יש לנו לתלות שהלכה מחמת מרד כיון שהי
קטנה בינה לבינו ועוד דלא שכיח כלל שתלך מנהמה אונס ובמדת מחמת שטעה עמה
מריבה מובאר בס"י ע"ז שלאחר י"ב חודש מהורין לו לישא אשה אחרת הגם דמובאר
שם שהב"ד לריבין להתרות אותה ולהכריז עליה היינו היכא דאיתא לפנינו ואפשר לעשות
התראה והכרזה אולי תחזור וממרדה אבל היכא דאיתא לפנינו בודאי מהורין אותו לישא
אשה אחרת אף בלא התראה והכרזה משום טעמא דמובאר שם דאין כת ביד האשה
לענות לעולם וא"ל דנהי דבבת הלכה היתה מחמת מרד מ"מ אפשר דבבת עכובה היא
מחמת אונס ולא היתה מורדת זמן י"ב חודש דיש באמת לריב להדין סברה הט"ב
שכתב דאולי בבת עכובה הוא מחמת אונס דהא התם בכחיות דף ג' ע"א ד"ה
וסברה כתבו דמן הרין לית לן למיחש דלמא אונס היא דרובן לא אונס אך י"ל דהא
הט"ס שם בשם הרשב"א הוסיף עוד טעם דמדינא לית לן למיחש דלמא אונס היא
משום דאוקי גברא אחזקתיה ובי נפקי לאו אונס היא עיי"ש אך ביורן דט"ב דאיתא

היתה

היתה מחמת אונס רעבון איכ איכא חזקה להיפך דכשם ש'ליאחזה' היתה מחמת אונס
 כן סבה טכובה היא ג"כ מחמת אונס אכן בג"ד ד'ליאחזה' היתה מחמת מרד כג"ל שפיר
 יש רוב וחזקה דסבת טכובה היא ג"כ מחמת מרד ועוד דאפילו נאמר דסבת 'ליאחזה'
 וטכובה היא מחמת אונס מן הסברא יש להחיר לו לישא אשה אחרת אפילו בלא טעם
 מזה פ"ו דהא חזין בחלה הוא ששה חרשים ואינו מקיים מצות עונה אש רלזה כופין
 אותו ליתן גט כמבואר בש"ע סי' ע"ד סעיף י"א ובי יפה כוחה לאחר תקנת ר"ג מוכחו
 כמו שכחב הח"מ בס"י ע"ז ס"ק ע"ז הגם בלא היקל שם אלא לענין לגרשה בע"כ
 היינו כשהיא לפנינו ואפשר לגרשה בע"כ לכך אין מחירין לו לישא אחרת הגם שעכשיו
 אינו יכול להטעותה בגט מ"מ ימחין עד שיה' יכול להטעותה אבל בג"ד בלא יודע
 מקומה ולא יכול לגרשה בע"כ בודאי מחירין לו לישא אחרת כמו בגשחטית שאינה
 יכולה לקבל גט מחירין לו לישא אחרת וכן בחלתה היא זמן ארוך פסק הב"ש בס"י
 ע"ז דיוכל לגרשה בע"כ אפילו בזה"ז דאיכא חר"ג הגם דהביא שם בשם מהרש"ל
 דחולק ע"ז אפשר דרש"ל איירי בחולי הראוי לתשמיש כמו דמשמע בגמ' כחובות דף ס"ג
 דסבת חולה ראוייה לתשמיש דקאמר שם בשלמא למאן דאמר מתשמיש היינו דקתי חולה
 ועיין בחוס' שם ר"ה רב הוגא אבל במינה ראוייה לתשמיש אפשר דמודה דיוכל לגרשה
 בע"כ מוסים האי טעמא דכי יפה כוחה מוכחו כג"ל ועוד דאפילו אי נימא דרש"ל איירי
 ח"ש'לו בחולה שאינו ראוייה לתשמיש מ"מ י"ל דמודה בג"ד דהא באמת צריך להבין
 טעמו של רש"ל בזה דכי יפה כוחה בחלתה מוכחו בחולה אך י"ל דהא חזין דבחלתה
 מבואר בש"ע ובדמב"ס דאין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ ובחלה לא מביאוי בדמב"ס
 ובש"ע סי' ע"ז דאינו לעשות כן מפני הא ע"כ הטעם דבחלתה דכיון שהוא חייב
 ברפואהה לכך אין ראוי לו לגרש אותה ולפטור עצמו מחיוב רפואתה אבל בחלה הוא
 דבלא"ה הוא חינה חייבת ברפואתו. ע"כ ראוייה שהדאש שהנצל יהן לה גט ע"כ שפיר
 פסק הרש"ל דבחלתה כיון דבלאו חר"ג אין ראוי לגרש מפני ד"א ע"כ למה יחירו לו
 חר"ג אבל בג"ד אפשר דמודה רש"ל דמחירין לו לישא אשה אחרת כמו בגשחטית דמודה
 רש"ל עיין בב"ח אהע"ז סי' א' ובתשובות הב"ח סי' ל"ג ושם מבואר דאפילו היכא
 דהוליד שני בנים מותר לו לישא אשה אחרת אך תמוה בעיני מה שהחיר מוסס דהח"ב
 לא הו' צראה לשבת וכו' עי"ש דההיליד שני בנים ליכא מוסס בבה אלא עיקר הדבר
 דיש להחיר מוסס דאסור לעמוד בלא אשה אף שיש לו כמה בנים מוסס שנאמר לא
 טוב וכו' כמבואר ביבמות דף ס"א ע"ב ודעת הראב"ן דמותר למכור ס"ת בשביל זה
 כמו שהביא בח"מ בזהע"ז סי' א' ס"ק ו' ובתב שם דאסור הרהר עבירה קשה משבת
 יצרה ואף לדעת הגמ"י שכתב דאסור למכור ס"ת בשביל זה כתב שם הב"ש בס"ק ע"ז
 הטעם דבמכירת הס"ת צריך לעשות בדמים מליה ולא הללה עבירה אבל חר"ג בודאי
 יש להחיר מוסס הללה עבירה יותר ממוס עשיית מלוה ובפרט בדרך בשנים בג"ד אך
 הסכמת הב"ח שם ושאר אחרונים דאין להחיר חר"ג לישא אשה בלא הסכמת מ"ה
 רבנים מ"ה מדינות אי"כ גם בג"ד צריך האגבך ה"ל הסכמת מ"ה רבנים מ"ה מדינות
 ואזי יהי' מותר לו לישא אחרת אך יתן מקדש גט ביד שליח להולכה שאם תבוא אשתו
 יתן לה השליח הגט ובגשחטית מבואר שם שצריך גם להשליח הכתובה והאגבך ה"ל
 אין ידו משנת להשליח הכתובה אך יש לצדד להקל ולומר דבג"ד אין צריך להשליח
 הכתובה דבשלמא בגשחטית כיון דמחויב בודאי לשלם לה הכתובה לכך אין מחירין לו
 בלא השלכת הכתובה אבל בג"ד יש ספק אם חייב לה הכתובה ללא דשחא סבת 'ליאחזה'
 ועיזובה

ועכונה יהיה מחמת מרר איב לא מנפיה להפוסקים דסברי דעכשו כנה זמן חר"ג ואינו אלא תקנה וכשיש ספק הולכין להקל כמבואר בב"ש סי' א' ס"ק כ"א ודאי יש להחזיר לו בלא השלשת הכתובה אלא אפילו להפוסקים דסברי דלא כלה זמן חר"ג איב כשיש ספק הולכין להחזיר היינו אם יש ספק בעיקר ההימור אבל בג"ד ההימור הוא בודאי אך יש ספק לענין הכתובה יש לדמות להא דאיתא בב"ב דף כ"ד ע"ב בספק אם האילן קדם לעיר אם לא קולץ ואינו טוחן דמים משום דוראי לנוקץ קאי ולענין דמי אמרינן אייתי ראי' ושקול כמבואר שם בגמ' הגם דיש לחלק דהתם כיון דאפילו האילן קדם קולץ ואח"כ נוטל דמים כמבואר שם אבל הכא משלים הכתובה ואח"כ מוחזרין מ"מ מדברי הגמ' בב"מ דף ק"י ע"ב משמע דאין חילוק איב יש להחזיר לו בלא השלשת הכתובה אך כ"ל דעכ"פ ישלש וועקסיל כפי סך הכתובה שאם תבא אשמו ותברר טענתה בפני ב"ד והב"ד יפסוק שמגיע לה הכתובה יחן לה השלש הוועקסיל כ"ז כתבתי לפי ד"מ אבל הלילה לו לישא אשה אחרת בלי רשיון כפי נמוסי המדינה דבררי הב"א עה"מ יוס' ג' ט"ז לחודש טבת שנת חר"מ פה ווארשא .

יצחק ברי"א ז"ל חתן פייגענבוים ט"ז בווארשא

ולפי שנשתתה התשובה הנ"ל הללו האחרתי לכתוב עוד איזה השמות והערות על התשובה הנ"ל .

מה שכתבתי בשם מעיל זדקה דהטעם דסוברים דבילדה ולד אחד דאין כופין משום דסברי דהכפיה היא רק על לא תהו וכתבתי דהכפיה היא רק מדרבנן איב רש"י ז"ל דסובר דהכפיה הוא מדאורייתא והיינו משום מלות פ"ו ע"כ דסובר דבילדה ולד איב גמי כופין אך לפי סברתי שכתבתי דלכך ליכא משום פ"ו משום דלא הוי דרכי נועם שפיר י"ל דרש"י ז"ל סובר דבאל ילדה כלל דאיכא משום שבת שפיר מחויב לגרש משום מלות פ"ו דזה גופה הוי דרכי נועם שלא תהא בריאתו לתהו שכל האגשים מתאווים לזה עיין בתשובה נועיל זדקה הנ"ל אבל בילדה ולד איב דליכא משום שבת ממילא לא מחויב לגרש גם משום מלות פ"ו משום דלא הוי דרכי נועם כנ"ל ואפשר דסוברים דבילדה ולד איב גמי כופין היינו משום דסברי דבולד אחד איכא משום שבת הגם דביבמות דף ס"ב קאמר הגמ' שם דבולד אחד עביד ליה שבת היינו לדעת ר' נחן אבל לדעת חכמים איכא משום שבת וכן כתבו אחרונים דמותר למוכר ספר מורה הכא דאין לו אלא ולד אחד משום דאיכא משום שבת אבל היכא שני בנים או בנוה ליכא משום שבת דלענין שבת מאי חילוק יש בין שתי בנים או בנוה ובין בן ובה ולכך כהב הגמ' ולפי"ע אם לא ילדה אלא כולם זכרים או נקבות אין כופין היינו משום דליכא משום שבת ולכך כתבתי בתשובה לחמוה על הב"א בזה איב בג"ד דהאשה נעלמה מאתו ואפשר שלא תבוא עוד שפיר הוי דרכי נועם לישא אחרת ובפרט דמחייב לא טיב וכו' ממילא מחויב לישא אחרת משום מלות פ"ו ולא חלה עלי' חר"ג כלל ומה שכתבתי בתשובה על דברי ח"מ היכא דאפשר לו לגרש בע"כ לא התירו לו לישא אחרת הוא עפ"י השו"ב חתם סופר סי' ג' שכתב דלענין שלא לגרש בע"כ לא גזר ר"ג כלל במקום מזה אבל לענין שלא לישא אשה אחרת לריך שיתירו לו מאה רבנים היכא שיש לריך ענין להחזיר עיי"ש איב היכא דאפשר לגרש בע"כ ליכא לריך ענין להחזיר דהא אפשר לו למחול לדדים לגרש בע"כ דבזה לא גזר כלל רק היכא דמורדה י"ב חודש לא הטריחו עלי' למחול לדדים לגרש בע"כ רק מחזירים אותו לישא אחרת משום קנסה דידה .

ומה

וסה שכתבתי בתשובה העטם על הא דבחלתה מנאר בש"ע דאינה ראוי לעשות
 כן ובחלה לא נזכר בש"ע דאינה ראוי לעשות כן אפשר לתרץ ע"ד עש"י חוס' בכחכות
 דף ב' ע"ב שכתבו ראש הא שדה של בעל ואין הבעל שדה שלה אבל עיקר העטם
 הוא כמו שכתבתי. בתשובה ומה שכתבתי בתשובה דמדברי הגמ' בב"מ דף ק"י ע"ב
 משמע דאין חילוק היינו משום דה"י נראה לי בפשיטות דהיורשים יכולים לעכב הקרקע
 אללם עד שימלק הבע"ח להם בעד השבח אפילו אי מיירי באסותיקי דהם הם מוחזקים
 בקרקע ברשות והיו כמו פקדון דמנאר בח"מ סי' ד' דהכל מוריס דיכול לחפוס בעד
 חיוב הגם המוס' מדמי לה ליורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות היינו לענין השבח
 שהשכיחו היו שלא ברשות אבל לענין המוחזק שפיר הוי ברבית כמובן.

ושוב ראיתי דהג' בעל חכ"ל בהגהות הע"ז בח"מ סי' ק"ב כתב דאסותיקי אין
 יכולים היתומים לעכב הקרקע בעד החוב ודאי נקראו מוחזקים ולא אמרינן ארעא כיון
 דלגוביינא קאי וחולק שם על הע"ז בזה עיי"ש ואפשר דסובר הגאון הנ"ל דדוקא בפקדון
 דמטלטלין יכול לחפוס בעד חיובו כיון דגם הכ"ד נוטלין מטלטלין למשכון בעד חוב
 (כמבואר בח"מ סי' ל"ז הע"ף ו' גם הוא בעלמו) ועב"ד אינש דינא לנפשיה אבל
 בקרקע דאין ג"ד נוטלין קרקע למשכון בעד חוב כמבואר בח"מ סי' ל"ז הע"ף ו' גם
 הוא בעלמו אין יכול לחפוס קרקע בעד חובו אך הי"ש פ' המניח סי' ה' כתב בזה
 לא נקרא עב"ד אינש דינא לנפשיה שהרי לא חפס אלא שמעכב בשב ואל חטשה עיי"ש ול"ע
 ח"מ אך שה"י נראה לע"ד עיקר מדברי הע"ז דאפילו דהיכא דיכול לחפוס הקרקע בעד
 חובו אמרינן ארעא כיון דלגוביינא קאי וכו' שהרי דעת הרמב"ן בתשובה הובא בח"מ
 סי' ע"ב הע"ף כ"ג דבמלוה על המשכון היכא דאיכא עדים וראא אין המלוה נאמן לומר
 כמה הלוא לו אלמא דהמלוה לא מיקרי מוחזק הגם דהמלוה יכול לחפוס המשכון בעד
 חובו מטעם כיון דהמשכון למיהדר קאי ואפילו לרעת הרבב"א בתשובה הובא בהש"ך
 שם סי' ק"ט שפסק דהמלוה נאמן בשבועה כתב שם הע"ש כיון דבע"ח קונה משכון
 ה"ל מוחזק ולא דמי לאומן עיי"ש אלמא אף דהאומן יכול לחפוס החפץ בעד שכירתו
 כדאיכא בב"מ ד' פ' ע"ב דאמר שם בההיא הגאא דחפיש ליה אאגרי ח"מ כיון דלא
 קני ליה לא מיקרי מוחזק איכא ה"ה בקרקע אפילו היכא דיכול לחפוס בעד חיובו לא
 מקרי מוחזק ואפשר אפילו היכא דבא הקרקע לידו בהירית משכון נמי לא מיקרי
 מוחזק דהא בקרקע לא אמרינן דב"ח קונה משכון כמבואר בתוס' בבא מזיעא דף ס"ז
 ע"ב ד"ה ושב"עית' ומהא דפסקין דאם טען יש לו בידך כנגדו אינו נאמן בלא מינו
 אין להביא רא"י דלא כחכ"ל ד"ל דחכ"ל לא מיירי אלא היכא טענותיהם יש בספק
 לב"ד כגון ספק אילן קדס ספק עיר קדס וכן לענין שבח אבל היכא שבה לחדש דבר
 שלא נודע כלל לב"ד כגון יש לו בידך כנגדו ודאי לר"ך להביא רא"י ע"ז אבל מהא
 דמלוה על המשכון ומהא דאומן בודאי יש רא"י כנגד החכ"ל דהא גם שם הכ"ד יודעין
 שמניע לו כך מה בעד הלואה ושכירות ואיך יודעין כמה ודמי שפיר דהא דהפסד אילן
 קדס ולהא דשבח וגם בקוה"ח סי' ק"ז חולק על הכנה החכ"ל מדברי הרא"ש גבי
 בר מזלן ע"ב העיקר כמו שכתבתי בתשובה.

יצחק הכהן הנ"ל.

סיבן ח

שאלה ע"ד השאלה אשר נשאלתי אשה הינדא ילא בעלה עם אנשי לבא בחלמה

נגד

נגד הטורקים בשנת תרל"ז ושמו יצחק זעלאזניקאו ומן אז ועד עתה נאבד זכרו ולא נשמע ממנו קשב דבר מה והלכה אשתו להגלאונגע שטאב דפה ווארשא ושאלה מהם אם שוטפו מבטלה ומה נעשה ולא עני אותה דבר ברור עד אחר כמה פעמים שדפקה על דלתות ביתו לה כתב תעודה הנקרא פינקים כמנהגם שנותנים לכל אלמנות מאגשי החיל שמשגינים בזה דבר קלוב בכל חורש וחורש כל ימי חייהם ובהכתב תעודה הנ"ל נכתוב בזה"ל בלשון רוסיא אשר איניק זעלאזניקאו נהרג במלחמה ואח"כ בא לפינונו בד"ל דפה מו"ה שלום משה בן ר' אברהם שטערין מעיר אסטערלענקע והעיר בתורת אליו"ע איך שהוא בעלמו הי' נעבדות הלכא בארלאווסקי פאלק ח"ך ראטא שביעית עם האיש איניק זעלאזניקאו אך שר' איניק הנזכר הי' חוץ ראטא שמונית ובאותו הפעם ברחו הראטעס שלהם מאוליען וחיל הציערקעסס מהשונא רדפו אחריהם והרגו הרבה מלכא אנשי חיל בחברותיהם ואחר מושך שני שבועות חזרו חיל הרבוס לעיר אוליען ובתוס' הי' זה שלום משה הנ"ל והעיר שאז טאל מהזעלנער הנכרים אם ח"ן להם איזה יריעה מה נעשה עם הזעלנער זעלאזניקאו והשיבו לו איך שר' איניק זעלאזניקאו הנזכר כבר נהרג ונחרך בחברות הציערקאסס והם בעלמם ראו את ראשו של איניק זעלאזניקאו שהי' חסוך מהגוף והם קברו אותו בחוף שאל הנהרגים ובאה האשה הנ"ל לפני במר נפשה ודמעתה על לחי' להחירה מכבלי העגון באמרה שבאם לא נחיר לה ע"י עדות הנ"ל כי השאר ח"ו עגויה לעולם וכבר עשתה תחבולות רבות ודרשה בכל עבר ופינה ומללה למלוא שום בירור דברים וזאת הנ"ל והאשה הנ"ל היא רכה בשנים ולערה גדולה למאוד ע"כ נכמרו רחמי עלי' ולמנן תק"ע אשר גודל המלוא יקרה מאוד לא אחשה ופניתי מכל טרדות לירד לעמקי ים התלמוד בכל האפשר אולי אוכל למלוא לה לך היתר ומד' אבקש עזר להורות כדת ובהלכה וזה החלי בעזה"י.

תשובה אף כי הדבר כמשא כבד יכבד ממני והדבר קשה נוהד להחירה מטעמים המבוארים למטה בכל זאת חפשי בחיפוש אחר חיפוש ות"ל מולתי לה היתר להחירה לפענ"ד.

והנה בראשית השקפה הי' נראה שאין להחיר אותה ע"י עדות הנ"ל כי על עדות הגלאונגע שטאב אין לסמוך כי הי' ע"י שאלה מהאשה ולא נקרא מכלית וחון מזה יש לפקפק מושם דהוי עדות בכתב דזה לא מהני ליש פוסקים אפילו במס"ל וגם לא הי' קושר דברים דזה ג"כ ריעוחא לקצת פוסקים לענין מכלית ואף אם ניחא כל זאת הלא עדות הנ"ל הוא שנהרג במלחמה ובמלחמה לדין לומר וקברתיו ועל העדות של שלום משה הנ"ל אין לסמוך כי הי' ע"י שאלה מהעד הנ"ל וגם נראה שהי' לאחר ג' ימים ולא מהני בזה עב"ע אולם אם לא הי' הריעוחא דמלחמה היינו יכולים לסמוך על העדות של הגלאונגע שטאב כי הוי כמו ערכאות ובערכאות מבואר בספרי האחרונים שיש לסמוך בעדות אשה כיון שמהני ערכאות בדיני ממונות אשר לא מהני שם ע"א מכש"כ שיש לסמוך על ערכאות בעדות אשה דמהני שם ע"א ובערכאות אין ג"מ בין בע"פ לע"פ כהב' ובין רבים ליחיד כמבואר בחומ"ם הי' ס"ח הגם שבידאי הגלאונגע שטאב לא ראו ההריגה רק נכתב להם מהשאלק מ"מ הפאלק בעלמם נחשוב לערכאות בענין זה כמבואר בספרי האחרונים.

אמנם ביד' שהי' במלחמה ובמלחמה בע"א בעינן וקברתיו הגם דערכאות עדיף מע"א מ"מ כיון דלא ידעינן דמהני ערכאות בעדות אשה הלא מוק"ו דע"א אי"כ אמרינן דדי להיות בע"א דמלחמה בעינן וקברתיו אך יש מאחרונים שמתארים רא"י דערכאות מהני

מהני בעיות אשה מהא דאיתא בסוף יבמות דאין בודקים עדי נשים בדרישה ומקירה משום כיון דאיכא למשקל כהובא כדמי ממונות דמיא איכא ה"ה ערכאות מהני משום האי טעמא וזש ביבמות הקשו המפורשים למה לי האי טעמא כיון דאיכא כהובא וכו' חיפוק לי' דלא גרע מע"א כנ"ל ומתרגלים דהיה דיבמות שז הוא קודם שהעיד נחמ"י איש בית דלי בשם רבן גמליאל דע"א מהני בעדות אשה איכא ה"ה בערכאות אפילו ביחיד נמי מהני בעדות אשה אפילו אי ע"א לא מהני וכן כתב מהרי"ק שורש קכ"א דערכאות לא זריכין להאי טעמא דמשום ענוגא אקילי בה רבנן איכא שפיר י"ל דבערכאות לא אמרינן דלומר בדמי דהוי כמו שהובא בב"ש שם משום דבית דין מרי סהדי לא דייקין עיי"ש והיינו משום דנאמנים מדינא ולא משום הק"צ אך ה"ה בערכאות אפילו ביחיד לא חיישין דלומר בדמי כנ"ל.

ואין לומר דהא דבשני עדים כשרים לא חיישין דלומר בדמי היינו בשנים הכשרים מדאורייתא כמ"ש הרמב"ן במלחמות שהתורה האמינה אותם אחד מהם לא כל אלהם אבל ערכאות כיון שאף בממון יש פוסקים דאינם נאמנים אלא מדרבנן י"ל שפיר דמישין דלומר בדמי אך ז"ל דהא כיון דקיי"ל אין בודקים עדי נשים בדרישה איכא משום מודאמו בסתם דבשני עדים לא חיישין דלומר בדמי היינו אפילו בלא דרישה דהא זה ה"ה מהני אפילו קודם שהעיד נחמ"י וכו' דע"א מהני כנ"ל איכא אינם נאמנים אלא מדרבנן דהא מדאורייתא אפילו בממון בעי דרישה ואפ"ה לא חיישין דלומר בדמי איכא ה"ה בערכאות.

הגם שכתב הט"כ בחלק אהע"ז סי' ע"ב דהא דבעדי נשים ובממון מדאורייתא בעי דרישה היינו לכתחילה אבל לא לעכב בדיעבד היינו שאם עשו דרישה אפילו אמרו על הקירות אי כשר העדות משום דלא בעי עדות שא"ל אבל אם לא עשו דרישה כלל מורה דפסול בעדות מדאורייתא כהובאר שם איכא שפיר דמיא לערכאות.

וזה שכתבתי דסתם שני עדים הנזכר בעדות נשים היינו אפילו בלא דרישה עיי"ש י"ה מיוסבים דברי התוס' ביבמות דף פ"ח ד"ה אחא גברא כ"כ בדבר הידוע לכל לא אמר רב לא תלא דמחמה גזי"ב שם סי' ס"ה דספרי לדברי התוס' בכתובות וגם מדקדק שם על לשון התוס' עיי"ש ועיי"ז יחא דהא כהבו התוס' שם ע"ב ד"ה הבא דאי לאו דאיכא חוקה דדייקא למנסבא הוה אמרינן בתי ובערי תלא משום חוקת א"א והא דדייקא הוה משום דיראה שמה יבוא הנעל או שמה יוזמו עדים כמו שכתבו התוס' גבי גירושין וא"כ אי אמרינן דאפי' אחא גברא וקאי נמי לא תלא איכא לא דייקא כלל ממילא צריך להיות תלא אפילו אי חשבה להו כתי ותי ואי דדייקא משום שמה יוזמו עדים דהא לפת"ש סתם הנזכר בעדי נשים הוה אפילו בלא דרישה וא"כ איכא להוסיף אותם והא דכתבו התוס' בשנים אומרים נתגרסה דדייקא שמה יוזמו עדים אפשר דברייתא איתא כ"כ ערפון דכ"ל בודקים עדי נשים בדרישה אבל רב ודאי קאי אליבא דהילכתא דקיי"ל דאין בודקים או י"ל דבברייתא התוס' דהא דאין בודקים איירי דוקא בעדי מיתה משום דאיכא ננוי טעמא דדייקא ומינסבא כמו ש"כ הב"ש בס"י י"ז ס"ק ס"ג איכא בעידי גירושין ליכא טעמא דדייקא דהתם לא דייקא רק משום שיראה שמה יוזמו ואי אמרת לא בעי דרישה איכא ליכא חשש שמה יוזמו כנ"ל ולכך בעי דרישה.

אך באמת קשה להבין איך שייך לנרף שני טעמים יחד דהיינו הטעם דדייקא והטעם כיון דאיכא כהובא מה דלא שייכי אהדדי כמו כן הקשו על הרמב"ם שכתב הטעם

הטעם על הא דאין בודקים משום מילתא דעבירי לגלויא כמו שכתב הב"ש שם וגם
בן קשה לדרך הטעמים יחד.

אך י"ל כך דהנה הרמב"ן הקשה מה שי"ך לתלות היתר אשת איש דהיא איסור
מימה בכתובה ובסדר אליהו רבה הקשה ביותר דהא דטעלמא כתובה הוא משום היתר
נשואין דקרינן בה כשהנשואי לאחר וכו' ואיך נעשה מן המסובב סיבה ועיי"ש שחירץ
דוקא בע"א נחליה הכתובה בנשואין אבל לא בשני עדים ולא הבנתי דבריו דהא אמן
דורשים לכשתנשאי לאחר אפי' לגרע כחה כמו דאיתא בכתובות דף כ"ג ע"ש ב"ש
ד"ה שאין אי"ב עיקר נטילת הכתובה נלחם מכה היתר נשואין ועדיין קשה איך נעשה
מן המסובב סיבה לכן נראה לפרש ה"מס' הוא כן דעיקר היתר הוא משום דרייקא
ומנסבא דהא כתבו ה"מס' ביבמות דף ל"ג דאפילו למאי דנכתשק הגמרא דטעמא דע"א
הוא משום מילתא דעבירא לגלויא נמי לריבין לטעמא דרייקא רק טעמא דרייקא לא
שי"ך אלא להא דאם ניסת יהא הדין דלא תאז אכל איך מחירין אותה להנשא לכתחילה
דהא עדיין אין לנו בירור שמה ולכך אי"ש הלשון דקחתי במתניתין דקודם שהעיר נחמי
לא ה"י משיאין אשה עפ"י ע"א ולא קחתי דאין ע"א נאמן בעדות אשה דאם ה"י
קחתי כך ה"י משמע דאפילו אם ניסת תאז ולכך קחתי אין משיאין דמשמע לכתחילה
ולכך קאמר הגמרא הטעם על הא דאין בודקים דאפילו לכתחילה הנשא הוא משום
כיון דאיכא כתובה למשקל ומעמה שוב לא קשה קושית הרמב"ן על ה"ל כיון דכל
הריעותא של העדות בלא דו"ח הוא לענין לכתחילה שפיר אמרינן כיון דמהני לענין
כתובה מהני נמי ע"ז שמתירין אותה לכתחילה וממילא לא קשה נמי קושיות האלי' רבה
ה"ל דהא אפילו אם יהא הדין דלא תנשא לכתחילה כיון שאם ניסת לא תאז קרינן בה
כשתנשאי לאחר וגובה הכתובה וממילא מתירין אותה להינשא אפילו לכתחילה והתח"ח
כתב שם בס"ק סי' בשני עדים במשאלים גובה כתובהה אבל לא בע"א והטעם הוא
פשוט דבשני עדים דלולא התנאי דכשתנשאי היתה גובה כתובהה רק התנאי מגרע כח
ולכך כיון דאם ניסת לא תאז לא מגרע כוחה אבל בע"א דלולא התנאי אין ע"א מועיל
בממון רק התנאי מופה כוחה ולכך כיון שלכתחילה לא תנשא התנאי לא מופה כוחה
ולכך קודם שהעיר נחמי ה"י הדין דעפ"י ע"א לא תנשא לכתחילה משום דסברת דרייקא
לא מהני אלא בדיעבד ושם ליכא הטעם כיון דאיכא כתובה למשקל דאדרבא אמרינן
להיפוך דלא תנשא וממילא אינה גובה כתובהה ולסברה הרמב"ם דסבר דהוי משום
מילתא דעבירא לגלוי נמי י"ל כן דקודם שהעיר נחמי סברי דהסברה דמלתא דעבירי
זכר לא אליס כי"כ להחירה לכתחילה ע"ז מהני הטעם כיון דאיכא כתובה להחירה
לכתחילה.

א"כ ה"ה הכא במלחמה כיון דאפילו בע"א בלא קברתו אם ניסת לא תאז מהני
בערכאות ובשני עדים בלא דו"ח הטעם כיון דאיכא כתובה להחירה להינשא לכתחילה
דהכא התנאי מגרע כוחה דהא קי"ל בחו"מ ה"י רפ"ד דע"י עדים שמה במלחמה אפי'
בלא קברתו אח"כ יורדים לנחלה אי"ב מהתחילת ה"ה בערכאות דלענין ממון ערכאות
ועדים כשרים שוה וכ"כ דהא חזינן במשאלים איך דטעלמא הכתובה מ"מ לא תנשא
לכתחילה ולא אמרינן כיון דאיכא כתובה וע"כ לרי"ך לחלק כמו דאיתא בבבורות כי
אקילו בה רבנן בסופה אבל בתחילה לא והיינו דבהא דאין בודקים אמרי העדים דבר
ברור רק דאין אין רואים להאחזק משום דהוי בלא דו"ח שפיר אמרינן מודהימנא לכו
לענין כתובה מהימני נמי להנשא לכתחילה אבל במשאלים א"ה דמהמנת לכו שטבע מ"מ
בתחילה.

בתחילתה אחזירו בה רבנן ולא שייך לומר כיון דליכא כתובה איכא הכא במלחמה דחיישין דאמר בדרמי והוי כמו הכרה בבכורות ואחזירו רבנן איכא לא שייך כיון דליכא כתובה אך יש לחלק בשלמא בהכרה בבכורות דאפילו בשני עדים כשרים נמי אחזרין דאמרי בדרמי בלא פרוק פנים עס החוטט שפיר נקרא בתחילתה ובמשאלים ודאי דהוי ידון כן דהימנא להו שטבע אבל לענין איסורא דאיא דחיישין שמה עלה מהמים אבל במלחמה דבשני עדים כשרים לא אחזרין דאמרי בדרמי איכא ע"כ הא דאחזרין בע"א דחיישין דאמר בדרמי היינו משום שיש עוד חששא שמה העיד שקר במתכוין שפיר הוא בכלל בסופה ואחזרין כיון דליכא כתובה ומהימנא לי לענין כתובה עדותו ודאי אמת גם לענין להנשא וכיון דעדותו ודאי אמת ממילא לא חיישין דאמר בדרמי כמו בשני עדים כשרים אבל גבי ע"א לא שייך דליכא כתובה הגיל אבל גבי ערכאות שפיר י"ל דליכא כג"ל.

ועוד יש לחלק כעין הגיל דהא דבע"א במלחמה דחיישין דאמר בדרמי לא חיישי' שגדמה לו בודאי שמה רק מחמת אומרנא אומר שמה בודאי וזה ג"כ נקרא קלמ שהעיד שקר כמו שכתבו החוס' ביבמות דף קי"ד ע"ב נד"ה אי אחזרין לענין בע"א ערוך בפעלו' ולכך הוי הכלל בסופה אבל גבי הכרה בבכורות כיון דבשני עדים כשרים נמי חיישין דאמרי בדרמי ע"כ דחיישין שגדמה להם בודאי שזה הוא דאל"ה בשני עדים כשרים ודאי לא חיישין אפילו על קלמ שקר ע"כ שפיר נקרא בתחילתה ודאי לוי הסברא מדברי מהר"י בן לב שפסק דבעד מפי עד במלחמה לא בעי וקברתיו דתלין שאם הי' הראשון לפנינו הי' מנכר דבריו איך שנתבאר לו שמה ודאי כיון שטעלו מחקוס למקוס דחשיב כמו וקברתיו והביא רא"י לזה מדברי תה"ד שפסק על נכרי מסל"ת שהעיד מפי נכרי דתלין להקל ולא אחזרין דלמא ע"י שאלה ספר דקשה ג"כ מה רא"י מדברי תה"ד דהתם לענין מסל"ת אם תרצה לחוש שמה לא הי' מסל"ת הוי חששא שמה העיד אפילו רבנן בסופה ואחזרין דה"י מסל"ת אבל במלחמה שיש חשש שמה אחר בדרמי הוי כמו בתחילתה אלא ע"כ כג"ל דבמלחמה בלא וקברתיו הוי בכלל בסופה.

נחזור לענין ראשון דבג"ד יש לסמוך על העדות של הפאלקאוניק דחשיב כמו ערכאות ואין לחוש ולומר דלמא מה שכתב הפאלקאוניק שנהרג אי"ק זעלאזניקאו הוא משום ששמע מהאנשי חיל הנכרים שנהרג חזא דלמא כיחוש לכך הא כיון שהוא בעלמו הי' ג"כ במלחמה איכא דלמא הוא בעלמו ראה שנהרג וכבר כתב הב"ש בס"ק מ' דלא חיישין שום חשש כל שאינו הכרח להאי חשש ועוד אפי' כימא דשמע מאנשי חיל הנכרים שנהרג דלמא שפיר לו שלא ע"י שאלה כדעת תה"ד הג"ל הובא בהנהגות רמ"א סעיף ע"ז דמספיקא אולין לקולא ועוד דהוי שאלת נכרי לנכרי דהסכים רמ"א בסעיף ע"ז דהוי מסל"ת הנס שכתב הב"ש שם בס"ק מ"ח דשאלת השופט שאני מ"מ ג"ל דהטעם שכתב שם ששואל אותו שיגיד לשם עדות לא שייך כהן ועוד דמסתמא הפאלקאוניק שואל אותם מי נהרג במלחמה והם השיבו לו שזייק זעלאזניקאו נהרג דקרוי מסל"ת במבואר בק"ע סי' ו' איכא דלמא שמע משני נכרים ויש ללרף אותן דעות הובא בק"ע סי' י' וסי' רל"א דבשני פסולים נמי לא חיישין דאמרי בדרמי ועוד אפילו אי כימא דשמע רק מאחד יש ללרף דעת ה"ס מקולין הובא בהנהגות רמ"א סעיף ג' דנכרי מסל"ת לא בעי וקברתיו ועוד יש ללרף דעת מהר"י בן לב הג"ל דבעד מפי עד במלחמה לא בעי וקברתיו ועפ"י דעות הג"ל יש לנו עוד לירוק להמיר האשקה הוואת אפילו אי כימא דערכאות לא עדיף מע"א והפאלקאוניק לא העיד מפי השמועה רק ראה בעלמו

בעלמו ד"ל הגלגלונע שטאב מפי הפאנקאיוניק הוי נער מפי עד ויס לנו לירוק דעת
מהר"י בן לב הנ"ל ועוד דלמא הפאנקאיוניק בעלמו כתב להגלגלונע שטאב שלא עיי
שאלתם וגם דהוי שאלת נכרי לנכרי אי"ב יס ללך דעת ה"ס מקילין הנ"ל .
ועתה נשוב להעדות של שלום משה על הרישואה הראשונה שה"י עיי שאלת
ישראל יל להחיר כדעת המבי"ט ח"ב סי' מ"ט פסק היכא שטבע במשאלים יס להחיר
עיי נכרי שאמר וקברתיו אפילו בלא מסלית כיון שאפילו בלא עדות הנכרי אס ניסת
לא האל מהני עדות הנכרי להחירה להחילה אי"ב ה"ה הכא כיון שכבר כתבתי דהסכימו
האחרונים דערכאות לא גרע מע"א ובע"א במלחמה בלא וקברתיו אס ניסת לא האל
והוי כמשאלים ומהני עדות הנכרי בלא מסלית ואף שמוצאי בספר עני ארזים סי' י"ז
ס"ק נ"ג שאין לסמוך על דברי המבי"ט בזה מינו העלה שס דעיי שאלה הוי פסק
מסלית דהא חזין ביו"ד סי' ל"ח באיסור שנפל לחוך היתר מהני עשימת נכרי במסלית
עיי שאלה ע"כ אין להחמיר במשאלים עיי"ש ובאמת יותר מזה מבוחר בפסקי מהרא"י
סי' קל"ט דהא דעיי שאלה אי נחזין להעיד לא מהני בעדות אשה הוי חומרא מדרבנן
בעלמא ואס ניסת לא האל עיי"ש וכן מבוחר ביו"ד שס דעיי"ז דבאיסור שנפל לחוך
היתר מהני אפי' נחזין הנכרי להעיד כגון שהמרו זה עם זה עיי' ברו"פ שס אי"ב
כיון דהוא רק חומרא מדרבנן אי"ב פשיטא דאין להחמיר במשאלים וה"ה הכא בע"א
במלחמה ובמה שכתבתי אין לפקפק בזה ש"ס לחוש על העדות הנ"ל עיי"י מה שהביא
התה"ד סי' קל"ט בשם ר"ס ורבנו נתן הובא דבריו בב"ש ס"ק ע"ז דנכרי מסלית
לא מהני טביע עיי"ש ד"ל דהא כ' שס הת"ה הטעם דכיון דלא נחזין להעיד לא
שס על לבו לדרק יפה (ובב"ש הוי ט"ס שכתב שס כיון דלא נחזין להחיר) והיינו
בעלמא בעדות אשה דבעינן שלא יהא נחזין להעיד ע"כ למעב"ע אבל הכא דמהני
אפי' לנחזין להעיד שפיר אמרינן דנחזין להעיד ובפרט שה"י עיי שאלה וממילא מהני
טביע אך בלא"ה כתב שס הב"ש דהאחרונים הסכימו דמהני טביע במסלית ועל
הרישואה השני מהעדות הנ"ל שנראה שה"י לאחר ימים יל דהוי בפיקא דלמא לא
הרגו הטועקעס אמת בשעה שברחו הרוסים רק ה"י נשנה אללס או ה"י נחבא
בהבא ואח"כ הרגו אותו וה"י חוץ ג' ימים לציאתו ובספק חוץ ג' ימים כבר פסק
הב"ש בס"ק פ"ד היכא דפרטוק פנים שלם ולא נחבא יס להחיר משמע אפילו לא נחבא
הנוף כלל רק ראשו אף דבש"ע שס סעיף כ"ח כתב ט"ע של גופו ולורחו משמע דבעי
ג"כ גופו מ"מ כתב שס הת"מ והב"ש בשם הנודרי דעיי טביע של לורחו וכן הסכים
בחסו"י ח"ס דאפילו ראש חתוך מהני אף דלמעשה לא ה"י כומך ע"ז היינו בודאי לאחר
ג' ימים אבל בספק ודאי יס לסמוך ע"ז כמו שנראה מדברי הב"ש ובאינו העד לפנינו אמרי
מוסתמא לא ראוהו חביל בפניו כמו שהובא בב"ש ס"ק ל' בשם ר"ס הלוי הגם שכתב
בתשובות ל"ל סי' ק"ג דאפילו המקילין בספק ג' ימים מ"מ אס ידעין שה"י הריגה
ביום פלוני ואחר ג' ימים מלאו הרוג דחלינן שה"י מלאו הריגה מ"מ יל דהא כתב
שס הטעם דחלינן בדבר הרגיל והר"ן כתב ג"כ הובא בחמ"מ ס"ק נ"א דבמים בספק
שהה שעה אחד דאפילו להבקיילס בספק ג' ימים מודים בזה דאזלינן לחומרא משום
שיותר מלוי ששה יותר משעה אעפ"כ כתב הנודרי"ש בק"ע ד' י"א דבמים שאלים יס
להקל בספק אף שהוא נגד הרגיל וע"כ דברי התה"ד הנ"ל יס לנו לומר דאפי' האחרונים
המולקים ובוכרים דערכאות לא מהני בעדות אשה משום דלא ילפינן איסורא ממנוגא
מודים בבאן דלא פליג אלא היכא דכלא עדות של הערכאות הוי באיסור ח"א מדאורי"י
אבל

אבל הכא בלא"ה ילאת מכלל איסור אי"א מדאורי"י ע"י עדות של הנכרים הנ"ל אף שה"י ע"י שאלה כנ"ל הגם שגראה שה"י לאחר ימים כנ"ל מ"מ כיון שאין מקילין היכא שפרטוף פניו שלם בספק לאחר ג' ימים ע"כ דסבירין ראש"י ודאי לאחר ג' ימים היכא פ"פ שלם היו רק חששא מדרבנן ולכך מקילין בספיקא כמו שמבואר ברש"י יבמות ולכך מהני העדות של הערכאות לר"ה. אך עדיין יש לפקפק על ההיתר על הסמך מעדות של הפאלקאוויק דהא מובאר בס"י י"ז סעיף י"א היכא שלא הקול שטבע במשאל"ם וה"י העיד שמת סתם חיישין שמו העיד מחמת הטביעה ובחמ"מ ס"ק כ"ב כתב היכא שידעין שנהרג במלחמה וע"א אומר סתם שנהרג חיישין דאמר בדמיו מחמה המלחמה אי"כ הכא נמי ניחוש מה שהפאלקאוויק אמר שנהרג ילחק ועלאזניקאו במלחמה הוא מחמת שמלאוהו ראשו חמור וזאת העדות לא מהני כיון שגראה שה"י לאחר ג' ימים כנ"ל אך יש לחלק דהתם שפיר חיישין דאם אמר מת נהכין על הטביעה דזה קרוי אללו מיתה אי"כ ראה המיתה אבל הכא כיון דאמר שנהרג במלחמה משמעות דבריו שראה כשהנהג אבל לא שמלאוהו אחר הריגה ועוד יש לחלק דהתם הטעם דחיישין הוא כיון דידעין שטבע או שנהרג במלחמה אמרינן דלא ה"י בא"ש זה שום מעשה אחר לבד מזה אבל הכא כיון שמלאוהו ראשו חמור ע"כ נהרג אמרינן שפיר דראה ההריגה הגם שכתב ההס"ד בס"י ר"מ בשם תשובת מהר"מ היכא שהעיד א"י שנהרג יש לומר שראהו מיד והעירוהו י"ל כוונתו שראהו מרחוק כשהנהג ולא ידע אז מי הוא אך מיד כשקרב אללו הכירו אבל לעולם ראה ההריגה ונדע שכן הוא דאל"כ מנא ידע שה"י מיד דלמא ה"י לאחר ג' ימים זה נראה מתשובת מהר"מ שם שהחמיר בספק ג' ימים אלא ע"כ כהנ"ל ועיין בחמ"מ שם ס"ק כ"ח ובב"ש שם ע"כ נראה לעג"ד דיש להחמיר האשה הזאת הגם דבעדות הנ"ל לא נזכר שם אביו מ"מ כבר כתבו האחרונים דשם המשפחה נמי מהני כמו שם אב"י ושם עירו נכתב בהשקם הנ"ל.

יצחק ברי"א ו"ל הבין פיינענבוים ס"ף דפה.

סימן ט

שלוש לכבוד הרב המאור"ג חר"ף ובקי המפורסם כש"ת מו"ה ישראל
ניסן כ"י אב"ד דק"ק ריזאן יע"א.
ולכבוד הרבני המופלג החר"ף והבקי מו"ה ישראל נ"י אלביק משה
ווארשא יע"א.

שארה על דבר השאלה מקהילתכם אשר נשאלתי מוכבודכם אשר אחד סיפר
לאשמו מעשה דרמז"ן ז"ל והשיבה היא שגם לאשה כשרה יוכל להיות מקרה כזו וגם
אחריה לו שידועה שהולד שה"י לה ממנו או שלא יהי' או שיהא רשע ושאל אותה בעלם
הטעם והשיבה לו שהיתה פ"א בלילה ביחודות זה זמן ז' שנים ובא נכרי לבימה כשהיה
מטוברת מהולד הזה והיא חיתה עומדת בחלוקה שהלכה לשכור על מטותה והנכרי אחזה
בכשרה ושאל אותה הבעל הכש"ל זה יהא הולד רשע והשיבה שכנה את הנר וסגר
הדלת והלך אללה ואמר לה הבעל מדוע לא נעקק כי הבית ה"י אלל שכנים והשיבה
שהיתה בוש ללעוק ואמר לה הבעל שומר טוב לה הנושה משה"י כן והשיבה שאם
עשתה קצת עבירה בורא"י נסלח לה כי היתה חולה אח"כ והטוודית ע"ז ומיום המקרה
הנ"ל לא רחקה לדור לבדה ואז האמין הבעל לדבריה וה"י קבוע בלבו שנטעית עבירה
נמנה

ממש כך סיפר הבעל לפניכם וכשעלחתם אחר האשה כפרה בכ"ר שלא אמרה לבעל
כלום והבעל אמר בפניכם שקבעו בלבו כג"ל ושוב באה לפניכם ביום ב' עם בעלה
והזוית בפני ב"ד על רוב דברים שאמר הבעל אך אמרה שלא נעשית העבירה רק
אחזה בעברה כי לעקה וע"ז גם הנכרי מהבית וכך אמרה לבעלה ורלוונה לשבע ע"ז
שלא נעשית העבירה וכעת האמין הבעל לדבריה כיון שרואה שרלוונה לישבע ע"ז שבדלתי
לא נעשית העבירה ממש ואני שאלתי אותה אם היא לו גילוי דעת מונח כשסיפרה לו הדברים
אם היא באונס או ברצון והשיב שלא היא שום גילוי דעת בזה, עד כאן לשון השאלה.
תשובה דין זה מפורש בש"ע אה"ע סי' קע"ז סעיף ו' שאשה שאמרה שזינתה
אם הבעל מאמינה ודעתו סומכת על דבריה ה"ז חייב להוליא מ"מ בכ"ד יש ללמד
להחיר אשה לבעלה מכמה טעמים כמו שאבאר חז"ל אפי' לדברי הבעל לא אמרה לו
בהדיא שהנכרי וזה עמה הגם שגוראה מדבריה שאמרה שכבה את הנר וסגר הדלת
והלך אללה ולא אמרה שאעפ"י לא גמר מעשה הונות ממראין דבורה שבאמת וזה עמה
ועוד שהשיבה כן על שאלת בעלה שאמר לה וכו' מחמת זה ראוי הולך להיות רשע אי"כ
נראים הדברים שהי' זאת ממש ובפרט שאמרה אי"כ לפני כבודכם שידעתה שאם לא
עשה עמה עבירה הינו ראוי להיות הולך רשע מ"מ יכול להיות שלא עשה עמה
רק מעשים מכוערים ביותר הקרובים לזנות היינו ששכב אללה בקירוב כשר או אפשר
שהי' גם נשיקת אבר אצל מ"מ לא הערה בה מחמת שהיא לא הניחתו עיין בנ"ב
מה"ט סי' י"א וע"כ אמרה דאם הי' קלת עבירה בוודאי נכלה לה וזה נקרא אללה
עבירה שמחמתה ראוי להיות הולך רשע והא' דלא הודית בפעם שנית כשבאה לפני
ב"ד ששעה מעשים כאלו אפשר מפני שסברה שמחמת מעשים כאלו תאסרה על בעלה
והגם רחוק לזמנה ראשונה בגדרים דאם אמרה עמאה אני לך נאסרה על בעלה משמע
בהאי לינא לחוד נאסרה ולא תלין שסברה שמחמת מעשים כאלו נאסרה על בעלה
ההם שאני משום דשם החליטה הרב שטמאה היא על בעלה ואם לא הי' רק מעשים
כאלו לא היה לה להחליט הדברים רק הי' לה לשאול שאלה לפני ב"ד אי"כ ע"כ היתה
זנית ממש אבל כאן שפיר הוי אמתלא מה שלא הודית כן לפני ב"ד משום דיראהה
דשמא נאסרת על בעלה הגם שהבעל אחר שהי' קבוע אז בלבו שנעשית עבירה ממש
היינו משום דלא עלה על לבו לפרש דבריה כג"ל והי' סובר דהודית שזינתה ממש
ע"כ האמין לדבריה אבל אם הי' עולה על לבו לפרש דבריה כג"ל גם הוא לא הי'
מחליט הדבר שזינתה ממש ועוד אפילו אי נימא דהוא היה מחליט הדבר שזינתה ממש
אפי' הי' יודע שהב"ד מפרשים דבריה כג"ל או משום דלא נכנס בלבו הפירוש או
משום דאפשר דאפילו היתה אמרה בהדיא שלא זינתה ממש מ"מ הי' קבוע בלבו שזינתה
דין דהי' מעשים מכוערים הקרובים לזנות בודאי זינתה מ"מ כיון דאין מפרשים דבריה
כג"ל אי"כ הוי כמו קבוע בלבו שזינתה בלא אמונתה רק בזה אומדנא ובזו לא חליט
בגמרא ובפוסקים לאיסור דהרי המהרי"ק ז"ל סובר הובא בהגה"ט שו"ע סי' קע"ז
סעיף ו' דלא יוכל לומר שמאמין לעד אלא אם מאמין לו ב"כ בשאר דברים אבל אם
מאמין לעד משום שאמרו נחשדת לו לא נאסרה עליו עיי"ש הרי הגם דקבוע בלבו
שזינתה אעפ"י לא נאסרה עליו ואפילו להחליט על המהרי"ק היינו משום דעכ"פ
מאמין לדברי העד יהיה מאיזה סיבה שיהיה אבל לומר דקבוע בלבו שזינתה ע"י אומדנא
כנון ע"י כיסור וכדומה בלי אמונת אשמו או העד כ"ל דלכ"ע לא מהני לאסרה עליו
וא"ל דהרי רש"י ז"ל כתב בכתובות דף כ"ב ע"ב דבאומרת אין לבי טוקפו שאלו קיים

ימים בא היו כחומרת כרי לי שמת ומהני אפילו להקל איכ כ"ש דמהני לשיטתו אין לבי
 נוקפי שבודאי וינתה להחמיר י"ל דהתם שאני כיון דלא היו נגד חוקת איסור ולא היו
 אלא ספק איסור כמו שכתבו התוס' שם ולכך מהני אין לבי נוקפי להחמיר אבל הכא
 איכא חוקת היסר לבעלה דדוקא ע"י קינאי וסמירה אימרת לה החוקה והיו כחולק לליחא
 כמו שכתבו התוס' בחולין ד' ט' ע"ב אבל בביטור ובדומה חוקת היסר במקומה עומדת
 לא מהני אין לבי נוקפי להוליא חוקת היסר ועוד הא דהר"ן ו"ל שם חולק על רש"י
 ו"ל ומסתמא הלכה כבבבבבב ואש"י אי נמצא דהר"ן ו"ל מודה דמהני אין לבי נוקפי
 להחמיר היינו דאסור לו לדור עמה כ"ז שנקבע בלבו שזינתה איכ כנ"ד שנקביו אומר
 שנעל כיון שרואה שאשתו רוצה לשבע שלא וינתה נקבע בלבו שלא וינתה בודאי מותרת
 היא לו דשויא אנפשיה חמיכה דאיסורא לא שייך כאן כיון דלא ידע שהיא אסורה לו
 אלא מחמת שבלבו נקבע כן איכ עכשיו שנקבע בלבו ההיפך מותרת היא לו בפרט
 לדעת הר"ן דסובר דאין לבי נוקפי לא היו ככרי מוש דהא לא מהני להקל.

והנ"ב בזה"ע ס"י ע' כתב אפילו היכא דאשתו אמרה בזה"ע שזינתה והנעל
 סתמין לדבריה ואח"כ כשזינתה בדבריה פ"א אמרה שלא וינתה ופעם שנית אומרת
 במקורם שזינתה ושוב אומר הנעל שאינו מאמין לה שזינתה דמהני חזרתו ומותרת היא
 לו אף שמקדם שזינה אנפשיה חמיכה דאיסורא וכתב ע"ז שני טעמים חדא דשויא אנפשיה
 חמיכה דאיסורא לא שייך אלא היכא דלפ"ד האיסור הוא בודאי כמו א"א אני אבל כאן
 אף שהאמינה אע"פ לא ידע בודאי שהיא אסורה אלא שחשש לדבריה וטעם השני
 אימת האמינה כ"ז שלא מלא סקר בפיה אבל כשרואה שאינה עומדת בדבריה שוב
 למפרע אינו מאמינה.

א"כ כנ"ד אפילו דאמרין דאמירתה לבעלה הייתה שזינתה ממש מ"מ יוכל לחזור
 ממה שהאמין לה שזינתה מכת ב' טעמים הנ"ל ובנ"ד יפה כחה מידון דהנ"ב דהתם
 דיבורה האחרון הוא שזינתה ובנ"ד דיבורה האחרון הוא שלא וינתה.
 וצריך להסביר דברי הנ"ב שאין כוונתו דבספק איסור לא שייך שויא אנפשיה
 חמיכה דאיסורא דא"כ כוונתו דפתח פתח סתם מותרת דבריו אלא כוונתו דבשלמא גבי פסח
 יפהום שם ודאי אלא דזינתה אלא דיש ספק אחר שמה באונס ע"ז שפיר אמרין דאסורה
 לו מכת ספק אבל היכא דהאמין לדבריה שזינתה נוף מעשה הונת הוא ספק אלא אף
 דהאמין לה.

אך לכאורה קשה מנא ל"י להנ"ב לחדש כן מדעתו דאפילו האמינה לא נחשב
 אלא ספק דלמא כיון דהאמינה כבי חרי כמו דאיתא בקידושין לרצא דק"ל כותיה נחשב
 אלא בודאי כאילו שנים מעידים שזינתה.

שוב ראיתי שדבר זה מפורש בדברי הרמב"ם פ"י י"ח מהל' איסורי ביאה והובא
 לשונו בש"ע אהע"ז ס"י ו' בעיקר י"ב שכתב שם ואם הוא נאמנה לו וכו' ה"ז יוצא כדי
 ללמא ירי ספק אלמא דלא נחשב אלא ספק.

ובנ"ד דהרמב"ם סובר כדברי מהרי"ק הג"ל דצריך שיאמין לו גם בשאר דברים
 דסובר הא דהימניה כבי חרי הוא מטעם קים לי בגוה דבא רב חסדא כחובות דף
 פ"ה וכן כתב שם המהרי"ק דגם הרמב"ם סובר כדבריו איכ הרמב"ם הוליא כן דלא
 הוי אלא ספק מדברי הגמרא דשם דאמרי קרענא שטרא ס"ד וכחב שם רש"י אפוקי
 ממונא הוא וחרי בעינן אלמא דקיים לי בגויה לא הוי בודאי אלא כאלו שמת מפי שנים
 ולכך לא מהני אלא לענין דמורענא שטרי אשומיה איכ איסור גמי לא מהני אלא לשויה ספק.

ואין לדחות לפי שיטות הש"ך בחי' ס' מ"ו ס"ק ח' אף דחיד מומחה יכול לרון מ"מ אינו יכול לקבל עדות אלא ב' אי"כ שפיר י"ל דקיס ליה בגוה הוי ממס' כאלו שנים מעידין כן והוי ודאי אללו ומ"מ הקסו בגמרא שס שפיר קרענא ס"ד דנתי דלרב פפא היה אבא מר נחשב אללו כשנים מטעם קיס ליה בגויה מ"מ הוא עלמא אינו יכול לקבל עדות אפילו בשני עדים ואפילו היה רב פפא מוסיב אללו שני דיינים לקבל עדות של אבא מר מ"מ הם לא קיס להו בגויה אי"כ לגבי דידכו לא נחשב אלא כחד דויא דאי"כ גבי האי סמיה גמי י"ל דהאי שליח העיד כן בפני ב"ד דלא עדיף מכו תרי אי"כ גס שס גבי ב"ד לא נחשב אלא כחד אי"כ ע"כ י"ל חדא מהני תרתי או דיכול ארס לומר מהימן עלי חד מה שאמר חוץ לב"ד כאלו שנים העידו כן בפני ב"ד אי"כ לא ה' השליח לריך להעיד כן לפני ב"ד או דהשליח לריך להעיד לפני ב"ד דלא עדיף משנים מ"מ כיון דהב"ד שמעו עדותו נתי דלגבי ב"ד לא נחשב אלא כחד מ"מ יכול הבעל לומר דלדידיה נחשב כתרי אי"כ שנים העידו כן בפני ב"ד אי"כ גבי רב פפא גמי דהא אפילו לשיטת הש"ך דלקבלת עדות לריך ג' מ"מ כשנחקבל עדות בפני ג' יכול היחיד מומחה אח"כ לרון אפילו ביחיד מ"מ אינו יכול להעיד אף דקיס ל' בגויה מ"מ לריך להעיד לפני ב"ד מ"מ היה יכול אבא מר להעיד לפני ב"ד של ג' אי"כ כבר העיד אבא מר לפני ב"ד ונתי דלגבי לא נחשב אלא כחד מ"מ רב פפא כשדן אח"כ ביחידו היה יכול לומר דלדידיה נחשב כשנים אי"כ שנים העידו כן בפני ב"ד אי"כ אמאי לא קרע שטר אפומיה אפי"כ דלא נחשב כודאי ממס' .

אך יש לדחות לפמ"ש הרשב"א בב"ק דף ז' דאף דחיד מומחה יכול לרון מ"מ אינו יכול לרון להוציא ממון על פי ראיותו אפילו ראש ביום ונושטע מדבריו דס"ל כשיטת הרמ"א שס דיכול לקבל עדות ביחיד מ"מ אינו יכול להוציא ממון עפ"י ראיותו אי"כ שפיר הקסו בגמרא קרענא ס"ד דהא אפי' אם רב פפא בעלמא ראה שנפרע השטר לא היה יכול לקרוע השטר אי"כ לא עדיפא שמישה ממאן דקיס ל' בגויה מראיה אי"כ לגבי בעל שפיר י"ל דאם שמע ממאן דקיס ליה בגויה הוי אללו כודאי איסור כאלו הוא בעלמא ראה שזינתה .

אך אפשר דלא ס"ל כרשב"א בזה ואי אזורין דלא כמהרי"ק אלא כמו שהסכימו הגאון בעל בית מאיר והגאון רע"א ס' ק' וס' ק"א דלא לריך לטעם דקיס ל' בגויה אלא אם מאמין לה או לעד מטעם שנחשדת אללו גמי מהני ההב"א נוסחת דלא הוי אלא ספק ולכן יכול לחזור. אך יש לעיין כיון דנחלקו הפוסקים בביאור דברי הגמרא מה שאמרו אי מהימן לך כבי תרי אי"כ אפשר לנו לפרש פירוש אחר בדברי הגמרא דכוונתם הוא כמנ שאמרו בבהררין דף כ"ג ע"א דקבלים עליה כבי תרי דמובאר שס דלדברי חכמים יכול ארס לומר נאמן עלי ע"א כשנים למחין ואינו יכול לחזור בו לאחר גמ"ד ונובאר בחי' ס' כ"ב סעיף א' בהג"ה שס דמיד שהעיד העד נקרא גמ"ד והטעם הוא דלחובתו יכול ארס ליתן נאמנות לע"א שהוא כשנים ולא מטעם קיס ליה בגויה או טעמים אחרים כנ"ל הגם דשס מ"ירי דנתן נאמנות לע"א קודם שהעיד מ"מ נראה דמהני נאמנות גס לאחר שהעיד דמ"ש (א) אי"כ היה בדבר שנערוה דבעינן שנים מ"מ

(א) הגם דיש לחלק דאם נתן נאמנות לעד קודם שהעיד אי"כ ידע שיש תועלת בעדותו אי"כ מוזר מטעם לא תענה וכו' שלא לבקר אבל כשהעיד קודם הנאמנות אי"כ לא ידע כלל שיעזיל עדותו אי"כ לא היה בכלל לאו דלא תענה ע"י בתומים בכללי מנו

מ"מ יכול אדם ליתן נאמנות לע"א מה שהוא לחיבתו שיהא כשנים ואינו יכול לחזור בו
א"כ כיון דהרמב"ם והמחבר כתבו דאפילו לאשהו יכול ליתן נאמנות א"כ שוב אינו יכול
לחזור בו.

אך ו"א דאם העטם הוא משום נאמנות כמו בכה"ל דבנהדרין הג"ל שוב אין לנו
לפסוק

ס"ק ר"ב אפשר דלא מהני מה שהאמין לו א"כ.

אך נראה דזה אינו לא מבע"י בעד א"י כשר שהאמין כ"י דאפילו קודם שהאמין
מוזהר שלא להעיד שקר דהא חזיא עדותו לענין שא"ס יבוא עוד ע"א ויעיד כן דהא
ק"י"ל כ"י נתן בסנהדרין דף ל' דשומעין דבריו של זה היום וכו' אפילו בקנס דליכא
חיוב שבועה ע"י ע"א נמי הדין כן עיין במס' בב"ק דף ע"ד ד"ה כי דאלי"כ בנאמנות
הא"ך מורפין עדותם א"ס לא העידו כאחד א"ס אחרין דע"א אינו מוזהר על לא הענה
ובע"ד פסול ג"ל דאפילו האמין אותו קודם שהעיד נמי אינו בכלל לא הענה דקרא
כיון דהוא מלך עלמו לא הו"י עד כלל ועיין מ"ס ה"ר"ן בפ' שבועות העדות בשם
הירושלמי לענין קרבן שבועות העדות ומ"מ מהני נאמנות א"כ ה"ה דמהני לאחר שהעיד
וגם י"ל להיפך דאפילו קיבל עליו לעד לאחר שהעיד עובר העד על לא הענה כיון שרואה
ש"ס מועלת בעדותו ויש לו אז יכולת לחזור מעדותו והוא אינו חוזר מעדותו בזה העד
עובר על לא הענה וכן משמע בבב"ב דף ל"ג דקאמר רב"י דיכולין להתרות העדים
לאחר עדותן מוכ"ד וסייעו שמחרין אותם שיחזרו בהן והרמב"ד והרא"ה הובא בש"מ
שם כתבו דיכולין להתרות אותם אפילו זמן הרבה לאחר עדותן והטעם הוא כיון דמ"ד
דעדים וזממין לריבין התראה א"כ קודם שהתרו בהן לא הועיל עדותן כלל משום דהוי
עדות שאי"ל א"כ יכולין לחזור מעדותן א"כ מחרין אותם שיחזרו מעדותן שא"ז יש
לס' יכולת לחזור מעדותן היינו מוכ"ד של התראה וא"ס לא חזרו אז עוברים בלא הענה
דחא כמ"מ בעינן התראה בשעת עבירת הלוא וז"ל דלא דמי להא דאמר רבא בסנהדרין
דף ע"ז דחפוי לבזר וכו' וז"ל חזק חזק חזק דהתם המעשה הראשון אינו יכול לבטלו
אלא ש"ס הללה ממוקם אחר והיא ביטל את ההללה אבל בדיבור היכא שעד עכשיו לא
הזיק לחבירו הדיבור ועכשיו יזיק הדיבור ויכול עכשיו לבטל הדיבור וא"ס לא יבטל
עכשיו שוב אינו יכול לבטלו זה נקרא עבירה הלוא או אפשר דשאי עדים וזממין דלא
לריבין בה מעשה כמו דאיתא שם דף ס"ה ואפשר שזה כוונת הגמרא שם מה שאמרו
שאי עדים וזממין הואיל וישנן בראיה דאין לזה פירוש כלל ושם איכא גירסות טובות
ואפשר דהגירסא היא ישנן בראוי ואפשר לפירוש בו שני פירושים או דהעירוב הוא
שבשעת עדותו עדיין אינו מועיל עדותו רק ראוי להועיל לאחר זמן או הפירוש שכל העבירה
הוא מה שראוי לחזור ואינו חוזר א"כ בכה"ל ליכא מעשה דעקימת שפמים כג"ל.

ועוד נראה דאפילו אי נימא דא"ס האמין לו קודם שהעיד עובר בלא הענה וא"ס
האמין לו אחר שהעיד אינו עובר מ"מ מהני נאמנותו והטעם פשוט כיון דהבע"ד מאמין
אותם א"ך דהעד אינו עובר בלא הענה וכו' א"ס העיד שקר מ"מ מהני נאמנותו ולא
מיקרי הפילו תרתי לריעותא א"ס מאמין אותו כחד דהא יש פוסקים אפילו תרתי כה"ל
קרוכ וגזין לא מיקרי תרתי לריעותא ואפילו להחלוקים שם מורים בבב"ל דהא הריעותא
דאינו עובר בלא הענה נמצא מכה שפסול לעדות והוי רק חדא לריעותא ולומר דדבריו
הוי רק פסומי מילי בעלמא זה ודאי אינו דהא מהני עדותו לענין נמצא אחד מהן קרוכ
או פסול

לפסוק בדברי הרמב"ם והמחבר דיכול אדם ליתן נאמנות לאשתו דהם לשיטתיהו אולי
דפסקו בח"מ שם ראפילו בתרתי לריעותא יכול ליתן נאמנות אבל רמ"א שם דחולק
ע"ז וסובר דאיתו יכול לקבל עליו חד פסול שהא כשנים משום דהוי תרתי לריעותא
א"כ ה"ה לאשתו איתו יכול לקבלה כשנים.

הגם די"ל דרמ"א שם בח"מ לא כתב אלא דיכול לחזור בו אבל כ"ז שלא חזר
מדבריו מהייבין אותו הכ"ז לשלם א"כ ה"ה הכא כ"ז שלא חזר מדבריו מהייבין אותו
כ"ז להולאה מ"מ כ"כ וב"כ הדין פשוט לשיטת הרמ"א בחי"מ ואין קי"ל כותיה דיכול
לחזור בו ועוד דאפשר דגם לעטס זה לדעת הרמב"ם והמחבר יכול לחזור בו דהא כתב
המחבר בח"מ סי' ע"א פ"ק ב' דאם האמין הלוה למלוה אחר הלואה בעי קנין
והס"מ כתב דגם הרמב"ם סובר כן והקשו שם האחרונים הא לדעתם מהני נאמנות
אפילו לתרתי לריעותא.

ור"נ פשוט לחלק דדוקא גבי עד פסול ס"ל דיכול לקבלו כשנים ואיתו יכול לחזור
בו משום טעמ"כ שם עד עליו אלא שנקרא עד פסול אבל אם קיבל עליו הבט"ר שהיא
כשנים דלא הוי עליו שם עד כלל בודאי יכול לחזור בו לכך לריך קנין.

וחילוק זה בין הבט"ר לעד פסול מובאר בדברי הגמרא והפוסקים גבי נזלא ח"י
מהן קרוב או פסול ובסנהדרין דף י"ד ע"ן שם ברש"י ובתוס' ובדברי הראב"ד שם
א"כ אי אמרינן דגם הכא מטעם זה הוא בודאי אמרינן דהא דיכול להאמין לאשתו שהיא
בע"ד היינו כ"ז שלא חזר בו מחייב לגרשה אבל בודאי דיכול לחזור בו וזה פשוט אלא
לדעת רמ"א הנ"ל דדוקא עד כשר יכול לקבלו כבי תרי אבל לא עד פסול משום דהוי
תרתי לריעותא א"כ אף בעד כשר לא מצינן אלא אם העיד בב"ד דא"כ הוי תרתי
לריעותא כמובן.

אך אולי מסתפק דאפשר אפילו לדעת המחבר דמהני נאמן עלי אפילו בתרתי
לריעותא מ"מ לא מהני נאמן עלי על מה שאמר חוץ לב"ד דהא שאמר חוץ לב"ד לא
נקרא עליו שם עדות כלל וכבר כתבתי לעיל דאפילו לעצמא דקיס ליה בגויה נמי
אפשר דלא מהני אלא דוקא לפני ב"ד א"כ הא ראיתא בש"ע דאם מאמין לאשתו שזינתה
חייב להולאה מיירי שאשתו אמרה כן לפני ב"ד א"כ יס עוד היתר בב"ד דלפני ב"ד
אמרה שלא הודית כלל א"כ לא מהני מה שהבעל מאמין לדבריה מה שאמרה חוץ לב"ד.
ובעם השני של הנ"כ נראה דטובע מזה ראיתא בש"ע ח"מ סי' ע"א סעי' י"ג
דאם הלוה נתן למלוה נאמנות ונמלא המלוה כפרן בדבר אחר בעל הנאמנות עיי"ש אך
שם י"ל דמיירי שנמלא שה"י כפרן קודם שטען המלוה שלא נפרע השטר אבל אם
נמלא שהיה כפרן אחר שטען המלוה שלא נפרע השטר י"ל שלא נחמד למפרע א"כ
הכא אמאי לא יאמין לה הבעל מה שהודית לו שזינתה ומה שגפרה עכ"ל הוא משני
שנעשית עכשיו כפרות.

אך י"ל דוקא לפסול אדם לעדות מה שהכשירנו התורה ע"י שנמלא א"כ חשוד
זה לא אמרינן אבל מה שאדם נוהג לחבירו נאמנות שפיר י"ל דלא האמין לו אלא
משני שלא מלא עליו ריעותא דכפרות אבל אם מלא עליו ריעותא דכפרות אפילו
א"כ איתו מאמין לו אפילו מה שאמר מקודם וגדולה מזו מלאתי בתוס' שבפוסק ד' י"ד
ע"כ ד"ה אי וס"ה דף ס"ח דהא אמר דמשמע מדבריהם דאם אחר אכל חלב בשוגג
ואמ"י אכל חלב במזיד דאיתו מוציא חטאת על אגולה ראשונה משום דלא מיקרי שב
מדיעתו והפירוש של איתו שב מדיעתו הוא על שעת אכילה כמו שבחב"י התוס' בחולין

אך ה' ע"כ ד"ה ח"ו חלמא דאמרינן כיון דאכל חמ"ו חלב במזיד גם באכילה הראשונה
זפילו היה יודע שהוא חלב היה אוכל אף דאין אדם נעשה חשוד למפרע אלא ע"כ
ז"ל דדוקא לפוסלו לעדות אמרינן דלא נעשה חשוד למפרע אבל לענין הבאת קרבן
שע"ר חשיבין אף על למפרע אי"כ כ"ש מה שהאדם בעצמו נותן נאמנות לחבירו ודאי
ז"ל דנחשד אלא גם למפרע.

ואין לדחות דהו"מ בחילין לא כתבו אלא דלדריך שיהא גם בשעת אכילה שב
מדיעתו אבל מ"מ מודים דלדריך שיהא גם בשעת הבאת קרבן שב מדיעתו אי"כ קושיא
התום בשבועות שם הוא דאיתו שב מדיעתו בשעת הבאת הקרבן דהא כבר אכל חלב
במזיד וז"ל דאי"כ ה"ל לחי' להקשות בפסוק הא הו' זבח רשעים הועבה אלא ע"כ ז"ל
דזה איתו קושיא דהו' מ"מ לחדך כמו שכתבו התוב' בחילין דמ"מ שטעה חשובה קודם
הבאת הקרבן אי"כ ממילא הו' נמי שב מדיעתו בשעת הבאת הקרבן אי"כ ע"כ דקושיא
התום בשבועות הוא על שעת אכילה אי"כ מוכח כנ"ל.

נחזור לענין ראשון דבג"ד יכול לחזור מזה שהאמין אך עדיין יש לפקפק דהא
הבעט לא חזר אלא ממה שהאמין שה' וזות ממש אבל זה גם טעמו מאמין שה' דברים
מכוערין ביותר אי"כ אם אמרינן שאמירה נקדש היה שזינחה ממש אי"כ הו' רגלים
לדבר שזינחה עם אמירתה שזינחה וזוה איתו לדידך להאמנות הבעט כמבואר בס' קטיו
סעיף ו' בהגה"ה רמ"א שם הגם דהבעט בעצמו לא ראה דברים המוכערין מ"מ כיון
שהאמין גם טעמו לאשמו ע"ו הו' כאילו ראה בעצמו אי"כ ע"ז להאמנות הבעט על
זות ממש.

אך ראיתי בג"ש שם ס"ק כ"ה דהביא תשובה מהר"ם מליובלין דאם ע"א מעיד
על כיסור והבעט מאמינו אינו מחויב לגרשה ע"י"ש ואי"כ ה"ה אם הבעט מאמין לאשתו
ע"ז לא מהני.

שוב ראיתי בתשובה הנ"ל שכתב דאפילו הבעט בעצמו ראה הכיסור לא מהני
אלא לדידך שה"ה שני עדים על הכיסור אך ראיתי שם שלא כתב זה אלא על הא
דאיתא בזה"ש ב"י ז"ל בהג"ה סעיף א' דעדי כיסור עם קלא דלא פסיק דמחברא על
בעלה ע"ז כתב דבעינן עדים ממש ואפשר דוקא ההם מקיל כיון דהרבה פוסקים מקילין
אפילו בעדים וקלא דלא פסיק והוא דעת המחבר שם אבל בזה הדין דאם יש רגלים
לדבר דלא הניטו דהמחבר ע"ז וזנין לו להקל אך אין לו כח לחלוק על הב"ש.

שוב ראיתי בפסקי מהר"א שהוא מקור לדברי הגה"ה שכתב דהא דאם יש רגלים
לדבר שזינחה לו שזינחה על בעלה אלא דהוא מהסרה משום שיהא אנשפה חתיכה
דאובדרא ע"י"ש אי"כ ע"כ בעינן עדים ממש על הכיסור דאם כל הכיסור הוא מכת
אמירתה דנבי דהבעט מאמין ע"ז מ"מ אין הבעט מחייב להאמין לאמירתה שזינחה ולגבי
דידה אמרינן שאפילו אמירתה על כיסור הוא שקר משום דע"כ וכן ע"א על הכיסור
והאמנות הבעט לא מהני מטעם זה דלגבי דידה אמרינן דגם העד אומר שקר ואי"כ
בג"ד אפילו היה עדים ממש על הכיסור לא מהני דהא על הבעט לא חל איסור דהא
אינו מאמין לאמירתה שזינחה והיא אינה נאסרת דהא בג"ד כופרת ואומרת שלא הודת
כלל שזינחה והבעט אינו נאמן לגבי דידה וזוה כוונת דברי הרמ"א שם שכתב הודת לפני
ע"א שזינחה ואח"כ אומרת שקר הוא שזינחה שם הב"ש מאי נקט לפני ע"א הא אפי'
בפני שני עדים לא מהני הודאתה וזוה ניחא דמ"מ דאיתא רגלים לדבר אי"כ אמירתה
מהני אך כיון דלא מהני אלא לגבי דידה גם היא מיתרת דהא היא מחשבת לעד שלא

הודת

הודית כלל שויגחה והאמנות הבעל לעד לא מהני לגבי דירה וכן הוא להדיא בפסקי מהרי"א שם ובתוס' דחק עלמו הב"ש בזה.

שוב ראינו דגם הפלאה שם פירש כן והנה לדברי הרמ"א הג"ל אורא לה גס חשש דנו"ב סי' ע' שיש בנ"ד דלא שייך כאן עיני"ב כיון דחויין לכופרת ורלונה לדור עם בעלה עיי"ש משום דיל' בתחילה נותנת עיניה באלה ועכשיו חוזרת בה כמו שנחוב להדיא בדברי הרמ"א הג"ל והוא מפסקי מהרי"א הג"ל.

אך מה שיש לחוש בנ"ד הוא מהא דכשנאחזה בפעם ראשון לב"ד היה נראה מדבריה שלא יודעת כלל שאשה הנכשלת בעבירה נאסר על בעלה אי"כ נחשורר חששא דהנו"ב אך בפסקי מהרי"א שם דכתב עוד טעם אחר דאמרינן דעושים בערמה להראות שלא נחנה עיניה באלה כדי להאמינה ובאמת נחנה עיניה באלה אי"כ בנ"ד נמי אמרינן כן דמה שכופרת בב"ד וגם מה שאומרת שלא ידעה כלל מזה הכל הוא בערמה כנ"ל והנו"ב גופי' אסיק שם אפילו היכא דחויין דלא נחנה עיניה באלה ג"כ אינה נאמנת אם לא דהאמין לה הבעל עיי"ש הטעם.

ועוד יש לז' להחיר בנ"ד משום דנראה מדבריה שספרה לבעלה שהכל היה באונס דומיא דמעשה דרמב"ן וז' וגם מה שאמרה מה שלא לעקב הינה מחמת הבושה ואם היה ברצון בלא"ה לא הי'ה לעקב וכי' דזה נופא הוי רצון דהא כתיב בקרא על דבר אשר לא לעקב כבר כתב בזה הנו"ב מה"מ סי' כ"א היכא דמתלחמת נגדו ובעתה בכוחה אף שהוא היה מתגבר עליה הוי אונס עיי"ש אי"כ אפשר דהכא נמי הוי בזה' גזא וע"ז אמרה שאם עשה קצת עבירה היינו מה שלא לעקב וע"ז אמרה גס לב"ד שלא יודעת שאשה שנכשלת בעבירה מהא אסורה לבעלה מה שאמרה נכשלת היינו באונס ואם אמרה שהיה באונס נאמנת ע"ז במנו כיון דלא היה עירי יחוד עיין באהע"ז סי' קע"ח סעיף ג' בהגהה שם ובפרט שגם היחיד הוי' באונס לא אברה חזקת כשרות שלה וכן הוא להדיא בגורס דף ל"א דאם אמרה נאנסתי שריא לבעלה ישראל ואפילו אם נאמר דזה לא הוי כטענה בפירוש שבאונס היה מ"מ עכ"פ לא הוי כטענה בפירוש דברצון היה והוי כשק אם באונס או ברצון כמו גבי פתח פתוח וכבר כתבתי בשם הרמב"ם ופ"ע דאפילו מאמין לדבריה הוי' רק ספק אלאו אי"כ הוי ס"ס שמוא לא ויגחה וסוגא באונס ושריה ליה כמו גבי פ"ס דאם אמרינן דלא קים ליה הוי ס"ס ובלא"ה בזה"ל דאיכא חר"ג שלא לגרש אשה בע"כ איכא דיעות בהגהת רמ"א סי' קע"ח סעיף ט' דאינו נאמן לומר שמאמינה וי"א דכופין איהו ומשמש עמה הגם דהביא ד"ס חילוקים דאף בזה"ל נאמן אפשר היינו דוקא בהודיה לפנינו דאז איכא סגרא דלא שייך לומר דאי"כ מאי הועיל רבינו גרסום בהקנתו דכ"א יאמר כן דאטו בכל פעם יודמן שהיא חודית כנו"ב בנ"ב חגיגה סי' י"א בשם הגאון מליסא.

אבר בנ"ד דהב"ד הנחשיתו ואמרה שלא הודית כלל אם אמרינן דהוא נאמן ויהא כל אחד אומר כן שאשתו הודית בפניו שויגחה ואפילו הנו"ב שם שכובר דאם אומר שראה בעלמו שויגחה אפשר דגרע דאפילו לדעה ראשונה נאמן היינו משום שאמר שראה בעלמו שויגחה אי"כ בודאי שיהא אנפשיה חזיקה דאיסורא וגם דלא שייך דכל אחד יאמר כן דאפשר להחבר שקרו אבל לומר דאשתו הודית בפניו שויגחה והוא מאמין לה הוא דבר קל במאור וגם שיהא אנפשיה חזיקה דאיסורא בודאי אינו בגדלו כנ"ל אפשר כ"ע מודים דאינו נאמן נמצא שיש בנ"ד שם החידוש להחיר אותה לבעלה.

דיותר אי' משום שלא אמרה בהדיא שויגחה.

היתר ה' . דיכול לחזור ממה שהזנין לה מכות ב' טעמים דנ"ב או מכות תרתי
לרשעותא או מטעם דהוא בע"ד .

היתר ה' . דלא מהני אם האמין לה או לעד אלא כשחזרו בהני ב"ד .

היתר ה' . דילמא היה באונס .

היתר ה' . דעא אחת ברה"א דבומה"ז דאיכא חדר"ג אינו יכול להאמין לאשמו
וכוסין אותו ומשמש עמה .

היתר ה' . היכא דכפרה שלא הודית והוא אומר שהודית ומאמין ה' כ"ע מודים
דאינו נאמן בומה"ז והריף כחב דאם הוא רק מזה שמאמין לכא מיוב לגרשה אלא
ללא ידי שמים ע"כ נ"ל להיתר האשה הזאת לבעלה בלי שום מיוחד כלל אך בלבד
שהסכימו גם כבודכם הרמה ע"ז .

ונא אל ירע בעיניכם על אשר מנעתי מזה זמן חשיבתי כי רבות הנה
טרדותי אשר הקיפונו וסבבו ולא נתוני להאזיל עת משהותי להשיבכם על שאלתכם אך
מפני כבודכם הרמה ומפני גדול מצות הבאת שלש בן איש לאשמו הכרחתי לגזול עמותי
ולכתוב שרותיים אלה וע"כ לא התלבתי ברחבה כדאוי לענין גדול כזה ועם כבודכם
הסליחה, כה דברי ידודכם .

יצחק ברו"א ז"ל הבין פיינענבוים רב ושו"ץ דפק"ק ווארשא .

סימן י

ב"ה יוס ב' ,

כבוד הרב המהר"ג חריף ובקי וכו' מו"ה יוסף יפה אב"דק מאנישעסער .
(ענינלאנד)

בה שמה כתיב על אשר כתבתי באגרת הראשון יעקב המכונה אייזק יעקל
ולדעתו לריך לכתוב דמחקרי לפי שאייזק אינו כנוי לשם יעקב לדעתי הדין כמו
שכתבתי שצריך לכתוב המכונה עיין בתשובת בית אפרים סי' פ"ז דהסכים שצריך לכתוב
מרים המכונה בילא ולא דמחקריא הנם שבילא אינו כנוי למרים מ"מ כיון שבילא שם
של לשו לריך לכתוב המכונה ואפילו החולקים שם היינו משום דשם של בילא הוא שם
טוב ואין לה שם קודש אבל שם אייזק לעולם הוא כנוי לשם קודש אף שאינו כנוי
לשם יעקב רק לשם יצחק או לשם שאלתיאל מ"מ אינו שם טוב .

ידידו דו"ש יצחק ברו"א ז"ל הבין פיינענבוים ש"ץ דתת .

סימן יא

שאלה אשה שהלך בעלה למדה"י ובאו עדים שמת בענה והתירו אותה הב"ד
להינשא ואח"כ זינתה ואח"כ בא בעלה ונשאלתי אם מותרת לבעלה הראשון או לא .
תשובה הנה המל"מ כתב בפ"י מהל' גירושין שדין זה דזינתה תלוי בזה אם
הטעם בזינתה דאסורה לבעלה הוא מטעם קנס דחשבינן אותה כמזירה אי"כ היה בזינתה
אבל אם הטעם בזינתה היא משום דשמא יאמרו גירש ראשון וגשא שני אי"כ בזינתה
מותרת עי"ש וכן הביט מוא"ר בס"י י"ז ובתשובה דעק"א בסיומן ר"ו כתבו כן ובבית
שמואל סי' ע"ז כתב שנטעמים אלו פליגי בה"רף והרא"ש ברי"ש האשה רבה עי"ש
ובבבאי

ובדאי בזה הנכון בדברי הבית מאיר בס' קג"ט. שמדברי הראש אלז אין רא"י אלא הא דלריכה גט משני הוא מטעם שמה יאמרו וכו' אבל הא דאסורה לבעלה אפשר דמורה הראש דמטעם קנס לחודה נמי אסורה אבל מוקד פליגתהם נובע מזה שכתב הב"ה בס' קל"ט שהראש שהביא הא דרב הוגא ביבמות דף ל"ה דהיכא דנתיבמה בטעות מותרת לבעלה הראשון אם היתה נשואה אלמא דסבר כיון דלא שייך שם שמה יאמרו וכו' אינה אסורה לבעלה והרי"ף והרמב"ם שלא הביא הא דרב הוגא אלמא דסבירא להו לענין איסור לבעלה לא לריכנא לטעם דשמה יאמרו וכו' עיי"ש וא"כ כיון דהטור וכן הרמ"א שם וגם הי"ש סתמו כהראש בודאי נקטינן כן אלא שהבית שמואל שם כתב דהרמ"א לא ראה דברי הב"ה ולכן סתם כהראש וכן הבית מאיר החזיק סברות הרי"ף והרמב"ם בראיות מן הש"ס ע"כ אברר אותם וגם אבאר אם יש חילוק בין הותרה ע"י ע"א או ע"י ב' עדים.

הרא"י הראשונה שהביא הבית מאיר מהא דביבמות דף ל"ד שהקשו בגמ' ומהא שביבא אחותה אסרתה ושם לא שייך הטעם דשמה יאמרו גם אנכי עמדת בזה אלא באמת נראה לי דליכא הוכחה כלל דהא למ"ק שם גם הראש מורה דאפילו בלא הטעם דשמה יאמרו אסורה לבעלה דהא מ"ק סובר ראשית גיבור אסורה ולא בעי גט מדסבר דאשתו מותרת כמו שפירשו הרש"י ותוס' שם בדף ל"ה אלא טעמא דהראש הוא כיון דאין פסקינן כרבי יוסי שם ור' יוסי סבר היכא דלא בעי גט גם לבעלה אינה אסורה ובאמת בתשובות רע"א שם בשילהי המכתב מחמה שם בתשובה דלפירש רב אנו בדברי ר' יוסי ליכא הוכחה מירי דפליג בזה את"ק אבל כבר קדמו בקושיא זו הי"ש בס' ל"א ותיירך דמלשון רר' יוסי משמע כן עיי"ש ולהג"ל וודאי לא קשה דאי נימא דמורה בזה למ"ק א"כ גם בוינתה אסורה לבעלה א"כ מהו קאמר כל הפוסל וכו' הא בימות פוסל ע"י אחרים ואינו פוסל ע"י עצמו כיון דלא בעי גט אלא ע"כ דפליג וסובר דבזנות גם ע"י אחרים אינו פוסל אבל בת"ק מורה הראש כג"ל א"כ הקשו שם בגמ' שפיר למ"ק ומהא שביבא אחותה אסרתה מירי דהוי כו' ר"ל מירי דהוי אשת גיסו אגב.

ועפ"ז לא זכיתי להבין ראיות ה"מ' בגמ' דף פ' ע"כ ד"ה גישא שהביא רא"י מביניא הג"ל דלא גזרינן שמה יאמרו וכו' אלא היכא דאם זינתה בנזיר אסורה מדאורייתא עיי"ש הא שם לא שייך שמה יאמרו ולכך תירץ הגמ' שם שפיר וגם ראיות החוס' ביבמות דף ל"ב ד"ה אבל שהביא רא"י מהא דנחקקסה מותרת לחזור בו ג"כ אינו מובן דהתם שאני דלא עבדא איסורא כלל אבל היכא דעבדא איסורא רק דלא מתסרא לבעלה אפשר דקנסינן למיחש שמה יאמרו.

וסה שכתב עוד הבית מאיר דמשמעות הסוגיא דריש האשה רבה דלא הקשו אלא על גט ומשני גזירה שמה יאמרו משמע דלענין איסור לבעלה לא לריכנא להאי טעמא כבר יישב המל"מ שם בטוב טעם דזה ידע הגמ' שפיר כיון דמלריכין גט איכא גזירה דשמה יאמרו אבל הקשו למה מלריכין גט ומלריכין דאפילו בנשואה גרידא איכא גזירה דשמה יאמרו.

ובתירץ השני כתב כיון דשם מיירי בער אחד ובעד אחד כולי עלמא מודי דמשום דלא דיין חשבינן אותה כמזירה ונראה לי שזה ג"כ כוונת הבית שמואל סימן ע"ז ברי"ק ס"ק כ"ג שכתב בב' עדים אע"ג דהוי כאמסה וכו' ר"ל דליכא לחושבה כמזירה לאוסרה על בעלה מטעם כוונה כמו בער אחד אבל מ"מ מורה דקנס שייך גם בב' עדים לנזיר שמה יאמרו ובזה מיושב השגות הבית מאיר שם עיי"ש א"כ י"א מזה הדין היכא דהותרה

דהותרה ע"י עד אחד וזינתה אסורה לבעלה.

אך נראה לי דגם בעד אחד יש ללמד להתיר אפילו לפי תירץ הב' דהא קשה על המירץ הב' דהא לפי' רב אחי גס רב יוסי מיירי בעד אחד אפילו הכי לריבין לשמא יאמרו כג'ל וכן הא דר' הונא מיירי בעד אחד כמו שכתב הרמב"ם שם דהא רב סובר כר"ס וכן קושיות הגמ' שם ותאסור בשכיבה דאחותה איני מובן לפי' דהני שכתבו המוס' שם בד"ה ואע"ג דקושית הגמ' הוא אליבא דרבנן דר"ס עיי"ש מ"מ הא אפשר דמ"ק מורה דלדירה לריבין לשמא יאמרו אי"כ אם באתו ליישב המירץ הב' ע"כ לריבין לומר כך דבאמת גס בב' עדים היינו מחשבין אותה כמורה כמו בעד אחד כיון דלדירין גס בב' עדים ש"ך קנס כג'ל אך כיון דבב' עדים חייבת בקרבן אין אנו יכולין לחסרה כמורה דאי"כ יהא כהרתי דסחרי אהרתי ולהקל עליה לפטורה מן הקרבן לא ראו מוכחים לכך לריבנא לטעם דשמא יאמרו אבל בע"א לדינא דמחזיקין דפטורה מן הקרבן שפיר מחשבין אותה כמורה הגם דבאמת אינה פטורה מטעם זה ומדוקק שפיר לשון הגמ' שם דף ל"א ע"ב עשו ב"ד בהוראתן כודון איש באשה כו' עיי"ש בתוס' ע"כ לא קשה כלום ד"ל דאשה ניסו חייבת בקרבן גס מטעם אשה איש אפילו בע"א דהוי נמי הלכה וקלקלה כיון שנישאת לבעל אחותה אף שגם זאת הייתה בשוגג ע"י ב' עדים מ"מ לא הוי ע"פ הוראת ב"ד ולכך סבר ר' יוסי דלא חשבינן אותה כמורה ועוד דאפי' תימא דפטורה מטעם אי"כ מ"מ מושם אחות אשה חייבת בקרבן ואי מחשיב אותה כמורה לענין איסור אי"כ גס מטעם אחות אשה ההא פטורה דהא לא הוי שב מירעמו כיון דאשת איש חמור הוא מאחות אשה דבאשת איש חייבת מיתה ב"ד משא"כ באחות אשה והוי כעין שהקשה המוס' בחולין דף ק"ח ע"ב ד"ה הי"ד הגם דבימות דף ל"ה קרי הגמ' לא"א איסור קל לגבי אחות אשה משום דיש היתר לאיסורו מ"מ לגבי אינשי ודאי אי"א חמור דהוי במיתה ולענין שב מירעמו אוליין בחר דעתו דאינשי כמו שכתבו המוס' שם הנ"ל לענין חיוב קרבן מסתמא היה בהפך לענין פטור מקרבן עיין ב"ד סו' קי"ט בש"ך בע"ק מ"ב ולכך סבר ר' יוסי דלא חשבינן אותה דלא תהא כהרתי דסחרי ומ"ק דסובר דחשבינן אותה כמורה אלא ח"ש לחרתי דסחרי אי"כ היה בב' עדים סובר דחשבינן אותה כמורה ולכך הקשה הגמ' שפיר ותאסור בשכיבה דאחותה ורב הונא דמיירי בע"א הוא משום דאין לא קו"ל כמהניתיא אלא אפי' בעד א' חייבת בקרבן ולפי' לדין אפי' בהותרה ע"י ע"א וזינתה יש להתיר לבעלה.

וע"פ הנ"ל מיושב ג"כ מה שקשה לשיטה הנ"ל מהניא דניטין דף פ' ע"ב והב"מ רמו עליה בסו' י"ז דקאמר הגמ' שם נישאו אין אבל וזו לא לימא תהוי כו' ולשיטה זו מאי קשה על רב המנונא הא רב המנונא מיירי בזינתה במזיד אבל התם איירי בשוגג אע"כ דחשבינן אותה כמורה ובימותה דף ל"א ד"ה הגמ' הא דנישאת ע"י ב' עדים להא דניטין שם ולפי' הנ"ל נימא משום דבימותה לשיק ליכא חיוב קרבן הכל מורים גס הרא"ש דחשבינן אותה כמורה ואין להקשות אי"כ מ"מ מאי מוקשה הגמ' בימותה שם על רב דאמר נישאת בב' עדים מותרת לחזור לו מהא דניטין שם הא דילמא רב לא סבירא ל"י חששא דשמא גירש רק בע"א סבירא כמהניתיא דפטורה מן הקרבן ואסורה משום דחשבינן אותה כמורה וכן בניטין שם נמי מושם האי טעמא הוא ז"ל דע"כ רב נמי סובר חששא דשמא גירש דהא נישאת ע"י ע"א מלידיין גט משהי וזה ע"כ מושם חששא דשמא גירש אלא דרב סובר דבב' עדים לא ש"ך למקנסה לגזור דמה הוי לה למענד ע"כ הקשה הגמ' שפיר מהא דניטין.

אך עדיין לא נתברר אללי הסברא דחוב קרבן גורם שלא לחשבה כמזירה דהא מהרי"ק כתב בשורש קט"ז דא"א שזינחה בשונג דה"י סבורה דמותרת לזנות מ"מ חסירה לבעלה משום דעב"פ מעלה בבעלה א"כ גם ב"ב עדים ה"י לנו לחשבה כמזירה לענין מעילה בעב"שלא ה"י לה להשיג לדברי העדים אבל לא לענין איסור.

ובעין זה פרשמי סברה החוס' ביבמות דף פו ע"ב ד"ה מגלל שכתבו דבע"א ה"י ל"י למירק אף שהאמינתו חורה עיי"ש דאינו מוכן לכאורה כיון שהאמינתו חורה גם בע"א אח"י ה"י לה למירק טפי בע"א מב' עדים אלא כוונתם דנקראת מעלה בבעלה א"כ ממילא לריון כיון דגם ב"ב עדים רולים חכמים לחושבה כמזירה אלא שאין יכולים מטעם חוב קרבן ה"י לנו לחושבה כמזירה לענין מעלה בעל ולא יבא כחמתי דסתרי אהדי ע"כ העיקר בעיני כחירן ראשון של המל"מ ובי"א א"כ קשה ה"י דגיטין י"ל לפי מאי שכתבו החוס' בגיטין שם דלא גורין שמא יאמרו אלא היבא דזינחה במזיד אסורה מדאורייתא וי"ל דגם בזינחה ש"ך למגור שמא יאמרו חלן וכו' דיאמרו גוראי לא עברה על לאו דלא תהי' וכו' כמו שכתב מהרש"ל שם עיי"ש הגם דרש"י כתב שם בזנות לא ש"ך שמא חלן עיי"ש רש"י ז"ל מוכרח לפרש כן לפי פירשו דהיבא דש"ך שמא יאמרו לא לריבין לטעמי דמחלפי אפי' היבא דזינחה במזיד אינה אסורה מדאורייתא א"כ ה"י קשה ל"י דאפי' אי לימא דלרב המנוגא ה"י למיחסרה בזנות משום דשמא יאמרו דחלן ולכך מוכרח הוא ז"ל לימר דבזנות לא ש"ך שמא חלן אבל לפי' החוס' דאי לימא דלרב המנוגא לריבין לטעמא דמחלפא א"כ לא מיחסרא בזינחה אי לימא דלרב המנוגא אפי' אי אמרינן דש"ך שמא חלן כיון דלא ש"ך בזינחה טעמא דמחלפא דהא אפי' באשה שהלך בעלה למה"י לא מיחסרא בזנות כיון דלא ש"ך שם שמא גירסה דהא אפי' גירסה וזינחה אח"כ מותרת לבעלה אבל אי לימא דלרב המנוגא לא לריבין לטעמא דמחלפא ממילא גם בזינחה אסורה.

ובזה יובן מה שהקשה החוס' שם על פירש"י דלכאורה קשה מנא ל"י להחוס' שרש"י אינו מפרש כפירושם עיין בפני יהושע שם אך עיקר הכרחתם הוא מדברי רש"י שכתבו דבזנות לא ש"ך שמא חלן דלפירושם אינו ל"ך לזה ולכך הביאו שם בחוס' לשון זה של רש"י ואין לריבין לדברי מהרש"ל שה"י להם גירסא אחרת בדברי רש"י עיי"ש בתחילה הייתי סובר דלכך הקשה החוס' על רש"י משום דחוס' סובר דלפירושם דלריבין לטעמא דמחלפא ממילא שוב אין אנו לריבין לומר דבגטיות ש"ך שמא יאמרו דחלן דאפי' בל"ז נמי מחלפא כיון דבמא ליבס הוא כמו א"א לבעלה כמו שכתב הרשב"א שם והייתי מרוחנא בזה דלפ"ז אפשר לומר דהרי"ף והרמב"ם מודים דבזינחה מותרת כיון דלא ש"ך שמא יאמרו והא דנתייבמה בטעות אסורה לבעלה הוא מטעמא דמחלפא דבזה וודאי ש"ך יוחר מחלפא מיבמה כמובן וברמב"ם הוא מוכרח לומר כן שהרי הרמב"ם כתב בהדיא פ"י מהל"ג שהטעם דאסורה הוא משום שמא יאמר גירס וכו' עיין במל"מ שם אלא שזה אינו דא"כ מנא ל"י לחוס' להקשות על פירש"י דילמא רש"י סובר דאי לאו דש"ך גם כן חלן דה"י גירסה דשמא יאמרו לא ה"י מחלפא ובפרט דגם בדברי הרי"ף והרמב"ם נמי קשה לומר כן דא"כ בנתייבמה בטעות גם גט תהא לריבקה משום דמחלפא ולענין גט לימא בגמ' בהדיא ומוסכס מכל הפוסקים דאין לריבקה גט א"כ כיון דעיקר גט הוא מטעם שמא יאמרו א"כ היבא דלא ש"ך שמא יאמרו לא מחלפא ג"כ כיון דלא ש"ך דה"י גירסה א"כ ה"י לענין איסור נמי לא מחלפא היבא

היבא דלא שייך הך גזירה אבל במקום דשייך הך גזירה רק דאם זינחה במזיד לא מיתסרה מדאורייתא שייך שפיר מחלפא דהא סברה תחום' שכתבו דעיקר גזירה לא הוי אלא במקום דאם זינחה צמוד וכו' נראה לי דהטעם הוא דמלך הגזירה לא הוי סכמים אסורה לבעלה שאינה גזירה גמורה אלא חכמים ה' רולים מטעם קנס למועצה כמזידה אף בעיני בני אדם אינה נחשבת כמזידה ולכך הולכין לאסור משום הך גזירה חס' כוונת הירושלמי לריבה גט משני כדי לברר היסודו של ראשון ולא קשה קושיא במל"מ שם מהאי ירושלמי על שיטות הראש' עיי"ש ולכך היבא דאם זינחה במזיד אינה אסורה מדאורייתא נהי דשם לא רלו חכמים לאסורה מ"מ הוכרחו לאסורה כיון דשם שייך הך גזירה ומחלפא וכוונת תחום' הוא כמו שפרשתי למעלה.

ומה שהביא הב"מ שם לשון הרשב"א בגיטין' שם שכתב הא דלא פריך בהאשה רבה נישאו אין אבל זנו לא משום דהתם פשיטא דאין חילוק בין נישאה לזנות עיין ברשב"א שם ותרצה שכל דבריו הוא לקוח מדברי תחום' דשם אף דברים אלו הוסיף הרשב"א מרעמו ובאמת לא זכיתי לירד לסוף דעה הרשב"א דאיכא מאי הקשה תחום' שם על פירש"י אמאי לא דייק הש"ס ריש האשה רבה וכו' הא גם לפירש"י מלי לקרן כן דהתם פשיטא דאין חילוק ועוד דגם אליבא דהרמב"ם קשה אמאי תחום' פשיטא ד'ין חילוק הא בגיטתא שייך שמה יאמר גירש וכו' משא"כ בזינחה ועוד למה חשקה תחום' בחזונים בשוגג נמי מיתסרה שמה יאמרו גירש עיי"ש הא אפי' בזינחה דלא שייך הך טעמא נמי אסורה אע"כ הכי פרישא תחום' דהקשה על רש"י שכתב דזנות לא שייך שמה יאמרו דחלץ איכ' טעם רש"י בוכר דלרב המנונא זינחה בשוגג נמי אסורה דחשבינן אותה כמזידה אפי' בלא טעמא דשמה חלץ איכ' נא"א אפי' לדיון בזינחה אסורה איכ' אמאי לא דייק בהאשה רבה שם אפי' לדיון נשאו אין וכו' אבל למירוצם מפרשין נמי דזנות שייך נמי חלץ ולשון מחסרה אליבא דרב המנונא אבל בזינחה נא"א דלא שייך שמה גירש כגיל ודאי מותרת ולכך לא דייק שם הגמ' נשאו וכו'.

אבר' באמת נראה לי דגם רש"י מודה דבאשה איש זינחה מותרת לבעלה כיון דלא שייך שמה גירש והא דביבמה אסורה בזינחה אליבא דרב המנונא היינו משום דניהו דרש"י כתב דזנות לא שייך שמה חלץ היינו דעיי' זניה לא יאמרו חלץ משום דלא נעשה בהיהר ב"ד הוה שכתב דזנות לית לי' קלא ר"ל צידאי אמרינן דהב"ד לא ידעו מזה הזנות דאי הוי ידעו גם מזנות פני' הוה מנעיה הנס דמשעה שהתירו אותה הב"ד להינשא עיקר חששא דשמה חלץ מ"מ כיון דלא לא עבד איסורא לא קנסיה למיגזר טוב לא שייך למיגזר אפי' היבא דעבדה איסורא אחיכ' כיון דחששא דשמה יאמרו לא נעשה עיי' איסור בשלמא בגיטתא נהחוק החשש דשמה יאמרו עיי' נשואין דאפי' אותן שלא שמעו ההיהר של ב"ד יאמרו חלץ דאילו לא הי' הב"ד מניחין אותה להינשא כיון דנשואין אינה לה קלא משא"כ בזינחה אבל אליבא דרב המנונא נהחוק החשש גם עיי' זנות דקודם זמן יכולין לומר דילמא לא שמעו ההיהר ב"ד אבל בזינחה אש' לא שמעו ההיהר ב"ד יאמרו בזינחה במזיד ויאמרו דאפי' זינחה במזיד מותרת ליבמה ואם ישמעו ההיהר ב"ד יאמרו דחלץ אבל נא"א זינחה תולין דבדלוי שמעו מהיהר ב"ד ואפי' יאמרו דגירש מ"מ מותרת לבעלה כגיל.

וכ"ת לפי הגיל דזינחה אש' לא שמעו ההיהר ב"ד יש חשש דיאמרו דזינחה במזיד משא"כ בגיטתא איכ' טוב אין הוכחה מדברי הראש' והרמ"א הגיל דסברי דזינחה מותרת ד"ל דנשיאת שפיר סברי היבא דלא שייך שמה גירש מותרת לבעלה משום דהתם

דהתם לא שייך דיאמרו שנישאת בזיון כנ"ל אבל בזינתה אפשר דמודים דאסורה משום שווא לא שמשו הדימר ב"ד ויאמרו דזינתה בזיון אך זה לא ניתן להאמר דאי נימא דיש טעם לאסור בזנות מה דלא שייך בנישאת א"כ מאי הקשו נגמ' שם נישאו איך זינו לא ופירשו שם בתום' דאי נימא דגם זינתה אסורה לשמעין וזינתה וממילא ידענו דכש"כ נישאת עיי"ש ולפי הנ"ל ליכא כש"כ כלל כמובן וגם קשה למה לא הני במחמיתין ביבמות שם דגם זינתה אסורה כיון דאיני אסורה מאותה טעם דאסורה בנישאת אלא ע"כ משום חששא רחיקה כז' דלא שמשו הדימר ב"ד לא אסורו חכמים אשה לבעלה.

אך קשה בעיני להעמיד על יסוד הדימר על שיטות תוס' הנ"ל דהא קשה על שיטות תוס' דהא ביבמות דל"ד ע"כ גבי אחות אשתו מן הארסין סובר ר' עקיבא דארוסות אסורה משום דשמוא יאמרו תנאי ה' בקדושין אף דשם אס' זינו בזיון אינו אסורה מדאורייתא וליכא למימר דחששא דתנאי הוא יותר אליס מחששא דשמוא גירס' כמו שכתב הב"מ ס' ט"ו הא חזין דרבנן דר' עקיבא סבירא להו דלא חיישין שמוא יאמרו תנאי ה' בקדושין אפי' היכא דזינתה בזיון אסורה מדאורייתא כגון באשת אחיו מן הארסין ולחששא דשמוא גירס' חיישי אלתא דלדידהו חששא דשמוא גירס' אליס מחששא דתנאי והאיך יחלקו בסברות הפוכות והתוס' בעלמו נאדו מזה שכתבו שם ד"ה נימא עייבא מיירי באזיל אשתו וגיסו למדה"י אבל אן דקיי"ל בס' ט"ו דאפי' באזלה אשתו לחורה למדה"י נמי אשתו אסורה אלמא דלא קיי"ל כשיטות תוס' בניטין הנ"ל אך י"ל דקיי"ל דאשתו אסורה הוא משום טעמא דמחלפא אטו נכשא אשת אחיו כיון דשניהם שייך חששא דתנאי והתוס' ביבמות הנ"ל ר"ה לפרש אפי' למאן דלא סבירא ל' טעמא דמחלפא בניטין שם אבל אן קיי"ל כמ"ד דמחלפא לכך סבירא לן דאפילו באזלה אשתו לחורה נמי אסורה ע"כ נראה בעיני להלכה ולא למועסה דבזינתה מותרת לבעלה.

יצחק ברוי"א ז"ל הבין פיינענבוים הוצ' דפה.

סימן יב

שלוש וכו' כלה לכבוד ידידי ה"ה הרב הגאון ההר"ף ובקי וכו' כבוד שמו תשארנו מו"ה יצחק אייזיק שניידשילד ב"ר מ"ץ דק"ק בראדני יע"א.

אחר שה"ש, אודיע לכבודו איך שקבלתי ע"י ב' דואר את הג"פ והרשאה ב' איך זה אני מבקש ממעבתי לכתוב לי העטם למה הקדים בשם הא"ש שם יאזעף קודם לשם אהרן יוסף אשר עולה בו למורה הא' שם שעולה בו למורה הוא עיקר להקדים בדברי רמ"א בסעיף ט"ו והלבוש הובא ב"ש שם ס"ק י"א אינו חולק על רמ"א רק בשם האשה שאינו עולה למורה רק מחמת שהוא שם עברי ע"י סובר הלבוש דשם שרוב קורין הוא עיקר אבל בשם שעולה למורה מודה לדברי הרמ"א דהא שם שעולה למורה הוא יותר עיקר משם של חולי כדאיתא שם בש"ע בסעיף י"ח ושם של חולי הוא יותר עיקר משם שרוב קורין אותו א"כ מכש"כ דשם שעולה למורה הוא יותר עיקר משם שרוב קורין אותו הנס דאיתא בעיב גיטין בלקוטי שמות סעיף ה' ו' דיכול לכתוב אנה ליבר דמחקרי כו' או אנה ליב דמחקרי כו' היינו משום שבזמנו היו עדיין נוהגים הדיונים כדברי הב"ש אבל האידנא כ"ע נוהגים כדברי הט"ז שאם עולם

למורה בשם משה יהודה ונקרא בפ"ב משה ליב אוי כותבין משה יהודה דמחקרי משה
ליב אי"ב א"ס אינו נקרא בפ"ב אלא ליב לחוד אוי כותבין משה יהודה המכונה ליב
ובפרט דשם יאזעף הוא שם שמענה עלמו להחזמות לנכרים בודאי אין להקדים אותו
שם לעשות אותו לעיקר וא"ס אינו עולה למורה בשם אהרן יוסף כקלם מנהג אשכנז נמי
כתב בספר אהלי שם כלל ו' אות נ"א דהוא יותר נהפך א"ס כותב אהרן יוסף המכונה
יאזעף מלכתוב על שם אהרן יוסף דמחקרי כיון דאינו נקרא כלל בשם זה והוא סברא
נכונה אך יוכל להיות כי אינו נקרא למורה בשם אהרן יוסף כנ"ל אך קלם בני משפחהו
קורין אותו כך אי"ב נכתב הנט כדעת הלבוש אבל מ"מ נ"ל דגם הלבוש מורה דהשם
שמדמה עלמו לנכרי אין לחשוב אותו לעיקר נגד שם העריסה ובפרט נגד שם הקודש
(*) וגם יש חסרון שלא נכתב בהרשאה ראשונה שומן לו רשות לעשות שליח שני אפילו
ע"י בי דואר דאולי יש קפידא מלד הבטל שיהא הנט"מ יותר נהפך הנט ש"ל ה"י לי
לעכב נתינת הנט עבור זה כי בטח מעכ"מ עשה כדין וכמנהג מקומו ובפרט שאינו
מטבב בדיעבד וגם מסתמא ידע הבטל מזה דהבליח שני הוא ע"י בי דואר אך יטן
שלא יכיר לי חתימתו וגם עדיין לא כתבתי שום מכתב לכבודו ע"כ כתבתי זאת למעכ"מ
זאת ישיב לי משונה ע"י והא נחשב כקיום ע"כ מבקש אני ממעכ"מ למחר משוכתו
במוקדם האפשרי כדי שלא ימטבב נתינת הנט.

ב"ד ירירו בוקירו וסבברו דו"ש בלונ"ה
הק' יצחק הכהן סייגענבוים.

סימן יג

לכבוד הרבנים המאוו"ג בד"צ דהא ווארשא נ"י.

מה שכתבתם לשון קינוי המבואר בנביע שלא חתן עוד מקום לנכנס אל ביתו
דנתי דלא הוי לשון קינוי מ"מ הוא לשון התראה לענין עוברת על דת. לעי"ד דיש לפקפק
על זה דכמו דלא הוי לשון קינוי משום דבנתיבה אל ביתו לא הוי כמירה כמו כן לא
הוי לשון התראה משום דכניסה אל ביתו לא הוי נכ העברת הדת מ"מ הדין אחת דמלוה
לגרשה וליכא חרס דר"ג א"ס ה"י עדים על סתירה דכבר כתב הגאון דע"א ז"ל בחשובה
(ס"י קי"ד) דלענין מלוה לא לריך התראה וכן היא הסכמת אחרונים הובא בפ"מ.
ע"כ לא ידעתי מה דחה הרב ר' נתן נ"י קיטת הגרע"א ז"ל בחוסטומיו (סוטה
פ"א) שהקשה מאי קמיבעא ל"י להנמי' בכושה דף כ"ה בעי"ד א"ס מותר לקימה הא אין
אוסרין על היותו ומה הרב הנ"ל הא שם בכושה מ"י בהתראה ולא עיין שפיר בדברי
הגאון הנ"ל דכל קושב קושימו הוא מבוש דהוכיח דהע"א דשם הוא אפילו בלא התראה.

(*) אך אח"כ חקרתי מהאשה הנ"ל ואמרה דכפה ווארשא ה"י כולס קיראים
אותו יאזעף אי"ב שפיר יש לכתוב שם יאזעף לעיקר כיון דהוא שם מקום הנתינה אך
זה דוקא א"ס לא ה"י קוראין אותו כפה למורה בשם אהרן יוסף וגם א"ס מותר כתיבו
זשטרותיו המיד בשם יאזעף אוי אפילו עולה למורה בשם אהרן יוסף ויכלים לכתוב שם
יאזעף הנקרא בפ"ב כל לעיקר.

אבל באמת קושיהו מחורלת במ"ש טלמו בשבועותיו (סימן ק"ה) דהא דבני דאמי
רשאי לקיימה ליכא אלא חיוב לגרשה אבל קודם גירושין היא מותרת לו אי"כ מלינו למימר
לשם האבטיא דהא דאין אוסרין על היחוד היינו דאינה אסורה עליו אבל מ"מ מחויב
לגרשה וטו"ל דהאבטיא היא דרגילה כמ"ש הכ"מ לענין מזה ומ"מ שפיר פשיט ממחיתן
שם משום דשם מיירי שהיתה פרולה קודם קינוי כמ"ש רש"י ז"ל במסנה שם וא"כ אם
יהא אי"כ סתירה אפילו פעם אחת תהא נקראת רגילה לעבור על דת ולא יהא רשאי
לקיימה אפילו בלא קינוי והא דאין אוסרין על היחוד לפי האבטיא מיירי בפעם אחת.
ובאמת עיקר ראית הגאון הג"ל שהוכיח מפשיטות הגמרא דהאבטיא הוא אפילו

בלא התראה וכן הנו"ב תשובה סימן קמ"ט הביא ראיה זו נ"ל דיש לדחות דהא עיקר
סברת הגמרא הוא דהא דהב"ד יש להם כח לעשות קינוי הוא מטעם זכין לאדם ט"י
אבל להתרות לענין עוברת על דת הב"ד יש להם כח מטעם על זה וכן פסק הנו"ב שם
אי"כ ממילא אי אמרינן דעוברת על דת ע"י התראה אינו רשאי לקימה שפיר מהני קינוי
ע"י ב"ד ולא נקראין חבין דהא אפילו לא יהא מהני בתורת קינוי מ"מ מהני בתורת
התראה לענין דלא יהא רשאי לקיימה ממילא מהני גם בתורת קינוי לאסרה עליו כיון
דליכא חוב כיון דעכ"פ מחויב הוא לגרשה ממילא לא מהני קינוי ב"ד לאסרה עליו
ולכפסיד כחיצתה אלא אם נסתרה במקום שהיא נקרא יחוד דעוברת על דת אבל
בפתח פתוח לר"ה אף דבשאר קינוי נאסרת מ"מ ע"י קינוי ב"ד לא נאסרת דחוב הוא
ט ואפילו לפוס חירוף הגמרא כיון דעברה על דת ודאי יחא ל"י.

יצחק ברי"א הכהן פייגענבוים סו"צ דמה ווארשא.

הגלע"ד כחבתי

וי"ל בעוה"י להגדיל תורה ולפאדירה

העורך: ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים וצ"ל

האדריסה להפערבת: I. Feigenbaum, Warszawa, Muranowska № 4, m. 30.

מהדורא רביעאה מהספר
כבודא של תורה

כ"ד

מאמרים מיוסדים על סדר פרשיות התורה

ממה שחנני השי"ת למצוא הרבה מדברי חז"ל מבוארים
בתורה, ע"ד שאמרו (תענית ט'). מי איכא מידי דלא
רמיזי באורייתא, וזה היא כבודא של תורה, כמבואר
ברש"י (סוטה מ"ט). שהיה נותן לבו לדרוש על
כל קוץ וקוץ של כל אות וכ"ס תיבות יתירות
ואותיות יתירות כגון בת ובת אני דורש,
וזה כבוד תורה גדול שאין בה דבר
לבטלה ע"ש, ובירושלמי (סבת פי"ט
הל"א פסחים פ"ו הל"א) ר' זעירא
בשם ר"א כל תורה שאין לה
בית אב אינה תורה ויה"ר
שלא אביש בעולם הזה
ולא אכלם לעולם הבא.

כ"ד הצעיר

חנוך העניך בהרבני הגביר המפורסם מ' יחזקאל
גרינגלאס ז"ל מווארשא אבד"ק לענטשנא

חתן הרב הגאון המפורסם מו"ה חיים יהושע בידערמאן זצ"ל
אבד"ק לענטשנא בהגאון שר התורה הצדיק הקדוש המפורסם
מו"ה יעקב דוד זצ"ל אבד"ק ווישיגראד בעהמח"ט הגהות
מוהרי"ז על התורת כהנים נכד האר"י הקדוש זצ"ל והגאון
מח"ס פני יהושע ועוד גאוני עולם משויש דור ודור זי"ע ועכ"י.

לזכר עולם ירויה צדיק

מוכרת עולם לנשמת בני היקר הבחור המופלג בתורה
וביראת חטא מעודו לא פנה להבלי העולם והי' מצוין
במדות טובות וישרות כמר פנחס דן ע"ה

נפטר בש"ט ביום א' דשבועות שנת תרע"ה לפ"ק
בעיר אבוזאצק ויש מנו"ב.

תנצב"ה.

(א) בפ' בראשית וכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה בראש"י בשם ב"ר
ר"ש אומר בשר ודם שאינו יודע עתו ורגעיו לריך להסיוף מחול על הקורא אבל הקב"ה
שיוצא עתו ורגעיו נכנס בו כחוט השדרה ונראה כאילו בלתי ב"ר, הרי שכתב המורה
לפי הנראה לבני אדם מזה ראוי למה שכתב הר"ן בדרשותיו שהמורה ניתנה כפי שכל
האנושי ע"ש וכמדומה שהביא רא"י ממוס' ב"מ דף פ"ו ע"א קא' מופלגי במחיבתא דרקיטא
אם נהרה קודמת לשער לבן עמא ואם שער לבן קודם לבהרה טהור ספק הקב"ה אומר
טהור וכולהו מחיבתא דרקיטא אמרי עמא אמרי מאן נוכח רבה בר נחמני כו' ואמר טהור
טהור יאלת ב' קול ואמרה אשריך שנוסף טהור ואלת נשמך בטהור ע"ש הרי שכל
האנושי מכריע ויש רא"י לזה בהורה שכתב שכלה הקב"ה מלאכתו ביום השביעי אע"פ
שאין האמת כן להורות דנתינת המורה היתה לפי שכל האנושי ובגמרא שם ב"מ דף כ"ט ע"ב
ואפילו בבית קול אין מוסימין כשהוא כנגד רבים וע"ש במוס' שכתבו והא דאמר ספ"ק
דיבמות דהלכה כבית הילל משום דילתא בת קול שאני הכא שכל לחלוק על דברי מורה
דכתיב אחרי רבים להטות אבל התם אדרבה ב"ה רובא ע"ש ולכן כתב המורה ביום
השביעי והכל נמלא בהורה דכולה ב'.

(ב) שם (ב' פסוק כ"א) ויפל ד' אלקים המדמה על האדם וישן ויקח אחת
מלעומיו ויכור בשר החתונה, אפשר להסמך על ענין בריאת האשה מן הלל שאין עריפות
של יתר בלילות בהמה כמבואר ביורה דעה סימן נ"ד צ"ח ויסק' שהביא שכתב בתרומה
הר"ן (סימן קצ"ו) דבהמה שנמלאו לה י"ב לילות גדולות שיש בהם מוח מזה אחד וכענין
זה מזה שני כשירה לכולי טלמא וכו' כ"כ הרשב"א במוס' סימן שצ"ו על בהמה שנמלאו
ב' ע"ו לילות בדר אחד דכשירה ובדרכי משה כתב וטעמין בקולין הגדול לי שלפעמים
נמלא להם בהמות וקלחם ה' להם ללע יתירה בכל יד ולא שמוע פולה פה ומפספס לאסור
הבהמה כולה רק קלת בני אדם נמנעים לאכול ללע הימירה מפני שקרובה היא לחלב
הכליות וע"ש בכל דבריו ודברי הב"ח שהאריך בזה, ובדברי הע"ז והש"ך והפמ"ג, והובאו
דברים הללו בהנהגת רמ"א שם בעיקר ג' וע"ש שם הסר הלל כשר כשנבראת קד, ומה
שכתבתי הברירה נבראת הלל היא מיותרת וטעמה ב"ה על שאר לעומתו ההכרחיות
ובירא' לא ה' אדם הראשון עריפה בהזמן שמקודם בריאת האשה יש כדמות סמך מזה
אע"י דהדרך הוא שהבהמה יש לה כ"ב לילות גדולות שיש בהן מוח וי"א מכאן
כמבואר בעי"ע שם אין עריפות בלילות יתירות כג"ל ואע"פ שבענין עריפות אין לרמות
בהמה לאדם וגם הדמיון רחוק זה מזה כמובן בכ"ז סמיכות כל דהו איכא להכשיר יתר
בלילות בהמה שאין קפידא ביותרה זו והכל נמלא בהורה.

(ג) בפ' נח (ח' פסוק י"ז) כל החי אשר אהך מכל בשר בעוף ובבהמה ובכל הרמש
הרומש על הארץ הולא אהך ושרטו בארץ ופרו ורבו על הארץ, וברש"י הולא הולא כתיב
הולא קרי הולא אמור להם שילאו הולא אם אינם רוצים ללכת הולא אהך.

למה לא ירלו ללאת מנזית האסורים לאויר העולם החפשי שהרי היונה שנשלחה באחרונה כשחלטה מנזית לכף רגלה לא יספה טוב אליו עוד וג"ל דיהי' מזה כדמות סמך למה דאיתא במס' מגילה דף ו' ע"ב לענין משלוח מנות דבה שדר ל' למרי בר מר ביר אביי מלא טסקא דקשבא ומלי כבא קמחא דאבשונא אמר ל' אביי השחא אמר מרי חי חקלאה מלכא ליהוי דיקלא מלוארי' לא נחית וברש"י הסל שהי' רגלי להולך בעורו בן כפר ומאכיל לבהמחו לא יוריד עמה מראשו כך אחת נעשית מלך וראש בפומבדיתא ואיך שולח לו אלא דברים המלווין לכל הרי לך שקשה לאדם לבנות הדבר שהורגל בו וזמנו בן כחמו הכפריס שיעמול אדם לשרם המדות הרעות שבו ובהמשך הזמן יתרגל במדות טובות כי ההרגל הוא טבע שני עיין בהם ובהם שהכתיב הוא גוי"ו הולא והפירוש שיוציאם בעל כרחם יש רמז לזה שאפשר שימלאו מזהבועלי חיים שלא ירלו ללאת מפני שהורגלו שנה חמומה בהתיבה כעין הנמרח הג"ל והכל נמלא בחורה.

(ד) שם (ט' כ"ג) ופניהם אחורנית וערות אביהם לא ראו וברש"י למה נאמר פעם שני' מלמד ששקרבו אללו והולכרו להפוך עלמם לכסוהו הפכו פניהם אחורנית ג"ל להסמך על זה מה ששנו במשנה בכוף פ"ה דאבות בן הא הא אומר לפום לערא אברא ובתוי"ט בשם דרך חיים שזה בשכר העשר והעוונת עלמו שאם הוא מרובה שכרו מרובה אבל שכר מלות עלמן חי אחת יודע מהן שכן כדמתן בריש פ"ב, וזוהי שכמבה המורה פעם שנית ופניהם אחורנית שאפילו שקרבו אללו והולכרו להפוך עלמם לכסוהו הפכו פניהם אחורנית אע"פ שהי' הדבר כבד עליהם מוכח מזה שכפי רוב העשר שבזבל בעשיית המלות והיקון מדות הנפש וכן בלימוד המורה בן יהי' שכרו מרובה כמבואר במשנה הג"ל ואע"פ שחלד הכבדא הוא יש לה כמיוכות בחורה.

(ה) בפי' לך (י"ד י"ט) ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ, וברש"י קונה שמים וארץ, כמו עושה שמים וארץ על ידי עשייתו קנאן להיות שלו, ולריך לדעה למה לא כתוב עושה שמים וארץ וג"ל דבא הכתוב לרמוז לן בלשון קונה דבר הלכה והוא דאיתא בב"ק ל"ח ע"ב במשנה נתן לאומנין להקן וקילקלו חייבין לשלם נתן לחרש שירה חיבה ומגדל להקן וקילקל חייב לשלם ובגמרא אמר רב אבי לא שנו אלא שנתן לחרש שירה חיבה ומגדל לנעך נתן מסמך ושיבדן אבל נתן לחרש עזים לעשות שירה חיבה ומגדל ועשה מהן שירה חיבה ומגדל ושיבדן פטור מי"ט אומן קונה בשבח כלי, ובדף ל"ט רע"ב אביק רבא דבולי עלמא אין אומן קונה בשבח כלי וגם בברי"ף פסק כרבא כמסקנא דהלמודא והיי"ב לשלם דמי שירה והרא"ש כאן הביא דבריו ודחו להו ע"ש ובשרק האיש מוקדש הביא הרא"ש דעה ר"י ור"ת ז"ל דפסקו כרב אבי דאמר אומן קונה בשבח כלי, ובסוף-מס' ע"ז הביא דעה בה"ג דפסק דאומן קונה בשבח כלי, הרי לך דרעה ר"י ור"ת ובה"ג דאומן קונה בשבח כלי ומסקנת הרא"ש כדעתם ובשו"ע אכן העזר סימן כ"ח סעיף ע"ז הובא דיעה זאת אמר לה התקדשי לי בשכר מלאכה זו שהעשה עמך ועשה לה חינה מקודשת וי"ה שהיא מקודשת הג"ה אם הוא קבלן על המלאכה דאומן קונה בשבח כלי (עור בשם ר"י) ובדרכי משה אות ח' מוסר חומר דאיכור אשה איש לריך להחמיר כמ"ד דאומן קונה בשבח כלי וע"ש וגם בדרישה ובזו"ר סימן ק"ב דיני טבילה הכלים בשעף יי ישראל שנתן כסף לאומן עושים לעשות לו ממנה כלי אינו לריך טבילה הג"ה ויש חולקין פיר' בשם ריב"ז"א ויש לעיובלו בלא בררה ובש"ך ס"ק כ"א ולא נפרס דברי ריב"ז"א בכסף של עשירים אלא ריב"ז"א חולק וסובר לעולם לריך טבילה דאומן קונה בשבח כלי כו' ואף על גב דלענין הלכה מוסק מהרש"ל שם דאין לריך טבילה מכל מקום ודאי דיש להחמיר באיסור דאורייתא

והנה"ח שם דאין לריך טבילה מכל מקום ודאי דיש להחמיר באיסור דאורייתא

לרץ טבילה כיון שהוא קנאו וממילא עיקר הכלי הוא שלו ע"ש הרי לך שגם דעת הרמב"ם דאומן קונה בשבט כלי וכשלו הוא ובשרץ ח"מ סימן ש"ו סק"ג כחב ונראה מדברי הסמ"ג שם שגם הוא מוסכים לדעת ר"י וס"י שמו וכן כחב בש"ג שכן דעת הסמ"ג ע"ש הרי לך דעת הרבה פוסקים דסבירא להו דאומן קונה בשבט כלי והם הנהיגו והר"ם והרמב"ם והסמ"ג וגם מהר"ם נראה שמוסכים לדעתם ומדכחנה החורה קונה וממנו קנה יאמר עושה שמים וארץ אלא דבא להורות לן אגב אורחא דהעושה הוא כקונה והאומן העושה את הכלי הוי כשלו ממש לענין קידושין ולענין טבילה כג"ל ולעור כמה ענינים ויהי ראוי מכלל דאומן קונה בגוף הכלי לא בשבט לבד וי"מ אם הוקר או הוול כמה משלם בעד גוף הדבר ועיין בקצות החושן סימן ש"ו סק"ד שהאריך בזה דאומן קונה אלא כשיעור השבט ולא כמו שכתוב בשו"ת מוה"ר ש' הלך ח"מ סימן ד' דעל ידי השבט זוכה בגוף הכלי להיות כשלו כיון שנתהפך חומר הכלי אל העורה אשר נהן וגם דעת הקל"ח שם דהא דאומן קונה בשבט כלי אינו קנין גמור להיות כשלו ממש אלא קצת קנין הוא דאית ל' בני' לקדושי אשה ולזנוקין דהיינו אם הויק אין לו לשלם בעד השבט וע"ש מה שהביא בשם ספר פני יושע פרק כל הגט, ומהכא יהי' כדמות ראוי דאומן קונה בשבט כלי קנין גמור להיות כשלו ממש דהרי סיגה את לשונו לומר קונה במקום עושה הרי דהעושה הוא מקונה ממש ויש לו קנין גמור בזה ויהי' גם כדמות ראוי מכלל למה שכתוב בגמ' בנתיבות המכשע שם סוף סק"ד והנה בקרקע כה"ג ששכרו לבנות בנות וקילקלו אחר שהשכירות גם הן יש לומר כי אומן קונה בשבט הקרקע כו' ולפי' שייך ג"כ העצם שכתב הרשב"א בהא דאומן קונה בשבט כלי שאין דעתו להקנות לבעלים שימחייב בזקוקין כו' ומסיים ולכן מההבדל דגם בקרקע שייך אומן קונה בשבט קרקע ע"ש ומדכחיה לשון קונה במקום עושה גבי ארץ הרי דגם בקרקע שייך אומן קונה בשבט קרקע ועל ידי עשי' קנאן להיות כשלו ממש ואפי' דהכא הרי הכל הוא של הקב"ה ולא דמי לבאר אומן שהעץ או המטבח שעושה מומנו הכלי אינו שלו וע"י עשייתו הוי כשלו ממש בכו"ז יש רמז מלשון קונה שהעושה הדבר הוי שלו כקונה אותה כג"ל וליכא מידי דלא רמיזא באידיהא.

(ו) ישם (י"ד פסוק כ') וימן לו מעשר מכל, וברש"י וימן לו, אברהם מעשר מכל אשר לו לפי שה' נתן, גם מכלל יש' ראוי שקיים אברהם אבינו המלות שהרי קיים מלות מעשר כמו במבואר במשנה בבבא קידושין מלות שקיים אברהם אבינו את כל החורה כולה עד שלא ניהנה בגאמור עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מלתי הקיות והורתי ע"ש ודעת החו"ם בהענין ע"י ע"ב דמעשר כספים היינו מכל מה שמדווח היה מן החורה ומביאין זה מהשגרי ע"ש והע"ז בסיון בלי"א ס"ק ל"ב הביא דעת הר"ם דאין בו חיוב לא מן החורה ולא מדרבנן ואינו אלא מנהגא בעלמא וע"ש דעת הע"ז וגם בפתי"ש הקי"א שהביא גם מנהג"ם דרמב"ם דאין אלא מנהג של מלות וגם מנהג זה קיים אברהם אבינו שהרי נתן מעשר מהרכוש ועיין בריב פ"ג דיומא ע"ב אפילו שירובי חבשילין ולרעה הפוסקים דאין למעשר כספים עיקר לא מן החורה ולא מדברי סופרים יש' ראוי מקדא זה שגם מנהג של מלות קיים אברהם אבינו שהרי נתן מעשר מכל הרכוש שאין בו חיוב כלל רק מנהגא בעלמא ומהמא נהג ג"כ ברווחים שלו שאין סברא לומר שבזבו בזה יותר מבמשות של וכן יעקב שאמר ב' ויאל וכל אשר נתן לי עשר אעברני לך, משמע שקיבל של עמו ליתן מעשר מכל הרווחים שיבואו לידו ולבשרה הב"ח ועוד פוסקים הו' רק מנהגא בעלמא הרי דקיימו האבות מנהג של מלות אע"פ שאין בו חיוב כלל ויש סתם לזה בחורה.

(ז) בפי' דידא, (בפסוק ח') ויקח חתמה וחלב וכן הבקר אשר עשה וימן לפניו והוא

והוא עומד עליהם תחת העץ ויאללו, ליל להסמך על הלשון והוא עומד עליהם דלא כהיב לפניהם מה דאיהא בחלק דף ל"ג רע"א מומר דר' יוחנן גדולים לדיקים יומר ממלאכי השרת שחמור (דע"א ג' פסוק כ"ה) ענה ואמר הא אלא חזו גברין ארבעה שרין מהלכין בצווא מרא וחבל לא איתי בהון וכו' די רביעאה דמה לכר אלהין, וברש"י גדולים לדיקים יומר ממלאכי השרת, דברישא חשיב לחמלא לדיקי ומלאך לבסוף דכתיב וכו' די רביעאה דמה לכר אלהין, ובמדרש ליון שם בן יקרא המלאך באלו הוא מבני ביהו של השכינה וכן יבואו בני האלהים, ויחפרש לפ"ו והוא עומד עליהם שאברהם ה"י למעלה מהם במדרגה לפי שמדרגת הדיקים גדולה ממדרגת מלאכי השרת כמומר דר' יוחנן הג"ל ולפי דרך הרמז אפשר שרמזו לשון זה להגמור מלאכי השרת מיד דלא רמזו באורייא, וע"פ דרך הפשט ישמש על זה כמלת אלל וע"י ברש"י.

(ח) שם (י"ח כ"ו) ויאמר ד' אם אמלא בכדור חמשים לדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל הנזקק בעצורם, וכן בכל הפרשה השיב לו השי"ת כמסתפק אף שה"י יודע שאין בכדור לדיקים לא אמר דבר זה לאברהם אבינו רק השיב לו אם אמלא כל כך כמו שבקשת ונשאתי וכו' להסמך על זה מה דאיהא בגמרא אין משיבין על הקלקלה והוא במס' מגילה ט"ו ע"א ויגדו למרדכי את דברי אסתר ואילו איהו לא אול לגבי מלך שאין משיבין על הקלקלה ע"ש ברש"י ובמהרש"א, ובמס' ע"ז דף י' ע"ב אול רבי חנינא בר חמא אשכחיה דבוס קטיל אמר היכא אטביד אי חייל ואימא לי דקטיל אין משיבין על הקלקלה וכעין זה בפסחים דף ג' רע"ב אמרו לי נח נפשי אמר להו אנא לא קאמינא וכו' דבס' הוא כסיל ע"ש ומהו שלא רצה השי"ת לומר לו שאין שם לדיקים יש סוף להגמורם הללו והכל נמלא בתורה, וע' ברמב"ן ז"ל, וע"פ דרך הפשט ליל לתוך מה בלא השיב לו השי"ת שאין שם לדיקים ע"פ דברי הרמב"ם בסוף פ"ה מהלכות תשובה שמקנה שם צדיקה ובמורה אף אפשר זה ואם ד' יודע כן ה"י מההצדקה להיות כן ואם הצדקה הלוי צדיקו הלא לא ידע הדבר על בריו ותרין יודיעת הצדקה ב"ה אין בנו כח להשיג כמו שא"י אפשר להשיג את הצדקה בעלמו ע"ש והנה השי"ת רצה להגיל את כדור חמשים שאין עתה זכאים רק כשה"י גמר דינם יהיו לדיקים כמו דמשמע הלשון אם אמלא שלשין מליאה הוא מה שימלא אחר כן הוא בהיבוח הדעת כמו מליאה ומה"י עמא לא השיב לו השי"ת אם יש לפי שרצה להגילם אם כדור חמשים כזה יעשו תשובה עד הזמן שישיב בהם דין ולשון אם יש משמע שעתה הם לדיקים ואם ה"י השי"ת משיבו שאין לדיקים ה"י כעין גזירה כי דבריו לא ישיבו ריקם וא"י אפשר להם לעשות תשובה הכל כשהוא רק צדיקה אין הידיעה מנחת את הצדקה כדומים הג"ל ואע"פ שה"י אפשר להשיבו שעתה אין לדיקים אבל אולי ימלאו אנשים שישיבו תשובה עד זמן כל גמר דינם רמז לו השי"ת זאת כזה שהשיב לו אם אמלא ולא אם יש משמע שיש מנחה אלא אפילו שיה"י מעתה עד זמן הג"ל.

(ט) שם (כ"ב פסוק כ') ויהי אחרי הדברים האלה ויוגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הוא בניו לעזר אחיך וברש"י גם הוא, אף היא השויתה משפחתו למשפחות אברהם י"ב מה אברהם י"ב שבטים שילאו מיעקב ח' בני הנצירות וד' בני שפחות אף אלו ח' בני גבירות וד' בני פלגש, ולדרך להבין לאיהו לדרך כהנה התורה גם הוא שאף הוא השויתה משפחותיו למשפחת אברהם י"ב בני שבטים ואיהו לימור יש מזה ואפ"ל י"ב הכהן לרמז כזה מה שכתוב בקהלת ו' פסוק י"ד גם את זה לעומת זה עשה זאלקים על דברת שלא ימלא האדם אחריו מאומה, ומבואר בספדים שגמזו שיש מרכבה יקדושה לגדו זה יש להבדיל מרכבה עמא שמשם כל הדברים העמאיים יזקקו ומבואר את בארובה בספר ליקוטי אורים למהר"ש שקרא החמ"ש ע"ש והביא זאת מהפסוק הוא

בקהלת ואינו כעת תחת ידי וירמוזו תיבות גם הוא שגדלים כחור לשון שכמו שיש בקדושה כוונתו כי יש להבדיל בטוואה כג"ל מהפסוק בקהלת וליכא מידי דכחובי בכחובי דלא רמזוא באורייתא כחענית כ"י ע"א והכל נמלא בתורה.

(י) ב'פ' חיי שרה, (כ"ד י"א) ויברך הגמלים נוחין לעיר אל באר המים לעת ערב לעת לאת השאבות, דקדקנו למה סיפר הכתוב שה' לעת ערב ואיזה לנו בזה ואפ"ל ד"א לנו לימוד מזה והוא דאיחא בטור א"ח סימן רל"ב וכשיגיע זמן תפלת המנחה יתפללו מאוד לריך לזכור בזה דא"ר חלבו אמר רב הונא לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה שהרי לא נענה אליהו אלא בתפלת המנחה שנאמר [מלכים א'] י"ח פסוק ל"ו] ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו, והטעם מפני שתפלת השחר זמנה ידוע בבוקר בקומו ממטהו יתפלל מיד קודם שהוא ערוד בעסקיו וכן של ערב בלילה זמנה ידוע בבואו לביתו והוא פנוי מעסקיו אבל של מנחה שהוא באמצע היום בעוד שהוא ערוד בעסקיו ולריך לבסוף אותה אל לבו ולפנות מכל עסקיו ולהתפלל אותה ואם עשה כן שכרו הרבה מאד עכ"ל ובפרישה השתא מפרש ולמה אליהו נענה במנחה דוקא זה מפני שהתפלה בזמן הזה יש לו כטובה מלד הזמן שהוא ערוד וכו' ע"ש ועיין בגמרא ברכות ו' ע"ב, ועיין ריש סימן ה"ל בזמן אברהם ובמחל"ש שה' בקבלה ביד חכמי הש"ס שאל"י נענה בשעת הקרבת המנחה ועל כן אז הוא עת רצון ואם כן ראוי הוא להתפלל מנחה ג"כ בשעה שהוא ומוכח מזה דעיקר זמן מנחה הוא מנחה קטנה כמבואר בסימן רל"ג ובאשל אברהם מהפס"ג הביא מהא"ר מנחה לרוח היום מתרגמין למנח יומא שהשמש הולך למנוחתו למערב, הרי לך שהוא לעת ערב ובישר הכתוב שביב השי"ת שיהי תפלה אליעזר בזמן זה שהוא עת רצון ולא להגם סיפרה התורה שהי' לעת ערב ויש ספק כל דהו מזה שהוא עת רצון וגם עבדו שאלעזר נענה בזמן ההוא נענה מזה עת רצון לדורות ולפ"ז מלאנו טעם מהפיק שזמן מנחה הוא עת רצון והכל נמלא בתורה הקדושה, ועיין במד"ר סוף פרשה כ"ט.

(יא) שם (סוף פרשה כ"ד) ויבאה ילחק האוהלה שרה אמו ויקח את רבקה ומהי לו לאשה ויאבה, עיין ברש"י בשם ב"ר וע"פ דרך השבט למה יגיד לנו הכתוב שהביא אותה האוהלה ולא הול"ל רק ויקח את רבקה וג"ל דאפשר להסמך על זה ענין החופה ומבואר בשו"ע א"ן העור סימן נ"ה סעיף א' במחבר אפילו אם קדשה בביתא אסור לו לבא עלי' ביאה שני' בבית אב"י עד שיביא אותה להיך ביתו וייתחד עמה ויפרישנה לו ויחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה והוא הנקרא נישואין בכל מקום ובהנהגת רמ"א וי"א דחופה אינו יחוד אלא כל שהביאה החתן לביתו לשם נישואין, ובשו"ע שם ריש סימן ס"א כיון שהנשים האים ארובתו לחופה אע"פ שלא נבעלה הרי היא כאשתו לכל דבר, וזה שסיפר לן הכתוב שהביאה ילחק האוהלה שהניסה לחופה כדן שהאבות קיימו אפילו מזה דרבנן כמבואר בריש פ"ג דיומא, ואם נדרש ויקח את רבקה בא להורות על הקידושין כמו שלמדנו מ"ל בריש קידושין קימה קימה משדה עפרון, הרי שלשון קימה הוא כמקד אפשה להביא ראוי מקרא זה לדעת המשנה לומר פרק ו' מהלכות אישות דין ב' דחופה שקודם הקידושין מהני והביא ראיות שם מהרמב"ן והרשב"א והריטב"א דכל דאיכא חיפה וקידושין אפילו שלא כסדרן מהני ע"ש ולפי מה שכתב השער הנזכר בקי' חופה חתנים סעיף ח' דדוקא היכא שהחופה נמשכת עד שעת הקידושין והוי ל' חופה וקידושין באין כאחד כדכירי להו דמהני משום דבשעת הקידושין איחא לחופה בעין ע"ש הרי גם הכא בשעת הקידושין הימה החופה בעין שהימה בביתו ואין ראוי מכלל ולפי מה שכתב בסוף הסעיף הזה דעת החוב' דגם זה לא מהני רק דבעינן חופה אחר הקידושין ממש והביא ראיות מכמה דבורי חוב' על זה ע"ש ולפי הסמיכות שלנו יש מקרא זה ראוי דחופה שקודם הקידושין מהני דלא

דלא כחוס' ואפ"ל דהחוס' לשוטתיהו אזלי דסברו דאליעזר קדשה בשליחות כמבואר בחוס' כחובות ז' ט"ז ד"ה שגאמר ויקח צעו עשרה אנשים ט"ס והיתה החופה אחר הקידושין של אליעזר וע' בפת"ש ריש סימן ס"א שהביא דברי המל"מ והשעה"מ בקיטור, ולפי דברינו נפרש ותהי לו לאשה שבהחופה נעשית כאשתו לכל דבר כמבואר בשו"ע הנ"ל וע' בשעה"מ בהגהות טעם המלך הנקראים כבוד חופה צדוק טע"ף ה' שכתב דבכל מקום מצינו נכנסה לחופה אבל מקור דין חופה שקונה ומאין ילא זה לא מצינו כלל והביא שם כמה לימודים על זה ודעו דעיקר החופה הוי דרבנן וכל אלו האמיתות בעלמא הם ט"ס ובפת"ש בק"ב הנ"ל וגם על קרא זה יש להסמך החופה דמשום זה סיפרה התורה ההבאה לאוהל כנ"ל וגם יש כעין סמך מהאי קרא דחיבת חופה קונה דאיחא בהחובות כ"ו ע"א בעי רבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה ח"ס וכו' וכתבו הר"ף והרא"ש דפשוטין דחיבת חופה קונה ט"ס וגם בבית יוסף והוא מבואר בשו"ע ריש סימן ס"א דהיא כאשתו לכל דבר כנ"ל, דלר"ך לדעת למה סיפרה התורה שהביא אותה היעלה על לב שלא יאהבנה ולפי מה שפירשנו הקרא על חופה ויחפרש ותהי לו לאשה שבהחופה נעשית כאשתו לכל דבר ולא על הביאה כפשוטו דקרא כתבה התורה ויאהבה והורות דחיבת חופה קונה דאם אינה קונה איזה לורך יש להזכיר חיבת חופה אלא ודאי דחיבת חופה קונה והוי כנשואה לכל מילי ודמיוא בהורה לפי דחיבת חופה קונה והכל נמלא בהורה.

(ב) בפ' תולדות, (כ"ו ט"ו) וכל הבאות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו וגו', לר"ך לדעת למה לא אמר אשר חפר אברהם אביו וכן בפסוק י"ח וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו לא אמר את הבאות אשר חפר אברהם אביו ונ"ל דאפשר להסמך על זה מה דאיתא בקידושין דף ע' ע"א אחא אשכח' דקעביד מעקה אמר לי' לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא בר אירי אמר שמואל כיון שנחמנה ארס פרנס על הנצור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה וברש"י שגנאי הוא לו ושפלות לדור שפופים לזה שאין לו מי שיפשה מלאכתו ט"ס וע' בשע"ת ריש הלכות סוכה בשם באר יעקב, ואיפסק להלכה בחי"מ סימן ח' טע"ף ר' וי"ל המחבר שם וגם הוא לא יתבזה ולא ינהוג קלות ראש בפניהם שבין שנחמנה ארס פרנס על הנצור אסור לו לעשות מלאכה בפני ג' כדי שלא יתבזה בפניהם ט"ס ומצינו בפרשת לך י"ז ה' ששקרא את שמו אברהם אמר לו כי את המון גוים נחמדך וברש"י שנעשה עבדיו אב לכל העולם ט"ס ובמס' שבת סוף פרק הבונה דרשו אב המון בלשון נועזיקון ט"ס ומזה מלך נחמדך לאומות וכן אמרו לו בני חת נשיא חלקים אתה בחוכמה דרי שהזיקוהו לנשיא ולמלך ועבור זה ה"ר אסור לו לעשות מלאכה בפני ג' וחפירה הבאר היא במקום פרנס וה"ר אסור לו לחפור בעלמא וחסר ט"ל ידי עבדיו ואע"ג שכתב בפרשה וירא כ"א פסוק לי' שאמר אברהם בעבור תהי לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת אין הכונה שהוא בעצמו חפר את הבאר הזאת אלא שהפרו על ידי עבדיו וידו של פועל כיד בעל הבית הוא כמבואר במס' בי"מ דף י" ע"א ועוד בהרבה מקומות וע' בפת"ש חו"מ סימן קצ"ב דעל ידי פועל עדיף משלימות ואשילו מה שנעשה ט"ו פועלים עבדים מהני כמו שנעשה בעלמא ט"ס וש"ך שפיר לשון חפרתי אבל בלחך דכתבו וישב יצחק ויחפור את בארות המים משמע קצת שחפר בעלמא מזהבית בפסוק י"ט ובפסוק כ"א ויחפרו וכאן ויחפור כי לא החזיקו אותה לנשיא עליהם כמו אברהם ולכן ה"י יכול לחפור לכי"ע פועלו ודמוה התורה צוה שאמרה שחפרו עבדי אביו דפרנס על הנצור אסור לעשות מלאכה בפני רבים כהגמרא וש"ע הנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא בה.

(ג) שם (פסוק י"ח) ויקרא לכן שמות כשמות אשר קרא לכן אביו, הטעם הפשוט הוא בזה שמפני כבוד אביו לא רצה לשנות שמותיו כן ויש כדמות כן מזה לזה ראינו בקדושתן דף ל"א סע"ב מ"ר איזהו מורא ואיזהו כיבוד מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו, כו', והוצא להלכה בשו"ע יו"ד סימן ר"מ סעיף ב' ובש"ך שם ונראה דסותר את דבריו אכזר אפילו שלא בפניו וכן משמע בדרישה כו', ואם ישנה את שמותיו ולא יקרא לכן אותן השמות שקרא לכן אביו שהרשעים כבר הורגלו בהם יהי נראה קצת כעין סותר את דבריו שבורא ה' לו שמות בקריאת השמות והיו פחותות הכבוד לאביו ומשום האי טעמא סיפרה המורה שקרא לכן אותן השמות שקרא לכן אביו שם זה הו' בכלל כיבוד שמחשיבו לאביו בזה ואע"ג דמלך השכל הוא הכל נמלא בחוכמה. (ד) ב"ב ר"צא, ויפגע במקום וברש"י ורבינו פירשו לכן הפלה כמו [ירמיה' ז'] ואל תפגע בי ולמדנו שחן תפלה ערביה ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל ללמוד שקפלה לו הארץ כמו שפירש בפרק גיר הגשה ובשפ"ח ולכן כתב לשון ויפגע הכולל לקרבו שתי ההוראות הוראת הפלה והוראת פגיעה המקום במהירות ע"ש וג"ל ליתן טעם למה נקראה התפלה בלשון פגיעה והוא אחד ממשפחה לשונית של הפלה ע"פ הגמרא בברכות ל"ב ע"ב ח"ר חמא ב"ר חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר (תהלים כ"ז) קוה אל ד' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ד', ולשון פגיעה הוא הפלה שירבה בתפלה כל כך עד שלא ישיבו פניו ריקם מפני רוב הבקשות ומשם הני נקראה התפלה גם בלשון פגיעה ורמז שם התפלל ולא נענה יחזור ויתפלל כהגמרא בברכות הנ"ל והכל רמזו באורייחא, (טו) שם (ל"א כ"ז) למה נחבאת לברוח ותגיב אותי וברש"י גבחת את דעתי וג"ל דאפשר להסמך על זה האיכור של גביחת דעת ההובאה במס' חולין ל"ד ע"א על המשנה שולח אדם ירך לגביו הגשה בחוכה מפני שמקומה ניכר, ואי בעית אימא משום דקא גביב ל"י לדעתו דאמר שמואל אכזר לגביב דעת הבריות ואפילו דעתו של עט"ס והא דשמואל לאו בפירוש אימא חלל מכללא אימא דשמואל הוא קא עבר במזבח אמר ל"י לשמע"י פייס"י למצור"י פייס"י ואיקפד מ"ב ואיקפד אמר אב"י תרגומה עריפה הואי ויהבה ניהלי' במור דשמיטה רבא אמר אנפקא אמר ל"י לאשקיי' ואשקיי חמרא מויגא וברש"י והעכו"ם כבר שהיו ח"י וע"ש בכל הגמרא כל הענינים שאכזר משום גביבת דעת ובשו"ע חו"מ סימן רכ"ח סעיף ו' ואין לגבש דעת הבריות בדברים שמראה טעושה בשבילו ואינו עושה כבוד לא יכרהב שישעור עמו והוא יודע שאינו סוטר ולא ירבה לו בחקירות והוא יודע בו שאינו מקבל כו' וע"ש בכל הסומן, ומה שאמר לו ותגיב אותי ית להיכח דגביבת דעת אכזר והטעם שלא חשב יעקב לזה ליתן לו איזה גילוי דעת תירוץ-לשוב לבית אביו אפשר לומר ע"פ הגמרא שם ע"ב והא קמטעו להו אינהו הוא דקמטעו אנפשיהו והוצא עובדא שם ע"ש ואיפסק להלכה בשו"ע שם ואם הוא דבר דאיבעי ל"י לאסוקי אדעתו שאינו עושה בשבילו ומעשה עמו שבובר טעושה בשבילו לכבודו כיון שגבש בחבירו בדרך ובכבוד זה שיא לקדמוהו לכבודו אין לירך להודיעו, וכן הדין לכן הוא דקמטעו נפשי' שה' לו להבין שאי אפשר לו ליעקב ליתן לו איזה גילוי דעת מזה כי הוא יודע רמאותו שיקח מואהו כל הרכוש שרכש בדעותו חללו וגם יעכב את הנשים ואר הילדים כאשר אמר אה"כ בעלמו הבנות בנותי והנשים בני והלן לאי וכל אשר אתה רואה לי הלא ורמזא באורייחא איכורא דגביבת דעת וליכא מידי דלא רמזא בה.

(טז) ב"ב רישא, (בפסוק ל"ג) על כן לא יאכלו בני אדם גיד הנשה אשר עו

קף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, מה שאמר עד היום הזה נראה

כמותר דהרי היא מלוא לא תעשה ככל מלוא ל"ה אשר אין קביעות זמן עליהם דהא

לא יאכלו לא נאמר על דרך סיפור מפני שאירע דבר זה באב נמנעים הבנים מלאכול
אוסו הגיד אלא הוא אזהרת השי"ת שלא יאכלוהו כמוצא בתיקון ואיתא בחולין בפרק
גיד הנשה ק"א ע"ב דג"ה בבבלי נאמרה בתוך שאר תרי"ג מלות אלא שנכתבה במקומה
כדי לידע מאיזה טעם נאמרה וע"כ ונ"ל דבא הכתוב לרמוז בתיבות עד היום הזה מה דאיתא
במס' נדה ס"א ע"ב ח"ר בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לעבדים ולא יעשנו
מורדעם לחמור אבל עושין מומנו כדריבין למת אמר רב יוסף זאת אומרת מלות בעלות
לעתיד לבא כו' ע"כ והו' שאמרה מורה עד היום הזה שדוקא בעולם הזה שהוא נקראת
היום הזה נוהג המלוא ולא לעתיד לבא כשימיו הממים שזה אינו היום הזה וגלי לן קרא
זה במלות גיד הנשה וכן הוא בכל המלות דלא ללמד על עמלנו יא אלא ללמד על כל
כללות המלות יא דבטילות לעתיד לבא כרב יוסף הנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא באורייתא.
(י) שם (ל"ה ד') ואת הנזמים אשר באזניהם, דקדקנו למה הזכיר הכתוב שהיו
באזניהם ואח"כ נ"מ יש לנו בזה ונ"ל דיש להוכיח מזה הלשון דסתם נזמים הוא נזמי האף
כמוצא בפרק כמה אשה דלא חלא אשה בשבת בנזמים ובגמרא דף ג"ע סע"ב נזמים,
נזמי האף, וברש"י אבל נזמי האזן מותרין לכתחילה דערייתא לה מילתא למישלף ואחויי
מפני שאזני מכיסות בקישורין, ואיפסק להלכה בשו"ע הלכות שבת סימן ס"ג סעיף ח'
לא חלא בנזמי האף אבל יולאת בנזמי האזן ע"כ בהג"ה וזה שנכתבה התורה אשר באזניהם
שנראה כיסוד לשון להודיענו דסתם נזמים הוא נזמי האף לא נזמי האזן ואע"כ דלענין
שבת דנזמי האזן יולאת הוא מזה הסברא דיש לה עורר לשולפן דהאזנים מוכסות בשבכה
בכ"ז רמזה התורה זאת, ואולי יהי' חילוק גם לענין דינא כשנכתב בשער וזה או בשער
מהנה נזמים ואין ידוע לשון בני אדם בזה אמרין דודאי כונה על נזמי האף דהרי חזין דהולכיה
התורה לפרש אשר באזניהם משמע דסתם נזמים הוא נזמי האף וכן בגדרים כשנדר נזמים
ואין ידוע כינה הנזר והסיבה שנגללה נדר אמרין דכוננו על נזמי האף במקומות שהולכין
בנזמי האף וליכא יסוד לשון בתורתנו הקדושה והכל נמלא בה.

(יח) בב' וי'שב, ויבא יוסף את דבת רעה אל אביהם, לכאורה יש לתמוה איך סיפר
לשון הרע שהוא עון גדול המוספר בגנות חבירו אע"פ שאומר אותו ויקשה ג"כ על יעקב
איך ה' אהב אותו בהיותו מביא דבה והי' לו ליסרו על זה ונ"ל דאפשר להסמיק על זה
מה דאיתא בערבתין ט"ו כע"כ אמר רבה כל מילתא דמיאחמרה באפי מרה לית בה מושם
לישנא בישא אמר לי' אב"י כל שכן הולעא ולישנא בישא אי'ל אגא כר' יוכי סבירא לי'
דאמר ר' יוכי מימי לא אמרתי דבר ומרתי לאחורי וברש"י לראות מי יעמוד אחרי שאף
בפני הבעלים אני אומרה אלמא לאו לישנא בישא חשיבא לי"א שאם באו הבעלים ואמרו למה
אמרת כן לא חזרתי-כי לומר לא אמרתי אלא בפניהם הודיית, ובמהרש"א שם ולכאורה מזה
ראי' מר' יוכי דאיתא הכי קאמר לא אמרתי דבר דהיינו לישנא בישא שהייתי צריך לחזור
לאחורי בפני הבעלים וכן נראה מפרש"י פרק כל כהני וי"ל הכי קאמר כל מלהא גם שהוא
נראה מימי קלמ לישנא בישא אילו האומרה לא הי' חש לאומרה גם בפניו אין זה לישנא
בישא לאומרה שלא בפניו כו' עכ"ל ואינו מבין המשמעות מרש"י שכתב שזה לשון רש"י בזה
ק"ח סע"ב לא אמרתי דבר ומרתי לאחורי, שאם בא מי שאמרתי עליו דבר ובאל אס
אמרתי כן עליו לא חזרתי כי לאמר אינו כדבריו לפי שמהחלה חמת אמרתי וקסבר כל
מילתא דמיאחמרה באפי מרה לית בה מושם לישנא בישא וכן מפרש במס' ערכין, והוא
כלשנא אחרינא שכתב בערבתין ואולי יהי' למהרש"א גירסא אחרת ברש"י ולי"ע, וכן הוא
במס' ב"ב פ"ג ע"ב פירוש שלא הי' מושם אס ישמעו בעלים, וכמו כן בבא הי' ידוע יוסף
בעמלו שלא הי' מושם לומר הדבה בפניהם ואין זה לשון הרע ומה שנעם על הדבה לפי

שה' לירך לשאל אותם על מה שחשדן ולא להוילא דבה עליהם ויש סמיכות כל דהו מזה למימרא דר' יוסי ורבה הג'ל והכל נמלא בתורה דכולה בה, ובפסוקים לא קשה כלל שהרי ראה להפרישם מאיסורא שאביו ייסרם וירמיקם מהחטא ואין זה בכלל מוסר לשון הרע כי נחמון הוא לחומלתם ולתקנתם וחטאו הי' שלא דקדק בזה כמבואר בשפ"ח אות נ' ע"ט. יט) שם (ל"ח כ"ד) ויסי כמולוש חדשים ויוגר ליהודה לאמר ואתה תמר כלחך וגם הנה הרה לזונוים וגו', תיבת לזונוים נראה כמיוחסת וג'ל דאפשר להסמך על זה מה דאיהא בסוף פ"ג דיבנות והתניא אטוסה ומפוחה לריכה להמתין ג' חדשים דברי רבי יהודה רבי יוסי מוחיר ליארם ולינשא מיד אלא אמר רבוי אשה מונה מתהפכת שלא תתעבר דאירך חייסין שמה לא נהפכה יפה יפה וברש"י מתהפכת ואף יולאה בשן ועין נמי ליכא השתא לניפוך דכיון דיופוך קל הוא לה ואין בו טורח מתהפכת היא דכל אשה מונה אינה רוצה להתעבר, ובתוס' ד"ה אשה מונה מתהפכת, וכן גיורת ומשומרת כיון דדעמה לאגורי אבל יולאה בשן ועין מודה בה רבי יוסי וע"ש בכל הגמרא, והרי"ף והרא"ש פסקו הלכה כרבי יוסי דקדק"ל בכל דוכחא דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי והוא בעירובין דף מ"ו ע"ב ועוד מקומות ובהרא"ש הביא וז"ל והר"ז הלוי ז"ל כתב כיון דמתמריץ כולי האי בהבנתו דפסיקא כרבי מאיר [בפרק אע"פ דף ס' ע"ב] דעקרה וזקנה ושאניה ראוי לילד לריכות להמתין ואין הלכה כרבי יהודה במה שמיקל בענין זה כ"ש דאין הלכה כרבי יוסי בהאי שהוא מיקל יותר ומייסין שמה לא נהפכה יפה יפה ועוד דשמואל בלישגא בתרא לא סבירא ל' כר' יוסי באטוסה ומפוחה מולא קא מומעט אלא קטנה בת ישראל צונית אבל גדולה לריכה להמתין אע"ג דבגיורה ומשומרת סבר שמואל כר' יוסי באטוסה ומפוחה מיהא כרבי יהודה סבירא ל' ולא מטעמי' דלא נהפכה יפה יפה אלא משום דגזר בגדולה ישראלית זנות אטו נישואין כי היכי דגזרין שאין ראיות לילד אפי' ראיות לילד ובקטנה דלא שכיח בה זנות לא גזר ב' כי היכי דלא גזרין בחילוף דלא שכיח בו ע"ש ועין חילוף הוא בגמרא ס' וע"ש, הרי לך דאפילו המתמריץ צונית להמתין ג' חדשים הוא מטעם דלא פליג ושי' אלו הדיעות הובאו בסו"ע אבן העזר סימן י"ג סעיף ו' ובפח"ש ס' סק"ז כתב ע"ן בתשובת משכנות יעקב סימן ז' שהביא ראיות לדעת הרי"ף ומוסיק ומכל הלא ראיות יש סוף גדול לדברי הרי"ף ז"ל בפסק כרבי יוסי דאינה לריכה להמתין ע"ש והוא דעה המוכר דפסק שם המונה אינה לריכה להמתין מפני שהתפכה עלמה בשעת השמים כדי שלא תתעבר, ובבית יוסף שם והרמב"ם בפרק י"א מהלכות גירושין פסק באטוסה ומפוחה בדעת הרי"ף שפסק כרבי יוסי וכתב הרב המור שם מן האחרונים שהסכימו לדברי הגאונים הפוסקים הלכה כרבי יהודה אבל מדברי הרמב"ן והרשב"א נראה שהסכימו לדעת הרי"ף עכ"ל הרי יש לך הרבה דיעות שבזרים כרבי יוסי דצונית אינה לריכה להמתין ואפילו רבי יהודה דסבירא ל' דלירך להמתין הוא רק מטעם שבהא שמה לא נהפכה יפה יפה אבל מודה דלא שכיח שהתעבר צונית מטעם דמתהפכה וזהו וגם הנה הרה לזונוים אע"ג דצונית אינה מתעברה לרבי יוסי מטעם דמתהפכת ואפילו רבי יהודה דמלירך להמתין ג' חדשים שמה נהפכה מודה דלא שכיח שהתעבר צונית כג"ל והיא הרבה מונות ועבור דהוי מילתא דלא שכיח כהנה התורה לזונוים לרמו זה שזה הוא המידות שהתעבר צונית ואע"ג דמלך הסברא הוא דאשה מונה מתהפכת כדי שלא תתעבר ככ"ז נכתב יסור לשון בתורה לרמו זאת וליכא מירי דלא רמיזא בה.

(כ) ב"פ טקף (בפסוק ו"ד) וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויגלוהו מן הבזר, דקדקנו בלשון ריבא דנקט קרא דהול"ל לשון קימה או העלאת וג"ל להסמך על לשון זה הגמרא בצרכות נ"ח ע"א ח"ר יוחנן לעולם ישמרל אדם לירך לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי

מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראת מלכי עובדי כוכבים שאם יזכה יבחיץ בין מלכי ישראל למלכי עכו"ם, וכדי לרמוז זה כתיב בקרא לשון ריזה שהוא הליכה בזריות ומחירות, ואפשר להסמיק עוד על זה מה דאיתא שם בדה"י ע"כ אמר רבי חלבו אמר רב הונא היולא מביא הכנסת אל יפשיט פטיעה גסה אמר אביי לא אמרן אלא למיפק אבל למיטל מזה למרהט שנאמר (הושע ו') גרדפה לדעת את ד' אמר רבי ירמיה מריש כי הוה מוינא לכו לרבנן דקא רהטי לשקא בשבתא אמינא קא מוחליין רבנן שבתא כיון דשמינא להא דר' תנחום אר"י"ל לעולם ירוץ אדם לדבר הלכה ואפילו בשבת שנאמר (שם י"א) אחרי ד' ילכו בארץ ישראל וגו' אלא נמי רהיטנא, א"ר ירמיה אגרא דפרקא דהטא, והיבא להלכה בשו"ע או"ח סימן ז' מזה לרוץ כשהולך לבית הכנסת וכן לכל דבר מזה אפילו בשבת שאסור לשוט פטיעה גסה כו' ובמקן אברהם בשם שלמה דהיוולא מביא הכנסת לבית המדרש ירוק, ובדלוי הטעם עבור דקדושת ביהמ"ד גדולה מקדושת בהכ"נ כמבואר שם בריש סימן קנ"ג דמוחר לעשות מבהכ"נ בית המדרש אבל לא מבהמ"ד בית הכנסת, ולכן מותר לרוץ להבהמ"ד דעדיפא קדושתה מפני הלימוד תורה שיש שם, ומדחויין דהיוזכר ריזה בכבוד המלך ביר"ש כ"ש שלרץ לרוץ לדבר מזה שהוא כבודו של מלך מלכי המלכים הקב"ה ורמיוזא באורייתא הנמרות ושו"ע הג"ל וליכא מידי דלא רמיוזא בה.

(כ) שם (מ"א פסוק נ"ד) ויהי רעב בכל הארצות ובכל ארץ מלרים ה' לחם, יש לדקדק קצת דהג"ל ה"י אוכל וג"ל דה"י מכלא כדמות סוף למה דאיתא בפרק כולל מוכרכין מ"א ע"כ דא"ר חייא פת פוטרם כל מיני מכלא כו' ואיתא שם שאלו את בן זומא מפני מה אמרו דברים הבאים ממחמת הסעודה בתוך הסעודה אינן טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם א"ל הוואל ופת פוטרם, ובמבנה שם בדה"י ע"כ אמר ר' אבהו על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת ועיין בשו"ע או"ח סימן קע"ו וקע"ז וסימן רי"ב מענינים הללו, ומה שאמר הכתוב ה' לחם ולא אמר שה' אוכל יש סמיכות דכל מיני מכלא הם טפלים לפת ומעט זה שם לחם כולל כל דבר שהוא מוין לאדם עבור שרוב המאכלים הם טפלים לפת וכן בפסוק שאמר זה כה"ב ויעקב העם אל פרעה ללחם ולא כתיב לאוכל מזהו דהכל טפל ללחם והיבא לכל מיני מאכלים כגמה מקומות כמו בוצע אפיך האכל לחם בבדאית ג' י"ט. והכינה לכל מאכל ומדחויין שהתורה כללה כל האוכלין בשם לחם יש סוף שהוא העיקר מן כל המאכלים כדמבנה וגמרא הג"ל והכל רמזו באורייתא. (כב) ב"ב רי"ג (בבבוק ל"א) וה"י כדאיתו כי אין הנער ומה והורידו ענניך את שיבת ענניך אבינו ציון שאלה, דקדקו דה"י לי לומר והורדה את שיבת וגו', שיהא הוא הנורא בזה שהיה להחיות את בנימין לעבד ומה היו יכולים לעשות אם המושל לא יתנהו בחזרה ומוי ויכל לדון עם מי שחקק ממנו ומוכרחים אנו לומר עבור שבהפלהם שלחו הכי הם הצורמים בזה וג"ל דאפשר להסמיק על זה הדין המבואר בזמן אברהם סימן ה"ג ב"ב ב"ב שבת פרק חלק אחד שכתב חזירו לילך בדרך ונהרג נכון שיקבל תשובה וע"כ ובמ"ב סימן ל"ד כתב הגה מקור דין זה הוא מהר"י והנחת דק הסוג עליו כהולך בשבת ע"כ הטובא הובא בפה"ש שם ועי' בג"ל כ"י נ"ג דגם למיטעא חיישין לענין הטיבה ובמב"ב פ"ד מוראח הלכה ט' כתב אע"פ שיש עניות המורין משפיות דמיס אין בהם השתתה יסובי של עולם כשפיות דמיס כאלו עניות הן מעבירות שבין אדם לעולם אבל שפיות דמיס מעבירות שבינו לבין חבירו וכל מי שיש בידו עין זה הכי הוא רבוע גמור ואין כל המעשים שטעם כל ימיו שקולין כנגד עין זה ולא יליטוהו מן הדין שנאמר מקוץ ב"ב כ"פ וגו' [הוא במשלי כ"ח פסוק י"ז] לא ולמד מאחאב עובד ע"י שהדי נאמר צו רק לא ה' מאחאב ובמבדלו עויתו וזכותו לפני אלקי הרומים לא כמלא עין שחייבו כל"ל, ולא ה'.

ה' עס דבר אחר שסקול כנגדו אלא דמי נבות שנאמר [הוא במלכים א'] קטיטול כ"ב] ומלא הרוח ותעמוד לפני ד' זה רוח נבות ונאמר לו תפסה וגם מוכל והרי הוא הרעב לא הרב בידו אלא סיבב קל וחומר להורג בידו עכ"ל הרי לך חומר המהבב הריגת נפש ומהאי טעמא יש תשובות המחמירין בשולח את חבריו ונהרג בדרך בחומרות שונות כי עון זה חמור מכל עבירות שבחורה, ומה שאמר והורידו עבדך וגו' אע"ג דהוי אנוסין בדבר זה שנחפס בעלילה ומה שהביאו אורו למזרים ה' להגיל נפשם מסכנת הרעב ולא אסיקו אדעתיהו שיארע להם מילתא דלא שכיחא כזה ומצינו בפרק מי שחצו דף ע"ג ע"א דאביילי קיבל עליו המוכר כל אונסא דמתיליד אונסא דלא שכיח לא קיבל עליו ע"ש העובדא ואיפסק להלכה בשו"ע חו"מ סימן רכ"ה ולשון המחבר עס בבב"ב ג' ולא טלה על לב המוכר זה הפלא בעת שהותנה וע"ש וכל זה הוא בהנאי מומן אבל בהריגת נפש יש להחמיר כמוכר לעיל מחמת חומר העון ויש סמיכות קלת מזה דבסבוב מיתא יש להחמיר טפי כנ"ל והכל נמצא בחורה, והסמכנו זה במהדורא ג' מפסק אחר, ובפסוקים לא אמרו לו והורדת מפני כבוד המלכות וגם כרי שלא ירגו עליהם.

(כג) שם (נ"ו כ"ג) ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום והא את אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את האדמה, ולריך להבין הלא יוסף פתר את החלום שיהיו שבע שנים רעב ועבדו לא עבדו רק שתי שנים משני הרעב ולמה נהן להם זרע לזרע ועיין ברש"י ז"ל פסוק י"ט ואפ"ל דה"ל מזה סמך לזה דאיתא בפרק שור שנגח ל"ט ע"ב וסיפא במאי קמיפלגי רשות משנה איכא ברייתא ביומא סבב רשות מבנה ור' יוסי סבר רשות אינה משנה, והוא לענין שימנה את העדאקא אם באו לרשות אחר וע"ש גם בזה מי ע"א וע"ב כל הסוגיא, ופסק הרמב"ם בפרק שני מנזקי ממון הלכה ו' שור שהועד ומוכר או ניתן במחנה חור לחמוהו שהרשות שנשתינה מבנה דעו אבל אם השאילו או מהירו לשומר הרי הוא בחזקתו כו' ובמגיד משנה עס דפסק כרב פסא דהוא בחרא ולאוקומת' בהרייתא דאמר דכולה ברייתא דרשות מבנה איתא והשאלו היינו טעמא דכל מקום שהלך עס בעליו עליו כו' ע"ש, הרי לך דבמכירה רשות מבנה אה העדאקא ואיתא בפרק קמא דר"ה ע"ז ע"ב וא"ר יוחנן ד' דברים מקרעין גזר דעו של אדם אלו הן לדקא לשקא שינוי השם ושינוי מעשה כו' ויש אומרים אף שינוי מקום ע"ש ואפשר דגם שינוי רשות מהני לענין גזירות רשות שיתקדשו ובהשבות חסם כופר חלק חו"מ תשובה ק"א באחד שמתו בניו ושוב כשה"ל לו בן ומוכרו לחברא קדישא בער ה' והוביב וכו' וז"ל עס ומה שנהגים למוכר הבנים אינו מכירה גופא או הקדש אלא חיבשים במא גזר על האב הזה שימותו בניו על בן מוכרו לאחר לומר שהוא יהי אביו מבנה והולד יהי בנו כל זה ולא יקרא שור שמו עליו ומצינו ברח ב"ה אשר ולא היתה אלא בת אשתו ונקראת על שמו הבן נמי כו' ע"ש והובאו דבריו בפת"ש חו"מ סימן רי"ב סק"ה, הרי לך סטד מהמנהג הלז שרשות משנה לענין גזירות רשות ואולי מהאי טעמא קנה את אדמתה כדי שיכלה הרעב שיביאו שדוהיהם לרשות אחר ושינוי הרשות ישנה את רוע הגזירה של הרעב וע' ברש"י פסוק כ"א, ולפי דברינו יתפרש הן קניתי אתכם היום והא את אדמתכם לפרעה, שהמכירה הוי שינוי רשות משום הכי יש תקוה שיכלה הרעב ויהמילו לזרע וזהו הא לכס זרע וזרעתם את האדמה, שטביר שרשות משנה מזרעו את האדמה ומלמה תבואה ואם כנים דברינו יש סמך מקרא זה כדעת התנאים דרשות משנה ובפסק הרמב"ם הנ"ל ויש סמך מזה למכירת הילדים המוכר בחת"ם הנ"ל שהוא ג"כ מטעם רשות משנה והכל נמצא בחורה, וכעין זה מצינו במס' ביצה ל"ז ע"א במשנה הבהמה והכלים כרגלי העלים והפירות שאין מוליכין אותם רק למקום שבעלים שלהן רשאים לילך לשם וע"ש.

(ד) ב'פ' ירחי (מ"ט כ"ה) ברכות שדים ורחם, ובת"א ברכהא דאבדן ודאמך וברש"י שדים, ירה ירה מהרגמין אישהדאי ישהדי אף שדים כאן על שם שהזרע יורה כחץ, לפי דברי רש"י יש הוכחה מכאן למה דאמרין במס' חגיגה דף ט"ז ע"א והאמר שמואל כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינה מורעת ע"ש ובמס' נדרים דף ל' ע"ב במשנה השמים ציני לצינך ובר"ן מוכח בגמרא דהכי קאמר ל"י שאין שכבת זרעו יורה כחץ בשעת משמים ואינו ראוי להוליד, ומדמיון שהמורה כינה לאב במלת שדים והוא מטעם שהזרע יורה כחץ הרי דזה גורם להוליד ואם אינו יורה כחץ אינה מורעת כלל כמירא דשמואל הג"ל ולא למגס כינה המורה לאב בלשון שדים לפי פירוש הת"א ורש"י אלא כדי לרמוז לן זאת ואע"ג דמלך הסברא הוא בכ"ז ליכא מירי דלא רמזא באורייתא, והפירוש הפשוט הוא שדים דדים כפירוש הרשב"א.

(ה) שם כ' (ט"ז) ויזנו אל יוסף לאחר אביך לזה לפני מותו לאמר, ג"ל להסמיך על חיבות לפני מותו מה דאמרין בכמה דוכתי דמלוא לקיים דברי המה וקא דעת ר' מאיר בסוף פרק קמא דגטין ובגמרא שם וקיימא לן מלוא לקיים דברי המה, הרי דאופסקא להלכה כדמיי ואפילו דבריא קי"ל מלוא לקיים דברי המה כמבואר בגמרא שם ובשו"ע חו"מ סימן רכ"ב סעיף ב' מלוא לקיים דברי המה אפילו בריא שזוה ומת ע"ש וזהו ירמזון חיבות לפני מותו לפי שזוהה הזאת היתה לפני מותו לירך לקיים את דבריו שזוהה לקיים דברי המה, ואע"ג דלא אמרין מלוא לקיים דברי המה אלא בנכסיו וירושמו אבל לא בשאר מילי כמבואר בחשוכה שבות יעקב דלא מלינו בשום פוסק שזוהה לקיים דברי המה בשאר מילי אפילו בלואת אביו או אמו כד"ז הרי כתב בס דמולר החסד לפניו משורת הדין ראוי לקיים גם בשאר מילי ע"ש הובא בפמ"ש ריש הדין שם ואע"ג דיעקב אביו ה' מלוא לפני מותו ודברי שביב מרע ככהובין ובמסורין דמי כתבואר בכמה דוכתי ובשו"ע שם סימן ר"ג ומבואר בהלכות הללו שיש ערופות לזה בכמה דברים מהמלוא לקיים דברי המה ע"ש זה הוא דוקא לענין מהנה אבל בדבר כזה שיחמול להם לא שייך בזה לומר שצ"ו שביב מרע ילמדו לקיים דבריו מחמת זה כמובן ועבור זה אמרו לפני מותו דע"כ לפני מלוא הדין לירך לקיים את דבריו כמבואר בהשו"י שב"י הג"ל ורמזא ההלכה הזאת בתורה וגם יש סמך מזה להמדת הסידות בשאר מילי שלדין לקיים כנ"ל והכל נמצא בתורה.

(ו) ב'פ' שבורת (בפסוק י"ז) ותיראן המילדות את האלקים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מלרים ומחין את הילדים, מזה שלא חשבו לעבור על מלוא המלך אע"פ שזוה היו מחייבות ראשן למלכות כדן מורד במלכות יש סמך מזה למה דאיהא בפרק בן כורד דף ע"ד ע"א א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהונתן כל עבירות כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל ההרג יעבור ואל יתרג חוק מעבדות כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים כו' דומה גופי' מנה לן סברא הוא דההוא דאחא לקמי' דרבה וא"ל אמר לי מרי דוראי זיל קעלי' לבלינא ואי לא קעלינא לך א"ל לקעליך ולא הקשול מי יימר דדמא דידך כוונת עפי דילמא דמא דההוא גברא כוונת עפי ע"ש ברש"י ומבואר יותר ברש"י פסחים כ"ה ע"ב ד"ה מאי מות דמא דידך כוונת, כלומר כלום באהה לישראל על כך אלא מפני שאהה יודע שאין מלוא עומדת בפני פיקוח נפש ובבור אהה שאף זו מדהה מפני פיקוח נפשך אין זו דומה לשאר עבירות דמימי יש כאן איבוד נפש והתורה לא התירה לרמות את המלוא אלא מפני חיבת נפשו של ישראל ובאן עבירה נעשית ונפש אבודה מי יאמר שנשכך חביבה לפני המקום יותר משל זה דילמא של זה חביבה עפי עליו ומלא עבירה נעשית ונפש אבודה, ובמס' יומא דף פ"ב ע"ב ברש"י כלומר מאי דעתיך למשרי מילתא משום ותי

בהם ולא שמוח בהם טעמו של דבר לפי שחביבה נפשו של ישראל לפני המקום יומר
מן המלות אמר הקב"ה חבטל המלוה ויח' זה אבל עכשיו ביש כאן ישראל נהרג והמלוה
בטילה כו' כגל ואע"ג דבסנהדרין שם ע"כ איתא איבעיא אי בן נח מלוה על קדושת
השם ודעת ההוב' שם בסוף הפרק דאיפשאף הבעיא דלית מלוה על קידוש השם ע"ש
וכן פסק הרמב"ם בהלכות מלכים פ"י ה"ב בן נח שאנחו אנש לעבד על אחת ממלותיו
מומר לו לעבד אפילו נאנח לעבד ע"ז עובד לפי שאין מלווין על קידוש השם, ולפי
לא היו לריכות למכור נפשו לסכנה אבל הלא מבוחר שם במשנה לומר בהגהת המעשים
שבספרו פרשת דרכים בדרך האחרים פירש הרב בדיון זה דבשפיכות דמים מלוה הבן
נח שיהרג ואל יעבד דכיון דמסבירא נפקא דמאי חויה וכו' אין הפרש בין ישראל לעכו"ם
יע"ש באורך, הרי דבשפיכות דמים מחוייב למכור נפשו כמו ישראל וגם רובא סבירי
לבו דהאבות ובניהן ילאו מכלל בני נח כידוע ועיין ביו"ד סימן קנ"ז דיש הרבה פירוש
דינים ודעת המחבר שם דב' עבירות והם ע"ז ג"ע ב"ד אפילו אין העכו"ם מכון להטבירו
על דא לאו להנאמו יהרג ואל יעבד וע"ש בש"ך בק"ו ומה שקבלו עליהן המילדות ליהרג
ואל יעבד מחמת יראת אלקים דכין שפיכת דמים יב סמיכות להסבירא דאמר רבה מאי
חיות דמא דידך סומק טפי וכו' וזה רחוק לומר שבמנו המילדות על החירוף שיאמרו
כי חיות הנה שהרי מפורש בפסוק שמחמת יראת הבש לא עשו לוי המלך ומשמע שהכניסו
את עצמן בסכנה מפני האיבוד דשפיכות דמים ועביר זה העיב הקב"ה להם ועשה להם
במים בתי כהונה ולוי' ומלכות שקרוין במים כמבואר ברש"י הרי שלא היתה סמיכות על
ההשפעה הזאת, וזה דוחק לחלק בין שפיכת דם של נפש אחת המבוארת בגמרא הנ"ל
לשפיכות דם של כמה נפשות של הרבה ילדים דאם לא נאמר הסבירא דמאי חיות וכו'
הרי הלה נפשו קודמת עפ"י דין ואין חילוק בזה כמובן, ואע"ג דהסבירא דמאי חיות וכו'
אינו לריך סמוכין בכ"ז נמצא מבוחר בתורה דשפיכת דמים הוא ביהרג ואל יעבד שהרי
המילדות מברו נפשו על זה כגל וכל זה הוא לשמיה הרמב"ם דאבדו להחמיר על עצמו
בזה, והכל נמצא בתורה.

(כז) שם (ב' י"ט) ויאמר ד' אל משה במדבר לך טוב מזרים כי מתו כל האנשים
המבקשים את נפשך, מזה שאמר לו הש"ת כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך שלא
יחוש פן יקרהו אבון כי לא לחנם ברח משם כמפורש בפסוק ולא אמר לו כחם לך טוב
מזרים יש סמיכות מזה למה דאיתא במס' פסחים דף ח' ע"ב אינו והאמר רבי אלעזר
שלמי מלוה אינן גיוזקין היבא דשכית היוקא שאני שבאמר (שמואל א' ט"ז) ויאמר שמואל
אך אלק ושמע שאלו והרגני ויאמר ד' עגלה בקר תקח בידך ואמרת לזבוח לרי' באהי
וברש"י בגמרא אך אילך, למשוח את דוד ואע"ש בשלחם של מקום ה"י הרי ה"י ירא, וע"ש
בגמרא, ויש דוגמחו בהורה שאמר הש"ת למשה שומרו כל האנשים המבקשים את נפשו
והוא מטעם דהיבא דשכית היוקא חייב לשמור את עצמו אפילו במלוה ולכן לא אמר לו
סחמא שישוב למזרים ונתן טעמו בלדו והכל נמצא בתורה.

(כח) ב"ב' רא"דא, וגם הקימותי את בריתי אתם לתת נחם את ארץ כנען את ארץ
מגיריהם אשר גרו בה, דקדקנו לאחיה לורך הזכיר הכתוב שארץ כנען היתה מקום דירסת
וגיל להסמך על זה דבר הלכה המבוארת בשו"ע חו"ה הלכות מלוה של מועד סימן תקל"ה
סעיף ב' יש מתירים לפנות מחצר של אחר להצר בלי ואפילו מנחה לעבודה ובמקן אברהם
בשם הירושלמי ששמחה לאדם שיבא דר בתוך שלו וע"ש וירושלמי זה הובא בהוב' מו"ק י"ג
ע"א ד"ה אין מפנין מביא לבית, כתבו שם וירושלמי מביא מביא אחר לביתו שערב לאדם
לדור בשלו, והר"ש שם אחר שהביא המשנה וגמרא דיון הביא הירושלמי הלו ומה שכתב

על זה הראב"ד ז"ל ונראה דכי האי גונא אפילו מחזר לחזר מותר והא דקאמר בגמרא דידן סיפא אחאן לבית שבחור היינו משלו לשלו או משל אחרים לשל אחרים אבל משל אחרים לשלו הכל מותר וליכא פלוגתא בין גמרא דידן לירושלמי עכ"ל וע' צבית יוסף סימן זה שהביא דעת הראב"ד הנ"ל ומה שנראה לו בדעת הרי"ף והרמב"ם ע"ש ואולי משום האי טעמא הזכירה הטורה שהקים להם הכרית לתת להם ארץ מגוריהם מפני ששמהם לארץ בשעה שהוא דר בחור שלו כמבואר בירושלמי פ"ב דמו"ק הלכה ד' הנ"ל ואמרינו של הקב"ה כאלו היא עשוי' כמבואר ברש"י פרשת לך ט"ז י"ח על לורטך נחמי את הארץ הזאת והוא מן הכ"ר פרשה מ"ד אות כ"ז ר' הונא ור' דוסתאי בשם רבי שמואל בר נחמן אף מאמרו של הקב"ה הוא מעשה שנאמר לורטך נחמי, אכן את הארץ הזאת אין כתיב כאן אלא נחמי את הארץ הזאת והביא שם מפסוקי נביאים וכתובים ראיות על זה ע"ש והיו להאבות נחת רוח מזה שידעו שדרים בארץ ששיבת להם וממילא נשמע מזה ד"ש היתה לפניהם בחוריהם לדירה שלו מפני השמחה שיש לו מזה ולפי האי טעמא שכתבנו יש סמיכות מפסוק הזה שנזכר שארץ כנען היתה מקום אשר דרו בה לירושלמי הנ"ל וליכא מיד דלא רמיזא בחורה.

כט) שם (ט' ט"ז) ואולם בעבור זאת העמדה הך בעבור הראיות את כמי ולמען ספר שמי בכל הארץ, נ"ל להסמך על חיבות ולמען ספר שמי בכל הארץ מעלת שירות ומשכחות שאמרין בני ישראל ואיתא במס' ברכות ג' ע"ב רב אשי אמר עד חצות לילה הי' עובד בדברי חורה מכאן ואילך בשירות ומשכחות וע"ש שקא"י על דוד המלך ע"ה ובדף ו' ע"ב שם רות מאי רות א"ר יוחנן שזכה וילא ממנה דוד שריוהו להקדוש ברוך הוא בשירות ומשכחות ובמס' מגילה י"ב ע"ב ר' אמי רבא יום השביעי שבת הי' שישראל אולכין ושומין מהחילין בדברי חורה ובדברי השכחות וכו' ע"ש ויש עוד מוקמות בגמרא במעלת דברי השכחות להקב"ה ומה שאמר שם ספרו שמו בכל הארץ יש סמיכות לזה, ובפירוט חבית להרמב"ם בפרק ראשון בחלק החמישי מחלקי הדבור בענין השירים בשבח המדות כתב ודע שהשירים המשובחים מאוהב לבן שיהיו לר"ך שיבחנו בעניניהם אם הם הולכים על דרך הדבור אשר חלקנוהו וע"ש שהאריך בזה, ואע"ג דאין לר"ך סמיכות למעלה שירות ומשכחות שמשבחין להקב"ה כי מולד הכבדא מוכן גידל מעלתה בכ"ז נמלא לזה סמוכין בחורה דכילה בה.

ל) ב"פ בא, (י' כ"ט) ויאמר משה בן דבור לא אוביף עוד ראות פניך, ע' ברש"י ונ"ל להסמך על חיבות בן דבור מה דאיתא במס' מגילה דף כ"ח ע"א שאל רבי את ר' יהושע בן קרחה במה הארכת ימים כו' א"ל מימי לא נהנהלתי בדמות אדם רשע דאמר ר' יוחנן אבוב לאדם להסתכל בללס דמית אדם רשע שנאמר (מלכים ב' ג') לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נשאר את אביי אילך ואם אראך, ובמהרש"א הטעם ע"פ חכמי המקובלים דערתו מלך העוונות וע"ש וזהו בן דבור דברך אמתים ונכונים כי אסור להסתכל בפניו של הרשע ולא אוביף עוד ראות פניך והדומים לך מפני האיסור בהגמרא הנ"ל ובהשלימות הי' מוכרח לזה כדי ללקט מונחו ניעויות הקדושות כידוע ואע"ג דיש חילוק בין הסתלות לראי' ומבואר במגן אברהם סימן רכ"ה סק"כ לענין זה דדוקא להסתכל בו ביותר ולהתבונן בללמו ודמותו אסור אבל ראי' בעלמא מותר ע"ש בכ"ז אפשר להסמך האיסור על הסתלות ברשע על חיבות בן דבור שנראית לכאורה כיסוד לשון, וליכא מיד דכתובי בכתובי דלא רמיזא באורייתא כהענין ט' ע"א.

לא) שם (י"א פסוק ח') וירדו כל עבדיך אלה אלי והשחתו לי לאמר לא אתה יכל העם אשר ברגלך ואחרי כו' אלא ויאמר מעם חרייה בחיי את וברש"י בחרי אף, על שאמר

שאמר לו אל תוכף ראות פני, ונריך לדעת לאיזה לורך כיפרה המורה זאת וגיל להסמך על זה דבר הלכה והוא דאיתא בקידושין דף י"ב ע"ב דרב מניר על דמקדש צבוקא כו' ועל דמאמר שלוחא דרבנן וברש"י שמומינו לרין מפי הדייגין וזה קס עליו ומכאן, וברין סס הביא פירש"י וכחב ולשון מאמר לא משמע כולי האי אלא אפילו מבזה אותו בפני אחרים ומביישו וביצמות פרק רבן גמליאל דאיתא להאי גירסא איכא נוכחאי דוקני ועל המבזה שליח דרבנן ע"ש ואיפסק להלכה בשורע חו"מ הלכות דיינים סימן ח' סעיף ה' אף בשליח ב"ד אסור לנהוג קלות ראש והמאמרו יש רבות לב"ד להכותו מכה מרדום וברמ"ה שהשליח ב"ד יכול בעצמו לעשות דין במסרב בו להנחותו ע"ש והביא זה בעל המפה משם רבינו ירוחם ונימוקי יוסף ריש פרק המניח, ואיתא בנזמים ק"ב ע"א אמר ר"ל סטרו וילא וברש"י הכהו על לחיו, ובודאי עשה כן מפני שהיקל בכבוד שליח של הקב"ה דהרי משה לא הי' חושש כלל לכבודו שהי' עניו מכל האדם אשר על פני האדמה כמפירש בסוף פרשת בהעלותך וברש"י שם שהי' שפל וסבלן ובמהרש"א בנזמים שם כהב שמופני כבודו של מלך לא פרסמו הכתוב שסטרו ע"ש וידעו חז"ל זה בקבלה שהכהו ויש סמך מזה שסיפרה התורה חנוך אף של משה וע"פ קבלת חז"ל הימה בהכאה שזה שמאמר שליח ב"ד יש להכותו כהגמרא קידושין ושורע הנ"ל והכל נמצא בתורה.

(ב) ב"ב בשלח, בהסירה, אלקי אבי וארוממנהו, וברש"י אלקי אבי לא אני תחלת הקדושה אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה ואלקומו עלי מימי אבותי, נ"ל להסמך על זה גודל מעלת היחוס המובא בפרק עשרה יוחסין ע"ש ואיתא שם בזה ע' סע"ב א"ר חמא ב"ר חנינא כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחדות שב ישראל שנאמר (ירמ' סוף קפ"ט) ל' נעת ההוא כלאם ד' אהי' לאלקים לכל משפחות ישראל לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות וברש"י משפחות ישראל, משפחות שהם ישראל גמורים, ואיתא בנזמים ג"כ ע"א אמרו ל' רבנן לרבי פרידא רבי עזרא בר ברין דר' אבטולס דהוא עשירי לרי"א בן עזרי' דהוי עשירי לעזרא קאי אבנא אמר מאי כולי האי הו' בר אורין הוא יאי אי בר אורין ובר אבנן יאי ויאי וברש"י דהוא עשירי לעזרא, ר"א בן עזרי' עשירי לעזרא הסופר, מאי כולי האי, דקמייחבתי ל' וי"ש, ובנז' כחיות ס"ב ע"ב ויחיזו ועיינו במשפחות ע"ש ועוד נמצא במקומות הרבה מפורשים בש"ס גודל מעלת יחוס משפחה ויש סמך לזה בתורה מזה שהזכירו ישראל שהקב"ה הוא אלקי אביהם כפירוש רש"י הנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא באורייתא.

(ג) שם בפרשת המן הסוק כ"ה ויאמר משה אלכוהו היום כי שבת היום לר' היום לא תמלאוהו בשדה, שבת ימים תלקטוהו וציוס השביעי שבת לא יהי' בו ויהי ציוס השביעי ילאו מן העם ללקוט ולא מלאו, ויאמר ד' אל משה עד אנה מאנחת לשמור מצותי וחורותי, המשתמעות מדברי משה שאמר להם היום לא תמלאוהו בשדה שבתה' ויאחזם ללא תועלת בזה ולא אמר להם משה בפירוש שלא ילאו ציוס שבת קודם ללקוט בשדה ועל זה אמר הקב"ה עד אנה מאנחת וגו' לפי שלא האמיני ל' יש להסמך על זה גודל החוב של אמונת חכמים שהיא נחשבת באבות בפרק קנין תורה בנז' דברים בהמורה נקיים בהם, ואיתא בפרק המוכר את הספינה דף ע"ה ע"א ובערך לאבני אקדה (ישע"י נ"ד י"ב) כי הא ריבוי ר' יוחנן וקא דריש עהיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים וחוקק בהן עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים לנגל עליו אותי תלמוד שהאבן כבישתא דלעילא לא משמחין כולי האי משמחין, לימים הפליגה ספינתו ציוס חזא מלאכי השרת ריבוי וקא מינכרי אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל' וחוקק בהן " ברוס כ' אמר להו בני למאן אמרו ל' שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים אחא לקמ"י דר' יוחנן

יומין א"ל דרוש רבי לך נאה לדרוש כאשר אחרת כן ראיתי אמר לו ריקא אלמלא ראיח לא האומנת מלגלג על דברי חכמים אהה נתן עיניו בו ונעשה גל של עולמות, הרי לך גודל העון למי שהינו מאמין לחכמים אשילו לא ישיגם בשכלו ונקרא בזה מלגלג על דברי חכמים ויש סמיכות לזה בחורה שהרי לא נלכו בפירוש שלא ללכת בשבט אלא שאמר שלא ימלאוהו ולא יהי' בו ולא האמינו לו וילאו להבחין היעמדו דברי משה שאמר בקדושת השבת וקראם בקב"ה ממאניס לשמור מצוהיו ומדותיו כי אמונת חכמים הוא יסוד כל המורה כולה כי בלא הם הין יכולין לקיים המצוות על הוקנס כדוע ויש סמיכות בחורה לזה מהפסוקים הללו והכל נמלא בחורה.

(לד) בפי יתרו, (בפסוק ו') ויבאו האהלה, דקדקנו למה נכתב זה ויבא בהסמך על זה מה דאיתא בקידושין דף מ' בע"כ האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות אמר רב אידי בר אבין הלכה כיש אומרים וברש"י ד"ה ופסול לעדות, כתב וכן האוכל בשוק הואיל ואינו מקפיד על כבודו אינו צוץ לזלזל בעצמו וליפסל, ובהוס' שם בסוף כתבו ור"ח פירש האוכל בשוק היינו שאוכל סעודה דעת דגנאי יותר וע"ש ולשון השו"ע בחי' סימן ל"ד בע"ה י"ח הבזויים פסולים לעדות מדבריהם והם האנשים שהולכים ואוכלים בשוק בפני כל העם כו' שאין מקפידים על הכבוד שכל אלו חשובים ככלב ואין מקפידים על עדות שקר וע"ש בסמ"ע ס"ק מ"ד, ועבור שכתב אחר כך בפסוק י"ב שצא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם מותן משה כתבה המורה שצאו האוכלים להגיד לך שלא אכלו סעודתן על פני השדה שם אלא באהל ויש סמיכות כל דבר מזה להאיסור של אכילה בשוק המבואר בגמרא ובשו"ע הג"ל וליכא מידי דלא רמזא באורייתא.

(לה) שם (בפסוק ח') ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ד' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל, לדרך להבין מאי על אודות ישראל מי לא ידע ששצביל עשה הפללות וי"ל לפרש על אודות ישראל עש"י הגמרא ביצמות ס"ג ע"א ח"ד אלעזר בר אבינא אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר (לפני' ג') הכרתי גוים נשמו פניהם המרדתי חולתם ובחייב (שם) אחרת אף תיראו אותי הקחו מוסר וברש"י בשביל ישראל, ליראם כדי שיחזרו בהשוכה, הרי לך שהקב"ה מביא פורענות על האומות כדי לעורר לבם של ישראל להשוכה כשהגמול הבא עליהם יקחו מוסר וזה שסיפר משה לחותנו שמה שפרעה הוכה במכות רבות והלא ה"י יכול להכות אותו מיד במכות נעדרות שישמע לשלח את ישראל זאת היתה אודות ישראל כדי ליראם שיטעו השוכה ואלו שלא טעו השוכה מפני יראת המכות מחו בשלש ימי אפילה וכן כתוב בהתוכחה שבמשנה תורה פסוק ס' והשיב כך את כל מדוי מזרים אשר יצרת מפניהם וברש"י מפני המכות ששהיו ישראל רואים מכות משונות הבאות על מזרים היו יראים מהם שלא יבואו גם עליהם שכן כתוב (שמות ט"ו) והי' אם שמוע השמע וגו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אחיז עליך, אין מיראין את האדם אלא בדבר שהוא יגור ממותו, הרי דהמכות היו פעולה להביא את ישראל ליראת שמים, ובה יובן מה שיש לדקדק כיון ששמוע יתרו כבר כאומרו למעלה וישמע יתרו למה ה"י לדרך משה להסיר לו ולפי פירושנו בא להסיר לו זה החדשות שמה שבה אולם במכות רבות היתה לעירור ישראל להשוכה כהגמרא הג"ל, וליכא מידי דכתובי בכתובי דלא רמזא באורייתא כחטנית ע' ע"א, וע' במכילתא.

(לו) בפי' משפטים, (בסוף פרשה כ"ב) ואנשי קודש התיין לי ובשר בשדה טרפה לא האכלו לכלב תשליכן אותו, וברש"י ובשר בשדה טרפה, אף בבית כן אלא שדיבר הכתוב בהווה מוקדם שדרך בהמות לטרף וכו', והוא מן המכילתא דאיתא שם ובשר בשדה טרפה אין לי אלא בשדה בבית מנין, ח"ל נבלה וטרפה הקים טרפה לנבלה מה נבלה לא

חלק בה בין בבית בין בשדה אף טרפה לא מחלוק בה בין בבית בין בשדה הא מה ח"ל
ובשר בשדה טרפה דבר הכתוב בהווה, ולר"ך לדעת למה כתבה המורה חובת בשדה
ונלמד להקדש טרפה לנבלה דאף בבית הרין כן ונ"ל דה"י מזה דמות סמך להכללה
המובארת דאפילו קיבל עליו כל אונסין שבטולא אין אונס דלא שכיח בכלל והוא בחי'מ
סימן רכ"ה סעיף ג' כמה דברים אמורים בשלל המנה עמו אבל המנה עמו שכל אונס
שילד בקרקע זה יהי' חייב לשלם אפילו בא עובר כוכבים וגולה מחמת המוכר חייב
לשלם אבל אם נפסק הכהר שה' משקה אותה או שחור הנדר לעבור בחובה ונעשית בריכה
או שבה זועה [ע' בברכות כ"ט ע"א] שהוא רעידה הארץ וע"ש והשמות אותה הרי זה
פטור שאלו וכיוצא בהן אונס שאינו מאי הוא ולא עלה על לב המוכר זה הפלא בעת
שהמנה והוא הרין לכל הנאי ממון שאומרים דעת המהנה וכו', והמקור לזה הוא מפרק מי
שאחו דף ע"ג ע"א וע' העובדות ס"ז ובמס' מעני' כ"ב ע"א נראה בעיר משולח
בשדה אין משולח וברש"י משולח, מן השמים וע"ש הרי דבעיר הוי אונס דלא שכיח כלל
ומשם הכי פירש המורה בשדה שהוא אונס המלוי אפי' שלענין טריפות אין חילוק בזה
מפני שיש בזה חילוק לענין קבלת אונסין כנ"ל ואם אינו ענין לזה הנהו ענין לזה כמו
שמלוי בכמה דעות שגדרשין כך ויש סמיכות כל דבר מזה להכללה הזאת והכל נרמז
בחורה, ויש ליחן טעם על כל המקראות שדבר הכתוב בהווה שיש איזה לורך שיכתוב כן.
לו) שם (כ"ג פסוק כ"ט) לא אנרשנו משניך בבנה אחת פן שהי' הארץ שממה ורבה
עליך חית השדה, יש לדקדק דהוי ל' למימר מלפניך מזה מפניך ונ"ל דירמזו בזה הלשון
למה דאיתא במס' סנהדרין ל"ח ע"ב אמר רמי בר חמא אין חי' רעה שולטת בלדס אלא
אם כן נדמה לו כבהמה שנאמר נמשל כבהמות נדמו, ופירש רש"י בשבת קנ"א ע"ב מי
שחי' מושלת בו בידוע שכבהמה נדמה, ופירש המהרש"א מפנין לשון נמשל ונדמו דרש נמשל
מלשון ממשלה ונ"ן נמשל מ"ן הנפשל שהארס נמשל ומשלט מחי' רעה ששולטת ומושלת
עליו לפי שכבהמות נדמו בעיני החי' והוא מבוחר בכל זמן שיש לו לזרע ארס נאמר
ומוראדם ותהם יהי' על כל חית הארץ וגו' כפירש רש"י בהמוס ומשאבר לו לזרע זו
ונדמה לבהמה שולט בו החי' כמו כבהמה ע"ל וכן פירש המהרש"א במס' שבת דאיתא
הארס על החיות הוא משום ללם אלקים ע"ש יחזיק בריש פרשת עקב פסוק כ"ב ועל
ד' אלקיך את הגוים האל מפניך מעט מעט לא תוכל כלום מהר פן תרבה עליך חית
השדה וברש"י והלא אם עושין רצונו של מוקם אין מחיראין מן החי' שנאמר (איוב ה' כ"ג)
ומית השדה השלמה לך אלא גלוי הי' לפניו שעתידין לחטוא, הרי לך דמשום הכי לא יגרשם
הקב"ה בפעם אחת מפני שעתידין לחטוא וזה ירמז חובת מפניך שהלל אלקים שהוא
העיקר בפנים יתקלקל על ידי החטא ולא יפחדו החיות מוכס מפני שלל אלקים שללם
הלך לו על ידי החטאים ולכן אנרשם מעט מעט שלא ירבו עליך חית השדה ומרמזו
בקרא שגלוי לפניו שעתידין לחטוא ובהגמרא דסנהדרין הנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא
באורייתא.

לח) ב"ב תרומה (כ"ז פסוק ע') ובפלה את היריעה הששית אל מול פני האהל
וברש"י חתי רחבה הי' חלוי וכפול על המסך שבמזרח כנגד הפתח דומה לכלה לנעוה הנכנסה
בזעף על פני, ובשפ"ח כיון דחזיב וחתי היריעה וגו' תכסה על אחורי המסך נמצא שחתי
האחר תכסה על פני המסך, ולר"ך לדעת למה לא נכתב חתי היריעה וגו' ונ"ל
דק להבחיך על זה דבידי אדם אי אפשר ללמס דאיתא בבבבירות י"ז ע"ב על המסכה שב
אמרי דבי רבי ינאי לר' יוחי הגלילי שמעין ל' דאמר אפשר ללמס בידו שמס וכו' ביד
אדם ורבנן בידו שמס אי אפשר ללמס בידו אדם מאי כו' אלא ללו שמע מניח קסבר
רבנן

רבנן אי אפשר ללמס ואפילו בירי אדם שמע מינה, וכרש"י בירי שמים, כגון הך לידה, ואש"י דאין מקפידין בכך, וכל שכן בירי אדם, דמתכוונים ללמס שום מורה או שום דבר דודאי אפשר ללמס, והרמב"ם בפ"ט מרואה הלכה ח' כתב דאם נמלא חלל בין שתי טיירות מביאין עגלה בשותפות לפי שאי אפשר ללמס ואפילו בירי אדם ע"ש והוא כמסקנת הגמרא בבכורות שם לחכמים ע"ש ולענין רובא בני בכל דהו כמבואר בפ"ד יו"ד סימן ק"ט סק"ו חד בחרי בטיל, כלומר ברוב כדכתיב אחרי רבים להטות ואפילו ליכא רוב אלא בהך חרי שהם קטנים מהאיבור בטיל ובפמ"ג עשה כלומר דחד בחרי לאו דוקא אלא משהו יותר סגי ושלש חסיכות צעין וכל שיש ב' קטנים משהו יותר מגדולה סגי וע"ש וע' בפמ"ג, ולפי' משום הכי לא נכתב שיכפול חצי היריעה דאי אפשר ללמס ולמורד יפה שהיה נכפלת בדיוק רק חצי היריעה ובמשהו יותר מחצי' הוי רובא והוי כנשלה כולה ברוב ככל בכל המורה כולה ויש רמז מלישנא דקרא זה כחכמים דאפילו בירי אדם אי אפשר ללמס ורוב סגי במשהו כהפמ"ג הנ"ל והכל נמלא בהורה.

(ט) שם במעשה הקרשים, והיו חואמים מלמטה ויחדיו יהיו המים על ראשו אל העצמה האחת, יס לדקדק למה נכתב היצת מלמטה הלא כתוב מקודם לעשות הארזים תחת הקרשים ובודאי הכונה מה דכתיב והיו חואמים על הגד שלמטה ועוד אם לא יהיו חואמים מלמטה אי אפשר שיהיו חואמים מלמעלה ואפ"ל דבא לרמוז בזה גודל מעלה האחרות שאם יתאחדו מלמטה זה עם זה באהבה ובחבה יתאחדו גם שורש נשמותיהן למעלה וזהו תיקון גדול כמבואר בשפרים וזה והיו חואמים מלמטה שאם יחזיקו את עלמן באחרות מלמטה אז יהיו חמים על ראשו בעולם העליון שהיא ראשו ורמזו באורייתא גודל מעלה האחרות וליכא מירי דלא רמזיז בזה.

(ח) בפ' תצורה (כ"ח פסוק ג') ואחרי תדבר אל כל חכמי לב וכו', ואלה הצנדים אשר יעשו וכו', והם יקחו את הוזה וכו', יס לדקדק דהול"ל קודם העש"י והם יקחו את הוזה ואח"כ יעשו וכו' ואפ"ל שירמזו בזה לשיטת החס"ד דהזמנה אפילו לנף הקדושה לאו מילתא הוא ומותר לשנותו המבואר בפמ"ג ה"ח סימן מ"ב ע"ש ומעט זה הקדים לואח עשיית הצנדים להקיסה דכל זמן שלא נעשה מהנדרה איזה דבר של קדושה יכולין לשנותו לדבר אחר דהזמנה לאו מילתא הוא ולא הוי קיסה עד אחר העש"י שאין יכולין לשנותו ולשאר השינוי ירמזו זה דבכל מקום הזמנה לאו מילתא בלש אינו ענין לגופו הנהו ענין לדברים שהם השמישי קדושה דהזמנה אינה לוכרה בהם כדעת רבא בהאורג בגד למת המבוארת במס' סנהדרין מ"ז ע"ב דהלכתא כוותי' ויש רמז בהורה מהקדמות לואח עשיית הצנדים להקיסה להענין של הזמנה כנ"ל וליכא מירי דלא רמזיז בזה.

(זא) שם (ל"א פסוק ט') לא העלו עליו קבורה וזה ועולה ומנחה ונכך לא הסבו עליו, דקדקו דה"י יכול לקרר ולומר ולא הסבו עליו ואולי ירמזו גם על ניסוך המים שהיו מנסכים על המזבח בחד כמבואר במשנה דסוכה דף מ"ח ע"א ניסוך המים כילד וכו', ובכל הלשון הוא על ניסוך היין שהי' בקרבניה ועל ניסוך המים שהיה בחד הסוכות, ואיכא שם בדרך מ"ד ע"א דניסוך המים הלכה למשה מסיני ע"ש ויש רמז בהורה לזה גדולה בזה.

(מב) שם (ל"ג י"ד) ויאמר פני ילכו והניחתי לך, ויאמר חליו אם אין פניך הולכים אל חלעני מזה, לריך להבין אחר שאמר לו הקב"ה פני ילכו איך הוא הניחום והדרך ארץ לומר אם אין פניך הולכים כאילו הוא ח"ו ממוסרי אמונה וג"ל דיהי' מכאן כעין סמך לטענה נחת רוח עשיתי לבעלי המזבח בפדק חוקת הצהרים מ"ט ע"ב תימא נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא חנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בעל אלמלא אמרה נחת

נחת רוח עשיתי לבעלי היג חימא נחת רוח עשיתי לבעלי ובכתובות ל"ה ע"א וכי קנו מידה מאי הוי חימא נחת רוח עשיתי לבעלי ע"ש ואיפכך להלכה בשו"ע אבן העזר סימן ז' סעיף י"ז ומבואר שם דאפילו בתבא לו שלא הוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלי אינו כלום וע"ש דהבבא קן כדי שלא תהי' בינה לבין בעלה קטעיה ויכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי הרי אנו רואים מזה דהיכא שעישה זה מחמת שרואה לעשות נחת רוח אפילו כתיבה וקנין לא מהני כי לא גמר בלב שלם להקנות לו והכא אמר הקב"ה למשה והניחותי לך שאעשה זאת לעשות נחת רוח לך ה"י ירא משה שתקלקל כשיעשו ישראל איזה חטא עבור שאין ההבטחה רק לעשות לו נחת רוח וגם כשיבטלך משה תתקלקל הבטחה הזאת מטעם זה לכן חזר ואמר אם אין פניך הולכים אל העליון מזה, והפירוש אם אין פניך הולכים בלא הטעם לעשות נחת רוח לי פוז יותר שאל תעליני מזה כי הבטחה שהוא לעשות נחת רוח יכולה להתקלקל כג"ל כמו שאנו רואים בין אדם לחבירו היכא דיש טענה נחת רוח עשיתי יכולה לחזור בו ואפילו כתיבה וקנין לא מהני כג"ל ומשום הכי הקפיד משה על זה שאמר לו הקב"ה שיעשה נחת רוח לו ויש רמז לטענה נחת רוח בפסוק זה דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, ועיין ברש"י מה שפירש והניחותי לך וזה הוא לפי הפירוש שהעולם מפרשין.

(מג) ב"ב ויקהל (פסוק כ"ג) ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חת וזם וצנצנת וכו' כל כלי זהב, וברש"י על הנשים עם הנשים וסמוכין עליהם, ובשפ"ח לפי שאין מקבלין לזקק מן הנשים אלא דבר מועט לשייך בואו האנשים עם הנשים, ואפשר לפרש עפ"י מה דאיתא בקידושין ל"א ע"א ועור מקומות דאמר רבי חנינא גדול מזוה ועושה ממי שאינו מזוה ועושה וע"ש בהוס' הטעם לזה, והבא בנדבכת מלאכת המשכן אולי לא היו מזוין רק האנשים ולא הנשים ולפי דברי המדר' כף פרשה נ"א אמר הקב"ה יבוא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל ע"ש הכנרת טהנה שהנשים לא היו מזוין בנדבכת המשכן והביאו רק מרלוגם הטוב ויתפרש לפי' ויבואו האנשים על הנשים שהנשים שלא חטאו בעגל ולא היו מזוין בנדבכת המשכן לא היו מדרגתן בזה כמדריגת האנשים שחטאו בעגל ונלטו על נדבכת המשכן ומשום זה אמר על הנשים שמדרגתן גדולה בזה מן מדרגת הנשים שלא חטאו בעגל ולא נלטו על נדבכת המשכן ומרומן לפי' כתיבת על בגדול המזוה ועושה ממי שאינו מזוה ועושה כמימרח דרבי חנינא הנ"ל וע' פנים לתורה, וליכא מידי דלא רמיזא בזה.

(מד) שם (בפסוק כ"ז) והנשיאם הביאו את אבני השובים ואת אבני המילואים לאפור ולחושן, וברש"י שהביאו באחרונה ע"ש וע"פ דרך הרמז נ"ל להסמך על זה שחשב אותם לבסוף המנהג שלנו שהגדול שבקהל עולה אחרון כמבואר בבות יוסף איה"ט קל"ה בסוף ד"ה ויגלה, ככתב שם ומיהו אפילו בשבתות וי"ט אם בא לחלוק כבוד לאחר גדול ומפני דגולתו כהני כיפוי ל"י לעלות ראשון הוא ראשי כדאשכחן דרב ורב הונא הוו קרו בכמהי אלא שבדורות הללו לא הקפידו הגדולים לעלות ראשונים ועפי עדיו לבו לעלות בסוף העולים ולעולם גדול שבצבור עולה בסוף ועל ידי כך לא הלריכו הכהנים למחול כבודם לגדולי הדור עכ"ל והובא במגן אברהם מנהג זה בסימן קל"ז שכתב בשו"ע שם שאחר שקורין הגדול לשלישי הקרואים פוחתין והולכין ע"ש הביא בשם הב"י ונהגו בגדול הצבור עולה אחרון והוא מן הבית יוסף הנ"ל וכעין זה נמצא בתורה שאחר שאמר שכל איש ואיש הביא מה שגרבו לבו ומה שנמצא איתו ועורם הנשים הביא הבאת הנשיאם שהם החשובים שבשם מפני שאחרון חביב ויש סמיכות כל דכו בהורה למנהגנו הנ"ל וליכא מידי דלא רמיזא בזה.

מה) ב'פ' פקודי (מ' פסוק ל"ה) ולא יכול משה לבא אל אה"מ כי שכן עליו העני וכבוד ד' מלא את המשכן, דקדקנו לאיזה אורח שיפרה המורה זאת ואיזה לימוד נמשך מזה, ונ"ל דאפשר להסמיק על זה מה דאיתא בפרק החליל דף ג"ב ע"א א"ר יחזק יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום שנאמר (זכריות ו) רק רע כל היום אחר ר"ש בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר (תלים לו) לופה רשע ללדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה שטור לו אינו יכול לו שנאמר ד' לא יעזבונו בידו ולא ירשיענו בהשפיע, ובקידושין דף ל' ע"ב הגירסא במימרא דר' יחזק מחדש ועין כל הנמרה שיש עוד שינויים שם, והמהרש"א במס' קידושין כחב ואמר שהקב"ה עוזרו מלהחיותו דא"ע"ג דהכל בידו שמים חוץ מיראת שמים מ"מ הבא לטהר מוסייעין אותו ופירש החילוק בין לשון מחדש שהוא במימרא דר' יחזק ללשון מתגבר שהוא במימרא דר"ש בן לקיש וע"ש, ובמס' יומא דף ד' ע"ב איתא ר' זריקא רמי קראי קמי' דר' אלעזר ואמרו לי' אמר ר' זריקא רבי אלעזר רמי כתיב ולא יכול משה לבא אל אה"מ מועד כי שכן עליו העני וכתיב (בסוף פרשת משפטים) ויבא משה בהר העני מלמד שהפסוק הקב"ה למשה והביאו בעני וע"ש, וסיפרה המורה שלא הי' יכול משה לבא אל אה"מ מפני העני רק בעור השי"ת שהפסוק והביאו בעני בהגמרא דיומא הג"ל כדי לרמוז לנו שהאדם אינו יכול לעשות מזה או למנוע מעצירה בלי עזר אלוקי המזל מן הילך הרע בהגמרא הג"ל ורק בהחירה ניתנה ביד האדם לבחור באיזה דרך שירצה כדאיתא בסוף פ"ג דיומא בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו וע"ש ומבואר בספרים שזה הוא קבלה עול מלכות שמים שאנו מומליכין את השי"ת שהכל הוא בידו ואין לנו כלום אפילו עבודתנו הוא בידו ואין לאדם בזה אלא הרעון ולר"ך להחפלה על הכל שיתן לנו לזרכי הנשמה והנוף עיין בהם, ומזה שסיפרה המורה שמושה רצו לא הי' יכול לבוא אל אה"מ שנראה לכאורה ללא צורך כי איזה ג"מ לנו בזה יש במזכות להגמרות הללו והכל נמלא בכורה.

מה) ב'פ' ויקרא, (ד' פסוק ג') אם הכהן המשיח יחטא לאשמות העם והקריב על חטאתו אשר חטא וגו', דברי רש"י ידועים ואפשר שירמזו הלשון לאשמות העם וגם מה דכתיב על חטאתו אשר חטא דמשמע על מה שחטא הוא מביא ואין מביא על מה שחטאו אחרים ודרשו בן בעוריות ז' ע"א לענין דאינו מביא כהן מביא קרבן כשעשו אחריו בהוראתו ע"ש וכן מה שאינו מביאים בסליחה לבסוף למה דאיתא במס' יומא פ"ו ע"א ב"ר חלוקי כפרה שה"ר יחזקאל דורש כו' אבל מי שיש חילול השם בידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורי' למרק חלא כולן הולין ומיתה ממוקמת שנאמר (ישעי' כ"ב) וגילה באיני אמר ד' לבאות אם יושר העין הזה לכם עד המוות היכי רמי חילול השם אמר רב כנין אלא אי שקילנא בישרא מטבחא ולא יתיבנא דמי לאלתר וכו' וברש"י ובש"א מואר לפרש הוא אומר שאני גוזל ילמד ממני להיות מוזהר בגזל וע"ש כל הגמרא כפאראם חשוב חוטא בשגגה למדין ממני לעשות כן במויד וזה שגורס שיחטאו אחרים אין לו כפרה על זה דהוי עון דחילול השם דמחטא את הרבים והו' אם הכהן המשיח יחטא שהוא גדול שבדור והעולם לומדין ממוטעו להקל בזה במויד והחטא של שגגה שלו מביא את העם לירי אשמה שהוא מויד והו' לאשמת העם או יקריב קרבן על חטאתו אשר חטא הוא יכול לחקק בקרבן שלו רק חטאתו אשר חטא ולא מה שחטאו העם שלמדו ממוטעו כי זה הוא עון דחילול השם שאינו מתכפר כ"ל ולכן לא נאמר סליחה לבסוף לרמוז שאין לחטא שלו סליחה בשלימות אבל בנשיא שאין החטא שלו גורם שילמדו ממנו כי יחשבו שמחמת נשיאתו שגג בזה הוסיף סליחה בסוף ולפי

פירוש זה יש כמיוכה מוקרא זה להגמרא דיומא ה"ל וליכא מידי דלא רחויא באורייתא. (מג) שם (ה' פסוק כ"ד) או מכל אשר ישבע עליו לשקר ובלש אותו בראשו ומימותיו יוסף עליו לאשר הוא לו יחגנו ביום אשמתו, דקדקו דתיבות ביום אשמתו נראה לכאורה כיחור לשון, דהרי המחיל הכתוב בזה והי' כי יחטא ואשם וברש"י כשיכיר בעלמו לשון נחשבה ו"ל דבא הכתוב לרמוז בזה דשהוי מלוא לא משהיין כדאיתא במס' יבמות דף ל"ט ע"א תנן חלה בקטן עד שיגדיל אין שומעין לו ואי ביאת קטן עריפא אחאי אין שומעין לו כינער דילמא גדיל ומייבם וליטעמין ונגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו אחאי כינער דילמא אחי וחלין חלא כל שהוי מלוא לא משהיין וכו' ע"ש ושם ב"דף מ"ז ע"ב לענין גר איתא קיבל מלין אותו מיד מ"ט שהוי מלוא לא משהיין, וב"רמ"א הלכות הפילין סימן כ"ה סעיף א' כתב מהו אם הפילין מזומנים בידו ואין לו ליתא אין לריך להמחין על הליית חלא, מניח חפילין ~~לכשמצויים~~ טלית מעטפו (דברי טלמוד) ובמג"א מזומנים, וכן הוא ביבמות ל"ט כל שהוי מלוא לא משהיין אע"פ שיש לומר שיטעה אח"כ המלוא יותר מן המוכרח כן הוא בילקוט ויקרא כוף דף קכ"ט חזיבה מלוא בשעתה ע"ש במהרה דף ע"ב [ובפסחים ס"ח ע"ב], ובדרכי משה כתב על זה ואע"ג דזה הוא דבר פשוט מ"מ רבים טועים בו לכן כתבתי עכ"ל ויש לזה כמיוכה בחורה שהי' כתוב שיחגנו ביום אשמתו ולא ישהא הנתינה דכל שיש לקרב עשייה המלוה עדיף טפי ואפילו אם ימהין יעשה המלוה מן המוכרח בהגמרא דיבמות ה"ל והוא ב"אם אינו ענין הפסוק הזה להיכא שלא יעשה המלוה בשלימות יותר בהתנהגותו שזה פשוט שלא ימחין מנהו ענין להיכא שיטעה המלוה אח"כ מן המוכרח בכ"ז לא ישהא המלוה דחזיבה מלוא בשעתה כ"ל והכל נמצא בחורה.

(מח) כ"ב צ"ו (ו' פסוק ל"ג) המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהי' שוק הימין למנה, וברש"י מ"י שהוא ראוי לזריקתו ולהקטיר חלבו ילא עמא בשעת זריקת דמים או בשעת הקטיר חלבים שאינו חולק בצדק, וזה מובאר במשנה דזבחים ר"ט פ"ב ע"ש בתי"ב ו"ל להסמך על זה מה דאיתא בפרק האומר דף ס"ב ע"א כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי ע"ש דהרי חיוין דהתורה קראה הראוי להקדשה המקריב חלא דכל שבידו לעשות לא הוי מחוסר מעשה וגם כדמות סמך יהי' מזה דמהותו שלא הורמו כמו שהורמו דמין לענין קידושין כמובאר בסוף פרק הא"ש מוקדש ולכמה דברים שנחבצו במקומות שונים בגמרא, והרמב"ם ב"פ"ה מהלכות אישות הלכה ו' פסק כן ובמניין משגשג שם ריש חולקין ודעת רבינו נראה עיקר ע"ש והוא ג"כ מוטעם זה דהוא"ל שבידו להרימן לא הוי מחוסר מעשה לענין התבואה והוי מומין לענין קידושין כשנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן וכן לבאר דברים כמו שהורמו דמין וכן יש כמיוכה כל דהו מזה להא דר' שמעון, דבבב"א ל"י כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכל העומד לפדות כפדוי דמי כמובאר בפרק מרובה ע"ו ע"ב ועוד מוקומות וכן מה דאיתא בכתובות דף נ"א רע"א כוף כוף כל העומד לזנוז כזנוז דמי ע"ש במוס' דבאין לריבין לקרקע חבטין להו כהלוקין וכן בפרק בהמה המקשה ע"ב סעי'ב דעובר לחמיכה קאי ובל העומד לחתוך כחתוך דמי ע"ש וכן בפרק עשירי דמקואות כל ידות הכלים שהם ארוצין ישהיד לקוץ מטיבין עד מקום המדה ר"י אומר עד שיטבול אח כולן ואיפסק בשו"ע יו"ד כוף סימן ר"ב דהלכה כר"ק ה"ל ומפרש בפרק המקשה שם דטעמא משום דכל השימד לחתוך כחתוך דמי ובמ"מ בן אמימר במנחות ק"ב ע"ב דלר"ש דכל העומד לזרוק כזרוק דמי כל העומד לשרוף כשורף דמי, ובל אלו הענינים יש להם שייכות לזה דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי ה"ל ולענין אי הוי הלכה כר"ש עיין באבן העזר ר"ט סימן קכ"ד ב"רמ"א ובחלקת מחוקק ובבית

אמואל

שמואל ובפרי חרש שם כתב דמה דאיתא ברש"י מנחות שם וקיימא לן דכל העומר לזרוק כזרוק דמי ר"ל וקיס ל"י או טעות סופר הוא ול"ל וסבירא ל"י דהיינו לרש"י דלא כהכני שמואל שהביא רא"י מזה הרש"י וע"ש שהאריך בזה וע' בתוס' חולין ק"מ ע"א ד"ה למטוטי לפורי עיר הנדחת. דמשמע מאריך עיון שלו דסבירא ל"י דהלכה כרש"י, ולמאן דסבירא להו דאין הלכה כרש"י נריך לחלק בין העומר לזרוק ולפרות ולשפוק דלא חשבינן להו כזרוק וכפדוי וכשפוק ובין העומר לקלור דקלור דמי והעומר לחתוך דכחמך דמי ואין כאן המקום להאריך בזה דבר הרעין לענין דידן דיש סמיכות מפסוק זה לכל הנ"ל והכל נמלא בחורה.

מט) שם (פסוק ל"ד) כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאלת בני ישראל מוזבחי שלמים ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל, דקרקנו למה האריך בפסוק זה לומר שלקח החזה ושוק מבני ישראל ונתן. אותם לכהנים הלא הי' די לפרש הנתינה שנתן לאהרן ולבניו ולא היה צורך פירש הלכיקה שלקח החזה ושוק מהשלמים של בני ישראל וג"ל להסמך על זה מה דאיתא בכמה דוכתי דכהנים משלחן גבוה קיבו ובמס' בילה דף כ"א ע"א איתא בעא מיני רב אייא סבא מרב הוגא בהמה חל"י של טובד כוכבים וחל"י של ישראל מהו לשוחטה ביום טוב חל"י מותר חל"י וכי מה בין זה לגדרים וגדרות כו' וטעמא מה בהמה חל"י של טובד כוכבים וחל"י של ישראל מותר לשוחטה ב"ט דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה אבל נדרים וגדרות אביר לשחטן ב"ט דכהנים כי קא זכו משולחן גבוה קא זכו וברש"י מה בין זה לגדר וגדרה, שחטין לו וחליין לגבוה ואביר לשוחטן משני חלק גבוה, כהנים משולחן גבוה קא זכו, בחזה ושוק והוא הדין לבעלים בשאר הבשר כעבד הטמל פרס מביה רבו נזולות כל השחיטה לשם גבוה, וע"ש בתוס' ובמהרש"א שם דבמחנות כהונה לא היו מוזין בעלים אפילו מחיים ע"ש ומהו שזכרה בחורה הלכיקה בחזה ושוק שלקח זה מבני ישראל ונתנם לכהנים יש סמיכות שזכרם בזה משלחן גבוה ולא מן הבעלים ומשום הכי אביר לשחוט נדרים וגדרות אע"פ שיש בזה מחנות כהונה דהיי כל השחיטה לשם גבוה כנ"ל והכל נמלא בחורה.

ג) בפ' שמיני (י"ג פסוק י"ג) ואכלתם חותה במקום קדוש כי חקר וחק צניך הוא מאשי ד' כי כן לוייתו, וברש"י כי כן לוייתו, באימות יאכלוהו, והוא מהמ"כ ובגמרא יומא ה' ע"ב ובזבחים ק"א ע"ב, וג"ל להסמך על זה מה דאיתא בברע"י יו"ד כיומן ל"ב סעיף ו' יש מי שמתיר בשעת הדחק כיון בערב שבת אפילו שלא כנגד הרובץ אפילו שלא כנגד האש על ידי ה' הג"ה והכי יהוה (ארוך) ובע"ז ס"ק כ"ב כגון בע"ש כו' נתיח כלל נ"ה כתב הוא הדין לכל לורך גדול כגון לורך אורחים או הפסד מרובה או לעני כפי ראות עיני המורה עכ"ל וכתב בהשבות מהר"י מין כיומן ע"ז דהמנהג לומר להם הטעם ששפי מה הוא מיקל לו כפי שלא יתמחו למה אביר לשפוחים ולשפוחים מהיר עכ"ל של הט"ז, ומה שאמר משה רבינו לאהרן ולבניו שיאכלו את המנחה באימות אע"פ שקדשים אבירים לאזון כי כן ללוייה מפי השי"ת אע"פ שידעו שכל דברי משה הם מפי הנבירה בכ"ז עביר שהחיר להם דבר תמורה לאכול קדשים באימות פירש להם כי כן לוייתו יש סמיכות מזה לדברי מהר"י מין שיש להמורה לומר להשואלים הטעם משני מה מיקל לו כשמוקל ללורך גדול כדי שלא יתמחו על זה שהרי משה רבינו עשה כן והכל נמלא בחורה דכולה ביה.

הא) בפ' תזריע (י"ג פסוק י"ג) וראה הכהן והנה כשהה הצרעת את כל בשרו ויטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא, יש לדקדק דמה שזכרם כלו הפך לבן טהור הוא נראה כמיותר שהרי לאמר כבר ויטהר את הנגע ואפ"ל דירמון בזה דבר הלכה והוא דכנהדרין

דסנהדרין שפסחו כולם לחובה פטור כמבואר בפ"ק דסנהדרין דף י"ז ע"א ח"ר כהנא פנהדרין בראו כולן לחובה פוטרין אותו מיט כיון דגמירי הלנת דין למעבר ל"י וכו' והני חו לא חזו ל"י, ופסק בן הרמב"ם להלכה בהלכות סנהדרין ריש פרק חשיעי סנהדרין שפסחו כולם בדיני נפשות החלה ואמרו כולן חייב הרי זה פטור עד שיביאו שם מקלות מוזנין שיהפכו בזכותו וירבו המזיבין ואחר כך יהרג עכ"ל ובאור המים פרשת משפטים כ"ג פסוק ב' לא הרי' אחר רבים לרעות וגו', כתב בסוף דבריו וז"ל וטעם משפט זה לדר כי ה' יושב במסיבת הר"מים והוא ישפט בפהם וכסיראח משפט מרומה ואין בו מציאות לזכות הזכאי מחכם לפסחו כולן לחובה ולזה בי"א זכאי בזה ועיין בכל דבריו שם, ויש דוגמא לזה בתורה שהרי הלבינוהו כנגע הוא כיון עומאח ובכ"ז כשנהפך לנמרי לבן נעור הנגע וכמו כן בדיני נפשות כשמשכמים כולן לחובה פוטרין אותו וזהו כולו הפך לבן טוהר הוא שאפילו בשאר דברים הוא כן, ובמס' סנהדרין דף ל"ז ע"א איחא הניא ר' נתנ"י אומר דור שכן דור בא בו העוות חרבה והיוקר יעוה והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות לרעת לדוקים ואין הוכחה מהייע ל"י לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דור בא עד שהתהפך כל המלכות לדעת לדוקים אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן טוהר הוא וברש"י כשפסג הנגע בכל העיר כך כשהפך כל המלכות לרעת לדוקים הבא גאולה, ולפי מה שכתבנו ירמוז יחור הלשון גם למימרא דרב כהנא הנ"ל וליכא מירי שאין לו סמיכות כל דהו בחורה דכולה בה.

(כד) בפ' זאת תהיה' (י"ד פסוק ל"ה) ובא אשר לו הבית והגיר לבן לאמר כנגע נראה לי בבית וברש"י אפילו תלמיד חכם שיודע שהוא נגע ודאי לא יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי אלא כנגע נראה לי, מזה שזריך בעל הבית לומר בלשון ספק ולא אמירה ודאית יש להביא כעין סמך למה דאמרינן בוי"א אנפשי' חסיכא דאיסורא כמבואר בכתובות דף כ"ב ע"א ח"ר האשה שאמרה אשה איב' אני וחורה ואמרה פטוי' אני נאמנת והא שווי' לנפשה חסיכא דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כנון שנהנה אמהלא לדברי' וכן הוא דף כ"ג ע"ב לענין שבו' שאמרה שהיא עומאה איבו שיהא לנפשה חסיכא דאיסורא ע"ש וכמו כן בס' דף ע"י ע"א איחא אמר רבי אלעזר האומר פתח פתוח מולאתי נאמן לאסרה עליו, והוא מטעם זה כמבואר ברש"י שם וכן במס' קידושין כ"ה ע"א במסנה האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתי הוא אסור בקריבות' והיא מותרת בקרוביו וברש"י רשוינהו עלי' חסיכא דאיסורא בהודאהו, והוכח להלכה גם ביורה דעה סימן א' סעיף י"ב ומיהו לדיר' אסורא דהא בוי"א אנפשי' חסיכא דאיסורא וע"ש גם בס' ובפס"ס ובסימן קכ"ז סעיף ע"ז בהגיה וכל מי שנאמן על דבר ועדים מכחישי' אותו וכו' מ"מ לדיר' אסור משום דשווי' אנפשי' חסיכא דאיסורא, הרי לך דאפילו כנגד עדים אמרינן שווי', ואפשר דגם משום האז טעמא אסור לומר לבן לבן לבן ברור כדי דלא לשווי' עלי' חסיכא דאיסורא כי הוא בעל הבית ויכול לאסיר עליו הונו ורכושו לכן יאמר כנגע בכ"ף הדמיון ואע"ג שאין הדבר בידו לעמא ולטהר כמבואר ברש"י חוריע י"ג ב' גירח הכתוב הוא שאין עומאה נגעים ועוהרתן אלא על פי כהן וברש"י כאן בפסוק שאחר זה כתב בכל זמן שאין כהן נזקק לו אין שם חורח עומאה, הרי שאפילו אם יאמר בלשון ודאי אין הנגע עמא עד שיאמר הכהן עמא הוא בכ"ז הקפידה חורה שלא יאמר בלשון ברור כדי שלא יגזיל לעשות איסור עליו כי בשאר דברים ארס נאמן לאסור על עמא יוחר ממה עדים ולכן יהי' נזהר גם בזה לומר בלשון ספק ככ"ל וע' בתו"ט פ"ב דנגעים משנה ה' העטם שכתב בשם הרא"ם וגור ארי' ונעמנו שלא יאמר בלשון ברור, ולפי הטעם שלפי יש סמיכות כל דהו לזה להדין דיכול לאסור על עמא המבואר בגמרות וש"ס הנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא בה.

(ג) בפ' אהרי, (בפסוק י"ח) וילא אל המוצח אשר לפני ד' וכפר עליו ולקח מרס הפר ומרס השעיר ונתן על קרנות המוצח כזיב וכרש"י וכפר עליו ומה היה כפרמו ולקח מרס הפר ומרס השעיר מעורבין זה לחוד זה גיל להסמך על זה מה, דאיתא בגמרא בזכיה דוכחי מנא והדר מפרש ומרס בפרק קמא דב"ק דף י"ג ע"ב דקאמר פסח ושחים מנא והדר מפרש ע"ש שהרי מלינו שנשנית בחורה באופן זה ויהי רא"י מפסוק זה דאפילו היכא דאיתא וי"ו אמרינן דהוי פירושא דרישא ולא קפדינן בהכי דהיי כאן כתיב ולקח ולא כתיב יקח אע"פ דהוי פירושא דרישא דקרא ועיין ביר מלאכי בכללי התייז אות תרמ"ח שהאריך בזה, והכל נמצא בחורה.

(ד) שם (י"ז פסוק ח') ואליהם תאמר איש איש מביט ישראל ומן הגר אשר יגור בחוסה אשר יעלה עולה או זבח, יש לדייק למה נאמר כאן אשר יגור שהוא לשון עמיד ובכל מקום כתיב הגר וכן סמוך לזה בפרשת דם אחר ומן הגר הגר בחוסה ולא נאמר אשר יגור וי"ל להרחק זה עפ"י הגמרא דיבמות ע"א בע"ב ובמדבר מאי טעמא לא מכול איבעית אימא משום חולשא דאורחא ואיבעית אימא מביט דלא נשיב להו רוח לפניה דחניא כל אופן מ' שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח לפניה מ"ט וכו' וע"ש בחוס' דאפילו אי תימא דמלו ולא פרעו כמו שנשמע בפרקי דרבי אליעזר ובמגלה סתרים דרבינו נכיס מכל מקום כיון דנלעיו על הפדיוה ולא פרעו הוי כאילו לא מלו כלל וע"ש, ומפשטיות לשון הגמרא משמע דלא מלו כלל במדבר, ואיתא שם בדף מ"ו בע"א וחכמים אומרים טבל ולא מל מל ולא טבל אין גר עד שימול ויטבול ואיפסק להלכה כיו"ד הלכות גרים ריש סיוון רס"ח ע"ש ולקד בהיות ישראל במדבר לא ה"י אפשר להם לקבל גרים דגר שנכנס לכלל ישראל לדרך לימול החילה ולא היו מלין במדבר נמצא לפי זה דאזהרה שחוטין חוץ על הנגיס לא קאי על הזמן שהי' המשכן במדבר דבאותו הזמן לא היו יכולין לקבל גרים כלל מפני המילה וקאי רק על הזמן שהי' המשכן בשילה שיריעות המשכן שהיו פרוכות במדבר מוטעל לקרשים היו בשילה פרוכות מוטעל לבטלי אבנים לגג כמבואר זה במשנה פ"ד דזבחים ומהאי טעמא כתיב הכא אשר יגור לשון עמיד לרמוז במדבר לא יהי' אפשר לקבל גרים מפני שאי אפשר למוין ובלא מילה לא הוי גר כהגמרא הג"ל ואע"פ דנבי כיסי' הדם דכתיב בהדיא פרשתא נאמר הגר בחוסה אשר לומר עבור דמלות כיסוי לא ה"י זמן שלא תהי' מצינו זו נוהגת אבל אזהרה שחוטין חוץ הופסקה כל י"ד שנה שהיו ישראל בגלות וכן אחר מושן שילה נשכחו לנוב ונבטון שהותרו הכמות כמפורש במשנה שם ולא שייך לומר הגר בחוסה על אזהרה שח"י נפסקה ואינה נוהגת בגרים במשכן במדבר רק בזמן שהיו ישראל על הרמקן כמובן הטעם מזה והוא מזה הרי די דרמזה מורה פסח אחת דלא ה"י יכולין לקבל גרים במדבר ולא להגם שיעתה התורה לכתוב לשון עמיד וכן להודיעו דלא ה"י יכולין לקבל גרים במדבר מפני המילה שלא ה"י יכולין למול דהלכה כחכמים הג"ל וליכא מדי דלא רמיזא באורייתא.

(ה) בפ' קדושים (כ' פסוק ה') ושמתי אתי את פני צא"ם ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו ואת הזוגים אחרי לונות אחרי המולך מקרב עמם, לדין להבין למה הטעם המשפחה צען היום היחיד ולא תמלא זכר משפחה בשם אזהרה שח"י בכל האזהרות שכלו בחורה רק במולך וי"ל ע"פ דרך הפשט טעם לזה דאיתא במס' סנהדרין ס"ד בע"א בגמרא על המשנה שמדברת, במולך, קהני עבודה כוכבים וקחני מולך א"ר אבין חנן כמ"ד מולך לאו עבודה כוכבים היא דחניא אחד למולך ואחר לשאר עבודת כוכבים חייב ר"א ב"ר שמעון אומר למולך חייב שלא למולך פיעור וצדש"י שלא למולך פטור, דמולך

דמולך דוקא כתיבי שררכה בכך ולא משום עבודה כוכבים אזכור עליו דהא מאיכא יעבדו
נפקא חלל חוק הוא להם והתורה הקפירה על חוק זה בכקילה לפיכך הולך לכתוב
והרמב"ם בהלכות עכו"ם פ"ו ה"ג פסק כמ"ד מולך לאו ע"ז היא דהרי אמר שם דהטעם
עבודה זו לעכו"ם אחרת חוץ ממולך פטור והוא כר"א ב"י שמעון דסתם מחניטין אח"כ
כיוצא וע"ס בכסף משנה ובדפוסים בחומש בפסוק זה בסוף וזה ידוע דמפירשו אין רא"י
בפוסק בן כאשר האריך בזה בשם הגדולים מהאזולא יע"ס ובדפוסים שם ע"ב ד"ה שרגא
דלכני שורה לבנים גבוה לבנה על גבי לבנה והאש מכאן ומכאן ומעבירין עליו ואינו שורפו
מדקדקי לקמן המעביר עלמו פטור אלמא לאחר העברה הוא ח"י וכן דעת הרמב"ם שלא
ה' שורפו חלל בהעברה בלבד היחה עבודה זו שבתה מולך כמבואר שם בהלכה ה"ג
ע"ס ועבור זה היחה זאת דבר קל לבני אדם לעשות המעשה המוטענת הוזהר כי יחשבו
בלבם הלא העברה בעלמא היא ולכן החמירה תורה כל כך באיכורו שאפילו משפחתו
נענשים עליו כדי שימסרו נפשם למותו בידו בכל האפשרות ולא יספיקו עלמם במחאה כל
דבר ולפי הטעם הזה אנו רואים שהתורה החמירה במעשה שבני אדם נמשכים אחריו
עבור שנקל אללם הדבר הזה אפשר להסמך על זה מה דר"הא בריש ב"ה ע"ב מכרי מאן
סתמי למחניטין רבי מאי שגא בשבת דסתם לן כר"ס דמיקל ומאי שגא ב"י"ט דסתם לן
כרבי יהודה אמרי שבת דחמירא ולא אחי לזולתי בה דסתם לן כר"י שמעון דמיקל יום טוב
דקיל ואחו לזולתי ב"י דסתם לן כר"י דמחמיר וע"ס שהיא לענין מוקלה ואיפסקא להלכה
בש"ס א"ר ריש הלכות י"ט סימן חל"ה סעיף ד' מוקלה אע"פ שמינה בשבת החמירו
זו ביום טוב ואסורו וע"ס בהג"ה ויש דוגמא לזה בתורה שהרי אנו רואים שהתורה
החמירה במולך לא לבד להעניש את החוטא עלמא חלל גם לכל משפחתו מפני שהעלמו
עניניהם מלהענישו וכן עם הארץ שהעלמו עיניהם הרי הם כעוזרים במעשהו עבור שהמעשה
הוא נקל לעשותו לריבים לחסור נפשם בזה יותר משאר עבירות שבחורה כדי שלא
יזלו בזה הרי דכל דבר שהוא קל חלל בני אדם לר"ך להחמיר בזה כהנמורא ה"ג
שמחמירין במוקלה ב"י"ט מטעם זה ויש סמך לזה בתורה וכן כן אפשר להסמך על
זה מה דר"הא במ"ד ר"ה י"ט ע"א דהניא הימים האלה הכתובין במגילת הענית אסורין
בין לפנייהם ובין לאחריהם שבתות וימים טובים הם אסורים לפנייהם ולאחריהם מותרין מה
הפרש בין זה לזה הללו דברי תורה ואין דברי תורה לריבין חיווק הללו דברי סופרים
ודברי סופרים לריבין חיווק וכן הוא במ"ד יבמות פ"ה ע"ב לענין אלמנה לבקן גדול דיש
לה כתובה ובעיות שהן מודברי סופרים אין להן כתיבה מעט דדברי סופרים לריבין
חיווק ע"ס והוא ג"כ מזה הטעם דלא ליה לזולתי במידו דרבנן דקיל להו לאינשי וכן
בדף ל"ו ע"ב שם וכתמים עשו חיווק לדבריהם יוזהר מכל תורה ובעירובין דף פ"ה ע"ב
התם רשויות דאורייתא הלא רשויות דרבנן וכתמים עשו חיווק לדבריהם יותר משל תורה
ע"ס וגמלא עוד בהרבה מקומות ובזבחים ק"א רע"א ועיין שם בדפוסים ומוס' הפירוש
ב"ה מכל ה"לן מוכח דמירי דקיל לאינשי לר"ך חיווק שלא יזלו בזה ויש במוס' לזה בתורה
מה שהחמירה התורה במולך לענין משפחתו כג"ל והכל נמלא בה.

(ט) ב"ב' אבזור (בפסוק ה') לא יקרמו קרחה בראשם ופאה זקנם לא יגלחו וגו'.
דקדקנו הלא פ"ה"ה זקן הם חמש כמבואר במסכת דמכות דף כ' ע"א על הזקן שהם
מכאן ושמים מכאן ואחת מלמטה והי' לר"ך לומר ופאה זקנם לשון רבים וג"ל דאפשר
להסמך על זה דעת הרא"ש המובא בטור שו"ע י"ד סוף סימן קפ"א וזה לשון המחבר
פאה זקן הם ה' ורבו בהם הדעות לפיכך ירא שמים ירא את כולם ולא יעביר מער על
כל זקנו כלל ועיין במיר הדעות שהובא שם ולדמי דבר זה כתבה התורה פאה לשון

יחיד דכל הזקן הוי כפאה אחת לענין זה שלא יעביר הער על כל זקנו כלל דבכל מקום מהזקן יש חשש שמה הוא פאת הזקן כנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא באורייתא, והפירוש הפשוט הוא ופאת זקנס לא יגלחו שכל פאה שיש בזקן אסור לגלח.

(נו) שם בפסוק (ט"ו) ובת איש כהן כי החל לזנות את אביו היא מחללת באש תשרף, לפי הפירוש של דעת רבים המובא באבן עזרא על החל שהוראתו מלשון החלה ולא מלשון חלול וע"ש וכן הוא הפירוש הפשוט לדרך לדעת למה נאמר החל שה' די לומר ובת איש כהן כי חונה וג"ל דאפשר להסמך על זה דבר הלכה והוא דאיתא בפרק נערה שנחפתה דף נ"א ע"ב אמר אביו דשמואל אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה חיישין שמה החילתה באונס וכופה ברטון וכו' ולאביו דשמואל אונס דשריא רחמנא היכי משכחת לה כגון דקאמרו עדים שזוהי מחילה ועד כוף ופליגא דרבא דאמר רבא כל שמחילה באונס וכוף ברטון אפילו היא אומרת הניחו לו שאלמלא נזקק לה היא שוכרתו מותרת מ"ט יתר אלבשה תניא כוותי דרבא (במדרש ה') והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאף על פי שלא נתפשה מותרת ואיזו כל שמחילה באונס וכופה ברטון וברש"י יתר אלבשה, וגם זה אונס שמחילה בעילה שה' באונס הלבשה הבעול יתר, והיא, מיטעא היא כלומר בסתם אשה אמרתי לך טעם האיסור חלוי בלא נתפשה הא נתפשה מותרת ויש אשה שאף על פי שברטון מותרת ואיזו זו כו', ולשון הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה פרק א' ה"ט ואשה שמחלה ביאתה באונס וכופה ברטון פטורה מכלום שכשהתחיל לבעול באונס אין בידה שלא תרצה שילך האדם ויטעו כופה אותה לזנות, ובבית שמואל סימן ו' סקכ"ג כתב דהלכתא כרבא וע"ש, ושם זנות הוא זנות הרגיל שזינתה ברטונה וזה הרטון שהוא מחמת שהבעול הלבשה יתר היא בסוף ביאה נמצא לפ"ז דסוף הבעילה הוי ברטונה אפילו כשנאנסה משום דילך אלבשה והחילוק בין אונס לרצון הוא רק בתחילת ביאה דאיכא שהזנות הוא ברטונה גם בהחלה הוא ברטונה והוי שאמרה תורה כי החל לזנות שגם ההחלה הוי' זנות דהיינו שהטעה אותה ברטונה לאשקו' אונסה שהרי היא פטורה מכלום כדכתיב ולנערה לא הטעה דבר (דברים כ"ב כ"ו) ובהנחה הכורה לשון החל שהוא לשון החלה שנתנה כחיד לשון כדי לרמוז דאפילו באונס סוף הבעילה הוא ברטון וזה הרטון הוי באונס משום דילך אלבשה וכדאמרינן לן הר"ם שהטעת כופה אותה להתרועות לזה, ומשום הכי לא הוי זנות שההי"ב עליו רק כשהחלה היא ברטונה ויש ראי' מלשון מחל לפי הפירוש המובא בראש"ע למימרא דרבא הנ"ל, והכל נמצא בורה דכולה בה, וע' בשנהדרין כ"ו ע"ב לרבי דאמר מחל מחילה מה דרריש ב"י וד"ה כפשיט יפולן בלע.

(נח) ב"ב' בדר, (כ"ה ע"ז) לפי רוב הבנים הרבה מקנתו ולפי מעוט הבנים תמשיט מקנתו כי מוספך הכולאות הוא מוכר לך, לכאורה נראה כל הפסוק הזה כמוותר שהרי מפורש זה בפסוק הקודם וע"ן במס' ערכין ריש פרק חשיעי מה דרריש בזה ואש"ל שבה הכתוב הזה לומר שאם יש הרבה שנים עד היוכל לא יחשוב השנים האחרונות פחותין מן השנים הראשונות מפני הקדמות המעוטה שנתן לו כל הכסף מקודם גם בעד הבנים שסומכים ליוכל ותפני זה יחשוב המקח מהשנה בכל שנה פחות מעט ואם ירצה המוכר לפדותו יחשוב לפי החשבון הזה רק יחשוב כל השנים בשנה וישלם עבור שנה האחרונה כמו שמשלם עבור השנה הראשונה אע"פ שעבור שנים האחרונות הקדים לו המעוטה זמן רב מקודם שאם לא יחשוב בשנה כל השנים הוי כרביית כמוכר בפרק איזוהי נשן"י כ"ה ע"א במשנה, מרבין על השכר ואין מרבין על המקח כיצד וכו' מדר לו את שדרו ואמר לו אם מעכשיו אתה נוהן לי הרי הוא שלך באלף וזו אם לזון בשנים עשר מנה אסור ובגמרא

ונגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא רבה ורב יוסף דאמרו הרוויחו שכירות אינה משהלמת חלא לבסוף והאי כיון דלא מוטא זמני' למיגבא לאו אנר גער ל"י וכו' סיפא כיון דזבני' נינהו וצ"ל למיסקל דמי מעכשיו הילכך אנר נטר ל"י הוא ואסור וברש"י אבל סיפא גבי מכר משמשך המקח דינו ליהן המעות וכי אמר ל"י אם מעכשיו חסן הרי הוא לך באלף הן הן דמי' וכי מוטפי עליהו לגורן שכר המחנה מעות הוא, ושם בגמרא אימא אמר רב נחמן טרשא שרי איחיבוי' רמי בר חמא לר"י ואם לגורן צ"ב מנה אסור א"ל ההם קץ ל"י הכא לא קץ ל"י וברש"י טרשא שרי למכור כחורה בהמחנה ביותר מדמי' ובלבד שלא יפרש לו אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות דבהדיא פירש ל"י דשכר המחנה הוא נוטל, ולענין הלכה הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן סוברים דלא קיי"ל כטרשא דרב נחמן ואפילו בסתמא אסור ואפילו לרעת הרא"ש שפוסק כטרשא דרב נחמן וכן איפסק בשו"ע יו"ד סימן קע"ג בעיקר א' ע"ש מ"מ הכא אם לא יחשוב עבור כל הבטות המעות בשוה ויחזק צדק השנים האחרונות בפחות מהשנים הראשונות הוי כעין מפרש אם הן ל"י מיד הרי הוא צדק וכן ואם לזמן פלוני בכך וכך שהוא אסור כמפורש בשו"ע שם ואע"ג שיש לחלק ביניהם דמי זה לזה כמובן ויש סמיכות כל דהו מפסוק זה להלכה שאין מרבין על המכר המפורש במשנה ה"ל ואע"ג שאין לריך סמיכות לזה דדוקא בשכירות דאין משהלמת חלא בכופה שרי אבל במקח וממכר נחמייב לשלם מיד והוי רבית מורבנן ככ"ז נמצא הכל בתורה וכלה בה, וע' פנים לתורה.

(נע) ב"ב' בהורקורי, (כ"ו פסוק ל"א) והשימינו את מקדשיכם ולא אריות בריח ניחוחכם, לריך להבין פשיטא כשיחבר בית המקדש לא יחי' עוד קרבנות ואפ"ל שירמוזו להם דהויא בעמוד האחרון של מס' מנחות לעולם זאת על ישראל אמר רב גידל אמר רב זה מוצא בניו ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן וברש"י מקרא הוא בדברי הימים (דס"ג קפיטול ב' פסוק ג') בשלמים ובקרבנות משה'י לעולם הם עומדים והיו דמי מוצא בניו שמים ומיכאל עומד ומקריב עליו ובה"ס מדרשות הלוקין יש מי שאומר כשמוותיהן של לדיקים ויש מי שאומר כבשים של אם והיו' דאמר בשמונה עשרה בעבודה וא"י ישראל ומפלגת מהרה בזהבה הקבל ברעון ע"ש ובא"ח סימן ק"ב בבית יוסף אחר שהביא החוס' הזה כתב ולפ"ז הכי פירושו וא"י ישראל כלומר הגשמי ישראל הנקראים ע"י מיכאל או יחי' מלשון אשה ריח ניחוח כלומר קרבנות ישראל דהיינו גשמותיהן שהן עומן נקרבות ע"י מיכאל גם הפלגת של ישראל הכל הקבל ברעון עכ"ל והוי שמפרש הקרא ולא אריות בריח ניחוחכם שדוקא בריח של קרבנות לא אריות עוד אבל אריות בריח גשמותן של לדיקים שמיכאל שר הגדול מקריב על המוצא של מעלה וזה הוא כעין דאחריון בכמה דוכתי הם אין ענין לגופו הגבוה ענין לדבר אחר ובמ"ז כן הכא נא הפסוק הזה שהוא כמיותר לרמוז על הקרבנות של מעלה כיהיו גם אחר החורבן כמפורש בחוס' ה"ל וע' רש"י בחומש בפסוק זה, ולפ"ז מדויק לשון ניחוחכם דכתיב דהול"ל ולא אריות בריח ניחוח ולשון זה משמע שדוקא בריח ניחוחכם לא אריות אבל בריח אחר והוא ריח מקרבנות שלמעלה מלדיקים או מכבשים של אם אריות וכן יתפרש לשון מקדשיכם דהול"ל והבמותי את המקדש, ובא לשון זה לרמוז דהמקדש של מעלה יסאת, וליכא מידו דלא רמיזא באורייתא.

(ס) שם (כ"ז י"ט) ואם גאל גאל את השדה הנקדש: אותו ויבך חמישים כסף ערך עליו וקם לו זה הפסוק קאי על מקריב שדה החמה אבל בשדה מוקנה אין בה חומש והעטס בזה מבוחר בחיטך מזה שג"ד דין טרני ברום סכתה שם ואע"פ שהי

מחדיו הרבים לתת להם מוקס לפדותן רלה שיוכיפו חומש בפדיון כדי להסתחק שלא לשמות מדמי ההקדש כלום אע"פ שבשרה מקנה אין בו חומש לפי שאינו מלוי שיקדים אדם שרה מקנתו שהכיבה עליו ביותר מכיון שקנהה במשותפו לא הקפיד הכתוב לעולם בזה שאינו מלוי ולפי טעמו של החינוך שנתן בשדה מקנה נ"ל להסמך על זה מה דאיתא בכמה מקומות בנמרא מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן והוא במוס' עירובין דף ס"ג ע"ב אמר להו כל בעולי רשותיהו גבי חד מילתא דלא שכיחא הוא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בי רבנן ושם דף ס"ז ע"ב ומאי שנא חוכו שכיח ממוכו לים ומן הים לחוכו לא שכיח וברש"י ולא גזרו רבנן במילתא דלא שכיחא כו' ועיין הענינים שם, ובמוס' צילה דף ב' ע"ב א"ל צ"ל גמורות במשי אמן מילתא דלא שכיחא הוא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ע"ש וביבמות דף ל"א ע"א מפולת דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן והוא לענין נפל הבית עליו ועל בית אחיו ע"ש ובמחצות נ"ו ע"ב מילתא דשכיחא עבדו בה רבנן חזוק מילתא דלא שכיחא לא עבדו בה רבנן חזוק ע"ש ובמוס' גיטין דף ה' ע"א פקח ונחחרש מילתא דלא שכיחא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן והוא לענין אמירה בפני נכח ובפני נחחס בגט ע"ש ובדף מ"ד ע"א שם ועוד יש בגמרות כאשר נסמך על הגליון בעירובין ס"ג ע"ב, ויש סמיכות משדה מקנה שאין בו חומש ולפי טעמו של החינוך הנ"ל לכל המקומות הללו דלא גזרו רבנן במילתא דלא שכיחא ולא עבדו בה רבנן חזוק שהרי אנו רואים שגם החורה לא החמירה בדבר שאינו מלוי כנ"ל והכל נמצא בחורה הקדושה.

(סא) ב"ב' בט"ב בר (ג' פסוק ד') ויבן אלעזר ואיתמר על עני אהרן אביהם וברש"י בחייו, ובשפ"ח בשם התנאומא דבחייו נעשו כהנים גדולים אם אירע טומאה באהרן שימש אלעזר באלעזר שימש איתמר, [לא מלאחזו במקומו בתנאומא] והוא במוס' סוף פרשה ב' ואפשר להסמך על זה הפסוק מה דאיתא בפרק חלק דף ק"ה ע"ב דא"ר יובי בר חזי בכל אדם מהקנא חוץ מבתו ומלמדו בנו משלמה וכו', והוא מהפסוק במלכים א' קפ"טול א' פסוק מ"ז י"ב חלקים שם שלמה משמר ויגדל את כסאו מכסאך וע"ש, ומה שביפרה החורה ששימשו אלעזר ואיתמר בחייו אהרן אביהם יש במיכות כל דהו דאין אדם מתקנא בבניו ואע"פ דאם אירע טומאה באחד מהם לא הי' אפשר בענין אחד ואין דנין' אפשר משהי אפשר יש מאן דאמרו דנין' אפשר משהי אפשר כמבואר במוס' סוכה דף ב' ע"ב וביבמות דף מ"ז ע"א ובמנחות דף פ"ב ע"א ושהי איתא דאמר לו רבי אליעזר לרע"ק אע"פ שהי אפשר ראי' גדולה היא וללמד הימנה, והוא לענין פסח דאינו בא ממשער רק מן החולין ע"ש וכמו כן הבא יש במיכות דאין אדם מתקנא בבניו והוי אורח ארעא לומר לאב סהיו בניו גדולים ממונו ואין בזה איסור משום איחלוש דעתא ובהנה גדולה של בני אהרן בחייו ואע"פ דבאומה שעה הי' אי אפשר שהרי לא היו כהנים אחרים חוץ מבניו בבין נלמד הימנה כנ"ל והכל נמצא בחורה.

(כב) ב"ב' ג' נשא (ה' פסוק ו') דבר אל בניי איש או אשה כי יעשו מכל חמאת האדם למעול מעל ב' ואשמה הנפש ההוא, אינו מוכן למה נכתב ואשמה הנפש ההוא בודאי כאשר יחטאו ואשמו ונ"ל לפרש זה ע"פ דברי הרמב"ם בפ"ו מהשמונה פרקים שצ"ל וגניבה וכו' ולא בהן שהכל מחייב אותן שהנפש אשר תכסוף לדבר מהם ותשתוקק אליו שהיא חסרה ושהנפש תחשובה לא התאנה לאחר מאלו הדעות כלל אבל בדברים השמיעים שאלמלא החורה לא היו רעות כלל לריך האדם כיניח נפשו אוהבת אותם ולא יחי' מונע מהם אלא החורה ע"ש בכל הפרק שהאריך בזה וידוע דבריהם ז"ל שפירשו שכל חמאת האדם ממה שבינו לבין חבירו שמשקר במזון חבירו וגשבע על שקר, ולפי' אמרה

אמרה המורה שזה הוכחה שנפשו לא מנוהרה מפני שה' לו רצון לעבור על מצוות השכליות ואע"פ שהפסוק מיידי במעשה ולא ברצון לבד בכ"ז ואשמה הנפש היתה יתפרס גם על המנהגות אליהם דבריו הרמזים הנ"ל ויש סמיכות כל דהו מזה לדבריו וידויק לפי זה חובה ההוא שדוקא במצוות השכליות הוא כן ולא במצוות השמיעות ששכר המושל בנפשו הוא גדול יותר בהם מפני שטוב להשקוק אליהן ויכבד את יצרו מהן כג"ל וליכא מידר ולא רמזות באורייחא, ועיין בספרי מה דרש בזה.

(סג) שם בפרשת כוטה (פסוק כ"ו) וקנון הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה ואחר יסקה את האשה את המים, והסקה את המים וגו' וברש"י לרבות שאם אמרה אינו שוהה לאחר שנמחקה המנהג נוערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה אלא אי"כ אמרה טמאה אני, ובשפ"ח אות פ' כלומר אלא מומי בלא כתובה ואיני שוהה אין שומעין לה כיון שנמחק השם עד שתאמר בפירוש טמאה אני אבל קודם שנמחק השם אם תאמר איני שוהה ואלא בלא כתובה שומעין לה ואין משקין אותה אע"פ שאינה מודה בכוונה עכ"ל וע' במס' כוטה י"ט ע"ב כל הסוגיא שם, ואפשר להסמך על זה דאמרין הלשטנהו לרשע וימות כרבן שמעון בן גמליאל כמבואר בפרק מרובה דף ס"ט ע"א דאיתא שם וסנן כרס רבני היו מליצין אותו בקיומא אדמה סימנא כי אדמה מה אדמה איכא הגאה מינה האי נמי כי מפרקא שרי לאיתגנוי מינה ושל ערלה במרסות סימנא כמרסות מה מרסות שאין הגאה מינה אף האי דליה ב' הגאה מינ' ושל קברות בטיד סימנא דחזיר כעלמות וממחה ושופך כי היכי דניחזור טפי אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים בשביעית דהפקר נינהו אבל בשאר שני שבוע הלשטנהו לרשע וימות וברש"י אבל בשאר שני שבוע, סנן באים לגזול יניחם ויאכלום דבר האסור והלשטנהו לרשע וימות, והביאה הגמרא שם מיומרא דרבה בר בר חנא אי"כ יוהן כל מוקס ששנה רשב"ג במושתתיו הלכה כמותו חזק מערב ולידן וראי' אחרונה ע"ש והמשנה הוא ריש פרק ה' דמעשר שני ומפרשה הגמרא הזאת הטעמים של הצינוים וטעמא דרשב"ג ואיתא במס' דמאי פ"ג משנה ה' הנין לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה וזה שהוא נוטל ממונה מבני שחטורה לחלוף אמר רבי יוסי אין לנו אחראין לרמאין אינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממונה בלבד ובתו"ט אין לנו אחראין לרמאין, ובתב הר"ב ורבי יוסי סיבר דלגזול היא מתכונת וכן בתב הר"ב וכלומר דהא פליגי רבי יוסי ורבנן דרבנן כדרי דלעובה מתכונת כמו שכתב הר"ב בפירוש דחנא קמא אבל אי ידעינן דמתכונת לגזול בזה אין לנו אחראין אף לרבנן והבי קאמר רבי יוסי אין לנו אחראין ובהא אחס מודים ואני אומר שזו הפונדקית גם בכלל הרמאים היא שכינתה לגזול ועיין בכל דבריו שם ובס' הון עשיר כתב אמר רבי יוסי לשון זה דקתני אמר ולא הני רבי יוסי אע"פ דפליג משיע לחלומרא דידן דס"ל דבאין לנו אחראין אף ח"ק מודה, ומיה שדרשו רבותינו מיהורא דקרא שבא לרבות שאם לאחר מחיקת המנהג אינה רוצה לשתות אע"פ שאינה רוצה בהתנבזה ולא יח' לבשל הפסד ממון על ידה בכ"ז לריך להשקות אותה בעל כרחיה יש כוונות להסבירא דהלשטנהו לרשע וימות ואין לנו חוששין שמו יאכל דבר איסור כמו שסיבר רשב"ג ורבנן ור' יוסי הג"ל שהרי אין לנו חוששין למיתתה של הכוטה כמו כן אין לנו חוששין למיתת נפשו של הרשע ואע"פ שיש לחלק בין זה לזה כמובן וגם הכא שאני שהיא נרמה למחיקת השם ומפני זה ההכרח להשקות אותה אם לא אמרה בפירוש שהיא טמאה כדי לעטש אותה עבור זה בכ"ז כמיכות כל דהו איכא מזה שאין חוששין למיתתו של רשע שאם מתכוון לגזול אין צריצין לשומרו מאכילת דבר איסור כג"ל והכל נמצא במורה.

(סד) בפ' בהעלותך (י' פסוק ל"ז) ובמותו יאמר טובה ד' רבבות אלפי ישראל,

כ"ל להסמיך על זה הפסוק מה דאיתא במס' טירובין דף ס"ג ע"ב וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שריין שלא במקומן אכורין בתשמיש המטה ע"ש וזהו ובנומו יאמר כשנח הארון ה' הוחר שטח יחרבו רבנות אלפי ישראל כי מוהרין בפרי' ורבי' כי על פי דרך הפשט רבנות אלפי הם דבר אחד כדמחזקס אונקלוס בנו רבנן אלפיא דישאל ומה שפירש רש"י שני אלפים ושני רבנות הוא ע"פ דרך הדרש וגם היבט שבה יחפרש מלשון השבה כפירושו של חרגוס אונקלוס ויש רמז בחירה להנמרה דעירובין הנ"ל וליבא מילתא דלא רמיזא בחורה הקדושה דכולה בה.

סה) שם (י"א פסוק ח) שטו העם ולקטו וטחטו ברחים או רכו במדוכה ובשלו בפרור כ"ל להסמיך על זה הפסוק דטיגון לא הוי כבישול כמובאר במהר"ם ש"ף בחידושו לחולין דהוי מדרבנן וכן בסולת למנחה כלל פ"ה כחב בחמאה משורב עם חלב מותר להדליק דטיגון אין איסור מן המורה וכן משמעות רש"י ומוס' בנהדרין ד' סט"ב "אלא אמר רב אחא דב"י דרב איקא אמר קרא לא תבשל גדי דרך בישול אסרה מורה וברש"י שם דרך בישול חלב ללול כמים ואיבא בישול חלב חזו בישול חלב טיגון ובחוס' שם הביאו פירוש הקונטרס וכחבו והאי דקרי ללוי קדר"י בישול בפרק כל שעה (דף מ"א) שאני ההם דכתיב ובשל מבושל מכל מקום, וכן כחב המנחת יעקב בכלל פ"ה הנ"ל שנשאל חמאה שמעורב עם החלב אי שרי להדליק ממנו והש"ב דטיגון אין איסור מן המורה עיין כל זה במשניות והב' "סימן פ"ו אות א' ובפתיחה בפסקא המתחלת עוד ארבע וכו' וביד אפרים בסימן הנ"ל והביאו דעת הפרי חדש אות ב' שהחליט דהוה מן המורה ע"ש ועיין בהלכות חטופה סימן חרע"ג בפמ"ג באשל אברהם ריש הסימן ובשערי חסודה שם, ומהו שכתבה המורה ובשלו בפרור ולא כתבה כחם מילתא אגב אורחא קמ"ל דבישול לא הוי רק בקדירה וסחם בישול בקדירה הוא עם מים ולא ללי קדר דאין רגילות לבשל כן ויש סמיכות כל דכו לדעת רש"י ומוס' בנהדרין הנ"ל ולכל אלו השיטות שהובא לעיל דטיגון לא הוי בכלל בישול ויש להמיר מיני טיגון בהנאה דלא הוה בשר בחלב האסור מדאורייתא ולא לחם נכתבה חיבת בפרור אלא לרמו' לן דבר הלכה כדעת האומרים דטיגון לא הוי מן המורה כפסק הפמ"ג שם לנדר בהפסד מרובה להמיר מיני טיגון בהנאה וע"ש וכן הוא בפרי הורא שם [וכל שכן ללי קדר דלא הוי בישול שהרי אין צוה לחלותית כלל] ולענין ללי פסק הפמ"ג שאכור מן המורה כשר"ח, והאחרים טיגון בהנאה יפרשו ובשלו בפרור שהכוונה שאפילו בלא מים הוי בישול וכל שכן מיני טיגון ויש רמז למחלוקתן של גדולי עולם בטיגון הנ"ל בחורה וליבא מירי דלא רמיזא בה.

כו) בפי' ש"ח (פסוק ב') איש אחד למטה אבותיו חסלוהו כל נשיא בהם, יש לדייק דהוי ל' למימר כל נשיא מהם ואפ"ל דירמוזו בזה הלשון הנמרה דסוף פ"ג דערכין על הפסוק בתהלים כ"ד זה דוד דורשו מבקשי פניך יעקב בלה פליגי בה רבי יהודה נשיא ורבנן חד אמר דוד לפי פרנס וחד אמר פרנס לפי דודו למאי הילכתא אילימא למעליהא דמר כבד אי מעלי דרזא מעלי פרנס ומר סבד אי מעלי פרנס מעלי דרזא הא איבא לדקי' דהוה מעלי ודר' לא הוה מעלי והא יהויקים דלא היה מעלי ודר' הוה מעלי וכו' אלא לענין הוקפא וניחוחא קאמרינן ובמהרש"א וניחוחא, פירש"י עניה אם הדור עו הקב"ה מעמיד עליהם פרנס עו ואם הדור נוחין זה לזה הקב"ה מעמיד עליהם פרנס ומכניסם בנחת ומיר' דוד לפי פרנס מפרש אישכא דאחר פרנס אישכא, ולא יניחא לכו למימר דדורשו קאי אדוד שם כולם דורשו ד' אלא אפרנסים כיצד שם דורשו ודאי דורשו ד' או שגיטו דורשו קאי אפרנסים שם דורשים טוב לדוד כזו דורש טוב לעמו וק"ל, ויחפרש לפ"ו כל נשיא בהם שהנשיא הוא שוה להם בענין הוקפא וניחוחא כמסקנת הנמרה דערכין.

הכיל ומדויק הלשון בהם שהנשיאים הם בהם מומם של אחד דומה לשבטו בענין הכ"ל ואם כנים בדבירו יתפרש כיטב הלשון בהם לפי הנמרא הזאת וליכא מירי דלא רמיזא באורייתא, וכמדומה שראינו פירוש על בהם שיש להם שייכות בשורש נשמתן.

(כו) שם (י"ד פסוק כ"ד) ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחריו יש לרקוק בלשון רוח אחרת דמיכא אחר הוא בכל מקום דבר רע כמו אלהים אחרים אל אחר כדורע והכי הוי ל"י למומר ועבדי כלב עקב היתה רוח טוב עמו ואפ"ל עביר סריבר אחת בפה ואחת בלב כדאיתא במדרש ומוכא ברש"י בחימץ בפסוק זה ע"ס ובקרבן הוא מן הד' כחות שאין מקבלות פני שכינה דמתיב (תהלים ק"א) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני כדאיתא בסוף פ"ו דטוטה ומפני זה קרא למעשה כלב רוח אחרת דריבור אחת בפה ואחת בלב הוא ימטיטרא דמסאבותא וינחתו היתה לשמים שראה שלא ינחםם באופן אחר ופחד לומר להם האמת שבלבבו פן ינלחו אוהו בדבריהם כמובאר בטוטה ל"ד ע"כ שהלך ונשתטח על קברי אבות שיבקשו עליו רחמים שינלל מעשה מרגלים ומוכא ברש"י בחומש י"ג פסוק כ"ב ועשה בזה עבירה לשמה וגדולה עבירה לשמה כמובאר במדר כ"ג ע"כ ועוד מקומות וזה וימלא אחרת שכונתו היתה בזה למלאות אחרת לעשות רצוני שפחד שאל יאמר האמת יהי לו מניעה לעשות רעוטי ועשה בהשקר עבירה לשמה ומרומי בזה הפסוק וגדולה עבירה לשמה ודוק.

(סח) ב"פ קרח (פסוק ו') ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ד' מחר. מזה שינוי איהם להקטיר הקטורה למחר אפשר להבין על זה החיוב של הלנת דין בדיני נפשות כמובאר במשנה ריש פ"ד דבנהדרין דיני נפשות נומרין צו ציוס לזכות וציוס שלאחריו לחובה ובנמרא דף ל"ה ע"א מנהגי מילי א"ר הניחא דאמר קרא מלאחי משפט לזק ילן בה ועשה מרגלים ורבה אמר מהבא אשכח חנוך אשכח דין שומעין את דיוט ע"ס ובמשנה ראשונה דאבות הוו ממונים בדין ואיפסק להלכה בשו"ע חו"מ סימן י' שהדין הדין להיות מתין בדין ע"ס ואע"ג דהתם הבעט מכות חיפוש וכות כמובאר שם ברש"י בנשמה מליצין את דיוט עד למחר שמה ימלא בליה וזאת ע"ס והבא ה' כדי לדחות שיחזרו בהם כמובאר ברש"י פסוק ה' בנ"ו מדחייק בהגביל את הזמן על יום מחר כדי שיחזרו בהם כמובאר בזה זמן זה מומחשציהיהם הרעים ויעמדו על האמת הרי יש רלוי מזה שהלנת הדין מועיל להוליך הדבר לאחור ויש סמיכות כל דהו מזה להלנת דין בדיני נפשות המובארת במשנה ובנמרא הכ"ל וליכא מירי דמכובי כמובא דלא רמיזא באורייתא כהענין ע"י ע"א.

(סז) שם (י"ו פסוק ו') וילוני כל עדה בניי מומחיה על משה ועל אהרן לאמר אהם המייהם את עס ד' ובחרנום אונקלוב חתין גרמחון וכו' אפשר להבין על זה הדין המבואר בזמן אברהם בסימן חר"ג בהם באר שבצ פרק חלק אחד שבער הניצור לילך בדרך ונהרג נכון שיקבל השוכה וע"ס יבטיב קמא ה' ל"ד כתב הנה מקור דין זה הוא מהר"י והגמח לזק הביע עליו בשולך בשכר ואעפ"כ לא מלאו לבו של בטל ל"ל לחלוק על הראשונים ומיחיק להעצמות מ"ס יום וכתב שם שיקר יסורו של מהר"י על הגדת חלק שאמר הקב"ה לדוד עד מהי יהי עון זה טמון בידך על ידך נהרג טוב עיר הכהנים ועל ידך נהרג דואג ועל ידך נהרג שאול ושלמה בניי ע"ס והוא בדרך ל"ה ע"א, ובמסכת רע"א מהר"ם סימן ג' בניי שגרו שנהרג נפש מישראל על ידי מרגלות הסוכים כתב ומ"מ נראה דבטובא דמהר"י סני בהסוכה קלה כיון דלא ה' כלל בגרמא דהמשלח לא כן בגירון דין דלאש ההוא גורם גדול ע"ס וע' בפתי"ש שם שהביא כמה חשיבות בענינים הללו, ומליכא דקרא שאמרנו בני ישראל אהם המייהם עביר שגרמו מיחיהם הוי כאלו הם המייהם

המיתוס יש סמיכות שהנהרג בגרמניה היו כהורגו בידים בדיני שמים ולריך כפרה כהחשבות
הגל מהגמרא דסנהדרין דבכהאי גווי נחשב לו לזר עון הגל ולריך והירות גדולה שלא
יכבד הריגת נפש ואע"פ שפצור מדיני אדם יבקש מחילה וכפרה מהשם ימברך על זה
שבא עון חמור כזה לזר ולפי גודל הגרמא לריך להיות תשובה כגל ואע"פ דמסביר
ידעין גודל החומר של המסבב הריגת נפש בכ"ז נמלא בתורה רמז לזה דכולה בה, המכני
זה הענין באיזה מקומות.

(ע) בפ' חוקת (כ' פסוק כ"ח) ויפשו משה את אהרן את בגדיו וילבש אוהם
את אלעזר בנו וימח אהרן שם בראש הכר וירד משה ואלעזר מן ההר, גל להסמיך על
פסוק זה מה דאיתא בפ"ע וירד כימן שליט שטיף ב' כיון שגעה אדם למוח אין
רש"ן ליערד נומנו כדי שלא חלא נפשו והוא יחיד (ומלה לעמוד על האדם בשעת יציאת
נשמה שנאמר ויחי עוד לנח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו וגו') (תהלים מ"ט)
(הנהיג אלפסי ס') ובבאר הגולה אזה ו' כל בו בשם הרב וכחז שם שלא ימות בעגמות
נפש מפני שהנפש משהוממת בשעה שהיא יולדת מן הגוף והוא יחיד ע"כ והובא זה
בבית יוסף וע"ש, ובמסכת חגיגה דף ה' ע"ב אמר ל' מי זוטור מחי דכתיב בזה ברכין
ויחי עוד לנח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו ומה הרואה חכמים במיתתן יחי
בחייהן על אחת כמה וכמה ע"ש ובת"כ פשטי' דקרא בתמי' הוא וכי הרשע לא ימות
כמו שהחכמים ימותו, ובמהרש"א הביא דברי תוס' וכחז ר"ל ומדלא כתיב בלשון תחייה
דרשיוהו ויחי האדם עוד לנח וגומר דהיינו שמוסיפין לו על שנותיו כי יראה חכמים ימותו
ואם במיתתן כו' נראה דהיינו ביציאת נפש כמפורש בפרק האורג ובחייהן על אחת כמה
וכמה כי הרואה פני חכם כרואה פני שכינה כדלעיל ובהפך ברשע אסור להסתכל פני
רשע כדאמרין בפרק החובל ע"כ [מה שכתב כדאמרין בפרק החובל לא ידענא כוננו
ובת"כ מגילה דף כ"ח ע"א איתא איסור הסתכלות בלש דמות אדם רשע ע"ש] וזוה
שכתוב ירידת משה ואלעזר מן ההר אחר מיתת אהרן משמע שהמיתו בזה עד שגמור
הסתלקות אהרן הכהן יש סמיכות להמבואר בפ"ע ויר"ד הגל וליכא מודי שלא ימלא לה
רמז בחורה.

(פא) שם (כ"א פסוק ב') וירד ישראל נדר לר' ויאמר חס נתון נתן את העם הזה
בידי והחרמתי את עריהם, וישמע ד' בקול ישראל ויהן את הכנעני ויחרם אותם ואת
עריהם וגו', ויש לדקדק למה מחילה אמר חס נתון נתן את העם הזה בידי ואח"כ אמר
ויהן את הכנעני ולא אמר בידם וכ"ל שהחירה רמזה בזה למה שאמרו רז"ל שאין הקב"ה
נפרע מאומה עד שמשיל שרה מחילה ולמדו זה מדכתיב ב'שע' כ"ד פסוק כ"א וכו'
ביום ההוא יפקוד ד' על לבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה, שיפיל שרי
הבבליים מחילה כפירש"י שם וכן הוא מצואר במד"ר סדר בשלח פרשה כ"א אות ה'
ומהו והנה מלכים ינוסע אחריהם שרן של מלכים ה' שמו מלכים שאין הקב"ה מפיל
אומה עד שהוא מפיל שרן מחלה וכן איתא מולא בנבוכדנצר שהפיל הקב"ה לשון מחלה
שנאמר עוד מלחא בפוס מלכא קל מן שמיא נפל איך יהושע בן אבין שרו של נבוכדנצר
קל כמו והפילו הקב"ה אף שרו של פרעה מלכים שמו וכו' פורח לדרוך אחריהם כיון
שהשקיע הקב"ה את המלכים בים לא שקט מחלה אלא שרן שנאמר וינער ד' את מלכים
במור הים זה שרן של מלכים ואח"כ ונער פרעה וחילו וכן סוסייה ורוביה רמז בים
אינו אומר אלא כום ורובו זה השר שלהן היו והנה מלכים נוסע אחריהם עכ"ל ומשים
הכי לא כתיב בידם שהשר הוא רוחני ולא שייך גבי' לשון זה ומה דכתיב ויהן את
הכנעני קאי על השר שלהן שהפילו הקב"ה ועבור זה ה' לישראל כח להחרים אותם ואת
עריהם

עריהם כי נשאלו בלא שר ונחלשו ולפי דברינו אפשר לפרש כפל הלשון נחון מחן שיתן השם שלחן והו נחון ואח"כ מחן את העם בידי כי בתחלה מפיל השם ואח"כ האומה כנ"ל וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, ועיין בפרק אלו מציאות דף ל"א שדרש הרבה דרשות מכפל הלשון ועיין באו"ח הקדוש.

ע"ב ב"ב ברק (כ"ב פסוק ל"ד) ויאמר בלעם אל מלאך ד' חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נלב לקראתי בדרך, לריך להבין אם לא ידע איזה חטא יש בזה ומוכרחים אנו לומר דהו"ל לאסוקי אדעתא ולהתבונן כי מאת ד' היתה זאת לעכו בדרך אשר הולך בה וזה ה' החטא שלו שלא שם לבו לחשוב בן מן השמים יעכבוהו בזה מרוב חשקי בהליכה זאת ויהי מזה סמך לסברת הגמרא דאיבעי ל' לאסוקי אדעתא כמזכיר בפרק המניח ל"ב ע"ס מחיב רבא הוסיף לו רעוה אחת ומת הרי זה גולה על ידו והא הכא דסוגג קרוב למזיד הוא דאיבעי אסוקי אדעתא' צמיתא אינשי בחדא רעוה וקתני הרי זה גולה כו' מתיבזי הזורק את האבן לרשות הרבים והרג הרי זה גולה והא הכא דסוגג קרוב למזיד הוא דאיבעי ל' אסוקי אדעתא' דברשות הרבים שכימי אינשי וקתני הרי זה גולה וע"ס כל הגמרא, ואע"ג דלא דמו איבעי אסוקי אדעתא' דגמרא הזאת לאסוקי אדעתא שמן השמים יעכבוהו כמובן בכ"ז יש סמיכות מזה להסברא זאת, ובזה יובן מה שאמר המלאך על מה הכית את אהונך זה שלם רגלים דלכאורה מה זו שאלה הלא בלעם לא ידע כלל אם מלאך עומד לנגדו ולפ"ז היתה שאלת המלאך שה' לבלעם להבין מהטעמים היו בהשגחה ולא הו' אונס בזה ולפי הגמרא דביק הו' סוגג קרוב למזיד מהאי טעמא דאיבעי ל' לאסוקי אדעתא' כנ"ל והכל נמלא בחורה דכולה בה.

ע"ג ב"ב פנחס, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני בקנאו את קנאתי בחוסם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, ובדש"י בקנאו את קנאתי, בקנאו את קנאתי, בקנאו את הקלף שה' לי לקנא, כל לשון קנאה הוא המהמרה לנקום נקמת דבר, יש לרדק לאיזה צורך הזכיר המחבר הקנאה הלא העיקר הוא המעשה שהרג את זמרי והוליל השיב את חמתי מעל בניי בהרגו את זמרי בחוסם וג"ל להסמוך על זה מה דאיתא במשנה דסנהדרין דף פ"א ע"ב והבועל ארמית קנאין פוגעין בו ובדש"י ארמית בת ארמי, קנאין פוגעין בו, בני ארם כשרין המתקנאין קנאתו של מקום פוגעין בו בשעה שרואין את המעשה אבל לאחר מכן אין מיתתו אסורה לב"ד והלכה למושה מביני הוא, פוגעין כמו לך ופגע בו, (מלכים א' קפ"ט) ובגמרא שם דף פ"ב ע"א א"ר חסדא הבא לימלך אין מורין לו ובדש"י קנאי הבא לימלך כנ"ד בשעת מעשה אם יפגע בו אין מורין לו שלא נאמרה אלא למקנא מעלמו ואינו נמלך, ובטור אבן העזר סימן ט"ז הובא ובהב הרמב"ם עון זה אע"פ שאין בו מיתת ב"ד אל יתי קל בעיניך אלא יש בו הפסד שאין בכל העניות כתיבה שכן מן הערוה ב"ד הוא לכל דבר ובכלל ישראל הוא ובנו מן הכותית אינו בנו ומסיר אותו להיות אחר עכו"ם ודבר זה גורם לידבק בעכו"ם שהבדילנו ד' מזה ולשוב מאחרי ד' ולמעול בו, והובא זה בקצור בהגהות רמ"א בע"פ ב' סס, ובמס' ע"ז דף ל"ו ע"ב איתא ישראל הבא על הכותית הלכה למושה מביני היא דאמר מר הבועל ארמית קנאין פוגעין בו אלא דאורייתא בפרהסיא ובמעשה שה' ואיתו אינה גזר אפילו בלינעס כו' ע"ס כל הגמרא, הרי דהבועל ארמית קנאין פוגעין בו הוא הלכה למשה מביני ויש סמיכות בתורה שרק קנאין פוגעין בו אבל מי שאינו קנאי לא יפגע בו מזה שזכרה הקנאה של פנחס שהחלה לכבדו ית' ולא המעשה כדי להודיע לנו ההלכה על לעמוד אם יאדע חלילה בועל ארמית שרק קנאי מותר לפגוע בו ובמעשה שה' והכל נמלא בחורה.

עד) שם (כ"ז פסוק ד') למה יגרע שם חנינו מהיך משפחה כי אין לו בן מזה
 לנו אחוזה בתוך אחי חנינו, ויקרב משה את משפעתו לפני ד', ולריך להבין למה הי' לריך
 להקריב משפעתו לפני ד' הלא גם הסביר מחייבת זאת שאם אין לו בן שבתו מה עומדת
 במקום בן ובי ים קרוב יותר ממה ואלא מי שמת וכן אין לו מאן יאכל לנכדיו וי'ל
 להסמך על זה מה דאמרינן בפסחים י"ח ע"ב ולשמעין משקין הבאין מחמת שרץ וכ"ש
 משקין הבאין מחמת כלי מולחא דאחיא נקל וחומר טרח וכתב לה קרא, והוא בדוכתי
 טובי וגרשמו המקומות מזה על הגליון שם, ומה שיה' לריך להקריב משפעתו לפני ד' ים
 כעין כמך להכלל המבואר בגמרא ה"ל וברין נדחים דף ג' ע"א ד"ה לנדר נדר מאי
 עביר לך, כתב דמילחא דאחיא בהיקשא אפשר טרח וכתב לה קרא והביא מרש חיהו, נשך
 דאמרינן מילחא דאחיא בגיורא שום טרח וכתב לה קרא אך היכא דאיכא למידרש
 דרשין נמי בקי' והביא מפ"ק דקידושין דף ד' ע"ב וע"ש, ומהענין של צוות ללפני ים
 כמיכות לכל הדברים דאמרינן בהו טרח וכתב לה קרא וליכא מידי שאין לה כמיכות
 בחורה דכולה בה, ולפי מה שכתב המוס' בשבועות דף כ"ב כע"ב ד"ה איבעית אימא
 קרא ואיבעית אימא סברא, וי"ל בספ"ק דקידושין (דף ל"ה ע"ב) גבי כל שיטתו בהשפחה
 אמר הכי וכן צמח מקומות ומימא כיון דאיכא סברא למה לי קרא דהכי פריך בפ"ב
 דכתובות (דף כ"ב ע"א) גבי הא דאמר רב הונא מיין להפה שאמר הוא הפה שהחיר
 למה לי קרא סברא הוא הוא אסרה והוא כרי לה ויש לחלק דיש דברים שאין הסברא
 פשוטה כל כך ולריך הפסוק להשמיעני הסברא ע"כ, ולפי' לריך לומר דגם כאן הי' מקום
 להסתפק אם צו קודמת או אחיס עבוד שהצו מעברת נחלה משפט לשפט שצנה ובעלה
 יורשין אותה ומכאן הכי אין הסברא פשוטה כל כך שבה קודמת ומהאי טעמא הי' לריך
 להקריב משפעתו לפני ד' אבל היכא שהסברא פשוטה לא לריך קרא כהגמרא דכתובות ה"ל
 למה לי קרא סברא הוא וכחילוק ההוס' שבועות ה"ל.

ט"ה) ב"פ מפורש (ל"ב פסוק ל"ח) ואת נבו ואת בעל מועין מוכיבות שם ואת
 שבתם ויקראו בשמות את שמות הערים אשר בני, ובתרגום יב"ע ובת דבנימין קרו להון
 שמהן כשים גוצריא דבנימין, ולפי' הוא מקרא מפורש ושיעורו הוא ויקראו את שמות
 הערים בשמות אשר בני ד"ל בשמות הבונים אשר בני אותם ושיין צרמבין וי'ל דמזה
 שיעור השמות של כל העיירות שלא יקראום בשמות הראשון רק בשם הבונים אותם יהי'
 כדמות כמך למה דליתא בפרק מרובה ס"ו ע"ב אלא אמר רבא האי מילחא קמי בה
 רבה לרב יובבך ולא איפרקה עד דיתבי רב יובבך ברישא ופרקה שינוי השם כשינוי מעשה
 דמי שינוי מעשה מאי טעמא הוה משקרא עליה הכתא כלים שינוי השם נמי משיקרא
 קרו לי' משכא והשתא אכרזין כי ע"ש בהוס' סוף העמוד ובתוס' ריש העמוד דף ס"ז,
 ובכתובות דף מ"ב ע"ב הירבא האי מילחא קבא בה רבה ורב יובבך וכו' ואיפסק
 להלכה בחי'ו' סיון סוף א' נשתנה שם הגויכה ביר הגגב כון גגב עלה ונעשה
 היל על ונעשה שר קבא בשני השם והין להחזיר אלא דמי', וע"ש בשך דבשינוי
 השם חילוק בחר לשון בני אדם ובחייבות שם דשינוי השם שבא מחמת שינוי מעשה
 בני שינוי השם בלשון בני אדם ע"ש והיא אפי' דשטא דקרא מחמת שבחא מחדש
 ולא הי' להם לקרואה בשמותיהם הראשונים ככ"ז אולי יתפרש ויבנו על החזקות הבנין
 כמו שחזי' צמח מילה דף ד' רע"א על לשון בני דכתיב בקרא שפנינו וברש"י החזיק
 את דקדוקו ואשפ"כ קראום בשם המוחזקים הבנין ולא בשם הראשון כי השם הוא שיקר
 גדול ומכאן הכי קמי שום ועביר דשינוי השם הכא מחמת שינוי מעשה בני שנתהרהר
 סמו בלשון בני אדם כ"ל בשם הנחיצות לא פרעה החורה שמות הבונים כי לא בעינן
 שינוי

שינוי השם דקרא דזה שינוי השם הי' בא מחמת שינוי מעשה וזוהי ימורץ מה שדקדקנו מכבר למה סיפרה החורה זאת שקראוס בשמות חדשים ואיזה נ"מ יש לנו בזה ולדברינו בא הכתוב לרמוז ההלכה דשינוי השם הוי קנין בהנמרה ושינוי הגל והכל רמוז בחורה. (עו) ב"פ טמעי (ל"ו פסוק ה') ויזו משה את בניי על פי ד' לאמר כן מטעם בני יוסף דוברים, זה הדבר אשר לז' ד' לבנות ולפחד לאמור וגו', לריק לדעת לאיזה נזק לאמר להם כן מטעם בני יוסף דוברים הי' די להודיע להם הדיון של בנות ולפחד ושל בת יורשה נחלה שלא תסוב נחלתן למטה אחר וי"ל דאפשר להסמך על זה מה דאיתא בבביתא דאבות בכוף הארבעים ושמונה דברים שהחורה נקנית בהם והאומר דבר בשם אומרו, הא למדה שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גזילה לעולם שנאמר ותאמר אבחר למנך בשם מרדכי וכן לעיל בפרשת פנחס כ"ז פסוק ו' הי' מאמר השם למטה כן בנות ולפחד דוברים, מהאי טעמא, ואע"פ שהיתה פרשה זו כהונה לפניו במרום כמבואר ברש"י שם וגם חלל הקב"ה לא שייך זה שהרי הדעת הוא מהשי"ת החונן לאדם דעת כפי' האומר מאמרו יתבאר בשם המועיר לדבר זה ללמד לאדם שיאמר דבר בשם אומרו כהביתא דהנין חורה הגל והכל נמלא בחורה דמלה בה.

(עו) ב"פ דברים בפסוק ראשון ודי זהב וברש"י הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהי' להם שנאמר (הושע ב' פסוק י') וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל. דקדקנו דהגליל ור' זהב ובגמרא דברכות דף ל"ב ע"א איתא מאי ודי זהב אמרי דבי רבי ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל וע"פ ובמהרש"א ר"ל דלפי הענין שזה הפסוק אלה הדברים וגו' משפטי בתוכחות בדבר עם כלל ישראל ברמז לא הוי לי' לזכר רק זהב שהוא רמז על העגל שעשו מזהב ומאי ודי זהב שהוא ארבעה התגללות דמחור רבוי זהב שנתן להם עשו את העגל ועל כן דרשו שך אומר משה לפני הקב"ה כו' ואתה גרמת להם ורש"י בחינת הביא דרשה זו אויב משה אל ד' וגומר ויעשו להם אלהי זהב ע"ש, הרי לך שהמהרש"א מריק של חטא העגל הי' ראוי לומר וזהב ומה ענין אומרו ודי זהב ואפשר לרמוז בהשגח ודי זהב המכנה הראשונה באבות פרק רביעי איזה עשיר השמה בחלקו וכו' ע"ש ובסמ"ק מבינה הוא ר"מ דהכי סבירא לי' בפרק כמה מדליקין דף כ"ה ע"ב ח"ר איזה עשיר כל שיש לו נחת רוח בעשרו דברי רבי מאיר וברש"י נחת רוח בעשירו, שמח בחלקו אם משה אם רב ובמהרש"א פירש שם באופן אחר ע"ש וזהב מורה על העשירות ובה גס לרמוז להם בזה שאמר ודי זהב ולא ור' זהב שיהיו הם מתחפקים במועצת כשיצאו לארץ ישראל ויהי טוב להם בעוה"ז שיהיו בלב שמח תמיד מוללת וגם בעוה"ב יהי טוב להם שעל ידי המדה הזאת יגללו מכותה עבירות כידוע וכמו שהובא שם במכנה דאבות על השמח בחלקו הפסוק בתהלים קכ"ה יגיע כפיך כי תאכל ארריך ויגוב לך ודרשין ארריך בעולם הזה ויגוב לך לעולם הבא ע"ש בהפירושים והכל נרמז בחירה.

(עח) שם (בפסוק כ"ה) ויקחו בידם מפרי הארץ ויורידו אלינו וגו', ודקדקנו בחינת בידם שהיא כמיוחסת דמה הי' חסר במקרא אם הי' כתוב ויקחו מפרי הארץ ויורידו אלינו ואפ"ל דירמזו בזה לדעת הרמב"ם המובא בחומ"ם כו' קצ"ב בסעיף י' ראש הלוקח אסף פירות האילן הוי חוקה וקנה וע"פ בסעיף י"א בהגהת רמ"א שיש חולקין על זה ולדעת הר"ם דלקיפת פירות הוי חוקה אפשר להבמך זה על האי קרא ויקחו בידם מפרי הארץ שיפרש שחלקו בידיהם הפירות ועשו חוקה באסיפת פירות האילן, ואפילו לדעת התנאים שם דהיכא דלכא דעת אחרת מקנה אותו אף הרמב"ם מורה דאסיפת

דאסיפת פירות אינו קונה ע"ש בכ"ז כיון שראו אותן אוספין הפירות ולא מוחו בידם
היו כדעת אחרת מקנה אותן וקנו בחזקה של אסיפת הפירות ולפי התרגום יב"ע בפ'
שלח ליה אותם משה רבינו לעשות בה חזקה שפירש והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ
והעבדן חזקתם, ולפי דברינו מרומנו בחיבת בידם דלקיפת הפירות היו חזקה ועשו
בהארץ חזקה כאשר ליוס בזה שחלשו אותם בידיהם מן הממוצר ולא קנו את הפירות.
ברמים היסח החזקה כדעת הרמב"ם הנ"ל וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא.

עט) בפ' ואתחנן (ו' פסוק ו') לא מרובכס מכל העמים חשק ד' בכס ויבחר
בכס וגו' מזה שאמר להם משה שלא יעלה על דעתם שמחתם ריבוי שבס חשק בהם
אפשר להסמיך על זה מה שמצינו בכמה מקומות נס לענין הלכה החשיבות של כרוב
עם שהוא הדרת מלך כמבואר בשו"ע או"ח לענין זרבת הבדלה בסיומן ר"ח סע"ף
י"ד היו יושבים בבית המדרש והביאו להם אייר אחד מוצרך לכולם ובמנ"א אחד מבכר.
ואע"פ דלריבין כולן לשמוק ולשמוע והיו ביטול בית המדרש מ"מ הא עדיפא משום כרוב
עם הדרת מלך, ומקורו הוא מהבירייתא בברכות ג"ג ע"א שהוא מחלוקת בית שמואי וז"ה
והלכה בבית הלל, וכמו כן הוא במוס' פסחים ס"ד ע"א במשנה שחט ישראל וקבל הכהן
מוטנו לחבירו וחבירו לחבירו ובגמרא שם ע"ב מוטנו לחבירו שמטה מוטה הולכה שלא
ברגל היא הולכה דלמא הוא כייד פורחא ואלא מאי קמ"ל הא קמ"ל כרוב עם הדרת
מלך וברש"י שהיו כולן עסוקין בעבודה וכעין זה איתא בזה"י יומא כ"ו ע"א במשנה
והרביעי חדשים עם ימים מי מעלה אברים מן הכבש למוצא ובגמרא שם מהנייתן דלא
כר"א בן יעקב דחנן ר"א בן יעקב אומר המעלה איברים לכבש הוא מעלה אותן למוצא
במאי קא מיפלגי מר סבר כרוב עם הדרת מלך ומר סבר מקום שכינה לאו אורח
ארעא וברש"י למוחזיו כמאן דעריח ל"י מילתא, וכן הוא בס דף ע' ע"א ע"ש גם ברש"י
וכעין זה איתא במנחות ס"ב ע"א לענין הנזפה והא קמ"ל דבשינן שלשה כהנים מוסיס
דכהני כרוב עם הדרת מלך, וכן במס' סוכה ג"ב ע"ב אמרו על בנה של מורחא בת
צייתוס שהי' נוטל שתי יריכות של שור הגדול בלקוח באלף וזו ומהלך עקב בזה גודל
ולא הנימוהו אחיו הכהנים לעשות כן משום כרוב עם הדרת מלך וברש"י ולא הנימו
אחיו הכהנים, להוליך שני איברים אלא כמנין המפורש בבבב יומא (דף כ"ו ע"א) פר
קרב בכ"ד מוסס ברב עם הדרת מלך, והוא פסוק במשלי י"ד כ"ח ובמלזרות שם הדרת
מלך נראה בעצור רוב העם אשר אתו, ולא לחס כהנה החרדה לא מרובכס וגו' לפי
הפירוש הפשוט שהרי דבר זה נראה וידוע לכל אלא כדי לרמוז לן אנב אורחא מעלת רוב
עם שהיא הדרת מלך בהגמרות הללו שמושפין לזה להלכה וליכא מודי דכחמי בכחמי
דלא רמיזא באורייתא כמפורש במוס' הענין דף ט' ע"א.

פ) בפ' עקב (בסוף פרשה ט') והס ענין ונחלקך אשר הוצאה בכחך הגדול
וצורוץ הנטוי, ל"ל להסמיך על זה מה דאיתא בגמרא בגמ' מקומות ומהס בקידושין
מ"ה ע"ב רבא אמר חזקה אין אדם עירח בסעודה ומסעודה וברש"י רבא אמר, טעמא
אחרניא דולאי לא נתרנה דכיון דעירח האי אבי הכה לעבוד סעודה אינו מסעודה, וע"ש
העובדא, הרי לך דרבר שבא לאדם בנקל ולא הכה עליו עירחא קל בעיניו לאכדו ואינו
חס עליו אצל דבר שהרבה עליו עירחא חס עליו מאוד לאכדו וזה היסח טענת משה
רבינו כיון שהולאת את ישראל בכחך הגדול וצורוץ הנטוי ראוי לך לחוס עליהם ורמיזא
באורייתא החזקה דאין אדם עורח בסעודה ומסעודה המוצא בגמרא, דמה לי עורח של
סעודה או עירחא אחרת דכל דבר שבא לאדם בעירחא חס עליו ואינה מסעודה וליכא
מידי דלא רמיזא בה.

פא) שם (ר"ס פרשה י') בעת ההוא אמר ר' אלי פסל לך שני לוחות אבנים
כראשונים וגו' ואיתא במס' נדרים ל"ח ע"א אמר רבי חמא בר חנינא לא העשיר משה
אלא מפסולתן של לוחות שנאמר פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים פסולתן שלך יהא
ובמהרש"א באמנע המאמר מלת לך לא שייך על הלוחות גופיהו שלא למשה לחוד נהנו
אלא שפסולתן יהי לך ע"ש וברש"י פרשה חשא ר"ס פרשה ל"ד פסל לך, הראהו מנחם
בנפירינין מחרוץ אהלו ואמר לו הפסולת יהי שלך ומשם נהעשר משה הרבה ובמדרש
הנחומא מסיים בה מוכאן אח למד שכל העוסק בחורה פרנסתו מן החורה ומעשר
ומזלית כו' ע"ש, ולפ"ז חובת לך הוא להודיע שהעשיר השם יתברך את משה ולריך לרעת
למה הודיע הכתוב לחנו שנתעשר מפסולתן של לוחות וגם אין מעטור לר' להעשירו
בלעדי זה וגיל דאפשר להסמך על זה שיעת הפוסקים החולקים על הרמב"ם ומחזיקין
לחכם ולתלמידיו לקבל הספקות מן הנותנים כדי להחזיק ידי לומדי תורה שכל ידי זה
יכולין לעסוק בחורה בריוח כמבואר ביו"ד סימן רמ"ז סעיף כ"א בהגהת רמ"א בארוכה
וכתב שם ולכן נהגו בכל מקומות ישראל שהרב של עיר יש לו הכנסה וספוק מאנשי העיר
כדי שלא יצטרך לעסוק במלאכה בפני הבריות ויתבזה התורה בפני ההמון ובבית יוסף
כתב על דברי הרמב"ם ובאמת לא נהגו חכמי הדורות כמותו והראיות שהביא לדבריו יש
לדחותם ואדרבה יש להביא ראיות להחזיק בדיו הנותנים והמקבלים וכן ראוי לעשות
דאם לא כן כבר היתה התורה בטילה חס ושלום ועל ידי ההספקות יכולים לעסוק בתורה
ויגדיל תורה ויאדיר וכבר כתב והאריך ה"ר שמעון בר אבא בחסידותו לחלוק על
הרמב"ם ולסבור כל דבריו ולהחזיק ביד החכמים והתלמידים הנטלים פרס מהמבור והביא
כמה ראיות מזהלמוד והמדרשות עכ"ל וע"ש, ובכסף משנה פ"ג מהלכות חלמוד תורה
הלכה י' האריך בזה ובסוף כתב אפשר שהסכימו כן כל חכמי הדורות משום עם לעשות
לדי הפרו הורחק ע"ש ומובא כל סיום דבריו בש"ך סי' כ' ע"ש וגם הב"ח ז"ל האריך
בהיתירא דהאי מילתא מוכח מקומות בש"ס וכיום שמעון דמועט היו ח"ח מקבלים
סיפוקים מן הנדרות ומראשי ישיבות מיהו ודאי יותר מדרי סיפוקם ודאי חסור לתלמידים
כו' ואין היתר לקבל מתנות עד שיתעשר אלא לראש ישיבה שהוא כמו מלך וכהן גדול
כמו שכתבאר עכ"ל וע"ש ב"י בק"ז ומה שנתעשר מזה מהפסולת של לוחות יש כדמות
הנוכח במורה לה"ח ליהנות מבני אדם כדי שיכלו לעסוק בחורה שהרי משה רבינו
יהיה מן הלוחות ומלשון הנחומא הג"ל יש סעד ליה ואע"י דלא דמי כלל כמובן בכ"ז
יש ללמוד זה מדחזיקן שהתורה גילתה בחיבת לך ביהו"ה הפסולה שלו ולא היה צורך
לנו הודעה זאת אלא ודאי דבא הכתוב לרמוז לן דמותר ליהנות מן התורה כדי שלא
יטורד בפרנסתו ויוכל לעסוק בה כדבריו בעל המפה על השו"ע הג"ל והכל נרמז בחורה,
ולפי הפירוש הפשוט הוא מן הפעלים החוזרים שנוצרים במלית לו לך לכה כידוע.
פב) שם (פסוק י"ח) עושה משפט יתום ואלמנה, מזה שהקדים בקרא יתום
לאלמנה כ"ל להסמך על זה הדין המבואר בשו"ע ח"ו סימן ט"ו סעיף ב' היו לפניו
דעים הרבה מקדימין דין יתום לדין האלמנה ובש"ע ח"ו סימן ט"ו סעיף ב' קרא דכתיב
[ישע"י א'] שפטו יתום ריבו אלמנה עכ"ל והדין הזה בטעמו נובע מהרמב"ם הלכות
בנהדרין פכ"א הלכה ו' ומובא בפור שם, ומה שכתב בחורה בהקד"ה עושה משפט מיד
המענה אותה חס והטעם לפי שאין עוזר להם ומגד בקרא יתום קודם לאלמנה יש סמך
מזה שגם הדין יקדים דין יתום לדין האלמנה כמבואר בשו"ע הג"ל ואע"י דגבי הקד"ה
שייך קדימה שהכל בהשקפה אחת כדאיתא במס' ר"ה י"ח ע"א דבין נקדין בשקירה אחת
בכ"ז במיכות אחת מהקדמת התורה להלכה האת וליכא מיד דלא רמזא באירייתא דמלה בה.

(פג) בפי' ראיה, הלא המה בעצב הירדן אחרי דרך מצוא השמש וברשי' להלן מן הירדן ללך מערב וטעם המקרא מוכיח שהם שני דברים שנקדו בשני טעמים וכו', ובשפ"ח פירש והוא דבור בפני עצמו כאלו אמר הלא המה בעצב הירדן הרבה והלאה למרחוק ללך מצוא השמש שהוא בלך מערבי, ולריך לדעת לאיזה לורך אמר דרך מצוא השמש ולא אמר במערב ואפ"ל ע"פ הגמרא בחלק דף ל"א ע"כ א"ל אנטינוס רבי מפני מה חמה יולאת במזרח ושוקעת במערב א"ל אי הוה איפכא נמי הכי הוה אמר לי א"ל הכי קאמינא לך מפני מה שוקעת במערב א"ל כדי ליתן שלום לקונה שנאמר (נחמ"י ט') ולבא השמים לך משהמים וע"ס וברשי' כדי ליתן שלום לקונה, להקב"ה שהשכינה במערב וכיון שמונעת עד מערב הולכת ומשתחווה לפני הקב"ה שבדחה ולכן שוקעת ונכנסת כפופה לפני הקב"ה, ובמהרש"א שוקעת במערב כו', פרש"י הכוונת כל עולם עד שתחזור למקום וזיאתה והשקע כו' ע"ס קצת דחוק דמאי קשיא לי' דהיכן הלך בלילה באותה שקיעה ודוחק לומר שהעמוד שם במקומה במזרח כל הלילה וי"ל ע"ס מה שאמרו פרק לא יחפור גבי נחזיק טובה לאבותינו שהודיעו לנו מקום הפלה שנאמר ולבא השמים וגו' כי מהלך שבעה כוכבי לכת שאנו רואין ע"ס גלגל המזלות ממוצא למערב אבל עיקר מהלכם האמיתי ממוערב למזרח כמ"ס המוכנים וז"ס אנטינוס מפני מה חמה יולאת במערב היפוך מהלך אמיתי שלהם שהוא ממוערב למזרח ולפי שלא פירש קושינו למה לא יהי' כך משמע לי' לרבי כפשט"י וא"ל אי הוי איפכא נמי הוה אמר לי למה לא יהי' בהיפך ועל זה השיב לו דלא על ההיפך קשה לי' לחוד אלא דמאי מיניחו נמי קשה לי' אמאי שיקע במערב כיון דבטיקת מהלכה שוקעת במזרח והוא הדין דהך חדא נמי הוה קשיא לי' אמאי יולאת במזרח כיון דבטיקת מהלכה יולאת במערב אלא דנקט המלמוד דהך חדא דשוקעת במערב דאחא השיב לו רבי דלכך הוי מהלכה על ידי גלגל המזלות ממוצא למערב היפך מהלכה אמיתי שהוא ממוערב למזרח שנהי' הוי רואין בזה מהלך ממוצא למערב שהיא שוקעת ומשתחווה למקום השכינה הודיע לנו בזה מקום הפלה בדאמרינן בפרק לא יחפור ודוק, והגמרא הזאת היא בדף כ"ה ע"א אלא מאי דדירא דדירא בשכינה דאריז"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעו מקום הפלה דכתיב ולבא השמים לך משהמים וברשי' דדירא בשכינה, במערב היא שוכנת, לאבותינו, אנשי כנסת הגדולה שאמרו מקרא זה בכפר עזרא, וע"ס במהרש"א שפירש כמו שפירש בבהדרין הג"ל, והוה דרך מצוא השמש לפי שאנו רואים שמהלך החמה היא ממוצא למערב היפך ממהלכם האמיתי שהיא ממוערב למזרח כדי שנדע שהשכינה במערב ולהודיע לנו מקום הפלה מזה שלפי דאית טיינו השמש משהחמה למערב והמוזה התורה בזה הגמורה הללו וכדברי המהרש"א הג"ל ועיין בשו"ע או"ח סי' ל"ד הטעם שאנו מחזירין פנינו למזרח בהפלה, ואין ילד לבן בתורה וליכא מירי דלא רמיזא בה.

(פד) שם (י"ג פסוק ז') כי יסיהך אחיך בן אחיך או בןך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך וגו' וברשי' אשר כנפשך זה אחיך והוא מהבשרי, ולריך לדעת למה לא כתיב התורה בפירוש האב וג"ל דבא הכתיב לרמוז בזה הלשון מה ששנינו בעדיות פ"ב מ"ט הוא ה"א אמר האב וזכה לנן בניו ובכח ובעשר ובחכמה ובשנים וכו' ובהרע"ב לפי שקרוב טבע הבן להיות דומה לטבע האב והנני והכח והחכמה והשנים אדם וזכה בןן מוחלט יצירתו כפי טבעו והטעם אדם מורישו לבנו וחכמה דאמרינן הכא היא הכשרא הישרה והיא בדרם כפי טבעו והשנים ארוכות הימים כו' והוא פירוש הרמב"ם וע"ס עוד פירוש שני שפירש הוא, ומה דלא חמי מזה עיין בס' הון עשיר הגדפס גם בסוף האנטינוס דרפוס ווארשא שנת הרמ"ב והוא מהבאן הקדוש מור' שמחלל מי ריקן

ז"ל בזהמ"ח ספר משנה חסידים שכתב משום דבן חכם ישמח אב הני זוכה אצל עיקר פירושו לפי פירוש הראשון שכתב הר"ב הוא מוכה ובתפא"י כתב אמנם מלינו גם בדוכתי אחרינא שהשתמשו חז"ל בפועל במקום מפעיל כמו החולץ ליבמותו שהוא כמו המחליץ ע"ש וברמב"ם בפירוש המשניות שם כתב ואלה הדברים נוהגים על הרוב וכן רוב הדברים הטבעיים הם על הרוב ע"ש וכדי לרמוז לן שקרוב טבע הבן להיות דומה לטבע האב כפירוש הרמב"ם במשנה דעדות הגיל כהבה החורה על האב אשר כנפשו שטבע של אביו קשורה בנפשו של הבן ע"פ רוב והכל רמזו בתורהו הקדושה.

(פה) ב"פ' שופטים בפסוק ראשון ושפטו את העם משפט לך, יש לדייק דמינת משפט נראה כיחור לשון דה"י די לומר ושפטו את העם לך ואפ"ל ע"פ הגמרא בסנהדרין ו' סע"ב ויהי הדיין יודעין את מי הן דין ולפי מי הן דין ומי עמיד ליפדע מהן כגאמר אלקים נבב בעדא א' וכן ביהושפט הוא אומר (ד"ה ב' יט) ויאמר לשופטים ראו מה אחס עושים כי לא לאדם משפטו כי לר' שמואל יאמר הדין מה לי בלער הזה ה"ל ועומק בדבר משפט אין לו לדין אלא מה שעיני רואים וברש"י כלומר בטענותיהם המשפט לפי אומן דברים השפוטו ולא חשבונו וע"ש והענין הוא שאין לו לדין לחוש אם הענין אחס כשאינו יכול לברר אלא לריך לפסוק ע"פ טענותיהם והוא משפט לך שישפט בדרך לפי דברי הבטלי דינין מוח כשהוא מכיר שהוא דין מרומה וזוה יתישב אומרו את העם דנראה ג"כ כמיותר דבא הכתוב להורות לנו שהמשפט יהי לפי טעמותו שהוא דברי העם משפט לך ולא יחשבו לדין שיקר לסלק עליו מזהרין ולפי' מרומה באריכות הלשון שאין לו לדין אלא מה שעיני רואות כהגמרא דסנהדרין הגיל והכל מרומה בתורה. (פו) שם (י"ז פסוק ד') והגד לך ושמעת ודרשה היטב וגו' מינת ושמעת נראה כיחור לשון שהלא חס יוגד לו ישמע מהמוגד לו וג"ל דבא הכתוב לרמוז בזה הדיבור מה ראייתו במס' נדה ס"א ע"א אמר רבא האי ליטא ביטא אפי' דלקבולי לא מיבעי מיהא לי' מיבעי ע"ש שגדלי בן אחיקם התחסד שלא להאמין ליהודין בן קרח בגאמר לו שישמעאל בן נחמי הולך להורגו ומעלה עליו הכתוב כאלו כל ההרצים נהרגו על ידו שהי' לו לחש להשמד ממונו וע"ש הקרא שחביא על זה וזה ירמוז הכתיב והגד לך ושמעת שאם יגידו לך על אדם שרואה לעשות לך רעה דהיינו שרואה להיזקך ובדומה לא התחסד שלא לקבל את דבריו מפני שהחשוב שאי אפשר להאמין על אדם כזה שיראה לעשות הטובה בואת לזה אמר הכתוב ושמעת שחוש לדבריו להשמד מפניו ואח"כ התקור וסדרות היטב אם אחת נכון הדבר, וליכא מידה דלא רמזא באורייתא.

(פו) ב"פ' תצא, כי חלל למלחמה על אויבך ונתת ד' אלקיך בידך וסבית שבוי וראית בשבי' אשת יפה תואר וחשקה בה ולקחת לך לאשה, יש לדרקק למה נכתב וראית שהי' יכול לקלר ולומר וחשקה בשבי' אשת יפה תואר ולקחת לך לאשה ולאזהר לומר הזכיר הכתוב הראי' של היפת תואר וג"ל דבא הכתוב להדיעני בזה שאי אפשר שיחשוק בה בידענה שלא בראי' כמו שאמרו חז"ל אין יצר הרע שילע אלא בזה שעיני רואות והוא מבוחר במס' סוטה דף ו' ע"א במשנה וכן אוחז בבידו' אם נקרטו נקרטו ואם נפרמו נפרמו ר' יהודה אומר אם הי' לבנה נאה לא הי' מנללו ואם הי' שער נאה לא הי' כותר ובגמרא דף ח' ע"א לגימרא דר' יהודה היש להיזהר דא' ורבנן לא חיישי דא' לאיפכא שומעין להו דהניא האי' מוכסין אוחזי פרק אחד מלפניו והאשה שני פרקים אחד מלפניו ואחד מלאחרי' מפני שכולה ערוה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים האי' נסקל ערוה ואין האשה נסקלת ערוה אמר רבה הכא טעמא מאי שמיא תלא מבי' וזאת ויחגרו בה שרתי כהונה ההם ה' מסתלקת וכי תימא אחי לאיגדלי' באחרנייהא האמר רבא גמירי דאין

דאין יתר הרע שולט אלא במה שעיניו רואוה ובחוס' כחבו על זה מקשינ' מפרק אין דורשין (דף י"א ע"ב) דאמר עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפיש יצרייהו ולא קשה מידי דהתם הכי פירושו מאחר שראה הערוה פעם אחת שוב מהרהר אחר' לשילש אפילו שלא בפני' אבל מוחמת שראה הנסקלת ערומה, אינו מהרהר אחר אחרת, ובחוס' סנהדרין מ"ה ע"א כתבו על זה והא דאמר סוף פ"ק דמגילה (דף ט"ו ע"א) כל האומר רחצ רחצ מיד נקרי האמר ההס ביודעה ומכירה, ולא לחנם נכתב הראי' דבא הכתוב לרמוז לזה וליכא מידי דלא רמזוה' בחוריה. פח' שם (כ"א פסוק ט"ו) והי' ביום הנחילו את בניו את אשר יהי' לו, דקדקו דחיבות אשר יהי' לו נראים כמיומרים דודאי ינחיל אותם מה שיהי' לו ולא ממה שאינו שלו ואפ"ל דרמזו למה דאיתא בערכין דף כ"א סע"א אמר רב נחמן מרישא לא הוה מודקקנא לנכסי יתמי כיון דשמענא להא דרב הונא חבדין משמי' דרב יתמי' דאלא דלא דידעו ליזיל בהר שביקיייהו מולאן ואילך מודקקנא וע"ש שקאי לענין גביית חוב מוסימונים, ומאלי טעמא כחבה החורה את אשר יהי' לו לרמוז שב"ד יודקקו לנכות החובות שאביהם חייב כדי שלא ינחילו מה שאינו שלו ובחוס' שם כתבו דהלכה כר"ג בדיני דמוקקין לנכסי יתומים והביאו רא' לזה ע"ש ורמזה החורה זאת בחיבות הללו וליכא מידי דלא רמזוה' בה, ועיין בספרי מה דרריש בזה.

פט' בפי' תבואה, (כ"ח פסוק ו') מופני רוע משלליך אשר עובדתי, יש לרקק דחיבות אשר עובדתי נראה כימור לשון רמזה הי' חסר המקרא בלא זה ואפ"ל ע"פ הגמרא בבבלי דף כ"ה ע"ב תורמבא מקטע רגליהון דשנאיהון של ישראל שנאמר (שופטים י') ויבסו בני ישראל לעשות הרע בעיני ד' כו' ויעזבו את ד' ולא עבדוהו ממשמע שנאמר ויעזבו את ד' אינו יודע שלא עבדוהו ומה ה"ל ולא עבדוהו אמר רבי אלעזר אמר הקב"ה אפילו כהורמוס הוה ששוקלין אותו ו' פעמים ואוכלין אותו בקטח בעורה לא עשאוני בני, וכן פירש רש"י בספר שופטים דאפילו בשותפות לא עבדוהו ע"ש ואולי כמו כן יתפרש הקרא זה אשר עובדתי לעבד אותו אפילו בשותפות הוה הבא לבסוף בקטח בעורה ורמזוה' זאת בחורה, ובפשטות רוע משלליך היא העבירות שהם בקום עשה ואשר עובדתי קאי על העבירות שהם בשב ואל תעשה וע' באלשיך.

ל' שם (פסוק כ"ז) והיתה נבלתך לאחל לכל עוף השמים ולבהמות החרץ ואין מחריד וברשעים ואין מחריד, אין מחריד העופות מעל הנבלות כי אין קוברין ולדך לדעת לאיזה לידך סיפרה החורה שלא יהי' מחריד ונ"ל דיהי' מזה כדמות סמך למה דאיתא במס' כתובות דף ח' ע"ב אמר עולא ואמרו לה במתניתא מנא עשרה כוכות חקנו חכמים בבית האבל בלשה קודם אכילה כדי לפתוח את בני מעיו וכו' הוסיפו עליהם ארבעה אחד כנגד חוטי השיר ואחד כנגד פרנטי העיר ואחד כנגד בית המקדש ואחד כנגד רבן גמליאל התמילוי היו שותין ויגמלוהו החזירו הדבר ליושנה מאי רבן גמליאל דמניא בראשינה הייתה הולאת המת קשה לקרוביו יוחר ממותתו עד שהיו מניחים אותו ובורחין עד שבא רבן גמליאל ונהג קליה בעלמיו והוליוהו בכלי פשתן ונהגו כל העם אחריו להיליח בכלי פשתן אמר רב פפא והאידנא נהוג עמא אפילו בלדא בר זוי וע"ש ברש"י ומבואר דבר זה להלכה בש"ס יו"ד ריש סימן שצ"ב אין קוברין המת בהכריזין יקרים אפילו לנשיא שבשראל, ומה שסיפרה החורה שלא יהי' מחריד אותם וכפירוש רשב"ם הנ"ל יש סוכה שלרין לראות שהיו קוברין למת ואפשר לכלול בזה מנהג זה של רבן גמליאל כדי שיקול הקבורה על קרובי המת ולא ינחשוו בבזיון כנ"ל ולא לחנם כחבה החורה שלא יהי' מחריד אותם כי יש בזה מניחות להלכה של המנהג הזה וליכא מידי שאין לה רמוז כל דבר בחורה.

לא' בפי' נציבים, (פסוק י"ג) ולא אחסם לבדכם אנכי כורת את הבית הזה

ואת

ואת האלה הזאת, כי את אשר ישנו פה עמו עמוד היום לפני ד' אלוקינו ואת אשר איננו פה עמו היום, לפי הפירוש הפשוט כיון שהאבות קבלו עליהם גם הבנים הבאים אחריהם הם בכלל הדבר מפני קבלת אבותם יהי ראי' מוכח למה דאפסוק בש"ע יו"ד סימן רי"ד כע"ף ב' קבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם וכו' ע"ש והבית יוסף הביא בזה הלשון כחב הריב"ש בכתובת שלפניו סימן רמ"ט בשם הרמב"ן במשפט החרם שכל קבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם ואפילו בדברים שלא קבלו עליהם בני העיר בהסכמה אלא שהגו כן מעולם לעשות גדר וסייג לתורה אף הבנים חייבים באותו הגדר כדמסקה עובדא דבני בישן וכו' ע"ש והעובדא הזאת הוא במס' פסחים כ' בע"ב, ועיינתי בריב"ש שם שכתב וגם הדורות הבאים חייבין לנהוג כן ואע"פ שלא היו בשעת הגזירה כדנתיב (יהושע ו') וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש אשר יקום ויבנה את העיר הזאת את יריחו ונתקיימה גזירה לאחר כמה דורות וכן בימי פילגש בגבעה לפי שאמרו ארור נוחן אשה לבנימין נאמר אותו הדור וגם הדורות הבאים היו נאכרים אם לא שדרשו ממנו ולא מבניו כדאיתא בפרק יש נוטלין (קכ"א ע"א) הא אלו אמרו עליהם ועל זרעם או כחם החרם חל על הדורות הבאים עכ"ל הלכך לעינינו, ויש סוך בתורה שקבלת הרבים חלה על זרעם מהאי קרא דגם הבנים הם מושבעין ועומדים מהר כיני משום קבלת האבות והכל נמלא בחזרה דכולה בה.

(ב) שם (בפסוק י"ז) פן יש בכס איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מוטס ד' אלוקינו ללכת לעבוד את אלהי הגוים ההם פן יש בכס שורש פורה ראש ולענה, והי' בשמנו את דברי האלה הזאת והתבאר בלבבו לאמור שלום יהי לי כי בשדירות לבי אלך וגו', לא יאבה ד' כלום לו כי אז יעשן אף ד' וקנאתו באים ההוא וגו' ומתה ד' את שמו מתחת השמים, אפשר לפרש שורש פירה ראש ולענה שהוא מחטיא את הרבים כהשורש שממנו ילמח ענפים רבים וקאי גם על אפיקורבות אשר אין תקנה לו שאלף בשמנו דברי האלה הזאת והתבאר בלבבו שיהי לו כלום כי לא יאמין בשכר ועונם והם דרכם להחטיא את הרבים כי מי שמאמין יחטא רק בעביר הנאחז ולא ירצה להחטיא את אחרים ולפי' יהי במינות מוכח להגמול דר"ה י"ז ע"א דאיתא שם אבל הגדוקים והמסוכות והאפיקורסים שגפרו בחזרה כו' ושמעאלו ושהחטיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט והבדילו יורדין לניהנס וגידוקין בה לדורי דורות כגאמר (י"ט"ו כ"ו) וילאו ורלו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' גיהנם כלה וכן חזק כלין וכו' ע"ש גם במהרש"א, ומה שכתב החזק על אפיקורסת ומחטיא את הרבים לא יאבה ד' כלום לו וגו' יש במינות להגמול הזאת, ואפשר לרמוז בזה הפסוק גם מזה דאיתא בריש פרק חלק ואלו שאין להם חלק לעו"ב כו' ואין תורה מן השמים ואפיקורוס וע"כ וזה שאומר שלום יהי לי וגו' אינו מאמין שהחזק מן השמים הוא רק יחשוב שמהר רבינו מפי פלמו אמרה ולכן לא יפחד מהאלות שאם הי' מאמין שהי' מפי הקב"ה לא הי' אומר כן וגם זה הוא בכלל לא יאבה ד' כלום לו להגמול דר"ה דחשוב שם שגפרו בחזרה כגיל ועל הדברים הללו אמרה ותחזרה ומתה ד' את שמו מתחת השמים שלא יהי לאפיקורוס ולהאמור אין תורה מן השמים חלק לעולם הבא ויש רמז בחזרה גם למה ששינו בריש פרק חלק הגיל וליכא מידי דלא רמיזא בה.

(ג) ב"ב וילך (פסוק י"ט) ועשה כהנו לכם את התורה שיש בה שירה ו' והבית יוסף בי"ד סימן ע"ר

כתב סימן דק"ל דאין כותבין את התורה פרשיות דתורה מחומה יתנה על כרחק לא קאמר שיכתבו שירת האזינו לבדה אלא היינו לומר שיכתבו כל התורה עד שירת האזינו

שהי' גמר של תורה וכך הם דברי הרמב"ם בהלכות ספר תורה ע"ש ודקדקנו לאיזה

לורך נאמר דברי השירה דהוי מלי למימר ועמה כהבו לכס את התורה הזאת וגו' שהיא
מלוא כתיבת ספר מורה המבואר בסנהדרין כ"א ע"ב ובש"ע שם וג"ל דבא הכתוב לרמוז
בזה הלשון מה דאיתא בסוף מסכת מגילה וא"ר שפטי"א אמר ר' יוחנן כל הקורא בלא
נעימה וכוונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים וגו'
וע"ס ובהוס' השירה בלא זמרה, שהיו רגילין לשנות המעשיות בזמרה לפי שהיו שוקין אותן
על פה ועל ידי כך היו נזכרים יותר ע"כ, ובפרק חלק דף ל"ט רע"ב, ר' עקיבא אומר
זמר בכל יום זמר בכל יום וע"ס ברש"י ובמהרש"א, הרי שטוב לקרות בזמרה שיהי' זכור
לזמור בעל פה כדרך השיר שהוא שזור בפה מפני נועם מליחותי' ומשום האי טעמא נקראת
התורה שירה לרמוז שיזמור בלימוד תורה כהגמרא דסוף מגילה הג"ל והכל נמלא בתורה.

(לד) ב"פ האזינו (ל"ב פסוק מ"ז) כי לא דבר רק הוא מוכס כי הוא חייבם
ובדבר הזה תאריכו ימים וגו', אפשר להבמך על פסוק זה מה דאיתא בעירובין כ"ד ע"א
אמר ל"י שמואל לרב יהודה שינא פתח פומך קרי פתח פומך הני כי היכי דתקיים
בך ותוריד הוי שנאמר (משלי ד') כי חיים הם למולאיהם ולכל בשרו מרפא אל תקרי
למולאיהם אלא למולאיהם בפה ובמהרש"א ותוריד כו' לכאורה מוקרא דמיתתי כי חיים הם
וגמר לא שמעינן אלא דהוריד חיי אכל דתקיים בך לא שמעינן וי"ל ע"פ מ"ס לעיל
בשוכה תלמודו שמוחייב בנפשו קאמר הכא דעל ידי דתפתח פומך ולא תלמוד בלחשה
תקיים התורה שלא תשכח אותה ותוריד חיי משה"כ אם לא תולאיה בפה תשכח ולא תקיים
בך ולא תוריד חיי וק"ל, וזה הפסוק קאי על לימוד התורה כמפורש ברש"י כי לא דבר רק
הוא מוכס, לא לחנם אחס יגעים זה כי הדבה שכל הלוי בה כי היא חייבם דבר אחר
אין לך דבר ריקן בתורה שאם תדרשנו שאין בו מוחן שכל וכו', וזה שבוים הפסוק ובדבר
הזה תאריכו ימים, שבוה שמעבדו בתורה בדיבור פה יחי' לכס בשכר זה תאריכו ימים
כדרכה הגמרא הג"ל למולאיהם בפה ויתפרש לפ"ו ובדבר הזה לשון דיבור בעין שמוני
דרכה חז"ל אזכרה למפגל בקדשים על ידי דיבור רע מהפסוק בסדר דברים י"ז א' כל
דבר רע כחובא ברש"י שם ובפ' תל"ב פסוק ה' ע"ס ברש"י ובשפ"ח ושם פסוק י'
וגמורה מכל דבר רע פירשו חכמינו ז"ל בפרק נערה נתפתחה דף מ"ו ע"א שהוא מלשון
דיבור ע"ס והכל נמלא בתורה דעולה בה, וע' בצרכות כ"ד סע"ב.

(לה) ב"פ וזאת הברכה, ולאשר אמר ברוך מוכיט אשר יהי רצוי אחיו ועובל בשמן
רגל, י"ל להבמך על זה שאמר יהי רצוי אחיו מה דאיתא בפ"ג דאבות משה ו' הוא יהי
אומר כל שרוא הכריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו ובהרע"ב כל מי שאהיב לזונה
בירוע שהוא אהוב למעלה ובהוי"ע וכן פירש רש"י ובמדרש שמואל בשם הרמב"ם שנאמר
ומלא חן ושכל כ"צ בעיני וגו' ואומר וחסד ד' מעולם ועד עולם על ירחיו שכל מי שמשך
עליו חוט של חסד בירוע שהוא ירא שמים עב"ל וכוונתו בודאי להגמרא דבוסה מ"ע ע"ב א"ר
חמא בר פפא כל אדם שיש עליו חן בירוע שהוא ירא שמים שנאמר וחסד ד' מעולם ועד
עולם על ירחיו ונרשם שם על הגלין שבשלי"ה דף קמ"ו העתוק חסד, ולפ"ו בירכו שיהי'
אהוב לפני אדם משום מעשיו ויהי' רוח המקום נוחה הימנו, ועיין פרש"י מה שפירש בזה
יהי מברכה לאחיו והוא מהספרי ויש שם עוד פירושים על זה וע' במצנ"ן ומה שחנני
השי"ת למולא המוכיח להמשנה דאבות הג"ל כהבו לכס את התורה הזאת ומה שחנני

הכו"ח חנוך דוד בריי ז"ל גרינגלאס אבר"ק לענטשטא.

והט ונשלם מהדורא רביעאה בס"ד.

ב"ה למרנן ורבנן ולכל מאן דעסקין באורייתא

אודיע ואבשר שנגמר בשלימות

סדר

אמונת זרעים

דבר חדש אשר לא היה לעולם

הוא ילקוט הגדול על כל סדר זרעים עשר מסכתות:

פאה דמאי. כלאים. שביעית. תרומות. מעשרות. מעשר שני.
חלה. ערלה. ביכורים. הפוך בה והפוך בה דכולה בה כו'

בו מלוקט כל מאמר חכמינו ז"ל מתנאים ואמוראים בעניני זרעים המפורשים
בכל ש"ס בבבלי. מכילתא דר' ישמעאל. תורת כהנים. ספרי וספרי זוטא.
סדר עולם דר"י זוהר הקדוש. פסיקתא רבתי דר' כהנא. מדרשים.
ותוספתות דכולא ש"ס כו', וטרחתי ויגעתי ומצאתי בעזהו"ת לסדר
כל התוספתא מכל סדר זרעים לא חסר אחד והכל מסודר אצל כל
מתני' ומתני' בדיוק גדול ובחיפוש היטב כדי לחבר את האהל להיות
אחד (כרמצינו בתענית כ"א) במאמר אלפא רליכא מתניתא דלא
רמיזי במשנה.

וסביב שני פירושים:

פ"י הפשוט שמלוקט מירבותינו ויל על	ופ"י האריך שהצגנו עיקר הירושלמי
בתנאי פ"י הרע"ב ועל גבי פ"י רש"י	עפ"י שיטת הגר"א משני"א ובריה"ס וגם
ועל תוספתא בגירסת הגר"א מפ"י מנחת	עבודתנו בעלי ד"ס ושאר מפרשי הש"ס
ביכורים ושאר מפרשי הש"ס	דברים הנצרכים לענינינו.

כל אלה נקבצו ונסדרו ע"י

הס' יהודה לייב (ברא"ם) מענדילזאהן ביארשא מורגאו 15

ונלוה בסוף קינטרס עיני יוסף כבנו של המחבר צענים והערות על הס' אמונת זרעים.
וסמכתי

וסמכתי יחידותי עמי והובא בהקדמת לפיי הרמב"ם על משניות והובא
באמצע דבריו וז"ל. ומה שנמצא מחיבור רב אשי בתלמוד הם ל"ה מסכתות ולא
מצינו לו דבר בסדר זרעים אלא בברכות לבד ומסדר טהרות אלא נדה בלבד
וכו' אחרי כן נפטר רב אשי בבבל אחרי שגמר התלמוד וכ"ו.

אכל יכול אדם לפרש הסדר אחר יגיעה רבה ועמל גדול
ושייעהו התוספתות והברייתות וילקוט הלכות הבאות על ענינו בכל
התלמוד ויוציא בשכלו העיקרים של המסכתות וענייניהם מן הלכות ההם
כפי שתראה בשנפרש הסדר בעזה"ת עכ"ל עי"ש.

וגם ראיתי בספר מגלת יוחסין במהר"ל מפראג דעל ציון מצבת קברו
כתוב שהוא עשה ליקוט על סדר זרעים ועל סדר טהרות ליקוט מתנאים ואמוראים
ובצידו פי' מפרשי וכ"ו עי"ש ובעזונותינו הרבים נשרף והובא גם בהסכמת הג'
ר' יוסף שאול נאטאנוואך על סדר טהרות מה"ר הגאון אדמו"ר ר' גרשון
העניך זצ"ל.

והנה על סדר טהרות כבר קם הנשר הגדול אדמו"ר ר' גרשון העניך
זצ"ל בספרי סדרי טהרות אבל על סדר זרעים עדיין לא זכינו עד עתה. לכן
עוררתי פעור בירא עולם בהסכמת שאל אביך ויגדך זקינו ויאמרו לך ובראשם
הלא הם אדמו"ר הצדיק זי"ע מאוסטרז'יצה והרב הצדיק הגאון בעה"ס חפץ חיים
ומשנה ברורה וכ"ו וכ"ו המה יעידין כי מן השמים הינחו לי מקום להתגדר בו.
והוא תועלת אפי' למופלגי תורה: ובשנת תרע"ג נדפס על מס' פאה ופס' דמאי ומחמת
גודל הוצאות עכבו לנכור עד שנת תפ"ח אבל בגלגלן זכות עיי זכאי והתעורר הגביר
החסיד המופלג המפורסם לשבה כשי"ת ה"ר שמחה מאיר פשפורקא נ"י והווי"ל זהב
מכיסו להביא לדפוס בשלימות על כל סדר זרעים ועיקר כוונתו כדי לכבד לאביו
ה"ר אליעזר מרדכי ז"ל ולעטר את נשמתו בחליקא ררבנן במוזכרת קדוש לזכר
עולם יהי צדיק.

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד מתני' ותוספתות ותלמיד
בבלי וירש"מ וברכותינו ז"ל וכל הסדר מחזיק שלוש מאות דפים מחירו שני
דולר כבוד.

ה א ד ר ע ס ע :

L. MENDELSON, Warszawa, ul. Muranowska 15.

לכבוד כל רבני וסופרי השערי תורה

ה' עליהם יחיה

הנה כל אומבי תורה ושוחר' ידעו ויבינו היטב עד כמה נכון ונחוץ תוצאת
ה"שערי תורה" הנוסד ע"י כ"ק אאמ"ר הרב הגאון הצדיק המפורסם מו"ר יצחק
הכהן פייגענבוים זצ"ל הראב"ד דפה ווארשא. ומי לא יראה התועלת המרובה
מתוצאת ירחון כזה להרמת קרן התורה ולומדי'.

ה"שערי תורה" היא אכסניא של תורה ובית לחכמים ובו יתאחדו ויתאגדו
כל לומדי תורה הרחוקים זה מזה, וישאו ויתנו יחד בחבורה בבידור השאלות הקשות
ותחמורות בכל עניני דין ודת, ובהבנת דברי חז"ל הצריכים ביאור, זה שואל וזה
משיב וכל דבר הגדול והקשה יתברר ויתלבן עי"ז לאמיתתה של תורה
בפולחן חברים הנוחים זה לזה.

בה"שערי תורה" יכול כל אחד להשמיע ולהפיץ ברבים כל אשר יתחדש
לו מדי יום ביומו.

בה"שערי תורה" הולכים ונדפסים גליונות כת"י מאת גאוני ורבני
ק"ש וזצ"ל ובאמצעות תוצאת השע"ת ניצולו מאבדון כמה כת"י משפתי
ישנים.

אך לדאבון לבנו בזמננו אלה מפני רוחות שיגות המגשבות עלינו כגלי הים, אין
הקומץ משביע את הארי להו"ל השערי תורה המידין כסדרן מדי חודש בחודשו,
ואין לאל ידנו להביא לבית הדפוס כל הכת"י יקרי ערך הנמצא תח"י מאת גאוני
ורבני ק"ש וזצ"ל.

אי צואת נוסד ועד מיוחד ובתוכם הרבנים הג' וכו' הרב הנקד דוד
גרינגלאס נ"י אב"ד לענטשנא, הרב שלמה אלטמאן נ"י מו"צ בפה,
הרב יהונתן הלוי אייבעשיץ נ"י מו"צ בוואלאצין, שנתעוררו לחוק ולתמוך
השערי תורה בכל השפעתם האפשרית.

והנני קורא ואציע לפני כל רבני וסופרי השערי תורה די בכל אור ואתר
בארצנו ובחו"ל שיתעוררו גם הם להשתדל לטובת השערי תורה וקיומו.

ברגשי כבוד

המו"ל ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל.

אדר א :

I. Feigenbaum, Warszawa, Muranowska 4, m. 30.

מודעות בהשערי תורה הגפון בארצנו ובחול מביאות לבעליהן תועלת מרובה

**יצא לאור ספר חדש
אבות עטרה לבנים**

כולל כל הוכחות, פירושים והגדות על אורות
הספר הפולני הרב שאול וואהל
קורות חיים, פרשת גדולתו והצלחתו עם רבנים
ומשלי ארץ, פעולותיו בישראל ובמסגרת, כבוד עשרו
עשרת בניו ויוצאי-הלציו, על פי מקורות רבים
עתיקים וחדשים, שנחללו זה עתה, עם הספר מנוקד
ישי, השתלשלות יחסיו, אותות לבית אבות
עד דוד המלך, ובכבודו, שלשלת היוחסין, שנות
צאצאיו, נכדיו ויוצאי-הלציו דור אחר דור עד
ימינו אלה, וביניהם הרבה רבנים, אדמו"רים
ואנשים מפורסמים, החיים אתנו, ואבי יובל ופקדו
שמותיהם והשתלשלות יחסים של הרבה משפחות
מיוחסות בישראל, — הספר הוא רב הכמות ורב
האיכות (מחוקק 256 ע') ונרשם על נייר טוב
ובהבליה היופי.

הכתובת להמכר:

הרב 5, ליווישין, ווארשא, מילא 9.
להשיגו בגל בתי ספר החסידים.

Księg. Lewin-Epstein i S-ka Warszawa,
Gęsia № 5.

כנסת ישראל, על סף אבות, חלק שלישי.
נרשם עם הפרש באותיות נאות, ובמבטות ועם
פירוש ישי ו"ל, הוא קובץ גדול שלוקט מכתב
מאות פנים עתיקים וחדשים, וכולל בקרבן דרשות
למאות פנים ומשלים, מופנים ומפורסמים נאים
וחדשים והוא על כל משנה ומשנה כמעט ספר
בפ"ע, והוא בא בקצת הזה בכרם ספרותנו על
סף זה נתון מאד לידינו, דרשות, משלים ולכל
המפלות הוא ששעשענו, נרשם בספר-מבטותם וכל
הקרבן ובה להשיגו אצל רשומה, הרבה זה
ישראל נאלדמאן באראדעא, בחברתו:

Rabin I. Goldmann, ORADEA,
Str. Saguna 19. Romania

מודעת רבה לאוריותא

יצא לאור בע"ה מאת הרב הנאמן הנודע להמכה
רבי **עבדי הירש פערברג** רב ביהמ"ד חסד
שני ספריו הנפלא והמחולל **כרם העבי** מחוקק
יותר משני מאות עמודים: יכול אודת גדול ונחמד
עיתת קרב לאדם באמרים נפלאים ומחוקק — גם
מכללת וישיבה של רבני קטאי ובמראי מחורר ויזא
וכפי דגם מזהב ויזא ויזא ויזא ויזא ויזא ויזא
קדמוניות ודברי עתיקים במאות עתיקות שיריזו גוי
וי קרב אשר יאמרו ספריו תח"ק, מחורר 1 דולאר
Rabbi H. Ferber 14 Manette st. Soho
London W. 1. (England).

ס' תרי"ג מצות חלק ראשון, מאת הרב הנאמן
גליל המרעים וכו' ס' יעקב איסקאלסקי נ"י רב בני
יארק, פנים הוצגו סדר המצות לפי מנינו של רבינו
הרשב"ם ו"ל וסב"ל להם ב' פירושים (א) **במסעמים**
כולל רעיונות נעלים ונשגבים פענינו של המצות,
(ב) **דברי יעקב** לתרי"ג ולפרק בחלוקת הרבה
מבנותיו הראשונים ו"ל בפלפול וכברא ישרה, ואחר
כל מצות דרוש יקר ונעים בשם **כבוד הגרן**
השייך לאותו מצות, ובה מצוין הספר לצד ורב'
ברכה זו.

Rabbi Jacob Eskolski 256 East Broadway
Nev-York.

יצא לאור ספר **הנקוד השלם**, ספר שמושי
לסווי-הוראה, שוחטים וסנקרים, כולל חלק הפנים,
חלק האחרונים ויחד האברים הפנים, עם 22
ציורים, נוקד לזה כמה ענינים שיש להם ערך מיוחד
להגות בעלוי-ההוראה, מהרב הנאמן ר' שחיה מאלון
בורה הוראה בביאליסטאק, הספר מצטיין בסדר
עניניו וערך במגוון מסביר, מחירי חמשה וחזרים
מלכר המשלוח ובחול א' דולר.

Rabin S. Malin Blalystok Jurowiecka 32.

ס' **גילוי דעת** ה"ל מיוזמת סו"ח הנאמן
מברקעא ו"ל מחירי 1 1/2 דולר המשלוח בקאנווערס
(רעקאמנדירט) וכל הקודם ובה בקרוב.

M. I. Feldman Oberrabiner
Dragomiresti Maromores (Romania).

יצא לאור ספר **ישועות מלכו** השוכות
להלכה ולמעשה על הרשב"ם מביק הנאמן מרנא
ישראל יהושע מקובניא וצ"ה להשיגו אצל
נכדו הנאב"ר קובנא שליט"א.

Rabin Trunk, Kutno.

גפ"א על ששה דברי משנה מהר"ה אברהם
שעקר מו"צ דקח"י נאוועמאקן (סלובקיה), ספר
ובסלבי שומות הראשונים וחלקיו האחרונים עם
הערות מפורטות ומנינו, מחירי הה"א על סדר ויעים
40 כ"ה, ה"ב על סף שבת 34 כ"ה, ה"ג על סף
עירובין 23 כ"ה בשעשענו, ה"א מחוקק ש"ה, ה"ב
ס"ר וה"ג ק"ג עמודים גדולים.

Rabin Abraham Stern Nowezamki
(Slovakia).

למחברים ומול"ם

שלחו ספרים שהוצאתם לאור
ונפרסם א"ה ספרים על עמודי
השערי תורה לכבוד ולתפארתא"ה
מערכת ה"שערי תורה".

האדריכה להשערי תורה:

I. Feigenbaum, Warszawa, Muranowska № 4, m. 30.

קובץ שאלות ותשובות, הידושים וביאורים בהלכה ואגדה
מאת רבני יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל

הרב יצחק יהודה טרונק נ"י (קוטנא)
הרב יעקב זילבערשטיין נ"י (פראגא)
הרב ישעי' יוסף מארגאלין נ"י (ברוקלין)
הרב חנוך דוד גרינגלאס נ"י (לענטשנא)
הרב צבי יחזקאל מיכלזאהן נ"י (ווארשא)
הרב אברהם הלוי עפשטיין נ"י (סאקאלי)
הרב שלמה אלטמאן נ"י (ווארשא)
הרב שאול משה מאהילנער נ"י (דשזאנקא)
הר"ר שלמה זלמן טרויבע נ"י (דוואהרט)
שפתי יטנים: שו"ת מאת ההג"מ יוסף לעוונישטיין זצ"ל אב"ד סראצק.

לחבורת זאת נספחו שאלות ותשובות

אור פני יצחק

מאת כבוד הרב הגאון האמיתי הצדיק המפורסם וכו'
מרה"י יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל ראבד"ק ווארשא.

המהיר לשנה (במדינה) 12 וחובים, (אמריקא) 3 דולר, (אנגליא) 15 שיללינג, כערך זה להצי
זרבע שנה, הסופרים מתבקשים לשלוח רק מאמרים קצרים.

מסודר בדפוסו של ר' חנוך העניך פאלמאן, בעיטברוק.

יו"ל בעוה"י להגדיל הורה ולהאדירה
העורך: ישראל איסר בהנאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל
האדריסה להפציתו: I. Feigenbaum, Warszawa, Muranowska № 4, m. 30.

חבורת ד' (שנה יח) ווארשא, אלול, ה'תרפ"ח 4 Wrzesień 1928.

התנצלות וגילוי נעת:

בהוציא לאור כעת ח"ל, החוברת ד' (שבת—שבת ה'תרפ"ח) מהירחון הרבני שיערי תורה ויחד עם זה הנני שולח להחותמים חוברת ג' (כסלו ה'תרפ"ח). שנקראה בשם **אור פני יצחק** והיא קובץ שאלות ותשובות מכת"ק של כבוד אאמ"ר הרב הגאון המפורסם מרן **יצחק הכהן פיינענבוים** זצ"ל הראב"ד דפה ווארשא.

והנה בטח יהא הדבר תמוה לרבים בקבלם בחודש האחרון של ימי הקיץ החוברות ששמות מהדשי החורף נרשמות עליהן, וגם ישאלו בצדק החוברות מהדשי הקיץ היכן הן?

אי לזאת הנני רואה לנכון להתנצל בזה לפניכם קוראים נכבדים ואודיע גלוי לרבים שרובי הענינים שבחוברות הללו כבר היו מסודרים ותובנם היו מקדש להחוברות. שהיה להן להופיע בהדשי ימי החורף.

אך מפני סיבות רבות באתן תלויות בו וטירדות שונות שעפו עלי מכל צד, היתי מוכרח לדאבון לבבי, להפסיק תוצאות החוברות שעריכתן וסידורן ידרשו ממנו עבודה ועיון רב.

וגם היה קשה לי בכל ימי חדשי הקיץ לעסוק ולהשתדל במשלוח החוברת ג' לירי ההותמים אם שכבר נממרה ולמרות שידעתי נאמנה שכל אוהבי תורה יתנו כבוד לאאמ"ר זצ"ל ויקבלו בשביעת רצון החוברת הזאת שנמצאה בה תשובות חשובות מכ"ק אאמ"ר זצ"ל, שקראתי אותן על שמו בשם **אור פני יצחק**.

ועתה בעז"ה בשובי אל עבודתי הקדושה הנני מו"ל ושולח לע"ה להחותמים החוברות ג', ד' הנו' שכבר נקרא עליהן שמות של חדשי החורף, והנני מקה-ב"ה הנותן ליעף כח שמהודש תשרי תרפ"ט והלאה יהא דרכי צלחה להוציא לאור החוברות מדי חדש בחדשו להרמת קרן התורה וכבוד לומדי.

והנני מוצא בזה חוב קדוש למען כבוד התורה ולכבוד לומדי להביע בזה רגשו צערי שבמשך ימי הפסקת השערי תורה קבלתי טאטרי תורה מנאנני וגדולי דורנו נ"י שלא סדרתי דבריהם בחוברות הללו, וגם לא עניתי להם כפי דרישתם במכתביהם.

ואבקש בזה סליחתם שיסלחו בזה על כבודם (א) ואודיעם נאמנה, כי לא ברור עשיתי לצול בכבודם היקר לי מאוד ואודיעם נאמנה כי מפני הרפתקאות שעברו עלי במשך הימים הללו לא הי' לי פנאי אף לשום עין בחודשי תורה והסון המכתבים שאקבל מדי יום ביומו במדינה וחיון למדינה, וב"ש שלא היה לי באפשר להשיב לכאורא בכבוד הראוי לו והנחתי הכל במק"א עד כי יראה לי ובוז עברו ימים רבים והמכתבים נוספו אלי מיום ליום עד כי האחרונות היו משכחות את הראשונות ואתם הסליחה.

ובעז"ה אקוד-שמהיום והלאה על משמרתו אעמודה להשיב לכאורא בריוק ובזריזות.

וכאורא על מקומי יבא בשלום.

כ"ר המצפה לישועת ה' והמברך את כל סופרי וחותמי השערי תורה בתיבה וחתומה לשנה טובה ומבורכה.

המ"ל **ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים** זצ"ל.

(א) ביחוד הנני מבקש בזה סליחתם של הרבנים הגאונים והבני הזמן נ"י ה"ה הרב שלום יוסף הלוי פיינענבוים (לאקאטש), הרא"ה הלוי עפשטיין (סאקאלי), הר"צ מאקאווסקי (מעליטפאל), הרא"ה ל ווייסבלום (נויארק), הרמ"ו סמאלאטינסקי (סעביאטיש), האדמו"ר מהרש"ב לערמאן (קרושנאוויין), הר"א הכהן רובינשטיין (ירושלים), הר"א ווילרמאן (ירושלים), הרש"ם סאהילגר (דושנקוו), הר"ח קעסטענבערג (רארום), הרש"א קיפניס (אורושט), הרח"ה גרינגלאסס נ"י (לענטשנא), הר"א רייטשמן נ"י (פילעדעלפא).

סימן יד

הלכות יין נסך.

שא"ל פה בעירנו נטעה משקה חדש הטעמו ממים עם תערובות מינים שונים
ונס' הועמד על שמרי יין הנעלמים ע"י גלגל וקורה ויש במשקה ההוא טעם וריח
והוראה של יין ונשאלתי אם יש להזהר במשקה זו מנשום עכו"ם אם לא.
תשובה בתחילה נבאר דין חמור של שמרים או חרצנים הנזכר ביו"ד סי' קכ"ג
הטור הביא שם ג' טעמים בזה, טעה א' הוא טעה הר' אברהם אב"ד שאין אכור משום
מגע עכו"ם אלא נחן ג' מדות מים ומלא ד' וטעמו שהוא ז"ל כושר דכ"ז שלא נקרא יין
לענין ברכה בוסה"ג גם לענין מגע גוי אינו נקרא יין, וטעה ב' היא טעה הראב"ד
שכל חמור יש בו מנשום מגע עכו"ם וטעמו שהוא ז"ל כושר דלענין מגע עכו"ם יש
לדמות להקדש דאיתא בבב"ב דל"ז דחמור של שמרים של הקדש לעולם אכור, וכושר
דאין חילוק בין שמרים לחרצנים, וטעה ג' היא טעה הר"י דחמור של שמרים ראשון יש
בו מנשום מגע עכו"ם והשני אין בו כו', וטעמו שהוא ז"ל כושר דלענין מגע עכו"ם יש
לדמות למע"ש דאיתא שם דראשון אכור ושני מותר, ולענין חמור של חרצנים כחב
דחרצנים שנעלמו בגלגל וקורה אין בו מנשום מגע עכו"ם אלא נחן ג' ומלא ד' וחרצנים
שנדרכו בגלגל פטם ראשון ושני אכור, וטעמו בזה משום דפסחים דמ"ב ע"ב קאמר
הנמי שם אבט"א הא בדיוקנא הא בדיוקנא אלמא אט"ג דר' יהודה אוסר בחמור של
טבל מ"מ אינו אוסר אלא בשל שמרים אבל בשל חרצנים לא אלמא דחרצנים קילי
משמרים א"כ לגבי מנשום שם נזכר בהדיו שמרים מניל לחיבך בשל חרצנים וזה כושר
דחרצנים שנזכרו בתלמוד היו נעלמים בגלגל אבל חרצנים שלא נעלמו בחמור נמשמרים.
וזה לא נבאר בדברי הר"י אי שמרים הנזכרים בתלמוד היו נעלמים בגלגל
כעין שלנו ואש"ה היו חמורים מחרצנים הנעלמים בגלגל או דלמא דשמרים שבזמן
התלמוד לא היו נעלמים בגלגל רק שנללו בשולחן חבית והיו שפין היין מעל גביהם
ושפכו עליהם מים ולכך היו חמורים מחרצנים כהן היו נעלמים בגלגל כנ"ל אבל שמרים
שלנו שנעלמים בגלגל דינם שיה לחרצנים שנעלמו בגלגל דאש"י חמור ראשון מותר.
ובסבבא נראה לי דהלוי בזה אי הטעם דאש"י בחמור של מע"ש הוא מנשום
דאוליין בחר טעמו ומראו שהוא של יין כמו שפרש"י בפסחים שם בלישנא קמא לר'
יהודה שפיר יש לאכור אש"י בשמרים שנעלמו בגלגל אבל אי הטעם דאכור הוא מנשום
דחיישין שמה שמרים בלעו מהמים ויין של שמרים מעורבו במים ואיכא על הלח מים
חר של יין כמו שפרש"י שם בלישנא ב' ודאי נראה דאין לאכור בשמרים שנעלמו כעין
שלנו דאטו דאין שאין בהן לחלוטית כלל כמו דחזקן דרש"י ז"ל לא ראה לפדש זה
החשש בלשון א' דבבב"ב דאש"י חמור של חרצנים אכור משום שהם היו נעלמים כנ"ל הוא
הדין בשמרים דידן אך א"כ כיון דכתב הר"י היבא בראש"י בבב"ב דבשמרים לא שייך
חשש הנ"ל א"כ ע"כ הוא מנשום טעם ראשון א"כ גם בשמרים הנעלמים יש לאכור, אך
י"ל בהפוך כיון דחזקן דרש"י שם בלישנא ב' דבבב"ב דשל חרצנים אינם נאכרים לא
רואה לפרש הטעם הראשון משום דלעטם הזה אין חילוק בין שמרים לחרצנים א"כ כיון
דר"י מפליג בין שמרים לחרצנים א"כ ע"כ דכושר דהא דאכור בשמרים הוא מנשום
חשש הנ"ל והא דכתב שם הר"י דבשמרים לא שייך חשש הנ"ל היינו בחמור שני אבל
בראשון יש חשש הנ"ל, וראוי לזה דהא קשה על השור שכתב דהראש הסכים לסבבא
כר"י

הר"י והיינו משום שמצא בכתב הר"י באחרונה כמו שכתב הר"י שם, הא בהר"י ש
בע"ז דף ל' מבוחר להיפוך, שכתב שם גבי יין מוזג דאפי' אם יש על חד של יין יומד
מחלת מים יש בו משום מנע גוי ולא דמי לשמרים דבעי רמי הלחא ואחי ארבע לענין
בפס"ג משום דשמרים שאני ע"ש, ומשמע בהדיא דמדמה דין מנע גוי לברכה דאל"כ
הוי ל"י ז"ל לומר דאפי' בשמרים לא בעינן רמי הלחא ואחי ארבע לענין מנע גוי,
ע"כ ל"ל כנ"ל דהטור סובר דהא דמחלק הר"י בשמרים בין ברכה למנע היינו משום
דלענין מנע חיישינן חשש הג"ל אבל לענין ברכה מוספק מברכין שהכל כמו שכתב הר"י
בחרגנים שלא נעלרו, ומס"ה שפיר הולך הר"ש בע"ז לומר דביין לא בעינן סיכא על
הלח מים חד של יין אפי' לענין ברכה משום דלא דמי לשמרים, דאי יין דומה לשמרים
לענין ברכה ממילא גם לענין מנע גוי לא הי' נאסר היכא דהוינן דליכא על הלח מים
חד של יין דגבי יין בעינן לא שייך חששא כמו גבי שמרים.

שורב ראיתי בהריטב"א בע"ז ד"ל ובחירת הבית להרשב"א שכתבו דבזמן החלמוד
היו שמרים נעלרים בגלגל ובזמנם שאין נעלרים דנים שזה בחרגנים שאינם נעלרים
גם לענין ברכה חשוב יין, מ"מ כ"ל כיון שמבואר שבזמנם שהיו בזמן הר"י לא היו
שמרים נעלרים בגלגל א"כ ע"כ הר"י ז"ל כוונת להיפוך מדבריהם שגם בזמן החלמוד
הי' כמו בזמנם, דאל"כ גם לענין שמרים הוי ל"י ז"ל לאפלוגי בין זמן החלמוד לזמנו
ולמסר שמרים דבזמנו אפי' בהמד ב' כמו בחרגנים דזמנו וכן הרמב"ן זהר"ן בע"ז
שם מפליג בין חרגנים דזמן החלמוד הנעלרים לחרגנים דזמן שאין נעלרים גם לענין
ברכה ובשמרים לא מפליג מירי ע"כ כנ"ל, ובש"ע א"ח כ"י ר"ד בהדיא משמע כן,
שכתב שם בסעיף ה' שמרי יין מברכין עליהן בפס"ג ובמ"א שם סקטנו משום דאפשר
דראוי לשתי' אלמא דבשמרים כלולים אייתי' ואפי' כתב אח"כ דבגמ' עליהן מים לדיק
רמי הלחא ואחי ארבע ובחרגנים שאינם נעלרים כתב שם שאפילו לא מלא אלא ג'
מברכין עליהן בפס"ג ולדברי הרשב"א והריטב"א גם בשמרים הדין כן, ובדמב"ס פ"א
מה' תרומות נמי מבוחר דהא דשמרים דמט"ש ותרומה הנזכר בב"ב שם מירי כלולים
דכתב שם הלכה י"ג דאם לא נתן עליהן מים אלא מהבן היין מן השמרים כו' והוא
מתוספחה א"כ הוא הדין לענין מנע גוי דלמד משם הר"י נמי דווקא כלולים, ואין אנו
לריבין לחיס ולהחמיר דילמא העיקר כדברי הרשב"א והריטב"א כיון דלדבריהם דין מנע
כליו בברכה א"כ גם לדעתם מותר בשמרים הגעלרים.

וגי' דמס"ה סתם הש"ע ביו"ד שם כהר"י משום דמיייר בשמרים שאין נעלרים
ובזה גם הרשב"א והריטב"א מורים משום דסברי גם לענין ברכה חשוב יין הא אי לאו
הכי לא הוי ש"תס כהר"י נגד דעת ה"ר אברהם אב"ד והרמב"ן והר"ן והרשב"א
והריטב"א סתן רבים כנגד האוסרין וסברי דמנע חלוי בברכה, ובפרט שלפי דברי החו"ס
בב"ב שם ד"ה שמרים ולפי' המרש"א שם גם במט"ש מותר אם לא מלא אלא כדי
מדתו ועוד דהא קשה על הר"י דכתב דאין ללמוד מנע מהרומה דתרומה שאני דכיון
שכבר נאסרו השמרים החמירו, שלא להפקיע איסורן א"כ גם ממט"ש אין ללמוד משום
האי טעמא אפי' כוונתו כיון דהוינן דבמט"ש תמד ב' מותר א"כ ע"כ מה שכתרומה
אסור הוי מטעם חומר ולכך אין ללמוד מהרומה אבל הא דבמט"ש תמד א' אסור לא
מילני שהוא מטעם חומר ולכך שפיר יש ללמוד ממט"ש, אלא אכתי קשה הא גם במט"ש
ע"כ הוא מטעם חומר דהא בטבל גם תמד א' מותר לרבין דר' יהודה, אפי' דהר"י
לשיטתו דפי' דפולגתא דר' יהודה ורבין איירי בדמאי אבל בטבל גמור אסור תמד א'

ע"ן

ע"ן בשיטה מקובלת שם א"כ אינו מטעם חומר רק בדמאי הקילו אבל להרמב"ם ז"ל דפסק דגם בטבל גמור מותר תמיד א"כ א"כ גמרינן דין מנע מטבל ולא מנע מטעם שהוא מטעם חומר. ולבאור זה כ"ל ראי' לדברי הר"י דבטבל של דמאי איירי דאל"כ מאי מקשה הגמרא שם בפסחים וסבר ר' יהודה דתמיד לאו בר עישורא הוא והא חנן המחמוד כו'. ומאי קושא דלמא ר' יהודה אינו מחייב אלא בטבל ודאי אבל בדמאי לא כי היכא דמפליג בבב"ב שם לרבנן במע"ש בין ודאי לדמאי אע"כ דקושיא הגמ' הוא משום דאי מיירי בטבל גמור מ"ט דרבנן דפטרי דמאי חילוק יש בין טבל למע"ש אע"כ בדמאי איירי ואפ"ה מחייב ר' יהודה אך יש ליכב ד"ל דאימת יש חילוק בין ודאי לדמאי רק אי אמרינן דהא דאכור בודאי הוא משום ששק משום חשש הנ"ל אז יש להקל בדמאי משום דהוי ספק דרבנן לקולא אבל אי אמרינן דהא דאכור בודאי הוי משום דאוליין בחר עעמא וחזינא גס בדמאי אכור ולפ"ז הקשה הגמ' שם שפיר דאפי' חזינא דהא דמחייב ר' יהודה במעשר הוא מטעם ספק גמי קשה אמאי הוי דרין דהלוקח חומץ מע"ה אינו נריך לעשר הא הוי ס"ס לאכורא חרא שחא בא מן היין ואח"ל מן התמיד שחא יין של שמרים מעורב במים דהא דאמרינן שם דחזקה דאינו בא אלא מן התמיד לאו כודאי חשיב ל' אלא דחזקה מהני שלא ניחא ודאי בא מן היין כמו דאמרינן עכשיו משום ד"ן הוי רוב כנגד התמיד וכל דפריש מרובא פריש רק בראשונה שהי' התמיד יותר מלי להחמין מן יין א"כ מלי בומר את הרוב והוי ספק השקול וממילא ספיקא דרבנן לקולא ולכן הקשה הגמ' הא לר' יהודה הוי ס"ס לאכורא והמל"מ כתב בס"ס לאכורא אפי' בדרבנן אוליין לחומר.

וגחזור לענין ראשון דלהרמב"ם גמרינן מנע מטבל שוב ראיתי בהרמב"ם פ"ז מהל' מע"ש הלכה ו' ז' שפסק תמיד משהחמין נקח בכסף מעשר ובגמ' חולין דכ"ה אוקמינן זה כר' יהודה ובהרמב"ם פסק דרבנן וז"ל דס"ל כר' אלעזר דשם דמחלוקת דר' יהודה ורבנן הוא בשלא החמין אבל בשהחמין ד"ה חייב במעשר, שוב מלאתי בתו"ט שם בחולין שכתב כן, והחמין קרוי משיש ל' טעם ומראה של יין כדמשמע שם בחולין א"כ אפי' גמרינן מנע מטבל ג"כ אכור תמיד ראשון היכא שיש לו טעם ומראה של יין, אלא דא"כ קשה דהרמב"ם ז"ל כוהר את דברי עלמו שפסק פ"ט מהל' ברכות הלכה ט' שעל תמיד שמרים מברכין שהכל אף שיש בו טעם יין וזה קרוי החמין ובבב"ב שם דממה דין ברכה לטבל, וגם הש"ע סוחר אינו שבויד כ"י ר"א סב"ד פסק תמיד משהחמין אינו פוסל את המזקוק בג' ליגין וזה ג"כ כר' אלעזר בחולין שם ובא"ח כ"י ר"ד פסק דמברכין שהכל ע"כ ג"ל דהרמב"ם והש"ע סוברים דהא דתמיד משהחמין נקח בכסף מעשר לאו מבוש בנקרא יין אלא דבטל שם מים ממנו ונקרא פרי וכן הוא לבין הגמ' שם מ"ט ח"גלוי מלחא למשרע דפרי הוא וכן לבין התוס' שם בחולין ד"ה משהחמין הגם שבהחילה כהנו דחשיב ודאי יין אפשר באשגרה לישנא נקטוהו דהרמב"ם והש"ע לא סברי כן, אלא דכ"ז דלא רמי הלחא ואפי' ארבע לא נקרא עליו שם יין אלא שם פרי ונקחת כסף מעשר לא בני דוקא יין וכן לענין טבל אבל לענין ברכה כ"ז שלא נקרא עליו שם יין לא מבעיא דבפ"ג אין מברכין עליו אלא אפילו בפ"ט גמי אין מברכין עליו דמיון שלא נקרא עליו שם יין הוי נשחנה לגרעיותא ומברכין עליו שהכל כמו יין משהחמין (ה).

והא

(ה) ויטבריי הכוס דשם דכחו דמים ע"ה: נכתו להיות פרי נראה לי ראי' לדברי

והוא דב"ב שם מרמה הגמ' דין ברכה לעלל משום דשם איירי בלא החמין לר' אלעזר דפסק הרמב"ם כוותי' והוי ע"כ טעמא דרבנן דמחייבי ביטור על כד מדרו היינו משום דאמרינן דשמרים בלשו מהמים ויין של שמרים מעורב במים והוי על חלה מים חד של יין ובזה לא לריך להחמין, כמו שפסק הרמב"ם שם א"כ גם לענין ברכה חשוב יין, ואפי' לר' נחמן בחולין שם דמוקי פלוגהפון משהחמין מ"מ מרמה הגמ' שפיר כיון דחזין דרבנן פטרי בכרי מדרו אפילו משהחמין א"כ ע"כ הא דמחייבי ביטור על מדרו היינו משום דאמרינן דאיכא על חלה מים חד של יין א"כ גם לענין ברכה חשוב יין ובזה מיושב הקושא שהקשה הרשב"ם שם אמאי לא הקשה הגמ' שם ובכדי מדרו מי לא פליגי והא ר' יהודה מחייב אפי' בכרי מדרו ד"ל דברא כר' נחמן רבי ס"ל דר' יהודה איירי בשהחמין ואזל בחר טעמא ומראה ולענין ברכה לא שייך טעם זה כניל ולפי' מ"ש לא חמיר מטבל דהא דמטע"ס חמיר דראשון אכור היינו בדאיכא טעם יין מדקאמר ר' מאיר אף שני בריט משמע הא דראשון אכור לרבנן היינו גמי בריט וזה קרוי שהחמין שגם בטבל אכור מ"מ אין ללמוד משם לענין מגע דמגע חלוי בשם יין והחמין לא קרוי יין אלא פרי ככ"ל (ה).

והר"י

לכרי מביט הובא במ"א סי' תס"ב דין למוקים נחשפין כמו פירות לענין חימוך, דמה חמיר שלא נקרא יין לענין ברכה מ"מ נחשפים בכרי מ"ש יין למוקים דגם לענין ברכה נחשב יין ודאי בטל שם מים ממנו אבל באמת דברי החוס' דשם קבוס אללי שכתבו ואין לומר הא דנקח בכסף מעשר משום דהוי כקנקן שנקח אגב יין דלא דמי כו', הא בעירובין שם משמע איפכא דקאמר הגמ' שם אי כתיב בשכר הוי' מאי שכר דבילה קטולת אבל קנקן אגב יין לא משמע אבל אי אמרינן דשכר היינו חמיר משהחמין הוי ממילא שמינין דקנקן אגב יין גמי מורבן ולדברי החוס' ליכא ראי' מחמיר לקנקן אגב יין, וז"ע, והחוס' כתבו שם עוד דהוי כמו יין מוזג משמע דגבי יין מוזג גמי מחמיר דהמים להחשב יין ובאמת משמע כן מדחזין דהמים מלערך ל"ן להשלים שיטור רביעית לענין קידוש ולענין ברכה אחרונה, אך קשה לי ע"ז מהא דלוחא בע"ז דע"ג ע"ב שני כוסות אחד של חרוטה ואחד של חולין שמונן כו' ורוב הראשונים פרשים שהיו דרך מציגה היינו על חד של יין חלה מים ואי אמרינן דמים מההפך ל"ן א"כ הוי לי' מין במינו אבל אי אמרינן שם מים פקע מינה אבל לכלל יין לא הגיע ניחא, ובס' תס"ב שם כתבו האחרונים דין מוזג דינו כמו פירות שם מים לענין חימוך, ואפשר דכיון דהא דמי פירות אינו מחמין לא הוי חשוב דין אלא משום דטבעם כך הוא דאינן מחמין ולענין טבע לא נחמנה המים להיות כפרי וממילא ג"כ דאינו ראוי' לדברי מביט וז"ע, ע"כ הגה"ה.

(א) אך א"כ כיון דלהרמב"ם ז"ל נקטינן השחא דהא דתמר של מע"ש אכור הוי הטעם משום דלזלינן בחר טעמא וחזינא ואפי' מפלגי שם בין ודאי לדומאי א"כ חזרה הקושא הנ"ל על הרמב"ם ז"ל מסייעא דפסחים למקומה, אך יש לישב דהא מבואר מדברי הרמב"ם פ"ב מהל' מעשר דאפי' היכא שהופרש מעשר מן היין אפי' נקרא שם טבל על השמרים א"כ בשעה שעשה ע"ה חמיר מן השמרים ה' נקרא חמיר של ודאי טבל דמן הענבים ודאי לא הפריש דאין מפרישין מן הענבים (שוב ראיתי בבבלי ד' ל"ה ע"ב דבלקח דבר שלא נגמר מלאכתו מע"ה גמי מעשרו דמאי וז"ע) היכא דעמנו לערן כמו שמבואר במסנה פ"א דתרומות דגרנו למעשר הוא משקפה כמו שמבואר

והר"י פסק כר' נחמן דמחלוקתם הוא משהחמיץ ואש"ה פטרי רבן משום דלא חזי כהר טעמא וחזמא אפי' בוראי טבל דביכר כנ"ל דלהאי טעמא ליכא חילוק בין דראי טבל לרמאי א"כ ע"כ הא דאסרי רבן בהגדר של מע"ש ודאי הוא משום חשש הנ"ל והוא הדין בוראי טבל אסרי משום האי חששא לכך שפיר נמר ממע"ש דגם לענין מנע חיישינן להאי חששא וזה דוקא בשמרים שאינם נעלמים אבל בשמרים הנעלמים כעין שלנו ודאי לא שייך כך חששא כנ"ל ולכך יש להקל בגיד לדעת הר"י.

ועוד נ"ל דאפי' אי ביזא דגם הר"י פסק כר' אלעזר א"כ הוי הטעם דאסור במע"ש משום דאזלינן בחר טעמא וחזמא ואש"ה לחד משום לענין מנע א"כ גם בשמרים הנעלמים אסור כנ"ל אפי' יש להקל בגיד משום דכיון עכ"פ אינו אסור אלא היכא שיש לו טעם ומראה של יין, והא דבחרלנים הנודרים כהב הר"י שאינו מותר אלא היכא שגרוע עד שאין דרך בני אדם לשחוחו ולהט"ו שם ס"ק ו' לריך שיהא גרוע מאוד היינו משום דבחרלנים הנודרים איכא חששא דאיכא על חלת מיא חד של יין וכו' לא לריך שהחמיץ דהא לר' אלעזר משנה דהחמיר מיירי בבלא החמיץ ואפי' מחייבי רבן בסיפא היכא שמלא יחר על מרמו היינו ברמא תלמא ואהא ארבע, וכן כחבתי לעיל בשם הרמב"ם והר"י מידע דעכ"פ לריך שיהא קלת משובח לשחי' אבל בשמרים דלא חייש לכך חששא לריך שיהא לו טעם ומראה של יין וכיון שהאומן העושה המסקה נסה ושפך מים לחור על השמרים ולא הי' בו שום טעם ומראה של יין א"כ חזין דהטעם ומראה של יין נעשה ע"י האטרפות של מים שונים שהערבנו בהמים א"כ יש לדמוהו להא דכהן הגהה אשרי הובא שם ביריד סעיף ה' בהגהה רמ"א דהיכא שנתערב יין חי ביין מבושל ודרבנא חס י"ש בו דבש כ"כ באופן שאם היין חי לבדו הי' נחשבת דבש זה הי' הדבש פנים טעם היין אף שעכשיו בהטרפות יין מבושל אינו נפגם טעם היין אינו נאחר במגע גוי כיון שיה' מבושל אין בו משום מנע גוי הי"ז כאן יש להחזיר משום האי טעמא ויהימר זה מועיל אפילו לדעת הראב"ד דהא הראב"ד מלך עכ"פ שיהא משובח לשחי' ובאן במים לחור אפילו לשחי' אינו משובח.

וג"כ שהגהה אשרי הוליא דינו מהא דליהא בע"ז דף ע"ג ע"ב שני כוסות אי' של תרומה ואי' של חולין כו', ופרשו שם דהיו במים ששה חלקים כנגד היין של תרומה ומע"ה מותר משום דין נפגם במים בשיעור הזה אף דעכשיו דאיכא גם יין של חולין איכא טעם משובח של יין מ"מ כיון דאם הי' היין של תרומה לבדו הי' נפגם גם עכשיו מותר וכן כתב הר"ן שם בסוגיא הקודמת דדבר פשוט שאם כוזה נבילה וכזה שמורה נלערפו ונהנו טעם במקפה מותר אפילו למד' זה וזה גורס אסור והפמ"ג בשער התערובות חלק ג' פ"א נסתפק בדין זה ובמחלוקת מבהמית ליה לפי שעה דברי הר"ן הללו.

אך עינתי בדבר וראיתי שגיד אינו דומה להא דהגהה אשרי דהתם שאני דכיון שהיין

מבוחר במטה ד' פ"א דמעשרות וכיון שאז היו השמרים טבל נאחר החמיר לר' יהודה א"כ אפי' שנתגלגל אח"כ ונעשה דמאי משום דשמא הפריס ע"ה מן החמיר עלמו מ"מ נאכר באיסורו ודמי למה שכתב מהר"י בן לב הובא ביריד ס"ו ק"י באחרונים לענין ספקא דרבנן הובא דע"י גילגול נעשה דרבנן לא אזלינן לקולא ולא דמי לחמיר של מע"ש של דמאי דנעשה שנעשה החמיר הי' דמאי ע"כ בה"ה.

שהיין מבוסל יש לו טעם יין כמו יין חי אי"כ אינו נלחם הטעם יין של תערובות מבדח
יין חי לחוד רק מהלטרפות של יין מבוסל ולקד אין בו משום מנגע גוי אבל בגיד
אפשר למד מייסא אחרים אינו נלחם כלל טעם יין כיון שהם אינם מומין יין אך העיקר
טעם של יין נלחם מוכח השמרים רק שבמים לחוד נפגם הטעם של יין והמיונים אחרים
מועילים שלא יפגם ובכל גוי"ט של איסור אוליין בכל תבשיל כמו שהוא אם הוא עכשיו
טעמו לשבח אפי"פ שאם היו נחסרים איזה מייסא פרטים מהתבשיל של היסר הי' טעמו
של איסור לפגם אפי"פ נקרא גוי"ט לשבח ואיסור כיון שעכשיו לשבח כמו דמשמע
מדברי הב"י ביו"ד סי' ק"ג דאפילו למד בשר בדבש הוא גוי"ט לפגם מ"מ אם יש בו
תבלין ובלולים כיון שעכשיו הוא טעם לשבח איסור והיינו מטעם זה כיון שטעם הבשר
אינו בא אלא מבשר של איסור ולא מקרי אפילו גוי"ט אי"כ הוא הדין בגיד ואין
לומר דההם הוי הטעם דאיסור משום דכיון שעכ"פ הנללים והתבלין נאשרין דבהם הוי
בשר טעם לשבח ממילא אושרין הם הדבש והב"י כתב שם כן לשיטת ר"י והוא ז"ל סובר
דבכל איסור אמרינן דחשגיג ז"א דבכה"ג אמרינן אין הנאסר חמור מן האוסר כמו
שנבאר ביו"ד סי' קל"ד בהגה"ה.

הגב דיש לחלק דההם שאני דהיין אפילו אחר שנבלע בבשמים פוגם את התבשיל
ולכך גם בבשמים אינם אושרים אבל בשר בדבש כיון שיש בו תבלין ובלולים משבח רק
שנקרא גוי"ט ממילא כיון שנאסרו התבלין והבלולים אין כאן גורם של היסר מ"מ ג"ל
זה אינו דכוונת אין הנאסר חמור מן האוסר ג"ל שהוא כך דכל היכא שאם הי'
הנאסר היסר לא הי' כח באוסר לאוסר אפי' אם הי' מרובה ככונות הנאסר גם עכשיו
נקרא הנאסר היסר אי"כ ממילא הוי גוי"ט, ועוד דהא הב"י פסק בסי' ל"ח כהרשב"א
דאמרינן סילק את שאינו מינו ומינו דבש עליו ומבעלו אי"כ גם התבלין והתבלין אין
נאשרין מטעם סילק אפי"כ כג"ל דהבשר אושר מיד את הדבש ע"כ אינו נקור היסר
הג"ל.

אך ג"ל להחיר בגיד מטעם אחר דהא מבואר בש"ע שם סעיף ה' דתבשיל שיש
בו יין אין בו משום מנגע גוי ומבואר שם בב"י בשם סמ"ג דהוא הדין אם נחערב יין
במשקין אחרים וכן הוא בחוב' ובמדרשו ובדלי גם השאר פוסקים אינם מולקים ע"ז
דהא דין תבשיל נלמד מאלוהותיה שהוא משקה, וברשב"ץ הובא בב"י שאם יין נחערב
בשכר אם הרוב הוא שכר אין בו משום מנגע גוי ובד"מ שם משמע דאפילו לא נשתנה
טעם היין והיינו טעמו כיון שהרוב הוא שכר מקרי היין ליחא בעיני' אי"כ ע"כ הא
דאיתא בסעיף ח' בהגהת רמ"א דכיון מווג כ"ז שאין בו מים ששה חלקים כנגד היין
יש בו משום מנגע גוי היינו דוקא במים שאין לו טעם של עצמו רק טעם של יין מקרי
איחא בעיני' אבל בשאר משקין שיש להם גם טעם של עצמו הלא ברובא אי"כ בודאי גם
בשמרים אין בו משום מנגע אפי"כ הוא חמור של מים אבל שאר משקים לא, דהא שמרים
קילו מיין אי"כ גיד דמי לשאר משקין הגם שיש בו גם מים דהא אלוהותיה ג"כ עכ"ז
מהערובות מים אי"כ תלוי ברוב אם יש במינים אחרים רוב כנגד השמרים אין בו משום
מנגע ואפשר דגם המים מולטרף לרוב דאין סברא דבאלוהותיה הי' אפרסמון רוב כנגד
היין אלא דאם המים הי' רוב אי"כ ה"ה בגיד יש להחיר, ובפרט שהאומן אומר
שכמדומה לו שמלך מייסא אחרים טעמו נעשה הטעם הדומה ליין והשמרים אינם מועילים
אלא להסירה וריח אריח לאו כלום הוא לענין יין כמו שבבואר בעור או"ח סי' ר"ד
וגם אין לאיסור מטעם הסירה שנקרא העולם כמו שבבואר באחרונים באו"ח סי' תמ"ב.
משום

משום דלא מלינו מעמיד רק בדבר איסור אבל לא בדבר של יחוד שיהא נקרא שם הנעמד על שם המעמיד כמו שמבאר ביו"ד סי' פ"ו וחמץ שאני משום דחוזר ויעבר כמו שבבב"ט סי' ק"ד והיינו משום בפסח נאסר המעמיד מחילא אומר הנעמד ומדברי הרי"ם משמע דכאן לא אמרינן חוזר ויעבר דמחילא בין תמיד של שמרים כשרים בין תמיד של שמרים של גויס, ואי אפשר דתמיד של שמרים של גויס ואין מחוסר שום מחסרה רק מחוסר זמן אבל כאן מחוסר המעשה של מנע גוי ולהפוסקים שם דמעמיד בלא חמור מנתינת טעם יש להחזיר בלא זה בנ"ד עכ"פ לפי היתר קמח וכתבא, כל זה כתבתי הגדלה לפי עיני דעמי.

יצחק ב"ר ישראל איזר הכהן נ"י.

סימן טו

(א) הלכות פסח.

שאלה בדרשותינו נמצא שם זיגער לראות כמה י"ש ילאה וגם לנסות כמה גראט מחזיק ה"ש ובחך הדיגער נמצא כלי עם חשקה ולא מרע אם החשקה הוא שפירטום של חמץ או מוסקה אחרת אך נראה כי החשקה הוא שפירטום של חמץ כי מחזיק 99 טראליטס במידת ה"ש והחשקה כלו חמץ בשלש כלים של מהבות זו לפנים מזו ומכסה באבר עד שלא יכנס בו רוח באופן שאי אפשר ללאת מן החשקה אפילו טיפה משהו לתוך ה"ש והי"ש אינו מונע כלל בהגלים הפנימיים רק הכלי החיצוני מונע בהי"ש והי"ש בשעה שהיא עוברת דרך הדיגער היא לוקן ונשאליה אם מותר לעשות גארטעלעג חדשה לעשות בה י"ש על הג הפסח אם ליבא חשם חינוך מהמות הכלים הג'ל מוגמים בתוך ה"ש של פסח.

תשובה ידוע שהלזן אינו מועיל כלל ואפילו להמחמירין צפכה מ"מ קודם פסח
אין להחמיר כח"ס המג"א סי' המ"ז ס"ק ע"ו דאם נשתמש בכלי של חמץ בזמן
מוחר לאכול לכתחילה צפכה אבל להשתמש לכתחילה אפשר דאסור כמו דלוחה בנג"ה
ב"רד סי' קצ"ה סעי' ה' ובא"ח סי' הנ"א סעי' א' דאסור להשתמש בזמן בקבוע בלא
הסבר ובפסד דבאין אפשר דהוי כמו כלי חרס דאין אפשר בהשגלה משום דבעניות
הכלי הוי חמץ בעין ועיקר תשומתו של הכלי הוא משום משקה שנחמו ונכלי חרס פסק
המג"א סי' י"א ס"ק ו' דאפילו דרך עראי אסור להשתמש בזמן מ"מ מדברי הח"י שם
ס"ק י"א מובחר דדוקא בע"פ לאחר זמן איסורה אסור אבל קודם זמנו מותר לכתחילה
ובפסד לפי מה שאכתוב לקמן דאפילו אם ישתמש בחמץ לא יהא אסור ברעננד ודאי
מותר להשתמש בזמן ומשעם כבזבז לכתב כיון דכל הי"ח של יורה א' עובר בזמן שעה
א' אף דהי"ח הוא דבר חריף והדבר חריף הוי כעבור כבישה כדי שיקן על האם
ייתחיל להתרוח כמובחר ב"רד סי' ק"ה מ"מ דעת הג"ו ב"רד סי' ס"ט ס"ק מ"א
להפליט מבלי לריך כבישה מעליש הגם דמדברי הב"ך שם ס"ק ס"ח משמע דדוקא
בזר צמי מעליש משום דההירפות הוא מבח מלח ואין מליחה לכלים אבל בשאר דברים
חריפים לא צמי מעליש עיין בפנ"ג שם ובס"י ק"ה וכן המג"א בס"י המ"ז הסכים
לדעת הדרישה דאפילו בזר לא צמי מעליש מ"מ הסכמת הח"י ב"רד סי' ק"ה כהנ"ו
ועוד דאפילו אם נאמר דבס"קא הוא אם דבר חריף מפליט מבלי נפחום מעליש נמי
טובה הכא כיון דהכא עיקר החשש הוא על לכתחילה משעם דאין מבטליה איסור
לכתחילה

לכתחילה אבל בדיעבד וראי מותר כיון דנכתב קודם פסח ב' ובעטס ד'ה אינו חוזר ונישור בפסח כמבואר במג"א סי' תמ"ז סי' ק' ו' וכיון דהוי ספק אם יפלוט מהכלי לא הוי מבטל איסור לכתחילה כמבואר בזה"ר הובא בש"ך ביו"ד סי' פ"ד סי' מ' וטור דאפילו אי נימא דוראי מפליט מן הכלי בשיעור כדי שיהן נמי יש להחיר דהא דעת הרשב"א הובא ביו"ד סי' ל"ט דאם נבלע איסור מועט בקדירה מותר לבשל בו לכתחילה וכחב שם הפמ"ג הטעם משום דמן הדין לא הוי מבטל איסור לכתחילה כיון שאין מונחו לבטל אלא לבשל אלא כיון דאפשר שלא לבשל בקדירה זו לכך אסור לכתחילה עיי"ש אי"כ הכא כיון דילא הפקידה שלא לעשות גרועליע אלא עס זייגער וכלים כאלו אי"כ לא הוי מבטל איסור לכתחילה והסברא הוא פשוטה דהכא הוי לא אפשר ולא קא מכיון דכ"ע מודים דשרי כמו דאימא בפסחים ד' כ"ה ע"ב כיון דאי אפשר לבשל י"ש של פסח אלא אם יולא דרך הכלים האלו.

ועוד בניד בלא"ה יש להחיר אפילו ה' כבוס מעלי"ע דהא מבואר ביו"ד סי' ל"ב סעי' ח' דשרי בקירות חמות נוגעים זו בזו דאין אוסרות זו את זו והיינו אפילו עומדות עס מאכל כמבואר שם אי"כ הכא הכלי החלוטה אינו בולע מהכלי הפנימית אי"כ ממילא ליכא צליעה כלל ב"י"ש של פסח מהשפערטעם הגם דמבואר שם לכתחילה יש לזכר היינו בקדירות חמות אבל בקדירות לונכות של בשר וחלב מותר להעמיד זה אלא זה אפילו ביותר מעלי"ע ובפרט הכא דהמחילה האמנעית הוי הפסק בין החלוטה להפנימית אפילו בקדירות חמות מותר לכתחילה ע"כ נלע"ד דמותר לעשות גרועלגע בזו בלי שום פיתוס ופקפוק כלל.

יצחק ברי"א ז"ל הבין פייגענבוים ס"צ דפה ווארשא.

סימן טז

(ב) הלכות פסח.

לרב אחד כ"ו.

ע"ד שאלתו לענין חטים שנמחו ח"ך יש בהחטים הכשרים סי' כנגדס אם מותר לעשותם על פסח מבואר בהדיא בס"י תנ"ג (ברמ"א סעי' ג') ובמג"א ובח"י שם להחיר. רמ"ש כ"ה דמס"י חס"ז סעי' ב' בהג"ה בדגן שמונה בעלי" וכו' יש ראי' לאסור מראשור שם באכילה ליתא דהם יש ספק שמה ירדו מים על כל הכרי והוי כולו חמץ ואין להקשות אי"כ גם בערימות שבשרה בשעת גשמים נמי יש ספק על כל ההצוה שמה נתחממו ואמאי מותר באכילה בפסח קושיא זאת כבר הקשה הטו"ז שם סי' ק' ועיין שם בפמ"ג דמחלק דבערימות שבשרה דהחטים עורם בשבלים ליכא ריעותא על החטים אבל בחטים שמונה בעלי" וירדו עליהם גשמים יש ריעותא על כל החטים. וב"ת חירץ דשם מיירי דהחטים לא נטמנו קודם הפסח ולכך אסור לאכלם בפסח משום שחזר ונישור בפסח ביבש ציבם ודבריו אינם מובנים כלל דהא שם יש חשש על כל החטים ואולי כונתו כח"ש הפרמ"ג בכוונת הטו"ז דעל כל החטים בוראי ליכא חשש דחמץ אלא ריש חשש דמלבד אותן כנתחממו נמי נתחממו מקלקן אי"כ יש סי' כנגדן ע"כ חירץ דלא נטמנו קודם הפסח ומזור ונישור בפסח ועדיין לא ידעתי אמאי נכנס לחירץ דחמץ כזה ולא כגוי ליה בהירץ הטו"ז ריש חשש שמה נתחממו כ"כ דליכא סי' כנגדן.

שרב ראיתי דכל לשון לקוח מדברי תשובה מוה"מ ויסקינד הובא בקלרה בשער
תשובה שם אבל באמת גם דבריו ז"ל דחוקים ויואלים מוגדר פשוט והעולה שבה שם הירץ
קושי הטויו דאמאי לא מהני ס"ם לענין אכילה עפי' דברי אריה (כלל כ"ו דין ד') שכתב
דהא דמהני ס"ם הוא מטעם רוב דהרי יש ב' לרדים ליתר ורק לא אחד לאיסור אי"כ
בחמץ בפסח דלא מהני ביטול ברוב אפילו היכא דליכא טעם מטעם חומר איסורו ה"ה
דלא מהני ס"ם אך הקשה ע"ז היכא דטולר הספק קודם פסח דלא מהני ביטול ברוב
אי"כ כבר הוהר קודם הפסח בס"ם ומירץ נחום דלא חוזר ויטעור בפסח אך אם נשמן
קודם הפסח דלא הוי לא בלא אינו חוזר ויטעור בפסח ואם נשמן בפסח אז חוזר ויטעור
בפסח ודבריו תמוהים מאד דחילק בין לא בלא לביש בביש שייך רק היכא דהיתר הוא
מטעם ביטול ברוב אז לא בלא כיון דנהערב יפה האיסור והיתר וליחא האיסור בעיניה
לא יוכל לחול עליו איסור מחדש אבל היכא דהיתר הוא מטעם ס"ם ויש ספק אחד של
איסור על כל הקמח אי"כ כשמגיע הפסח ונחשור הספק אחד של איסור מטעם דלא לא
מהני ס"ם אי"כ אפילו קמח נקרא דבר לא נמי יוכל להחשורר האיסור כיון דכל הקמח
איהא בעיניה כמובן.

דלחומר הנושא נראה לי דיש לומר דכוננו כמ"ס הטויו הובא לעיל דעל כל
החטים ביראי אין השם חמץ ולא דיש לחוש דמלבד חמץ נהחלחלו נהחמולו ג"כ מקלחם
ב"כ דליכא ס' כנגדן אי"כ אף מטעם ס"ם יש להחיר בלא בלא אם טולר הספק קודם
הפסח ואין לומר חוזר ויטעור דהא האיסור אינו בעין ואף דליכא ס' מ"מ נקרא האיסור
אינו בעין דהא הוא בתערובות אי"כ שפיר לא יוכל לחול עליו האיסור בפסח כמובן
אך קשה עליו הקושיא שהקשה הוא בעלמו מדברי האריה שם שכתב דאפילו בחמץ מהני
ס"ם ומה שחירץ דאריה מייירי בעי"פ ליהא דהא בעי"פ מהני ביטול ברוב וא"כ מאי אפילו
בחמץ ואי ס"ל לאריה דגם בעי"פ לא מהני ביטול אי"כ אכתי יש ראי' אף דלא מהני
ביטול מ"מ מהני ס"ם אי"כ אפ"י בחמץ הפסח נמי מהני ס"ם ואפשר לומר דאריה מייירי
בעי"פ וס"ל דלא מהני ביטול ומאי שכתב אפילו בחמץ היינו דאף לענין היתר של
ביטול אמרינן דחוזר ויטעור בפסח הוא מטעם כיון שיש איסור בודאי בתערובות אלא
שהוהר מטעם ביטול אז שייך לומר דחוזר ויטעור אבל היכי דהוהר בעי"פ מטעם ס"ם
ואמרינן אז דליכא איסור כלל לא אמרינן דחוזר ויטעורר הספק אחד של איסור בפסח אך
אכתי קשה דברי הרמ"א בכהן דאמאי לא מהני ס"ם עכ"פ היכי דטולרו הספיקות קודם פסח.
ע"כ נ"ל לעיקר דברי המקור חיים שהירץ דרמ"א חשש לדעת הרמב"ם דחמץ
נקרא דבר שיש לו מתירין וכדבר שילימ לא מהני ס"ם כמבואר בדברי רמ"א (ביו"ד
כ" ק"י סעי' ח') ע"כ נ"ל דישא כהכ הטויו בכהן שאם אין לי חטים אחרים דמוהר
לאכנס בפסח דגם שם ביו"ד הקול רמ"א בשם הנוה"ק עיי"ש אלא דקשה על הירץ זה
דהא רמ"א (בס"י חמ"ז סעי' ב') הסכים לדעת המחבר דבעי"פ ביטול בששים ע"כ דס"ל
דחמץ לא נקרא דבר שילימ דהי הוי דבר שילימ אי"כ אפילו בעי"פ נמי לא ביטול כמו
שאר איסורים כדאיהא בש"ך יור"ד ס"י ק"כ ס"ק י"ג ובמג"א שם ס"ק מ"ד ע"כ נ"ל
לחלק הגם דלענין ביטול קי"ל ולא נקרא דבר שילימ מ"מ לענין ס"ם שפיר נקרא דבר
שילימ דהנה עיקר הטעם דחמץ לא נקרא דבר שילימ הוא כמ"ס הר"ן בפסחים כיון
דמדרבנן אסור גס לאחר הפסח אי"כ גס לאחר הפסח לא יהי' מוהר בלא ביטול אי"כ
אמאי לא יהי' בטל לאחר לא מבעי"פ לדעת המחבר כמ"ס הס"ז סעי' י"א והרמ"א
בסחים עמו דחמץ שטעור עליו הפסח בעי ששים לבטלו וא"כ חמיר האיסור דרבנן עלמו

לענין ביטול כמו איסור דאורייתא ואפי' לדעתו המג"א שם דכני ברוב היינו דקיל לענין זה והטעם אינו אסור אפילו איכא תמא נומילא מבי ברוב אבל עכ"פ ביטול ברוב מיהו לריך ועוד הא היכי דנתערב בתוך הפסח גם המג"א מורה דגם לאחר הפסח אינו מותר בלא ס' כמו דאיתא שם במג"א אבל לענין ס"ס כיון דלאחר הפסח יהא מותר באכילה אפילו בספק אחר כמו שכתב הח"י בס"י חמ"ט ס"ק א' שפיר נקרא דבר שילימ שלא להחיר מטעם ס"ס דהוי ברוב כמו שהתב האו"ה הובא לעיל כיון דלאחר הפסח לא יהי' לריך לרוב דגם בספק אחר יהי' מותר ולכך אפילו נולדו הספיקות קודם הפסח נמי אסור כיון דגם בע"פ לאחר שש נמי לא מהני ס"ס מטעם דבר שיש ל"מ כ"ל (ה). אך לכאורה קשה הא הרמ"א בעלמו ביו"ד סי' ק"ב כתב טעם אחר דלכך חמץ לא נקרא דבר שילימ משום שחור וגאסר לשנה הבאה עיי"ש איכא לענין ס"ס נמי שייך דך טעמא אך יש ליישב דהנה באמת לריך להבין טעמו של הרמ"א הנ"ל משום שחור וגאסר לא מקרי דבר שילימ הא עיקר טעמא של דבר שילימ הוא משום דער שחאלנו באיסור ע"י ביטול מאכלנו בהיחך כמו שכתב הטו"ז שם בס"ק א' בשם רש"י איכא נמי מהני דחור וגאסר בפסח הבא מ"מ אמה יכול לאכלו קודם פסח הבא בהיחך ולכך נ"ל דגם הרמ"א סובר כטעמא של הר"ן הנזכר בפסחים כיון דגם לאחר הפסח לריך ביטול מדרבנן וכל ענין דשילימ הוא מדרבנן ולכך לא נקרא דשילימ אלא דרמ"א מושג לשיטת הר"ן בנדרים הובא בטו"ז שם סק"ה דלכך דבר שילימ לא בטיל משום דהוי בהיחך וסובר הרמ"א דלטעמו של הר"ן הנ"ל מדראורייתא לא בטיל דהוי כעלין שאין מבטלין זא"ז ולא כהפרמ"ג שם ולכך אי אפשר לומר כיון דמדרבנן אסור לאחר הפסח לא נקרא שילימ דאז הדרבנן לא באו להקל דאורייתא כמ"ס הר"ן בפסחים שם ולכך כתב הרמ"א דלטעמו של הר"ן בנדרים דהוי היחך בהיחך חמץ משום דחור

(א) ובאמת לריך להבין שיטת המג"א בזה דממ"ג אי אמרינן כיון דנתערב בפסח וכבר נאסר כל התערובות משום חמץ ע"כ אסור ג"כ לאחר הפסח ואיכא גם ס' לא מהני ואי אמרינן דלאחר הפסח אמרינן דהוי כאילו נהערב אז איכא ברוב מבי אך נ"ל ליישב לא מבעיא לדעת הכוזבים דחמץ במשהו לא הוי אלא לענין לאיסור אכילה ולא לענין כל יראה איכא שפיר יש חילוק דבליבא ס' אז עבר בכל יראה בעודו בהערובות ולכך אסור לאחר הפסח אבל כשיש ס' לא עבר כלל על ב"י מעת שנתערב אף שעבר על ב"י על משהו זו קודם שנתערב מ"מ כיון שנתבטל האיסור של ב"י ע"י התערובות לא שייך למקבלי אחר הפסח כמו כלי שנתבטל בו חמץ בפסח עיין במוק"ה כ"י חמ"ז ס"ק ב' אלא אפילו לדעת המג"א עלמו שסובר דגם לענין ב"י לא מהני ס' עיין במוק"ה שם ס"ק א' מ"מ יש חילוק להכוזבים דבמשהו לא אמרינן חגיג ולכך כשיש ס' לא עבר על ב"י רק על אותו משהו ולכך לאחר הפסח מותר דנתבטל אז אותו משהו בהערובות אבל היבא דליבא ס' דאז אמרינן דחגיג אז עבר על ב"י מדרבנן על כל התערובות איכא גם לאחר הפסח אסור וזוהי יובן דברי הרמ"א הובא במג"א כ"י חס"ז ס"ק י"ג שכתב ויש נפקותא (ר"ל דבמשהו לא אמרינן חגיג) חמץ הויך זמנו במשהו ולאחר זמנו בס' ונתקשה המג"א בביאורו וזוהי הא"ש דהוי אמרינן דבמשהו ג"כ חגיג אזי אס נהערב חמץ בתוך הפסח אפילו איכא ס' עבר בב"י על כל התערובות ויהי' אסור גם לאחר זמנו אבל השתא דבמשהו לא אמרינן חגיג איכא כשיש ס' לא עבר על ב"י רק על אותו משהו ולכך מותר לאחר הפסח.

דחור ונאסר לא מיקרי היתר בהיתר ואם אחת באת לחוש לטעמו של רש"י ז"ל דער
 שהכלנו באיסור וכו' אומר לך דזהו רק מדרבנן א"כ שיך הירץ הר"ן בפסחים כיון
 דמדרבנן לריך ביטול לאחר הפסח לא מיקרי דבר שיל"מ ולכן לענין ס"ס שפיר חשוב
 דבר שיל"מ מטעמו של רש"י כנ"ל דכלא"ה לא שיך טעמא דר"ן בנדרים לענין ספיקא
 דרבנן בדבר שיל"מ או בס"ס בדאורייתא כמו שכתבו הפ"י והל"ה בבב"ב ד' ר' עיי"ש
 ואין להקשות על מ"ש דהרמ"א סובר דלטעמא דהר"ן בנדרים הא דדבר שיל"מ לא בטיל
 הוא מדאורייתא א"כ הר"ן בפסחים סותר דברי עלמו דשם נקוט בפשיטות שהוא רק
 מדרבנן וסתר נזה דברי הרמב"ם ז"ל דהא פשיטא ליה דלטעמא בנדרים ודאי לא מיקרי
 חמץ דבר שיל"מ משום שחור ונאסר לשנה הבאה א"כ אי אמרינן דחמץ הוא דבר
 שיל"מ ע"כ הוא מטעמא דרש"י א"כ לא הוי אלא מדרבנן.

ב"ב נ"ל דהגם דכתבתי דלהר"ן פשיטא ל"י דלטעמו בנדרים חמץ לא נקרא דבר
 שיל"מ משום שחור ונאסר לשנה הבאה מ"מ הי"ס חולקים שם ביור"ד דבצרי דחמץ
 מיקרי דבר שיל"מ סברי ג"כ טעמו של הר"ן בנדרים ואשכ"כ סברי הגם דחור ונאסר
 מ"מ נקרא היתר בהיתר והטעם הוא פשוט דבשלמא היתר נקרא ספיר אף בזמן איסור
 דהא עיקר שם היתר הוא שיש רשות בידו לאכלו א"כ היכי שיש בידו רשות להמתין
 לאחר הפסח ולאכלו מיד נקרא עליו שם היתר אבל לאחר הפסח לא שיך לומר דאז ג"כ
 נקרא עליו שם איסור דאם ימתין עד פסח ואסור דזה לא נקרא איסור כיון שיש בידו
 רשות שלא להמתין ולאכלו מיד ומה שהקשה הר"ן בפסחים על דברי הרמב"ם בפשיטות
 ולא הירץ דהרמב"ם ג"כ סובר סברה הי"ס חולקים הנ"ל אפשר לומר משום מדברי
 הרמב"ם עלמו י"ס ראי' שסובר הי"ס דאיסור לאחר זמן מיד נקרא עליו שם איסור
 דהרמב"ם כתב בפ' ט"ו מהל' מאכלות אסורות הובא לשוני ביור"ד סי' ל"ח כ"ה דאיסור
 שנפל בהיתר והעכו"ם אומר שאין בו טעם או שהוא פגום מזהר והוא שלא יד' סופו
 להשביח דקשה טובא הא הרמב"ם והמחבר מיירי כאן לענין נאמנות עכו"ם ולא בדיני
 דנש"ל א"כ לא שיך כאן להביא דינים מניטלפ"ג היינו שלא יד' סופו להשביח לכן נ"ל
 דהרמב"ם והמחבר הורו דין מחורש לענין נאמנות עכו"ם דהא הש"ך פסק בסי' ק"ג
 סק"ז דפנים ולסוף השבית דאיסור היינו לאחר שהשביח אבל בשו"ע פגום מזהר ע"כ
 חידשו כאן דאם העכו"ם אומר דעכשיו פגום ולבסוף ישבית היינו נאמן לנאמי ואסור
 לאכלו אפילו בשעה שאמר שהוא פגום וטעמא דהא מילתא דהנה הש"ך בסי' ל"ח ס"ק
 ב' הביא בשם הריב"ש דבאתחזק איסורא אפילו באיסור דרבנן אין עכו"ם מהלפ"ס
 נאמן וכן פסק בש"ע סי' קל"ז א"כ לכאורה קשה אחתי נאמן הבא הא בבא אתחזק
 איסורא דהא איסור בודאי נפל שם ואחתי בא להתייר מחמת דהתבטל וע"כ נ"ל דגמר
 זה אינא חזקה היתר דהמאכל והוי כדליכא חזקה כלל ולכן הי"ס שישבית לבסוף א"כ
 חזקה היתר דמאכל איירע כיון דבסוף יהי' איסור מיד נקרא עליו שם איסור כנ"ל כמו
 שכתב הר"ן לענין דבר שיל"מ וחזקה האיסור לא איירע כלל דלמא גם עכשיו הוא
 לשבח והוי כמו מוקד שנמדד וגמלא חסד כיון דחזקה מקוב איירע אזלינן בזה חזקה
 עומאה דלא איירע א"כ הבא אזלינן בזה חזקה איסור ממילא אין העכו"ם נאמן לנאמי
 ואסור לאכלו אפילו בשעה שהוא פגום א"כ י"ס ראי' מדברי הרמב"ם בעלמו הי"ס
 דנאסר לאחר זמן מיד נקרא עליו שם איסור דכלא"ה לא איירע חזקה היתר כלל דהא
 עכשיו הוא מזהר ובידו לאכלו מיד.

וב"ש כ"ח אבל אם נטמן קודם הפסח מותר אם י"ס כ' כנגדו ולפ"ז מן הנזק
 למכרו

למכרו קודם הפסח לעכו"ם וכו' דבריו אינם מובנים כלל דהא מותר אפילו באכילה
לישראל אך יראתי שגם זה לקוח לשונו מן החשובה הנ"ל אך שם קאי אהיכא ולא
נשקן קודם הפסח אזי אכור להשהות צדוהו בפסח משום דהוי יבש ביבש ולכך לר"ך
למכרו לעכו"ם ומה שהוכיח כ"ח לומר זאין חוששין דלמלא ימכרו העכו"ם לישראל ג"כ
דבריו חמושים דאם יקנה ישראל לזיכר אכילה בפסח צדאי יטחנס קודם הפסח אי"כ
יהא בטיל בסי' ז"ל דכוונתו דיש חשש דישאל יקנה להשהות בפסח ולא יבדוק החטים
לראות אם הם מזומחים כח"ס החי' בסי' תכ"ז סק"א דגם לענין להשהות חיישינן שמה
ימכרו לישראל הגם דהטור כתב דאם החמץ ניכר בהם לא חיישינן וחששא דהר"ן דשמה
יטחנס העכו"ם ליכא כאן כיון דאם יטחנס יהא בטל בסי' ז"ל דהטור לא מייירי אלא
הכי דיש הרבה חטים שניכר בהם החימוץ אבל כאן שיש מעט חטים מזומחים דהא יש
ס' כנגדן ספיר חיישינן ולא יבדוק החטים וישהה אותם צדוהו אך באמת המק"ה שם
חולק על החי' וסובר דלענין להשהות לא חיישינן שמה יחזור וימכרו לישראל.
אך מה שהביא המק"ה בטעם ה' ראי' לזה מדברי החוס' בחולין ל"ה שכתבו דמדינא
לא הוי לן למיחוס שמה יחזור וימכרו לישראל דאזלינן בזה רובא עיי"ש ג"ל דהפירוש
דבריו החוס' אינו כמו שהבין הוא ז"ל דהא שכתבו דמן הרין לא הוי לן למיחוס קאי
על הא דהבדוק מקודם דעשו תקנתא בלא לקנות מהעכו"ם אף דמדינא לא הוי לן
למיחוס דאזלינן בזה רובא והא שהביאו הוא דבגר שאבד בו כלאים הוא טעם על
ההקנה שלא לקטוהו מן העכו"ם דאי הוי מותר לקנות היה אכור למכור להעכו"ם טרפות
שמה יחזור וימכרו לישראל והיה הפסד לישראל בדבר זה וחכרין הניכר יש בדברי החוס'
עין בהרשב"א והר"ן שם ויראה כדברי ידו דו"ש.

יצחק בר"א ז"ל הבין פייגענבוים ט"ז דפס ווארשא.

סימן יז

הלכות שבת.

לידדי המופלא החסיד מו"ה יוסף געלבולס נ"י (ה"ה הרב הגאון
החסיד אב"ד סידלאוול ז"ל).

הנה ע"ד השאלה שלפי דברי האופה שהיה בקבלנות ולא אמר לו לעשות בשבת
כבר התירו הט"ז והמג"א בדועבד אך מה שכתבת לי שהאופה אינו נאמן אללך מ"מ
נ"ל דעכ"פ ספיקא הוה אך נעשה הוי ספיקא דרבנן ולקולא הגם ד"ל דהא דסמכין
על ר"ת והיינו משום דהוי ספיקא אי הלכה כר"ת אמרינן ספיקא דרבנן לקולא אי"כ
הכא דהוי עוד ספיקא לאיסור הוי ס"ס לאיסור והמל"מ פסק בפ"ח מהל' הצות הטומאות
דבס"ס לאיסור אף דרבנן אזלינן לחומרא מ"מ כבר פסקק עליו השעמ"ח כהל' מקואות.
ועוד דהכא דכיון אפילו היכא דודאי נעשה באיסור פסקין בש"ע שם דאיו
איסור גמור דויטבד אלא דנכון להחמיר אפשר דגם המל"מ מודה הגם בשהיה אנשים
מבואר בעור שאיסור גמור יש לשקטס בצנין וכן משמע בש"ע שם כבר חלק הרב
בש"ע שלו בקו"א מוסב דע"י טישקטס בצנין יתפרסם שהי' של ישראל משא"כ הכא
הגם דמדברי הב"ח משמע דהא דאיו איסור גמור היינו משום דהוי בקבלנות.
מ"מ הט"ז שם לא כתב כן ומפני טירדה אקלה. כה דברי ידו ד"ל.

יצחק בר"א ז"ל הבין פייגענבוים.

כימו

סימן יח

(א) הלכות שבועות.

שלוש וברכה לעדה ישורון בעיר בראק יע"א.

עד דברי ריבון שבתיכס שהרב אב"ד הנצי"ח להרב המו"ץ באלה ונשבעה ובאיכור הגאון מהגאון הרבנות שיהן לו הקיפות שיגבה שכירותו משלם וכעת רוצים הבע"כ דשם לפחות שכירות מהרב המו"ץ ר"כ א' לשבוע מהגאון המקום מחמת שיש להם טענות ע"ז וטוען הרב המו"ץ שהרב אב"ד יתן לו הקיפות לגבות ר"כ אחד כנ"ל ואם לא יתן אז עובר הרב אב"ד על השבועה וגם אסור בהנ"ל וטענות הרב אב"ד הוא שהוא חשב שיש להרב המו"ץ כח מהב"כ על הר"כ הלו כאשר שיש לו כח מהשוחטים על שאר השכירות לואת הנצי"ח לו אבל כעת שאין לו כח מהב"כ והב"כ יש להם טענות ע"ז אינו מחויב ליתן לו הקיפות וגם טוען שאינו יודע כמה ליתן לו הקיפות על כל ב"כ ע"כ דברי הנצי"ח.

וראבאורה טענת הרב אב"ד שלא ידע שאין לו שום כח ע"ז איננה נכונה מוכח דברי הסמ"ע בח"מ סימן ע"ג ס"ק כ"ב שכתב (טעם) על מה שכתב הרמ"א מי שנשבע לשלם לחבירו הע"ס שלא ה"י חייב לשלם לו מ"מ חייב מוכח השבועה ח"ל (היינו משום שידע שאינו חייב וקיבל מעלמו החיוב על נפשו) שאפי' אם יקבל ע"ז שלא ידע שהוא פטור אינו מועיל מזה דכל הנשבע מדקדק ונשבע אי"ה הכא אינו יכול הרב אב"ד לטעון שלא ידע שאין חיוב ברור מהב"כ להמו"ץ על הר"כ הלו מוכח טעם הנזכר אך ז"א דהם שפיר אמרינן מזה טעם הנ"ל כמו שכתב שם הסמ"ע מוקדם דע"כ ידע שאינו חייב וקיבל מעלמו החיוב על נפשו משא"כ כאן אין ש"ך לומר דידע שאין חיוב ברור ואפ"ס נשבע ליתן להרב המו"ץ הקיפות ע"ז הא אין שבועה חלה לעבור על דברי חכמים לגבות מהט"ר שלא כדן היינו כ"ז שאין החיוב ברור ועוד דהוי נשבע על דבר שאי אפשר לקיימו דהא"ן יש כח להרב לגבות מהב"כ שלא כד"ס וכו' שבועה הוא ולא חלה השבועה, ולומר בהפך דע"כ ידע הרב אב"ד שיש להרב המו"ץ חיוב ברור על עיר בודאי זה אינו דהא עדיין לא טענו הב"כ לפניו ואין לומר דנהי דשבועה לא חיל ליתן הקיפות כנ"ל מ"מ האיסורים אם לא יתן הקיפות היינו כמו דאיתא ביו"ד (כו' ר"ח סעי' י"ט) קונס אשה"י אם לא יאכל נבילות אשתו אסורה אם לא יאכל נבילות וה"ה אם חלה האיסור בדבר שא"א לקיימו חיל האיסור כדאיתא בגדרים דף כ"ז ע"ב אובא דמינלא שאני אך ז"א דהא כזה י"ל טעמו של הסמ"ע להפוך דע"כ כבר הרב אב"ד שיש חיוב ברור להרב המו"ץ על העיר דאי ידע שאין חיוב ברור לא ה"י נשבע לשקר ליתן הקיפות ולגאורה עכ"פ מחויב הרב אב"ד ליתן הקיפות להרב המו"ץ מזה שבועה שיעמדו הב"כ עמו בדין ואם לא יתן מיכה אב"ד באיסורים הנ"ל דמק לו ליתן הקיפות לגבות במקום שהחיוב ברור אז ליתן הקיפות לעמוד לד"ס במקום שאין החיוב ברור אך ז"א דהא ע"ז לא נשבע והפך כח שם בחי"מ ס"ק כ"ז דאפי' אומדנא דמוכח לא מהני לימ"ר דהוי כאלו נשבע גם ע"ז ובפרט הכא ליכא גם אומדנא דמוכח דיש חילוק בין ודאי גזל לבין גזל דהרב אב"ד וזהו בדין.

סימן י"ט

(ב) הלכות שבועות.

שאלה מחול ברלובן ושמוען שנתעלמו בדיו דפראי ונתחייב רלובן בדריסה ובה שליח מדיני פרסאי הנקרא בלשוננו קאמאדריניק לבית רלובן לקחה את חפציו ורלובן הכ"ל דר בבית חמיו והיה עומד על השלחן של חמיו שלשה זוגי מזוזות וזג א' היה של חמיו שנתנה לו בעת חתונתו במהנה דרשה ושני זוגות היה של גיסו חמיו האחר של חמיו שהוא ג"כ דר שם וגם ה' עומד שם ד' בעכערליך א' היה של חמיו וג' ה' של גיסו הכ"ל וגם קעלישיק א' היה עומד של חמיו והלך הקאמאדריניק אל השלחן והנביה הלאכטיר והחזירם למקומם וישב לכתוב הפראטיקאל וכראות גיסו זאת היה ירא שמה בדריסה לא יחישו לדבריו שהם שלו כיון שהוא עדיין אינו בן עשרים ע"כ נתן במהנה גמורה הלאכטערס והבעכערלעך לחמיו והקאמאדריניק לאחר כתיבה הפראטיקאל לקח את החפצים הכ"ל והלך לו ונתעלם חמיו עם שמוען בערכאות שלהם בעטנה שהם שלו ונתחייב חמיו שבועה וזה נוסח לשון השבועה שכל החפצים הנ"ל בפרטות הם שלי לפי שאלו החפצים אלו בעלמי קינים במועתי ללרכי ולא לנורך חמיו רלובן ועכשיו שאל חמיו מה יעשה בשבועה הכ"ל הא מעולם לא קנה במועתי השלשה פאר לאכטיר וגם השלשה בעכערלעך של חמיו ונוסח השבועה אי אפשר לו לבניה והפסד יגיע בכסף מדינתו לערך שלשה מאה רז"כ ע"כ לבין השאלה.

תשובה באמת ה' ראוי לי למנוע את עלמי מלהורות בעניני שבועה החמורה עד למאוד שנאמר בה לא יקנה וגם כל העולם נודעו וכו' אך לזמן הילך את העסק אמרתי להשיב מה שנראה לפעמי' בתחילה ראוי לחקור אם הנתנה היה טובה ומעולה כי יש בה חרתי לרעוא כמו שאבאר.

רעיונות מהם הוא ראשון ראוי יכול ליתנם במהנה כיון שהקאמאדריניק היה מוכן ליעלם ה' כמו שנטלם כמו דאיתא בב"מ ד' קט"ז ע"ב שאם היה בדרך וצידו מושם ואם כנגדו שאם אינו יכול להזיל אם חילל במועתי הללו על פירות מוע"ש לא מהני החילול וכן שם קי"ז ע"א אמרין כיון דאוקמי' עלויה מעיקרא מוקלי קליה אך י"ל כיון שירוע הוא שאם אחר עומד כנגד הקאמאדריניק ואינו מניחו ליעול חפציו הקאמאדריניק אינו עומד כנגדו ביד חזקה ואפילו אם ירצה לעמוד אינו ראוי שיהא יכול ללגז רק אח"כ יענש העומד כנגד הקאמאדריניק בנזף ובמוחן מ"מ השתא יכול להזיל וא"כ לא גרע מיכול להזיל ע"י הדחק דמבואר שם דמהני החילול ה"ה הכא מהני המהנה.

ועוד ראשון ראשון לאחר שנטלם הקאמאדריניק לביתו היה מושל המהנה כיון דחזין השתא בדריסה מאמינ' על ענין כזה בשבועה והוי כמו יכול להוציא בדריס' דקדריסו הקדש כמו דאיתא בב"מ ד' ו' ראשון דגם לחתנו ה' מאמינ' בשביעה וטור דאפילו הימא דלחתנו לא ה' מאמינ' בשבועה מ"מ כיון דאם מושל המהנה יהא המקבל מנהג יכול להוציא בדריס' ממיילא מהני המהנה כמו שכתב הקוה"ה בחי"מ כ"ו ל"ז ס"ק ע"ד הגם דיוכל להוציא בדריס' לא מהני אלא בקרקע אבל לא במעלעלין כמו דאיתא בב"מ שם היינו היכא דהשני מזוין לזול אבל הכא הקאמאדריניק בעלמו אומר ברור דברך בערכאות שהם שלך ואחזירם לך ודאי מהני המהנה כמו בקרקע בשלמא בני מוטא אם ה' מעלעלין אפילו אם יאמר שמוען לרלובן הביא עדים בב"ד שהם שלך ואחזירם לך מ"מ לא מצי רלובן להקדישו כיון שאם יחברר שהם של רלובן ידעין דגם

דגם שמעון ידע מזה שאינם שלו ואפי' עטן ידיד הוא אי"כ נחבדר מחלן שהי' מכיון
לגזול והיו סופר נפקדון דנעשה גזלן אבל הקאמארניק לא ידע כלל אם הם של זה
או של זה ודאי מהני היכא שיכל לסליחו בדיינים טוב ראיתי בקלוי'ה סי' שג"ד ס"ק
ד' כתב כעין זה בשם מוס' רי"ד ובעל קלוי'ה הניח שם שהמוספת מולקין פ"ו והוא
ז"ל הביא ראיות מן הש"ס שהעיקר בדברי החוס' מ"מ ג"ל שידון דין אינו נדחה לא
מן החוס' ולא מן הש"ס דידון דהחוס' מיירי שהמוכר סובר שהמעוט הם בודאי שלו
ואינו נכנס שום ספק בלבו שהם של הלוקח וכיון שהוא מחזיק אותם בחזקה שהם שלו
בודאי נקרא אינו נדרשותו לגבי לוקח וכן הא דפאה ולוקח מן הנכב שהביא הקלוי'ה
היו גמי כן אבל הכא הקאמארניק בעלמו מסופק בזה בודאי מהני הסתפק.

ועוד י"ל טעם אחר דמועיל המחנה אפילו לאחר שנשלם הקאמארניק דכיון שלא
נעלם אלא במורת משכון אי"כ חסנו הי' לו זכיה בחפלים שאם ישלם החוב צעד ראובן
ימן לו הקאמארניק החפלים דראובן ודאי יודה לו שהם שלו אי"כ לא גרע ממשכון שיש
לו צעד אחרים דיכול למסור או לתן זכיה שיש לו בגויה כחבאר בש"ך בח"מ סי'
ר"א ס"ק ה' ובנכ"מ שם אפי' דהש"ך לא מיירי אלא לענין מה שהמשכון טוב יותר על
החוב מ"מ ג"ל דה"ה מה שכנגד החוב יכול לתן לענין זה שהמקבל מחנה יוכל יהא
לסלקו בזוי וכן משמע מדברי החוס' בב"מ ד' פ"ג פ"ב ד"ה דחוס', דמחזו דרובא
נחשב לזה משמע דרובא הי' לו זכות זה דיכול ללוקו בזוי אפי' מה שכנגד החוב
ואפי' דהחוס' מיירי בקרקע ובש"מ אינו קונה משכון של קרקע וכחבאר מדברי רש"י
בב"מ ד' ס"ז ע"ב אבל במשכון של מטלטלין דבש"מ קונה אותו אפשר לדמי יכול
למכור מ"מ ג"ל דהכא גמי שמעון לא קנה משכון כיון דהוא בעלמו לא לקח רק
הקאמארניק וזכות הנכרי לא מהני בשביל ישראל בפרט במילתא דלית ליה זכיה בגויה
דנכרי מוישראל לא קנה משכון ועוד אפשר דאפילו שמעון בעלמו לקח מהני המחנה אך
אין לי פנאי להאריך בזה מ"מ נסתר הריעותא ראשונה.

ועב' שיר נבוא לריעותא השניה דמחנה זו נראית הערמה בעלמא והנכור שיר
כתב בפסחים דהערמה לא מהני לענין דאורייתא אך המקור ח"ס צ"ח חת"ח פליג
עליו והביא רא' מהא דמערמיין על מעשר שני דגם לענין דאורייתא מהני מחנה ע"י
הערמה אי"כ ה"ה לענין שבושה ובודאי דנכון בדבריו דאם המחנה מועיל לענין דיני
ממונות לענין זה שאין הנותן יכול לחזור אחרי לא מהני לענין איסור וכן כאן
לענין שבושה כיון שחמיו יכול להחזיק במחנה זו אחרי לא יהא יכול לשבע שהם שלו.
ונידן דין ג"ל לרון מדין מברחא החבאר בכתובות ד' ע"ט ע"א דדוקא בכל הנכסים
לא מהני המחנה אבל במקלה נכסים מהני המחנה אי"כ הכא כיון דלא היו אלא מקלה
נכסים מהני המחנה אך ראיתי לחוס' בב"ב ד' קנ"א ע"א ד"ה אפילו דהיכא דגליא
דעתא דמכוס הנכסיה הוא אפילו במקלה נכסים לא מהני המחנה אי"כ הכא דג"ל דוראי
היה גילוי דעת דמכוס הנכסיה הקאמארניק הוא אי"כ לא מהני המחנה.

ב"ם ג"ל דהמחנה מהני דהא החוס' בכתובות שם ד"ה עש"א הביאו בשם
רבינו תם דוקא לענין הברחה מבעל הוא דאמריין דבכל הנכסים לא מהני המחנה
דאפילו אם לא יהא המחנה מועיל מ"מ לא יקנה הבעל דהוי נכסים שאין ידועים אבל
לענין הברחה מבע"מ דאי לא הוי קני המקבל מחנה ממילא יקנה הבע"מ אמריין
דלמחנה גמורה איכיון אי"כ ה"ה במקלה נכסים היכא דגליא דעתא דהא כל נכסי הוי
גליא דעתא.

ובכן ראיתי במשובת מיימוני להלכות קצין סי' כ"ה הביא סברה רבינו חם לענין היבא דגליא דעתא איכא ה"ה הכא כיון דלכך נתן במחנה כדי שיהא יכול לשבע איכא ודאי למחנה גמורה איכא.

וג"כ ראשיתו הראש' שם במחנות דחולק על דינו של רבינו חם יורה בבאן דשם מירי דהנכסים היו ידועים שהם של לוח סובר הראש' דאמריק דכוונתם היה להפקיע מבע"מ שלא כדון ראשון דבע"מ יקטע ויכבד דמחנה גמורה הוא אבל הכא ודאי כוונתם היה שישבע חמיו כדון ראש' למה להי המחנה הא בלא"ה היה יכול חמיו לטעון שהם שלו כיון שהם בביתו דהא גם עכשיו לא הזכיר כלל מהמחנה בערבאומיהם.

ראין לומר דכוונת חמט היה לבטלות את חמיו שיסביר שמחנה גמורה הוא כדי שישבע דז"א כדון עכ"פ כוונת חמיו מוכחה דאינו רוצה שישבע אלא"כ דהשבעה יהא כדון היינו שהמחנה יהא מחנה גמורה לא מהני אומדן דעה דחמיו הגם דהחוס' במחנות דף מ"ז ע"כ ד"ה שלא נסבו דבמחנה חליא מיד אומדן דעת בהטות היינו משום דהמקבל היה מהמחנה דעתו כמו שכוין הנוסח כיון דהמקבל אינו מפסיד מירי אבל הכא המקבל מפסיד שישבע לשקר א"כ כיון שכוונת המקבל מוכחה לכדיא שאינו רוצה במחנה אלא"כ יהא מחנה גמורה ובטותן לא היו אלא אומדן אוליין בחר המקבל.

ועוד יל חילוק אחר בין דינו של הראש' לכך יהבא דהא כתב שם הראש' דאומדן דעת הוא ולא היה כוונתו שיהא מחנה גמורה דהא יפסיד מיר הפירות וגם יהא בכלל לוח רשע ולא ישלם איכא הכא כיון דחמיו היה ירא שלא יאמינו לו בשבעה בפרט כיון ששקב בשעה ביהא הקאמאריק טדאי לא יאמינו לו בשבעה איכא יפסיד מיר גם השמים החמלים וגם הטעם דלוח רשע לא שיד הכא כיון דהוא אינו חייב כלום איכא ודאי גמר והקנה לחמיו ראשיתו אם ישאר ביד חמיו טוב משיאר ביד אחר וגם בסוף היה שפשו ודאי יחזור ויתנס לו מרעתו.

ועוד אפשר לומר דלא פליג הראש' על רבינו חם אלא בכל הנכסים משום דאין דרך ליתן כל נכסיו לאחר אבל במקל' נכסים הדרך הוא ליתן במחנה אלא דהרעוה' הוא משום דגליא דעתא דמשום הברכה הוא, מורה הראש' דלא חשיב ריעותא אלא לענין בעל ראשיתו לא יועיל המחנה תיעיל ההברכה אלא היבא דההברכה תלויה במחנה מהני המחנה.

שורב מלאחי בב"י על יו"ד כס"י רביא שהביא ששובת הראש' בשר לבא שבה לעיר ונתן ראובן כל אשר לו לשמטון אעפ"י שידוע שלא טעה אלא כדי להבריתן ולבסוף יחזיר לו מ"מ כיון שבמחנה גמורה נתן והחזרה תלויה בדעת שמטון יכול ראובן לישבע שאין לו ושמטון יכול לישבע שכל מה שבביתו שלו הוא, א"כ הראש' סוהר את ד"ע שבמחנות, אע"כ ל"ל כשי חילוקים הראשונים דהתם נמי היה יכול ליהנס בביתו ולא יתנס לו במחנה דהתם נמי לא הזכירו כלום מהמחנה אע"כ כוונתם השבעה יהא כדון, וגם לא שיד הכס הטעם דלוח רשע כיון דלא לשמטון בשביל חבירו הלכך מהני המחנה.

ד"ה בנידון רידן הגם דשם גם ראובן הנוסח נריך לישבע דלכך גמר ואקמי כדי שבו בשלחו לא ישבע לשקר אבל משום שבעת המקבל לא היו האכחה דגמר ואקמי, ולבאורה מוכח הכי שהרי הרב"י מיר אחר שהביא ששובת הראש' הג"ל הביא השובה הרב"ש דמחנה כהם לא מהני רק מחנה ע"פ להחזיר ע"כ מטעם כנ"ל משום דהתם לא

לא נשבע הנותן רק המקבל אך לפי מה שכתבתי לעיל דגם בדעת המקבל הדבר חלוי
 ע"כ ל"ל דהשוכח הריב"ש מיייר שהיתה הערמה גלויה כעין מחנה בית חורין ומשובח
 הריב"ש אינו כעת תחת ידי ע"כ נלפע"ד שגם רישותא הב' נחבטלה והמחנה היתה
 טובה ויוכל לישבע שהם שלו מעכשיו וכו' לנמור טבח השבועה שביאר הטעם איך הם שלו
 לפי שהוא בעלמא לקחם בחטאת שלו לזורכו וזה להר"מ הגם דלענין דיני ממונות אין
 ג"מ צ"ן שהם שלו ע"י מחנה בין שהם שלו ע"י מדר מ"מ לא עדיף משומר חנם שהיה
 נשבע שנגנב וכאמת היה שנאמר הדין הוא כך דאפילו שהוא פטור מן שבועת הפקדון
 מ"מ חייב משום שבועת ביטוי כמבואר בסוף שבועות אך יש ללמד להחיר ולומר שג"ר
 דומה להא דטורין למוכסין שהוא מרומה בגדרים ד' כ"ח ע"א דהכא נמי אונס הוא
 לטעון לקוח לפי שלא יאמינו לו על טענת מנהגה דכ"ה דלא דמי דהתם עיקר הנובייגא
 של המכס הוא שלא דין אבל הכא הם רואים לגבות דין לפי שאין מאמינים לו על
 טענת מחנה ויש לרמות להא דהכ"ה הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות טוען דהטוען טענת
 שקר כדי לעוות הדין עובר על מדבר שקר תרחק ומשמע מלשוננו דמי שאינו רוצה
 לטעון טענת אמת לפי שרא שגב"ר לא יאמינו לו וטוען טענת שקר עובר אף שהוא
 להליל ממונו.

ב"ס ר"ל דז"א דהתם שאר דבב"ד של ישראל אין מאמינים לו אי"כ הדין כך
 שיחייב אף שהוא יודע שהאמת איתו מ"מ נקרא מעוות הדין אבל הכא בב"ד של
 ישראל היה מאמינים לו גם על טענת מחנה אי"כ מה שדרייהם אין מאמינים לו על
 טענת מחנה הוא שלא דין לכך מותר לו לטעון טענת לקוח כדי להליל ממונו אך יש
 לבקש ע"ז דאפשר דמשי"ה פירשו בנפח ולשון שבועה טענת לקוח משום שהוא בעלמא
 טען כן מקודם אבל אם ה' טוען מתחילה טענת מחנה ה' מאמינים לו ג"כ אי"כ
 מתחילה עבר וכו' ועכשיו נמי אכור להחזיק בטענת לקוח דניחו דהשתא לא יאמינו לו
 על טענת מחנה זה הוי כד"ן דניחו דקיי"ל מפטור לפטור יכול לחזור ולטעון מ"מ היכא
 דכתבו טענותיהם בב"ד אינו יכול לחזור ולטעון כמבואר בח"מ סי' פ' וזה הוא ודאי
 דוחק לומר לא מיקרי בב"ד אי"כ יכול לחזור ולטעון דהא האי טעמא דעביר אינש דלא
 מגלי טענותיה אלא בב"ד לא שייך הכא דהא הוא יודע שבעו"ה יש להם כח לכוף
 לקיים דינם.

אך י"ל דלא עבר וכו' אלא על תחילת טענה אבל מה שמחזיר בטענתו הראשונה
 אינו עובר ועוד דאפשר דמתחילה לא היה עובר כיון דלא היו עיוות הדין דגם על
 טענת מחנה היה מאמינים לו ולא נהנה כלל מן טענת לקוח מתחילא גם עכשיו מותר
 להחזיק בטענה זו אע"ג דהשתא נהנה מהשקר וכה"ג מלינו בחולין ד' ז' בסכין של ע"ז
 דמותר לשמוע משום שמקלקל הוא דקשה הא"ך מותר לנמור השחיטה הא בשעת גמר
 השחיטה ודאי נהנה כמובן אע"כ ל"ל כיון דמתחיל לשמוע ע"מ לנמור השחיטה והתחלה
 היה בביחד דאז לא היה הנאה כלל וגם בשעת גמר ליכא הנאה כנגד מה שהיה קודם
 ההתחלה אף דכנגד מה שהיה לאחר ההתחלה הוי הגמר חשוב הנאה מ"מ מותר
 לנמור וע"ן בסדרי נחל ה"ס הכא אף אינו מוכרח דאפשר דהרמב"ם ז"ל דנקט כדי
 לעוות הדין הוא לרבותא דה"א דמותר משום הללה קמ"ל דלא אבל היכא דליכא עיוות
 הדין פשיטא דעובר כיון דלא נהנה כלל מהשקר אי"כ כיון דההתחלה היה באיסור אי"כ
 שוב אינו ראיה מהא דחולין.

סימן כ

הלכות נדוי וחרם.

לרב אחד.

הגדה כחכמו הגוי ליד לנכון אחד המחלוקה כנחמה בעירכם על בחירי ע"י הפאסקוויל הידוע [והמפשה שהיה כך היה שהפילו כתב בעיר ע"י פאסקוויל שהרב אב"ד בגיל הוא מנורס].

הגדה באמת לולא אני מכיר את כת"ר מאז לא האפגתי שאכשי עירו יעפלו בדבר רוח כאלה ואם נשנית על פאסקוויל כאלה לא שנקית חי לכל צדים וכי יהי איש שונא לחבריו ישלח לעירו פאסקוויל בפרט על הרב דמחא מאי שיש לו שונאים בעירו ואפילו היה טפ"י דין לסמוך על פאסקוויל לא הי' לנו להשגיח כלל וכלל על פאסקוויל משום מגדר מילתא כנ"ל, אך היום שאני מכיר את כת"ר וגם ימן אשר ביקש מאחי לכתוב אל כת"ר מה דעמי בזה על פי דין, ע"כ אכתוב מה שגראה לפע"ד בקלרה וזה החלי.

זה ברור בעיני דמד אחד אינו נאמן לומר שב"ד קנסו לפלוגי דהא איחא בב"ק דף ק"א ע"ב ה"ל שליח דרבנן מהמנין ליה כבי חרי לשמחא אלמא דלרין שני עדים ט"ז שפלוני טעם מפשה רב שח"ב ע"ד שמחא רק דשליח מהימן כבי חרי אי"כ היה אם ט"א חסיד שקנסו את פלוגי בב"ד אינו נאמן כמו דאיחא במכות דף ו' במתניהין דלהעיר שנגמר דינו בב"ד של פלוגי לרין שני עדים ט"ז הגם דאפשר לומר דאם בעיר ט"א שנקנס פלוגי בב"ד של פלוגי נאמן מטעם דהרי ב"ד של פלוגי קיים כמו דאיחא בדבמות דף ט"ז דהא שח"ב וז"ל דאיחא דעבירא לאגליא לא פסקר ולא דמי להא דמכות שם דאפילו בב"ד של פלוגי לרין שני עדים ט"ז כיוון דוקא לענין מיחא וממון אבל לענין שמחא אפשר דנאמן מטעם דעבירא לאגליא דהא חזק דיש חילוק בין שמחא למחא לענין שליח ב"ד דלשמחא נאמן כבי חרי ולענין מחון אינו נאמן כמו דאיחא בב"ק שם.

והמעם נ"ל אף דשמחא שיה לממן דלרין ט"ז שני עדים מי"מ יש חילוק ביניהם לענין שליח ב"ד דהא חזקין בממון עלמו יש חילוק לענין קים לי בגויה בכחובות ד" פ"ה דמכתי לאוריעו שטרא ולא למקרט שטרא הגם דלאוריעו שטרא גמי לרין כי הרי לפי המוס' בשבועות דף מ"ב ד"ה איחא דהרין ולא מנביין ב" מ"מ כיון דאין מוציאין ממנו הסטר מהני קים לי בגויה אי"כ אפשר דשמחא דמי לאוריעו שטרא ומכתי שליח ב"ד דהוי כמו קים לי בגויה ומכתי גמי במילתא דעבירא לאגליא אבל בע"א שהעיר דפלוגי נקנס בב"ד סהם לי"ח ביה ספיקא דבדאי אינו נאמן כנ"ל, אי"כ בפאסקוויל אפילו דנכחב בלשון רבים לא הוי אלא כע"א דהא כתב אחד הוא רק דנכחב בלשון רבים אי"כ פשיטא דאינו נאמן ואפילו יש כרבה פאסקווילען וכתב אחד משנה מחניקו גמי הלין ואחר נמן לרבים להעתיק את הפאסקוויל אי"כ גמי לא הוי אלא כע"א.

ועוד דכתב גרע מע"א דהא בעדות אשה מהני ע"א ובכתב פלוגתא היא בירושלמי בבבא יבמות דר' בון כושר דכחב אין משיאין את האשה דגרע אפילו שער מפי עד ובי' באה"ט כ"י י"ז הביא בשם רבינו ירוחם דאפילו למ"ד בירושלמי דכתב מהני בעדות אשה היינו בחתום בו עד אבל כתב בלא חתימה לא מהני עיי"ש משמע אפי' במקוים היינו דניכר בכתב מי נהבו לא מהני דבאינו מקוים הביא בב"י פלוגתא אח"י דאפילו בחתום בו עד לא מהני אלא ע"כ כנ"ל. (דפסקר יבא בהא"י).

SZARAI TORU.

שערי חורב

ב"ה סראצק סי' א' (שפתי ישנים י').

בדבר ששאלתי לחוות דעתי בענין השו"ב דק' קראסניבראד שמקורם באו כל בני העיר עה"ח איש לא נעדר באיסור ח"ח שאסור להם לאכול שמיטת שו"ב אחר חוץ מאלו השו"ב מכבר ובהשגחת הרב הגדול מארי' דאחרא, וכעת בא שו"ב שלישי שלא ברטון הרב, ומקפת פרנסת השו"ב והרב לעורר מחלוקת ולהרוס העיר הנה אחרי אשר הרבנים הסמוכים ונראים שם לא פעלו מאומה מה כחי כי איחל וביד שלימי אמרו חתן אמרי אורי"ה קדמוניו ואמרו מתנין כי אך מחמת שהרב הגדול יוסב בלער וגם הוא לאפרושי מאיסורא אחי' כחר מהין ואולי בימי הרטון יתנו על לבם לשמוע להחכמים והנה האחרונים דיברו מזה ולפי דעתי יש בזה כדאי לאסור מכמה טעמים.

(א) תשובה כבר כי זקני המהרש"ל בחב"ו סי' כ' בענין שריב שאירע בו קלקול וחשש וקלחן לבס נוקפס ממנו מ"מ אין להם רשות לקפח פרנסתו, ע"ש מילוקי דינים מזה אי"כ אפי' אם יהי' איזו חשש אסור להשיג גבולו, ואף שבדעת קדושי' רלה לומר דל"ש בזה השגת גבול דומי' דחורה, כבר השיג עליו בשו"ת בית שלמה סי' כ"א, וגם מהט"ו סי' א' מוכח דשמיטה לא הוי מלוה, ובכ"פ סי' י' כי דגם בשמיטה שייך מלוה ללי"ג, ובמלתא לבי כי דנהנה דלי לא שחטה ה"י משה, אך דמרש"י יבמות דף ק"ג חלל בסנדל של פ"א כשר מוכס דמל"ג, נר' דעיקר חשיב מה שרואין עתה, וערמב"ן בחידושי' לשם, ובמלתא הרעוסי באמת כי דבלא"ה לא הוי מלוה, וגם בהפרשת חלה כי רש"י בגיטין דף מ"ז: דהי' מראורי' דליה מלוה כלל, ומכ"ש שמיטה דלא הוי מלוה והוי השגת גבול, וגם הגאון מלביב בסואל ומשיב מהדו"ג סי' ל"ז וחי"ב שם סי' קי"ט כי דהוי השגת גבול, וא"כ הוי חסור לגוול ואחרי ששחט כ"פ נעשה מומר לזה אי"כ לדעת הרמב"ם הביאו הש"ע ביו"ד סי' ב' ס"ו דלר"ן בדיקת סבין, ומש"ה בפ"ד מה"ש ה"ח כי אצרו לבד, והט"ו והס"ך הקשו עליו מהבוספחא דחני נגנבו, ונר' ליישב בדברת הרמב"ם דכיון דעיקר ההיור דרמאש"מ הוא מוכח חזקה דכל ישראל הם בחזקת כשרים, אי"כ הי"ד כשהמעשה עלמה שאנו דנין עליה ה"י הכל עפ"י ד"ת בלי הערובת איסור אבל בעבר עבירה באותה השמיטה טעמה אי"כ אין לנו בוכחה דהשמיטה היתה כדן ומיי"ש דלאא עשה עוד איסור אחר שלא ידע ה"ש ולא בדק הסבין, ודוקא באיסור אחר הוא דאמרי' חסיר על איסור א' לא חסיר לשאר איסורין משא"כ כשה"י איסור בגוף הדבר מאן דעבד הא עבד הא, ובזה י"ל הא דהשמיט הרמב"ם באוקמחא דרב"ע דלר"ך לומר כרי לי בפ"ק דחולין וענוב"י מה"ט מזה, ולהב"ל ניחא דאי ידע הטמא שאסור לשחוט מוקדשין אי"כ אי"כ לומר ששחט שפיר דע"א דנאמן בשמיטה הוא מטעם דמוחזק בכשרות מדימת נגד החזקה כמ"ס וכו'ן דידע דאסור ועבר אי"כ שוב לא הוי מוחזק בכשרות ולא הוי מדימת דשחט הקדשים בהכשר וע"כ דלא ידע אי"כ שוב ניחא דכל מילתא דלא רמי' עלי' דאיגש לאו דרעה"י ולא הוי כרי גמור וע"כ דברי לי לאו דוקא ומש"ה השמיט זה.

וראיתי שגם זקני הפ"י בגיטין (דף י'). כי דמש"ה לא מוקמי לה בחזקת כשרות ולא זיננה בשורה א"א דכיון דבדודאי זיננה יעשה איסור עכ"פ דהרי גם אם היתה פטוי' אז ג"כ עשה איסור שוב לא אליס ח' כשריתה להוליה מנ' בחולה ויש להוסיף דלאא משנאחרסה נבעלה, ובזה מיבב קו' האחרונים בזה דמחנן של ע"ע מותר מיד מפני שכן מחליפין, דבלא"ה הא יוכל לבעל להאומרין דמחנן ידוע מהני ביטול, ע' חסם סופר חלו"ח

הגיע לידנו ע"י הרב הגאון החסיד מו"ה לבי יחזקאל מיכלסאחן שלישי"א אבד"ק פלונסק ונעת בוועד הרבנים בווהארשא.

ושובל ומשיב מהר"ג מזה, ולהגיל נחל דכל ששודר" על דרבנן שלא צייר ים לחים נס
לביטול, וגם התומים ביאר כוונה ד' ההוב' כשהדרין (דף כ"ה.) הוסיפו עליהם החמטין,
דהאמרי' ב"מ לא תחמוד לאינשי כלא דמי משמע לכו ומשמע דהאמת אינו כן, דכוונתם
דבין דעכ"פ ידוע דאיכא איסור דרבנן אפי' בדיהב דמי שוב ים לפסולו מה"ט ולקא' ידע
האיסור שים בו מה"ט דל"ש להעמידו ע"ה כשרות כיון דעכ"פ עבר בלאותו מעשה על
איסור דרבנן דלמא עבר בו גם אדורווייהא ע"ש. וזהו ים לישב לעג"ד ק"ו הרשב"א
ביבמות (דף כ"ו.) קא פסיק ומני ל"ש כ"ו אלא מן האירוסין כ"ו דהר"ל למדק מהא דחני
להר"י גרובה כ"ו ע"ש, דכלל י"בוס לא חייש' שיתנה באינן שאכורה לי"בס מכה ח' כשרות
וכיון שגמא גרובה ועברו עבירה ים לחוס שוב דלמא ה"י בועה ואכורה להמייבם, וע' ב"בוס
דומה וזה דומה כ"ו ובסוף גיטין, ומש"ה מקשה דוקא מחלמה מן האירוסין ולא עשה
שום איסור כלל, דמיא עול"ה כהנ"ל, וזה כשרה הרמב"ם דמומר לא מעבירות לריך
לדקוק לו סכין, ואי"כ י"ל דהסופתה דמכשר בגמזים אחי' כמ"ד דהסח גניבה ואי"כ בעלים
ויילוש כרי קני ושל הוא טובח אי"כ בשעת שחיטה לא עשה שום עבירה להכי אי"ל בדיקת
סכין משאי"כ לירדן דייאוש כדי לא קני אי"כ גוף השחיטה היתה באיסור גניבה מדאורווייהא
כדלמא ב"ב"ק ד' ס"ה להכי לריך בדיקת סכין, אי"כ ממילא בחסור ומוחק באיסור השגת
גבול בשחיטה דעדיף מחסור על הגניבה דאינו בלאותו דבר עומד כי"כ כמו השגת גבול אי"כ
פשיטא דלריך בדיקת סכין גם דריענד ולפי הגרסה הנחוב השלישי אין לו הכרת אי"כ אכור
לשחוט כהנ"ל.

אמר ואין שני ל' להבדירה אי"כ עובר על הקמת הקהל. והרמב"ם למיגרל תורה ויאדיר ולמיגרל מלחא דאיוסורא ויש לחוש לשמיעתו, ועטוב"ק חיו"ד כ"י א' וחמס סופר כ"י י"ג, וגם בבדיקת הריאה שפסיקון להיות בהשגחת הרב מאיר דאתרא למיגרל מלחא ומצואר בט"ו יו"ד כ"י ר"ח וכו' רמ"ב דתקנת הקהל שזאל למיגרל מלחא הוי דאורייתא ועיי' בטעו"ד מה"מ כ"י ק"א דגם בבדיקת טריפה צעבר על החקקה ואין ציר מקלהם לצעל החקקה טע"ה, ובפרט לפי המנהג שזאל חלי מלאחמיר כי המחלוקה נלמח עי"ז שהראה כטיו כ"פ להרב והחמירו בחוקק פגום, ועי"כ לא רלה עוד להראות כטיו לפניו אי"כ פשיטא דלר"ך נסיון בההנחא.

(ג) בעצ'ר שנתמנו כב' שו"ב מקודם יס לו דין המבואר כב' א' סי'א דלס הטלו הקהל חסד שלא ישמעו אלא כבוד ידוע ועבר השמיטה אסורה, אחת שהגאון מו' ארי' ליב מפלאלק במדושו בקי' כ' דה"ד אס' ה' האיסור למינור מילתא שלא יקפוץ אדם שאינו הגון לשמוע אצל אס' עמו כדי שלא יפסידו ההכנסה מהנשחטים שרי ע"ס. וכן ראינו בשו"ת בגין עולם ס' ב'. וא"כ בשו"ב זה שהי' מקודם בקבלתם בחוקת אדם הגון לא חל הקנה הקהל, אך כבר כ' לשיל ראייתו דאס' נופא שטעה בשנת גבול. וע' בת' הרב מלאדי ס' ט' ודלס כקן ס' א' וח"ס ס' ו' וכחכ סופר ס' א' וזכרנו ח"ס ח"א ס' א' וי"ב י"ג י"ד ע"ז ע"ז י"ז י"ח י"ט. וח"ב ס' ב' וב' ו' וז' י"א י"ד ע"ז י"ח כ'. ובית שלמה, מס' ב' ער ס' ח' ומס' ט"ז ער ס' כ"ו. ושאלו ומס' מהדו"ק ח"א ס' י' ג"ב כ"ג כ"ד לו וב' רש"י רש"י רש"י. וח"ב ס' קפ"א וח"ג ס' ח' וק"ו, וכמה"ס ח"ד ס' ע"ד ומהד"ר ח"א ס' ד' וב' לו וב' קע"ט ודל"א ודל"ד, וח"ב ס' כ' כ"ב קע"ה וקכ"ה, וכמה"ס ח"ב ס' קמ"ט, ונבטו מעט ודעת מהדו"ק ס' ו' וכמה"ס בק"א ס' ע"ד ובמהדו"ק ס' ו' ו' וב' ו' וע"ז ונ"א.

(ד) מבוואר דהמ"ס ב' א' דכל שו"ס שלא נכל קבלה מרוב מומחה שחייבנו אכזרה

וזיאת במורת יקותיאל ובמהרים שיק סי' ד' דרוקא ע"י רשות מהרב דאחרי ואפי' רב אחר אין לו רשות להורות במקומו, אי"כ כיון שלא נטל רשות מהאב"ד והאב"ד אסר אותו והוא לא הסגית ושפט אח"כ כי היר אפרים בשם השאלות יעבד לאסור הבשר והכלים ע"ס. (ה) סבואר בדעת קדושים סי' י"ח סקכ"ד דאף שהשו"ב מונהג ביותר ע"י מעשים גדולים והרב כוונתו משום ממון ולא משום כבוד ולא סר סכינו וכל להעבירו כי השו"ב ז"ל טפל להרב ע"ס, וגם הנובי חיינא סי' מ"ח כי דבהעיו נגד הרב לשחוט בלי רשותו ואסר הבשר דהוי איסור ברור, וראיתי זמן רב בשו"ת תפארת יוסף להאב"ד פתעמיסלא שהביאו והאריך בזה לפסוק קר, וע' דברי חיים ח"ב סי' ל"ח, והשו"ב הלז מיקל להורות נגד הרב ולא נעשה טפל רב לנגדו לסמוך על סימנים בעגלים וריאות, לו יהא שהרב לא ירצה לראות הסכין והריאות מחמת ממון, הלא גם זה הוא בודאי מפרס מנת הרב, הלא גם זה כי בטוב טעם ודעת מהדו"ג ובשו"ת יד אליהו להאב"ד וויסקיט ובדברי חיים שאם אין השו"ב רוצה לנבוא מהקלבי מנת הרב אסור לשחוט, וגם בשו"ת יהודה יעלה להגאון מהר"י אסאד סי' ג"ב כי שבתנאי זה נוחנין כחז קבלה לכל שו"ב שר"ך להעמיד א"ע לנשיון בדברים ובנדיקת הסכין להרב מאר"י דאחרי ואם מסרב מלקיים כן הו"ל כחומר לאותו דבר והשחיטה פסול טפ"י דרין ע"ס וספרי האחרונים נגד עיניו בטח ימלא יותר כי בכל דור המהפכים רבו ויכל ספרי השו"ת ימלא מדיני השו"ב וגם הרשב"א בזמנו כי עליהם מורות, ואין לי פנאי כי שני ימים עמלתי בזה נגד יכולתי, ובפרט שרבים מרבנים גדולים המחזיקים עם הרב ואני רק להלשרף באתי ולולא ידעתי הרב ומוזנו הטוב והרך, והשו"ב ממכתבי הרב והנעשה דק' לאדמיר לא הייתי מפערב בזה אף ללא הועיל, וגדולי החכמים הראשונים השתכחו עליהם שסבלו ייסורים מהשו"ב ולא רצו לקפח פרוסחם ח"ו, אך כפי הנראה הוא יקפח פרנסת הרב והשו"ב ואין דנין אפשר משאי אפשר, [אמר המו"ל בנוגע לחלוקת השו"בים בעיר קרטיבראד הובא בס' פינות הבית סי' ק"א, ושם בקונטרס הר הבית דף ז' ובשו"ת בית יחזקאל סי' מ"ז, מהרב הגאון מ' לבי יחזקאל שליט"א מיכלואהן בועד הרבנים דפה ווארשא].

יוס ד' ברכה ערב חג הסוכה חרמ"ט לפ"ק.

הק' יוסף במוהר"א ז"ל האבד"ק סעראצק.

ב"ה קוטנא סי' ב' (הערה חדשה).

(א) דבר בר פלא ראיתי בפרש"י דברים י"ג, י"ז, כי לבני גד ה' חלק גם בעבר הירדן המערבי עד ים הכנרת וזה דבר פלא מאד כי מוזק הוא כי בני גד ובני וחלי שבט המנשי לקחו נחלם רק בעבר הירדן המזרחי.

(ב) והנה בקדושת עבר הירדן יש מחלוקת גדולה בין רז"ל ובכר האריך בזה כי קי קני הגאון זליה בישועות מלכו בקונטרס יסוב ארץ ישראל אצל לכ"ע עבר הירדן המערבי מקדש מן המזרחי להרבה דברים ואין מציאין ממנו עומר ושח"ל ויש להסתפק מה דינו של חלק הזה בעבר הירדן המערבי הסיך לבני גד אי ה' דינו בקדושת ארץ ישראל לכל מילי והנה לענין ביכורים דאחמשיט עבר הירדן יש בירושלמי ב' טעמים (א) משום דלקחו מעלמם (ב) שאינה זבת חלב ודבש והנה ב' טעמים לתנאו בחלק הזה דהרי הוא מאר"י והוא זבת חלב ודבש גם לא נטלו מעלמן דהרי המה לא בקשו נחלם רק בעבר הירדן המזרחי א"כ פשוט דמחויב בביכורים ורא' כי בירושלמי ביכורים יש נפ"מ בין הטעמים, חלי שבט מנשה אי"כ ולמה לא חשב בירושלמי נפ"מ חלק בני גד המערבי דהוא זבת חלב ודבש ע"כ דבי' ליכא ב' הטעמים.

(ג) והנה פסוקי יהושע כ"ב מורין כרש"י דע"כ המוזכר ה' בלר מערבי דאליכ

אזכו ראי' יש בהעמדת המזבח בעבר הירדן המזרחי כי יש להם חלק ונחלה בישראל ולפי' קשה כיון דבשני השבטים הי' הדבר דע מאד עד שרלו לילך עליהם למלחמה ולמה הניחו מושבי עבר הירדן המערבי להעמיד שם המזבח על אדמתם וע"כ שהעמידו בנחלת בני גד בלד מערב ולפי' מישכן דברי משה"ח אלפגנרי בדרך הקודש שכתב לחדש דאפי' בימי היתר הכמות מ"מ לא הותרו במ"ל ובצבר הירדן וחממו עליו הרי מבואר בפרש"י יהושע כ"ב דטענת בני' על המזבח הינה בשביל שכבר נבנה שילה וכבר נאסרו הבמות ע"ש והרי אפי' בימי היתר הבמות הי' אכור לבנות שם כמה כי הי' בעבר הירדן ע' סדרי טהרות כלים פ"ק מה שהאריך בזה ולפי' נחא דהמזבח הי' בעבר הירדן המערבי ולולא שכבר נבנה שילה הי' מותר הבמה.

(ד) ובכפחור ופרח פרק י"ח מדויק מדברי רבינו הרמב"ם דגם בעבר הירדן המערבי יש חלק הנקרא עבר הירדן ע"ש ולכאורה בלמי מובן לפי' למה לא נקרא כל ארץ ישראל עבר הירדן כמו שנקרא כל חלק המזרחי לאורכו ולרחבו עבר הירדן ולפי' נחא דקא' על אותו החלק שנטלו בני גד וזוהי יתפרשו דברי הש"ס בכורות ג"ה. הקשים כמאמרו דמבואר שם דהירדן מפסיק למעשר בהמה ולכאורה חמיה דל מהכי הירדן והרי שנינו שם דשני אבטילאות ופרש"י שתי אפרכיות אפי' במלכות אחת מפסיק ע"ש ובמס' צ"ב ל"ח שנינו דעבר הירדן המזרחי והמערבי הוי' צ' ארעות אי"כ אף בלי הירדן יפסיקו דהרי שייכין לצ' שבטים מיוחדים ומי גרע מב' אפרכיות ולפי' נחא דכוונת הש"ס דהירדן מפסיק למעשר בהמה היינו בין חלק המזרחי והמערבי השייך לבני גד אפרכית אחת וע"י הירדן מפסיק. [ולפי' ש' רש"י שם דהא דאמריק שם אין ירדן אלא מירמיו ולמעלה קאי ללד ים הכנרת ע"ש בסדרי טהרות כלים פ"ק בזה] וראה דקדוק לשון הש"ס בכורות דאמרו הי' לו בשני עברי הירדן וממיר נקרא בש"ס ארץ ועבר הירדן וכאן נקרא צ' עברי הירדן דהכוונה על צ' חלקי בני גד שהי' להם כצ' עברי הירדן כנ"ל ולולא דמסתפינא הייתי מגיה בדברי הספרי פ' ברכה דמבואר בקרא דברוך מרחיב גר דהי' חלקו של גד הולך ומתרחב ללד מזרח דל"ל ללד מערב מה שלא הי' לשאר השבטים דלא הכלו ללד מערב כלום.

אבל פלא כי רז"ל מפרשי רש"י לא עמדו כנגד עני חידוש דין הזה.

יצחק יהודה חופ"ק קוטנא.

ב"ה פראגא סי' ג' (שא"ה ומשובה).

עורבא בא לפני בשו"ב שקלקל בשמיטתו והטריף שור שזה הרבה ובאו לדין עם הקלבים, והנה לכאורה דינו קלוב בגמ' בב"ק דף ל"ט ע"ב בטעם אומן שקלקל דמוגיב לשלם וכ"פ בשו"ע חו"מ סי' ע"ו עיי"ש, אמנם לאשר ראיתי להאחרונים ז"ל בשו"ת שו"ת מהר"ג ח"ב סי' י"ח ובחשו' פתח"ש שמזכירים למלוא זכות כמה דנהגו השו"בים שלא לשלם הדיקא יעו"ש"ה אמרתי אטענה גם אנכי חלקי בעזר לורי וגואלי.

ורנה מה שכתב שם בחשו' שו"ת דפטורין השו"בים משום דמיקרי שמירה בבטנים כיון דמשועבדין זל"ז דבריו ז"ל חמיהן ולא ידעתי להולמם, וראיתי ג"כ בס' דע"ת סי' א' שחמה עליו עיי"ש"ה אבל לעזר הי' נראה דמיקרי שמירה בבטנים ולא מטעמי' רק דהא מנהג השמיטה במקומות שהקלבים יש להם פועלים מיוחדים שהמה שזורים ואחוזים את השור בשעת השמיטה וא"כ י"ל לשי"ת דמבואר בגמ' בב"מ דף ל"ז א"ל רבינא לרי"א האומר לשלוחו לא והשאל עם פרמי מהו וכו' א"ל ר"ע לרבא האומר לעבדו לא והשאל עם פרמי וכו' א"ל מחברא יד עבד כיד רבו עיי"ש"ה ובש"ע חו"מ סי' שמו' בדעבר לכ"ע הוי שאלה בבטלים עיי"ש וא"כ לכאורה בנידוד כיון דהפועלים של הקלבים הם מביעיים ואחוזים

הסוד בשעת השמיטה מיקרי שמירה בבעלים ואף אם היו פועלים עבדים רבפועל ידו כיד
 צעה"ב וכ"כ בס' מחנ"ח הל' שמים סי' י"א עיי"ה שכתב רמ"א מירושלמי פ"ב דפאה
 בפועלים עבדים שקלרו את הסדה לבעה"ב ישראל שמחויב בפאה, והיו בעלים עמו במלאכתו
 ואף אם נאמר דהו' פושע וכלבון הגמ' בב"ק שם מ"ק ט"ז פ"ט כ"א הלא גם פשיעה
 בבעלים פטור ואף אם נאמר דהו' מ"ק בידים ובמשיכ"ג"כ הדמבון ז"ל בד"י גרמ"י דמשיב
 היוק ניכר עיי"ש ובמ"ק לא מופטר בבעלים לשיטת הרמב"ם ז"ל בפ"א משכירות הל"ה
 ובפירוש הרמ"ם ז"ל שם עיי"ה ובפ"ה מהל' שוהפין הל"ז ובמל"מ שם ובפ"י כ"א מהל'
 חיסות הל"ט בא"ה שכתב כל"ס עיי"ה ובהשגות הראב"ד ז"ל דע"כ מוכרחין אט לחלק
 בין מ"ק בכוונה להזיק דמחויב אף בבעלים ובין מ"ק שלא בכוונה אף דאדם מופטר לשלם
 וכמשי"כ המל"מ ז"ל בפ"ב משכירות ובפ"ה מהל' שוהפין עיי"ה דאל"כ כ"י כל פשיעה
 מיקרי מ"ק וכמשי"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ב משכירות בפשיעה בעושי"ק שא"ס פ"ט כ"ה חייב
 לשלם שכל פושע מ"ק הוא עבליה וע"כ כמשי"כ במל"מ שם לחלק ודוק, אמנם חכם אחד
 ר"ה לדחוי דזה לא מיקרי שמירה בבעלים דבעלים נשלהם עושים ומעולם לא חל חיוב
 אחיות הכור על השומע וסי' מיקרי זה בעלים במלאכתו של שומר אבל ז"א דמחויב
 בסמ"ע סי' רנ"א סק"ח דא"ס לא נסתלקו בבעלים משמירתן הו' שמירה בבעלים עיי"ה
 וב"מ לקמן בפ"ט סי' שמ"ו ס"ד ואף שהש"ך ז"ל שם סי' רנ"א חולק על הסמ"ע ז"ל אבל
 רמ"הו בס' דבר"י כלל ל"ו מה שהביא בשם חשו' שא"ס שהחזיק במעו' שיטה בעל הסמ"ע
 ז"ל ופסק כן להלכה דהו' שמירה בבעלים טוב ראיתי בקצוה"ח סי' ש"ה סק"ב שכתב
 בשם חשו' החשב"ל ז"ל בנחן לאומן לעשות הצעה והוא מחויב בעבודתו חסיד שמירה
 בבעלים עיי"ה משמע ג"כ כמשי"כ דכנה"ג הו' שמירה בבעלים אמנם ד"ס לשי"ן במשי"כ
 מהא דאיתא במשנה בב"מ דף פ' ע"א השוכר את הפרה לתרום בהר ותרם בנקעה וכו'
 בנקעה ותרם בהר חייב ופירש"י ז"ל וכל כלי המחרישה לבטל הבקר ונעטרו הולכין עם
 בהמתו עיי"ה ומבואר דמחויב השוכר אף דנעטרו של בעל הבקר הולכים עם הפרה
 ולפיכך הרי"ז מיקרי שמירה בבעלים והו"ל ליעמוד אבל ז"א דהא הכא הו' שינוי ושלחתי
 ובשלחתי מחויב אף בשמירה בבעלים כדאיתא בב"מ בפ' המפקד איברא ד"ס לשי"ן
 לפיכך מוכר להסביר שיטה הו"ה ב"י הובא בקצוה"ח סי' שמ"א סק"א דס"ל לחלק
 בין שואל דפטור אף בשליח"י בבעלים ובין ש"ה שומרין דמחויבין בשליח"י אף דהו' בבעלים
 עיי"ה שהשיב עליו בקצוה"ח שם ואמרתו ד"ל בעטמא דהא מילתא דמחויב בשליח"י אף
 בשמירה בבעלים עפ"י הגמ' בב"מ דף ל"ח ע"כ כאלה בבעלים ושגרה שלא בבעלים מהו
 וכו' עיי"ה ובהרמב"ם ז"ל פ"ב משאלה ופקקן הל"י שאלה בבעלים וכו' אבל אם שגרה
 בבעלים וחור ושאלה שלא בבעלים וכו' כל אלו ספק שמירה בבעלים עכ"ל ולפי"ז י"ל ג"כ
 בשליח"י דבשעה בשלה בה יד כלה שמירתו ה"ל ונעשה כשואל עלי' וזה השמירה ה"ל לא
 הו' בבעלים והו' כה"ל דשכרה בבעלים ושאלה שלא בבעלים וכו' דבזה כתב הרמב"ם ז"ל
 דהו' ספק שמירה"ב י"ל דבנידוד הו' ודל"י שלא בבעלים לפי פירש"י ז"ל שפירש שם
 בב"מ דמשי"כ קמייבע"ל להגמ' אם שאלה בבעירות מוסך שיכה משום דעל מ"ק משיכה
 הראשונה מחויב ג"כ בשאלה ולא עשה קנין מחדש עיי"ה משא"כ בשליח"י דבעלה השמירה
 ה"ל ועשה מעשה שואל מחדש י"ל דהו' ודל"י שלא בבעלים ומחויב שפיר וא"כ כל
 זה בשאר שומרין משא"כ בשואל דלא הוסיף כלום שיהי' נקרא שומר אחר בשליח"י אף
 דזה ברור דאחר ששלה בה יד מחויב ג"כ בזה שהו' פטור מקודם דהיינו במקום מחמת
 מלאכה מ"מ לא חל עליו שם שמירה אחרת והו' כמשי"כ התוס' שם בב"מ דנ"ה שאלה
 דבשכרה ושכרה פטור לכ"ע היכי דהו' שכירות ה"ל בבעלים עיי"ה ופיר"י י"ס מקום לשיטת

חש' הב' שהובא בקלוג'ה דבשאל פטור בבעלים אף בשליח' וא"כ נחוי אכן לפימשי' דהטעם דמחייב בשליח' משום דהו' שמירה חדשה ויחטף מזה דהיכי דהו' ג"כ הבעלים במלאכתו בשעת השליח' שוב יכ' פטור דהא גם השמירה הכ' הו' בבעלים וא"כ הדרכ' קשיחן לדוכחא מפרש' ז"ל על המשנה דנערי' הולכין עם הפרה הא הו' שמירה בבעלים ואף ששלח בה יד וסנה הא כנערים שהם בבעלים הו' ג"כ בשע' ששלח בה יד ויהי' ראי' מזה לשיטת הקלוג'ה דאין חילוק בין שאל לשאר שומרין ומגזיר' מחייב בשליח' אף דהו' בבעלים וליט.

וי"ל עוד דחש' מחייב בשליח' אף בבעלים דהו' כגזון דרין פטור בבעלים הוא רק בשומרין ולא בגזון ועיין בהרמב"ם ז"ל פ"א משכירות הל"ה דשומר שמשך לשומר מחייב אף דהו' שמירה בבעלים ולעיל הבאמי פירוש הכס"מ ז"ל שם דהו' כמזיק בידים אמנם בקלוג'ה כ' רנ"א סק"ב הביא בשם השמ"ק דלא הו' גזון וליט.

צ"ר יש להציר בנידוד' לפימ' שראיתי דבר חדש בס' אוה"מ עה"מ פ' משפטים עה"פ א"ס בעליו עמו שכתב דהא דשמירה בבעלים פטור זה רק מדיני אדם אבל מחייב הוא בד"מ עיי' ברי"ק אף דלא מלינו לשום א' מפוסקי' ראשונים ואחרונים ז"ל שיאמר כן אלא דהו' שומרין דברי רבינו ז"ל דהא א"ס איכא חיוב לז"מ יהי' מוטיל הפיסה וכמש"כ הפוסקי' ומדברי המחבר בחו"מ ס' שמ"ו סעי"א מובא דרק בספק שמירה בבעלים מוטיל הפיסה מ"מ ואולי דבעל האוה"מ ז"ל ס"ל כשיטת הריב"ש ומהרש"ל ז"ל דאין מוטיל הפיסה בחיוב לז"מ עיין בש"כ ובקלוג'ה כ' כ"ח א"ך שהי' עכ"פ הו' נרלעניד דהיכי דהו' פשיעה בבעלים מחייב הוא לז"מ ולשם דלא נרע מגרמא בגזון ואפשר דהו' כוונת ס' האוה"מ עיי' ברי"ק ויש להבין בזה שיטת הרמב"ם ז"ל פ"ב משאלה הל' ח' שאל מן השותפין ונשאל לו אחד מהן וכו' הרי"ז ספק א"ס היא שאלה בבעלים לפיכך א"ס מזה לז"מ משלם וא"ס חפכו הבעלים א"מ מידם פשע בה הרי"ז משלם עכ"ל ודברי רבינו ז"ל המובין מהו החילוק דהא גם פשיעה בבעלים פטור ובספק הול"ל דאין מוליאין ומש"כ שם בכס"מ ז"ל דהו' כמזיק לא זכיתי להבין הרי מ"מ פטור בבעלים אמנם א"ס נאמר כמש"כ דבפשיעה בבעלים מחייב עכ"פ ללא בנידוי' שפיר יש לחלק דהא דאין מוליאין ממון מספק הוא מטעם דא"ל חזקת ממונא לנחבע וי"ל דהיכי דעכ"פ מחייב ללא בנידוי' שוב אימרת הח"מ דיר' וספיר מוליאין מספק ומה גם א"ס נאמר דמוטיל חסידה י"ל דבזה ע"מנו שמוטיל חסידה שוב אין לו להנחבע חזק"מ דבכל יכול ליתפוס וכמש"כ הכס"מ ז"ל בפכ"א מהל' שרות דחשיב חיוב ממון משום דבכל יכול ליתפוס עיי' שם ועיין ברשב"א ז"ל ריש פ"ק דב"ק דבס' מוקן מחייב לשלם שייש"ה וי"ל ג"כ דהטעם כמש"כ ויש להבין בזה ג"כ שיטת השמ"ק בכהוצות דעכ"פ אין לו חזקת ממון והיינו ג"כ דכין דגזל עכו"מ מותר ובכל יכול ליתפוס וזה הערה חדשה וראיתי ג"כ בס' אחר ממחברי' זמנינו שכתב דהיכי דמוטיל חסידה בק"ל בדר"מ וכדומה וט"ל ספק א"ס מחייב בנידוי' דמוליאין ממון עפ"י קושיות הנכ"ג דכל ספק ממונא הו' ספק איכרה דגזל ויזיל לתומא והמירון דהו' ג"כ ס' איכרה לגבי הנחבע א"ס יכלם והיכי דא"ס חס"מ אין מוליאין שוב לא יהי' ספק איכרה וספיר מחייב עפ"י וסבירא נכונה היא.

הדרך לנידוי' דעכ"פ מירי ספיקא דרינא לא ינא דהי' חלי נשיטת הסמ"ע והש"כ ז"ל שהבאמי א"ס בכה"ג הו' שמירה בבעלים ולבארה לשיטת הרמב"ם ז"ל דבפשיעה מחייב לשלם אף בספק שמירה בבעלים יהי' השומע מחייב לשלם איכרה דרבינו המחבר ז"ל שם בס' שמ"ו מביא ב' דעות ריש פוערים אף בפשיעה עיי' שם והמחזה יכול לומר ק"ל.

רפשוט דכ"ז רק בשוחטי בהמות משא"כ בשוחטי עופות פשוט דמחויבין לשלם
זרואי ג"כ כס' דע"ס ס"י א' סק"ס שכתב ג"כ דיש לחייב יותר בשוחטי עופות משוחטי
בהמות טפ"י דברי האס"ז בצי"ק דף ל"ט דאם לא מקדים ל"י הסכירות הוי כאומן ששוחט
בתוס דפטור ורק היכי דמשך או מגבי' וזה טי"ק רק בעוף ולא בבהמה טייסה ולבסוף
העלה סה"י כופה הלדדים להפסד והגלגל כחבתי.
'עקב במהור' א"צ וציה"ה זילבערשטיין רב בפה פראגא.

ב"ה ברוקלין (אמצריקא) ס"י ד' (שו"ת המשך מחוברת א' ב' ס"י ה')
(י) נמצא למודין מכל אשר ביארנו שבסמס יינס של עכ"ס בזה"י יש מחלוקת
הפוסקים ולפי דעת הרבה פוסקים הם הרדב"ז והריב"ש כס"י רנ"ה והרמ"א בהשבה
ובהנה ביו"ד ס"י קל"ה ובס"ך שם בסעיף ט"ז ובביתאורי הגר"א ובגליון מהרש"א והמג"א באור
כס"י סכ"ח סעיף ט' והיד אהרן בזה הסומן והזרע אחת בח"ב ס"י מ"ט ובסו"ת השיב
משה שאלה ל' מחירין לשמות סמס יינס אפילו לחולה שאין בו סכנה והרשב"א והרא"ה ומר"ן
הב"י אוסרין לשמות סמס יינס לחולה שאין בו סכנה והשתא יבואר דברי הרמב"ם מה
שכתב בפ"ג ה"א מה' מא"א יראה ל' שכל מקום שאמרנו בענין זה ביין שלנו שהוא אסור
בשחייה ומוחר בהנייה מפי ל' נגיפה שנגע בו העכ"ס כשהיה העכ"ס עובר ע"ז אבל
אם היה אסורו בגלל עכ"ס שאינו עובר ע"ז כגון ישמעאלי שנגע ביין שלנו שלא בכוונה
הרי זה מותר בשחייה וכן כל כיוצא בזה פ"י דברי רבינו כיון שכתב בנגיעת ישמעאלי
שלא בכוונה משמע שבעכ"ס אחר אפילו אינו נוסך יין לע"ז אבל כוונה לנסך יין לע"ז יש
בעכ"ס פ"י שהעכ"ס מושב שהיין הזה היה ראוי לנסך לע"ז לכן כתב בפ"א ה"ח מה'
מא"א שכל מקום שנאמר בענין זה שהיין אסור אם היה עכ"ס שנאמר היין בגללו
עובר ע"ז הרי הוא אסור בהנייה וכמו שאמרנו בגמרא ע"ז כ"ט ע"ב וכמו שפ"י רס"י שם
ואם אינו עובר ע"ז הרי זה סמס יינס אבל כיון שהוא עכ"ס אם הוא אינו מנסך את
היין לע"ז בעלמו בודאי שמע מאבותיו שהיו רגילים לנסך יין לע"ז ולכן יוכל היות שיש
לעכ"ס הזה כוונה שהיין ראוי לנסך לע"ז אעפ"י שהוא בעלמו אינו מנסך כלל ולכן אסור
בשחייה ומוחר בהנאה ולמדתו זאת מהא שכתב הרמב"ם ז"ל בכוף הלכה זו וכל מקום
שנאמר עכ"ס סמס הרי זה עובר ע"ז ולכאורה אינו מובן הלא אנו רואים ויודעים שאין
מנסכים בזה"י לע"ז כלל ולכן כתב רבינו כיון שהוא עכ"ס אפילו הוא בעלמו אינו מנסך
אבל כוונתו הוא לנסך משום ששמע בן מאבותיו ולכן אסור סמס יינס בשחייה אבל מותר
בהנייה אבל בישמעאל שאינם מנסכין כל עיקר לא אבותיהם ולא הם ואינם יודעים כלל
שמונסכים יין לע"ז ואי אפשר להם לכוין שינסכו לע"ז לכן כתב רבינו שמוחר היין שלהם
אפילו בשחייה וכל זה שביארנו בטהי"ס הוא ביינס של עכ"ס אבל אם היה היין של
ישראל כשר ונגעו העכ"ס ובה"ז שאין יין נכך כלל מפני שאנו יודעים בבירור שאין
מנסכים כל עיקר שום יין לע"ז אפשר לאמר שאין העכ"ס אסור היין של ישראל בנגיעתו
משום שאין להעכ"ס שום כוונה לנסך את היין וכמו שכתב רבינו בפ"ג ה"א מה' מא"א
בישמעאלי כיון שאין בו כוונה מותר אפילו בשחייה וכמו שכתב הל"מ בפ"א ה"ג מה'
מא"א שהעכ"ס שגזרו על סמס יינס הוא משום יחוד בנותיהם ויחוד בנותיהם הוא גזירה
דרבנן ואין לנו לגזור גזירה לגזירה ובהנהות מיימוניות שם באות א' כתב וז"ל מה שנהגו
ליקח יינות עכ"ס במוצותיהם וכן בשנגע העכ"ס ביינו של ישראל פ"י רס"י ז"ל בתשובות
הגאונים והשב"ם משום דעכ"ס בזה"י אינם בקיאים בעיב ע"ז ואינם אדוקים בה ודמו
למינוק בן יומו שאפילו רב דמחמיר לא אסר אלא בשחייה וכן כתב בספר התרומה שרבינו
שלמה ב"ר מאיר וכו' ר' נתן וכו' ולא נראה לר"י וכו' אבל עכ"ס בזה"י נהו שאין בכוונה

לנסך מ"ח מחכוון לנגוע ואומר ר"י דיש למלא היתר לרמות חגג בזה הזמן טעם דליכא למיגור מירי עכ"ל טע"ה.

ועכשיו נחזור לבאר בע"ה את הדין של מחללי שבת בפרהסיא אם יצא ומגעם גם כן כמו של עכו"ם או לאו היינו או אמרינן שהדין של מחללי שבת בפרהסיא כעת. הם דומין ממש להמומרים של מחללי שבת בפרהסיא דאמרינן בנמרא חולין ובמכ"ס ז"ל או לאו פי' אם נוכל לחלק ביניהם כמו שאנו מחלקים טע"ה הפוסקים בין עכו"ם שעובר ע"ז לעכו"ם שאינו עובר ע"ז ומר"ן הב"י כתב בטור יוד"ע בכו" קי"ט בשם הר"י יונה ששטע מחכמי לרפת שמומר לע"ז שהולך ממקום למקום ובעיר אחת מאמין בד"א בפני הנכרים ובעיר אחרת כשנכנס בבית ישראל אומר שהוא יהודי כיון שאמר לנו שהוא יהודי מן הסתם הוא נכנס בתורת יהודי ואינו עושה יין נסך וכו' אבל מומר לחלל שבתות בפרהסיא או שאינו מאמין בדברי חז"ל הוא מין ויינו יין נסך וענין חילול שבת והעברת דברי חז"ל נריך להיות שלשה פעמים אבל בפעם אחת או שתיים אינו עושה יין נסך ובפני יוד"ע נריך שיחלל עכ"ל והוא משוים הרשב"א ובשם הריב"ש שבס"י ד' כתב על האלוסיים שנשארו באלוה שפאניא וכו' שהם כישראלים גמורים ואומרים על שחיתתן ואין אוסרים יין במגנן ואם עוברים ברעון על אחד מהעבירות אוסרין את היין במגנן עכ"ל טע"ה ובספר האשכול בח"ג בה"י יין נסך כתב בשם בה"ג שחיתת שמומר לחלל שבת בפרהסיא עושה יין נסך והטעם כתב שם משום שמומר לע"ז ומחלל שבת בפרהסיא חגי בהדי הדדי ורק שחלק רבינו בעל האשכול שהמחלל שבת לא גרע מגוי שאינו עובר ע"ז שכתבו הרבה פוסקים שינו ומגעו אינו אוסר אלא בשתיים והא דמתיא ליהוה גר חושב זה שמקבל עליו שבת מזהו זה להמיומו איחמר אלא הכל תלוי אם אינו עובר ע"ז ויש מי שאומר שגוי שאינו עובר ע"ז נגיעתו אפילו בשתיים אינה נאסרת דלא גזרו על סתם יינים אלא משום בנותיהם להכי אסור אבל נגיעתו ב"ן של ישראל שרי עכ"ל טע"ה ובכו"מ מהר"ם שיק בח' א"ח כ"י קצ"ח כתב על הא ששאלו אותו על אומן הנערוה שפורקות שערן בשבת והדבר מפורסם לכל רואים וקיי"ל דכל שנוגע לעשרה חשיב בפרהסיא ואם כן הם כמומרים ואם נוגעים ב"ן הוי כ"ן נסך וכרקי"ל ביו"ע בכו" קצ"ד סע' ח' והגאון מהר"ם שיק השיב שעל פי טעמים אין לעשות מומרים לחלל שבת משום דמומר לחלל שבת הוא דוקא באיסור דאורייתא ועוד דאין זה בפרהסיא וכו' וסיים שם ואף שדינא כעבריינים אבל חלילה לאמר שהם כגויים גמורים לעשות יין נסך בעלמא מלד הג"ל עכ"ל טע"ה.

והגאון מהר"ם תאומים בשו"ת אורחין חליהאי בכו" ל"ט נשאל בענין זה והשיב שצו"ע לא נמלא מפורש אם המחלל שבת עושה יין נסך במגעו ודברי הרשב"א שבבית יוסף בכו" קי"ט שמחלל שבת יינו יין נסך אפשר לפרש שהיין שצירו אסור ולא מהימן לאמר שלא נגע בו נכרי ואינו מוכרח במגע עלמו יעשה יין נסך כעכו"ם גמור ובנקודת הספק ביו"ע בכו" קצ"ד סע"ק כ"א כתב בשם המצ"ט על הקראים דיינים יין נסך כעכו"ם ומשמע מזה שאוסרים גמי יין שלהם במגע כעכו"ם אף דלא פלחי לע"ז וכן משמע להדיא משו"ה הרשב"א שאומר את היין במגעט ועושה יין נסך ובתנאואו שור בכו" ב' סע"ק ל' ובשו"ת יד אליהו כ"י פ"ג ובשו"ת חת"ס בכו" קצ"ב ביו"ע נשא ונתן בישראל שדך יין בשבת אם אהוה יין נעשה יין נסך על שמילל את השבת ופשיט שם שהיין נסך לא נעשה אלא משום חסותות ולא משום ע"ז והוא רק קנס שעשהו כגוי ואמנם זה בידוע שצדאי נגע את היין ובאופן שנאסר היין על ידו מגע כיון אבל בהפך יש מקום להקל משום דהוי פסיקא דרצון ולקולא וכו' טע"ה ומה שכתב שבבב"י יוסף ביו"ע בכו" קצ"ד מתיא כמה פוסקים שמחלל שבת בפרהסיא אינו אוסר את היין במגעו ובשו"ת בנין ליון החדשות.

בסי' כ"ג כתב שהיה נזהר לאסור בשמיית יין שנגע בו ישראל מחלל שבת בפרהסיא מפני שהוא מומר לכל הסורה כולם והוכיח משום מבי"ט שהביא הנקד"כ ביו"ט בסי' קכ"ד שטיק ב"א שאסור בשמיית יין שנגעו בו קראים משום שהם מחללים את המועדות והם במחללי שבתות וכו' ואפשר שאפילו המהרש"ל שהביא הנקד"כ שם דש"ל שהקראים אינם אסורים מזה בזה משום שהקראים אינם מחללי שבתות רק מועדות משום שהם חולקים על קביעות שלנו ולהשוה חילול מועדות למחלל שבתות לא סבירא ליה אבל במחללי שבת ממש דלכולי עלמא הוי מומר לכל הסורה כולם ובודאי גם המהרש"ל מודה ואין לאחר כיון דגזירת יינם הוא משום בנתיבם והרי בנות מחללי שבת לא נאסרו דזה אצלו דא"כ מומר לע"ז לא יאסור יין בשמיים ולפי מה דאמרינן בגמרא חולקין אסור וכמו שכתב הר"ן ז"ל בחידושו שם כיון דהוי כמותי נחמה הוא בכלל גזירתם אשכ"י שאין בנתיביו אסור מחמת ואם כן הוא הדין במחלל שבת בפרהסיא אבל לפושעי ישראל שבנתיביו לא ידענו מה הדין בהו אחר שבנתיב פסחה הבהרת לדבר שאין בית כהנא שאין שם מחללי שבת ואם הוא בעלמא שומר שבת הבנים מחללי שבת באיסור דרבנן ובאיסור דאורייתא ונעשה כהסוד. אם לא שיש להם דין אומר מומר שרק קרוב למזיד הוא ויש מהם הרבה שהם מתפללים חפלת שבת ומקדשים קידוש היום ואח"כ מחללים את השבת במלאכות שאסורות מרבנן ומדאורייתא והרי מחללי שבתות נחשב כמומר משום שהכופר בשבת ככופר בצריאה ובצדורא טולם וזה מודה על ידי החפלה והקידוש וזרעם אשר קמו מחתיהם אינם יודעים כלל מהלכות שבת משום שלא שמעו ולא למדו ודומים ממש לנזירים ולא נחשבו כמומרים אשכ"י שהם מחללי שבת משום שמעשי אבותיהם בידים והם כתינוק שנשבה ומבואר בסי' שפ"ה וגם המבי"ט כתב כן בסי' ל"ז ואפשר נמי דלחקין שלא סורגלו במוך בני ישראל ולא ידעו עקבי הדת ואינם מעיזים בפניהם נגד חכמי הדור לא חשיבי מורדן וכו' עש"ה.

ורענ"ד נראה שפושעי הדור עדיף מהלדוקים והטעם הוא פשוט דמה שחמיר המהרש"ל בקראים להחשיב יינם לין נכך הוא מטעם לאו דוקא שהם מחללים המועדות בדומה לחילול שבתות אלא הטעם הוא משום שהם כופרים בעיקרי הדת כמו שהם מולין את בניהם ולא פורעין וידוע המשנה בשבת דף קל"ז הובא להלכה ברמב"ם בפ"ב ה"ד מה' מילה ובטור ובשו"ע יור"ע בסי' רס"ב הע"ד שחל ולא פרע כאילו לא חל וכן אין להם כל דיני קידושין וגיטין טעל ידי זה בניהם ממורים ובהו רוב פושעים שבנתיביו לא פרעו ולכן לענ"ד למי שחמיר להחשיב נגיעת יין של הפושעים הללו להחם יינם הבא עליו בדרכה אכן להמקילים יש להם על מה שסמכו ובזה אפשר לסתור הראיה שהביא מהר"י אסאד ביו"ט בסי' ל"א בזה שכתב שאסור להתחנן עם מחללי שבת בפרהסיא שאם לא כן הא"ך הביא הפ"ט ביו"ט בסי' קי"ב ראיה מחשובת המבי"ט דקראים המחללים מועדות הם כאילו שמחללין שבתות ואסור להתחנן עמהם ואם נאמר דמחללי שבת מומר להתחנן עמו הלא חלי הניא בלא תניא דמחלל שבת בפני עלמו מומר להתחנן וא"כ אבר להתחנן עם הקראים אלא על כרחו פשיטא ליה להפ"ט דהמחלל שבת אסור להתחנן עמו לכן דן שפיר לאסור החיתון בקראים על פי דברי המבי"ט דמחללי מועדות כאילו מחללי שבתות עכ"ל עש"ה ולענ"ד נראה שאין שום ראיה מהקראים משום שהקראים הם כופרים בעקרי הדת ואין להם שום דיני קידושין וגיטין ובזה שביארתי לעיל בע"ה ולכן אברו החיתון עמהם אבל לאסור החיתון עם מחללי שבת זו משולם לא שמענו עוד ובחמ"ס בחלק שבי' בסי' פ"ג כתב דמומר לחלל שבת כל זמן שלא נעמם בין הגוים אין שייך בו גזירת בנתיבם וחולק שם דלא דמי למי שהמיר את עלמו ונעמם בין הנכרים הרי הוא כנכרי ממש אבל אם הוא ישראל ועובר ע"ז אפשר שבניו לא ילכו אחריו עיין בגמרא נדה דף

ל"ג ע"ב בנות לדוקים וכן נראה מדברי ההפארת למשה שכתב בזהם מומר ליכא משום
ההנהגה וכן נראה בפ"מ ליו"ד כפי' קי"ב סע"ק ח' בשם הסלי"מ ולפי זה אין שום ראייה
מהא שהביא הפ"מ מהקדמים. וכן כתב מהר"י אשכנזי דלא שייך בזה איסור חיתון וכמו
שנזכר בעלמו בח' יוד"ע בס"י ט"ז וז"ל מה ששאלת בישראל שהוא מחלל שבת בפרהסיא
אם עושה יין נכד במגשו יפה הורה דהואיל דהניסך לא תליא בזה דהו מומר לכל
המורה דאינו נאמן לכל דבר אבל לא לנכד במגשו דמבואר ביו"ד בס"י קי"ב סע"ק ופ"ע
ובס"ד שם ובש"מ שכתב מר"ן הכ"י בעור יוד"ע בס"י קי"ד ובס"י קי"ד מן הכל נשמע
דאין איסור במגשו ב"ט של ישראל ובפרט בטיקא איסור יינם משום בטהויהם דמבואר
בפ"י אין מעמידן וכן כתב מר"ן הכ"י בעור יוד"ע בס"י קי"ב על הא שכתב בעור שם
שכל אלו דברים אסרו משום מהנות הכי אמרין בפ"י דף ל"ו ע"ב גזרו על פתן משום
שטן ושפסם משום יינם ויינם משום בטהויהם עכ"ל ונראה שהאיסור שתייה הוא מעיקרא
משום בטהויהם וכדי שלא יבואו להחמיק בם וכל זה לא שייך במחללי שבת משום שישראל
אעפ"י שהם ישראל הוא וכן הביא ה"ד אפרים ביו"ד בס"י קי"ג מה שכתב הפרי תבואה
והפס"ן והפ"מ שם הביא בשם לקט הקמח והשכר בח"א בס"י ס"ב ומסיים שם שהוא
פשוט שאין נאמן עליו על שלא הקפיד במגש אבל לא החליט לאסור מגשו ועל זה כתב
המהר"י אשכנזי ז"ל שלדעתו אין הדבר מקבל אריך משום שאין בזה משע טיבור וראוי
לסמוך על כוראמו בזה להיות עכ"ל עש"ה.

רבספר הכהיר וסיק הנקרא בשם יד יהודה שחיבר הגאון המפורסם לשם ולתועלת
מוהר"י לאדא אב"ד דסאראגוריא בהלכות שחיטה בס"י ב' בפירוש האריך שלו בסע"ק
ט' הביא את דברי הבה"ג שכתב במומר לחלל שבת עושה יין נכד משום דלגבי מומר
שבת וע"ז כי דברי יונה וכתב שם הגאון שגמרא ובר"ף וברמ"ם והרא"ש והרשב"א
והרמ"א וכן בשאר פוסקים לא מצינו בשום מקום בפירוש ואף שרינו כעכ"ם לכל דבר
משום שהוא כגופר במעשה בראשית וממילא הוא ככופר בכל המורה אבל להיות עושה יין
נכד במגשו דהא משום שנהנך לע"ז ומחמת זה אסרו סתם יינם ומגש גם כן מה ענין
זה חילול שבת לזה הא אינו אלא בעובר עכ"ם אבל זה אינו מאמין בה כלל ואינה עובדה
לנכד לה יין ואף שיש פוסקים דסברי דגם מומר להכעיס בשאר עבירות גם שחיטת אסורה
בהנהגה כמו מקרובות ולדידהו ממילא עושה יין נכד גם כן מיהו גם זה הוא חידוש ושאר
הפוסקים לא סבירו להם הכי וברור בעיני שגם רבינו יונה שהביא הרשב"א בהשגחה ומר"ן
הכ"י הביאם בעור יוד"ע בס"י קי"ט וכתב אבל מומר לחלל שבתות או אינו מאמין בדברי
חז"ל הוא מן ויינו יין נכד הוא נמי מדעות אלו ומוסף שאינו מאמין בדברי חז"ל והוא
חידוש ולא נחלל בשום מקום והרשב"א כתב עליו ולענין חילול שבת וכו' לדעתו שעיבד
ע"ז הוא דוקא שיהיה מוחזק בכך היינו שלשה פעמים וכו' והנה כתב לדעתו היינו דהוא
בעלמו לא סבירא ליה הכי והס"ד ביו"ד בס"י ד' סע"ק ד' כתב שהרשב"א בהשגחה מלך
לחילול שבת וע"ז ג' פעמים והוא כותב לדבריו שבהורות הביא ע"ש והשגחות שור בס"י
י"א כתב דהרשב"א לא קאמר אלא להיות עושה יין נכד ובאמת מע"ז לא קמירי הרשב"א
כלל רק קאמר שיהא נחשב חילול שבת כעובד ע"ז והו דוקא ג' פעמים וזה נמי אמת
דרך להחמיר עושה יין נכד אז מלך שלשה פעמים אבל בעובד ע"ז פשוט לדעתו שמיר עושה
יין נכד וכן לחילול שבת בשאר דברים בפעם אחת הוא נעשה מומר וגם זה הרשב"א
בעלמו לא סבירא ליה הכי והו שכתב לדעתו וכו' והרמ"א ביו"ד בס"י קי"ד הביא בהנהגה
שלו את דעת החס"י והרא"ש דמגע נר הושב אינו אוסר אפילו בשתייה והס"ד כתב שם
דבשעתא יש לסמוך על זה מיהו משמע דוקא נר הושב שקבל עליו ז' מלות אבל לא סתם

גוי שאינו עובד פ"ז אבל לא ידעתי דהא כל עיקר האיסור בגוי שאינו עובד פ"ז הוא משום דעיקר הגזירה דסתם ייגס הוא משום צנתיהם ופוד הכוונתו מגעו להם ייגס ומי שיך זה בישראל המחלל שבת בפרהסיא ואם יש לו בת כשרה אף שאינו ראוי להשתדך עמו אבל איסור חיתון אין בו והבה"ג אולי סברי כהסוכרים דגם מגע גוי שאינו עובד פ"ז איסור אף בהנאה ואף דהרשב"א הביא משמו שחיוק בן יומי אינו עושה יין נסך לאסור אפילו בשמיהה מ"מ י"ל דגדול שאינו עובד פ"ז גרע ויין שלו ודאי איסור דאין לו שום נאמנות והד"מ בטור יוד"ע ס' קב"ד הביא בשם הריב"ש דאנוסים אם עובדי פ"ז או מחללי שבת בפרהסיא עושים יין נסך ושם הם נעמשים בין הנכרים אך אם הם שומרים דת ישראל בלגעה אין עושים יין נסך אבל אם אנו רואין שהם מחללי שבת בפרהסיא בלא אונס הם כשאר נכרים ועושים יין נסך וגם כמו בודאי אסורה לנו והם ככל נכרים הנעמשים בהם ומר"ן הב"י ז"ל הביא בשם ארחות חיים דמושך בערלתו אינו עושה יין נסך משום דניסוך תלוי רק בע"ז אבל זה לבו לשמים ואפילו מומר לערלות כדאיחא בגמרא ביבמות בפרק הערל עכ"ל עש"ה.

והנה מומר לערלות הוא גרוע יותר משום שהרמב"ם ז"ל כתב בפ"ג מה' תשובה בסיף הלכה ו' ומושך בערלתו ומנאן בין אותן שאין להם חלק לעולם הבא מ"מ כתב בנסוך תלוי וז"ל בע"ז והנה באתי עד כה לפי שראיתי שאין נאמנים אפילו הכשרים לישב במסיבה עם אנשים כאלו אשר רבו בעו"ה וקשה למנעם שיש לחוש לאיבה דידהו עוד יותר מאיבת עכו"ם ואין כח בדינו להרחיק אותם לכן באתי ללמוד זכות עליהם קלה על מה שאינם נזהרין ושומרים יין במסיבה אחת ואחת שגם נעם אינו נעשה יין נסך בקל וז"ל אם נגע את היין עולמו וכמו שכתב החת"ם בח' יוד"ע בס"י ק"כ שמה שעושה יין נסך ליחא משום פ"ז ואינו משום חטות אלא משום קנס ולכן אין להחמיר בו וכפי הכראה דסובר שמא כן בדברי רז"ל ובאמת לא נמצא בשום מקום רק הבה"ג כתב דין זה ומשמע דאינו מקנאם אבל לפי מה שכתבתי דיש לאמר דהבה"ג לשיטתו אין להחמיר כל כך בזה כל אלו דברי הגאון יד יהודה ומתשובתו משמע שמומר לשמות יין עם המחללי שבת בפרהסיא ואינם אוכרים את היין במגעם ועכשיו יבואר למה השמים רבינו הרמב"ם ז"ל בפ"ג הי"ד מה' מעשה הקרבנות את המומר לנסך את היין משום שכתב ישראל שהוא מומר לע"ז וכיון שהוא עובד פ"ז אין שום ג"מ בזה באיזה אופן הוא עובד אותה והמנסך את היין כיון שהוא מנסך לע"ז או היא עבדה ולכן השמיט את המנסך לע"ז משום שכתב ישראל שהוא עובד פ"ז וככלל בזה גם כן מומר לנסך את היין ומשמע מזה שרבינו הרמב"ם ז"ל מחלק בין עובד פ"ז למחלל שבת בפרהסיא אבל אינו מחלק בין עובד פ"ז למומר לנסך את היין וטעמו שמחללי שבת בפרהסיא נחלקים לשני כיתות אנוסים ולשאנים אנוסים והנה האנוסים לפי דעת הטוסקים אפילו המחמירים לריך להיות שלש פעמים ובשני עשרה ואותם שאינם אנוסים נעשים מעמרים אפילו בפעם אחד ולכן חלק רבינו בין עובד פ"ז למחללי שבת בפרהסיא ולמד זה מהא שאמרו בגמרא מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהשובה חוץ מן המומר והמנסך את היין והמחלל שבתות בפרהסיא והנה מה שאמר מן המומר עדיין לא נאפרש על מה הוא מומר וכמו שפרש שם אלמא מומר לעכו"ם הוי מומר לכל הקורה כולה ולכן כתב לנסך את היין פ"י שהוא מומר לנסך את היין לעכו"ם וכמו שפ"י רש"י עש"ה ואח"כ אמרו חוץ ממחללי שבתות משום שמיירי באותן שהם אנוסים ולריך להיות הרבה שבתות ובסיפא מיירי מאחד שהוא מחלל שבת בלא אונס ולכן נאמר שם ומחלל שבת משמע שבת אחר פ"י כיון שהוא מחלל שבת בלא אונס אפילו בפעם אחת נעשה מומר וזהו שכתב רש"י ז"ל הוי תנא מומר ליה שבת כעכו"ם דהעובד עכו"ם

כופר בהקב"ה והמחלל שנת כופר במעשיו פי' כיון שהוא מחלל שבת ברצון ונטעה מומר אפילו בפעם אחת ולמדתי זה מנשום שכתב רש"י והמחלל שבת בלשון יחיד אבל מוקדם כתב רש"י חוץ מן המומר לנכד את היין ולחלל שבתו בלשון! רבים נמשע שמירי בליון שהם אנוסים ולכן נאמר בלשון רבים.

ובניד"ד יכול להמיר אותם שישבין במסיבה אחת אלא שלחן של האדמו"רים מטעם שהם מחפלים ומקדשים ומאמינים בחוריתו הקדושה ובדברי חז"ל ובאריתו הם אנוסים כמעט כמו שהיו בימי הריב"ש שהביא מר"ן הב"י והר"מ ובפרט שהם אינם נוגעים ביין רק בבקבוק וכל אחד ואחד שותה מהכוס שלו ולפי מה שהבאתי את הפוסקים ראשונים ואחרונים אין להרחיקם כלל ואדרבה לריך לקרצם יאם מומר לבדך על היין הנה הבא"ה באר"ח בס"י קל"ו סע"ק א' הביא בשם הבאר עסק שכתב בס"י ק"ט שכל מוי שאינו נזהר מחסם יינם אפילו הרמב"ם ז"ל מודה שיבדק וע"ש מה שכתבו באר"ח בשם בית יהודה ובשע"ת באות א' ובישועות יעקב סי' ער"ב ובלקט הקמח הלכות יין נכד ובחמ"ס בח' אור"ח בס"י ר"ב ובש"מ ח"א סי' ח' ובמ"ח ח"ג סי' קי"ו והגליון מהרש"א ביד"ע דרים סימן קכ"ג כתב בשם הפוסקים שגריך לבדך והוא על הסם יינם אבל בשאלתו על יין ישראל שמחללי שבת נוגעים רק בבקבוק ולא ביין גופא לית מאן דפליג שמחייבים לבדך כנלע"ד להלכה ולא למעשה והנני מבקש את הרבנים הנאזים דומיטו ששיבו על שאלה זו בירחון שערי תורה כי נחולה היא מאד.

ישיעי' יוסף מארגאליץ ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בבראנוויל

מחבר ספרי דרושי ותפארת מהרש"ם ג"ח שו"ת הלכה ואגדה.

ב"ה ווארשא סי' ה' חידושים שונים.

א) בבישנה לבלך פ"ב מנחשין ה"כ הובא בשם הרשב"ץ באחד שאנוסו לרבר אחר וכדי להליל את נפשו נרש את אשתו שלדעתו של הרשב"ץ ה"ז נגט מועשה ופסול וע"ז כתב המל"מ במדברי הב"י אלא סקריקין לא משמע קן שהרי להב"י הסם ליח הלוהו ויקיב לפי שהרולחים לא אנוסו על השדה אלא רצו להרנו וכדי להליל את נפשו נחן להם השדה ומסירה קנו שמעשה להליל חסוב רצון והה"נ הגט כשר הואיל ונרשה כדי להליל א"ע ולא אנוסו על הגט עכ"ל.

והבה"ט אה"ע סימן ו' כתב בשם הסב"ה יעקב ושאר אחרונים באשת ישראל שהפקירה ענמה לאות כדי להליל את בעלה ממיתה חסירה לבעלה לפי שלא נאנסה על העבירה גופה והוא כמו שכתב המל"מ ונלע"ד להביא רא"י לרשב"ץ מוא דליתא בארבעה נדרים ונדרים ונשבעים להדנין כו' ופליגי ב"ם ובי"ה לבי"ם לא יפתח לו צנור ולבי"ה פיתח לו צנור ושבעה אע"פ שלא נאנס על השבעה ענמה אלא על ממונו וקו"ל בב"ה א"כ מוכח מכאן שגם להליל א"ע חסוב אונס וי"ל ההם שאני מושם שנאנס דברים כנל"ב הוי דברים כמובאר בגמרא וה"ו כאילו אמר בפירוש יאסרו עלי פירות היום והבן אכן יש להביא רא"י לרשב"ץ ממה שכתב המדברי פ' הניזקין אלא מעשה שדחקו חביריהם בחפיסה עד שיקבלו עליהם בחרם לתת להם מועות וכתב המדברי בשם הר"ם שזו כמדרי אונסין וא"ל לקיים את נדרו וכדי שלא הקשה מסקריקין כתב סקריקין שאני שבוטא יתנוהו אבל אלא יהודי אמריקן עביר אינם דנוס ולא עבד ומדלא כתב המדברי סקריקין שאני שלא אנוסו על הקרקע והבא אנוסו על החרם ש"מ דלא כ"ל לחלק בהני ובמ"ש הרשב"ץ.

והנה בשע"ת שנה יז ח"ב סימן ט' כתב ח"א להרץ עם דברי הב"י דלעיל מה שהקבו על הרמב"ם שכתב ב"ה לה מוסכן שרפא א"ע באחת מעבירות החמורות שחייב מיתה וכתב שדבריו מובנים היטב שהרי כאן הילל א"ע בעבירה מובלי שנאנס על עבירה ענמה

ומשו"ה ל"ח אונם אלא רל"ן וכבר קדמו בזה בס' יד שאלו יו"ד סימן רל"ב והביא רא"י מבי' ושבו"י הנזכר וכן מה שכתב שם לתוך קושיא מג"א סימן ק"ח על הרמ"א כבר קדמו בזה הא"ר ושאר פוסקים כמ"כ במשנה ברורה במקומו אבל מה שכתב לתוך סדרת המרדכי דבאונם מיתה גמר ומקני וע"ז הקשה המל"מ בה' מכירה (פ"י) ממודעה רבה לאוריתא כידוע לכל ובהב' דהמרדכי מיי"ר שנתן לו כדי להציל את נפשו כמ"ש הבי"א שהרי כבר הוכחנו שהמרדכי לא ס"ל כסדרת הבי"א וא"כ לפי שטתו שפיר הקשה המל"מ ממודעה רבה ואמנם המנהיג בה' מכירה רמז על המל"מ פ"ב מנרושין ה"כ ששם הובאה מחלקת הרשב"ץ עם הבי"א ואם כוונתו לתוך קושיא המל"מ על המרדכי ע"פ דברי הבי"א במחכמה ז"א שהרי המרדכי לא ס"ל כהבי"א והקל"ד.

ואכן בעיקר הדבר יש להחשוב על המל"מ בה' מכירה אדרבה המרדכי בפ' הניזקין כתב בפירוש אפילו באונם מיתה לא גמר ומקני אלא"כ כבר נתן לו הסדרה דוגמת הסקריקין אבל במטלטלין דמחוסר גוביינא לא קנה ולפ"ז לק"מ ממחן תורה שמחוסר קיום המלות וא"כ כתב המל"מ בשם המרדכי להפך והוא לכא"ל קושיא עליונה.

וגלענ"ד לתוך ואנבו יתבאר ענין אחד ביו"ד סימן רל"ב סט"ו כהב' המחבר מי שאנסהו בחנות ויחורים עד שנשבע לתת להם מעות א"ל לקיים שבועתו וכחב' הרמ"א וכ"ס אם קבלו עליהם חרם או שבועה באונם מיתה מרדכי פ' הניזקין והוא חמיה אדרבה מוכרח הר"מ במרדכי יסורים קשים לאדם הרבה יותר ממיתה משמע שמיטה גרועה מיסורים ונהי' שלענין דינא ליכא ג"מ ביניהם אבל לא יתכן לומר וכ"ס אונם מיתה אך י"ל הר"ס שם הביא רא"י לדבריו שא"ל לקיים שבועתו ממודעה דאורייתא ולפ"ז ניחא שפיר וכ"ס מיתה שהרי יסורים נלמדו מאונם מיתה של הר סיני ולעולם המלמד פשוט יותר מהלמד וע"ס בש"ך ס"ק מ"א שהניח דברי הרמ"א בל"ע כי מהמרדכי משמע דוקא ביסוריים שאין להם קלבה דיינין ליה כנאנס על השבועה אבל באונם מבורר כגון מיתה גמר ומקני ובהב' ש"כ בפסקי מהר"א סימן ע"ג באונם מבורר גמר ומקני עיי"ד והוא חמיה מאד שהרי בהר סיני היה אונם מבורר ואעפ"כ יש לנו טענת אונם ול"ע ליטב זה אח"כ ראיתי במל"מ פ"ג משבועות ה"א שהקשה כן על פסקי מהר"א סימן ט"ג והניח בל"ע ולפ"ז מיושב מה שהקשה המל"מ בה' מכירה וקושיא שם היינו הקושיא של פ"ג משבועות וא"ס מה שהקשה על מהר"א לפי הבנתו במרדכי ממודעה דאורייתא אכן חוץ מקושיא זו יש להקשות מאד על הס"ד והש"ך איך אפשר להעמיס כלל כיונה זו במרדכי שהרי הר"מ עלמו הביא רא"י לדבריו שגדרי אונסין אינם כלים אע"פ שיש בידו לקיימם ממודעה רבה לאורייתא שם בידנו לקיים המלות וא"כ ה"ך יתכן לומר דאונם מבורר גמר ומקני בענין שכתב"ד נעלמה מנגד עיניו הרא"י מהר סיני שיש טענת אונם אפילו באונם מבורר ועוד יש להקשות לפ"ז המרדכי סותר א"ע לעיל כהב' שאלל יהודי שי"ך לומר גזס ולא עבד וכו' כהב' להפך דבאונם מבורר גמר ומקני ועוד קשה לעיל כהב' המרדכי אפילו באונם מיתה ל"א גמר ומקני במחוסר גוביינא ואח"כ הביא מהר"מ להפך מזה אבל לפי הבנת הרמ"א דברי המרדכי מובנים היטב בהחלה לגבי מעשה שדחקו כחב' שאלל לקיים נדרו מוב' טעמים משום גזס ולא עבד ומשום מחוסר גוביינא ואח"כ הביא חב"י מהר"מ שכתב אלא מי שהכחשו ביסורים שאלל לקיים נדרו אע"פ של"ס כאן גזס ולא עבד וא"כ ע"כ ל"ד לסקריקין משום דמחוסר גוביינא וב"ז מוכח ממודעה רבה שגם שם הו"ל כמחוסר גוביינא ולפ"ז א"ס ג"כ מה שכתב הרמ"א וכ"ס אונם מיתה שהרי שם שי"ך לומר גזס ולא עבד כנלענ"ד להנדיק דברי הרמ"א ובודאי גם המרשים הסביון לזה ומשו"ה כהב' דלא כמהר"א עיי"ד.

עכ"פ הוכחנו למעלה שלדעת המדרכי נחשב חונס אע"פ שטעה כרי להליל אי"פ ולפ"ז יש ליטב מה שכתב הרמ"א יו"ד סימן רל"ב סי"ד ולריך לבטלה בלבו וע"ז הקשה הט"ז ס"ק ט"ז ומ"ש ממה שכתב בסעי' ט"ז אם הכוונה בסיורין אי"ל לבטלה עי"ד והוא תמוה לכא"י החס שאני שנאנס על השבועה טעמה שהרי יסורו עד שנשבע לא קן הכא שנשבע לשקר כדי להליל את חברו אכן יוחא שהרי דין בסעי' הוא מהר"מ במדרכי ולשיטתו שפיר הקשה הט"ז ויש מכאן ראי' שגם הט"ז לא נחית לחלק כסדרת הב"י והשבו"י ובעיקר קושיה הט"ז נלענ"ד לחרץ לפי מה דמשמע מהרמ"א וכ"כ בפתי"ש שבאמת טעה עבירה ובא על כוונת ומו"מ יש להליל אותו ממויה ע"י שנשבע לשקר ומסירה עכ"פ לריך לבטלה ול"ד לבט"ו שהיה חף מפשע ולכן הותר לו לעבור על השבועה אע"פ שלא בטלה בלבו.

(ב) בסג"א סימן שיר סק"ה הביא מה שכתב מה"ד דבאיסור דרבנן מותר שאינו מהכחן ואפילו בפסיק רישא ונלענ"ד שגם הרמב"ם ס"ל כה"ד ובזה יתישב מה שכתב הרמב"ם פ"ח מלולב שמוחר ללקוט ביו"ט ענני הדגם כדי לאכלס וקשה מהא דאיתא בסוכה (דל"ג:) דלר"א בר"ש מותר למעט דוקא בדרות ליה אחריני אבל בלא"ה דאיתא משום פסיק רישא ומאותה הכוונה הביא הערוך ראי' לסברתו פסיק רישא דלא יוחא מותר ומסירה כשיש לו הדם אחר מותר למעט והקשו בתוס' יומא (דל"ה) כאן שאני שאפילו אם הסכונן למנוח אינו אסור אלא מדרבנן וא"כ ליכא ראי' להחיר באיסור תורה ומדברי תוס' אלו הקשה המג"א על מה"ד הנזכר שהרי כאן ל"ה כ"א איסור דרבנן כמ"ש התוס' ומ"מ בריך הש"ם והא מודה ר"ש בפסיק רישא ונלענ"ד שלדעת הרמב"ם הערוך ומה"ד ס"ל להש"ם שאסור למעט ביו"ט מה"מ כמשמעות הלשון והא מחקן מנא דל"ב הול"מ מחזי כמחקן ועוד מני' להש"ם להקשות על ר"א בר"ש דילמא ס"ל דלא אסורו רבנן משום מחזי כמחקן אי"נ ס"ל שהותר לו לעבור על מצות דרבנן כדי לקיים מצוה מה"מ וכ"ש כשמהכחן לאכלס יש להחיר ג"כ משום שמחת יו"ט וכ"כ בתוס' משום מצוה החירו לו מלאכה שא"ל לנופה וא"כ הקל"ד מני' להקשות בפשיטות על ר"א ולדמוק דמיירי בראית ליה הוסינא אחרייתו והלכך ס"ל לרבותינו הנזכרים שהוא מלאכה דאורייתא וא"ש מה שהקשה על ר"א בר"ש וכן נראה מהוס' יומא שלא פשיטא להו כ"כ שאינו אלא מדרבנן דאל"כ הול"מ בקל"ר כאן שאני שהוא מדרבנן ומדהאריכו בדבריהם להראות שהוא מדרבנן ש"מ שאפשר לומר גם להפך ולפ"ז יוחא בפיר מה שכתב הערוך מכאן מוכח אף באסור תורה מותר פסיק רישא דלא יוחא ליה שהרי לדעתו כאן אסור מה"מ וממילא מיושב ג"כ מה שהקשה המג"א על מה"ד כמובן מאליו ולפ"ז יש להקשות על הרמב"ם שם שכתב ואסור למעט ביו"ט שהוא כמחקן מנא פ"י שאינו מחקן מנא אלא מחזי כמחקן ואסור מדרבנן וקשה והא מהכוונה מוכח שאסור מה"מ אך י"ל שלהרמב"ם היה קשה לו מהא דאיתא ריש פ' לולב וערבה לולב טלעול בעלמא הוא וכתבו בתוס' לפי שזולב ל"ה כלי לפיכך אסור לעלטע מבוחר מכאן שמפני חשיבות המצוה ל"ה הלולב כלי והה"נ הדם ל"ה כלי והוא להפך ממה דמשמע בסוגיא (דל"ג) שהדם מצוה חשוב כלי ומסירה אסור להקנו ביו"ט מה"מ וכדי ליטב זה ס"ל להרמב"ם שיש כאן סוגיות הפוכות כעין שמינו ב"מ וא"ש מה שכתב הרמב"ם מחזי כמחקן משום דס"ל ככוניא דריש פ' לולב וערבה דל"ה כלי לפי שזולב וערבה נשנה אחר לולב הגזל והלכה כבבבא ולפי מה שכתבתי למעלה שהרמב"ם ס"ל כסדרת מה"ד פסיק רישא מותר באסור דרבנן אי"ש שהרמב"ם לא ס"ל להלכה כר"א בר"ש דלדיויה אפ"ל שהחיר למעט ביו"ט להם מצוה כמ"ש לעיל והרמב"ם ס"ל כרבנן שאסור למעטו ומ"מ ס"ל שפיר שמוחר ללקוט כדי לאכלס אע"פ דל"ה ליה אחרייתו ול"ק והא

מודה ר"ש בפסוק רישא דהרי באבור דרננן מותר פסוק רישא כמו"ש חה"ד ושוב ל"ק מהכונה שהכונה כ"ל שאסור מה"ח ולפ"ז הע"פ שמדברי חוס' יומא י"ח רל"ו להפך ממה שכתב חה"ד מ"מ י"ח רל"ו לדבריו מהרמב"ם וכ"כ באר"ח סימן תרמ"ז מהרמב"ם שמוחר ללקוט לאכול ולא הזכיר דאית ליה אחריות ויחא לפי מה שכתבתי והדיוטנו בזה שא"ל להגיה דברי הרמב"ם ולשכח כל הספרים (ע' מג"א סימן תרמ"ו) וגוי שהב"י בב"מ הגיה לשון הרמב"ם וכתב איש אחד במקום אחד אהר מ"מ בשו"ע העתיק לשון הרמב"ם כלורהו ש"מ שהור בו (ע"ה כל מקומות המזכרים וסבן כי אמ"ל).

(ג) בסורבא (רל"ז:) אמר רבה לולב בימין ואחריו בשמאל מ"ט הני ג' מזוה וזהו חזק מזה וע"ז כתב המג"א סימן הרמ"א י"ח מקשים ל"ל טעם זה היפוך מדבריהם על נטילת לולב וכל דבר שמצרכים עליו לריך לאחור בימין כגון כוס ובשמים וכו' והריך המג"א ג"מ א"ס כבר נדך ונעלו להלל ומ"מ טעם א"ת הלולב בימין וק"ל מהא דאוחא בסוגיא א"ל ר' ירמיה לר' זריקא מ"ט מצרכים על נטילת לולב ולא אחריו א"ל הו"א י"ב"ה מכולם ולפי המג"א קשה שהרי לאחר שידענו שדרך לאחור הלולב בימין א"ס ל"ל טעם אחר על הכרעה היפוך לפי שאחור בימין וע"כ לריך לבדך עליו ולא על האחריו שהוא בשמאל ולי"ע לישב ולענין נראה ש"ס כאן פלוגתא אליבא דרבה מצרכים על הלולב לפי שנטלו בימין ולשיתו יחא ספיר שהנריך לתת טעם מפני מה הלולב בימין אבל לר' ירמיה הוא להפך שנטלו מצרכים על הלולב משו"ה לריך שיהא הלולב בימין ולשיתו א"ס שהנריך לתת טעם על הכרעה ולפ"ז מיוסבת קיימים הם מקשים על רבה כמובן מאליו ונכון מאד.

(ד) ברתענית (ר"ו) פליגי במהנה לר"מ רביעה ראשונה הוא ג מרחשון שניה י"ד בו שלישי י"ז בו לר' יהודה ז' י"ז וכן בו ולר' יוסי י"ז כג ור"ח כסלו ואיחא בגמרא ראשונה לשאלה שני' לנדרים ושכחת הו"ח ושלשית לתעניות וע' לח"מ פ"ג מחטניות (ה'). שהרבה להקשות על הרמז"ל לענין חטניות כהנ כר"מ וכסהם מהניחין ב"ז מרחשון יחידים מהעמים ולא כר' יוסי דאמר בר"ח כסלו ולענין נדרים כתב א"ס אמר טר הגשמים אסור עד רביעה ב' דהיינו כג מרחשון כר' יוסי ולענין שכחת הו"ח כתב שכחת הו"ח הוא ר"ח כסלו שהוא זמן רביעה ב' בשנה אפלה והוא דלא כמאן וע' שדך יו"ד סימן ר"כ ס"ק ל"א הקשה על הרמב"ם והמחבר שלענין נדרים כתבו כר' יוסי רביעה שני' הוא מנח מרחשון ואיך ולירידה זמן השאלה הוא י"ז בו דהיינו רביעה א' ובה' חפלה כהנו דשאלין ז' מרחשון ולענין לדרך כל הקוסיות ט"ס מה כתב הכס"מ פ"א ממהנות עניים שלרעת הרמב"ם ר' יוסי קאי על רביעה שניה בלבד פעם הוא ב"ז פעם כג ופעם ר"ח כסלו וע"ז הקשה לח"מ המזכיר דכסוגיא מבוחר להפך דא"ל"ס ל"ס לומר רביעה ראשונה לשאלה כו' ועוד ה"ך יפרש הכס"מ הא דאוחא ירדו גשמים ז' ימים רגופים אהר מונה ב' רביעות ע"י"ד שהניח בלי"ע ולענין כמ"ס הכס"מ ש"ס ג' מוני שנים בכירה בינונית ואפלה כמשמעות לשון הרמב"ם במהנות עניים המזכיר למעלה אכן בכל אחת מהשנים יש ג' זמנים מהי יורדים הגשמים ובהן יובן היעב שלא פליגי במליחות אלא שלר"מ: אזלינן לחומרא בחר שנה בכירה וא"ס לשיטתו כשהגיע י"ז מרחשון ולא ירדו גשמים מהעמים ולעומתו ר' יוסי הקל בזה וס"ל דאזלינן בחר שנה אפלה ואין מהעמים עד ר"ח כסלו אבל ר' יהודה הלך בחר שנה בינונית ולפ"ז יחא ספיר מה שהרמב"ם החמיר לענין חטניות כר"מ וכסהם משנה שמתחילים להתענות י"ז מרחשון יכן א"ס מה שהחמיר לענין נדרים כר' יוסי ואמרין שכוונת הטורד היתה רביעה שניה של שנה אפלה וא"ס ג"כ מה שכתב הרמב"ם בשכחת הו"ח ר"ח כסלו דהרי שרביעה שניה הוא כג מרחשון לר' יוסי וספק מוזן להקל מ"מ זמנו

השך עד ר"ח כסלו כח"ס המהמר יו"ד סימן ר"כ רביעה ב' מנח ואילך דיינו עד ר"ח כסלו וכ"ז לענין שכתב אבל לענין נדרים אוליין בחר החללת הרביעה כג מרחשון כח"ס בע"ז ס"ק י"ג דבגדרים הולכים אחר לשון בני אדם עי"ד ובדרך זה מיושבות כל קושיות הלח"מ כמובן מאליו וכן מיושבת קושיית הש"ך דלענין שאלה המהמר הרמב"ם כר' יהודה דהולכים אחר שנה בינינו וא"ש דש"אליס ו' מרחשון דיינו רביעה ראשונה והא' דאין ש"אליס ג' בו כח"מ הוא משים ששנו או לביהם כידוע לכל וממילא מיושב ג"כ מה שהקשה הש"ך שם ס"ק ל"ב על הרמ"א עי"ד והבן כי אמ"ל.

(ה) בשע"ת שנה יו ח"ס (סימן יא) שהקשה על הרמב"ם מנזיר (דכ"ב) והוא תמוה שהרי שם הינה מביאה מחמת ספק אלא משום ר"א הקצר וכוונת התוס' הוא משום דחשאת טוף בזה על הספק לכן מביאין אותו בעלילה קלה כח"ס גם הר"ן נדרים (דפ"ה) ומה שהקשה על הרמב"ם פ"ט מנזיר ה"ט י"ג ל"ב ע"כ מה שכתב הרמב"ם פ"ו מנזיר ה"י"ב וי"ג חטאת מעכבת וכ"ז שלא הביא חטאת עוף אינו יכול למוט נזירות אחרת ולפ"ז נראה שפיר שנייר דומה לחמ"כ שחז"ל קרבן מספה כדי שיוכל לאכול קדשים והפ"ג נזיר כדי שיוכל למוט נזירות שני וי"פ.

ש"ס (סימן יד) הקשה על המקנה ממשנה פסחים א"ס שחצו שניהם כאלה ונלענ"ד ש"ס להקשות מזה על מה שכתבו התוס' בכ"מ בידו אדם אפשר ללמ"ס ומכאן מוכח להשך דאלי"כ ל"כא ספק מי שחצו ראשון וכדי ל"ב ל"ל כאן מייירי שלא התכוונו לשחוט ברגע אחר וא"ש לפי מה שכתבו התוס' לענין ד' אמות דגט ולפ"ז י"ל המקנה מייירי כשנחשבונו לקדש בכ"א ולק"מ כמובן מאליו.

ש"ס (סימן כ) הקשה כ"ס מבה"מ על ביה"מ י"ג ל"ב ע"כ מה שכתב הרמב"ם ה"ל הפלה פ"ו ה"י שלש ברכות י"ג בבה"מ (ובלא"ה הו"א רק ב' ל"ב שהב' הינה פותחת ע"ס בריך) ולפ"ז י"ל ברה"מ עדיפא שהמיושט נגדר אחר הרוב ול"ד לבה"מ שאין הרוב נגדר אחר המיושט כח"ס התוס' שכתב ד"ד: ד"ה כיון וכ"כ במל"מ היכות פ"י ה"י ד"ה אמנם ומה שכתב מתוס' ברכות (כ"א) ד"ה ספק מוכח להפך ממה שכתב המג"א ל"י מהיכן נשמו ומה שהקשה מספק מזה ל"ק בבלמ"א א"ס נעשה חילוק בבה"מ בין ברכה דאורייתא לדרבנן שפיר שייך למוחש שמתוך כך יבא לזלזל בדרבנן אבל א"ס אין מברכים על ספק מלוה הכל בקי"אין בזה בספק ברכות להקל ולכן ל"כא למוחש לזלזול וי"פ ומ"ש ש"א"י וחכמינו אכלו רק כיום פה לפ"ד ז"א ע' הו"מ סימן קע"ז שלדעת הרב"ם פוסקים החיובו לעשות עקר הסעודה מפת כדי לפטור מברכה כל המאכלים האחרים ובלא"ה טוב יותר שלא יאכל פה עי"ש הטעם ולפיהם ע"כ יבא לכל יותר מכיון ולא משמע שהמטעה היה בשנת שמי' בכו"מ.

(ו) תבואה י"א מאד דברי דגול מרבנן יו"ד סימן ששכ בכתב בכתב שכתב השניה מת עליו מת מ"מ אינו עובד איסור הורה א"ס נשמה בחרו לאחר ששעור משנתו אף להרמב"ם כיון שלא פירש מעומאה הקדמות (בדרושין לא יחלל י"א זה שחולל ועומד) וי"ס להקשות ע"ז ממה שכתב הרמב"ם ה' נזירות פ"ה ה"יט ופ"ג מאכל א"ס כהן נכנס בשוגג לאהל המת ולאחר שטעו לו שהם שם כשישיר חייב מלקות ולפי הדג"מ קשה אמאי והא לא פירש מעומאה ובדאי ל"כ חילוק בין נכנס לאהל המת בשוגג או שמת עליו מת בדרך שניה שהרי מ"מ מחובר לעומאה ראשונה וכדי שלא הקשה על הרמב"ם שחומר א"ע ממה שכתב בסמוך שכ"ז שלא פירש אינו חייב על עומאה אחרת ל"ל בזה ל"ד לנעט במת אחר בשעה שטעו במת זה ע"פ מובחר דרמב"ם ששהיה באהל המת ל"מ חטורי עומאה לשטרו ממלקות ודברי הדג"מ נש"ג ל"בכ"ס (ע' רמב"ם פ"ג מאכל ה"ד ולח"ט).

זאת ועוד אחרת ק"ל על מה שכתבנו ב"ח או"ח סימן כ' לענין חמץ בפסח שאסור בהנאה ולכן ליתא בירושלמי דאסורא לא ניהא לאונס למקמי עיור וכו' ק"ל מהא דאיתא בהאשה נקנית אחר רבא ירושת הגר דרבנן והביא ראי' מדתן נכרי וגר שירשו אביהם עכו"ם יכול הגר לאמר לו טול אשה עכו"ם ואני מעות ואני אמרינן ירושה הגר מה"מ חליפי אסור הנאה קשקיל ולפי הנו"כ לעולם ירושתו מה"מ ומ"מ ל"ה חליפי אסור הנאה כיון דאסור הנאה ל"ג ליה לקנות והנה כתבו שם בחוס' א"ס ירושה הגר דרבנן לא תקנו לו ירושה באסור הנאה ומכא"ל ל"ה חליפי א"ה ולפי הנו"כ ליכא חילוק בין דאורייתא לדרבנן ול"ע לישב.

(ו) שנה יח ח"א סימן יג כהב כ"ח בשמי שלא הותר לבהמות ישראל בשביל נוחות דילה רק אסור דרבנן והקשה ע"ז מהמה פנים ומקומות (עיי"ד) וז"ל כי מטולם לא עלה על דעמי לומר כן שהכתוב בא להחיר דבר שנאסר אח"כ מדרבנן אדרבה כתבתי בפירוש שלגבי בהמה הוא מלאכה גמורה כיון שדרכה בכך לחלוט עשבים לצורך אכילה ומ"מ, כן כתבתי, הו"ל ובלא"ה ל"ה מלאכה חילש בפה ורק האכילה גרמה שתהא מלאכה וזה רק זה הותרה להבהמות בשביל נוחות דירה וממילא מיושב כל מה שהקשה לפי הבנהו את דברי בדרך אחרת ומה שהקשה עלי מאכן עוור שהחיר לעלוקה של ישראל מולידה דם אדם ובשיעור ליה לכ"ה שחילוף בפה הו"ל מלאכה דא"ו כדמוכח בפי ר"א דמילא וכוננו על מה דאיתא בהם שרק בשביל הכ"ז הותר למלך הדם מרך הגמול לפ"ד לא יתכן לומר שאדם המלך בפיו דם של חברו הוא מלאכה דא"ו שהרי גדר כלאסור יד הוא כל בעשה מלאכה דלאו אורחיה בכך כמבואר בגמרא ופוסקים ולפי"ז היש לנו מעשה משונה גדול מזה למלך בפה דם אדם שהרבה בני אדם אינם יכולים אפילו להביט בעיניהם דם האדם בשעה שזב מנפשו ולא כ"ש למלך אותו בפיו ול"ד לרם המילה שדרכו בכך ומלוא למלך אותו בפה כמו שהאריך בזה הגאון מהר"י פיינגבוים ז"ל בקונטרסו ולפי"ז ניהא שפיר הותר לעלוקה כיון של"ה מלאכה לגבי אדם כמו חלישת עשבים לגבי בהמה וז"ל ומה שהעיר כ"ח מוטב בלתי מהול לק"מ שהרי טבד ערל דינו כבן נח ולא זו בלבד שמוחר לו לעשות מלאכה ללכדו אדרבה בן נח ששבת חייב מיתה אכן מדכתוב בן אמהק והגר למדו רז"ל עכ"ל אסור לו לעשות מלאכה בשביל ישראל וא"כ ל"ד כלל לבהמות ישראל שחזוה על בניהם אע"פ שאינה עושה מלאכה בשביל ישראל וא"כ מה שכתבתי שלא הותר לבהמות לעשות מלאכה אפילו בשביל עצמה וז"ל חלישת עשבים וכו' כל שבלא"ה ל"ה מלאכה ומה שכתב לתרץ קושית הרב ע"ס מה דאיתא בנפשה בהקפה ראשונה גם אני רניתי לומר כן אבל י"ל בנדון זה הוא נטר דממילא והבן כי אמ"ל.

הרב שלמה אַלְטמאַן.

ב"ה סאקאלי סי' ר' ומאמר היצבור והגאולה.

ברית חדשים לבקרים רבה אמונתך ח"א ממה שאתה מחדשנו בצוקרן של מלכותו אנו יודעים שאמונתך רבה לגאלנו, ב"ר פ"ח, וזה המאמר אומר פרשני. ורע"י הנביא יע"י כ"א כתוב לאמר אלי קורא משעיר שומר מה מליל אחר שומר כו' ולריך להבין מה שכתב בשאלה והלשון מליל שבו בשמיות, ועי' פירש"י בסנהדרין ל"ד א' מה מליל מה דבר וכו' בירושלמי פ"ק דתענית סה"א, וזה כמו מי מליל לאברהם, אבל כאן כתוב מליל ביום, גם כל החשובה אחר שומר לריך ביאור נכון.

ורחוקה עליון אומרנו לבאר ע"פ הגמ' בס' ל"ח א' א"ס ראות דור שמתמעט והולך

חכה לו אם ראית דור שלמות רבות באות עליו כגהר חכה לו, ופשוטו של דבר יתפרש בדברי הנביא מיכה כימי לאסך מארץ מזרים ארצנו ונפלאות, הרי זה צא ללמד הגאולה העתידה ב"ב מה' בדונמא לי'ת, וידוע שגאלו ישראל ממזרים לרד"ו שנה אף שהגזירה הייתה על ד' מאות שנה, וכבר אמרו חז"ל בשמ"ר ר"פ ט"ז דבניי שאלו מהקב"ה מ' שנה אמרת לנו להשתעבד ועדיין לא שלמו ח"ל כבר שלמו שנאמר כי הגה הסתיו עבר, היינו אחרי שהמלריים הקשו את השעבוד כשהיו ד"ו בזמן שעבר כי קושי השעבוד השלים הזמן עמ"ס בזה הפר"ד דרוס ה', ומה טוב ויפה מבאר הבלי"ע את דברי המגיד שהקב"ה חשב את הקץ לעשות בו' דהקב"ה ראה כי עם ישראל לא יוכל שאת אריכות זמן הגלות ד' מאות שנה בכמות חשב את הקץ לפי חשון איכות הגלות וקושי השעבוד השלים החשבון לקרב הגאולה, וזה שאמר לא"א בדבריה ב"ב ידוע מדע שמי ידעוהו בגזירתו ועבדו וענו אותם ד"מ שנה אחת ד"מ שנה בכמות הזמן ועוד ידעוהו פנימית לחשב כפי העבודה והעניו של ד"מ שנה באופן שכובר העבודה גורם מהירות הקץ ע"ש, ולפי"ז גם בגאולה העתידה אף אם הקב"ה קבע כלבו זמן כמותי לגלות אדום בכ"ז יחשב את הקץ גם לפי איכות כובר הגלות ובאם שדייני גולה יכבדו עולם על ישראל יותר מן הראוי יעלה קושי הגלות לחשבון לקרב הקץ, וכן אמרו חז"ל בכחובות קי"א א' ובשם"ר פ"ב ה' י"ח דהקב"ה השביע לאל"ע שלא ישתעבדו בישראל יותר מדאי ואם מקשין עול על ישראל גורמין לקץ לבוא שלא בשנינו ע"ש, וכמעט שהדבר מפורש בכתוב דניאל י"ב ז' כי למועד מועדים וחזי וככלות נפץ יד עם קודש חלילה כל אלה, והיינו דהקץ הוא בחרי אפי' או בקץ הזמן בכמות למועד מועדים וחזי והוא סמוס וחסוס וליבא לפומא לא גלי ע' קה"ר פ"ב, או בקץ כובר הגלות אם ישתעבדו בישראל יותר מדאי ויכבדו עולם ויכלה כוחם ונבורחם של ישראל עם קודש ולא יהי' בו כח לסבול דקושי השעבוד ישלים החשבון כמ"ס דברים ל"ב כי אזלת יד ואפס עלור ועוז, וזה וככלות נפץ יד עם קודש והוא דוכלות הוא ואו המחלק כמו או כללות, וכן יתפרש הכתוב בישע' ס' חני ד' בעתה אחישנה ואחז"ל בסנהדרין שם וכו' אחישנה לא וכו' בעתה, אבל אינו מובן איך יתקיים הכתוב בעתה אחישנה כאחת, ולפי הנ"ל א"ס דישנו שני עתים עת הכמות למועד מועדים וחזי ועת האיכותי ככלות נפץ יד עם קודש, ואמר הנביא בשם ד' בעתה אחישנה אם וכו' אחיש בעתה לחשב את הקץ לפי העת האיכותי דאף ערס שגיט העת הכמותי שגילתי ללבי אזרף לחשבון איכות הגלות וקושי השעבוד לקרב הגאולה כמו ביל"מ, וז"ס חז"ל אם ראית דור שמתמעט והולך מחמת כובר הגלות והעניו ולרות רבות באות עליו מחוץ להקץ זו הדחק חכה לו דקושי השעבוד ועניו הגלות יותר מדאי גורם לקץ לבוא שלא בשנינו.

וזה הרעיון לועה בדברי הנביא ישע"י בשם ד', אלי קורא משעיר, עם ישראל קורא אלי מגלות שעיר הוא אדום, שומר, אחת שומר ישראל, מה מולילה, מה זה שהלילה הזה גלות אדום גדול מאוד, מה נשחנה הלילה הזה מכל הלילות, שכל הלילות הקודמים גלות מזרים בכל מדי יון היו קטנים ובזמן קלר גאלחנו מכם, והלילה הזה גלות אדום גדול מאוד אריך עד אין סוף, ומלבד אשר הוא גדול בכמותו עוד הוא גדול באיכותו כי חשכה הלילה איז וטורא וקשה כח הסבל כי הרומיים אדוני הארץ מכבירים אכפס עליו במרה גדושה וטוברים על השבועה שהשבעת אותם שלא ישתעבדו בישראל יותר מדאי, ולדרך אלה להחיש הבעתה ולחשב הקץ לפי איכות קושי הגלות ולהזריח אור הבוקר בעוד ליל ערס שגיט הזמן בכמות שגילתי ללבי, וא"כ שומר מה מוליל, מה מה' עם הבעתה שאת שדייני הגולה יקשו העול על ישראל יבוא הקץ שלא בשנינו אף אם לא נגמר הלילה במלואו.

ורבותו מבנין יש להעשים ע"פ הגמ' דר"פ י"א ב' בנין נגאלו ובנין עתידין
לגאל דא"ק ליל שמורים אל המסומר יבא משש ימי בראשית וכח המהרש"א דאסופא
דקרא סמך דכתיב לדורותיה דהיינו מש"ב לכל דור ודור עד עולם, נמלא דרישא דקרא
ליל שמורים הוא לר' להילאס מא"מ מדבר בגאולה מזרים וסיפא דקרא טוא הלילה הזה
לר' שמורים לכל בני לדורותם מדבר בגאולה העתידה לדורות, וזה שקרא וכולא עם
ישראל משעיר להקב"ה, שומר מה מלילה, מה האמר על מאמרך שכתבת בחורקך בלשון
לילה הוא הלילה הזה לר' שמורים לכל בני לדורותם מתי יבי האות הזה, ואם תרצה
לומר ששור לא הגיע העת לקיומו ע"ד לא בא הקץ, נשאלך, שומר מה מלילה, מה נשחטה
מגאולה מזרים ברישא דקרא בלשון ליל בגאולה את אבותינו ממזרים בשור ליל אף של
נמנר כל הלילה של הגלות שהגבלת להם ד' מאות שנה מפני שחשבת את הקץ בעת
האיכותי לפי קושי השעבוד ורוב העוני, וככה לריך אשה לעשות החשבון גם בגלות המד
הזה גלות ארוס לדרך כיכר הגלות להבליס הזמן, ואשה ידעת את ענינו ואם לחנוי אשר
שואנו ומגדנו אדוני הארץ מוכידיה עליו את עולם הקסה ולרוח רבות שבבניו עד
אשר כשל כחיו לשבול ולריך אשה להחייב הצעתה ולמנר בגאולתו כמו בל"מ.

אמר שומר אהא בוקר וגם לילה, השוב השומר כן נקרא ישראל בני נדקת,
ושאלת חכם שהיא חגי השובה, שאלת, וכן יר' מה שדרינו הגולה עובדים את השביעה
ומשחבירים כך יותר מן החיי ודוחקים ולוחצים אותך במדה מרובה זה יגדלם שיבוא
הקץ של בעונתו, וקוה ישראל בני כי בזהרה יבא הבוקר לך ותורח לך השמש לאור
עולם אף שגם לילה אף ששיר לא נכלה העת הכמותי שלריך להיות לילה כי אחשב את
הקץ בעת האיכותי לדרך לחשבון כיכר הגלות והעוני, אם תבעין בעיו שובו אחיו, ומזה
הפסוק אמר רב בב"ק ג' ב' מנחה זה אדם המזיק וכחב השמ"ק דע"כ מנחה גם אדם
המזיק מבעה שהוא לשון מחפש בבית הכרוב כדכתיב אם תבעין בעיו ופשטא דקרא
חיינו בשללים שרצים לפשט על הערים היושבות צמח לבנו ולשלול וכן הוא אומר להם
אם תבעין בעיו אם תבקשו לחפש כל המעמינות של בני העיר שיבו אחיו כמה פעמים
לחפש ולבקש ולא תשאירו עוללות עכ"ד ע"ש, והיינו מה שהאומות דוחקים ולוחצים אותך
לבקש ולחפש כל המעמינות וכוללים ובחיים אותך בזה אחר בזה כפעם בפעם זה עונתך
להופיע אור בוקר ולהאיר עיניך מחשבת הגלות, וכן מבואר בגמ' שם ל"ד א' אמר נביא
אוי לי אוי לי עד מתי ילאה ב"ק ואמרה בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו עד דאחי בוזי
ובוזי דבוזי, ואח"כ הובא מקרא זה אלי קרא משעיר משום דתשובת השומר לוטה זה
הרעיון דבתם ששואנו דייני הגולה בוזים אותנו בוזי ובוזי דבוזי ומבקשים ומחפשים
חפוש אחר חפוש לשלול ממנו אם כל עמלנו ויעיז כפינו ומווללים לשד חיינו ודוחקים
איהנו בעול הגלות יותר מדאי זה גירס שיבוא בוקר אף שגם לילה ששור לא נמנר הזמן
בכמות כי כוכר הגלות ישלים הזמן.

ורבא"ה הדברים אפטר להבין קלה את הסוד הכמוס בדחל' הנהדרין ל"ח א'
דמושי יושב אפיתחא דרומי, וע' בפרש"י ובמהרש"א שם ובאליך על שה"ס ז' ו' מש"ב
בזה, ולפי האמור יש להסביר ע"פ דמיון משל למה"ד לכן מלך גדול אחד שחטא ומרד
באביו ונענש להגרש מחלך המלך ולהשיבו בבית הסוהר מקום אשר אסירי המלך אבירים
עד שה"ל רצין המלך לקחתו משם ולהשיבו אל ביתו, והשיב המלך אחד משריו הפרתמים
במגדל גבוה העומד על פתח בית הסוהר ולוה עליו דע שהעמודיך פה על פתח בית
הסוהר כי בני אסור שם ואני יודע כמתנהגים עם האסורים באכזריות לשעבדים צעודת
תדר ולעניתם בעניים קשים ומרים ולהכותם מכות רצח עד שחייסם תלואים מער, וכש

זה אף שחטא ומרד כי ונענש לשנת בנים הסוהר עד אשר יחבון במדרו ויחמרע על מעשיו הרעים ולא ישוב לכלה טור, אבל בני הוא ולבי כואב עליו וחיו יקר לי כנפשי, לכן אני מוסיף במקום הזה להשגיח על שר בית הסוהר ואנשיו שלא ישעבדו בבני בעבודה קשה ושלא לענותם ולהכותם, ואם תראה או השמע שהכו אותו או ששעזאו או מוץ להוליאו תיקף ממש ולהשיבו אל אביו אל בית המלך ואם שר בית הסוהר וכל עבדיו חתן העונש כראוי להם, כן הדבר הזה עם ישראל בן מלך מהימ הקב"ה חטא ומרד באביו ונענש להגלות מארצו וארממו להיות נע ונד בארצות גוים ובה הלך מטלטל מגולה אל גולה ד' גלוים והאחרון הכביר זה גלות אדום, ועם ישראל בשבי בכלל בבית הסוהר של מלכות רומי וכוכל לרות רבות ורעים כל עקא וכל מרשין בידין וכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, ולכן אבינו מלכנו אשר כביכול בוכה ומהאזין על לרות ישראל וכלל לרות לו לר הוסיב אפיחחא דרומי אפחחא של בית הסוהר והלרות של ישראל כת"ש בדבר פ"א עיר מנור זו רומי שמעירה לישראל, את מלך הוסיב שהוא שלוחא דרמחנא לגאלי את ישראל באחרית הימים ועליו נאמר בפרשה בלעם והאביר שריר משרי ופרשי משרי החשובה של אדום שהיא רומי לשון עין בקורת על מלכות רומי על שר בית הכלא והגלות של בני בכירו ישראל שלא יעבור על השבועה שלא ישעבדו בישראל יותר מרמי ואם יעבור על השבועה יקשה עול על ישראל יותר מן הראוי דלרך לדרך קשי השעבוד לחשבון הקן ונחן לו למלך המשיח להחיש מעשהו לגאול את ישראל מביה הכלא אף קודם הזמן ולקיים שליחותו האמור עליו והאביר שריר משרי.

ואחז"ל בסוטה י"א א' ויקם מלך חדש שנהחדשו גזירותיו, גזולא דבעת שהמלך מחדש גזירותיו נקרא חדש, ובהדרין ל"ז א' אר"י דור שכן דור בא לרות רבות וגזירות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שני' ממהרת לבוא, וזה המכון בהמאמר הגלב בראש, ממה שאתה מתחדש בנזקן של מלכיות דלב מלכים ושרים ביר ד', וא"כ הגזירות הקשות מתחדשות ע"י המלכיות הרשעה כפעם בפעם הוה כמו שאתה מתחדש, וכל גזירה חדשה דנעשה כמלך חדש הוה כנזקן של מלכיות, מזה אנו יודעים שאמונתך רבה לגאלי אף קודם הזמן, ולכן מהחדש עלינו לנקרים לרות רבות וגזירות קשות כדי שנוכר הגלות באכות ועלה לחשבון להחיש הפעמה ויקרב הקץ לגאולתנו ופדות נפשנו כמו בל"מ. ולזאת לרך כל איש ישראלי שלא להרהר אחר מורותיו של הקב"ה ממהה עול הגלות ולחזק את לבבו באמונה שלימה כי הלרות הרבות וקושי הגלות יקרבו ביאת הגואל, ולכן קראו חז"ל חבלי משיח ודמו איהם לחבלי לידה, כמו ביולדת שקודם שהלד הילד החבליים גדולים וכל מה שיתגברו החבליים היא מלאה הקוה כי עוד מעט ילד יולד לה, ואחז"ל בב"ב ע"ז אילה רחמה לר ואין הולר יכול ללאת והקב"ה מוזמן לה נחש ומוסכה ונפתח רחמה ויולא הילד, וכנסת ישראל נמשלה לאילה ע' ההלים כ"ב אילת השחר ופירש"י זו כנ"י, וגם כנ"י רחמה לר ללירת הגואל והקב"ה הרולה בגאולת ישראל ומוקים מואר, אבל ונפעמים למוסכה בגזירות קשות ויסורים קשים ומרים והחבליים גדולים וחזקים מואר, אבל ביחד עם זה התקוה גדולה כי עיר נגע יפתח רחמה ויפלה הגואל לך, וגזירות החשים והחבליים החזקים יהיו עזריהם כי יבועה קרובה לבוא וגלא מאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה בטגלא ובזמן קריב אמן.

אברהם הלוי עפשטיין החופ"ק סאקאלי.

ב"ה ווארשא ס"י ז' (מידתא דתמוה).

(א) ידוע שבס' החינוך (פ' תצא מצוה תר"ג) פוטר נשים מעשה ומלית דמלחמת עמלק מטעם כי לא לנשים לעשות מלחמה וצ"י בס' מנ"ח שהקשה עליו בסכסנה מפורשת (סוטה ט"ד) במלחמת מצוה או חובה הכל יוצאין אפילו כלה מחופתה וגם בהא דסותר

א"ע למיש (ת' ואתחנן מצוה תכ"ה) דלהרוג ז' עממים הוא מצוה שנוהגת בזכרים ונקבות דמקורו בוודאי ממשנת סוטה הנ"ל ע"ש.

ואני תמה ולא אדע מה יענו שניהם ה"ה הרב החינוך ובעל מנחת חינוך ז"ל דבמלחמת מצוה של ז' עממים ראשונה דמפורש במקרא שהנשים לא הלכו למלחמה כדכתיב (במדבר ל"ב כ"ו) טפנו נשינו יהיו שם בערי הגלעד, וכתיב (דברים י"ג י"ח) רק נשים וגו' ישבו וגו' והוא פליאה גדולה ונשגבה ולא ראיתי מי שהעיר בזה וצע"ג:

(ב) וגם קשה לי להבין דבפ' מטות כשאמרו בני גד ובני ראובן למשרע"ה גדרות צאן גבנה וגו' וערים לטפנו ועשו הצאן לעיקר ואח"כ "ערים לטפנו" ולא הזכירו הנשים כלל ומשרע"ה כשהשיבם "בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצאנכם" עשה הטף לעיקר ואח"כ הצאן ולא הזכיר ג"כ הנשים רק אח"כ כשקבלו דברי משרע"ה ואמרו עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה וגו' אז הזכירו את הנשים ואמרו "טפנו נשינו" וגו' וצריכים להבין מה נתאמת להם עתה מדברי משה רבינו ע"ה שהזכירו הנשים יותר מבשעת התנאי, ונא מחכמי "השערי תורה" דהאיר עיני בכל זה.

שלמה זלמן הכהן טרויבע מדוואהרט.

ב"ה דזשאנקא (מדינת רוסיא) ס"ו ח' (הערות וחידושים).

(א) רמב"ם (היו"ט פ"ב ה"ג) בהמה קרשים וכו' זה העתיק מהברייתא בבבא דגולר לו מוס ביו"ט רש"י אין זה מן המוכן לכן סמכו רבינו לרין מוקלא אח"ז כתב לפיכך אסור לראות מומי קרשים ביו"ט גזירה שמא יחירם וכו' ויבוא זה לשמוע בו ביום זה הוליד מפשטא דברייתא ה"ר בכור חס כו' ירד מומחה ויראה ודמו ר' שמעון שאפילו נולד לו מוס מעיו"ט אין מבקשין רק בנולד ומומו עמו וגם זה רק אם עבר ובקרו מבוקר ע"ש ואחרי שהעתיק הדון שהוליד מהברייתא העתיק דין המבנה מה שהוא להלכה ולפ"ז אצדו להו הנך שחי השגות על הראב"ד גם דברי ה"ה שכתב ולא נמצא כו' זה שנולדו בו מבערב מה דינו דפשוט דדוקא מה שאמרו בברייתא בנולד ומומו עמו שזה מן המוכן לכן אם עבר כו' ה"ז שומע ואוכל מוכן ממילא אבל נולד לו מוס מבערב אם עבר ובקרו מבוקר אבל אסור לשוחטו עד למחר וכדמסיק בגמרא מהניחין גמי דיקא.

(ב) רמב"ם (הל' מאכלות אסורות פ"ו ה"ב) האוכל מחלב נבלה וטריפה חייב מחוך שנתוסף האיסור בבשרה שהיו מותר נוסף על החלב והקשה הלח"מ דהכא משמע שהוא איסור מוסף ובפ"ח כתב וכו' הרי דשם קראו איסור כולל, ונראה לחלק דשם כתב רבינו מחוך שנכלל באיסור שאר גופה וכו' נכלל גם הגיד ובה"ה כתב להר"י שאין הגידין מכלל בשר וע"כ מש"כ רבינו באיסור שאר גופה הכוונה לא באיסור הבשר לבד דבאמת הרי אין גידין בכלל בשר לכן דייק באיסור שאר גופה ובידאי הוי איסור כולל דגידין ובשר שני דברים הם וכשנתוסף על הבשר נכלל גם בכלל איסור שאר הגוף והוי איסור כולל משא"כ כשמיידי בחלב דקרק רבינו לשונו וכחב מחוך שנתוסף האיסור בבשרה שהיו מותר נוסף על החלב לא כתב גם על החלב כדכתב שם נכלל גם הגיד והיינו מבואר דחלב בכלל בשר באמת שהוא עלמנו מין בשר הוא וחל עליו בעלמנו איסור נבילה וכבר קראוהו המפרשים איסור מוסף מגו דנתוסף בו איסור לגבזה ודייק רבינו כאן חייב משום אוכל חלב ומשום אוכל נבילה וטריפה לא כדכתב בפ"ח חייב שמים דכאן מרי קראו כתיבי לחייבן דהא כתיב וחלב נבילה וחלב טריפה כו' והרי אמרה החזקה בדיא וחלב נבילה דעל גוף החלב ג"כ איבא חלב נבילה לא מחמת שבא לו האיסור מכלל הבשר דלמה נאמר דבא לו מכלל הבשר הרי הוא בעלמנו בשר וא"כ אותו איסור עלמנו שעל הבשר נוסף ממילא על כל הבשר וגם החלב בכלל הבשר לכן קראו בשם איסור מוסף שנתוסף איסורו לגבי עלמו.

שאול משה בר"ב יעקב מאהר"ל נער מסיוצק.

תם ונשלם וי"ל בחדש אלול תרפ"ח

(א) ב'פ' בראשית' (נ' פסוק ו') וחמא האשה כי טוב העץ לאכלו וכי מאור הוא לעינים ונחמך העץ להשכיל והקח מפריו ואכל, ולכאורה יש לדקדק מדוע כאשר ראתה כי טוב העץ לאכלו על כן לקחה מפריו ואכלה מה ראוי מן העץ על הפרי ונ"ל דאפשר להסמיק על זה מה דאיתא בברכות דף ה' ע"ב במשנה ומה הם באכילה בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה מותר באכילה וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה אסור באכילה שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור, ואיפסק להלכה בשו"ע יו"ד סימן ע"ט סעיף ב' טמאה שילדה כמין טהורה אע"פ שיש לה כל סימני טהרה אסורה וטהורה שילדה כמין טמאה מותרת אע"פ שיש לה כל סימני טמאה ודוקא שילדה בפנינו אבל אם הייתה מעוברת ואח"כ מלא מין טמא הולך אחרי"ה אף על פי שפרוך אחרי"ה ויונק אותה אסור שחא מן הטמאה נולד ונכרך אחר הטהורה, ומה שמוחק דבש דבורים מפני שמכניסות אוהו לגופן ואין ממלות אוהו מגופן כמבואר בגמרא שם דף ו' ע"ב וברש"י שמכניסות אוהו לגופן, שאוכלין מפריה האילן ומכן נעשה הדבש במעיהן ואין ממלן אוהו דובשנו מגופן ויש מ"ד דיליף לה מקרא ע"ס והובא ביו"ד סימן פ"א בסוף וע"ש ועבור שכל היוצא מן הדבר הוא כמוהו כאשר ראתה שהעץ בעלמו טוב לאכילה בודאי הפרי היוצא ממנו טוב לאכלו ומשום הכי לקחה מפריו ואכלה ויש המינות כל דכו מזה להמשה הוזה שהיוצא מן הדבר הוא כמוהו והכל נמלא במורה.

(ב) שם (ה' פסוק א') זה טבר תולדות אדם ברא אלקים אדם בדמות אלקים עשה אותו וברש"י זו היא ספירת תולדות אדם ומדרשי אגדה יש רבים, לריך להבין מה בא ללמדנו לפי פסוקו בזה שמפרש בריאת אדם כי הנה כל זה נזכר בערשיות של מעלה ולא הי' לריך בזה לענין השתלשלות הדורות ונ"ל דיהי' מזה כדמות סמך למה דאיתא במשנה בברכות ריש פרק ששי ילד מצרכין על הפירות על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העץ חוץ מן היין שטל היין הוא אומר בורא פרי הארץ חוץ מן הפת שטל הפת הוא אומר בורא פרי הגפן ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי הארמה חוץ מן הפת שטל הפת הוא אומר בורא פרי הגפן ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי הארץ חוץ מן היין, שמהך חשיבותו קבעו לו ברכה לעלמו וכן הפת ובגמרא שם ע"ב איתא הטעם של חשיבות היין משום דאיטד ומשמח לפי המסקנא והחשיבות של הפת משום שבוטל כדרכיב בהלים ק"ד ויין ישמח לבב אנוש וגו' ולחם לבב אנוש יסעד ועיין בגמרא כל השקלא וטריא לענין סעודה היין שס, ועבור שבריות האדם לא נמחד יום בפני עלמו וכללה בריאתו עם חיות השדה והבהמות משום הכי נחפשה בריאתו עוד הפעם בפני עלמו מכני חשיבותו וגדל מעלתו שהוא המוכתר מכל היצורים ויש המינות כל דכו מכלן להלכה הוזה דדבר חשוב קיבע לו ברכה לעלמו שהרי באדם פרטה התורה עוד הפעם בריאתו מהאי טעמא לפי דברינו וליכא מיד דלא רמיזא בה.

(ג) ב'פ' נח' (ו' פסוק י"ח) ויגברו המים וירבו מאוד על הארץ והלך ההבה על פני המים, לריך לדעת למה סיפר הכתיב זאת דאיה נ"מ לנו אם שטה ההיבה על המים או עמדה על הארץ ונ"ל דבא הכתוב להודיענו אגב אורחא דבר הלכה דאיתא במס' שבת דף ג' ע"ב בע"כ אמר רבא פשיטא לי מים על גבי מים היינו הנחתן אנו על גבי מים לאו היינו הנחתן בעי רבא אנו בכלי וכלי אף על גבי מים מהו מי אמרינן בהר אנוז אוליין והא נייח או דילמא בהר כלי אוליין והא לא נייח מיקו, ובדף ה' ע"ב תוס' ד"ה אנוז על גבי מים לאו היינו הנחתן, ואע"כ דאמרינן בפ"ק דב"מ (דף ט' ע"ב) שפינה מינה נייחא ומיהא הוא דקא ממכו לה לגבי קנין שאני דלא אקרי חלר מהלכה דחלר ילפינן מיד ויד נמי איכו דקא מכני תוהה וקא ממכו לה אבל הכא ממשכן ילפינן יש לא הי' מסתמא אלא כדרך שמזניעים חפצים בני אדם וכו' וע"ש ובהוס' ב"מ שם

משום דרומיא דמלאכה המשכן בעינן ולא היו מלנישין חפלים בדבר שהוא מתענגע ומתענגד אבל גבי קני' כיון שהוא דומיא דידו קני עכ"ל ופסק הרמב"ם בהלכות שבת פ"ג ה"ד שאם היה כלי על גבי מים ופירות בחורף הכלי נפסק וידו ולקח מן הפירות והולך פטור שהרי לא נחו הפירות על גבי הארץ ומלאה שלא עקר מעל גבי מקום ד' ואין לירך לומר אם היו הפירות לפני על פני המים והולכים שהוא פטור, ובמגיד משנה ומשום דשללא בחיקו פסק רבינו פטור שאין לחייבו על הספק, וזוהי שכתבה התורה ומלך הציבה על פני המים שגראה לצאורה ללא לירך וכלל למדינו שזה שטעה הציבה על המים היו כהילוך ולא כהנחה וכלים ע"ג מים לאו היינו הנחתן דדוקא מים על גבי מים היו הנחה ולא אגוזי אי כלי ע"ג מים משני שהוא מתענגע וממילא אם נעלו מים לא היו עקירה לענין שבת כמבואר במימרא ובצי' דרבא בגליל ולענין קנין שאני כמבואר במוס' המובא לעיל ואע"ג דמגיד הסבירא הוא דלענין שבת לא היו הנחה דמשכן ילפינו בגליל ים המינות בתורה להלכה הזאת והכל נמצא בה.

(ד) ב"ב' לך (ט"ו פסוק ט') ויאמר אליו קחה לי עגלה משוגשת ואיל משוגש ותור וגו', ויקח לו את כל אלה ויבחר אותם בחור ויטון אים בהרו לקראת רעהו וברש"י ויבחר אותם חלק כל אחד לבני חלקים ואין המקרא יולא מירי פסונו לפי שה' כורת ברית עמו לשמור בעצמותו להורים לצינו את הארץ כדכתיב ביום ההוא כרת ד' את אברהם ברית לאמור וגו' ודרך כורמי ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתי' כמה שנאמר להלן (ירמ' ל"ד) העוברים בין בתי' העגל אף כאן תמור טון ולפיר' אם אשר עבר בין הגורים הוא שלוחו של סביה שהיו אש עכ"ל וזוהי שטעה הקב"ה בכריתת ברית כמנהג בני האדם ו"ל להסמך על זה קנין טעומהא המובא במוס' ב"מ דף ע"ד ע"א א"ר פפי משמיה דרבא האי טעומהא קניא לאחי הלכא רב חביבא אמר למקטא מומש רבנן אמרי לקבולי עלי' מי שפרע והלכא לקבולי עלי' מי שפרע ובאחרא דהיינו למיקטא מומש קני' וברש"י ובאחרא דלמיקטא שרגילין לרשום על מנת שידבר זה תהא קנוי' לו כאילו משך קני' ומבואר בשו"ע חו"מ סימן ר"א מוכר לו בדברים בלבר ופסקו הדמים ורשם הלוקח רשם על המקח כדי שיהי' לו סימן ידוע שהוא שלו אע"פ שלא נתן לו מהדמים כלום כל החומר בו אחד שרשם מקבל מי שפרע ואם מנהג המדינה הוא שיקנה הרובם קנין גמור נקנה המקח ואין אחד מהם יכול לחזור בו ואי"ב זה ליתן הדמים והוא שרשם בפני המוכר או שאמר לי המוכר רשום מקחך, ובשע"ף ב' וכן כל דבר שנהגו התגרים לקנות בו כגון על ידי שיתן הלוקח פרוטה למוכר או על ידי שתוקע לו כפו (או במקום שיהגו הסוחרים שמוכרים לקונה המפתח) (הגדית מיימוני פ"ו דמכירה) וכן כל כיוצא בזה, והובא בפס"ם שבעל החמ"ס כתב דטעומהא היא קנין דאורייתא ממנו ועדיף מקנינים שהקנו רבנן ובתשובה מיוחסת לרמב"ן סימן רכ"ה כתב להדיא דקנין ממהנה הוא דאורייתא ופטור מבעורה עכ"ל וע"ס וגם בתורה יש גודל כח המנהג מהכריתת ברית שטעה הקב"ה עם אברהם אבינו כמנהגן של בני אדם כמביאר ברש"י הג"ל והכל נמצא בתורה דכולה בה.

(ה) שם (בפרשת מילה פסוק י"א) ונמלתם את בשר ערלתכם וכו' לאות ברית ביני וביניכם ועיין ברש"י, וי"ל להסמך על זה שלא כהצהה התורה ומלתם רק בלשון נפעל ונמלתם מה שהובא בב"ח יו"ד סי' רס"ב שכתב אצל הרא"ש על סם הר"ר שמשכן בפרק ר"א דמילה השם לדבר פשוט דקנין בנימול בחורף ח' ואין לירך הטפה מדקאמר ההם (דף קל"ז ע"א) דהיבא דקדם וזול של שבת בערב שבת דלא ניתנה שבת לדחות ואי הוה לירך הטפה ה' ניתן שבת לדחות להטוף מומנו דם ברית כיון דהמילה פסולה אלא בעל כרחך ראין המילה פסולה הך ח' ואין לירך הטפה וכו' ע"ס וע' בדברי הרא"ש

כל אריכות דבריו שם, ובקרבן נחנאל שם סוף אור ז' כחז והלכה שאין לרדק דם ברים
 אם ימול חוץ ח' כמ"ס רבינו והרשב"א בהשוכה אע"ג דלא עביר מזה דלאמרינן לקמן
 דף קל"ז מ"מ העביר חלק הערלה מבשר קודם וכ"כ הרשב"א דאפילו עובר בוכבים שכל
 הדין ח' דהוי כמחנה בשר בעלמא מ"מ אין לרדק הטפה דם דעכ"פ אין כאן ערלה ואין
 לרדק תיקון יוהר וע' בכל דבריו שם וגם מה שכתב בלוח ח', ודברי הרא"ש הללו הובא
 בהנהגות רמ"א לפסק הלכה ביו"ד שם מלו חוץ ח' ובי"ט י"א (הרא"ש בפר"א דמילה וסבן
 נראה מהשוכה הרשב"א) וע' לקמן סימן רס"ד, ושם מובאר דין זה היטב שהורטו
 לחולו הדין שמונה מפני הסכנה אין חילוק בין ישראל לעכו"ם דכל חוץ שמונה לא מיקרי
 מילה וע' בביאור הגר"א שם, וע' בש"ך סי' רס"ב שחולק על הרמ"א הנ"ל, ולשון ומלחם
 משמע על עשיית המטה כמיקוה אבל לשון וגמלהם שהוא לשון נפיל משמע אפילו לא
 נעשה המלוא כהלכתה כיון שהוא לשון נפיל קאי גם על דיעבד ויש רמז מלשון וגמלהם
 לדעת הרא"ש דבנימול חוץ ח' אין לרדק להטיף דם ברים ויהפך המול לכס כל זכר
 הכהן בפסוק הקודם על מציאת המילה בכלל והפסוק וגמלהם קאי על המל הדין שמונה
 אע"ג דלא עביר מזה כלל בכ"ז תהי' בריה בבשרכס לברית עולם שאין לרדק תיקון
 יוהר אבל לכתחילה תמולו כל זכר לחי ימים כמפורש בפסוק י"ב ומה שהחמיר רמ"א
 שם במל בלילה שלרדק לחזור ולהטיף ממנו דם ברים מובאר בקרבן נחנאל שם החילוק
 דפסול הלילה גרע טפי דהא אפילו במילה שלא בזמנו פסול משא"כ ימול שלא בזמנו
 חוץ ח' הותר מכללו לאחר שמונה ע"ש ולפי דרך הרמז ירמזו לשון וגמלהם לדעת הרא"ש
 כנ"ל ולא להגם נכתב לשון כזה והכל נרמז בהורה דבולה בה.

(ו) בפ' וירא, וישא עניו וירא והנה שלשה אנשים נלבים עליו וירא וירק לקראתם
 מפתח האהל ויטהו ארצה, וברש"י וירא, מהו וירא וירא ב' פעמים הראשון כמשמעו
 והשני לשון הכנה וסביל שהיו נלבים במקום אחד והבין שלא היו רואים להטריחו ואע"פ
 שידועים היו שינא לקראתם עמדו במקום לכבודו ולהראותו שלא רלו להטריחו וקדם הוא
 ורק לקראתם, נ"ל להסמך על דברי רש"י שפירש ואע"פ שידועים היו וכיון מה דאיתא
 במו"ס חולין דף נ"ד ע"א מימרא דשמואל דאסור לננוב דעת הבריות ואפילו דעהו של
 טורס והובא ברייתא שם מניא סי' ר"מ אומר אל יכרע אדם לחבירו לסעוד אללו
 ויודע בו שאינו סועד ולא ירבה לו בתקרובת ויודע בו שאינו מקבל ולא יפתח לו חביות
 המכורות לחנווני אלא אם כן הודיעו ולא יאמר לו סוף שמן מופך ריקן ואם בשביל כבודו
 מוהר וע"ש והובא כל זה להלכה בשו"ע חו"מ סימן רכ"ח סעיף ו' ובש"ך ו' ומפורש שם
 ואם הוא עושה כדי לכבדו מותר, וזוהי שטעמו המלאכים במקום לכבודו להראותו שאין
 רואים להטריחו וידעו שינא לקראתם ומסתמא לא טעו דבר של גניבה דעת יש סעוד לזה
 דכל דבר שהוא דרך כבוד מותר לעשות ולא הוי בכלל גניבת דעת הבריות שאסור בהרי
 המלאכים עשו כן וכמו כן מותר לעשות דברים המפורשים בצרייתא שמרחה שטעוה
 בשבילו ואינו עושה בשבילו באמת אם עושה דברים הללו כדי שיבא מכבודו כנ"ל ואע"ג
 דמזד הכבד מותר בדברים הללו שטעוה כדי לכבדו בכ"ז נמלא במיכות לזה בהורה
 בתפ"ט וירא השני וכפירוש רש"י הנ"ל וליכא מידי דלא רמיזא בה דבולה בה.

(ז) שם (בסוף פרשת העקידה) וישב אברהם אל נעריו ויקומו וילכו יחדיו אל
 באר שבע, ולרדק להבין הלא הוא ונעריו אינם במדרגה אחת שיאמר יחדיו ונ"ל דבא
 הכבוד להודיע לנו ענותנותו של אברהם אבינו שאפילו אחר כסיון העקידה שהיה
 הגדולה מכל הנסיונות שלו לא נחפז מזה ולא הרגיש בעצמו מועלה על נעריו שהם אינם
 בהשגות כמוהו והוא כעין דאיהא בחולין ע"ז ע"א על הפסוק ויקח את המאכלים

לשחוט קרא זריותי דאברהם קמ"ל וברש"י שחט וזוהר שחט לא ימלא לור אפילו מחובר
והביא עמו מאכלת ע"ש והכא לרמז לו ענותו כחבה הסורה יחריו ובפסוקים הוא
על ההתאחדות לילך ביחד לבאר שבע.

(ח) ב"ב ח"י שרה (כ"ד פסוק י"א) ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים
נעם ערב לעת זאת השואבות, דקדקנו מכבד לאזיה לורך סיפרה הסורה שהי' זמן השאיבה
לעת ערב וי"ל להסמך על זה דבר הלכה שהשאיבת מים למזות מלוא יהי' לעת ערב
כונהגינו לשאוב סמוך לחשיכה והוא ע"פ מה דאיתא בפסחים דף מ"ב ע"א ח"ר יהודה
אשה לא הלם אלא במים שלנו דרשה רב מחנא בפסוקא למחר אייתי כולי עלמא חזביי
ואחו לגבי' ואמרו לי' הב לן מיה אמר להו אנא במיה דביתו אמרי ע"ש הטעם לזה
ברש"י והר"ש אחר שהביא טעמו של רש"י ז"ל כתב אבל הר' אליעזר ממ"ץ הי' מפרש
הטעם לפי שהחמה מהלכת בלילה חתם הארץ כחכמי אומות העולם ואמרינן לקמן (דף
ז"ר ע"ב) שגראין דבריהן הילכך אין להם חקנה אלא שלא יהו בלילה במחובר ולפי זה
השואבן בתחילת הלילה מותרין מיד ואסור לשואבן אחר תחילת הלילה ובקרבן נחנאל אות
קנ"ו וכתב ר"א מזרחי דהוא הדין דאסור לשואבן מבעוד יום והב"י הקשה עליו כמה
קושיות ומד מינייהו קושא אלימא דאס כן איך קאמר אין לשון אלא במים שלנו לינה
מאי עבדתא דממ"נ אס נשאבו בעוד היום או בלילה אותו מים לא מהני לינה ואסורין
לעולם ואס נשאבו בין השמשות מותרין מיד על כן פירש הב"י אס שאבן בעוד יום לרעה
ר"א ממ"ץ אס עבר לילה אחת מותר ללוש במים ואס נשאבו בלילה אס עבר עליו יום
ולילה שאחריו מותר ללוש בהם והא דקאמר הילכך אין לכן חקנה ר"ל ללוש בהם באותו
יום כי ליום שאחריו לא לירך להנך מים דהא יכול לשאוב מים אחרים בבין השמשות
והוי כמו שאין להם חקנה והביא פירוש הע"ז מה שמי"ש פירוש הר"א מזרחי ודחה אס
דבריו ע"ש ובטור או"ח סימן כח"ה אחר שהביא דעת רש"י ודעת הר"א ממ"ץ כתב
בשם אביו הר"ש וכן עמא דבר לשואבן בין השמשות ואס העת הוא חס ישימם במרחק
שהוא קר ואס העת קר ישימם באויר כי המרחק הוא חס ובב"ח שם ומה שכתב וכתב
הר"ש וכן עמא דבר נו' כך כתב בתשובה לאחר שהביא פירוש"י ופירוש הר"א ור"ל
דכן עמא דבר להחמיר בהר"אם שלא לשואבן אחר בין השמשות דאז אין להם חקנה כיון
שהיו במחובר בתחילת הלילה וע"ש ובדרכי משה אות א' כתב וכן המנהג לשואבן בין
השמשות או סמוך לו ממש מטעם דלא נהנה הורה למלאכי שרת דיכולין לכון בין השמשות
מוטב לכן אין להקדים לשואבן ביום י"ג כ"ש בלא לאחר לשואבן בלילה דבהא מורי עכ"ל
ויס לעיין בכל דבריו של הבית יוסף והב"ח והע"ז שם שהאריכו בענין זה, הרי לך ממה
שהבאנו דלשיטת הר"א ממ"ץ והר"א מזרחי השואבן סמוך לחשיכה מותרין מיד ללוש בהם
מפני שנלטגנו המים במחובר י"ב שעות ביום שהמשיכות לונגין ביום ואפשר שגם מפני זה
שהיו המים קרים הי' דרכן של השואבות ללאת לעת ערב ומילתא אנא אורחא קמ"ל שלעת
ערב המים קרים מפני שהמשיכות לונגין ביום ונלטגנו י"ב שעות שהוא כמו לינה לילה
ומותרין מיד לשיטת הג"ל ולפי מהגינו דאפילו שואבן סמוך לחשיכה לריכין לינה בכלי לאחר
שאיתן כרעת ריב"זא שהביא מהר"ל דבעינן שילטגנו כ"ד שעות י"ב שעות במחובר ביום
שהמשיכות לונגין ביום מפני שהשמש יאז על הארץ למעלה ורחוקה מהן וי"ב שעות באויר
בלילה ואין מקילין לשאוב ביום כמבואר במנן אברהם סק"א ובמהלכה"ש שם וע"ש יס סמיכות
מה הפסוק שלעת ערב נלטגנו כל מה שאפשר שילטגנו במחובר וגם משום זה הטעם
רגילין השואבין לשאוב בזה הזמן ומלגנן איתן עוד י"ב שעות בחלוש ומותרין ללוש בהם
ולא לחסם סיפרה הסורה שהי' לעת ערב ובא לרמז לנו ההלכה הזאת כנ"ל והכל נרמז

בחורה דכולה זה, וע' צב"ר סוף פרשה נ"ט, ובמהדורא הקודמת הסמכנו על התיבות הללו ענין אחר וע"ש.

(ט) שם (פסוק ס"א) ותקם רבקה ונערוהי' ותרכבנה על הגמלים וחלכנה אחרי האיש, דקדקו בתיבת ותלכנה שגראה כיחור לשון וכל' להסמך על זה ההלכה דרכוב כמהלך דמי כמבואר בשם' קידושין דף ל"ג ע"ב איבעיא להו רכוב כמהלך דמי או לא אמר רבי' ח"ש טמא יושב חתם האילן וטהור עומד טמא טמא עומד חתם האילן וטהור יושב טהור ואם ישב הטמא הטהור טמא וכן באבן המנוגעת ואמר רב נחמן בר כהן זאת אומרת רכוב כמהלך דמי, וברש"י וכן באבן מניגעת, וארס נושאה חתם האילן וטהור יושב חתם האילן לא נטמא הטהור עד שישיב נושא האבן ואם ישב נושא האבן נטמא הטהור ואפילו הוא עומד, זאת אומרת, מדקמי וכן באבן המנוגעת, רכוב כמהלך דמי, דלאו בחרא דיד' אוליין אלא בחר בהמה הנושאה דהא הכא לא בחר אבן אוליין אלא בחר ארס הנושאה אוליין דאי בחרא דידה אוליין אפילו לא ישב נושאה נטמא הטהור דהא איבי מיחב יחבא בחיקו או בכהו של זה הנושאה, ואיפסוק להלכה בשו"ע יו"ד סי' רמ"ב הלכות כבוד רבו וח"מ, בכוף סעיף ט"ז, ואפילו הי' רכוב לדרך לעמוד מפניו דחשיב כמהלך ושם כתב הט"ז מזה למדנו שאותן שנוסעין בדרך על העגלה ויושבין לפעמים בגילוי ראש לפי שסבירים שאין בזה איסור כיון שאינו הולך ד' אמות דלאו שפיר עבדי דשיבה על העגלה הוא כיושב על החמור וכמהלך דמי, ויש רמז בחורה להלכה הזאת בתיבת ותלכנה שגראה לכאורה כשפת יתר ובא' ללמדנו בזה דרכיבה כהילוך דמי וממילא נשמע מזה ההלכה המבוארת בגמרא ובשו"ע הנ"ל לדרך לעמוד מפני רבו אפילו כשהוא רוכב וכמו כן דינו של הט"ז הנ"ל ולא להגם נכתב בתיבת ותלכנה כי כל אומותי' שפירות וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא.

(י) ב"פ תולדות. ויאהב יחזק את עשיו כי יר' צפיו ובח"א ארי מזירי' הוה אכיל, אפשר להסמך על הפסוק הזה מה דאיתא בפרק חלק ק"ג סעי' לענין גדלות של לגימה ור"י אומר מרחקת את הקרובים ומקרבת את הרחוקים וכו' ויליף לה קירוב רחוקים מיתרו דא"ר יוחנן בשכר (שמות י"ב) קראן לו ויאלל לחם זכו בני בניו וישבו בלשכת הגזית ע"ש ומזה שאהב יחזק את עשיו מפני שהי' מביא יר' צפיו כהרגים הנ"ל י"ש מלאן סמיכות דגדולה לגימה שמקרבת את הרחוקים שאין לך רחוק יותר מעשיו שהי' רשע גמור ועל ידי הלגימה נחקרב ליחזק אביו ובאמת כונה הגמרא שמתקרבו לבא בקהל כמבואר במהרש"א שם צב"ר יש סמיכות מפסוק זה דלגימה משרב והכל נמלא בחורה.

(יא) שם (פסוק ל"ג) ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו וימכור את בכורתי ליעקב, הנה הבכורה הייתה לו לשמש בכהונה לעבודה שהוא ענין רוחני ומוכר מלאן שיכולין למכור על לעמיד ענינים הרוחניים וכל' שיהי' מזה כעין סמיכות למה שהובא ביו"ד סימן רמ"ז בביט יוסף בסוף הסיומן כתב רבינו ירוחם בכוף נח"ב ב' העוסק בחורה קודם שיעסוק יכול להנהיג שיעסוק חבירו בחורה ויטול חלק מלמודו כמו ישישכר וחבולן אבל אחר שטסק כבר ויטון לו בשביל ממון אינו כלום כדכתיב (שה"ש ח') פסוק ז' אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה ביו' יבזו לו וזה ענין הלל ושכנא כדאיתא בפרק הי' נוטל כ"א ע"א ומסתברא שהעוסק אבד שכבר בטל חלקו כך כתבו המפרשים עכ"ל ובשו"ע ריש הסיומן כתב כל איש ישראל חייב בחלמוד תורה בין עמי בין עשיר כו' ומי שאי אפשר לו ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני העדרות שיש לו יספק! לאחרים הלומדים הגיה ותחשב לו כאלו לומד בעלמו (עיר) והביא רבינו ירוחם הנ"ל

שהוא בתורת אדם וחוה נתיב ב' מש"ס דבוטא הנ"ל, ובגמרא שם דף כ"א ע"א איחא מאי בוז יבוזו לו אמר עולא לא כשמעון אחי עזרי' ולא כרבי יוחנן דבי נשיה אלא כהלל ובבבא דבי אחא רב דימי אמר הלל ושבבא אחי הוה הלל עסק בחורה שבבא עבד פיסקא לכוף א"ל חא גערוב וליפלוג יתה בת קול ואמרה אם יסן איש אח כל הון ביתו וגומר, וברש"י שמעון אחי עזרי', הגא הוא במשנה קמייחא דזבחים ולמד חורה על ידי אחיו שהי' עוסק בפרקמטיא כדי שיחליק בזכות למודו של שמעון לכך הוא נקרא על שם עזרי' אחיו וכן רבי יוחנן למד על ידי הגסיא שהי' מפרנסו, הלל עסק בחורה, מוסיף עוני רב כדמפרש במו"ל יומא (דף ל"ה ע"ב), והטעם שהולך לשבועה כתב הרמב"ן שלא יערער על הבכורה שמכר לו ע"ש וע' באו"ח, ויש כעין סמך לזה ממוכרת הבכורה שמכר עשיו ליעקב שהיה על חלק הרוחניות שבבכורה ואע"ג דלא דמי זה לזה כמובן בכ"ז יש לימוד מזה על מכירת חלק ברוחניות על לעמיד כדברי רבינו ירוחם המובא בהגהת רמ"א להלכה שיכולין למכור זאת והוא כעין שמעון אחי עזרי' וכו' המבואר בגמרא דבוטא הנ"ל והכל נמצא בחורה דכולה בה.

(יב) שם (כ"ו פסוק כ"ז) ויאמר אליהם יצחק מודיע באחם אלי ואחם שנאחם אחי וחשלתוני מאחכם, ויאמרו ראו ראינו כי ה' ד' עמך ונאמר חיי נא אלה בינותינו בינינו וביקר, נ"ל להסמך על הפסוקים הללו מה שכתוב במשלי ט"ז פסוק ז' ברעות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים אהו, שהרי מענין הביטוי ע"ש יצחק אנו רואים כן שעיור שראו הללחמו ראו לכרות עמנו ברית של אהבה אע"פ ששלחוהו מואחם והוצא פסוק זה בחומש דף ט"ז ע"ב ע"ש העובדא, וליכא מידי דכתיבי בבבא דלא רמיזא באורייתא כדאיחא במס' תענית ט' ע"א.

(יג) בפ' ריצא, וכל אשר חסן לי עשר אעשרנו לך, יש לדקדק דהול"ל ומוכל אשר חסן לי ואש"ל דירמחו בזה הלשון למה דאיחא במס' כ"ב דף י"א ע"א ח"ר מעשה במונצו המלך שבבזו חילדותיו וחולותיו אבותיו בבני בנות וחברו עליו אחיו וביט אביו ואמרו לו אבותיך גמזו והוכיחו על של אבותם ואתה מבזבז וע"ש מה שהשיב להם, ובהוד החשובות שהשיב הימה השובה אחת אבותי גמזו לאחרים ואני גמזתי לעמי שנאמר (דברים כ"ד) ולך הדי' לדקא, הרי לך שכל מה שאדם אולר ממוון ללרכו אינס שלו רק מה שיהן ללדקא וכדומה הוא אשר לו ממש והוה שאמר יעקב אבינו וכל אשר חסן לי שיהא נחשב עלי מומם הוא רק אשר עשר אעשרנו לך שכל חמודי עולם הכל אינס שלו שלבכוף יעווב אוחם לאחרים ורק המוטות הזה שיעשר יבאר אללו כמאמרו של מונצו המלך הנ"ל והוא כעין שפירשו המפרשים בפ' נשא ה' פסוק י' ואיש את קדשו לו יהיו איש אשר יסן לכתן לו יהי' עיין בהם וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא דכולה בה.

(יד) שם (כ"ט פסוק י"א) וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך, דקדקנו לחיות לורך סיפדה התורה הנשיקה שנסק אוהה ונ"ל להסמך על זה מה דאיחא במס' שבת דף י"ג ע"א עולא כי הוה אחי מבי רב הוה מנעק להו לאחותיה אבי חרייכו ואמרו לה אבי ירייהו ופליגא דירי' אדירי' דאמר עולא אשילו שים קורבה אכור משום לך לך אמורי' מינא סבור סבור לכרמא לא חקרב ובהוב' ד"ה ופליגא דירי' אדירי', והוא הו' יודע בעלמו שלא יבא לירי' ההורר שזריק גמור ה' כדאמרינן בפ"ב דתעניות דף י"ז ע"א רב אחא מרכיב לה אכהפי' ומרקד א"ל רבנן אהן מהו למעבד הכי א"ל אי דמיא לטון כי כשורי לחיי ואי לא לא והספר לא חש לפרש ולהאריך כאן למה הו' עושה עכ"ל ונענין זה איחא בפרק עשרה יוחסין דף פ"א כע"ב מר גמז עבר ל"י אדשמואל דאמר שמואל אינו משתמש בשהא אומר ל"י אגא בא"ד דשמואל בבירא לי דאמר שמואל הכל לשם

שמים וברש"י ואין דעתו אחרי' לחיבת איכות אלא לחיבת קורבה לעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בנה ועיין העובדא שם ובהוס' הכל לבס' שמים, ועל זה אנו סומכין השתא שאנו משתמשים בנשים ודברי הוס' הללו הובאו להלכה בהגהת רמ"א אכן העור סימן כ"א בעיף ה' לענין השתמשות באשה דיש אומרים דכל שאינו עושה דרך חיבה רק כוונתו לבס' שמים מותר לכן נהגו להקל בדרכים אלו ועיין בכל הסעף שם ובפת"ש שם סק"ג הביא משם הריטב"א כוף קידושין הכל לפי דעת ויראת שמים וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעלמו שילך נכנע וכסף לו ואין מטלה טיבא בלבו כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולבאול בשלום אשת איש והיינו ההיא דר' יוחנן דימיב אשערי טבילה ור' אחי דנפקי אמהא דבי קיכר וכמה רבנן דמשתעו בכדי מברוכיאל ורב ארז בר אבהב דנקט כלה אכתפי' ורקיד בה ולא חייש להרעורא מטעמא דאמרן אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחביד גדול טכ"ל וננס בחוס' כחובות הכ"ל הניכסא רב ארז בר אבהב אלא שגרשם על הגליון רב אחא ונראה שיהיה גירסת הוס' כן כגירסת הריטב"א] ומהו שסיפרה ההורה שנקב יעקב לרחל ים במיכות למימרא דשמואל הכל לבס' שמים הכ"ל ולעובדא דטולא הכ"ל וכמו שכתבו הוס' שאם יודע בעלמו שלא יבא לידי הרעור מותר וכן כל הנהו טובדי שהובאו בריטב"א הכ"ל ולא לחנם סיפרה ההורה הנשיקה אלא כדי להודיע לן הגב אורחא ההלכה הזאת דאם בטוח בעלמו שלא יבא לידי הרעור מותר אע"ג דלפאר בני אדם הכור והכל נמצא בתורה דכולה בה.

(טו) שם (לי פסוק י"ד) וילך ראובן בימי קליר חטים וימלא דודאים בשדה והאמר נחל אל לאה הני נח לי מדודאי כך וע"ש בהפסוקים שאחר זה שדורכרים בענין הדודאים, ידוע שהדודאים מחזיקים אותם כגולה להריון וע' באזן עזרא וצרמבין בפסוק זה, מזה שבקשה רחל הדודאים שחשיל לה להעבר יחי' סמך מזה שיש ממש גם ברפואות המרפאים בסגולה ולא בעצב כמבואר בפרק כוזה אשה דף ס"ז ע"ב במשנה יולאין בבית החרגול ובסן שיעל ובסמך מן הלוז משום רפואה דברי ר' מאיר ומכאן אוסרין אף בחול משום דרכי האמורי, וגירסת הירושלמי דברי ר' יוסי ר' מאיר אוסר אף בחול, ובגמרא שם מפורש למאי מהני דברים הלל ע"ש ורפואות הללו הם בסגולה ואיפסק להלכה בשו"ע אי"ח סימן ש"א בעיף כ"ז דמותר ללאת בהן בשבת וכן בכל דבר שנושא לסגולת רפואה ע"ש ואין בו משום דרכי האמורי כדליתא בגמרא שם אב"י ורבא דאחרי חרוייהו כל דבר שיש בו מבוס רפואה אין בו משום דרכי האמורי ומבואר זה בשו"ע הכ"ל ובדרכי"ם בפירוש המשניות שם כהב ועל זה לא אמר הכהוב ולא חלטי בחוקות וגו' (ויקרא כ') וע"ש וכן במשנה הקדומה אי"ח הבנים יולאין בקשרים ומפרש בגמרא אלא מאי קשרים כי הא דאמר אבין בר הונא אמר ר' חמא בר גוריא בן שיש לו גיעושין על אביו נוטל רצועה ממנעל של ימין וקושר לו בשמאלו אמר רב נחמן בר יצחק ובימיןך תפילין ומילופא סכנחא וע"ש וכל זמן שאותו קשר עליו כרים הנטעונים מוטליו בסגולה ואע"פ שהם בניס קטנים בכ"ז רואים אנו מזה שיש חוטלת בסגולה ובהמשנה הכ"ל מותר לגדולים ללאת בדברים הללו ויש כמיינן לכל זה מזה שכתב בספר הדודאים בתורה והכל נמצא בה, בהיוה בזה ראינו דבר פלא בתפארת ישראל על המשניות שבת פרק ו' מ"ט הג"ל הבנים יולאין בקשרים כהב כך רגילים, בקשר האב רצועה ממנעל ימינו למנעל שמאל של בנו ושל שמאל למנעל ימין של בנו וחושבין שזה כגולה שלא יעטע הבן אחר אביו טכ"ל מה שכתב של שמאל למנעל ימין של בנו הוא המזה שהרי בגמרא שם דף ס"ז ע"ב אמר רב נחמן בר יצחק ובימיןך תפילין ומילופא סכנחא וברש"י תפילין שיד ימינו תישרתו לשמאלו זהו סימן וגירסתא, הרי דמשל שמאל לשל ימין הוא סכנחא ולי"ט.

(טו) ב' רישלח (פסוק ל"ג) על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על
 קף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, באבן עזרא פרשה ל"ג פסוק
 " בסוף כחב ופירושו והוא לולע שה' הולך על לולעו האחת, וטעם על כן זכר לדבר,
 [מקומו הוא בכוף פרשה ל"ב וזה שנכתב שלא במקומו בודאי הוא באשמת המעתיקים]
 כ"ל דה"ו מזה סמך למה דאיתא בפרק ערבי פסחים דף ק"ד ע"א במשנה הביאו לפניו
 מזה וחרט וחרטו ושני מבשילין אפי"פ שאין חרוט מזה רבי אלעזר ברבי לודא אומר
 מזה ובגמרא דף קט"ז ע"א איתא מאי מזה ר' לוי אומר זכר לחפוח ור' יוחנן אומר
 זכר לטיט אחר אב"י הילכך לריך לקהו"י ולריך לסמוכי' לקהו"י זכר לחפוח ולריך לסמוכי'
 זכר לטיט הניא כוונת' דר' יוחנן מבלין זכר לבבן חרוט זכר לטיט וברש"י זכר לחפוח,
 שהיו יולדות בניהן שם בלא טבט בלא יכירו בהן מלרים דכתיב (שיר. ח') חתם החפוח
 עוררתיו, [וזה מבואר במס' סוטה דף י"א ע"ב], ובשו"ע או"ח סימן תע"ג סעיף ה'
 כתב הרמ"א ועושין החרוט מפירות שנמשלו בהם ישראל (תוספות פרק ע"פ) כגון תפוחים
 חאנים אגוזים רמונים שקדים וניחנין עליו, מבלין כגון קנמון וזנגביל הדומים להבן שהיו
 מונבלין בו הטיט (טור), ויש כמה מזה שטעון זכר לדבר כמו מזה מזה ומרור כ"ז
 אינו מפורש בתורה הטעם לזה ובמלות כוכה שכתוב למען ידעו דורותיכם וגו' פירש
 בב"מ ריש הלכות כוכה שהקפידה תורה שיכיון הטעם של המילה ולא בני סיכויין רק
 ללא ידי המילה ומשום הכי פירשה התורה הטעם לזה ע"ש ומהו שכתבה התורה על כן
 יש סמיכות שטעון זכר לדבר ומשום הכי עושין חרוט זכר לטיט שהיו עושין כהר במלרים
 כ"ל ויש סמיכות לזה בתורה דכולה בה.

(י) שם (ל"ג פסוק י"א) קח נא את ברכתי אשר הובאת לך כי חנני אלקים ובי
 יש לי כל ויפלר בו ויקח, כ"ל להסמך על התיבות אשר הובאת לך שנראים כיסוד לשון
 דמה חידש לו בזה שהיי' הוכחה מכאן החילוק שמאלנו בכמה מקומות בין לכתחילה
 לדיעבד ומהם בשו"ע או"ח הלכות קריאת שמע סימן ס"ב סעיף א' אפי"פ שמהוה לרקדק
 באותיותי' קראת ולא דקדק בהן י"א ובש"ע ג' לריך להשמיט לאזני מה שמוציא מפיו
 ואם לא השמיט לאזני ולא ובלבד שיולא בשפתיו, ומקור ההלכה הוא מהמשה דברכות
 דף ע"ו ע"א הקורא את שמע ולא השמיט לאזני י"א ר' יוסי אומר לא י"א ואיפסק
 בגמרא שם ע"ב כחאן דמיקל דדיעבד ע"ש ושם במשנה קרא ולא דקדק באותיותי' ר'
 יוסי אומר י"א ר' יהודה אומר לא י"א והלכה כרבי יוסי דבכל מקום דפליגי ר' יהודה
 ור' יוסי הלכה כרבי יוסי כמבואר בעירובין דף מ"ו ע"ב ועיין בכל הגמרא דברכות שם,
 הרי לך אפי"פ דלריך לכתחלה להשמיט לאזניו כל הג' פרשיות וגם לריך להפריד בין הדברים
 כ"ז דדיעבד גם בלא עשה כן בשניהם י"א וכל חלקי השו"ע מלאים מזה מדברים
 שאסורים לכתחילה ומותרים דדיעבד ונמלא בש"ס אין מספר ומהם בכתובות דף י"ד ע"א
 הא לכתחלה הא דיעבד ע"ש ומה שאמר יעקב לעשיו שלא ישיב את מנחתו עבור שכבר
 הובאת לו והו' דיעבד יש מיתור הלשו סמיכות לזה ואפי"פ שמר הסבירא מובן החילוק בזה
 נמלא הכל בתורה דכולה בה.

(יח) ב' רישב (בפסוק י"ט) ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא,
 דקדקנו למה לא הזכירו את שמו לומר הנה יוסף בעל החלומות בא ולא 'לערכו לומר
 הלזה ושניהם תיבות של ארבע אותיות ולא יארכו בלשונם כשיקראוהו בשמו וכ"ל דה"ו
 מכאן ראי' שאין דרכן של בני אדם להזכיר את השואל בשמו כמו שמצינו במס' הוריות דף
 י"ג ע"ב אמר להו רבי יוסי הורה מבחון ואנו מבפנים אמר להן רבן שמעון בן גמליאל
 ניעיילינהו מיהו ניקניסנהו דלא נימרו שמתא משמיהו אסיקו לרבי מאיר אחרים ולר'

בזמן יש אומרים וכו' מהני לי רבי לר"ש צרי' אחרים אומרים אילו הי' תמורה לא הי' קרב אחר לו מי הם הללו שמימיהם אנו שומים ושמוהם אין אנו מזכירים א"ל בני אדם שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך אחר לי' (קבלת ט') גם אהבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אברה א"ל (הכלים ט') האויב תמו חרבות לנלח אחר לי' הני ימילי היבא דאהנו מעשייהו רבנן לא אהנו מעשייהו וברש"י א"ל האויב תמו חרבות לנלח, דמשמע אף ע"פ שכבר תמו חרבות לנלח ואין יפה להזכירם, עיין כל העובדא שם, הרי דלא ניחא לי' לאיניש לאזכורי השוגא בשמו ומה שלא הזכירו השבטים את אחיהם בשמו כשצא אללם רק בלשון הלוא שמפני השגאה לא רצו להזכיר את שמו יש סמיכות לזה והכל נמלא בבזרה.

(יט) שם (ל"ח פסוק ב') וירא כס' יהודה בת איש כנעני ושמו שוע ויקחה ויבא אלי', וברש"י כנעני, חננאל, וזה מפורש בנמרא דפסחים דף ג' ע"א מאי כנעני אלימא כנעני ממש אפשר בא אברהם והזכיר את יצחק בא יצחק והזכיר את יעקב ויהודה איל ונסיב אלא אחר ר"ש בן לקיש בה נבדא חננאל דכתיב (הושע י"ב) כנען בירו מאזני מרמה ואיבעית אימא מהבא (ישעי' כ"ג) אשר בחרתי שרים כנעני' וכבדו ארץ ובמהרש"א אלימא כנעני ממש כו' ר"ל דכל מה שהזכירו בו האבות ליקח מבנות כנען ודאי דהשבטים כמי נזכרו זו וע"פ ודקדקנו לאיזה לורך סיפרה הסורה שהיתה בת חננ' ומה הי' חסד אס הי' נכתב בת איש ושמו שוע וכל דיהי' מזה כדמות סמך למה דאיתא במס' קידושין דף כ"ט ע"א חגיגה להא דת"ר האב חייב בבנו למולו ולפרותו וללמדו תורה ולהשילו אשה וללמדו אומנות ויש אומרים אף להשיטו במים רבי יהודה אומר כל שאינו מלמד את בנו אומנות מלמדו ליסעות ליסעות ס"ד אלא כאלו מלמדו ליסעות וברש"י דכין שאין לו אומנות ויחסר לתמו ילך בפרשת דרכים וילבטס את הבריות, ובדף ל' ע"ב מאי צינייהו איבא צינייהו דאגמרי' עיסקא וברש"י מאי צינייהו, מאי קא מוסיף ר' יהודה, עיסקא, אס למדו סחורה לח"ק הרי למדו חיים לרבי יהודה דאחי לטעמא אומנות דוקא דכמה פעמים שאין לו כמה לעשות סחורה ועומד ומלבטס, הרי דלח"ק אס למדו לסחור ילא ירי חובתו ויש סמיכות כל דכו לזה בבזרה ממה שזכר שיהודה לקח בת איש סוחר נראה שיש סמיכות להדבר הזה ומסתמא נחשב כמו אומנות ויולא בזה ירי חובתו כשמלמד את בנו כח"ק הנ"ל ולא לחנם נכתב בבזרה שהיתה בת סוחר אלא כדי להסמיר עלה ההלכה זאת וליבא מידי דלא רמיזא באורייתא.

(כ) בפ' טקין (מ"ב פסוק ה') ויבואו בני ישראל בחור הבאים כי הי' הרעב בארץ כנען, לריך לדעת חובות בחור הבאים מה באים ללמד וברש"י בחור הבאים, חטמינין טלמא שלא יכירו לפי שנה להם אביהם שלא יתראו כולם בפניה אחר אלא שיכנס כל אחד בפניהו כדי שלא חשלוט בהם עין הרע שכולם נאים וכולם גבורים, וזה מביאר בב"ר פרשה ז"א על הפסוק ב' ויאמר יעקב לבניו למה תהרואו, אחר להם וכו' ואל הכנסו כולם בפניה אחר מפני העין ע"פ וע' בפירוש רש"י בחומש על למה תהרואו, ובפירוש אור החיים פירש הטעם שכל בחור בחור אוחס הבאים לשבור שלא יכנסו בחשד מרגלים שחשדו יוסף וע"פ וכל להסמך על זה מה דאיתא בפרק יש נוטלין דף ק"ח ע"א הא בני יוסף דלוחי ולא אהני וכחציניהו קרא ההם עלה טובה קא משמע לן דאיבעי לי' לאיניש לאזכורי מעינא בישא והיינו דקאמר להו יהושע דכתיב (י"ז פסוק ע"א) ויאמר אליהם יהושע אס עם רב אמה עלה לך היערה אחר להם לכו והחבאו טלמיכם ביצרים שלא חשלוט בכם עין רע וברש"י ומפני האס עלה טובה קא משמע לן, בשביל שלמידן אנו ממה שהשיב להם יהושע דמיבעי לי' לאיניש להטמין טלמו לאזכורי מעינא

בישא להכי כחב"י קרא ללוחם בני יוסף וע' בנמרא ובפירוש הרשב"ם החשובה שהשיבו לו וע' בפירוש רש"י והמלודות שם, ומה שכתוב בחיך הבאים שגראה כיחור לשון ולפי פירוש רש"י עשו זה מפני עין הרע כג"ל יש סמיכות מכאן דבני לאיזהורי מטינא בישא כהגמרא הג"ל והכל נמלא במורה.

(כא) שם (מ"ב פסוק כ"א) ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו לרת נפשו בהחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הלה הזאת, נראה מלשונם שאמרו כך דעל גוף הדבר אין מגיע להם עונש דיוסף חייב מכירה עבור שחטא נגדם אבל אשמים הם בזה מה שראו לרת נפשו בהחננו אליהם ולא שמועו לקולו לכנס עמו לפני משורת הדין ויש מזה סמיכות שלריך לנהוג בכל ענינים בדרך החסידות. לפני משורת הדין כמו שמצינו בפרק אלו מליאות דף כ"ד ע"ב אמר לי' לפני משורת הדין עביר כי הא דאבוי דשמואל אשכח הנך חמרא במדברא ואהדרינא למרייכו לבתר חריסר ירחי שחא לפני משורת הדין וע"ס וברק ל' ע"ב והא רבי ישמעאל בר' יוסי זקן ואינו לפי כבודו הוה ר' ישמעאל ברבי יוסי לפני משורת הדין הוא דעבד דחני רב יוסף כו' ואח"כ המעשה זה הדין אשר יעשון זו לפני משורת הדין ע"ס ושם איהא דא"ר יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין הורה אלא דיני דמגזיחא לדינו אלא איהא שהעמידו דיניהם על דין מורה ולא עבדו לפני משורת הדין ובסוף פרק השוכר את האומנין איהא רבה בר בר חנה חביוהי דחמרא שקל לגלימיהו אהו אמרו לרב א"ל הב להו גלימיהו א"ל רינא הכי א"ל אין (משלי ב') למטן חלך בדרך טובים יהיב להו גלימיהו אמרו לי' עניי אקן וטרחין כולה יומא וכפיין וליט לן מידי א"ל זיל הב אנרייכו א"ל רינא הכי א"ל אין ואורחות לדיקים חסומה, וברש"י בדרך טובים, לפני משורת הדין, ואורחות לדיקים חסומה, כיפא דקרא הוא, והכל נמלא מבואר במורה דכולה בה, וע' ברמב"ן ובאור החיים.

(כב) שם (מ"ג פסוק ח') ויאמר יהודה אל ישראל אביו שלחה הנער אחי ונקומה ונגלה ונח' ולא נמות גם אנחנו גם אחי גם עמינו, וברש"י ולא נמות, ברעב צימין ספק יחפש ספק לא יחפש ואנו כלנו מתים ברעב אם לא נלך מוטב שהנח את הספק ונחפוש את הודאי, והוא מהב"ר פרשה לא לות י"ג מוטב ההא נפש אחת בספק ולא בולס בודאי, ובשפ"ח בשם מהרש"ל דקשה לו מה מהדר לי' ולא נמות דהא מושם הכי שולח אותם לקנות חבואה ועל זה פירש צימין ספק וכו' לכך אמר ולא נמות, הרי דתיבות ולא נמות מיותרין לזה ויש סמיכות מכאן למה דאמרין בפסחים דף ט' דאין ספק מו"א מידי ודאי עיין בכל הסוגיא שם ובחוס', ויש עוד במקום מקומות בש"ס דאין ספק מו"א מידי ודאי, ויש סמיכות לזה מיתור הלשון ולא נמות שאין ספק מו"א מידי ודאי כג"ל ואע"ב שאלך הסבא הוא כן ואין לריך סמוכין לזה כג"ל הכל נמלא במורה.

(כג) ב"ב ר"ג, והי' כדאיתו כי אין הנער ומה והורידו עבדך את סיבה עבדך חביו ציגון שאלה וברש"י והי' כדאיתו כי אין הנער ומה, אביו מלרעו, נ"ל להסמיך על מה שאמרו והורידו עבדך את סיבה עבדך אביו ציגון שאלה שגראה לכאורה ללא צורך מה דאיתא בכתובות דף ק"ג ע"ב וההיא כשהלה רבי נכנס רבי הייא אללו ומלאו שהא בוכה אמר לו רבי מפני מה אתה בוכה והתניא מה מחור השחוק סימן יפה לו מחור הבטי סימן רע לו כו' א"ל אנה אחרה ומלות קא' בבינא וע"ס ובמהרש"א מפני מה אתה בוכה כו' סמוך למיתתו הי' ושאל אחרה ומלות קא' בבינא דודאי מי שבוכה מפני יראה מיהם סימן רע הוא לו אבל אני בוכה על חירה ומלות שיהבטלו ממני כדאמר במתים חפשי מן המלות כמ"ס בלוח עיין היסופר בקבר חסדך אמונתך וגומר עכ"ל ואמרו לו.

ליוסף שחן מזה שימות אביהם בלא עתה ימות בינון שזה הוא סימן רע למת כהגמרא דכחכות הנ"ל והינון על בנימין נחשב ג"כ כיראת מיתה שיחשוב יעקב אבינו שזה הוא עונש על חטאיו ופשטיו מה שחטא במעשה או בדבור או על ידי גירי דילי וראוי לדאוג על שברו הרבה מאד ולבקש רחמים מאת ד' שיצטר לו על כל חטאיו ועונותיו ששם בדרך הירוקים שחולין היסורין בעונותם ולא ביסורין של אהבה כמו דאיתא ברש"י פרשת יושב ל"ז פסוק ליה ויאמר כי ארר אל בני אבל שאלה, כפשוטו לשון קבר הוא באבלי אקבר ולא אהנחם כל ימי ומדרבו גיהנם סימן זה ה' מסור בידי מפי הגבורה אם לא ימות אחד מבני בניי מובטח אני שאני רואה גיהנם, וכן הכא יתפרש הקרא שיהי לו יגון שיחשוב שטעותיו גרמו לו זאת וכן אמר יעקב אבינו והורדתם את שיבתי בינון שאלה ומלשון יגון יש רמז למת שחפזת בבדיהא דמת ממור הבני סימן רע לו כנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא באורייא.

(ד) שם (מ"ה פסוק י"ג) והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים וגו', והוא תמוה שיוסף הירוק יתפאר בכבוד המדינה וגם שיחשוב שיחפצל יעקב אבינו מזה ונ"ל להסמך על זה הגמרא בסנהדרין י"ד ע"א ר' זירא הוה מיטמר למיסמרי דאמר ר"א לעולם הו קבל וקיים כיון דשמעית להא דאמר ר"א הין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו על כל עונותיו אמרי ל' אנפשי' ובמהרס"א אה"כ מוחלין כו' דאין פוסקין לאדם גדולה אלא מן השמים כדאמר בפרק הכפיה אפילו ריש גרנותי משמיה מוקמי ל' שנאמר והמתנשא לכל לראש ואי לאו דמוחלין לו עונותיו לא הוה מוקמי ל' משמיה וק"ל, ומפני שהוליא דבה על אחי הודיע לאביו מגדולתו שנמחלו עונותיו כהגמרא דסנהדרין הנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא באורייא.

(ה) ב"ב' ריח. ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממזרים וקברתני בקבורתם, מזה שאמר יעקב אבינו לשון שכיבה אפשר לרמוז בזה ההלכה המבוארת בשו"ע יו"ד סימן ש"ב סעיף ב' נוחנין המה על גביו ובניו למעלה כאדם שהוא ישר, ובטור שם ובכל מקום ומקום לפי מנהגו יש קוברין בזכין ויש בחפירות ויש בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נוחנין המה על גביו ופניו למעלה והכי איתא בירושלמי יבנותי על גבי לא עומד ולא יושב ולא מונח ראשי בין ברכי אלא כאדם שהוא ישר ובצית יוסף הביא לשון הרמב"ן ב"ה מניחין אותו פניו למעלה כראמרינן במהי מדבר (ב"ב ע"ד ע"א) הו גנו אפרקודא אי גמי מן הצד כראמרינן בירושלמי יבנותי על בערי לא עומד ולא יושב ולא מונח ראשי בין ברכי אלא כאדם שהוא ישר וע"ש ולפי גירסתו בירושלמי יכולין להניח המה מן הצד ג"כ ולא דוקא על גביו ומפני זה קרא הגויסה בלשון שכיבה על שם כופו שמיניחין את המה בקבר בדרך שכיבה כאדם שהוא ישר כמבואר בגמרא וב"ה יוסף הנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא באורייא.

(ו) ב"ב' שגורת. פסוק ט"ו ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה, לכאורה זה לזאת להזכיר שם המילדות ואפ"ל דיש להסמך על זה מה דאיתא בבבא פקד מנחין ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה כל האמור בפרשת הוכחה עושין לה' בשבת שנאמר (יחזקאל ט"ו) ומילדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת והחמל לא חמלת ומילדותיך ביום הולדת מכהן שמיילדין את הולד בשבת לא כרת שרך מכהן שמוחלין העיבור בשבת ובמים לא רחצת למשעי מכהן שמוחלין הולד בשבת והמלח לא המלחת מכהן שמוחלין הולד בשבת והחמל לא חמלת מכהן שמלפנין הולד בשבת וברש"י למשעי, לעומ ולחמליק בשבת, שמוחלין, ובשרו מתקשה, ובמים כל האמור בפרשת חוכה, לאו מקרא משיק אלא מסממא כיו

שכא בפרשת חוכמה אם כן לער הוא אם אין עושין והקינו חכמים לעשות ובכולן אין בהן איסורא דאורייתא, ואיפסוק להלכה בש"ע א"ח סימן ט"ל סעיף ז' הולך שגילד עושין לו כל זכריו ומרחילין אותו ומולחין אותו וכו' ע"ש ואיחא במדרש רבה אשר שם האמת שפרה שהיה משפרה את המינוק כשהוא יולד מלא דם, פועה שהיה נופעת יין בחינוק וכו' פועה שהיה מפיעה את המינוק כשהיו אומרים מה ובמת"כ נופעת, ל"ל נופעת או שופת, מפיעה את המינוק כו', רגיל היא כשהולדות יונקת לעולם הם נראים כחמים מפני קושי הלידה והנשים הזריות מפיחים בנקביו ומשיבים נפשו עליו במיני מרופה, ופירוש רש"י בחומש על פועה הוא מהגמרא דסוטה דף י"א ע"ב ע"ש ברש"י ובהוס', ומה שפירשה החורה שמות המילדות שפרה ופועה לפי הפירושים הנ"ל יש הוכחה דיש יונק בדברים הללו ואגב אורחא יש הוכחה מכאן דמותר לעשותן בשבת שלא יהא לער לחינוק בהגמרא וש"ע הנ"ל ואע"ג דלית בהו מלאכה דאורייתא כחוס' הנ"ל הלא כל האסמכתות הם מדבריהם ומהם החורה בהגמרא השמות של היולדות שלא יאסרו רבן דברים הללו לעשות לחינוק בשבת אע"ג דאין בהם סכנה רק לער לחינוק וליכא מידי דלא רמיזא בה.

(ט) שם (ב' פסוק ב') ומהר האשה והלך בן ומרר אותו כי טוב הוא ומלפניהו שגשג ירחים, ולא יכלה עוד הלפניו וברש"י שמנו לה המלררים מיום שהחזירה והיא ילדתו לששה חדשים ויום אחד שהולדת לשבעה יולדת למקוטעין והם בדקו אחריו לסוף ט', מזה שסיפרה החורה שהלפינו ג' חדשים ואחר זה לא יכלה להלפניו והטעם שג' חדשים יכלה להלפניו מפני שהולדת לשבעה יולדת למקוטעין יש סמיכות מזה למימרא דמר זוטרי במס' נדה ל"ח ע"ב דאמר דאפילו למאן דאמר יולדת לחטפה אינה יולדת למקוטעים יולדת לשבעה יולדת למקוטעים שנאמר (שמואל א' קפ"ט א') ויהי לחקופות הימים ומהר חנה ותלך בן מיטוט חקופות שהם ומיעוט ימים שנים וברש"י לחקופות הימים, כתוב מיעוט ימים שנים וכו' מכיון שנכנסו שני ימים בחודש שבעי ילדה וע"ש גם על הגליון, ויש חילוק בזה לדינא באשה שנשאת וילדה מוזמן הבעילה שנית לחמשה חדשים ושני ימים דחלין בכשרות ולא חיישין שנבעלה קודם נישואין ועיין באבן העזר סימן ד' סעיף י"ד בהגהת רמ"א דאמרינן שיפורא גרס ואפילו בזמן פתות מזה לא חיישין שהיה מעוברת קודם לכן וע"ש בב"ש, ולא לחנם כמבה החורה זמן הלפנתו אלא כדי ללמדנו הלכה זאת והכל נמצא בחורה דכולה בה, [מה שכתב רש"י יום אחד אינו חשין דהא בגמרא דלעיל מפורש מקרא דדוקא שני ימים וז"ע].

(כח) ב"ב' רא"א. ז' פסוק א' ראה נחתך חלקים לפרעה ואהרן אחיך יהי נביאך, דקדקו מכבר במה יראה זאת ואפ"ל ע"פ המדרש שהובא באור החיים פרשה ט' פסוק א' וז"ל כאומרים ז"ל כי כמה שומרים היו לפרעה מזויות ואריות וכלבים והי' נכנס באין מונע ובש"ך עה"ח בפרשה זאת דף כ"א ע"ג הביא בשם המדרש כענין זה שעשה הקב"ה שייראו כולם מהם וע"ש ולפי' יתפרש דאם שבוש שיכנסו אל ערקלן שלו מבלי שאלת רשות זאת רא"י שהוא רב לפרעה שהרי הטיל השי"ת אימתם עליו ועל עבדיו שלא יוכלו לעבדו הכניסה שלהם שלא ברבות והכל נרמז בחורה.

(ט) שם (ט' פסוק ג') במכת דבר פרע בהמראה בוסים חמורים גמלים בקר וזאן, וחפשי להסמיך על זה מה דאיחא במס' תענית דף כ"א ע"ב אמרו ל' לרב יהודה איכא מותנא בחיורי גזר תעניתא נימא קבצר רב יהודה מכה משולחת ממין אחד משולחת מכל המינין לא שאני חיורי דממין מעייהו לבני אינסי, הרי דסוגית הגמרא הוא דמכה משולחת ממין אחד אינה משולחת מכל המינין דהרי בגמרא תמהו על רב יהודה, ומה שפרטה:

התורה כל המיון שה"י בהם מכת הדבר ולא הספיק מה שאמר בהתראה במקור אשר
בשרה יש סמיכות כל דבר להגמרא זאת והכל נרמז בחורה.

(ל) ב"פ בא. (יא פסוק ה') ומת כל כבוד בארץ מולרים וגו' וכל כבוד בהמה
וברשי לפי שהיו עובדין לה כשהקב"ה נשרע מן האומה נשרע מאלהיה, והוא מן המכילתא
ושם איהא ר' הונא אמר אם אדם חטא בהמה מה חטאה אלא לפי שהיו המלרים
משהחיים לטלאים שלא ידו המלרים אומרים קשה יראהינו שהביאה עלינו את הפורענות,
קשה יראהינו שעמדה על עזמה, קשה יראהינו שלא שלט בה פורענות, וקשה הרי עבדו
רק לטלאים ושאר מיני בהמות מה חטאו וי"ל להסמיך על זה מה שמלינו בהמה מקומות
בש"ס לא פלוג רבנן כמו ציבמות בריש פרק בית שמאי לענין מילואין לב"ש דאמרו אין
ממחנין אלא ארוכות פריך הגמרא מבר האב לשלוחי הכעל מצי איכא למימר לא פלוג
רבנן וברשי"י בין נשואין לנשואין ע"ש בגמרא ורש"י, ובמס' כהובות דף כ"ב ע"ב לענין
כהובות בנין דיתרון מקשה הגמרא ואימא היכא דכתב רב לכהובות בעל היכא דלא כתב אב
לא לכתוב בעל לא פלוג רבנן ובפרק הובב דף כ"ג ע"ב לא פלוג רבנן בין אימנהו
למחילות בין לימנהו למחילות פירוש וכיון דגזרו רבנן דמחילות קולטות למעשר שני אף
דגפיל מחילות לא מצי פריך ל"י וע"ש ובמס' בריש כהובות ד"ה שאם הי' לו טענה וכו'
ואומר ר"ת דלא פלוג רבנן בחקנתא ומשום אשה כהן ופחותה מצי חקנו בכל הנשים
שינשאו ביום ר' ע"ש ובבית יוסף אכן העור סימן י"ג דאפילו הנשים שאין דרכן להשעבר
לריכות להמחין ג' חדשים אם מחו בעליהם או גרשום דא"ג דאין כאן להבחין בין זרעו
של ראשון לשל שני דהא לא מיבעירא לא פלוג רבנן בחקנת גזירות שלהם בין אשה לאשה
וגזרו סתם שחמחין כל אשה ג' חדשים ומובא בשו"ע שם סעיף א' והוא מהגמרא וע"ש
ובסוף הכיוון הזה כתב והכי נמי לא פלוג רבנן במניקה שמת בעלה בין שהיא מניקה
בין שאינה מניקה ע"ש ובבית שמואל סימן ס"ג סק"ג לענין כהם בג' ימים הראשונים של
ז' נקיים של הכלה וכן בבעלת הכהם שלא ראתה דם ד"ש סבירא דאין להחמיר חומרא
זו שלא להלות כהם בג' ימים הללו והביא בשם גדול אחד להחמיר בזה משום לא פלוג
ע"ש גם בפס"ס, ובמס' נדה דף ג' ע"א ד"ה ושריט דמעלמא, כתבו בסוף לא פלוג
רבנן בכהמים ע"ש ומה שהובו כל זכורי בהמה אע"פ שעבדו רק לשה יש סמיכות
להלכות הללו דלא פלוג רבנן שהרי מלינו כעין זה במכת זכורות שהיתה המכה על כל
זכור בהמה שאין גזירה למחלה והכל נמלא בחורה.

(א) שם (י"ב פסוק ל"ד) וישא העם את בלעו ערם יחמך משארותם נזרות
בשמלותם על שכמם, ע' ברשי"י וע"פ דרך הפשט משארותם הוא כלי הבגד, דקדקנו למה
כתבה התורה היבט בשמלות ואיזה נ"מ הוא לנו אם היו בגדים בשמלות או לא וי"ל
להסמיך על זה ההלכה המבוארת בשו"ע אורח חיים סימן ה"ט אין לשון במקום השמוש
וביום המטות אכור תחת כל אייר הרקיע משום דיומא דעיבא כולי' משאם הגיה ועל
כן נהגו לזוהר מללש נגד החלין הפתוח אפילו אין שם שמש שמוא ייה' מטותן ולאו ארעמי
(מ"ה סימן קל"ג) וכן יש לזוהר מלוליד המזות למזיר תחת הרקיע מגולה וכן המים או
הקמח (הגהות מיימוני פ"ה בשם סמ"ק ומהרי"ו) וזה שאכור ללש בהמה היא מהגמרא
דסוף פרק כל שעה דרש רבא אשה לא תלוש בהמה וכו' איבעיא לכו עברה ולשה מהו
מר וזערא אמר מוהר רב אשי אמר אכור אמר מר וזערא מנא אמינא לה דהניא אין
לוחחין השעורין בפסח ואם לתת נחבקטו אכורים לא נחבקטו מותרין ורב אשי אמר אטו
כולהו חרא מחיתא מחיתנהו היכא דאיתמר איהמור ויכא דלא איהמור לא איהמור ע"כ
ומשום הכי סיפר הכתוב שהיתה הבגד בשמלותם שלא היה מגולה תחת הרקיע כהשו"ע

הג"ל והיו מתעסקין בבגל של החמץ כמבואר בכרייתא. בכוף פרק אלו עוברין דף מ"ח ט"ב כל זמן שעוסקים בבגל אינו בא לירי חמץ ומבואר בשו"ע שם סעיף ב' לא ייחוו העיסה בלא עסק ואפילו רגע אחד וכל זמן שמתעסקים בו אפילו כל היום אינו מוחמץ וכן מבואר בפירוש אור החיים פסוק ל"ט שכתב ולזה אמר הכתוב משארום לרורות בשמלותם על שכתב וכי לא הי' להם מקום לבאת אוחם שהולכנו לחמם על שכתב אלא כרי שמתעמלו בהם וכל זמן שמתעמלים בעיסה אינה מחממת נוסף על שלא נהנו בו שאור לחמץ ט"ס ומוכח ג"כ מדבריו שפירש משארום על כלי הבגל כנ"ל ואע"פ שבדיעבד הפת מותרת לדעתו של מר זוטרא וכן איפסק בשו"ע שם סעיף ה' עברה ולשה תחת השמש הפת מותרת, מ"מ לכתחילה אסור והיו נוהגין בדבר שאסור לכתחילה ולדעת רב אשי אפילו בדיעבד אסור והרא"ש פסק כוותי' דכתב שם וק"ל כרב אשי ודעת השו"ע הוא כפסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות חמץ ומלה הלכה י"ב ועיין במוגיל משנה שם בהלכה י"א ולפי דבריו לא נחלקו מר זוטרא ורב אשי אלא באיכות המים ללישה המבוארים בגמרא שם אבל לישה בחמה כ"ע מודי דאסור אפילו בדיעבד ט"ס והרי"ף פסק כרב אשי ט"ס והכל נמלא בחירה.

(לב) שם (י"ג פסוק ו') שבעת ימים תאכל מנחת וביום השביעי חג לר', מנחת יאכל אח שבעת הימים וגו', ככל לאמור מליה יאכל אח שבעת הימים וגם הלשון יאכל בנקודתו משמע לאחרים ואפשר להסמך על זה מה דאיתא בשו"ע הלכות פסח סימן ק"ח סעיף ו' מותר לומר לעבד בפסח הילך דינר זה וקנה ואכול אף ע"פ שידוע שיקנה חמץ אבל לא יאמר לו לא ואכול ואני פורע ויש מתירים גם כזה אלא אם כן הקדים דינר או ששאל וקנה ביד ובחזק יעקב סק"א ויש מחזיקין, מדהביא דעה ראשונה בסה"ס משמע דרעמו להחמיר כדעה ראשונה כדרכו בשו"ע וכן פסק הב"ח ושכנה"ג אע"ג דביו"ד סימן קל"ג לענין יין נסך פסק להקל ובהאי גוויי הטור פסק שם להקל בלא הקדים דינר וכאן פסק בסה"ס להחמיר אלא לרי"ך לומר מומרא דחמץ שאני וכן כתוב בהגהות פרישה שם וכן מבואר שם בדברי הב"ח דפסק להקל כהרשב"א וכאן מחמיר והארכתי בכל זה לאפוקי מדעת המ"א דכתב דעשה אחרונה עיקר דבעינן דוקא הקדים לו דינר והדינר עדיין בעין ביד חנווני כמ"ס ביו"ד סי' קל"ב וזה אינו והסכמת אחרונים דשאני הכא משום מומרא דחמץ עכ"ל ומלישנא דקרא זה יש בעין סנווכין שגם לעכוס לא יאכיל חמץ רק מלה ומתאי טעמא אסור לומר לעבדו בפסח לא ואכול ואני פורע אע"ג דעין נסך אם לא הקדים לו דינר מותר כמבואר ביו"ד סימן קל"ב סעיף ד', ויש סמוכות כל דהו בחורה להחמירא הו"א דחמץ לפי דעה ראשונה שהוא פסק הטור וכן פסק הב"ח והוא הסכמת אחרונים כנ"ל מפסוק מנחת יאכל וגו' וליכא מודי שאין לו רמז בחורה.

(לג) ב"ב' ב"ש"ח. ויושע ד' ביום ההוא אח ישראל מיד מלרים, אינו מובן הלשון ביום ההוא ואפ"ל דיהי' כמך מזה שהארבעה שלריכין להורות הוא דוקא אחרי שכבר ילאו מן הארץ והלכה לגמרי כמו שמבואר בעשרת זקנים הנדפס עם השו"ע בסימן רי"ט לענין ברכת הגומל והביא ראיות לזה ט"ס והכא חששו שהמלרים עולים מלך אחר ויכדו אחרים ולכן לא היתה חשופתן חשופה עד היום ההוא שראו אותם מחים על שפת הים, ומזה שכתוב ביום ההוא יש סמוכות להלכה דברכת הגומל הג"ל והכל נמלא בחורה דכולה בה. (לד) שם (ט"ז פסוק כ"ז) ויבאו אלימה ושם שמים עשרה עינות מים ושבעים חמרים ויחמו שם על המים, לכאורה חביות על המים נראה כיחור לשון דמה הי' חסר אם הי' כתוב רק ויחמו שם ואפ"ל ט"פ דרך רמזו שירמוזו חביות הללו למה שנהגין לכתוב בנע שם הנהר כמבואר בבית יוסף הלכות גיטין סימן תכ"ח נוהגים לכתוב שם נהר

שבעיר פלוני מתא דיתבא על נהר פלוני ומן הדין לא ה' לר' להזכיר הנהר כדאשכחן
 בההיא גיטא דאשכחא בנהרדעא והוא כתוב ב' בלד קלניא וכו' וה' בהם נהרות ולא
 הזכירם וכמו שכתב בהנהגה מיימון בהשבעה דשייכי לספר נשים ואין כותבין שם הנהר
 אלא משום סימן שלא לטעות בעיר אחרת ששמה כשמה וכ"כ הר"ן בתשובה שאכתוב
 בסיומו זה וכ"כ המרדכי בהשאלה וגם בהנהגות וגם הרא"ש כתב בתשובה בכלל מ"ה סימן
 כ"א ועוד שאלת גט שבה ממקום אחר ולא ה' כתוב בו שם הנהר אם יש שם פשע
 בדבר דע כי אין חשש בכתובה שם הנהר וכ"כ בתשובה הר"י יהודה בנו מה שלא כתבו
 שם הנהר בגט אין לפוסלו בכך וכמדומה שפה טוליטולי אין כותבין שם הנהר בגט
 ע"ל, אם יש בעיר ב' או ג' נהרות כתוב בכלבו שלר' לכתוב כולם דיתבא על נהר
 פלוני ופלוני ופלוני וכן כתב בהנהגות מרדכי בפרק מי שחתמו ובהנהגות מיימון בפ"ד בשם
 סמ"ק כל זה הוא לשונו של הבית יוסף והובא בשו"ע שם סעיף ד' אין לר' לכתוב שם
 הנהר אבל נהנו לכותבו ואם יש שנים או שלשה נהרות כותבין כולם דיתבא על נהר
 פלוני ופלוני ועיין בהנהגת רמ"א, ובביאור הגר"א אות כ' א"ל כו' אבל כו' בספ"ק
 דב"מ ובפ"ג דניטין אימא דעל רכיש נהרא הרי דיש לכותבו ומסיים אבל לא ג"ל מההיא
 שוירי שלא כדברי הר"ן שדחה אותו בגילא דמיעתא וגם ראיינו של הג"מ [מיבמות קט"ו
 ע"כ הנ"ל בדברי הב"י] אינו מוכרח וכ"כ בסה"ס סמ"ג ושאר פוסקים ע"ל והגמרא
 הוא בנטיין דף כ"ז ע"א דההיא גיטא דאשכחא בי דינא דרב הונא והוא כתוב ב'
 בשוירי מתא דעל רכיש נהרא ט"ש הרי דעת הגר"א להחמיר בזה וגם מנהגינו לכותבו
 ואם אין נהר בעיר אין כותבין שם גיטין כלל כנודע ובפס"ס שם אות כ"ג הדין בשם
 הגט פשוט בס"ק ל"ד בשם הרד"ך בית ד' אם נהנו לכתוב שם הנהר וכתב דיתבא על
 נהרא סהם הגט כשר וע"ש וע' בכל הסימן הזה בשו"ע, ומה שכתב הגר"א שהרא"י
 מיבמות קט"ו ע"כ הנ"ל אינו מוכרח הוא פשוט מפני שלא נזכר נוסח הגט שם ונזכרה
 העובדה הזאת בגמרא לענין החששא שיש שם איש אחר ששמו כן חוץ מבטל אשה זאת
 ואפשר שהנהרות נזכרו בגט מקורם לזה ולא ה"י לזכר להזכירו להענין שמוכר שם כמובן,
 וירמזו ויחזו שם על המים שמקום החט' לריבה להיות נזכרת על המים שיש שם כמבואר
 המהוג בשו"ע שם לכתוב שם הנהר בגט ודעת הגר"א שמעכב אפילו בדיעבד כאשר מובא
 כל זה לשל באריכות ויש להביא קצת מהך מלישנא דקרא דכתב על המים ולא כתוב
 על עינות המים לדברי הרד"ך דאם לא כתב שם הנהר רק דיתבא על נהרא סהם הגט
 כשר כנ"ל שהרי כתוב בתורה על המים סתמא ויש מהך בתורה להמנהג שנהנו לכתוב
 שם הנהר של העיר בגט וליכא מיד דלא רמזא בה, והפירוש הפשוט ויחזו שם על המים
 להניד שלא חזו שם בעבור התמרים שהיו שם אבל חזו במקום הזה בעבור המים העושים
 שמזלו שהיו מביאים עליהם המים יותר מפני שהם הכרחיים.

לה) ב' יתרו. (פסוק י"ד) וירא חותן משה את כל אשר הוא עושה לעם ויאמר
 מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נלכד עליך מן
 עוקר עד ערב, וקדקנו דה"י אפשר לקצר בלשון לימר וכל העם נלכד עליך כל היום
 וע"ש ברש"י ונ"ל להסמך על זה דאין דנין בלילה כמבואר בריש פ"ד דסנהדרין במשנה
 דינו ממונות דנין ביום וגומרין בלילה דינו נפשות דנין ביום וגומרין ביום, ובגמרא דף ל"ד
 ע"ב אימא על זה מנהגי מולי א"ר אחא בר פפא דאמר קרא ושפטו את העם בכל עת
 אי הכי תחילת דין נמי כדברא דרבא רמי כתיב ושפטו את העם בכל עת וכתיב (דברים
 כ"א) וה' ביום הנחילו את בניו הא כילד יום לתחילת דין לילה לגמר דין וברש"י ביום
 הגמול, משפט נחלות דהיינו דיני ממונות ביום, לילה לגמר דין, דכתיב ושפטו ועיקר משפט

היינו גמר דין, ועיין בכל הגמרא שם ובהוס' יוס' למחילה דין, ואיפכא ליכא למחר דמסתמא מחילה דין עיקר ועוד ביום הנחילו קבלת עדות הוא דהוי כמחילה דין ועי' על הגליון שם, וכחב במהר"ם נראה דהוקשה להם להחוס' על פירש"י דמפרש לילה לנחמ' דכה"צ ושפטו ועיקר משפט היינו גמר דין איפכא מסתברא דגמר דין ראוי להיות ביום כיון שהוא עיקר המשפט ומחלת הדין בלילה לכך פירשו בהוס' דמחלת הדין עיקר וק"ל והוא מובאר בחו"מ סימן ה' סעיף ב' אין דנין בלילה במחלת דין אבל אם התחילו לדון דיני ממונות ביום גומרין בלילה וע"ש, וירמזו אריכות הלשון מן צורך עד ערב לפי פשטא דקרא שהוא מחלת הבוקר עד קלה הערב דאין דנין בלילה ואע"כ שמובאר בירושלמי דאין למדין מקודם מחן הורה כמוכא בהוס' מו"ק דף כ' ע"א ע"כ הכי מובאר ברש"י שהי' למחרת דמזו מן ההר ואין פרשה זו כגובה כסדר שלא נאמר ויהי מומחרת עד שנה שני' אף לדברי האומר יתרו קודם מחן הורה בא וכו', הכי שהיה אחר מחן מורה ואפילו לפי פירושם של הפשטנים שפירשו למחרת לביאת יתרו כמובאר בהראב"ע ואברבנאל הכי דעת ה' הוס' הג"ל דלמדין מקודם מחן מורה ע"ש וגם מלינו דרשות טיבא דלמדין מקודם מחן מורה כמובאר בירושלמי פ"ק דמו"ק דאין מערבין שמהה במחנה מדכתיב בפרשת ויאל מלא שבוע זאת וההוס' שם דף ח' ע"ב מיימי לה ע"ש והכל נמלא מובאר במורה דכולה בה.

(לו) שם (בשעת הדברות) זכור את יום השבת לקדשו וברש"י וכן פתרונו חנו לב זכור חמיר את יום השבת שאם נזדמן לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת וע"ש ובהוס' פסחים דף ק"ו ע"א ת"ר זכור את יום השבת לקדשו וזכרוהו על היין כו' ובהוס' כחבו ונראה דקידוש על היין אסמכתא היא והא דאמר במי שמתו (דף כ' ע"ב) נשים מייבות בקידוש היום דבר מורה היינו דוקא קידוש היום אבל על היין לא הוי רק מדרבנן כו' ע"ש וג"ל דאפשר להסמך גם על זה הפסוק מה דליתא בהוס' שבת דף י"ב ע"א הניא חנני' אומר חייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשיכה א"ר יוסף הלכהא רבתי לשבת וברש"י למשמש בבגדו שלא יהא כרוך בשום דבר פן יוליאנו, הלכתא רבתי, דבר גדול יש כאן להפרישו מאיסור שבת, והובא להלכה בשו"ע הלכות שבת סוף סימן רנ"ב מלוא למשמש אדם בכליו בערב שבת סמוך לחשיכה שלא יהי' בהם דבר שאסור ללאת בו בשבת ובמזמן אברהם כתב ונראה דאפילו לדין דליכא רשות הרבים מלוא למשמש רשמה יש אללו דבר המוקלה, ובמחלית השקל ור"ל ויש גם למכוי לחי וקורה וגם ערבו ונשתתפו דמחר להוציא ולטלטל אפילו הכי מלוא למשמש ובפמ"ג שם נראה דודאי לא אמרינן כאן ספיקא דרבנן לקולא ובפרט במלוי שכל ימי החול יש לו דברים מוקלים גם כל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן אף בדרבנן והעיר שם דבגמרא איתא לשון חייב ובטור ושו"ע העמיקו מלוא ולכאורה בין חייב למלוא הפרש יש ועיין היטב כל דבריו שם, ובכלל זכירת השבת לקדשו הוא ג"כ שימשמש בבגדיו ערב שבת עם חשיכה כדי שלא יבא לאיסור הולאה כהגמרא הג"ל ואפילו היכא דליכא איסור הולאה לריך למשמש בבגדיו סמוך לחשיכה שלא יטלטל מוקלה בשבת כהמג"ל הג"ל ויש גם לזה סמיכות במורה והכל נמלא בה.

הכו"ח חנוך דוד בר"י ז"ל גרינגלאס אבד"ק לענטשנא.

בשורות ספרים

היא מערכת ספרים

ערוך ומסודר לידיעת ספרי ישראל

כולל שמות הספרים החדשים בכל מקצועות התורה, שיו"ל בזמן האחרון, במדינתנו וחוצ למדינתנו, עם ידיעה מפורטה משמות מחבריהם, חכן הספרים וכמותם, מחירם, והאדרסאות של המחברים והמוציאים בלשון וכתב כל מדינה ומדינה.

מערכה ראשונה

מחברים ומוציאים

הרוצים שספריהם יהיו בתוארים כהבשורות ספרים באופן מדויק, ושלחו עקועם' מספרם (מכור) למערכת השערי תורה.

ספרים הנוכחיים כהבשורות הספרים הנפוח במדינה וח"ל נמכרים במרה מרובה א"ה.

(ב) סבוא התלמוד סקירה כללית עיד דרכי הבבלי והירושלמי והמדרשים קורות התקנות והגזרות מאת הג"מ צבי הירש חיות זצ"ל אבד"ק זאלקאווא, נדפס עם תמונת המחבר, וגלוח לו ס' שמות וכנויים בתלמוד מאת הרה"ח מ' ראובן מרגליות נ"י מלבוב. Księg. Marguljes Lwów (Poland) Kazimierzowska 35

(ג) שו"ת מן השמים מאת רבינו יעקב ממרויש וקורבל אחד מרבותנו מבעלי התוספות ז"ל, עם הגהות "אור לשמים" יסוד השאלות והכרעות התשובות ופתיחה כוללת בענין "שאלות חלום" ותולדות רביא מאת הרה"ח מ' ראובן מרגליות נ"י מלבוב להשיג עפ"י האדרעסא הנ"ל.

(ד) לשון חכמים (ביח) מסודר עפ"י א"ב עיד המלים הזרים והקשים הנמצאים בתלמוד והשמות והשרשים במקרא, מלוקט ומקובץ מספרי המדקקים הראשונים והאחרונים והרבה חידושים נפלאים מגאוני עולם

(א) הדרש והעיון על ס' בראשית, ספר יקר וחשוב ושוה לכל נפש מאת הרב הגאון המפורסם בדורנו מ' אהרן לעווין שליט"א אבד"ק הישא (מלפנים אבד"ק סאמבאר), כולל 380 עמודים גדולים ואלש מאות מאמרים, ערוכים ומסודרים בסדר נכון ויפה כפי סדר הפרשיות, ורב ברכה בהם בביאורי מקראי קודש וביאורי מאמרי חז"ל ובענינים הנוגעים להלכה ואגדה ובקרת ונדפס ברוה גאר והדר מחיר הס' (כריכה בד) 10 והובים.

הרב הגאון המחבר שליט"א כבר יצא מוניטין שלו בעולם בספריו שהו"ל ונמצאו אצלו במספר מצומצם ה"ה. ס' "ברכת אהרן" מסודר על מס' ברכות ומכיל ש"י מאמרים הלכה אגדה ובקרת המחיר 10 והובים, ס' "דבר בעתו" (נדפס בשנת תרנ"ט) 3 והובים, ס' "מטה אהרן" (יקר במציאות) 6 והובים. האדרעסא Rabbi Aron Lewin Rzeszów

(ח) ציון לנפש חיה כולל זירוש הספר שנשא הרב הגאון מו"ה אליהו יהודה הכהן גוטוירטה נ"י הונה בעיר לבוב על פטירת הגאון רשכביה מו"ה כאיר אראק זצ"ל אבד"ק בוטשאטש ותוכו רצוף מילי דהספידא על פטירת הרב רב האי גאון מו"ה יוסף ענגיל זצ"ל ראבד"ק קראקא. האדרעסא

Rabi Eljas Gutwirth Lwów Furmaszka 5

(ט) קובץ סכתבים טקוריים מהבעש"ט ז"ל ותלמודיו זי"ע עפ"י העתקות נאמנות ומדויקות, עם הערות וחמונות ומבחר מאמרים ואגדות מעולם החסידות בצרף לזה, (א) המשא ומתן בין לשכת חצר הקיסר בווינא עם נשיאות המדינות בלבוב ע"ד האדמו"ר המפורסם רבי ישראל ז"ל מרוזין אחר ברחו מרוסיא לאוסטריא, (ב) מכתב מקוריי מהגאון הנודע מהר"ל מפראג משנת שמ"ג עם מקסמיליאן ע"ד יצירת הגולם ממני חיים בלאך, הוצאה עברית "מנורה" ווינא - ברלין, Hebr. Verlag „Menorah"

Wien II, Heinestr 16

(י) תולדות גדולי הוראה המה המורים הגדולים שהאירו עיני בני ישראל בהלכה והוראה רש"י רמב"ם, הרא"ש, בעל הטורים, בית יוסף הרמ"א טו"ז הש"ך, מגן אברהם פרי מגדים, עם מאה וארבעים ואחת תולדות, כתובות בקצרה מרבותיהם ותלמידיהם אבותיהם ובניהם ועוד שאר חכמים, כל אלה חוברו יחדיו לחועלת התלמידים השונים הלכות מאת שבת קנעביל בן הגאון החסיד מו"ה אליעזר ליפמאז זצ"ל אבד"ק ראזינטוב, - ווינא תרפ"ז.

(יא) הדעה והרבור קובץ פנינים יקרים תוכחות ומוסרים והנהגות טובות מלוקט מפי ספרים וסופרים מאת הרה"ח מ' שמואל רובין נ"י מק' מהאלעוויטץ, (יב) תפארת מרדכי בו שלשה חפרים נכתבים (א) עטרת מרדכי (ב) גדולת מרדכי

עולם ז"ל עם מצט הוספות והערות מאת המחבר הרה"ג מ' שמעון יהודה ל"ב בסויה אברהם דוד נ"י מלאדוי.

(ה) אלה דברי הברית מאת כבוד הרב הגאון חובר חיבורים מפורסם מו"ה חיים הירשענזאהן נ"י רב דהובאקען (מדינת אמעריקא) הספר הזה ותוכנו המיוחד הוא חדש בספרות הרבנות, ובו מתבארות כל הבריתות בישראל הנזכרות בתנ"ך ותנאיהן, כחן הדתי המוסרי, ההלכותי, וההיסטורי ויש בו גם חומר רב לדרוש, ונסדר בשלשה חלקים, ח"א) נדפס בירושלים בשנת תרפ"ו כולל הבריתות מן ברית אלקים את נח עד ברית יעקב ולבן, ח"ב) ירושלים תרפ"ח כולל הברית במצרים עד הברית בערבות מואב ותנאי דבני גד ובני ראובן, ח"ג) יצא לאור בקרוב אי"ה) מן שימת יהושע עד ברית אמנה בימי עזרא ונחמיה.

(ו) מועד כל חי קובץ גדול מכל דיני יאהר צייט כלליהן ופרטיהן הנמצאים בש"ס ופוסקים ובספרים שונים מראשון שבראשונה עד האחרון שבאחרונים גאספו ונקצצו ונתבררו ע"י המחבר הרה"ג הנודע מו"ה יוסף הכהן שווארטץ נ"י רוי"מ דתורת מחזיקי תורה דק"ק גראס-ווארדיין ומלפנים עורך הילקוט יוסף.

Rabbiner Josef Schwartz O-ra-tea

Mare (Romania)

(ז) שם הגדולים מארץ הגר, בו נקבצו שמות ותולדות גאוני גדולי ישראל צדיקים ואנשי השם במדינת הגר מיום היותם על האדמה נ"ע גם שמות הרבנים הגדולים אשר הם חיים ערוך ומסודר עפ"י א"ב ונחלק לשתי מערכות, (א) מערכת גדולים, (ב) מערכת הפרים וגלוג עמהם "גבעת פנחס" כולל סיפורים ושיחות, כל אלה נקבצו וחיברו לה ע"י הרב המאה"ג מו"ה פנחס זעליג הכהן שווארטץ נ"י.

Schwartz Zsigmond

Kiswarda (Szaboles, m) Ungarn

אות ז' כל אלה לקטתים בעוזי הק' יהודה מכונה ליב אברהם פהיק עדעלין.
Abraham Lipót Edelényi com, Bórsod
(Ungarn)

(טז) שמלה חדשה על ה' שחיטה וטריפות עם פי' ממה אשר ביאורים ולקוטים מכל ספרי הפוסקים ושאלות וחשובות מכל דינים הנחוצים לשו"ב דיני קליפת הסירות ובדיקת הושט עם ציורים נחוצים ונלוה לו בסופו חידושי חולין מהגאון מהר"ם אש וצ"ל מח"ס אמרי אש- מחירו 5 ולאטעס ממני המחבר אשר אנשיל גרינוואלד שו"ב דק"ק אונגוואר.
Anton Grunwald Urhorod Rakocicho 26
(Slowakei)

(יז) דרכי ציון מאת כבוד רבינו עובדי' מברטנורא ז"ל הנודע בשם הרע"ב.

הספר הנ"ל הוא קובץ אגדות מבה שכתב הרע"ב ז"ל בדרך נסיעתו לארץ הקדושה לאביו ולאחיו ממה שראה בדרכו זאת וכל הקורות אור
הספר הנ"ל ה' טמון בכת"י והעתק ממנו ה' למראה עיני הג"מ חיד"א ז"ל ואח"כ היה נמצא באוצרות הספרים של הרב הגאון החסיד מ' צבי יחזקאל מיכלזאהן שליט"א אבד"ק פלונסק ונכתב בווד הרבנים דפה ווארשא ונמסר ממנו לדפוס בפעם הראשונה בעיר קאלעמאצ בשנת תרמ"ז ועתה נדפס מחדש בתוספות הערות חשובות מאת הרב הגאון הנ"ל שליט"א.

(יח) הוכחת חיים דרושים יקרים לימים נוראים ולכל השנה כלה כולל י"ט דרשות מאת הצעיר גדל"י בהרב הגאון מהרי"ם ז"ל סילווערסטאן החיפ"ק וואשינגטאן הבירה (תרפ"ה).
Rabbi G. Silverston 1511 Lamont
St. N. W. Washington D. C.
(יט) אוצר נחמד כולל י"א דרשות מאת הנ"ל (תרפ"ו).

מרדכי ג) מאמר מרדכי כולל תולדות וקורות של כבוד אא"ז הרב הצדיק הקדוש איש אלקים אדמו"ר מרדכי מנדבורנא - בושטינא וצלה"ה דברי תורתו ושיחותיו הקדושים וגם סיפורים נוראים ונלוה להם ס' פרשת מרדכי מברר ומלבן כל דבריו הקדושים וכמה פנינים יקרים מלוקטים ממקומות מפוררים אספתים ולקטתים אנכי הצעיר מרדכי גינזבורג בערגסאז שנת תרפ"ו.
Rabbi M. Günzberg
Beregsas Komensky 9 35
(Czechoslovakia)

(יג) מאורות איש על התורה ודרשות כולל דברי אגדה ומוסר מאת כבוד הרב הגאון צ"ל אלכסנדר הכהן שטיינבורגער וצ"ל אב"ד קאמארן.

(יד) ברורי המדות והשיעורין תוכן הספר בבירור השיטות בעניני המדות והמשקולות והמטבעות והשיעורין והזמנים והשעות הנזכרים בש"ס ובפוסקים ראשונים ואחרונים וכמה חשבונם בזמננו אלה ומסודרים עפ"י סדר א' ב' בארבעה מערכות (א) מערכת מידה (ב) מערכת משקולות (ג) מערכת משורה (ד) מערכת זמנים. כל אלה חוברו יחדיו בעזרה מאת הצעיר מאיר בן לאא"מ מו"ה שמואל הלוי קליין שליט"א אוהעלי תרפ"ה.
Klein Mauer Satoraljaújhely
Munkácsi-u 13 (Ungarn)

(טו) מדרש ריב"ש טוב והוא ליקוט נחמד ונפלא כל מאמרי תורה והדרכות ומוסרים וסיפורים ומכתבים שנאמרו בספרן של צדיקים בשם רבינו הבעש"ט וצ"ל ומסודר בשני קונטרסים. קונטרס א' כולל כשלוש מאות מאמרים שיחות ואגדות וכשבעים מכתבים עתיקים והוא כעין פתיחה כללית לספרנו מדרש ריב"ש טוב. קונטרס ב' מסודר עפ"י א' ב' לפי הענינים והאופנים הנזכרים בעבודת הש"י והוא כולל מאות א' עד

חנן ה' אותי צבי גראדזענסקי רב דקיק אמאהא (מדינת אמעריקא הצפונית) הספר נדפס כבר בשנת תרנ"ח ועתה נמצאו ממנו אצל הרב המחבר נ"י במספר מצומצם. הכתבת: Rabbi H. Grodzinsky Omha Nobb. 1120 South 13 th. Street. כ"ג) מילי דברכות מסודר על מסכת ברכות (חלק ראשון). לבאר כל דבר הקשה בגמרא ופירש רשי' ותוספות ושיטות הפוסקים קומאי ובתראי בכל סוגיא וסוגיא, וחקירות וספיקות חדשות אשר לא נמצאו בפוסקים וגם יוציא לאור תעלומה בדברי אגדות חז"ל הטבוסים והסמונים. בקונטרס מיוחד בסוף הספר בשם „מדרש אגדה" — מאתי הצעיר צבי הירש גראדזענסקי הרב דקיק אמאהא (אמעריקא).

כ"ד) שמוע שלמה (ביח) מאת כ"ק אדומ"ר הרב הקדוש איש אלקים מרנא ורבנא שלמה וצלה"ה מקארלין. ח"א) קובץ מאמרים יקרים ועמוקים מעשיות וסיפורים נפלאים מלהיבים לב האדם לתורה וליראת ה' מסודרים על פני פרשות התורה וכמה הנהגות ישרות מלוקט מספרים ומפי סופרים. ח"ב) קובץ מעשיות וסיפורים נפלאים מלהיבים לב האדם לתורה וליראת ה' וסביב להם הערות בשם „ישרש יעקב" כולל כמה פנינים יקרים מלוקט מפי ספרים וגם ממה שחנן ה' אותי הצעיר יעקב משה הלוי קליינבוים חופ"ק סאבאטא. Rabin J. M. Klajnbaum Sobota, p. łowicki z. warszawska.

כ"ה) הכנה ליום טוב על מס' ביצה להבין כל דבר הקשה ברש"י ותוס' ע"ד הפשט טפחתי ורביתי בעור צור ישועתי הקי משה צבי פריעדמאן מלפנים רב ומורה בק"ק גניפעסט וכעת לעת זקנתי אנכי היושב בעיר מוגקאטש.

כז) תפארת מהרשי"ם יפרד ל'ג' חלקים. ח"א) שו"ת מהרשי"ם ממה שהשבתי בעזה"י להרבה רבנים וכן כמה שנדפס ממני בירחונים שונים להלכה ולא למעשה כי אם להגדיל תורה ולהאדירה. ח"ב) „חכמת שלמה" חידושים ופולפולים בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים. ח"ג) „עטרת יוסף" דרשות לימים ניראים ולמועדים שדרשתי בבתי כנסיות — מאתי הצעיר ישעי' יוסף מארגאלין רב ואב"ד לחברה אגשי חסד בברוקלין (אמעריקא). י"ג ונדפס בהוצאת של מערכת הירחון „בית ועד לחכמים". מחירו דולר וחצי. הכתבת של המו"ל Simon Pollak Satmar Postach 72 (Romania)

הרב המחבר נ"י הוא חזון בלתי גפרץ בין רבני זמננו נ"י שבמדינת אמעריקא. כבר יצאו מוניטין שלו בעולם בספרו דרושי מהרשי"ם (הלכה אגדת שו"ת). ומלבד זה הולכים ונדפסים ממנו שו"ת וחידושים בכל מקצועות התורה מדי חודש בחדשו בכל הירחונים והעיתונים המקדשים לתורה ולתעודה ונחשב בין הסופרים היותר מצוינים של הירחון שערי תורה הי"ו.

כ"א) בית פנחס חידושים וביאורים בפולפול וסברה ישרה על מסכת חמורה אשר חנני השו"ת ברוב רחמיו וחסדיו עלי הצעיר פנחס גרעהער מא'שפציו Rabbi P. Greher, Oświecim (Galicien) כ"ב) מקוה ישראל על הלכות מקואות. בפנים הספר נקבצו בסדר נכון כל הדינים וההלכות הכתובים בש"ע י"ד וגו"כ ובשו"ת האחרונים אשר נתקבלו דבריהם להלכה ועל צידו שני ביאורים נחמדים. א) מקוה מים מראה מקום לכל דין ודין. ב) מקור מים חיים מקורי הדינים מים התלמיד ופוסקים ראשונים ופולפולים בש"ס בבלי וירושלמי — אשר

כ"ו) יסוד ושרש החסידות מברר וסלבן עפי' מביעי ים התלמוד והמדרשים מה היא החסידות? ועל מה אדניה הטבעו? ומי יקרא בשם חסיד? וגם מבואר בו גודל הנחיצות ללמוד דרכי החסידות מפי האדמו"רים של החסידים ולהמצא תמיד בקהל חסידים חבר מאתי בעזר החסיד בכל מעשיו מרדכי צבי בלא"א ר' שמעון ז"ל קאטאווסקי יליד האראדאק פלך גרודנא (בעל המחבר ספר דרוש מטה משה מאמר מרדכי). המחיר ג' זהובים בשאר ארצות 70 סענט. האדרעססא: Mordchei Hersz Kossowski, Warszawa Śliska № 43, בווארשא יש להשיג הספר אצל מחותנו של המחבר ה"ה הרב מו"ה יצחק מאיר הכהן טרויבע נ"י שו"ב רחוב באניפראטין № 10.

כ"ז) פסקי אליהו חלק ראשון חקירות עמוקות, חריפות, בקיאות והרבה הידושי דינים נחוצים להלכה להעשה אף יתנהגו אנשים חולים וחלושים מאת הרב הגאון הטובה מו"ה אליהו פוסק שליט"א הראב"דק זרייוקע (פלך אדעס) עם הגהות והערות מאת בנו המו"ל ההג"ר היל"ל פוסק נ"י אב"ד סטרבינד (בעסעראביע). כ"ח) תפארת שמואל דרושים נעימים על התורה וקצת נביאים וכתובים מהרה"צ ר' שמואל קויפמאן שליט"א האדמו"ר ממיריפאלי וכעת בניו יארק, הספר נדפס בפורמאט גדול ברוך פאר והדר מחירו בכריכה בד שלשה דאלאר Grand Rabbi S. Kaufman 182 Henry str. Nev-Jork.

כ"ט) פאר יצחק תולדות הגה"ק ר' יצחק אייזיק האדמו"ר מוידויטשוב זצ"ל ציגריפה מפורטת החל מומן לידתו ילדותו רבותיו וקורותיו ימי מסעיו והתגלותו הנהגותיו ותהלכותיו מחזיק 125 עמוד. גאסץ ונלקט ע"י אחד משרידי חסידיו

הרב ר' מיכאל הכהן נ"י בירושלים עה"ק וי"ל בהוצאת בית מסחר הספרים של הרב ר' ראובן מרגליות נ"י בלבוב. R. M. Margulies, Lwów, Kazimierzowska 35 (Poland).

ל' טירת כסף הנקרא בשם, טיב גיטין החדש כולל בקרבו טיב מלקוטי שמות החדשים לאנשים ונשים אשר ע"ע לא נדפסו, ונחלק לארבעה טורים ושנים עשר כללים אשר הכינותי בעוה"י לקטתי ובררתי מפי סופרים וספרים חדשים גם ישנים וגם תשובות גדולי חכמי הדור אשר מפיהם אנו חיים. באתי במשפט על כל דבריהם להעמיד כל דברי הראשונים על אופנם ועל כנם בעזרת בורא עולם, עוד הוספתי קונטרס גדול בשם "משנת דר' אליעזר" שו"ת בעניני גיטין מאת הרב הגאון הצדיק מו"ה אליעזר דייטש זצ"ל אב"ד באניהאד, עם הערות גדולות אשר הערותי על דבריו, כ"ז הכינותי וגם עשיתי בעוה"י אנכי הצעיר שבכהונה יואל כ"ץ רב דק"ק טשערטין. Ober Rabbiner Joel Katzlin, Ardud com Satmar, (Romanien).

ל"א) מדרש משה פרקי עיון ומדרש ביסודות היהדות על פי "מסכת ברכות" מאת הרה"ח מ' משה נאכט ז"ל עם תמונתו וכתב ידו בצירוף מבוא ע"ד תולדות המחבר מאת אחיו ד"ר מ' נאכט ובסופו מפתח לשמות ולענינים שבאו בתוך הספר, הוצאת ילקוט ברלין תרפ"ח 395 עמודים.

ל"ב) חומש בראשית (כרך ראשון) עם פירשי' ושלשה תרגומים ונוסף לזה המסורה בשלימותה וספר "לימודי השם" כולל הלימודים היוצאים מפסוקי התורה וציונים מראה מקום לכל פסוק איפה הוא נמצא בשי' ומדרשי רז"ל בהוצאת המחבר הרב יונתן שטייף מו"צ בעיר בודאפעסט.

מודעות בה שיערי תורה הנפון בארצנו ובחול'5 מביאות לבעליהן תועלת מרובה

יצא לאור ספר חדש
אבות עטרה לבנים
 כולל כל הכרוונות, ספרים והגדות על אורות
 המלך הפולני הרב שאול וואהל
 קורות חייו, פרשת גדולתו והצלחתו עם רבונות
 ומושלי ארץ, עקולותיו בישראל ובעמים, כבוד עשרו
 עשרת בניו, ויוצאי-הלציו, על פי מקורות רבים
 עתיקים וחדשים, שנחגלו זה עתה עם חסר מנוע
 ישי, השתלשלות יחוסו ב, אותות לבית אבות
 עד דוד המלך, נכסו, שלשלת היוחסין, שבות
 צאצאיו, נכדיו ויוצאי-הלציו דור אחר דור עד
 ימינו, אלה, ובניהם, הרבה רבנים, ארמורים
 ואנשים מכובדים, החיים אחנו, ואנכי יוכרו ויסקרו
 שמוותיהם והשתלשלות יחוסם של הרבה משפחות
 מיוחסות בישראל, — הספר הוא רב הכמות ורב
 האיכות (מחויק 256 ע') ונרשם על גירי טוב
 ובתבליט היומי.

הכתובת להספר:
 הרב 5. ליוושיץ, ווארשא, מילא 9.
 להשיגו בכל בתי מסחר הספרים.
 Księg. Lewin-Epstein I S-ka Warszawa,
 Gęsła № 5.

כנסת ישראל, על גס' אבות, חלק שלישי.
 נדפס עם הסד'ש באותיות נאות ומרובות ועם
 פירוש רש"י ז"ל, הוא קובץ גדול מלוש' מבנה
 מאות ספרים עתיקים וחדשים, מוסרים וספרים נאים
 למאות, מששים ובשלים, מוסרים וספרים נאים
 ונחמרים והוא על כל משנה ומשנה כמעט ספר
 בפ"ע, ולא בא כבושם הוה בכרם ספרותנו על
 גס' זו, נחיון מאד לרבנים, דרשנים, מוסרים ולכל
 המפלגות הוא עשועים, נראים בספר-טובותם וכל
 הקודם ובה, להשיגו אצל המחבר, הרב' ר'
 ישראל גאלדמאן באראדעא. כתבנות.
 Rabin I. Goldmann, ORADEA,
 Str. Saguna 19. Romania

מודעה רבה לאורייתא!
 יצאו לאור בע"ה מאת הרב הגאון הנודע לתהלה
 רבי **צבי הירש פערברג** רב כלוגון חלק
 שני מספרו הנפלא והטהול **כרם הצבי** מחויק
 יותר משני מאות עמודים: יכיל אוצר גדול ונחמד
 ע"ה קרוב לאלף מאמרים נפלאים ומחויקים — וגם
 מכלם ושגשג של רבני קסאי, ובתראי ספריו 2 דולאר
 וספר **דגל מחנה יהודה** יכיל מאמרים מרע וחקרי
 קדמוניות ודברי מעתיקי כתבות עתיקות שרורי גווי
 ימי קדם אשר יאמחו ספורי תורה"ק, מחירי 1 דולאר.
 Rabbi H. Ferber 14 Manotte st. Solio
 London W. 1. (England).

מ' תריני מצות חלק ראשון, מאת הרב הגאון
 כליל הסדעים וכו' מ' יעקב איסקאלסקי ז"ל רב בני-
 יארק, בפנים הוצגו סדר המצות לפי סמינו של רבינו
 הרמב"ם ז"ל וסביב להם ב' פירושים (א) **ממעמים**
 כולל רעיונות נעלים ונשגבים מענינו של המצוה,
 (ב) **דברי יעקב** לת"ח ולפרק מחלוקת הרבה
 ספרותינו הראשונים ז"ל בסלול וסברא ושרה, ואחר
 כל מצוה דרוש וקר, ונעים בשם **כבוד הגרון**
 השייך לאותו מצוה, ובה מצנין הספר למוב ורב
 ברכה בו.
 Rabbi Jacob-Eskolski, 256 East Broadway
 Nev-York.

יצא לאור ספר הנקור השלם, ספר שמושי
 למורי-הוראה, שוחשים ומנקיח, כולל חלק הפנים,
 חלק האחרונים ויתר **האברים**: הצנימים, עם 22
 ציורים, נוסף לזה כמה **מס' שיש** להם ערך מיוחד
 לחוני בעלי-ההוראה. **הגאון ר' שמחה** מאלון
 סורה הוראה בבית **הספר** מצטיין בסדור
 ענינו וערוך כסגנון, **החידושים** המשה והובים
 מלבד המשלוח ובחול' אידולר.
 Rabin S. Malli Białystok Jurowiecka 32.

מ' גילוי דעת ה' מריפות סמ"ה הגאון
 מברעזאן ז"ל מחירו, 1/2 דולר השלוח בקאנווערש
 (רעקאמאנדירש) וכל הקודם ובה בקרוב.
 M. I. Feldman Oberrabiner
 Dragomiresti Maromores (Romania).

יצא לאור ספר ישועות מלכו חשוכות
 לחלכה ולמעשה על הרמב"ם מבי' הגאון מרנא
ישראל יהושע מקומטא וצ"ה להשיגו אצל
 נכדו הנאב"ד קוטנא שליט"א.
 Rabin Trunk, Kutno.

נפי איש על ששה סדרי משנה פהרה"ג אברהם
 שטערן מו"ע רקה" נאוועזאסקי, (סלובקיה), מברר
 ומלבן שמוות הראשונים והלוקי האחרונים עם
 הערות מנדלי ומנינו, מחיר הח"ה על סדר ורעום
 (40 ב' ח"ב על גס' שבת 34 ב' ח"ג על גס'
 ערובין 23 ב' טעכישע, ח"ה מחויק שפ"ה ח"ב
 א"ר וח"ג ק"ג עמודים גדולים.
 Rabin Abraham Stern Nowezamki
 (Slovakia).

למחברים ומול"ים
 שלחו ספריכם שהוצאתם לאור
 ונפרסם אי"ה ספריכם על עמודי
 השערי תורה לכבוד ולתפארת אי"ה
 מערכת ה"שערי תורה".